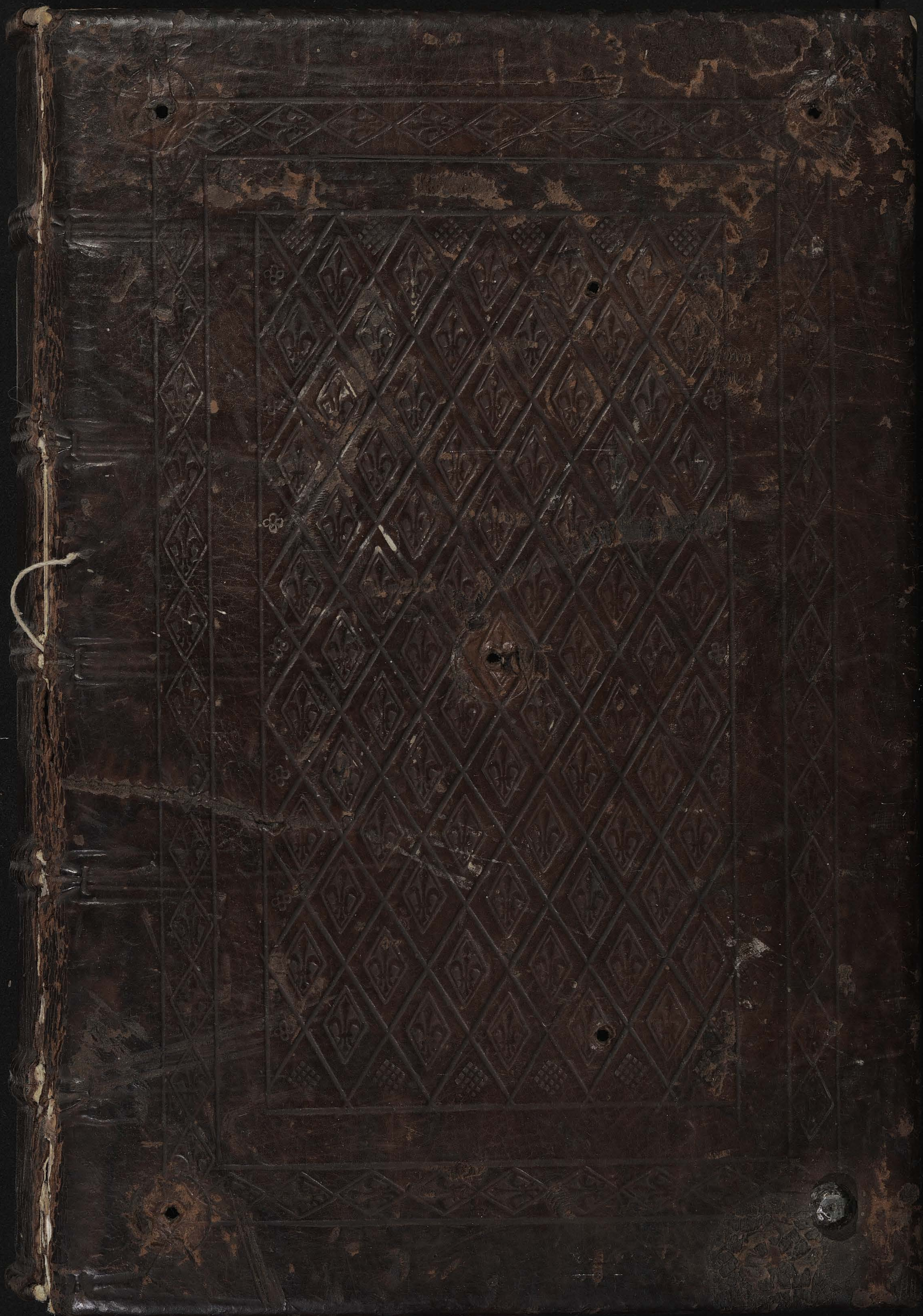

N. Inv. 1233.

m q i c nlli xpm crucifigunt q i sacerdotib9 suis non psequunt

liber datus pro libraria universitatis olim magistri baltasar canonici wratislaviensis plebani in brzegel

1108

I. 1

Tractatus contra Hereticos diversos
Super Capitulum Firmiter de
Summa Trinitate

Sanctissimo in
xpo patri ac re
verendissimo dno
Alexandro dei
providencia ponti
fici summo frater
Benedictus dei p
missione dictus episcopus Massi
lie cum summa devotione obe
diencia et reverencia devota pedum
oscula beatorum. Cum citra et
ultra mare varios errores in
venerimus deviantes ab ortho
doxe fidei puritate et ecclesie ca
tholice adversantes. Nos to
to animo cupientes ad honorem
domini Ihu xpi ac fidem catho
licam munire fecimus ac firma
re contra fidei inimicos. tam
bus. auctoritatibus et exemplis.
et erroneos cum suis erroribus
radicitus extirpare et qualiter
per doctrinam sollicitudine et
diligenciam sancte sedis apostolice
extirpati et extirpandi sint
evidencius declarare. Ideo prout
nobis divina gracia inspiravit stu
duimus exponere simbolum consti
tutum in universali concilio Latera
nensi a bone memorie domino
Innocencio tercio celebrato. Quod
simbolum incipit Firmiter cre
dimus. In quo notavimus quomodo
errores in verbis singulis dicti
simboli excluduntur et quibus
erroribus innituntur contra fidem
et ecclesiam catholicam et qualiter
eis valeat occurri et qualiter
fides catholica quam tenet et
docet sedes apostolica potest probari
rationibus. auctoritatibus. exemplis.
et similitudinibus. quibus infi
deles apertius convincuntur et fi
deles in fide firmius roborantur.
Scisma vero experti sumus. Iam
est diu quod sancte paternitatis vestre
devocio ad hoc totis viribus
invigilat ut fides domini nostri
Ihu xpisti et catholica ecclesia
semper proficiat et errores ac erro
nes contrarii extirpentur. Hoc opus
sancte paternitatis vestre examini destina
mus supplicantes ut si quid in eo gra
tum et utile invenerit deo gratias re
ferat. Si quid vero reprehensibile
vel insufficiens infirmitati mee
ac imperitie sancte paternitatis vestre
pia et dulcis affectio indulgeat
corrigat suppleat et emendat.
Nos et gregem nobis commissum
in vestris sanctis orationibus et meritibus habere
dignemini commendatos.

Incipit tractatus fidei contra diversos errores super tractatu de summa trinitate et fide catholica

Quoniam fides totius spiritualis edificii fundamentum est. ut de presbiteris non bap. veniens. ubi fides que non est nullius boni operis edificium potest esse. j. q. j. Unde paulus dicit. ubi sana fides non est. non potest esse iusticia. quia iustus ex fide vivit. Abacuk 2°. Et hebr. 10. de 28. q. j. ubi sana et cetera. de sancta viccoc. Summa vero in tractatu de hijs que pertinent ad iusticiam per quam appetitus noxius sub iure regula limitatur. et per quam ut homo honeste vivat et ius suum unicuique tribuat informatur. ut in c. Rex pacificus premittit titulum de summa trinitate et fide katholica. quibus in fundamento fidei sequens opus firmius solidetur. Videndum est igitur quid sit trinitas. Quid summa trinitas. Quid fides. Et quare dicitur fides. Quid fides katholica. Et quare dicitur katholica. Quae et quot sunt partes fidei sive articuli fidei katholice. Quid articulus. Et quare dicitur articulus. Quae artat nos ad credulitatem articulorum. Qui et quot articuli in simbolo apostolorum vel alibi a sanctis doctoribus collecti. Et qui ipsos articulos impugnant. Quid sit simbolum. Et quare sic dicitur. Quae et quot sint simbola. Quae causa institucionis simbolorum. Et quis usus eorum. Quibus modis aberratur in fide. Quae et que cause errorum. Quae confirmacio fidei. Quid premium fidelium. Quae pena infidelium. Et quid opus fidei

Quid sit trinitas

Trinitas est trium unitas a trinitas at trium est essencia trina. Summa vero trinitas est pater et filius et spiritus sanctus. tres quidem persone sed una essencia in i. q. ca. primo et 2°. et pa. Iohannis quinto

Quid fides

Fides est virtus qua ea que ad fundamentum religionis pertinent vere fruunt quam creduntur. a
Vel fides est credulitas qua vincit creditur quod non videtur. pro ut in hebr. xj. fides est substancia sperandarum rerum argumentum non apparencium. fides dicitur a fidendo. quia per fidem confidenter dei premium expectatur. Iste fides dicitur eo quod sit inter deum et hominem ut fides fundamentum omnium virtutum. et ut prima radix et principium divini cultus

Quid fides catholica

Fides katholica est collectio articulorum quam apostolica tenet et docet ecclesia ut habetur in simbolo credo in deum et. Et gruz vt. Et 28. q. j. hec est fides integramus. katholica grece latine sonat generalis vel universalis. fides ergo christi katholica dicitur quia generaliter ad fideles extenditur universos. Partes fidei katholice sunt tres. Una est de hijs que sunt dei proprie. Alia de hijs que sunt eius humanitatis. et tercia de hijs que sunt eius vero. Tercia tractatus ad est oppositorum plenius infra super id. Sunt credimus. b
Articulus autem fortius alius inferius fortius est precepta vitas vel precepto vitalis divine intendens vel moneos. Que acceptio fidei a nobis non est sed per aliud nobis infunditur. ideo dicitur preceptio que per aliud acceptio iacobi. j°. Omne datum optimum. Et per quod separatur a cogitacione vera a est de deo per ubetes longos et a nobis Illa vero c

cogitacio de deo que dicitur articulus non
est a nobis sed a deo infunditur.
de con. di. 4. Gratia. Sed quia dicitur
veritas divina non ipsa una est articuli
nulla non veritas est una articuli non
... que est de deo. et potest separari a
veritate que sub est fidei non tamen est
articulus. Sed quia dicitur in ipsis tendens
separari ab angelo informi qui quam-
vis sit veritas concepta de deo non
tamen movet in deum. quia caret for-
ma caritate que est forma virtutum or-
dinans et movens in deum. Vel quia
informat opera ut deo placeant
et remuneracione digna fiant. quia ea ca-
d ritas informat. Articulus vero
quantum acceptus ad formandum et ad in-
formandum sit diffinitur. Est veritas ad
credendum distincta. Vel secundum Rich.
de sancto victore. Est indivisibilis ve-
ritas de deo artans nos ad cre-
dendum. Item articulus est conceptus fidelium
dirigens nos in finem. Item articulus
dicitur iunctura vel finis alicuius rei
primo Reg. 8. In articulo diei illius
id est in iunctura vel fine vel hora vel
momento. Item articulus dicitur quasi ar-
ticulans ut ... ... per ...
articulus fidei notitiam ... demons-
trat. Item articulus dicitur denarius numerus
et omnis numerus qui per denarium multi-
plicatur. Dicitur autem articulus quia ar-
tat nos ad credendum. Et ideo
et dicitur articulus artans nos apponitur
c Heb. xi. Ad articulos non cre-
dulitate artat nos quantitas
et ... veritatis credende. quan-
titas et ... debiti sive
obligacionis artat salutis. Sed dicetur
plenius infra ibi Confiteor.
Sunt autem articuli membra partes
fidei prout fides nominat ea que
creduntur. Sed articulos quidam nomina-
ta membra in corpore humano. Articulus
est diminutivum huius nominis artus quod
est membrum. Artantur autem ad

articulos credendos et ipsi credita ar-
tant nos ad amorem dei vel timo-
rem vel aliarum affectionum in deum.
f. Et nota quod omnium duorum articulorum
quorum alter est ... ... et ...
ce articulum fidei vel sub articulo contine-
ri communi non ... ... contra-
rium dicet error. Sunt autem 24
quorum 12. articuli in signum duodecim apostolorum
distincti. qui sancti fuerunt. Sed 12. pa-
nes qui recentes et calidi super
mensam ... ponebantur. Levitici
24 capitulo 24. Item 12. lapides
quos extraxerunt 12 viri electi
de 12. tribubus israel de alveo ior-
danis. Josue 4. Sed 12. viros
apostoli iordanis ... ior et dan
... ... deo et homine una in duabus
naturis ... infra eadem. lapi-
des. 12. sunt 12. articuli fidei quos
apostoli extraxerunt de ... divinitate
et humanitate. scilicet unum de patre. ...
de filio. quintum de spiritu sancto. qui di-
cuntur durissimi lapides propter
firmissimam fundamentum fidei. et ponuntur
in loco castrorum id est in ecclesia que
est ut castrorum acies ordinata
Cant. 6. Ad quod Apoc. 26. Primus
articulus pertinet ad deitatem. scilicet credo
in deum patrem omnipotentem creatorem celi et ter-
re. et assignatur petro. Secundus pertinet
ad filium. scilicet Et in ihesum christum filium eius
unicum dominum nostrum. Alii quinque
qui sequuntur pertinent ad humanitatem
filii. Primus quod conceptus est de spiritu
sancto natus ex virgine. Secundus passus sub
Pi. cruci. mor. et se. Tercius
descendit ad inferna tercia
die resurrexit a mortuis. Quartus ascendit
ad celos. sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. inde
venturus est iudicare vivos et mortuos. Alii
quinque pertinent ad spiritum sanctum. Primus
credo in spiritum sanctum sanctam ecclesiam katholicam
Credere in deum quod sit ... ...
sit et quod ... ... sit ab eo.

q̃ aullo e

Secundus e quioz scorꝫ .i. vniōz
membroꝝ in corpe eccīe ad ca-
put ꝛ adinuice . sed sicut hoīs
unit mebra in corꝑe ꝓprio cum
vniōs sig.ᵐ e diuini corporis sa-
gatio . Tercius peccatoꝝ remissione
credere . n. deum remissionē pecca-
torum fieri in eccīa p baptismum ꝛ pniam
ꝛ alia sacramenta . que ad bonitatem p-
tinet spūs sancti . ad cuius eius bo-
nitatem ptinet remunerare . tam in corꝑe
quam in aīa . ad remuneratiōem corꝑis
ptinet articulus carnis resurrectionis . ad re-
muneratiōem aīe ptinet quintus vita
eterna . ¶ Si queratur quare vnum
tantum articulus assignatur patri sed filio
quatuor spūi sancto in simbolo aplorum
ꝛ quare non equaliter assignantur tribꝰ
psonis cum articuli de tribus per-
tinentes sibi sint ꝛ coequales . Ratio
quia vnitas est pncipium cum non sit
principium nisi ipsa non nisi principium in
pro e pncipium non a pncipio ꝛ ideo assig-
natur ei vnitas . ad quod significandum
in simbolo fidei vnus ei articulus
assignatur . Secundus vnde vnus psonis
e ꝛ ideo filio appropriatur . quia deus pater
in dispensatione plenitudinis temporum in-
staurat oīa in xpo que in celis ꝛ
que in terra sunt . Ephes. p° ꝛ ideo co-
petenter plures articuli filio assignantur
Quartus non spūi sancto . quia per gratiam
que spūi sancto attribuitur fit remissio
peccatoꝝ que per quam spūs quinque
fides horum . scilicet articulorum e corona
scilicet stellarum in capite sponse . i. in
initiu Apocal. sunt . Distinguitur dum
scilicet sm̃ in aplorum qui composue-
runt simbolum . Vel sm̃ quod distinguitur
xiiii . absoluta manuus cuitez
xiiii articuli digitorum . Sic a fide
catholica articuli in simbolo aplorum . quorum
vii ptinet ad diuinitatem . Primus
est de eccīa que e quibus tribus
psonis quod notatur cum dr credo in deum

Omnipotentem patrem quod notatur cum subditur
patrem celi terre . ꝛ c. Tercius de
filio qui a patre qui notatur et
in ihm xpm filium eius . Quartus
de spū sancto qui ab vtroque procedit
qui notatur Credo in spm sanc-
tum . Tres sequentes sunt de qui effec-
tiuum psonarum Primus eccīam
catholicam sanctorum . co . remissionem peccatorum ꝛ
e sensus credo quod deus efficit re-
missionem peccatorum in sancta eccīa
que e quioz scorum ꝛ non alibi ut
infra c. ibi quid ꝛ Sextus carnis
resurrectionem . Tercius vita eterna Car-
nis resurrectio ptinet ad corpus . vita
eterna ad aīam . de ista mā loquitur
de quo dicitur e. ta pnia . Alii septem
ptinet ad humanitatem . Primus vnion
diuinam . n. que conceptus e de spū sancto . Secundus
natus ex maria virgine . Tercius passus
sub pontio pilato . ꝛ sic . Quartus des-
cendit ad inferos Quintus tercia re-
surrexit a mortuis . Sextus ascendit
ad celos . sedet ad dexteram dei patris oī.
Septimus inde venturus iudicare viuos ꝛ mor-
tuos . Hec distinctio articulorum signata est
Apocal. p° . x . vii . candelabris in quorum
medio est similis filio hominis . designa-
natur . vii . articuli ptinentes ad
humanitatem . Per septem stellas in dextera
septem articuli ptinentes ad deitatem
Alii . sunt . xii . ut habetur respectus
ad eos qui simbolum ediderunt
Vel sunt . xiiii . si considerentur que tra-
dita sunt credenda tanquam cre-
dendorum omnium fundamenta . ¶ Illud
autem notandum quod oīa illa que in fide
catholica ita sibi coherent ut unum
intelligatur in alio ad unum articulum
diuinum ptinet ut ibi crucifixus
mortuus ꝛ sepultus propter continuita-
tem ꝛ quia dicitur vnus articulus licet ibi
sint tres actus differentes ¶ Est
notandum quod quandoque diuersi articuli multa sunt
apprehendenda que non articuli sed co-
articuli dicuntur . ut angelos

g
h
7
h
decuarunt
f

creatos esse a deo. Et deum datorem
a esse noui et veteris testamenti. Ille
est nouus quia non omnia credenda
dederunt dicti articuli. quia preter quosdam
non sunt articuli, non sunt de deo.
Sunt que antecedunt ad fidem. ut que
sunt de iure naturali et expressa a
decalogo que tenemur credere. quia
supponuntur a fide. ut quod transgressio
cuiuslibet precepti sit peccatum mortale
non autem credere id quod est oppositum fidei
est infidelitas. Et ideo infidelis
iudicatur qui non credit illa. Se-
quentia vero ad fidem sunt duplicia
quedam non sunt reducibilia ad articulos ut
deum esse ubique reducuntur ad deum
esse omnipotentem et benignum. quedam non sunt
reducibilia ad articulos per se et tamen te-
nemur ea credere. quia expressa sunt
in scriptura et declarata ab ecclesia. ut
antichristum esse futurum. tamen si recte at-
tendatur possunt reduci omnia talia ad
illum articulum ecclesiam sanctam catholicam. Et nota quod
sunt tres fidei. scilicet articuli qui continentur
n in simbolo. Illud autem notandum quod ar-
ticulus de creatione creaturarum est articulus
ut speculo in quo quidam articulos
contemplantur. ut deum esse omnipoten-
tem. Sap. 13. A magnitudine speciei et
creature cognoscibiliter poterit creator
horum videri. Et Ro. i°. Inuisi-
bilia dei per ea que facta sunt intellecta
conspiciuntur.

Quare impugnantur articuli fidei

d Articulos fidei impugnant
infidelium disputationes. Dis-
putiones hereticorum et certe eorum
articulorum improbabilitates que pugnat
dicere contra credulitatem ipsorum. Et
specialiter peccatorum sunt suggestiones inimicorum
qui est inter nos abominationes contra
veritatem dei. Ideo propter impugnatores
peruersitates mentes humana indiget
fidei armatura. de qua Ephes.
6°. 1. Thess. 5. Et propterea retulit
simbolum grece dicitur latine indicium
signum ut cognito interpretatur. Dis-

cessuri namque apostoli ad euangelizandum
in gentibus hoc sibi predicationis pignus
ut indicium posuerunt. scilicet credo in
deum etc. ut sub omnibus eandem veram fi-
dem concordes sit omnes veram fidem
concorditer predicarent. Et ideo simbolum
componentes unusquisque bolum id est parti-
culam unam apposuit. Unde secundum singulos
apostolos 12 articulos posuerunt continentes.
Petrus posuit credo in deum patrem omnipotentem creatorem
celi et terre. Andreas et in ihesum christum
filium eius unicum dominum nostrum. Jacobus qui conceptus est de
spiritu sancto natus ex maria virgine. Johannes passus
sub pontio pilato crucifixus mortuus et sepultus. Philippus
descendit ad inferos tertia die resurrexit a mortuis.
Bartholomeus ascendit ad celos sedet ad dexteram
dei patris omnipotentis. Thomas inde venturus est
iudicare viuos et mortuos. Matheus credo
in spiritum sanctum. Jacobus sanctam ecclesiam catholicam sanctorum communionem.
Symon remissionem peccatorum. Thadeus
carnis resurrectionem. Mathias vitam eternam.
b Sed queritur quare non sunt apostoli xii
positi a paulo ut barnaba. Dicitur
quia non dum erant electi in apostolatum
cum fuit hoc simbolum constitutum.
Et nota quod hoc simbolum continet confessi-
onem trinitatis et unitatis et veri-
tatis et omne sacramentum dogmatis salutaris.
Et ideo bene dicitur simbolum. Simbolum
enim est quod vera fidei indicat simul
in unum articulos fidei continens. Vel
simbolum dicitur signum quia fideles ab infi-
delibus distinguuntur. Vel simbolum dicitur
collatio. quia ibi est totius fidei sufficientia
c et integritas collecta. Dicitur autem
simbolum 3° de con. d. scilicet ab unitate
et concordia incipiunt in fide. id est qua unitate
et adunari concordie diuisos fideles
22. q. 1. recta autem concordia apostolorum in
simbolo componendo. quia unusquisque partem
suam posuit. inde dictum est simbolum
a sim quod est con et bole quod est sententia
quasi conuentus plurium sententiarum. Unde sancto
hoc simbolo scriptura decretorum dei sunt ... pa-
ui ut. 22. q. 1. Eadem vera. vel de

a scripturis convenientia. ex quarum congregatione factum est simbolum. Unde beatus Augustinus in libro de simbolo. Ista verba per divinas scripturas sparsa sunt sed inde collecta et in unum redacta ut tardiorum hominum non laboret memoria. Augustinus. Simbolum autem dicitur a similitudine quod translato nomine. quia simbolum faciunt inter se mercatores quorum societas pacto fidei tenetur. Et nostra societas convenit spiritualium ut simus similes mercatoribus querentibus bonam margaritam scilicet caritatem dei et proximi. ad quam per fidem que continetur in simbolo pervenitur.

Que et quot sint symbola

Sunt autem quinque simbola. primum est apostolorum scilicet Credo in deum. Secundum est Constantinopolitanum sive niceni scilicet Credo in unum deum. Tercium Athanasii scilicet Quicumque vult salvus esse. Quartum carthaginensis concilii quod habetur 23 distinctione. Quintum est Toletanum et lateranensis concilii de quo hic agitur scilicet Firmiter credimus. Simbolum autem dividitur in 12 partes. prima Credo in unum deum. 2a et in unum dominum ihesum christum. 3a Qui propter nos. 4a crucifixus et pro nobis. 5a resurrexit tercia die. 6a ascendit in celum. 7a iterum venturus est. 8a et in spiritum sanctum. 9a et unam sanctam ecclesiam. 10a confiteor unum baptisma. 11 et expecto resurrectionem mortuorum. 12 et vitam eternam venturi seculi amen. Si queratur quare in hoc simbolo non ponitur iste articulus descendit ad inferos. Respondet quidam quod ideo quia tunc canitur dominica die qua destructa est mors per ipsius resurrectionem descensus ad inferos. Alii dicunt quod hoc totum sub poncio pilato passus crucifixus mortuus et sepultus descendit ad inferos est unus articulus et sub alia parte comprehenditur. Alii dicunt quod quia certum est quando passione omnes ad inferos descendebant. constans est quando dominus resurrexit ad inferos descendit. Alii dicunt quod ideo non est appositum quia sola anima christi descendit. Et hoc propter sinodochen totus dicitur descendisse. Quando autem et ubi cum et a quibus sit hoc simbolum traditum dicitur 15 distinctione canones.

Que causa institucionis simbolorum

Causa institucionis simbolorum fuit quadruplex. finalis efficiens materialis et formalis. Finalis causa fuit instructio fidelium et extirpacio heretice pravitatis ut de pe. et re. deo. Efficiens duplex principalis et secundaria. principalis causa fuit spiritus sanctus secundaria apostoli et alii sancti patres. Actuum 2o Ceperunt loqui variis linguis. Materialis causa fuit sapiencie veritas prima que deus est. sola sermo tunc veritas est. Formalis causa fuit unio sive concordia in unitate fidei prima corinthiorum 1. Obsecro vos fratres per nomen domini nostri ihesu christi ut idipsum dicatis omnes et non sint in vobis scismata. sive concordia sive intellectus quam facit fides in unitate prima dicitur simbolum. Decebat enim infideles qui corrigendi erant et ponendi simul cum differrent nacione moribus linguis et aliis multis modis in unam fidem mittimus et idem convenire et manere. Philippenses 3. Et nota quod simbolum apostolorum sufficiebat in statu ecclesie primitive quia nulla erat heresis ut patuit. sed postea subcrescentibus heresibus et pravis opinionibus contra fidem necesse fuit ut fides latius exprimeretur expositionibus apostolorum. et ideo fuerunt cetera simbola instituta ad supplendum et exponendum et ut hereses confutarentur. Simbolum apostolorum factum fuit ad instructionem ecclesie quando erat adhuc novella. Simbolum nicenum propter hereses exortas ad explanationem primi et ad extirpationem quarundam heresum exortarum. et maxime contra illa que

dicebat non esse tribuenda ad confortatorum spiritu sancto unum contra multum cum primi. Ibi Severus s. quamobrem tamen fuit q. clas heresis et maiorem contra illas q. causam de incarnacione filii et resurrectione mortuorum. Illud non simbolum firmiter credendum tamen fuit propter diversos errores qui pervenerant in diversis nacionibus et regionibus contra fidem. Propter quod plures in eo articuli qui in prioribus continentur.

De usu simbolorum quid et qualiter et quare dicatur primum simbolum

a. Usus autem simbolorum est quod primum dicitur in prima et completorio voce remissa. ad representandum statum ecclesie primitive quando propter apostoli non audebant predicare verbum dei nec eius fidem sed occulte propter metum iudeorum Ioh. 20. et quando persecutione serviente doctorum plebium nimiumque dabatur facultas. in dicta prima et statu quo erit in fine de quo daniel. 12. Matth. 23. Apoc. 6. et 13. 2. Thess. 2. Marci 13. Vel ideo dicitur sub silencio in corde ad innuendum quod lex est lex quam promisit deus Ier. 21. Dabo legem meam in mente eorum et in cordibus eorum scribam eam. Credo non et 3um alte dicitur ad notandum clamore et garrulitatem hereticorum propter quam confutanda fuerunt illa instituta simbola et quia tunc fuit fidei publica protectio ideo alte psallitur et potuerunt decantari. Simbolum non nicenum dicitur post epistolam et ewangelium in missa. ut notetur quod post verbis ewangelistarum et apostolorum accipitur et quod confessione fidei ad susceptionem illius sacri armamur. sicut quod dicit Aug. de cons. di. 2. Ut quod primas debes et venire crede et manducasti. Simbolum non attanasii dicitur ad primam ut notetur quod prima illud matutina fides et prima virtus. quia primus

b. petit caput fides ut dicit prosper. Et quia fide armatur. mane dicimus armari sicut contra spirituales nequicias pugnaturi in diebus sumentes scutum fidei. Aug. in primo capitulo de simbolo dicit accipite regulam fidei quod est simbolum et cum acceperitis in corde scribite et cottidie apud vosmet dicite atque antequam dormiatis antequam procedatis simbolo vos munite. Simbolum autem quod est citra 3a di. qui cetus noster collegit ad eos confundendos quia cepit privati debent esse omni poscenti reddere racionem de fide prima petri 3o et est de cons. di. vii. S. quia non et 26. dic libris etc. et in prologo psalterio biblie. S. 3o. Simbolum non quod latinum quilibet ponit in prima decretalium ideo potest ut illi qui sunt per decretalium moribus informandi prius lumine fidei illustrentur. et pugnaturi contra hereticos signata et instituta armatura fidei premuniantur. Ephes. 6. In omnibus sumentes scutum fidei prima petri ultima. Cui resistite fortes in fide. prima Thess. v. Induti lorica fidei. quia ut medicus contendens ut inermes nos demum opponeremus ut dicitur 7. q. 2um et de simbolis. dicit Aug. quod fides traditur tenenda in simbolo parentis et novellis ydoniis. ut credendo recte vivant. recte vivendo corda mundent. corde mundato quod credunt et intelligunt.

Quot et quibus modis aberratur a fide

a. Duobus modis aberratur a fide s. in veli et privari. In velle quando non creditur nec esse fides quod tenet ecclesia tradita. quando contraria non creditur aut discreditur ab eius contrarium creditur. In privari s. unum ex articulis non accepit ut ab eo privatur defendit.

Que et quot sunt cause errorum

a. Cause errorum sunt octo prima

1. igracia incesuē et capacit̄ s intt⁹
ꝯtrarii. ꝫ qꝫ aq̄ui no ee credut q̄
q̄ corp no capit intt⁹ ꝫ errat
qz de⁹ ponit limites et tiōs ꝯtra
no intltu q̄ et qt et q̄ta capit no
capacit̄e sua uali simlta sibi v̄ꝫ
uas scēta sui et cy voluit sinc
lauda Ephes 4° Animaꝫ dixit
2. deus mensura. Roꝫ. 12. aūpo ꝯ 1
intt⁹ ab eis q̄ crededa sūt et eo
ipo ad errores deuida ut sic
amat errores suos ut ꝯria eis
nolut audie. Ezi. 18. Sic q̄
no videt ꝑt⁹ tēp⁹ sūu ꝯoniuc
sine intuitu sic ut intt⁹ inꝯ
ca aquibꝫ se auitit. Et io qz
nolut audie' vos doctoꝝ q̄bꝫ
possct ad vam fidem induci io
no e mirū si in corp̄ inuaret
3. erroibꝫ Tercia ꝑ auctoris ꝯsti-
tilitas et intt⁹ ꝯsiticos sicut
ut qui tibidu ꝫ visu no videt
pilos qui ab alijs vi' sic i fi-
deles et in docti no capiut q
crededa sut. ꝫ sm subti-
litate et ꝫ ꝯsitioꝫ et tbidita
4 te intt⁹ corp̄ certa eloga°
a dista sine iniuria et i ꝯci-
tate in vbus credēdꝯ sz in u
nolut a cor⁹ sūmge no put
ad ꝯpudia puenie. Ꝺbut sup
rantica ꝯmo lup i casso cru
fiꝺt oclos clausos ut cecos et
ꝫ i° vide' no put qz ut stu-
dio ut exercitio appiqut ad
ia Et nota ql vitas sic ē adin
telloꝝ qui ē visus intior ꝫ
lup et color ad visu exterioreꝝ
5. quita stulti° sꝫ supbia qua
aq̄ui volut intelt̄ intu uali
ꝯc qꝫ ꝯc capi no ꝑt sicut si
ab visu ꝯtrario vellet vide q̄
q̄ ab aq̄uo visu ꝑt videi aut
manu attigit alti⁹ longe de
sup eminete Hec supbia uel
inflaco supbie intior ē. de q̄
Augꝫ de ꝯmo ē meo sepa-
bar a te et nimis inflata faci-
es claudebat oclos meos. Di
but sup capi° Supbos oculo
vitas no vi. tpo sinc ꝯꝫ
q̄ ofꝫ ꝯetiꝫ arrogās ē. quia
supbia facit ꝯetim no igra°
6. et 20 q 3 Et ꝯ° aplus Deo
inspirato ꝯbatum q̄ sꝫ scale
quibꝫ ascendit ad ꝯbatu et
ita deficiete scala ꝯꝫ i cor-
por ꝯre ari alti⁹ ascēdēda
ad ea ullatē⁹ ascēdut. eo q̄
ꝯ solas ꝯbatos q̄ ꝯ scala qua
illuc attigiut ascēde opinat
7 Septia ē neglic° quia dei ad-
iutoriu no q̄rit ad rēc ꝯcedē
fides ut donū dei ē ꝯstitutu
et io ab ipo petend dixit ipo Cre-
do adiuua incredulitatē meā
Ephes 2 gra estis saluati ꝑ
fidem et hꝫ no ex nobis. dei
ut donū ē ꝑ° Ioh 2° dedit
nobis ꝯꝫ ut ꝯgsta⁹ videe-
mꝫ. Merito ergo iustissio ꝯ de
iudicio dei adiutoriu no ob-
tinet qui id optine no curat
Merito ergo lu⁹ ꝯtē diue cor il-
lius ad illustrād no ingredit
8. qui ei apperie no curat Dtta
est obstaclm ꝑcti qꝫ a dei igᵒ
uia obclud̄t Qui ut i iudicia
opm suoꝝ ꝑ obm mai⁹ lume
solis intelligē ast ipellut
ipi fuerūt rebelles lui Iob.
24. Affectio inordiata est
velud latido intiors ꝯꝫ
intt⁹ fidei ut timor i ordia-
tus ut amor ut odiū Sicut
i vadiꝫ domū illiꝫ no illumīat
qui vadijs i eius fenestras et
ꝯostia claudit Sic vadij solis
inuisilis q̄ ē dona graꝫ et
virtutū corda ꝑctoꝝ no intut
ut illumīat qui ea q̄i malis
ꝯpis suis malis opibꝫ a se
vitat ql ut magꝫ ꝯ impoite

inter solem et oculos obtenebri-
dunt eos. Hec sunt opera mala inter
solem intelligere et oculos cordis
ad eos obscurandos. quia sicut si inter-
ponatur aliquod obstaculum inter aspi-
cientem et solem non contingit conspici-
entem ad solem videre nisi inpositum
amoueatur. Sic omnes erronici non
possunt videre veritatem propter infidelitatem
inpositam in corde suo. continuas
eis obumbratur vitas salutaris
Sciencia. quia Prouerbiorum 18. non recipit
stultus verba prudencie nisi ea dix-
eris que versantur in corde eius. No-
ta quod error ipse non est dampnabilis
sed pertinacia in eo et negligencia
sine propria voluntas attendisse
ab errore et sequendi vel consentiendi
veritatem. Super id propriam voluit
intendit ut hic agitur. Et non est
attendendum an simpliciter errat ab
contra fidem seductus ab alio vel an
pertinaciter tamquam seductor seu se-
ducto inherendum est erudicione et
correctione tamquam veneata a ser-
pente. Attendendum item quod fides
non habet laudem nisi ut sperem re-
tribucionis et amore nisi in
voluntate et amore sic error
dampnatur tractatur nolendo applau-
do defendendo vel neglige-
do. quia non debet esse negligens aliquis
contra fidem sed totis viribus ab er-
roribus et ignorantiis debet sibi ca-
uere quia in talibus dampnabile est
decipere aut posse decipi. Raimun-
do q. 1. Cui cupis. Et non valde
reprehensibilis est tepiditas vel ne-
gligencia contra fidem quia illud est quod non
quam pertinacia crescit ex medio et
gracia ex conceptu

Que confirmacio fidei

Confirmacio fidei est testi-
monium miraculorum que fidem
inseparabiliter concomitantur capitulo ultimo.

Testibus et apostolis non est credendum
et in articulis fidei nisi miraculorum
testimoniis que mirabilia sunt opera sanc-
tis dei id est de hereticis cum eorum
in iucto. Itemque testimonium miraculorum
quesierunt iudei donec deseruerunt
fidem istam sed tunc translata est
cum fide ad apostolos et ad ceteros
de iudeis et gentibus congregatam
et peruenerunt ut ita sunt ea per tota
peromni videantur et promota commo-
ueri quod proprius testimonia et effectus
vel iudei vel sarraceni vel ydo-
latre vel heretici habent ad confirmationem
sectarum suarum testimonia miraculorum
Miracula diuinus virtutis diuine
operatores miraculas insolitas contra na-
turam contrarias ut illuminatos
cecorum. Suscitaciones mortuorum et
huiusmodi quod apud infideles non sunt
propter infidelitatem et maliciam eorum
capitulo vltimo. omnia fides ista que testificata
est a lege et prophetis Ro. 3. Ita
hec a sanctis viris sunt nobis tra-
dita et cum summo et autentico testi-
monio probata domino cooperante et
sermonem confirmante sequentibus signis
capitulo ultimo.

Quare patet omnes articulos fidei esse veros

Quia igitur omnes fidei catholice ar-
ticuli crediti sunt et recepti
dei testimoniis. ex necessitate omnes sunt
veri quia dei testimonia fidelia sunt. non
potest in eo quia ipse est veritas. Jo.
14. Et ad hoc venit in mundum ut
testimonium perhibeat veritati. Jo. 18.
Et ipse est testis fidelis. Apoc. primo.
Et si testimonium hominum accipimus tes-
timonium dei maius est. primo Jo. 4. Ex
predictis patet quod cum catholica soli deo
credit propter miracula sed propter miracula
sibi per se arie supreme testimonia. Et ita
patet quod est pro omnia iudicia. quia huius
fidei dator doctor et testifica-
tor et approbator ipse est deus. Ex
quibus etiam patet quod ex secta contra

b

sine contradiccione articulis fidei secta
perditorum est et errorum. Apparet ergo
ex hiis veritas fidei nostre quam tam fi-
deles sancti et mortuum miraculis at-
testantur. Et quam vivi tenuerant
eciam post mortem miraculis approbant
et confirmant. Infideles autem sic-
ut vivi apud deum quasi perierunt sic
mortui nec seipsos nec ali-
os adiuvare. De hiis miraculis
plenius habetur infra ibi potestate di-
vina

¶ De premio fidelium

a

Premium fidelium credencium
est vita eterna. Pena vero
non credencium dampnacio perpetua
Marci ultimo. Qui crediderit et bap-
tizatus fuerit salvus erit et cetera. De baptismo
et eius effectibus maiores. Ex
premio fidei et divine maiestatis
cognicio in rerum creatorem, in huma-
num genus redemptorem, iusticie simul
et iure in extremi iudicii retri-
butorem est nam fides corporum et pre-
ciorum quod absque dei trinitate et
clemencia discredi non potest. Si qua
de maiestate eius recte senciuntur
atque sublimiuntur et de misericordia eius
amplissima et iusticia eius salva
misericordia. Contra eos errores illos
dicimus qui maiestati derogant
deum alium fingunt vel de deo
indigne senciunt, dicentes ipsum
esse compositum et in forma divina
dicunt. Et qui misericordiam eius minuunt
magis iusticiam sufficienciam quam misericordiam vero
parcorum proveniunt discredentes et
quod nunc est sine miraculis remanen-
tes vel iusticia evacuat aut per-
mittunt purgatorium vel iudicium
futurum aut eternitatem penarum negant.
Hii dei misericordiam reputant supra corporum operum
et dei iusticiam furore puniunt sexto. Et
ita apparet quod vera sit fides que
declinatur a maiestate divine clemen-
cie et a misericordia ingratitudine et a iudi-
cii timore sed ipsum ipsam. Nam fidem
et maiestatis divine sublimitas

b

et misericordie amplitudo et iusticie vel iudi-
cii cognoscitur vera credo sed quam viri
esse fidei apparuit sed ad eam non sola
vim proprie fides et quod sit dei filius
sed et quod nunc et iusticie eius et
nos autem dei esse filios sed univer-
sitatis creatorem et conservatorem et gu-
bernatorem et non solum quod deus
est unus solus verus deus et homo.

¶ Huius tenor capituli et operis sub-
sequentis

Firmiter credimus. Decreta
opus dividitur in tres
partes. In prima agitur de hiis
que tenentur credere de divini-
tate usque ibi unigenitus dei filius.
In secunda de hiis que tenentur credere
de humanitate Christi usque ibi una
vero est fidelium universalis ecclesia. In
tercia quod de vera ecclesia et de ecclesie
sacramentis et aliis necessariis ad
salutem et hoc usque ad finem. In
prima ostenditur ut deum esse quem
deo debemus credere. Unde notandum quia
homo nescit deum creatorem suum co-
gnoscere nec ipsius beneficiis sit
ingratus ut in divinum suum infide-
lis fiat et ad hoc sibi non potest malignis
racionibus plene consuli sed quod fidei
sue potest orare sicut ostenditur. De qua dicitur
secunda Corinthios. Ut expedit quod ei
in hoc tamen placeatur malignis consu-
latur ne suasa et exhortata pla-
cacionibus cognitiones apud deum invito
simul et gratia defraudetur, qui
ut omnia mea apud se nobis
esse lucrosa et utilia et sa- hoc
lubria fuit nobis ut eius so-
la fide ostendit quia non deo
gloriosum credentes glorificavit et deo
velud ex obediencia nostri inutilis fuimus
et deo gloriam suam reddimus. Qui
ei sunt exactores tantum a pigri-
tate vocatoribus et sunt contestacionibus mi-
raculorum credimus. Quod hiis dubi-
tare timuit. Johannis 20. Quia vidisti
me Thoma et credidisti beati
qui non viderunt et crediderunt.

a

ingratitudine

+

Omnia ita iste solus modus dei cognoscendi
et nobis salubris et fructuosus est
et deo gloriosus dei quia glorie congrue-
tissimus. Quare necesse homo cre-
dere ostenditur
a Necesse autem est hominem credere
hoc probatur rationibus et exemplis. quia homo
1 in hoc mundo est sicut peregrinus in via et
tamquam viator tendens ad patriam
sive finem istius vite ubi multa pe-
ricula invenit et impedimenta. Ideo necesse
est hominem nosse viam et patriam et sicut
viator iter cognoscere et de via
sibi credere / aliaquin homo viatoris
iter accipiet cum periculo in con-
sulte et in confusionem errorem incidit
ac in precipitia viciorum. Item quia
2 homo est tamquam eger sub cura me-
dici. necesse est et medico credere
et medicinis de hiis que pertinent
ad egritudinis curam. Item quia homo
3 est tamquam captivus in carcere libe-
randus. necesse est et redemptore
et redemptori et precium redemptionis
sue cognoscere et tamquam ac multa
2 iusticia quinque hodie tartari fuit
captivatus. quia omnia sola auctoritate
cognoscuntur / ad apta probare filii
creduntur. Sunt fidei christiane est
b nota quod quinque sunt ut Hugo dicit
1 quorum fides est fidei non condite
quia fides est lapidum et lignorum.
2 Alii sunt qui sola consuetudine fide
tenent sicut dicit Bernhardus. Hec est fides
asinaria. quia sicut consuetudine asinus
cognoscit presepe domini sui. ipsa per-
sic et hodie christiani fidem. et isti sunt
asinarii 3 dici christiani consuetudinarii. Alii
sunt qui amore fidem tenent ut
4 veri christiani. Alii sunt qui credunt
et non contremiscunt. qui quantum ad
hoc peiores sunt demonibus qui
credunt et contremiscunt Jacobi 2o.
Ut illis quos precellunt demones
in credendo contremiscunt plenius
c mentu nota quod sicut dicit Hugo.

aliud est credere in deum aliud
credere deo aliud credere deum.
Credere deum est credere quod deus
sit. quod et demones et mali homines
faciunt Jacobi 2o. Credere deo est
credere vera esse que deus loquitur et i-
tam demones quam filii christiani fa-
ciunt / quia nos etiam credimus
homini sed non in hominem. Credere vero
in deum est credendo ire in deum
et eius membris incorporari. Romanorum
4o. Credentes in eum qui iusti-
ficat impium / quia fides talis
nos docet de deo propter quod in deum
ut decet speremus / et ut timendus
est timeamus et ut diligendus est
diligamus / Fides non credit homi-
nem deum esse summum bonum. et
b in gressu amoris et boni operis
qui hoc fidem tendit in deum
Quomodo ad infantes tunc credere est
dicitur de quo dicitur quod. adde. Infa-
tes non per verba gestarum fide
profitentur. de quo dicitur quod parvuli in
ecclesia Item credere est fide adqui-
escere de quo dicitur quod non. Ubi queratur
utrum peccator qui est in ecclesia non
multo merito / sicut dicitur credo in deum
cum non tendat in eum. Respondeo quod
non quia in hodie locutionibus sicut dicit
d in ecclesia et similibus loquitur non in per-
sona sua sed in persona ecclesie generali
sicut sacerdos dominus vobiscum.
Que et quot partes articulorum
fidei
a Credimus non quod due partes
fidei que creduntur subsis-
tunt in hiis que dei sunt / tria cer-
tes alias. Quia non per articulorum 1
est in hiis que sunt dei persone hoc est
sicut rv et quattuor verorum articulorum et h
pertinent sunt esse creatoris / solitudo
supereminentie sue. Trinitas personalis
que tamen sunt pluralis et summam ar-
ticuli fundamenta et radices articulorum pertinent
quia complexus ut eternitas in-
mensitas et complexitas personarum

equalitas et similia. Quia posito fundamento trinitatis consequuntur personas vel aliqua vel aliquas ex ipsis. Et de hac parte agitur usque ibi Unum

b. 2 unumquodque perinde. Alia pars est de hiis que sunt tribus communia cuius vel rerum aliarum. Et horum radicalia sunt potencia bonitas sive benignitas, omnia vero alia que horum sunt sicut quod dicitur creator doctor salvator iudex et remunerator. Et de ista parte agitur usque ibi Unitatem vero fidelium vel ecclesiam. Et non quia ista potencia sapiencia bonitas sunt illa invisibilia dei de quibus scribitur Romanorum primo: Invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Ab hiis tribus procedunt omnia, per hec tamen reguntur omnia. In hiis tribus consistunt omnia. Potencia creat, sapiencia gubernat, bonitas conservat. Que tamen sunt in deo ineffabiliter unum sunt, ita in operatione omnino separari non possunt. Potencia per bonitatem sapienter creat, sapiencia per potenciam benigne gubernat, bonitas per sapienciam potenter conservat. Potenciam manifestat creaturarum immensitas, sapienciam decor, bonitatem utilitas. Potencia torpores excitat ad timorem, sapiencia illuminat ignorantes et excecatos ad agnicionem, bonitas inflammat infrigidatos ad amorem. Potencia terret, sapiencia illuminat, benignitas letificat. Unde oriuntur omnes partes divini cultus.

4 Ex apprehensione vel consideratione horum oriuntur omnes partes divini cultus. Quarum prima est adoratio et unde oritur et quid ad ipsam pertinet est notandum. Que ex potencia oritur adoratio que est mera humiliatio qua nos deo subicimus ad salutem et prestandum iure plenissimo et singularissimo recognoscimus. Ad hanc pertinet inclinatio, genuflexio, prostratio, peticiones et orationes deprecatorie, que et devotissima potencie eius et mera subiectione ad ipsum

b. expressionem faciunt meliorem. Item ex potencia oritur veneratio, qua non profanari et contempti ad eius sanctuarium attendere presumimus vel sacra non intrare vel sacra contrectare declinamus. Ad hanc pertinet locorum sacrorum mundicia, decor et magnificencia, vasorum ornamentorum ac luminarium apparatus, cantus psalmodiarum et lectionum celebritas et festivitas musicalis.

4 Item ex potencia oriuntur sanctificatio et sacrificatio, iste adeo note sunt quod declaratione non indiget.

8. Ex sapiencia vero oriuntur timor pudor ac sollicitudines affectiones quas timor et pudor inveniunt quibus deo displicencia declinatur et eidem placencia queritur.

c Et sunt ex bonitate autem oritur amor tamen in ipsa ipsa bonitas consideratur tamen autem ad effectus et ad operationes grata sunt tunc inveniuntur quorum nominationes.

f. Prima nominatio bonitatis est gratuita beneficencia, ex qua ultimo oritur per virtutem dilectorum gratiarum actio, benedictio, que est bonorum impertitorum laudatio, que est beneficiorum magnificatio, glorificatio que est predicatio et glorificatio beneficiorum et beneficiorum ad alios.

5 Secunda nominatio bonitatis est mira impunita lenitas vel tollit miseriam ex qua oriuntur quinque. Primum est deprecatio pro malis removendis et tollendis. Secundum oratio pro bonis obtinendis. Tertium est afflictio. Quartum est oblatio sive sacrificium. Quintum est elemosina. Hec omnia ex una radice procedunt quia species veniunt et gratie dei.

6 Tercia nominatio bonitatis est iusticia ex qua per

Donum timoris oritur declinatio
a malis et prima tu patribus suis
f. Quarta nominatio est magnifica lar-
gitas obsequiorum, per quam ori-
pectus remuneratio. Ex hac est omne
obsequium divini cultus institutum
propter ipsum tendit et intendit ad
mercedem eternam. Nam eadem opera
divini cultus sunt et ex divinis virtu-
tum radicibus et propter fines divinos
Item non sacrificium offerri potest deo
ad honorem ipsius tantum et propter im-
petrandam veniam vel gratiam tantum et
ad obtinendum remunerationem tantum et
propter quas tres hec simul omnia si pla-
h. cuit offerri. Et non quod necesse
est credere dei omnipotentiam sapientiam
et bonitatem. Et qui hec est male
sentit de aliquo illorum. Sic nimirum
de dei potentia quod aliquid sit superior-
ei vel equalis vel aliquid subditi
esse deus vel totum honorem
suum aufert aut diminuit
et qui qui dicit non sibi esse subdi-
tum quantum in eo est aufert sibi
et qui negat deum videre omnia
et iugiter intueri, multum ei au-
fert de sapientia sua quantum in eo
est. que omnia sunt aperte crudelie
atque blasphemie dei et non hec
Item non hec est credere vel deum
non esse bonum vel minus bonum. Hec
est expresse non esse bonum vel non
esse maxime bonum et hec est error
contra dei bonitatem. Item credere
non esse sufficientem vel potentem bo-
obtinere aliquo vel precium. Item
deum non potentibus facere quibus
sit ex necessitate. Et hec error est
contra [illegible] dei sufficientem. Item
similiter credere deum in tantum misericor-
dem esse ut peccata non requirat
vel in tantum iustum ut penitentes
non recipiat. Hii destruunt pe-
nitentiam et omnem aliam viam re-
versionis ad deum. Item credere

deum tamquam prodigum et avarum et
in consideratum largitorem, ut ob-
sequia sibi impensa non curet
vel servitores suos potius quam a-
lios non remuneret, heretica pravi-
tas et dei blasphemia est. Et hec
est error contra iustitiam et misericordiam dei.
Illud autem notandum quod tam a quibusdam he-
retici detrahunt potentie dei ut ma-
nichei et alii qui volunt duo
esse principia. Et aliqui sapientie ut qui
fato vel fortune vel [illegible] eventui
vel stellis vel alie creature attri-
buunt rerum temporalium dispositiones
omnes tam heretici contrarii eius
bonitati et ideo firmaverunt omnes
mali

Tertia pars articulorum fidei
contra que consistit

a Tertia pars fidei est contra rebus 3
aliis et de hac agitur ab
illo textu unam vos est fidelium us-
que ad finem huius operis. In qua
primum est non minimum esse in aliqua
alia re. Hec est non divine excel-
lentie et non dignum honorifi-
centia divini cultus. Secundum est nulli
alii consignum divini cultus aut hono-
rificentie impedendum. Tertium est mundi
novitas eo minus quod in eo sunt
[illegible] eius renovatio de quibus
[illegible] 24. q. [illegible]. Quartum novi-
tas animarum in corporibus unius et
eorum corporum. Quintum est immortalitas
animarum. Sextum singularitas corporum
corporum contra pluralitatem pitagoricam.
Octavum resurrectio corporum. Nonum
iudicium. Decimum retributio bonorum
et malorum. Undecimum infernus. Duodecimum
purgatorium. De hiis duodecim
inveniuntur errores impietatis
tam apud philosophos quam apud hereticos
Similiter et potest hec unitas ecclesie
sacra virtutes contra et liberum
arbitrium. De quibus non cessat
tamen proferre quam heretici nephandi

plurima oblatrare dicitur. dicitur
contra et ultimis tribus capitulis. Ista
autem et alia que sunt fidei ca-
tholice firmiter credi debent. Et ideo
hic dicitur firmiter credimus. Quia
sicut dicit Augustinus in Enchiridion. In quibus
rebus nichil interest ad capes-
cendum regnum dei utrum credatur
vel non in hiis errare non est
peccatum. aut si est minimum est. In
illis non sine quibus deus nec coli
non potest ille peccat et decipere vel
posse decipi dampnum. 16 q. prima
Sunt qui cupiunt. Omnia sicut Augustinus
in Enchiridion. Longe tolerabilius in
hiis que a religione seiuncta sunt
nescimus quam in hiis sine quorum fi-
de vel noticia deus coli non potest.
Et ideo dicitur firmiter. quia non quilibet fi-
delis firmiter quod crediderit salvus
esse non potest quod de hereticis firmis-
sime. Ideo fideliter credendum est
ut non erremus in fide. firmi-
terque ut non dubitemus de credendis quia
dubius in fide infidelis est extra de
hereticis. c. i. Et ideo Augustinus ubi
de fide ad Petrum loquitur frequenter
inponit firmissime tene et nullatenus
dubites. Qui ergo in fide hesitat
non estimat quod accipiat aliquid a deo
Jacobi 2o. Hoc autem est super modum
mirabile quod quotquot vigiliter fide-
les sumus nec tercius nec constanti-
us firmius tenemus quam que fide ap-
prehendimus. Cum non prius celitus
revelata et tam multis et tam
magnis tam miris signis vel pro-
digiis divinitus confirmata ut contra videatur
demencie in illis aliquatenus du-
bitare. Unde hic dicit Petrus Alexandrinus
qui alio nomine dicitur Cedrus quod fides est
ignote rei mirabilis certitudo. Hec
enim fides sola prestat fulcimentum spei
contra ruinam desperacionis et firmum
amoris nexum quo ad deum religamur.
Hac fide sola prestatur nobis fulci-
mentum ne impulsu temptacionum cadamus
et adiutorium quo ad deum ascen-
damus ei quod inseparabiliter adhereamus.

Dicitur etiam firmiter id est stabiliter et immo-
biliter contra inconstantes et instabi-
les qui circumferuntur omni vento
doctrine et de facili erroribus acqui-
escunt. Et ideo caveri est catholicis
ne persuasionibus nec vituperationibus
prosperitatibus nec adversitatibus blan-
diciis nec terroribus a fidei corruant
firmitate. Dicitur etiam firmiter contra hesi-
tantes Jacobi 2o. Et contra illos qui
ad tempus credunt et in tempore temptationis
recedunt Luce 8. Contra etiam claudi-
cantes qui volunt ambulare per
viam vitalem absque sustentaculo
evidencie racionis vitalis vel fir-
me probacionis vel saltem persuasionis
probabilis. de quibus Psalmus. Filii alie-
ni mentiti sunt mihi filii alieni in-
veterati sunt. Et 2. Regum 9o dicitur
quod Mifiboseth cecidit et claudus
effectus est. Et Genesis 31 dicitur quod Jacob
luctando cum angelo. hereticus dispu-
tando cum fideli. Item contra illos qui
permittunt se cadere a fide racione
concussionibus obmurmuracionum sive
cogitacionum quas invitus hereticus
vel iudeus contra fidem obmurmurat
Prima Petri 5. cui resistite fortes in fide.
Debemus ergo nos firmiter credere ne
suggestionibus [illegible] corporalium vel
argumentis philosophorum vel contencionibus hereti-
corum corrumpamur. Et ideo hic dicit
firmiter credimus. Illud autem no-
tandum quod si quis ex ignorancia simpliciter diceret
quod articulos fidei et patris esse cor-
rigi non diceretur statim hereticus
contra et Paulus dicit sic dicit Ad Thimotheum
primo. Qui prius fui blasphemus
et persecutor et iniuriosus sed veniam
merui quia ignorans feci. Sed si pau-
ci essent omnia vitas in eadem
ignorancia [illegible] [illegible] non
dicitur ignorancie errare. non ipso ignorare
est nescire. id est quod scire debet. id est qui
ignorat errans non est [illegible] verum
nec ut quis quis per non applicat
se ad errorem est [illegible]. et si

sicut tibi extimatia predicaret vitandus
esset ut hereticus

Secundo dicitur credimus in plurali

Credimus in plurali dicitur contra
illos qui dicunt se habere
singularem fidem abscon-
a ditam seu secretam qui non reve-
lat omnino uxori vel filiis vel amicis
nisi habeat triginta annos. Cum a
credulitate aliorum nemo excipi-
atur qui credulitatis sit capax.
Primo eodem iure tenentur omnes ad
illa et singuli quo ad cultum divinum
et hii articuli sunt fides que cre-
ditur et fides katholica id est universalis in
qua sola necesse est adunari diversos
fideles. 24 q. 1 c. A recta. Loquitur
Alumnus contra predictum errorem. Ad Ro.
primo. Gratias ago deo pro omnibus vobis
quia fides vestra annunciatur in universo mundo.
Item Ro. ultimo. Obediencia vestra in
omnem locum divulgata est. Item
ibidem circa medium nunc patefactum est
per scripturas prophetarum secundum preceptum
dei ad obedienciam fidei in cunctis
gentibus. Item ps. 18. In omnem
terram exivit sonus eorum. Item
dicitur credimus quia divini cultus opi-
bus tamquam effectibus videt affectio-
nes tamquam eorum causas et item
ipsis affectionibus apprehensiones ex
quibus procedunt affectus. Habeat
apprehensiones que non sunt certi-
tudines in quantitate habent vel propter
defectum probacionum vel suasionum
vel propter brevitatem intellectus simplicium
et vulgarium habent vel propter pauci-
tatem eruditorum et indoctorum. Ex ne-
cessitate huiusmodi apprehensiones non sunt
nisi credulitates et opiniones. Et ideo dicitur
b hic credimus. Si non evidentes
essent veritates que fide credenda
sunt vel probaciones haberent vel signa
et propter hoc solum crederentur cessa-
rent bella intellectus et propter hoc victo-
ria. Item et victorie corone
cessarent et bona intellectus

quia nulla esset eius religio nulla obe-
diencia nulla dei veneracio nullum ob-
sequium quae remuneraret iustus
iudex et rector. Unde non dici-
mus ut probamus sed credimus. Et
ideo dicit Hugo in exposicione simbo-
li. Non tenemus de invisibilibus
aliquid affirmare tamquam scientes sed
tamquam credentes. quia videri non
mundato corde non possunt. Sed si quis
ea videt in hac vita propter et
in enigmate non potest efficere ut
et ille videat cui loquitur si sor-
dibus cordibus impeditur. Augustinus
contra Manicheos. Beati mundo corde. Item
dicitur credimus contra philosophos et alios
qui non credunt nisi probacionibus
vel signis vel aliis suggesti-
onibus. Contra quos est quia fides est
citra scienciam et super opinionem con- sācz
stituta. Hugo. Fides est voluntaria
et certa quedam prelibacio nondum pro-
palate veritatis. Augustinus. Fides
est credere quod non vides. id est fide
c creditur quod non videtur. Hugo.
Fides est voluntaria certitudo absen-
cium supra opinionem et infra sci-
enciam constituta. Dicitur voluntaria
quia non cogitur, absencium id est sen-
sibus corporeis subiacencium.
super opinionem quia plus est credere
quam opinari. infra scienciam quia
minus est credere quam scire. Ideo non
credimus ut aliquid sciamus. Et
nota stulticiam eorum qui non aliter
volunt credere que fidei sunt nisi
probentur et intellectu capiantur. Quasi non
possint videre lucem nisi per tene-
bras. Sensus enim et intellectus humanus
quasi tenebre sunt ad ea que sunt fi-
de intuenda. Sicud enim visus lu-
men est ad conspicienda visibilia sed
ad ea vero que per ipsum conspici non possunt
ideo visus tenebra est. Sic sensus
et intellectus humanus ad ea que per ipsos
conspicibilia sunt lumen sunt. ad ea
vero que per ipsos conspicibilia non sunt
tenebre sunt. Apostoli id est et alii

qui nolunt credere non propter speciem et
intellectum chaonam sed illi qui nolunt
videre solem non de nocte vel qui
non credunt esse solem quia nunquam
d. illum viderunt. Unde nota quod sicut
nox est obviantis non lucem solis iste
visibilis. Sic et nox spiritualis ubi
non lucet sol intelligentie spiritua-
lis. Et sicut impossibile est videre
solem visibilem cum nox successe-
rit. Sic impossibile est videre solem
intelligibilem cum nox infidelitatis
successerit. Et sicut soli videt so-
lem apud quos dies. Sic soli
videt solem intellectualem apud quos
dies spiritualis est. Et sicut cecus
est corpore qui solem visibilem videre
non potest. Sic cecus est corde qui solem
intellectualem videre non potest. Et ideo
ceci sunt omnes erronei quantum ad
spiritualia. quare ita disputant de
spiritualibus sicut ceci de coloribus. Item
dicitur credimus. quia veritati credere
est maiori veritati magis. Veritas
autem primi principii in infinitum est
maior quam veritati create et luno-
paror omni lume intellectus nostri. Ideo
adquiescit quod intellectus noster recte sit or-
dinatus in credendo. necesse est quod
plus credat summe veritati quam
sibi. et quod se captivet in obsequium
Christi. et ideo non solum credat quod supra
se rationem. sed quod est supra rationem
et quod speciem et experientiam et quod supra
e intellectum. Item dicitur credimus quia fides
sana dicitur credentia. ad hanc creden-
tiam venit filius dei in foro huius
mundi mercari et carne nostram emit nos
et dedit arras spiritus quas quod boni
nobis contulit in hac vita peccato-
rum remissionem et deceptionem et in fine reddet
precium vite eterne. Act. 13. Vitam
eternam possidebitis. Et Joh. 3°. Omnis
qui credit in eum non pereat sed
habeat vitam eternam. Hec enim est
pignus, scilicet spiritus sanctus. 2. Cor. 1. et
4. Deus qui dedit nobis spiritum
et expressit pro. Item habemus absi-
dem ipsum filium dei. quae vocat

Omnes pignus certissimum nec re-
deptos. qui cuncientibus cepte
nostra pro peccatore nostro pro mittes
spiritum sanctum per literas suas quas sunt
in canone vite sunt conscriptus
statim in missa advenit tamquam
obses. Item habemus eius literas
per apostolos et evangelistas nobis scriptas
f. de precio nobis solvendo. Sunt
heretici autem et alios infideles
cum ipsi deus credentiam in tantum
quod nolunt sibi credere sed vel sua
licet tantos et securitates
pignorum obsidum literarum et in-
strumentorum sufficienter dederit
tam novi quam veteris testamenti
similiter autem capitalibus. scilicet unde
carnis et ipsi dyabolo credunt
liberaliter sicut de sua. Et ideo attende
quanta iniuria deo per hominibus in-
g. credulos erogatur. Item dicitur cre-
dimus. quia deus ab initio sic
suam notitiam temperavit. ut sicut
propius potuit comprehendi. sic
nunquam propius potuit ignorari
ideo non propius voluit manifes-
tari ut fides haberet meritum. nec
propius occultari ut infidelitas
h. de ignorantia non excusaretur. Illud
est notandum, quod nostra fide credere
est summe veritati propter se. et ideo meritorius
est fide. et ita fides non
querit probationes cum non habeat meritum
i. Est non fides articulorum non concludit
probat non et non probatur. hoc quod probatur concluditur
articuli sunt. 2a vite veritudo 3a
eterna immunicatio qua et culpe
concluditur et pene. Quia autem fides
sit articulorum dicit apostolus Heb. 11.
k. Fides est substantia sperandarum rerum
argumentum non apparentium. apparentia
non habent fidem sed agnitionem sicut
dicit Greg. Omnium hominum sperandarum
rerum dicitur quia per fidem nobis spe-
randa subsistunt. Speranda vo-
cat bona eterna que deside-
ramus. que in nobis iam per fidem
subsistunt. in futuro per experien-
tiam. articulorum non apparentium id est probatio

qr si quis querat cum scis pactum
virginis uel futuri statum electorum
uel alia que non possunt probari ratione
humana non habeo aliquem articulum non
qr credo in dubitanter qui ita dixe-
runt ipse qui per spiritum sanctum sunt
locuti quos deus non fallet cum i-
cis loquitur deus nulla fallit. et
cum ex magna parte completa vide-
antur que dixerunt non dubito
quin cetera sint complenda est itaque
fides scandalorum verorum articulum non
apprehendit quantum ad alia. Sed hac
difficile magis ostenditur esse effectus
fidei quam quid ipsa sit. non etiam
omnes partes fidei comprehendit cum
b scandala non preterita sed futura tu
continent. Fides autem est de preteritis
ut de nativitate et passione Christi. Item
de presentibus ut quod verum corpus Christi sit
in altari. Item de futuris ut de
iudicio ubi est quod fides articulum
non apprehendit. qr fides est credere
quod non vides. qr Thomas aliud
vidit aliud credidit. et deum confessus
est dominus deus meus et deus meus
cernebat carnem credidit deum
latere in carne. Augustinus in di-
citur credi quod videtur. sed dicit nunquam
quoque oculis suis credidisse
Fides est qua nunc per speculum
et in enigmate deum cernimus et satiamur
illius future visionis qua videbimus
deum facie ad faciem sicuti est
.Cor. 13. Modo vero iustitia dei
revelatur ex fide in fidem. Romanorum
primo. quin revelata sit nulla imperi-
tate et divine eruditione
Quare debemus simpliciter fidem
confiteri
a. Et simpliciter confitemur. simpliciter
id est non sub involucro et
obscuritate verborum sed aperte et ma-
nifeste ac distincte ut 23. di.
qui episcopus. et. 22. di. cum. Vel
simpliciter id est sine cautione probationum
uel signorum contra iudeos qui
signa petunt. et contra grecos qui
sapientiam querunt. .1. Cor. 1. Sicut

in diebus malis abscondit stellas
et planetas. Sic in diebus fidei ab-
scondit vos nabes et soli fidei
credere deum. Job. 9. Stellas
claudit quasi sub sigillo. Et sic
quibus dici potest aves noctis
Sic ut bartholomeus dicit. Ceteros qui
noctuis et vespertilionibus comparantur
qr sole iustitie et intelligentie
videre contempnunt. Sed non nudis
non sacre scripture testimoniis non
sanctorum doctorum suasionibus acqui-
escunt quibus posset lumine fidei
illustrari sed ad acclivis semper te-
nebras fugiunt et in rimis
errorum latitant et morantur in
latibulis vitiorum. et ideo qr tene-
bris suis involuuntur non videt
lucem in aliis vitalem. Item simpliciter
id est absque blanditiis uel fictione
atque deceptione. proverbiorum. 29. Homo
qui blandis fictisque sermonibus
loquitur amico suo. rethe expan-
dit gressibus eius. Item simpliciter
id est non sine deceptione perplexitatem et
inanem falsitatem contra traditionem
hominum. Coloss. 2. Videte ne quis
vos decipiat per philosophiam et inanem
b fallaciam. Item simpliciter id est sine plica fraudis sine
de ore et corde ne aliud in
ore sit et aliud in corde. Eccli.
2. Ve duplici corde et labiis
scelestis. Et psalmo. 11. disperdat
dominus universa labia dolosa.
Item simpliciter id est sine plica et du-
plicitate sophistice locutionis. Qui
enim sophistice loquitur odibilis est
et in omni re defraudabitur. Eccli.
37. Ceteri autem utuntur sophis-
matibus contra bartholomeus. 22. q. 3.
tulerunt. Sed sacra fidei libera
sunt a philosophorum artibus. Unde Ambrosius
Aufer argumenta ubi fides queritur
et in dyalectica taceat. Nisi plus
piscatoribus creditur quam dyalec-
ticis. fideles non sani virtutibus
et simplicitati et veritati creatoris
intendunt. Alii vero philosophiam non

contra non quantum erroneorum pravitas et insipientium contentio eos cogit ad defensionem fidei sane et ad destructionem errorum quibus semper veritas fidei impugnatur. Et ideo arabes sunt soliciti, non curant qui professioni et saluti sue non videntur proficere vel officere ignorata.

Quare confitemur in plurali 9

Confitemur in plurali dicitur et non confiteor singulariter, ut notetur credentium pluralitas. Non enim est fides una unius tantum vel et paucorum sed multorum. Cuius id actuum 4°. Multitudinis credentium erat cor unum et anima una. Pro uno universorum.
a Et ideo dicitur katholica id est universalis 24 q. prima. Hec est quibus katholica. Et infra eodem: ibi una non est fidelium universalis ecclesia. Et non quia fides dicitur una tantum secundum numerum sed una in unitate creditorum, que una id est eadem sunt credentibus, non diversificatur propter diversitatem creditorum nec multiplicatur propter multitudinem cordium. Aliter enim quia non est ab ipsis sed ab uno et eodem datore deo a quo una et eadem percipitur, non impediente diversitate vel multitudine creditorum seu credibilium. Sicut non utique visibilis diversificatur vel multiplicatur propter diversitatem vel multitudinem visorum vel visibilium. In modo autem credendi potest esse diversitas vel varietas, sed quantum ad credita debet esse identitas apud
b omnes. Et aut una sit vera fides et quibus apud omnes ostenditur conformitas et identitas veritatis credende et conformitas et identitas debiti et obligationis quibus universitas hominum obligata est ad colendum creatorem. Et attende diligenter istas duas radices quibus ostenditur evidenter quod una et communis est vera fides apud omnes et una hominum eadem quia debetur ci iure nec vel valeant debere.

Nam una in fide fideles uniti sunt universi, quia unus deus, una fides, unum baptisma. Ephesios 4°. 24 q. 1 Gregorius. Non est servus neque liber, non est masculus neque femina, omnes enim unum sumus in Christo Ihesu, id est in fide Ihesu Christi. Galatas 3°. Et ita necesse est universitatem hominum adunari et uniri concordia et consensione credulitatis in articulis fidei. Ab hac enim credulitate nulli est excusatio nisi sola incapacitas que est in parvulis et furiosis vel aliter mente alienatis. Quia sicut una est veritas de creatore sive de magnificentia et gloria eius, sic necesse est unam fidem esse, hoc est unam credulitatem de ipsa. Fides enim una necesse sequitur veritatem. Est sicut una est magnificentia et gloria creatoris apud omnes nationes glorificandus et magnificandus, sic honorificentia et cultus; ita necesse est esse unam honorificentiam vel unum cultum creatoris apud omnes nationes. Unde dicit Augustinus quod eadem fides mediatoris salvos faciebat antiquos iustos pusillos cum magnis. Quia sicut credimus nos Christum in carne venisse, ita illi venturum; sicut nos mortuum, ita illi moriturum. Et ideo qui preibant et qui sequebantur clamabant dicentes: Osanna filio David. Matthei 21. 23 q. 11. Unde dicit Augustinus: tempora variata sunt et ideo verba mutata sunt, non fides. Sed diversis temporibus loquentes eandem viam dicimus. Erat sicut futura est et hodie data est presens et tunc preterita est. Verba enim temporum diversorum diversis prolata temporibus et diversis adiuncta adverbiis eundem faciunt
sensum. Et attende quod sicut nulli pravitas est qui in solvendo f

sit debitum cultus et honorificentie
creatori non solum vel negat
Ita non veritatem eius vel rerum
ad ipsum pertinencium sed ad cultum
et honorificenciam eius pertinentem
discredit vel contradicit. Hoc est cor-
de vel ore negat. Et ideo non
a qui fide non a cultu quamvis
licet circa credere vel pertinencia
aberrat. Iste non dicitur fateri
sed confiteri. Ubi nota quod
non corde et ore fieri debet con-
fessio q. d. corde et ore fate-
mur quia corde creditur ad
iusticiam ore confessio fit ad
salutem. Ro. 10. quia de vera ra-
dice cordis surgit vera oris
confessio. Vel potest quare dicitur confi-
temur nota integritas fidei
fides non integra est quando de
articulis aggregata est non scissa
perfecte non mutata vel di-
minuta quam nisi quisque integram
inviolatam que servaverit absque
dubio in eternum peribit. ut in
simbolo attanasii. Non enim sufficit
credere aliquos articulos fidei de
con. di. 4. ita non in nobis. Immo
quisque discretus tenetur credere uni-
versos saltem implicite sed in generali
[illegible] quod doctor ecclesie [illegible] ecclesia
de con. di. 4. licet pro brevitate
intellectus aut paucitate ~~intellectus~~ experientie
etatis aut generis non capiat
explicite sed in particulari. et ita iste
credit simpliciter in universali quod sapiens
in particulari de con. di. 4. nichil
est tam periculosius credunt non eo
quod in fide et simplicitate adhe-
rent eis qui hoc credunt et
docent. Ut Job primo boves a-
rabant et asine pascebantur iuxta
eos. Per boves doctores, per asi-
nas simpliciter intelligentes. Nota-
tur quod si quis unum discredit
vel quod contrariatur credit per-

uno solo dampnatur ut hereticus
extra de hereticis excommunicamus
itaque. c. Si qui non. Unde dicit
Augustinus libro de fide ad petrum
In eo quod quis sublimis non credit
articulis et contrariatur impugnat
et heresis contraria docet non dubita
hereticus et procul fidei inimicus ap-
paret. Ita si deliquerit in uno
factus est omnium omnium reus Jacobi
2o. Et qui in uno peccavit
multa bona perdet. Ezechielis. Ve-
rum qui fecerit iniquitatem omnes
iusticie eius non recordabuntur
Ezechielis 18. Et ideo ad confessionem
et observanciam fidei quilibet est com-
pellendus. 23. q. 10. Si audi-
eris ad fidem. Si vos de legi-
bus et inter. Hoc persona susce-
pit fidem. 27. di. de iudeis

Contra illos qui dicunt tres
personas sicut dicunt tres deos de

Quod unum nota quod etiam
fuerunt heretici dicti
tritogite qui sicut tres personas
in trinitate ita dixerunt tres
esse deos ut 24. q. 3. quidam
autem quos est contra. Deutro. 6. Audi
israel dominus deus tuus unus est. Eccli.
10. Unus est altissimus creator omnium
Malachie 2. Numquid non unus
deus creavit nos. Boecius de
trinitate. Nulla in deo diversitas
nulla ex diversitate pluralitas nulla ex
accidentibus multitudo atque ideo nec numerus
quod unum sunt. Et ideo 24.
q. 1. Loquitur dominus. Et de con. di.
3. ca. ultimo. Unum dicitur sive esse-
ntiale unitate sive essencie sive
super naturali simplicitate et impartibilitate
quia talis unificat omnem cre-
atam unitatem. Ita sicut dicit Am-
brosius. Quod unum ponimus solus
divinitas facit. Et non tres dicuntur
unus deus quia pluralitas deorum multitudo
non admittit quantitas ponitur. quia
in deitate non est diversitas vel

singularitas vel multitas vel solitudo vel unus. Hilarius in [illegible] libro de trinitate. Sicud in patre et filio credere duos deos impium est, ita patrem vel filium singulare deum predicare sacrilegium est vel in hiis nominibus vel diversum vel separabile vel alterum aliquid. Quidem neque diversitatem neque solitarium nos confitendos esse deus. Est ergo ibi unus deus, id est non plures dii. Unus pater vel unus filius vel unus spiritus sanctus, id est non multi, ut unus [illegible] exclusive. Dicit enim: Dicimus tres personas singularitate atque solitudine excludimus, non diversitate vel multitudine ibi ponimus, quod dicit sin[illegible] solitudine et singularitate personas confitemur. Divisio vel separacio non potest esse in divinis, quia non sunt ibi non sunt diverse essencie divinarum personarum. Ubi autem fit divisio ibi multitudo est essencie, qualis personas partes aprehendo vero hic dicit [illegible] a divinis [illegible] quod non potest esse ibi diversitas vel divisio. Et ideo dicimus quod unus idem est qui indivisus. Et non quia hec nomina unus et unum iuncta terminis substantialibus trahuntur ad substantiale, ut cum dicitur unus deus una substantia unum principium. Dicimus iuncta personalibus trahuntur ad significandum personale, ut cum dicitur unus filius una persona. Persone vero supra in magno a terminis sunt persone. In neutro vero terminus Dicit idem est quod indivisus pertinens et in divisis, ut aliquando aliud a quodam. Et est ratio quia nomen neutrum vel suppositum pertinens [illegible] adiungitur non substantialiter [illegible] magis congrue dicitur aliquis deus vel quidam deus vel iste deus vel alius deus.

Contra gnosticos et illos qui dicunt duos esse deos

[S]olus nota quod quidam fuerunt heretici vocati gnostici qui bonum et malum deum suis doctrinis singulariter et aliqua natura dei esse dicunt. Item quidam alii qui expresse dicunt duos esse deos. De istis erroribus hec [illegible] quod ultima [illegible]. Ad reprobandum errorem istorum illud Psalmi 80. Israel si me audieris non erit in te deus recens neque adorabis deum alienum. Propter quod notandum quod duo sunt dii. Ibi dicitur secundum Bedam quod ibi dicitur de ydolis, quia ydola vel pro ydolo dicitur dicebatur deus recens sive alienus, quia colebatur ut deus cum non esset deus. Unde Ieremie 2°. Transite ad insulas cethim et videte utrum non sunt dii. Ad idem Psalmus: quoniam omnes dii gentium demonia. Beda: Dii gentium dicebantur imputacione hominum non rei veritate. Unde 1 Cor. 8. Tamen et si sunt qui dicantur dii, quod dicit non sunt in rei veritate sed secundum opinionem. Contra quos dicitur Deut. 4°. Dominus ipse est deus et non est alius preter unum. Scito ergo et cogita in corde tuo quia dominus ipse est deus in celo sursum et in terra deorsum et non sit alius. Item Deut. 6°. Dominus deus tuus unus est. Et infra. Illi soli servies. Item eiusdem 32. Videte quod ego sum solus et non est alius deus preter me. Item Sap. 12. Non est alius deus quam tu cui cura est de omnibus. Item Ysa. 45. Ego dominus formans celos et stabiliens terram et nemo mecum est in eodem. Item: quia non est alius deus. Item 45. Ego dominus et non est alter. Item ad idem. Ego dominus et non est alius; absque me non est deus. Baruch 3°. Qui fecit stellas hic est deus noster et non estimabitur alius adversus illum. Iohelis 2. Non est alius deus. Item 1 Cor. 8. Nullus est deus nisi unus. 1 Timoth.

6o Solus potens est vere virginem
et dub dnancud sit dicitur Deuteronomii quarto. Unus
est deus et non est alius preter eum quia
unus solus. Et nota quod quotiens-
cumque dictio exclusiva adiungitur nomini
essentiali non tamen potius facit exclusionem
rei quam in re convenit ut est persona
fiat spiritu sancto sed in deitate sit summo
de aliquo ut cum dicitur unus deus solus
deus trinus deus non pro patre fit spiritus
vel pro filio vel pro spiritu sancto sed pro re-
liquis nec in deitate secundum gentes.
Unus deus genuit unum deum vel
solus vel trinus. Unde unus solus deus
genuit vel genuit quia pro nulla
persona fit spiritus sed in deitate te-
nemus ... cum adiungitur dictio
exclusiva. Iste sunt aliqui ita in-
sipientes qui dicunt non esse deum
ut in psalmo 13 et 52. Dixit insi-
piens in corde suo non est deus
quia error iste non est tantum insipientia
sed et insania ideo non est multum
cum tenibus disputandum. Nunc cum
est maior insania qui dicit id
non esse quod est causa omnium ut sunt cum
insano non solum disputari. Omnis
autem dubitat utrum oporteat
deum venerari et parentes honorare
pena indiget ut sola negacio
det sibi intellectum. Ysa. 28. Stu-
ltus est sed ille qui non vult cre-
dere ignem esse calidum a quo tam
calefit incessanter. Unde psalmo 18 dicitur
non est qui se abscondat a calore
eius. Augustinus in libro de dilig-
endo deum dicit. Intollerabilis est
infidelis si non diligit deum to-
to corde tota anima tota virtute
clamat namque interius creatura ipsius
sibi quod ex toto se illum diligere
debeat cum totum se debere non igno-
rat. Nullus enim qui ingratus sit
sui ingratus quod ipse non sic fuit et
quod non aliter esset quod esset ab alio
... ad alique quod
sic fuit a quo primus pro carnibus

nutrimentum sumpsit a quo et sumit ut pos-
sit alios generare. Constat enim quod
parentes carnales non sumunt a se
quod generant. Cum sepe generant quod
nollent et sepe non generant quod
vellent. Et cum vellent generare
filium generant filiam. Nescit enim
unde quo infans generetur in ea
sed patet 2 Machabeorum 7. 1. Est valde
ingratus est qui negat deum esse
a quo incessanter beneficia recipit.
Unde infinitis testibus de quo credit
magna est enim ingratitudo illum
nolle cognoscere cuius beneficia non
cessat recipere. Non solum per parentes
sed et per alias creaturas collata
enim beneficiorum ipsius quecumque exhor-
tatio est ad amorem eius. Unde
dicit Augustinus Celum terra et omnia que
in eis sunt clamant undique ut
diligamus deum. Et non quod error
iste ab omnibus ... Cum inter-
ficiat parentem omnium sed ab parricidium
eum qui parentem suum occidit. Iste
qui in hoc errore sunt deteriores
sunt quam ipsi demones quando adhuc
et ipsi demones credunt et contremis-
cunt. Jacobi 2o. Iste cum hec
irrationabiliores sunt quam bruta
animalia que non negant deum esse ab
hominibus proprietate ... Unde cum
bestiis et feris ... de ... sunt
quod dicitur ... ibi in regno homini
et ... voluit de fieri sed
sicut est ... Daniel 4. Ad
cognoscendum autem deum esse non incitat
omnibus scriptura indicat et ipsa creatura
testatur. Nam ut dicit Augustinus Mundus
ipse ordinatissima sua mutabilitate
et mobilitate et visibilium omnium pulc-
ritudine ... quodammodo tacitus et factum
se esse et non nisi a deo ineffabiliter
atque invisibiliter fieri se potuisse pro-
clamat. Sap. 13. A magnitudine speciei
et creature cognoscibiliter poterit horum
creator videri. Job 12. Interro-
ga iumenta et docebunt te nostre

te et indicabunt tibi loquere terre et re-
spondebit tibi et narrabunt pisces ma-
ris quis ignorat quod hec omnia manus
domini fecerit. Ad Ro. primo. Invi-
sibilia dei per ea que facta sunt intellecta
conspiciuntur. Dyonisius in li. de divinis
nominibus ca. 7 dicit. Deum cognoscimus
ex ea ipsius ignoto non et hec et
omnem rerum et mentem excedens sed
ex omnium creatorum ordinatione. Ex perpetui-
tate namque creaturarum intelligitur conditor
eternus. ex magnitudine operis creatoris
ac dispositione sapiens. ex gubernatione
conservatione ac largitione bonus. Hec
autem omnia ad unitatem pertinet dei-
tatis. Item Origenes in omelia super Io-
hannem. Disce factorem ex operibus que per ip-
sum facta sunt conspice quod omnium rerum quas
mundi huius sensibilis globositas
comprehendit cause simul et unifor-
miter in isto solo subsistunt. Unde
namque forme omnium corporum precedunt
unde distinctio colorum pulchritudo
et certa que de sole ita perditam sunt
Considera multiplicem et infinitam
seminum virtutem. quomodo numerositas
herbarum fructuum animalium in suo
genere. Intuere intuitionibus oculis
quomodo multitudo [illegible] in arte artifi-
cis unum sunt et in animo disponentis
tam unum. quomodo infinitas line-
arum numerus in uno puncto unum
subsistit. Et quod dicitur talia perspice
[illegible]. ex quibus veluti perspice theo-
rie planius ultra omnia subiectus
de divina gratia adiutus et illumina-
tus potius archana dei mentis acie
perspice et quantum datur humanis arti-
bus deum summum creaturis vide quod
per ipsum facta sunt omnia et in ipso vivunt
semper id in ipso moventur vivimus et
sumus Actuum 17. Sed non quod tu
summus in hoc mundo quasi per quadam
scala creaturarum ad cognitionem creatoris
et nos ascendere. Ysa. 40. Levate
in excelsum oculos vestros et videte
quis creavit hec. Ut non dicit

Augustinus in li. de civitate dei. Viderunt
summi philosophi nullum corpus esse deum
et ideo cuncta corpora transcenderunt
querentes deum. Viderunt etiam
quod quicquid mutabile est non esse summum
deum omnem speciem preterea. Et ideo omnem
animam mutabilesque spiritus transcende-
runt. Deinde viderunt omne
quod mutabile est non posse esse
nisi ab illo qui incommutabiliter et
simpliciter est. intellexerunt igitur eum
et omnia ista fecisse et a nullo
alio fieri potuisse. Considera-
verunt etiam quicquid est in substantiis vel
corpus vel spiritus. melius quam spiritus
esse quam corpus sed longe me-
liorem qui facit animam et corpus
hic est deus. Item sicut homines animam
cognoscunt esse per effectus eius
in corpore ubi scilicet vita spiritus motus
licet ipsa invisibilis sit et omnino
insensibilis. quare similiter non agnoscunt
ipsi creatorem esse in mundo per eius
opera. Ambrosius super primam ad Thymo.
Sicud ex motibus et administra-
tionibus corporis animam quam non
vides intelligis. Sic administra-
tione et regimine totius mundi omnium
creatorem philosophi intellexerunt. Sed
tu modico corpori hos regendo
ro sic accomodata qua ipsum
regatur qua impedita vel omnino
amissa corpus pitilitatur vel in
pulverem redigitur. Visibile est corpus
aperta esse qua numerositas fa-
bricae mundi regitur. Noli ergo du-
bitare de deo et si eum non vi-
deas sed non dubitas de anima
et si eam non videas. Multa enim
sunt que tamen invisibilia sunt. Gregorius
in 4o dialogorum Nulla visibi-
lia nisi per invisibilia videntur.
Ipse corporeus oculus nullum corporeum
videret nisi vos incorporea ad
videndum ipsum animaret. Item in hoc
mundo visibili nullus nisi per creatura

in visibilez disponi pt. aia cu sit
invisibilib cernit oculis visu
auribus auditu. denique dispensa
pbat q̄ pria (con)ficiat. Certe ad fa-
ciendu fidem de parentibus carna-
libus sola publica fama sufficit
n(on) testes sup hoc requirunt(ur) nec
alie pbaciones. maxime cu parentes
carnales nobiles sunt n(on) cedunt
ad dedecus filio et (pro)stant se suc-
cessuru eis in hereditate. Cum
ta(n)ta g(ra)cio e q(uod) cu tanta difficultate
sit fides a quibus de patre celes-
ti qui nobilissim(us) e et a quo
F tanta hereditas sperat(ur). Item
cu vo que i homine e asserat
se ee et no(n) se fuisse et tam
aqua fuisse et ipa(m) precessit
causa at vo(rum) involutus esse
no(n) potuit uero q(uod) voz huma-
na et quaecu(m)que a(li)a voz (con)ce
incipit aqua vo precessit (con)ce
no(n) incepit. et hec vo deus e
(con) universitate verum regit. Iste
deu ee pbat(ur) p(er) hoc q(uod) n(on) pone(re)
unu q(uod) sit ca(usa) et no(n) catu. Item
vel in causis id reperitur i(n) eo
eet pri(us) et post(er)ius a(li)o et cau-
satu p(ri)u(s) eo. q(uod) no(n) intellig(it)ur vel
in infinitu eet p(ro) in causis
(pro)cede(re). q(uod) imp(ro)bat(ur) p(er) hoc q(uod) uni-
versitas causaru tota causata e
sive finita sive infinita sit
ergo h(ab)z aliquid p(ri)us se a quo est
q(uod) cu sit p(ri)or illa. catu n(on) e
et ca e. (con)pl(e)x(io) e q(uod) (con)tinu(us) n(on)
h(ab)z intell(ig)e universitate verum tota
suae alia a(li)o q(uod) sit de ipa uni-
versitate. Multe alie pbaciones
in hac reducunt(ur). Iste sum(m)u
bonu e ip(su)m ee et id ee no(n)
e intelligi(bi)le adeo separa(bi)le cu sit
summu bonu a quo bo(n)a cuncta
(pro)cedunt. dubitari aut no(n) pt
q(uod) in causata verum invenit(ur) et tam
multiplicitas creatura (con)dimu(s) ee oporteat
5 teat aliq(uod) sum(m)u. Cum in no

dicim(us) quo vel p(ri)us vel melius vel
maius et ita q(uod) su(m)mu(m) e q(uod) ip(su)m
q(uod) e a suo inferiori accipere no(n)
pt. et ita oz q(uod) sit ab eterno
q(uod) si no(n) eet. non verum success-
sio eet. et ita verum (con)spicua
structura (con)vincit deu esse ab
eterno. Ad id Damascenus ipa crea-
tura (pro)ducit. et (con)servacio et gu-
bernacio docet nos q(uod) deus
est. qui hac universitate (con)sis-
te(re) facit et (con)tinet (con)servat et
ea p(ro)videz. Si (con)tradicit n(on) (con)trarie
n(on) ignis et aque aeris et terre
in unu mundi (con)servacio adiu(n)
(con)venisset et in dissolubiles p(er)
mansisset. n(on) aqua opz vero
ea (con)cordasse et sic i dissolubilia
(con)servacet. Ad. Eia de(us) est
manifestu est. q(uod) n(on) e 2m (secundum) fidem
et nam in (con)p(re)hensibilis e a igitur
h nomen ty q(uod) (con)ar(e) nos notid dei
cordi humano manifestat(ur). duo
bus intus et duobus foris. duobus
p(ri)ncipiis. duobus per gra(tia)m. Intus per
vor et inspiracione. foris per creatura
et doctrina. ad (quam) (per)tinet vo
et creata. ad gra(tia)m. inspiracio
et doctrina. fuerunt g(ra)t(i)o duo s(cilicet)
na(tur)a et g(ra)t(i)a. no(n) sola na(tur)a neq(ue) so-
la g(ra)t(i)a. ne si na(tur)a totu posset
g(ra)t(i)a no(n) quere(re)t(ur). aut si n(on) posset
culpa (con)cusaret(ur). Iudei totu
na(tur)am posse dix(er)unt et g(ra)t(i)am no(n)
(con)siderunt. gentiles quid na(tur)am
n(on) posse existimaverunt et culpa
(con)tusaverunt et utrique erraverunt
Sunt p(er)ca(usa)? (ra)c(i)o (secundu)m s(cilicet) e vo. 2m
doctrina creata 3m doctrina
4m inspiracio. Racio investigat
Creatura apparat. Doctrina ex-
I plicat. Inspiracio (con)firmat. Fide
Tres sunt testes verum q(uod) deus
est. affectus. defectus. et effectus
Affectus precedit. defectus se(quitur). ef-
fectus occurrit. Affectus querit. de-
fectus exigit. effectus tribuit.

qd no eet si puidet no esset
Item tres sut teste in creata
diuitez a creatore psitetes
magtudo po. pulcritudo sapie
vtilitas bonitatis. ar potens
oina creat. sapiens dispoit
a rgit benigne dispesat et
suat Ite doctrina scptue expli-
cat qd creatur pbat s. ee deu
ee vnu et triu. Ante lege
deus dixit sc et. sub lege vm
sub gra triu. ut paulati cpet
cognicio vitatis. Ante legez
dixit Ego su. a itm Ego su
qui sum. Et rursu hec dices
filijs isrl qui e misit me ad
vos. Exo. 3. Sub lege dixit
Audi isrl deq vnq e. Deut.
6. Sub gra dixit Mt ult do-
cete oes baptizates eos i
no. pris a filij a spc sci Con-
firmatas misteria nouit ille
qui accipit verus. No. qa
notificacio vitatis daut de vi-
tate creata a q de increata
sm sit cognicio sm volutatis
sm accos sm hos. ut h vitas
est rectitudo sola mete percepti-
bilis Et de vitate cplexorz
ut ista vm e qa ita e ut cgtor
vi si velit possit h cgnosce
ozueda d vitate signi siue
hos ut id vitas e mtts ad-
equato signi a intq. sd gra
adequato signi a signati ozue.
d vitate rei ut id. vm e id
qd e. ut vitas e in diuo ee
qd e Ozueq vo d vitate i cata
pur ut id augg. Vitas est
qua ondi. ad id qd e. Vitas
e id vn lumie ros accedit
a ad qua os bong vorinator
pueme intedit. Hoc notificao
est p effcm gntez. ar pa vitas
h sc ad intellca sd lux ad vi-
sila a hnit pputat diffinio
hilarij. vm e declaratiu esse

Alia e psonalis q appa filio
Joh. 14. Ego su via vitas et
vita. a hec vitas e summa
silido pricipij a sup ulla dis-
siliudo est. vn Ilitas oim
Ite e vitas in signo ut i ser-
mone Zach. 8. Loquim vitate
vnusqsqz cu pxio suo. a in
cogitacoe Et in ps. 14. Qui
loquit vitate in corde suo.
Et volutate Joh. 8. in vitate
de dyablo. a in opacoe Joh. 3.
Omnis qui facit vitate venit
ad luce Item vitas e qnda
lucet intui. bonu sm boi-
tas qd qdam sapit affectui vn
pz qr iste due virtes sut i ania
sd visus a gustq. Ipse vero
creator e vitas radiatis-
sima ad intctu a bonitas su-
auissima ad affcm.

Contra illos qui falsos deos
colunt

Uerus Aug. breuis
diffio veri est. id qd
est gtra illos qui fictos ut
flos deos colut deqbus
in ps. 113. Simulacra gentiu
argentu a aurum &c. 2i ps.
i. 94. Oms dij gentiu demo-
nia. Talos multiplice iniuria et
gtuelia irrogat deo pmo
ppe eo qr ei subtrahit debite
honorifice culq. 2o ppe eo
qr alij impedit. 3o ppe eo qr
ei aliud coequa. sd si quis
regi suo honore regiu sub-
traheret a alij impederet a in
regis illig regno ul ciuitate
aliu ei in poa ut honore
equaret. Augmat ar vepras
istud vilitas eius i qd iste
honor transferet. Ro. po. mu-
tauit glam i corruptibilis
dei i silitudine ymagis corrupti-
bilis Et i ps. 105. Et mutauit

gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. Contra quos dicitur Deuteronomii 6° Non ibitis post deos alienos. Et psalmo 80 Neque si me audieris non erit in te deus recens. Et Baruch 6 et 3 et 10. Et Ieremie 10 Dominus deus verus est ipse deus vivens et rex sempiternus. Et prima Corinthiorum 8 Scimus quia nihil est ydolum et quod nullus est deus nisi unus. Verum quod est de similibus promissionibus temporalibus scilicet quod unus est de patre. Thessalonicensium primo Conversi estis a simulacris servire deo vivo et vero. De filio prima Iohannis ultimo Scimus quia filius dei venit et [?] sit verus deus et vita eterna. Et Iohannis 14 dicit filius Ego sum via veritas et vita. De spiritu sancto Iohannis 5 [?] spiritus est veritas.

Contra illos qui mendacium arguunt deum veteris testamenti

Item dicunt heretici qui mendacem et periurum arguunt deum veteris testamenti asserentes quod in manifesto promisit terram filiis Israel et postea dixit eis Intrabitis terram super quam levavi manum meam. Et quia spiritum mendacem misit ad regem Achab et eum mentiri precepit ut 3 Regum 22. Quibus videtur est quod Abrahe dicte sunt promissiones et semini eius et non dicit seminibus quasi in multis sed quasi in uno et semini tuo qui est Christus Galatas 3. Constat etiam quod in aliquibus de semine Abrahe sit impletum. Et constat quod ista promissio spiritualis est et de spiritualibus facta Galatas 3. Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt hii sunt filii Abrahe. Vel dicit quod impleta fuit ad litteram et promissio et quantitas secundum quod Iosue 21 et 23 ubi dicitur quod de omnibus que se deus praestaturum pollicitus sit illis non preterit unum incassum immo implevit opere et promisit et opere cuncta venerunt. Ad idem Iosue 8 [?]. Vel dicitur quod sub condicione facta sunt promissiones Si in preceptis meis ambulaveritis et mandata mea custodieritis et feceritis ea Levitici 26 Deuteronomii 26 et 28 et 30. Et constat quod illa multitudo multum offendit et ita non tenebatur eis ex promissione conditionali et quia ipsi non permanserunt in testamento dei deus neglexit illos Hebreorum 8. Et de Achab dicitur quia in prophetis mendacibus confidebat spiritus mendacii ad eum decipiendum permissus est abire ut puniretur in eo in quo deliquit. Et quod fecit secundum quod sic factum est ei Ieremie 20 [?]. Et alibi [?] per que quis peccat per hec et torquetur Sapientie 11. Et Iudicum primo ubi dicitur quod sicut fecit Adonibezech regibus sic reddidit ei deus ut quod iniuste fecit iuste pateretur 22 q. 2 de illicita [?]. Item obiciunt heretici Genesis 11 de hiis qui edificabant turrim dixit deus non desistent a cogitationibus suis donec eas opere compleverint scilicet inde et cessaverunt edificare turrim [?] ut dicunt heretici quod mendax sit. Ubi dicitur quod conditionaliter intelligitur non desistent nisi resistamus eis quod ut ex littera. Item opponunt illud Genesis 32 Nequaquam vocaberis ultra Iacob sed Israel erit nomen tuum et postea dixit Exodi 3 Ego sum deus Abraham Ysaac et Iacob. Et Iohannis 7 [?] Mea doctrina non est mea. Ubi dicitur ad primum non vocaberis Iacob tantum [?] sic dicitur ad secundum. Item obiciunt Exodi 4 Indurabo cor pharaonis et non dimittet populum, tamen postea dimisit, ergo mendax. Ubi dicitur quod conditionaliter intelligitur si non nisi in manu forti sicut patet Exodi 3° et 6°.

Contra ydolatras

Quod autem dicitur unus solus est verus deus, contra est contra ydolatras qui ydolis impendunt summe veneracionis cultum latrie

honorificencie obsequium quod soli deo
debetur. 26. q. 2. c. [illegible] sapientie.
Et ob hoc dicitur ydolatria quasi
ydolorum latria. non quod omnes singuli
spectro inuperentur ydolis. ut 26.
q. 7. c. primo. quia vel primum
ydolis exhibita. vel quia frequen-
a tius sic legitur. Cap. 12. Et nota
quod latria est summe venerationis cul-
tus qui soli deo exhibendus est. Vel
latria est voluntaria professio di-
vine maiestatis. Ydolatria vero
est cultus deo debitus creature
exhibitus. et dicitur latria quasi ydolola-
tria. Ydolatria dicitur quasi ydolorum ydo-
lorum cultura ut servitus interpreta-
tur. latria grece latine servitus dicitur
que quantum ad veram religionem pertinet
non nisi uni soli deo debetur.
b Sunt autem decem species ydolatrie in
quibus iniquissimi homines dei vir-
tutem et gloriam transtulerunt. Prima
et radicalis ydolatria cultus de-
monum. 2a stellarum et luminarium. 3a
elementorum. 4a ydolorum. 5ta y-
maginum. 6a figurarum. 7a vero-
rum et nominum. 8a temporum et principum.
9a vitiorum et viciatorum. 10a
inunctorum et inunctionum re-
rum. Hec autem omnia prohibita sunt
quia fidei contraria et apostasia
ut 26. q. ultima. non obstruet
de ista autem ista tractatur 26.
ca. sed per totum. Sunt autem ydolatria
omnibus destrui 2. Regum omnibus pro-
suis

De ydolatria demonum

Ydolatria demonum dicitur qua de- a
monibus immunditie servitur quorum
temporibus divinus cultus. Huic
errori causam dedit quia cre-
debant decepti homines
quod demones haberent potestatem in ho-
mines et res humanas et esse ex-
cellentia quia sanari videntur le-
siones corporum dum ledere cessa-
bant cum corporum potestas sit creatoris

imperio sit ligata ut non quotiens
velit quia vellet mala homi-
nibus inferret. Sed quantum oportere
dedit aut permisit qui ab
infestatore hominum corpus recepit
licet invitum et relaxat potest
virtute sua et saluti hominum videt
expedire. iustitia sua decet
ut in Iob patet et in paulo 2a
Cor. 12. et 26. q. 3. Sed in et
q. 4. nec mirum. Secunda causa fuit
quia futura que et occulta aliis pro-
dixisse videbantur. Et quod vera
divinitatis hec credebantur. Unde
et divinatio quasi divinitatis imitatio
dicitur. cum solius dei sit occul-
ta nosse et revelare. ut 26. q.
4. c. 2. Sciendum sit salvatore
et q. 3. c. primo. licet autem quedam
vera dixerint non tamen hec eius obser-
vanda. 26. q. 2. illud et q. 4.
nec mirum est hinc. Principium non
est illi credere qui mendacissimus
est. dicitur non mendax est et pro-
cinis. Ioh. 8. Tertia causa fuit
mirificentia quorumdam operum que
videntur opera mira sunt. Sed quia
operatores demonum coniugerunt vel
quesierunt mala ipsa vel artes
ad operandum expediendum et adiu-
vandum facta sunt opera demonum cre-
debantur. ab ignorantibus hec ne-
cessarie operis attribuebant. De hu-
iusmodi operationibus est subita
operatio variarum aliorum quam ad alium
in quibus sola non operatur sed adhi-
bitis adiutoriis que ipsa se-
mina ut comportat et ponit ut
opus operatorum in tantum accelerat
quod ab hiis qui nesciunt non opus
nec videtur que etiam tardius
efficere convenit. 26. q. 3. c. Sed in
et q. 4. nec mirum. quorum sua atque
virtute poterunt magice artes
quibus tamen tanta sua quod potestas a deo
data est et in operatore iterum sumunt

videntur mirandi a quibus fiebat
dampnandi vel ad movendos fi-
deles ne talia quitterent vel ad
concutienda probanda manifestanda
b patiam istorum ¶ Nota quod omne
genus peccati incurrit ydolatria
ut libido furta et alia occulta
huiusmodi sicut a demonibus apparent c
nunc processerunt nephandissima
opera. scilicet inspectio speculi. inspec-
tione inspectio unguinis et huiusmodi
ut furta et occulta alia invenie-
rentur ¶ Est liber qui dicitur sancto-
rum sit maledictus a contrabilibus
quibus omnibus demonum et sacrificiorum
impietas partim latet et partim
est manifesta sicut prefate supra inve-
niatur Sed vero eupania sive ado-
ratio et ira et odium et ambi-
tio in innumerabilibus maleficiis tam
quam omnia dederunt sunt dampna-
ta 26 q. 4 sed proculdubio. sunt confes-
sionis in illis capitulis episcopi ve-
niorum. ad destructionem autem huius
ydolatrie nota quia aut sunt boni
aut sunt mali quibus huiusmodi similis
impenditur Si mali ergo nec eis
similis sponte a bonis est impo-
tum omni dedecore et supplicio sunt
exterminandi ab eis Si boni
ergo honor eis congruus tum est
impendendus et non honor debi-
tus soli deo sicut eius iniuria
alii non potest dari ¶ Et aut de
voluntate illorum quia huiusmodi honor
impenditur aut non Si est de vo-
luntate illorum placet vel eis
iniuria creatoris tunc propter illorum
infidelitas. quia dum creatore
suum honore sibi debito de-
fraudat et alium sibi applicat
¶ Et propter illorum iniquitas in hono-
re quia sibi non ius alienum usur-
pat 26 q. 4 ut nimirum Si vero
non est de voluntate eorum ut in dum
putant se honore Si boni sunt ad tan-
tam iniuriam creatoris non atti- d
gunt 20 q. 2 Sed de arca patet

quod quis voluntate eorum est quia honor
huiusmodi eis impenditur. Et nec of-
fenditur huiusmodi honoribus potius
quam placetur. qui vero huiusmodi
honores eis prohibet. infestus
eos esse quia sibi reddunt potius
quam placatos ¶ Et huius legis
est ab eo statu ab ut nimirum huiusmodi
ut quorum honore appetit. tanto
maior est eius vanitas atque
superbia. quia vero huiusmodi in infinitum
longe sunt ab altitudine et sup-
eminentia creatoris Si appetunt
sibi impendi honore soli creatori
debitum. necesse est infinite va-
nitatis et superbie. atque infinite
malicie. et ideo in infinitum abho-
minandi et impugnandi. utpote dei
hostes iniquissimi Si vero ab
dixit quia non honore soli creatori
debitum sibi volunt impendi
et iniuria quam nimis ei deficiunt
ei. querere ab eis utrum potentibus
dicant honoribus impendere sua bene-
ficia aut non Si non sunt inimici
communicationis sacrificiorum et oblationum e
iam non ut dii neque ut boni
homines prave in illa sunt ut viliis-
simi homines Sed tamen in homines vilis-
simi sunt qui venales sunt Si di-
cunt quia in quantum contra apud eos deos
quia a cultoribus suis pretia recipiunt
et magna eis retribuunt quorum
illi non indigeant huiusmodi munere-
ribus non Si indigent mi-
serrimi sunt omnium et maiores mo-
ores qui sagunt talparum et ves-
pertilionum atque lacertarum indi-
gent et feliciores eis sunt milvi
atque bufones qui extra in alias
cum incommodo aliquo huiusmodi alia
ubique accipiunt Si vero non indigent
contra propter eorum vilitas. cum creata
munera quibus non indigent pro
beneficiis suis accipiunt ¶ Item
creature in quantum putant quod velle
eas posse creator et idem eis
agunt quod vult ut sint eas

agere. 26. q. 2. qui sine salvatore
et sap. 16 et 29. Ubi primo pravit
beneficia ex diviciis est quod fecundas
dadas bonitas creatoris inundan-
tis et influentis primo in ipsas et
deinde per ipsas in alios. quae
gratiarum actio et collatio de omnibus
beneficiis in primis est et maiori
creatoris. sed et ipsa largitio ipsorum
quia in ipso unum monemur et
fuimus. 26. q. ultima non observetis
Et hoc quod in primis et maiori ab
ipso petenda sunt et speranda. quae
si hec beneficia cultus sine simulata de-
betur cui quam deo potest debetur et ipso
quod ei soli. In prestationibus ideo benefi-
ciorum creature non sunt nisi ministri
e ubi creatoris largitoris bonorum
dei. deficientes beneficia ipsius consilio
ea miscuit. Ita atque impie-
tas et insania ydolatrie quae
hec singuli deificat creaturas. non
distinguens quam in quolibet longe
sit dator muneris a ministro de-
ferente. Est primo et virtutes singuli
deorum sunt invalescentes sine valentes
tamen aut volentes et per electionem operan-
tes. Ubi sunt valentes sunt invalescentes quia
est non liberi sed per necessitatem operan-
tes quemadmodum est ignis ad calefaciendum
cui non est liberum non calefacere
cum obviaverit ei materia calefacti-
bilis in continenti. quia non potest non cale-
facere. sed ut licet in potestate contine-
re virtutem suam. ergo non grates est ex-
hibenda singulis diis ex ratione
beneficiorum. sed ut igni ex calefac-
tione. quae non sunt colendi ullo
modo hec beneficia. Ubi vero sunt volentes
et liberi singuli potestatis. tanto maio-
ris gratie maioris et liberalitatis
sunt quanto fortes gratiarum actionis
rec sunt. si tamen boni sunt ergo omnes
iniusti et iniquitas magis minima
et ideo quamvis iniusti et iniurie quia
deo altissimo cultus proprios a quo-
nor auferunt maior est nimio
quae ipsi dii ydolatrie maiores
sunt inimici et ideo sunt ydolatrarum
Ubi quibus dixit quia placandi sunt
dii quod iniusto irascantur mor-
talibus quievere ab eis hec quid
irascuntur. Ubi ut non hec perinde
irascuntur mortalibus. manifestum
est quod iniuste irascuntur eis
ideo ipsi iniusti sunt ex necessitate
ac per eos. quae non solum
non colendi sunt ut dii sed potius
ut diaboli mali Ubi at iras-
cantur mortalibus hec peccatorum ge-
neris placantur eis cum e
peccatis recesserit. quorum ut g.
rias eo casu necesse est Ubi at
exardescit ira eorum donec obser-
vantur eis carnes et sanguis
animalium. necesse est quia ira hui-
us est ira deorum sed potius bes-
tiarum fugientium donec repiunt
predam. quia si hec rabies atque
sevicia tamen timendi sunt ut ser-
pentes atque leones non restat
aut ut nisi ut eadem vere deificetur
serpentes atque leones Ubi quibus
vero dixit quia singuli dii in suspec-
tabilibus suis provinciis nos ad-
iuvant beneficia quae petimus nos
apud deum altissimum impetrantes
Credendum quia sunt hec honorandi
sunt ut proximi et advocati. non ut
iudices aut domini neque ut dii
et ideo eis nec sacra nec sacrificia
constituenda sunt Est si quis ob-
iciat tamen quomodo homines honoribus
dantur dulia et prona et magis
ad honorandum eos et similiter
ipsis. cur non diis liceat libe-
rari ut pratoribus Ubi dicere quod
et si dari possit alia licite ho-
minibus et occidi pro eis non tamen
sacrificari. sacrificium ut est unum
quod offerendo sacrum fit et sacrum
efficit offerentem quia in illo est

e
deos
f
g

et in illo per quo offertur. Cum ergo
omnibus sacrificans eo ipso quod sa-
crificanti et virtute sacrativa
et emundativa a peccatis tribuit ei
cui sacrificat. Hec autem virtus non
est nisi dei altissimi. Attribuit
ergo eis tanta virtute sanctifica-
tiva. ut eo ipso munus sanctum sit
quod eis offertur. Cum igitur aliquis
quem deo altissimo sacrificat. iam
facto ipso illud quod ipsum sic sacrifi-
catorem et offerentem et munera
et cives ergo per quo offertur esse con-
stitutum. et hoc est contra dominum potentem
creatorem ac deum altissimum
Propter quod patet iniuria et contumelia
creatoris per qua in cunctalibus
et singularibus gloria eius aufertur
et in aliud quodcumque transfertur. et
tanto gravior iniuria quanto
odibilius transfertur. eodem modo de
aliis casibus sicut intercedibus sacrificiorum
de quibus infra capitulo de sacrificiis.
Item autem placato deo deorum mor-
talibus placati sunt dii hominibus quod non
dicitur superaddendum quo est efficacius
ipsorum et favore contra sacrificiis et
muneribus. Si vero dispendes quo
sunt a divine beneplacito volun-
tatis. quasi mali et iniqui sunt. autem
deo deorum favente mortalibus
ira hominibus deorum sunt nocte mor-
talibus aut non. Si sunt non igitur
deus deorum est optimus. ut deus deorum
est. tu carere non posse deos
hominibus ut contra favorem suum et volun-
tate noceant mortalibus. Si non sunt igitur
non est timenda ut evitanda ira
eorum ut querenda eorum placatio
sacrificiis ut muneribus conquisita
est autem ut quasi omnino plenum aliquid
posse contra beneplacitum creatoris.
quare ut prodesse ut nocere prout
contra beneplacitum ipsius et ideo ut
omnino cultus aut honorifice
impedendus est diis quantum ad eorum
propriam potestatem hoc aqua bona vel

k

mala quod prout eveniet. Si est autem
est libera eis potestas sciendi in
quoscumque et quantumcumque voluerint
aut non. Si sic. quis ergo preter
contemptoribus suis et comminatoribus
et destructoribus cultus sue. Si
autem non est libera sed ligata et
limitata est igitur in potestate liga-
toris et limitatoris in quos
et quantum et quam sciant est. Solus
autem creator ligator est ac
limitator huius potestatis. quare
ipse solus honorandus et adorandus
est contra ira atque sevicia huius-
modi bestiarum et non ipse bestie. quare
omnino inutilis est ipsorum ydolatria
Si quis vero obiciat quod nos sanctis
hominibus edificamus templa et festa
eis statuimus et cereos et lectos ad
sanctorum hereticis contra christiana religio-
ne dixit quod paganorum ydola et marti-
res et sacrificia et agapas. id est in
elemosinas converterunt. Respondeo ibi
quod non sanctis ut aliis templa edi-
ficamus sed deo altissimo et quod quod
honoris sanctis impendimus ut dei
amicis et ut dei fratribus et hoc propter
deum hoc facimus. ut sanctos invocamus
aut honoramus ut deos neque ut
auctores bonorum que nobis
primum petimus sed ut interpella-
tores et impetratores ipsorum ut
petimus ut beneficia nobis lar-
giantur sed ut deum honoret quo
ea nobis largiatur. ut dicimus sancte
petre salva nos sed ora pro no-
bis. Martires igitur et alios sanctos
colimus. non ut illi ydola que
credunt et sperant et posuerunt sibi
deorum ea ut ab auctoribus quod est
ydolatria. nos autem credimus quod
unus est solus verus deus ut
dicit deus. quod est contra cultores militie
celi. quam fides katholica ut
ydolatria interdicit. De militia
celi habetur. 4 regum 21. et 2o pa-
ralipomenon 23. Deuteronomio 4o. ysa. 32.

I zorob. primo Contrarium quarto. Dicunt scilicet ydolatre
qui miliciam celi dicunt magici vel
titulares spiritus quos dicunt presi-
dere universis celorum et in eos minis-
trare. Et posuerunt angelos vir-
tutes signis et presidentes pla-
netis. Tercium et alios qui president
igni aeris mari aque terre et vte-
bantur invocationibus omni huiusmodi
spirituum vel angelorum prout crede-
bant convenire maleficiis suis. Vte-
bantur etiam picturis et sculpturis
huiusmodi nominibus scribentes vel sculpen-
tes ea in instrumentis male-
ficiorum suorum sicut est in ymaginibus
vel speculis vel lamnis vel verbis
aliis que leguntur in libris eorum quibus
decepti et perditi homines crediderunt
K vel deorum sub nominibus eorum. Im-
pietas huiusmodi apparet quod omnia male-
ficia a deo fieri credunt illi pre-
dicendis sideribus (?) et minus honoribus
esse putandis vel pro malis et im-
piis quod si huiusmodi spiritus ea assistunt
cultoribus suis in faciendis malis
vel faciendis bonis magna est
eorum impietas et iniquitas. Si
autem non assunt eis nisi in faciendis
bonis vana est et frustra impe-
ditur cultura quam faciendis malis. Apparent
mendaces ex utraque parte. Sed et libri
huiusmodi et scriptores eorum et ipsi dii
in ipsas quorum invocatione se-
cta [illegible] dixisse dicuntur. Tercium si
bonis sponte non faveant et ea
parte negligunt vel si malis
faveant illecti muneribus. Utrobique
causa contingente mali sunt ergo non
colendi. Tercium si due gentes bel-
la sunt adinvicem cum altera
bellum iniustum habeat et utraque
invocet deos suos. Qui faveant
dii isti utrique. Si non favent
utrique genti sue vel utrique vel
alteri illorum faveant prima iniusta

et faciunt iniusticias. Ex quo patet
quod iniqui et discordes ex quo
se invicem impugnant. Tercium autem
pax et amicicia est inter huiusmodi deos
aut non. Si sic utique est etiam vel
umquam amant cultores omnium
illorum et faveant eis. Non ergo
reciperent a cultoribus suis mu-
nera ut impediant cultores
aliorum illorum. Inutiliter ergo eis
huiusmodi munera et sacrificia offe-
runtur. Si vero non est pax inter
illos vel amicicia [illegible] inter se
discordes et mali. Cum sit odium
inter illos. Tercium aut odiunt se
invicem iniusto odio aut non. Si
iniusto ergo nimis sunt odibiles
et ideo omni honore indigni.
Si autem iusto odio se odiunt
eo ipso iniqui sunt et mali et
ideo magis contumelia quam honore
digni sunt.

De ydolatria stellarum et luminum qualiter potest destrui auctoritatibus et rationibus

De ydolatria stellarum et A
luminum notandum quod illi qui
sunt huius erroris dicunt mor-
tales subiectos esse soli et lune
et stellis etiam quantum ad sapientiam
vel ignoranciam et quantum ad mores
bonos vel malos et dicunt ce-
lestia lumina et in signis suis seu
constellationibus causam esse horum vel
bonorum vel malorum in hominibus
dispositiones. [illegible] legunt sectarum
et errorum attribuunt celis et
stellis quod multis modis patet esse
falsum. Primo quia non propter stellas
homo sed stelle propter homines facte sunt
sicut habetur Genesis primo. Fiant luminaria
in firmamento celi et illuminent
terram et illuminationi tenebrarum
[illegible] fuit quare sicut stelle
preterea [illegible] imbonti (?) sol

et luna obedivit. Josue 10 et
Ezechie 9°. Ysaie 20. et Ysaie 38.
Ergo cultoribus dei sol et luna
subiecta sunt et non econverso. Item si
constellationes siue stellarum et lunarum impo-
siciones sunt cause omnium euentuum
tunc necesse erit ut ab omnibus
operari incipientibus illa hora ea-
dem penitus uel similia fiant in
eadem regione. cum eadem per se
sit causa omnibus et singulis opera-
tionum illarum. sed hoc patet esse fal-
sum in eadem hora surgant mul-
ta milia hominum in eadem regio-
ne quorum opera penitus sunt diversa
et multi incipiunt operari uel
iter agere quorum euentus penitus
sunt diversi. Nam alii vendunt
alii emunt. alii ditantur. alii
depauperantur. alii viuunt. alii
moriuntur. alii sunt reges alii
servi. Unde patet manifeste quod una con-
stellatio non est signum talis di-
versitatis. Item aut huiusmodi constellationes
sunt tantum signa inferiorum euen-
tuum aut signa et cause simul.
Si signa tantum aut erunt contin-
gentia uel de necessitate aut non.
Si primo cum igitur signa sint certa ita
quod mutari non possunt. tunc ipsi
euentus erunt immutabiles et ita
de necessitate euenient omnia mor-
talibus quod est error. Si uero
signa de necessitate non comitantur
euentus inferiores non sunt signa vera
et ideo non est credendum eis. Si
autem sunt signa et cause simul euen-
tuum inferiorum tunc cum [illegible]
sint certa euentus erunt [illegible]
ex necessitate. quod iterum est error
quia sic esset vita hominum immu-
tabilis. Prorsus detestanda ma-
thematica in oppositione [illegible] episcopi
prohibuit. 26 q. 2. Illos. et 26
q. 3. prima. et q. 4. Non liceat.
Contra hunc errorem legitur
Galatas 4°. Ubi reprehendit aposto-
los qui dies menses et annos
et tempora obseruabant. Sed hic er-
ror uidetur posse destrui et improbari
quia ut dicit philosophus non operatur
per modum [illegible] similis autem
operato vilis est operante. Virtutis
libere operantis vilius autem in-
potentie [illegible] esse nobiliorem. Forte
virtutes celorum stellarum et luminum
impotentie est creare in nobis sa-
pientiam uel virtutes uel bonos
mores uel et consequenter artes
uel leges uel voluntates. cum quod
omnia nobiliora sint huiusmodi di-
ctis virtutibus quas ipsi ponunt
in celis. tamen autem in naturalibus
sunt nobiliora est causato. Item virtu-
tes ex quibus sunt huiusmodi operationes
aut sunt corporales aut spirituales.
Si corporales non possunt [illegible]
imprimere dispositiones spirituales
[illegible] intendit [illegible]
quod est et assimilat sibi recipientes
unde patet quod nec leges nec scientie nec
mores sunt ex talibus virtutibus.
Si dixerit quod sunt spirituales con-
stat quod huiusmodi virtutes non operantur
nisi intelligendo ymaginando et
desiderando. Primum autem sic uidetur
necesse esse huiusmodi luminaria primum
intelligere ymaginari ac desi-
derare huiusmodi impressiones in hominibus
et hoc est in quibus. Item iste operationes
non mutantur loco uel tempore [illegible]
nisi intelligimus ymaginamur et
volumus in uno loco uel tempore
sed in alio. ut patet quod planete
et alia luminaria equaliter valent ad
huiusmodi operationes in uno situ uel lo-
co ut in quocumque alio. Si op-
posuerit huiusmodi erroneus quod deus
fecit luminaria celi ut sint in
signa et tempora et ut preessent di-
ei ac nocti. Genesis primo et per hoc di-
cunt eius luminaria [illegible]
operationibus obseruandos. Respondetur

cu(m) Augustinus q(uia) no(n) ad obs(er)uacia(m)
vanitat(is) fecit de(us) lu(m)i(n)aria celi
s(ed) ad distinctio(n)e(m) t(em)p(or)u(m) (et) ut t(er)ra(m)
illu(m)i(n)arent ut ip(s)e ea ibi p(atet). Sit
q(ue)rere ab h(u)i(us)modi ydolatris si inte(n)-
du(n)t h(uius)mo(d)i cultu(m) s(er)uire corporibus
i(n)a(n)i(m)at(is) vel a(n)i(m)at(is) a(n)i(m)alibus
a(ut) sp(irit)ib(us) forinsecis qui aliq(ui)b(us)
h(uius)mo(d)i vel corporib(us) p(re)sidet. q(uia) si
sp(irit)ib(us) h(uius)mo(d)i destructu(m) e(st) i(n) p(re)ce(dent)i
Si no(n) corporib(us) a(n)i(m)at(is) (et) alibus
nece(ss)e e(st) h(uius)mo(d)i alia e(ss)e vo(lu)ntas (et) in-
telligi (ha)b(e)a(n)t. aut si no(n) vane i(nt)er (et)
ignominiose illis s(er)uit(ur) cu(m) ut
s(er)uitu(m) q(uo)d (con)stat ut s(er)uitores a
sc(ien)ti(a) nil (com)munica(nt) ab eis p(er)cipi-
endo. Item brutis alibus diuino
honore impedire e(st) i(n)saniens ma-
nifeste (et) ordine n(on) intellectuali
p(er)u(er)site quibus p(ro)uenit. cu(m) h(ic) q(uod)
est al(iud) vole alib(us) no(n) vo(lun)t(ar)i(is) p(ro)
adoracio(n)e(m) vel culturam se s(u)bdit
Preterea cu(m) h(uius)mo(d)i alia n(on) audi-
ant n(ec) videant adorantes. p(ro)uide
est ac si surdis (et) cecis offer-
rent(ur). Sit tanta e(st) distancia
tam (quam) remote h(uius)mo(d)i aliud a nob(is)
ut n(ec) m(odi)c(u)s clamor ex(te)rior ad
eos p(er)tinge(re) possit. deos no(n) q(ui)
in corde s(u)nt inter(ius) ad ipsos
p(er)uenire e(st) impole. q(u)are frustra
sicut eis sit a(ut) p(ro)t q(uasi) q(u)od
boni facere aut no(n) cultoribus
suis Si no(n). vane i(ta)q(ue) colunt(ur)
Si p(ro)t aut (er)go n(atur)al(ite)r h(oc) fa(ciu)nt
aut violent(er) a(ut) voluntarie Sed
(con)stat q(uod) no(n) vo(lun)tarie cu(m) volu(n)tas
no(n) sit n(isi) i(n) volu(n)t(ar)io aliud Si no(n)
n(atur)al(ite)r aut violent(er) (er)go p(ro)pter h(oc)
n(ec) gr(ati)a(m) n(ec) cultu(m) n(ec) aliud nu-
m(en) digni. ex quo p(atet) extrema
fatuitas h(uius)mo(d)i colendi. Illud
aut(em) nou(n)d(um) q(uia) qui(dam) p(ro)p(ter) dix(er)u(n)t
celos (et) stellas (et) luna(m) diuina(m)
a(n)i(m)a(m) e(ss)e (et) tali p(ro)statores e(ss)e
a(n)i(m)as corp(or)u(m) a(n)i(m)alib(us) h(uma)nis q(uan)-
to corpora illa corporib(us) h(uma)nis
(et) h(ab)ent d(ic)ta visio e(st) eis q(uo)mo-
bilitate sublimiores e(ss)ent
h(er)edib(us) (et) ho(m)i(nu)m custodes (et) rec(tor)es
h(uius)mo(d)i n(atu)ra(rum) rectores (et) ob h(oc)
honores diuinos (et) sacrificia
eis statuerunt. Sed (contra) quos
inducti p(ro)t (quod) (con)t(ra) culturam
d(ict)or(um) sup(er)alium sup(er)ius (e)st
inducta Sit m(agistr)o q(uod) s(ecundu)m ex(per)ie(nti)a
astronom(ie) (et) ad h(oc) obs(er)uat
e(ss)e ip(s)is t(em)p(or)ib(us) viribus q(ua)s de(bi)tis
h(uius)mo(d)i dii d(ic)a(n)t(ur) a(n)i(m)ib(us) (et) a(n)i(m)-
or(um) p(ar)tib(us) (et) pl(u)s aut mi(n)us
p(ro)t (et) q(uia) pl(u)s a(ut) mi(n)us adiuti
fuerit a benivolis suis vel
impediti ab aliis. (et) ita p(atet)
q(uia) no(n) p(ro)t n(isi) mor(tal)e ut dii
vel dii s(ed) ut p(er)se impotentes
ab aliis adiuti (et) ut miseri
ab aliis impediti. q(u)are materia
e(st) astro(nomi)e (et) ydolatrie sibi
invicem (con)dicit (et) p(ro)pter h(oc) alteru(tru)m
e(ss)e vanu(m) (et) fals(um). Sit q(uod) q(ue)
op(er)ant(ur) in reb(us) h(uma)nis pla-
nete (et) stelle (et) luna (et) i(n) mu(n)do
isto inferiori op(er)ant(ur) n(atur)al(ite)r a(ut)
vo(lun)t(ar)ie a(ut) violent(er). Si n(atur)al(ite)r
no(n) (er)go pl(u)s adorandi venerandi
vel colendi s(u)nt q(uam) h(er)b(a)e q(uae) ig(ni)s
q(uod) calefaciendo su(n)t n(atur)ali Si a(u)t
vio(lenter) multo mi(nus) q(uia) no(n) vio(lenter)
op(er)anti s(ed) violent(er) inferenti (et)
cogenti i(d) magis debet(ur)
s(ed) si (pro) bono q(uo)d (con)uenit i(n)uo-
lu(n)t(ari)e mole molendinarie
ip(s)a rota no(n) e(st) veneranda s(ed)
potius eius impulsu i(d) bo(nu)m
efficere (con)pellit(ur) e(ss)et colenda
si alt(eru)m e(ss)et colendu(m). Sit (er)go
isti n(on) p(ro)pter bona ista s(u)nt cole(n)-
di Si vo(lun)t(ar)io vo(lun)tarie op(er)ant(ur). aut
h(oc) fa(ciu)nt sola voluntate sine mo-
tu corporali a(ut) no(n). Si sic s(ed) (con)-
stat q(uod) h(uius)mo(d)i dii (con)tra ad vo-
luntate(m) m(od)i in eod(em) statu
p(er)manent (quia) (con)tinue ea ve-
locitate qua mouent(ur) mutat

situs et loca. Si vero non sunt motu
corporali. non ergo operantur ut dii
quia hec eius est nobilitas deitatis
ut favor solo bono sit
mortalibus. Qui autem quidquid
deos adorandos putat. quia im-
ponunt eis aeris temperationes
rore et pluviam et cetera quidem
non cogit et si viri esset ut hoc
quod debeatur quibus cultus eis qui
ydolatra dicitur. si in natura ab eis
prouenit sed lumen a calore so-
lis et calor ab igne. non propter
hunc operatores proueniunt ab eis
et ideo non sunt colendi ut dii
aliorum et panis et vinum et
medicamenta et vestita et cal-
ciamenta et cetera et vite sunt
necessaria nobis essent adoranda
ut dii. cum ab ipsis tamen uti-
lia nobis bona natura proueniant
Si autem solo nutu et beneplacito
nobis offerantur ergo ubicumque
sint et quocumque sit figura vel situs
corporis sui assertus nichilominus
operabuntur. eadem est non excellencia
divinitatis ut non ex loco non ex
tempore pendeat favor et gratia
ipsius. Consimiliter eadem est impiossi-
tas voluntatis ipsius ut non im-
pediri possit ab eo quod vult nec
cogi ad id quod non vult. Sic omni
hora omni tempore omni loco id potest
non pendens a potestas ipsorum ex quibus
non nisi libera est voluntas eorum
quam potestas ergo non voluntas eorum
pendet ex quidem. Frustra ergo contemplo
rat loca dignitatum fortunatos
et cetera quidem ut omnia haec Est
nota quod si nobiles sunt operationes
celestium corporum quod est celorum
stellarum et luminum. natura autem operatur
ad modum servientis. Item sicut con-
stat quod complexus opinionibus non
deum haberi ut dii. sed ex servitu-
te nemo debet haberi nec reputari
ut deus non ex nigredine albus

aut ex calore frigidus. Item
crudelitas et ridiculositas illorum
qui ex servitute deos puta-
verunt. Septima quippe omnium servi-
tutum servitus est nec quia logissic
est a libertate operationis nec naturalis
ignis sed calefactio nec omnino
sit in potestate ignis. Non enim est
in igne magis vel minus vel magis vel
aliter calefacit vel non calefacit
vel ut quando calefaciat quando non
sed necesse sit quantumcumque potest et quan-
tumque et quocumque aequaliter potest
et quamdiu non potest. Cum nullo autem
genere servorum reperitur potest iuxta vel eius
necessitas sed ut nichil posset de-
trahere vel addere cuicumque operi
sue servitutis. Quare manifestum
sublimitatem divinitatis istos de-
iecisse in infimum servitutis
et compulisse in eius sedibus duarum
contrarietatum extrema scilicet ultimum sub-
limitatis et ultimum inferioritatis
ultimum impiossitatis et ultimum servi-
tutis. Ultimum enim sublimitatis et ultimum
impiossitatis divinitatis sunt tanti et in-
quantitabilius esse quia impossibile est
omnia corporum ad ipsum pertinge. Non
oportet nos laborare ad destruendum
cultum ydolatrie in corporibus in
animalibus. cum vera complexorum adeo
propter sperant barbaris et omni
intelligenti adeo ridiculosus ut
qui illum corripiunt non solum pena
indigent sed et spiritu carere penitus
videantur. Adorator non lapi-
dis vel ligni sive cuiusque alterius
huiusmodi ipsa adoratione confitetur et testi-
ficatur se viliorem ligno vel la-
pide et hoc quod adorator yma-
ginis luteae confitetur luto se vi-
liorem esse. Consequitur autem et vita
et anima et intellectus et verum hoc se ne-
gat ipsa esse adoratione confitetur
se vel nobilius esse vel hoc quod
sit quod adorat et hoc quod confitetur
se non esse hominem.

De ydolatria elementorum

A. Est et alia ydolatria que dicitur ele-
mentorum de qua Genesis 26 q.
prima causa primo Caldei ignis
nunc erant ad abraham in igne
quia ignem colere detestabatur sed
ut legitur Esdre 11 deus illesum
illum liberavit de Ur caldeorum. Ur id est ignis interpretatur sed
expressius Neemie 9 tu deus es
qui eduxisti abraham de igne calde-
orum. De ista ydolatria dicitur Sap.
13. Hec ydolatria dicitur piromancia
que est sciencia de igne quia in
igne et in flamma diversis figure
inflexionibus sed secundum spiritus compositorum eius efficaciam comprehendit.
Contra autem quasi multe reliquie huius
ydolatrie adhuc sunt apud nos qui
in universis civitatibus faciunt fieri
de tussiliendis ignibus ut actibus
de quo usu foco huius ydolatrie est. Contra quod foci fiant ex ossibus tempore solsticii pro quo vulgus
hoc facit in nativitate beati Johannis
Baptiste. Non incoria quod combustio
ossium beati Johannis fiat. Quod eius
veneracio sancti Johannis combustio ossium
tamen et hoc non ipsi qui faciunt
hoc intendunt quia a pueris et insipientibus hoc fit tamen. In multis
locis fiunt foci huius de spoliis lignis
vel stipulis et perniciis arboribus ut
hic stopple et alicubi vadunt
ad loca excelsa gestantes faces
accensas. Contra foci qui consueverunt
fieri in kalendis ianuarii et vigilia epiphanie ... et ritu videtur
combustiones mortuorum qui consueverunt comburi magice magicis
Jeremie 29. Ad destruccionem huius
superstitionis sufficit quia ut prius dictum
est operacio ignis comunis fruitu-
tis est et ideo a publicum dei
in ultio eloquiis. Sed utrum videatur
ignis magis deus adorare pa-

leas stipula ligna folles et
insufflacionibus carbonum et cineres quibus
tegitur nec extinguatur quam ado-
rari aquam qua ab hiis et ex
hiis non generatur et per quas subsis-
tit. Sed non potest magis ignis
adoratoribus suis quam extinc-
toribus. Cremat enim utrosque ex
urit si utrosque in eum mit-
tentur. Stultum ergo est illum ad-
orare ut deum est.

De ydolatria aeris

Ceterum dixerunt ydola-
tre principium esse rerum. Sed
Sapientie 13 qui aerem vitam huius
corporis et principium opinati sunt
et spiratorum. Et quia nubes plu-
viam et rore aerem ministrare
crediderunt. Ex quibus fruges
fructus et vegitabilia vivere
et nutriri ac crescere videbantur
propterea tonitruum esse vocem aeris
esse credebant. Et quia erat tam
terrifica ipsam opinati sunt vocem
dei mortalibus minantem et
iram suam per sequencia fulgura
indicantem. Horum error fuit
quia ignorabant generaciones nubium
et pluviarum ac vocis atque
tonitrui et fulguris. Toni-
truum est sonus collisionis ventorum
et extinccionis ignis in nubibus
sed tonitruum efficit extinccio
ferri candentis in aquam fragorem
autem ex collisione est sonitus
sequens ex extinccione. Coruscacio
autem est splendor ignis
qui generatur ex collisione. Ful-
gur idem ignis est qui violenta
collisione de corpore emittit cui
propter acumen subtilitatis et vehe-
menciam caloris corpora inferi-
ora non resistunt. Tercia vero
vita non magis nutritur ex terra
quam aere non magis indiget.
Pari errore colere eam et adorare

tenebat. magis colendus et adoran-
dus esset pulmo in nobis cuius
virtute aere sic utimur. Non
enim aer se sponte ingerit sed
virtute pulmonis attractus est
per violenciam et motum suum ve-
lut illum attrahimus. quae ma-
gis violencia et ut ita dicamus
rapina quam nostra appellatio pati-
tur. quia preter beneficium aliena
vi et violencia extrahitur ab
aere quam quam in nobis in parte introducta
acquirit et non eius beneficia vo-
luntate. Eodem modo potest dici contra
ydolatras maris sunt aqua et terre sunt
ipsis corporibus innecessaria sunt spiritibus
quos eis par esse autumant.
De hiis idolatris habetur plenius
26. q. 4. nec mirum. Et ydolatria
dicitur adoracio quae est servitus aquae
ab aereos quod est aqua. eo quod ipsi
tit in umbra aquae stantes sunt
certantes ut aqua expiunctorum ser-
viebat.

De ydolatria ydolorum

C Nunc non pretermittenda est ydo-
latria ydolorum quae quasi per
se quibusdam per ea quorum erant ydo-
la colebantur. Unde non. quod quondam
quomodo adorentur ydola siue per
se sunt per celestes formas sunt
per spiritus in eis dantes responsa
declarata sunt. 26. q. 4. id. et ex pre-
dicta satis patet eorum destructio
quia ex quo nec ipsis spiritibus nec
ipsis formis celestibus impe-
dendus est cultus ergo nec earum per id
quod per vinculis thec et id magis pro-
pter aliquem meliorem esset in comparabi-
liter ipsa veritate et significata ipsa
re et pictura vel sculptura quere-
dum esset auxilium quod nec ipsa
veritas prestat potest Si quis obici-
at quod ydola sunt magis terrifica
quam homines quorum sunt imagines
Respondetur quod virtus luminis non facit
ydola terrifica vel homines

mortuos vel spectres sed homo et
vera humana morte in cadaveribus
mortuorum et mortis filii nec in
A ydolis. Dicuntur ipsorum ydola est
simulacrum quod humana effigie sunt
et consecratum est. in nomine nobili inter-
pretatorum. ydeus enim grece forma
sonat et ab eo per diminutionem dicitur
ydolum. Ydolum dicitur locus ubi ydo-
latre veneratur et colunt ydola
ydolum quodque dicitur lignum vel alia
res sic figurata. quodque vero dicitur
quinctum ex imagine et demone
presidente ut sunt prima corinthios 8
ubi dicit apostolus quod nec est ydolum
Illud. non quod putatur ydolum esse
persona subsistens ex simulacro
et spiritu presidente nec est in eo vel
in quo credit aliquid de quo
est in carmine vel virtute vel lo-
cutione vel visione occultorum. Vincula de
occultorum sunt divinatoriae Illo non si-
tractato nec decipit quam multi predictorum
quia nec amicti pretat ex aliquo quod
in se habebat ad predicta sed sola ve-
neratio quae est mentis adorantis
et colentis ydolum propria sponte in-
dita ad aliquid faciendum Unde
dubium non de alto duorum cherubin
qui stabat super propiciatorium. exo-
di. 24. sed de medio amborum
responsa dedit filiis israel. ne da-
ret eis occasionem colendi alte-
rum eorum. medium illorum nullam
habebat imaginem per causam causam

De ydolatria ymaginum

B Dicendum restat de ydolatria
ymaginum. quae inter ydola
gentilium quae imagines caute
sunt ad memoriam et veritatem aliquorum
in quibus nec numinis esse crede-
bat. Alie vero caute que credebantur
esse hospitalia deorum sive demoniorum
ps. omnes dii gentium demonia
in illis demones decipiebant
homines dantes eis responsa ac

si in ipsis habitarent induti sacri-
ficiis que eis exhibebant et in qui-
busdam imaginibus. Et credebant
fictiles virtute esse infusam. eo quod
sub certis horis funderent vel sculp-
perent vel fabricarent secundum mathe-
matici mentem hominis tales hore
motibus celestibus quas illi hora nascuntur
Quartus error est illorum qui dicunt
imagines secundo anno a factione
sua sortiri virtutem ut eas de certo
predictas imagines dicunt esse deos
factos. Causa ydolatrie tamen dedit
dolor nimius de amissione amici
Sap. 14. ubi pater fecit sibi ima-
ginem filii ut esset ei solacium.
et quia reus ad eam fugientibus parce-
bat ideo venerabatur eam ut deum
et inde cepit multiplicari. et quidam
vocabant bel. alii autem baal. alii
baalim. alii beelzebub secundum va-
rietatem linguarum. Alia causa fuit
vesania principum qui fecerunt
se adorari ut deos. Danielis
3o et Judith 3o Sap. 14. Ter-
tia causa fuit ambitio acquirendi
gratiam maiorum Sap. 14. Quarta
fuit amor rei publice et inde
romani suos imperatores sic ho-
norabant et maiores suos reges
Quinta causa fuit decor corporis
humani vel latens creature. de primo
dicitur Sap. 14. de 2o Sap. 13. Si quis
autem querat qua insania homines
vel principes coli vel adorari appe-
tant et sibi fieri imagines secundum
dicitur Dan. 3. de nabuchodonosor. Respondeo
quia innatus est animabus nostris naturaliter
amor divine filiationis et cuiusdam de-
siderium. Illa amor et deside-
rium beatitudinis naturaliter indita nobis
sunt et innata secundum a fuga miser-
ie. Beatitudo autem non est nisi
filiationis sive assimilationis creatoris.
Quia igitur homines amorem et huiusmodi deside-
rium pervertunt tenebrositatem atque
corruptio in quibus sumus. ideo quamvis

non filiam assimilationis sive filiationis
cuiusdam quam esse impia atque
sacrilegam secundum filiam beatitudinis. in
voluptatibus. filiam corruptam et divi-
tiis temporalibus. Quintus error est illorum
qui dicunt demones in imagini-
bus loqui. verum loquuntur in eis
secundum aliquam loquitur in corpore tamquam
per organum. aliquando secundum in vase ut in
archa vel in aliquo vasculo. sed verum
quando non ut anima tamquam per organum
corporis. quia organum vocis necesse
non informari ab loquente. Huiusmodi
autem principiis naturalis operantur. per huiusmodi di i-
magines ut per organa. Unde
non movent labia vel linguas
harum imaginum quam dat vim
vel membris imaginum utuntur
ut organis. quare non loquuntur
demones in statuis huiusmodi secundum animam
in corpore. Preterea declaratum est
quod neque in statuis tamquam in
vasis loquuntur neque in ungue
quem puer inspicit neque in spa-
tula neque in ovo neque in pelvi
neque in manubrio eburneo. cum
impossibile sit in aliquo isto proferre vo-
cem formari. Item si una vox esset
quam audiunt eam omnes astantes
quorum auditus esset ita bene dis-
positus et ita proximus. Quare manifestum
est auditum huiusmodi secundum propinquum
vocum quibus imaginum vero esse
esse videntur. Item si loquuntur in
statuis demones secundum in vase quoniam
in archa vel pixide. tunc minus
honor debetur. Item quare huiusmodi statue
nisi quemadmodum debetur arche
vel pixidi. Non plus nomine
deitatis digne sunt quam archa
vel pixis. Item si statue non aliud
quam vasa sunt non poterunt necesse esse
eis statue figulorum quam
quam ille vel pixides. quod
est contra errorem illorum qui dicunt
statuas esse deos factitios eo-

confectionibus accipientes virtutem divinam sicut lapides preciosi virtutes quas eis attribuunt homines videntur. Inducunt igitur nos quod si forme certe aquarum habeant virtutes recipiunt per benedictionem summi pontificis quod fulgura compescat ne ledant eos qui illas deferunt. Et si campane per benedictionem accipiunt virtutem ne tempestates noceant regionibus ubi earum sonitus auditur. Et si sal et aqua per exorcismos et benedictiones virtutem effugandi et abiciendi demones recipiunt. Et si cerei qui benedicuntur in festo purificationis marie virtutem arcendi fulgura et tonitrua per benedictionem suscipiunt. quare omnes virtutes divine esse creduntur. Verisimile videtur huiusmodi erroneis ut suis consecrationibus virtutes imprimantur ymaginibus.
a Respondendum est quod predicta omnipotenti virtute creatoris fiunt. unde non petitur de novo panis vel ab aqua benedicta ut fugiat demones vel a campana vel ab agno dei vel a cereo benedicto ut arceat fulgura et tempestates sed ab omnipotenti creatore. Sicud ergo regale sigillum dignitatis defensores tuetur ab hiis qui regi subiecti sunt et hoc non sua virtute sed potestate regia et voluntate. Sic huiusmodi res vel signum non sua virtute sed beneplacito creatoris a pravorum nocumentis protegunt se portantes. Quod autem dixit Mercurius statuas summorum esse presencias vel posse
b deos sed manifestus error est. quia deitas non potest in statua non intelligente esse. Similiter autem vel statua esse non potest ubi vita non est. quod non vivit nec sentit nec intelligit. Et ideo hoc verisimilius est quod huiusmodi deitas dicitur de spiritibus demonibus qui super statuas magis recipiuntur

quae super asinos tauros et porcos magis quam super statuas sunt quia in aliis sunt vita et apprehensio que sunt fundamentum et preparatio ad nobiliores et sublimiores operationes. in statuis autem non. Et habiliores et preparatiores sunt quam statue. facilius est enim dignos homines deos effici quam statuas. ymmo et porcos asinos et tauros. Ex quo patet insania et ridiculositas predictorum errorum.

Contra ydolatriam figurarum caracterum stigmatum et impressionum

Contra ydolatriam caracterum figurarum stigmatum et impressionum capitulum quartum. quia hic fuit quorundam stultorum ut crederent figuras sive sculptas sive scriptas
a vel pictas vel impressas virtutes habere divinas ad operandum mirifica. huiusmodi autem erroris destructio patet. Primo quia impossibile est figuras virtutes habere que veniunt aut a parte materie aut a parte forme sive figure aut a parte amborum simul. Si a parte materie sive metalli vel ligni vel huiusmodi ergo huiusmodi virtus potius est materie quam figure. Cum in dato quolibet et magis et minus est apta datore. Si ex parte forme vel ipsa forma est accidens. erit ergo in accidente divinitas qua absurditate non est maior. Si ex parte amborum erit ergo deitas non simul sed composita. Est igitur impossibile figuras deitate esse vel divina virtute preditas esse
b figure. Secundo ergo figuras et caracteres huiusmodi non ex virtute sua neque aliqua tali operari mirifica illa que illis attribuuntur sed ex deorum pacto quo polliciti sunt cultoribus suis per figuram huiusmodi se adesse. Cetera autem operationes que per figuram videntur fieri manifesta sunt in regibus et subditis corporum

quorum licet impressionibus anuli
vel ymaginibus a subditis obediatur
Stigmata autem et huiusmodi impressiones
cultores ostendunt illius ydolatrie
ad quam pertinet illa signa Sed
non aliqua certo signo vel caracte
consistunt Sic dyabolorum i. eorum ka-
racterum impressionibus dyabolo se
ostendunt cultum consignatos Et sic
iudei sigillo circumcisionis pacto a-
brahe et legi moysi consentiunt
sic et christianos et in huiusmodi in-
iurias creatoris fidem katho-
lica de tempore Sicud christiano
nephas est credidi sic et huiusmodi
stigmatibus incidi et karacteri-
bus inscribi est nephandum

De ydolatria verborum et nominum etc

Talia virtute imposuerunt
nominibus et verbis maleficia quedam
ut ipso auditu alia et homines
occiderent sicut legitur in vita beati
Silvestri et inspectione figurarum
suarum kararum prius sicut patet De
huiusmodi ydolatria habetur 26 q. 2 ca.
non plenius q. 7 quia non nimis
Sed contra quos notandum quod aliter
virtus est huiusmodi verbis proprie nec
quod est aeris aut proprie forme
quod est soni quam proprie significatorum
aut temporibus huiusmodi quam temporibus
illorum Sed quia proprie aeris impossibile
sit nisi eundem aere venenosum quam aqua
aqua corruptione ut mortem inficiat
sed sit ex inspiracione quorundam dra-
conum vel bufonum Sed quia proprie
soni non est possibile sonus non sine
sonatio non potest nocere audientibus
nisi per vehementiam acuminis
sui aut per magnitudinem suam ut
fragor tonitrui aut rugitus le-
onis per quorum terrorem audientes
possunt mori Omnibus non passio
animarum vehementia sua mortem
potest infligere patienti Sicut autem

virtutes valores sicut non omnino dei-
tatis habentes quae maior est
verba et nomina proprie ista non divine
virtutis habere Sed proprie significati
vel sigillorum sicut in illis impossibile ut
tam virtus fiet apte sigilli verbis
et nominibus sine malicia advoca-
dum Sicut non huiusmodi est nomen dyaboli
et inferni et morte mortis
morte et tormentum inferret
audientibus Item bonitas et sa-
lubritas sigilli sicut huiusmodi proprie
virtute verbis et nominibus et huiusmodi impossibilitate
inmensitate boni sicut quare
tanta esset virtus unicuique nomini
creatoris ut ad placitum ipsius
omnia mala tollerentur ab au-
dientibus et omnia bona preciperen-
tur quae tollerent mortem et
ex mortuis fieret vivificatio mor-
tuorum et ablacio omnium nocu-
mentorum Sed impossibilitas certi
membri sicut quia non temporibus aut
temporibus quibus per ex predictibus
tum non ad potestatem virtute eius
precedentium invenit non omnia ista
simul preter eorum preter Item
voce significata est in non intellige-
tes nichil virtutis habebunt
et nomina et verba et ita maior est
error illorum qui virtutes in-
visitatas attribuunt nominibus et
verbis Et illorum qui sigillis
anulis ymaginibus karacteribus
planetarum tantas virtutes
attribuerunt quod totum mundum in-
feriore per ista in potestate se habere
credebant Sed et illorum qui
vim ex nominibus creatorum ipsorum
omnia mira et mirifica opera
imposuerunt Sed credunt aut
sit propria valde barbara est
non aliquando de decem nominibus quibus
apud ebreos nominabatur et
nominatur creator Sed cum huiusmodi
errores tota quasi execrabilium

pollunt non . id qui eo abutuntur
ad maleficia et flagicia ac turpi-
tudines faciendas seu perficiendas
Item cum huiusmodi opera non sint virtute
creatoris sed ab ipso creatore di-
cantur effici per non suum vel
gratia nos sui . ipse creator
operabitur in minima sua et sui
grandia vel virtute sua acco-
modabit et prohibebit quod sic in
et hoc erit omnium inspicientissimus et
pessimus . Dum non patet sibi vel
C innotescit in hac parte Decimo ergo
quod verba et res non habent virtutes
in hac parte nisi cum fuerint vel
coniurationes vel orationes vel lau-
des vel aliquo modo sub venera-
tione vel dicta vel scripta vel
portata . Cum autem aliquid istorum
non virtute verborum aliquid sed virtute
illius cui veneratio talis impenditur

De simplici ydolatria verborum et nominum B

A Apparet ergo duplex ydola-
tria nominum et verborum . quia
virtutes ille mirifice illis at-
tribuuntur . quia veneratio soli crea-
tori debetur aliquando cum illis sunt scrip-
ta sunt placatore verborum intendi
Sicut enim veri cultores dei al-
tissimi et pronunciando sanctos
eius et scripturas defendo ipsum
se venerando et per huiusmodi veneratione
ammonicam indeum a creatore op-
tinet Sic et isti malefici non
virtute verborum que vel proferunt vel
scripta deferunt sed veneratione quam
offendo vel proferendo id est demoni-
bus impendunt . ab eis quod per et
mittente deo optinent quod homines fauste
admirantur . quod vero non obtinent
quare demones creatoris imperio pro-
hibentur . vel quod malitia demonum
non vult cultoribus suis impendere
ut eos contra suos possi-
deant dum corpora fruitiis in

impendet . et inde demones ab eis gravius
offendantur vel ut ampliora servi-
tia extorqueat abscissio utrum 26
q. 2 Sed inquam et q. 7 non mirum Ex
predictis apparet quare ad placationem
quorundam verborum occulto demonum mis-
terio appetant accipientes a ma-
leficiis et ligantur et quare hanc
occisus est a iudeo susurratore
verborum sicut legitur in legenda sancti Sil-
vestri . Possibile tamen hoc a dei servis
veneratione creatoris et placatione verborum
suorum mali et hos sanctis coniuratis-
nis demones abiunt dantibus
honorem deo invocatione eius non
sustinentes . Apparet in eos qui talia
temptant sententiis sed legitur actuum
19 capitulo

De ydolatria temporis

Idolatria temporis precipit er-
ror maleficiorum quod nominibus
dierum et horarum virtute mirificam at-
tribuunt . illa maleficiorum suorum
operibus adhibentes servientes non
dici et hore sed suos cum apostolus
Gallatas 4o dicit Dies observatis
menses et tempora Vnde timeo ne
forte sine causa laboraverim in vobis
26 q. 2 c. Non ita vir q. 3 c.
Pro . et q. 7 Non observetis tempus
existimaverit . De hoc genere ydolatrie
est id quod in pictis domorum sc-
ribitur et non dici quod primo audita
sint tonitrua in regione, illa
credentes quod virtute huius temporis e-
iecta sit domus a lesione fulguris
De hoc genere est et iste error in
quo creduntur quae hore fortuna-
te, quae infortunate et infauste in
infelices rebus incipiendis aut
aggrediendis . Ad destructionem huius
erroris nota quare virtus huiusmodi a
est ex ipsa natura temporis a ex alio
Si ex natura temporis cum igitur una sit
in toto et in qualibet eius parte ead-
em erit virtus totius et singularum

gubernatio vectorum

parum ipsius. quae totum tempus faus-
tum erit a hora simul similiter cum
toto uenturo. Contra secundo enim de-
errorum fortissima omnium virtutum
est virtus fortunandi et infortunan-
di et destruendi secundum eos. quia
secundum hoc rex cum toto exercitu suo
conseruatur in prelio et nauis magna
in medio maris contra impetum ve-
torum et inundationes fluctuum cum
ipsis horis attribuunt exitus
ad bellum uel ad ascensum in nauem
uel mare. conseruationes domorum a
ruina. satorum segetum et fruc-
tuum ab omni lesione similiter et
quinimmo omnia opera attribuunt.
quae secundum dictionem virtute fortis-
sima rei debilissime attribuunt
quae actus est. et inter omnia accidentia
debilior esse est. cum eius esse non
sit nisi fluxus et defectus ab ipso
esse. Contra tunc tempori et non potius
motui virtutem huiusmodi attribuunt
cum tempus non sit nisi mensura ipsius
motus. Contra tunc tempori et non loco
cum locus sit stabilior esse et
fortior quam tempus. Contra si hec
virtus est in aliquibus temporibus erit maior
quam virtute in toto quam in parte. et
ita amplius in anno quam in mense
et in mense quam in die et in die
quam in hora. et in toto tempore quod
fluxit ab origine mundi quam in quam-
uis hora uel die. Quod si dixerit quod
virtus non est ex natura temporis sed signa-
tur quando ex quo. si dicit ex pro-
stellatione sed dicunt die esse mar-
tis uel hora aut alterius plane-
te. hoc ad ydolatriam stellarum pertinet
de qua satis dictum est supra. aut
si ex operibus que fiunt in tempore. sed
ad quod dies egyptiacos multi
credunt infaustos et infortuna-
tos propter plagas quibus diebus
illis credunt fuisse flagel-
latam egyptum et egyptios. Hoc

euidenter est erroris. maxime cum
non est quam plus quam duo milia
annorum fuerunt inter dies istos
et dies illos in quibus percussa
fuit egyptus. et dies isti non
communicant nisi nomine et specie cum
ipsis. Licet idem tamen est quae isti
infausti sunt secundum istos. Ac si
eiusdem speciei et corporis nominum
dies. Et hoc est ac si diceret
quia quidam petrus fuit malus
aut infortunatus quod omnis homo qui
de cetero vocabitur petrus sit ma-
lus aut infortunatus. quod est
friuolum et irrationabile

De ydolatria initiorum secundum initia
sunt rerum

Ydolatria de initialibus
rebus credit initia sunt
initialia causas esse uel signa in-
fortune id est die uel mense uel
anno futurorum. maxime cum in
primo anni die mensis uel sep-
timana uel prima hora aliqua ac-
ciderit. Verbi gratia. cum surgit
ad de loco suo. si motum sur-
gendi inchoet in parte sinistra
mouens eam priore uel aliqua
membrum sinistrorum prius quam dex-
trum. uel vestimentum primo
induens in usum quod in uero ac-
cepit aut induerit et cetera.
De hiis dic et consiliis Concilium 26 q.
2. sed illud. et q. 3. ca. primo et q.
ultima quis obseruauerit. Contra
aut aliqua non prius esse causa euen-
tuum iniorum... Contra si non hoc esse
in potestate et voluntate nostra poterit
esse quid nobis in unoquoque die
uel anno accidet cum prodita
voluerimus faciamus. Et secundum hoc
non dei prouidentia sed dispositione
regeretur sed ex huiusmodi casibus. Et
si initialitas confert operibus uirtutem
ut fortunent uel infortunent
quod opera mea separata cum non
et finalitas contraria non eandem
virtutem habent esse est. Et si

q.

altius istorum alio dignius est vel
potius peculiarius est. Ad hoc sit fi-
nalitas. Item perfecto et consummata
digniores sunt quam inchoata sive
inchoata. Item nobiliores sunt. si in loco
tur non habebit scilicet virtute for-
tunandi et infortunandi opera
sequentia id est ordinatione locali ma-
gis non convincta sunt opera primo lo-
co quam sunt secundo in temporibus. quae
maioris virtutis et maioris in-
fluentie. Item quia res viliores
sunt cause rerum nobilium et
debiliores fortium et minores
maiorum quod ordine est nec et
quod rerum sunt omnibus nec tamen effi-
cies tantum effectum suum de sua
quantitate et hoc habet aer et fortior
atque nobilior. sed hoc in nubilo-
sitate solis quia aer et fortior
est omni splendore quem tantum
et calor ignis sive. et ad hunc
modum se habet de ceteris talibus natura-
et per se efficientibus. Contraria naturae
se habent tamen errores istorum qui
contra naturam et rerum suum creatoris
honorem angelis quibusdam adhuc in
rebus hiis transtulerunt. Ordinata
enim virtute nove dei altissimi opus
est. opera autem initialia de quibus
dixerunt tamen talia sunt et voluntaria
quibus nomen pendet scientia. Si
autem dicatur non esse tales si signa
specierum cunctorum. quia sic signa na-
lia et porta. sic quia quia non sunt na-
lia quamvis non per similitudinem non per congruitatem
ut fumus ignis. ut effectus na-
turalis causam. posita non sunt quia a
nullo auctore perita instituta ad
hoc servandum. Si autem quis dixerit quia
rebus hiis plerique observatores
inveniunt veritatem. Respondetur quia hoc sit
duobus modis. Sive talibus quia non
credunt hiis observationibus confortantur
anime illorum et exhilarantur et bona
sibi eventura credunt. Item hoc agunt
magis et fortius. Magis fortius et anima
atque strenuitas inducunt meli-

orat opera et prosperant. Ergo non bona
mala sibi imminere suspicantur et timore
ac desperatione deficiunt et non seq-
uuntur atque debiliter agunt in operibus
suis. De hoc 26. q. 2. Eius modi
est et suggestione demonum et bona 19
vel mala quae providet stultis ob-
servatoribus suggerunt. ut eos
ad ydolatriam fortius alliciant.

De ydolatria rerum inventarum

Tertia ydolatrie est rerum
inventarum secundum nidum avium
cum invenit incubate ovis vel pul-
lis. cuius stulta credulitas ab
antiquis temporibus invaluit quia secundum eam sunt
fecunditatis ac prosperitatis ac spa-
lis quandam qui cum invenit
custodiet. De nisi eius sit in-
venta multa maleficia ac ve-
neficia operabantur. et ad equalita-
tem adorem et providentiam fecundi-
tatem virtute eius misticam esse
credebant. et ita dei dona et
opera alii quam ipsi deo attribue-
bant. et quem aliud amen fecundi-
tatis et opulentie temporalis quam deum
altissimum operabatur. Hanc ydo-
latriam prohibet dominus Deut. 22.
De hoc errore processit unus error
quia dicitur non est fortunatum ad in-
veniendum nidum pice nidum pice
Adhunc errorem pertinet quia vetule
credunt meliorem esse inventionem
ferri modici quam multi auri et
fortunatissimum credunt esse inven-
tionem acus et meliorem credunt
esse inventionem obuli quam denarii
Credunt et infortunatam esse
inventionem bovis vel ovis et for-
tunatissimam lupi vel colubri
vel draconis. Processit autem
apud barbaros hec insania
ut quod primo inveniunt adorant
vnaquaque die. Horum errores istos
qui dicunt inventionem atque vel
obuli esse tam fortunatam et
prosperitatis quod rerum hoc licet

oppte mē a oppte for. Si p^a
tur inuēto a^r ferri magis
fortunata eēt qd ipi negant
Si aut oppte for. tur nō rēs
tat utrū lignea uel ficta aut
spāa mā sit acus qd ipi ne
gāt Si uō ex ambobꝫ simul te
nō rēstat nisi ut omēs uie se
iniciūt acubꝫ. ut quotiens
inuenimus acus inueniamus ut
ubiqꝫ nobis eueniant Si at
dixerit q nō ē fortunata inuē
tio acus nisi ab alio sit pdita
& tamē inuēta. tē ex īfortunio
a pditore alti9 pendꝫ ꝗ fortuna
& ita altiꝫ griorꝫ pendꝫ ꝗ al
to Hec obulo uō a nūmo patꝫ
si .n. ex pte nūe fuerit eadē for
tunatos tūc. multo forti9 nū9
integer. tū in eo plus sit
ꝗ nūa eadē Si uō ex pte for.
sit r^c eadē for & maior sit
i nūo. eodē si ex pte amborꝫ
ambo .n. & maiora & fortiora
sunt ī nūo integro ꝗ ī oblo
Si aut dixerit q nō ē hoc
ī obulo ꝫ^y se ſ inuētione
mea ē hec uirtus obulo. nō
refert ir^r an obul9 sit aut
nū9 id inuētū. & insup oēm
inuētū a nobis hebit uirtute
ista & uis cit infortunatū
ptea qua^r inuēto mea pra
bit hac uirtute obulo ꝫ nō
nūo. tū & qntū ad nū ꝫ et
qntū ad formā ī recepta^lior
sit nū9 eqīnꝗ impssiōe ꝗm
obul9. Et si dixerit q̄ ronē
nouit ē ꝗ ego meli9 eēt
inuenire millesimā pte uni9
nūi & ita in infinitū & mo
diū ferri ꝗ mille milia auri
& argenti

Que & quot sint gnā diuinatio
nis & ꝙ oīa illa phibita

Que aut & quot sint gnā
diuinationū docet dn̄us

26. q. 2. c. 1° 22°. 2. q. 4. n.
nrꝫ. 2. q. ult. nō obseruetis
Quī pdicta credunt eē uel cre
dendo a uera fide deuiat &
errore paganorꝫ inuoluunt
eū ap diuinitatē a munus
ꝗ unū deū arbitrātur. Quisquis
ergo posse credit fieri aliquā
creaturā aut ī melius aut
in deteri9 īmutari aut trās
formari in aliā speciē uel in
aliā similitudinē nisi ab ipo crea
tore qui omnia facit & p quē
oīa facta sūt. procul dubio infi
delis ē & pagano deterior ut
ꝑhēc uā dr̄ in concilio ancire
nensi. 26. q. 4. epi. & io hec
oīa & similia ibi ꝓhibita ꝫ 26.
q. ult. nō obseruetis ubi dr̄
Oē qd facimus in noīe dn̄i
nri ihū xpi facite deniqꝫ ī quo
uiui9 mouemur & sumus. qui
cū patre & spū sco unus ē solus
uerus deus. ope ut hic dr̄. Sed
id actum. 14. de ydolatria hēt
deut°. 2a. Sap 13. 14. & ysa
2a. & baruch 4. Omēs aut
ydolatre sunt & tanos pu
niendi hēt 26. q. 4. si ꝑtotū
& q. a. ad moneat. & ex de
sorti. ca° 1° & 2°. Illud aut
notandū q ydolatre aut ī cāta
tores qui colunt creaturā
tanqꝫ deū uel inuocant aūxiliū
demonū sup creaturis abldan
dis siue epistent siue appareter
gtucland inuocat pōtē dn̄e
Illi uō qui oracla uel instictu
demonū intendunt ad pdicenda
futura uel ad detegenda occulta
siue pntia siue futura ut arus
pices augures & gtucliant
inuocat pōe dn̄e Illi uō
qui intendunt remedijs adhi
bendis que medicorꝫ disciplina
gcepuit ut de pcantōibꝫ ligatu
ris inuocatōibꝫ caracteribꝫ
uel ꝗ rebꝫ suspendendis alligandis

B

saccia(do)s et quicquid contrarium invo-
gat bonitati divine. Illud tamen
attendendum utrum vero quod sanando
corpori adhibetur in vanum valeat
et tunc libere adhibenda, an signi-
ficatione obligationis procedat. Et
tunc prudentius est cavenda quanto
quod adhibetur videbitur efficaciam
prodesse. Sequitur ubi latet quare
ea quid valeat. quo autem quis
utatur et ubi dubitatur. Hec super-
sticiosorum verendum hec est civitatum
C Superstitiosum non est conveniens pla-
citum hominum cum demonibus federatum
fidei contrarium

De deo

Visso de ydolatria et de fide
deo nunc restat videre
de deo vero. Dicit Boetius ad Augusti-
num. Deus ex quo omnia creabitur
non seminabitur per que omnia ne
aliunde principii artifex inducatur
in quo omnia non sunt in loco sed
quasi in virtute quia non sine deo
locus. Est non quasi dicitur ex quo omnia
non de quo quia non est materia deus
A Deus non quibus a similibus vel ab uni-
versis qui sunt in celo et in terra et in
aere et in mari et in abisso
quid sentiat vel tractat de deo
videbitur tamen ipse fecit nos et
non ipsi nos. Interrogacio considera-
tione sui magnificentia. Augustinus sentencie com-
tates sine ne singulorum que
omnia viderunt deus fecit nos
et perfectius creature mittitur con-
ditor eius. ex magnitudine operum
ex ornatus et disposicione sanus ex
gubernacione conservacione ac largi-
B tionibus. Augustinus deus est id quod sum-
me omnium principes ipse ipsum omnia
fecit de nichilo. Idem in libro
de credendo deum. Deus est summum omnium
quo nichil melius cogitari potest. Item
deus est quo nichil maius cogitari
potest et nichil melius ex cogitari

Qui non aliqua mens posset cogita-
re aliquid melius deo ascenderet
creatura super creatorem. Quid
quasi autem est potest deum cogitari potest
non esse. quid autem est deus sic
est ut nec cogitari queat non esse.
Idem Deus est voluntas optima. bene-
volentissima virtus. lux eterna. in-
commutabilis ratio. summa beatitudo.
creans mentes ad se participandum.
vivificans ad sentiendum. afficiens
ad appetendum. dilatans ad capiendum.
iustificans ad promerendum. accen-
dens ad zelandum. fecundans ad fruc-
tum. dirigens ad quietem. formans
ad benivolenciam. moderans ad
sapientiam. roborans ad virtutem.
visitans ad consolationem. illuminans
ad consolationem cognitionem. perpetuans ad
immortalitatem. cumulans ad fe-
licitatem. Idem Prosper. Deus est ve-
rus vite et patria beatorum spirituum
et animarum in eo beate viventium. Idem
deus est magister et illuminator animarum
ad se et ad certam contemplandam. unde
in deo certa cognoscuntur. Item
deus est mens divina. Idem Seneca
in libro de naturalibus questionibus. Deus
est vita viventium. Idem omnium
principium et causa operis vite et spes terre
valle ipsius bonitate. et omnia conspis-
tentia ducit ad esse et quiet et
... ipsum esse causa est omnium co-
existentium quasi quasi est causa cause est
C causa tanti. Item Damascenus. Deus
theos dicitur ab eo quod est theein id est cu-
rare et fovere omnia. quia disponit
providencia et fovet omnia. vel ab
ethein id est ardens. deus non ut
ignis consumens est omnem mali-
ciam ... vel a theaste id est a
considerando omnia. unde non eum latet
unus est omnium contemplator. quia speculator
speculator astat desuper qui nos
diebus quibusque actusque nostros
prospicit. Vel dicitur a theor(?)
quod est videns latere. quia omnia

23

videt et ei materia sit universa.
Vel dicitur deus a theos quod significat time-
re quia est omnibus metuendus. dicitur
autem deus quandoque naturaliter essencialiter
et proprie. et convenit soli deo ~~vivo~~
vero. et ponitur singulariter tunc ut
dicitur et epistule primo unus deus et cum
adoptive et translative convenit sanctis et
pluraliter profertur. ut in psalmo ego dixi
dij estis. et Joh. 10. Si illos dixit
deos ad quos sermo dei factus
est. quandoque nuncupative sed solo
nomine et convenit ydolis et profertur pluraliter
ut in psalmo Omnes dij gentium
demonia. quandoque prelative ut exo.
7. Constitui te deum pharaonis
id est dedi tibi potestatem super pharaonem
Et gen. 33. dixit Jacob esau
vidi faciem tuam quasi faciem
dei id est alicuius potentissimi. quandoque
notat dignitatem ut exo. 22.
dijs non detrahes id est prelatis
tuis. quandoque notat solicitudinem
serviendi. philipp. 3. quorum deus
venter est.

De deo.

Deus nomen utrum deus
sit nominabilis quia invenitur
pro et contra. vide non ostenditur quod non
sit deus nominabilis. quia omne
nomen datum est a forma a qua si-
gnificat. Aug. deus omnem formam
subterfugit. et ideo intuitu primus
esse non potest. cum ergo subterfu-
giat omnem formam non potest ei
dari nomen a forma igitur non est no-
minabilis. Item philosophus in libro de causis
prima causa superior est narratione.
non est nisi quia in eius est locala
deficiunt et lingue ad narratione
eius igitur non est nominabilis. Item
non est nominabilis per nomen. quia nomen
significat substantiam cum qualitate et ita
compositum in deo autem nulla est
compositio. Item per pronomen. quia

quamvis pronomen significat substantiam meram
tamen significat ut demonstrabilem. Sed si
cadat a demonstratione vel relatione
cassum est et vanum. dei autem substan-
tia non est demonstrabilis. quia non est sen-
sibilis. Item non per verbum vel participium. quia significat
cum tempore. divinum autem esse omnino
absolutum est a tempore. ideo non videtur
posse designari nomine vel pro-
nomine verbo vel participio. Item ostenditur
auctoritatibus primo auctoritate dionisij
in libro de divinis nominibus. deum neque
dicere neque intelligere possibile est. Item
ibidem. deus omni sensu motu
vita fantasia opinione nomine
verbo et intelligentia superessencialiter
est remotus. Item in eodem. deus
omnibus preest vel est incomparabilis
est. et neque sensus eius est. neque
fantasia neque opinio neque nomen.
Rabanus in omelia. Deo nomen
non queras quia non invenies. deus
non est nomen deo sed inditum quod
sentimus de deo. Item Aug.
deus intuitu primus esse non potest
Item deum incomprehensibilem tempore
loco sensu quis ambigat. Item
contra arrium intelligimus deum quantum
possumus sine qualitate bonum. sine
quantitate magnum. sine indigentia cre-
atorem. sine situ presentem seu presi-
dentem. sine sensu cuncta continentem.
sine tempore sempiternum. sine loco
ubique totum. sine sui commutatione
mutabilia facientem. nihil patientem.
Quisquis deum ita cogitat
nondum tamen potest invenire omnino
quid sit. Ecclesiasticus[?] gr[?] non in
nomen ex divine essencie. quid
sit potest scire quod potest comprehendi
Contra Aug. in libro soliloquiorum
intelligibilis est deus. et paulo
post. Sicut sol [illegible] multis ad sensum
sit spiritualis ad intellectum. que
sed lux est visibilis. sic deus
est intelligibilis. Item damascenus

Deus vel quasi tendi deum naturaliter
insita est anime. Unde ipse deus nominat
se Exo. 3° qui est dominus. Hoc nomen
meum est in eternum. Et infra 6°
nomen meum adonay non indi-
cavi eis. Et Jo. Ego non eius
Judicum 13 cur queris nomen
meum quod est admirabile. Unde ysa.
42. Ego dominus hoc est nomen meum
Unde dominus deus exercituum nomen
eius. Unde ps. dominus nomen illi. Unde
apoc. primo Ego sum alpha et
o principium et finis dicit dominus deus
Unde philip. 2° dedit illi nomen
quod est super omne nomen. Ex hiis
concluditur quod deus intelligibilis et nominabilis
est. Absolute deus nominabilis est
nobis in se et tamen est innominabilis
In creaturis vero et ex creaturis
nobis est nominabilis quia in eis non
in se nobis est comprehensibilis. Deum
enim in se nemo vidit unquam
prima Jo. 4° quod ideo fit quia intellectus
noster imbecillis est ad videndum
solem et in rota et purus ad compre-
hendendum dei infinitam magnitudinem
ut conversus parte dicit sole materiali
qui illuminat oculum ad videndum
se. Sed sol spiritualis non illuminat
intellectum ad videndum se in se sed
in creatura. Posuit enim deus
tenebras latibulum suum ut
B. dicit ps. Quare in creaturis nominatur
et intelligitur. Unde dyonisius. Deus
tam nominabilis non vim nominabilis
quia tam sit tamen omnium et super omnia
convenit ei innominabilitas. Et quia
est omnia in omnibus I Corz. xv
nam omnia creat regit et servat
convenit ei omnium nomina rerum et tamen
sunt omnia segregata ab ipso in
quantum ipse est tam et principium et finis
omnium. Quia rerum multitudine ipse to-
tius cuncti tamen est per excessum
in quantitatibus et separatus a cunctis
Unde deus est perfectissima bonitas
rebus variis distributa. Cuius par-
ticipacione omnia bona sunt et propter quod
distribucionem convenienter laudatur et nominatur
nominibus omnium creaturarum. Cum tamen sit
innominabilis per excessum rationis et in-
telligentie et supernaturalis et innominatus.
Unde Aug. et Damascenus Deus perfecte
cognoscitur intelligitur hoc est eo doc-
tore vel docente sed non perfecte per
sua nomina. Quia que dei sunt nemo cognovit
nisi spiritus dei I Corz. 2.
C. Dico ergo deus iustus sapiens et non
diversitate perfectionum ordinis que
in deo nulle sunt sed diversos effectus
quos deus operatur in creaturis
unum puta a relatione dei nec non
convenit quia nullis scilicet actibus
D. Ubi nota quod nominationes que convenien-
te excellenter et proprie deputata
tissima soli deo competit convenit creatori
convenit tamen quibus creaturis per quan-
dam similitudinem ut rex dominus et huiusmodi
nomina si deputata fuerit omnino
congrue soli creatori convenit. Unde gratia
si deputetur rex a summo regimine
ab omni iniquitate iniusticia et imprudentia
negligentia infirmitate debilitate
et omni defectu. Rex sic non soli
convenit creatori. Sic dicit quod nomine
dominus si deputetur nominatio ab omni
cuius dominio scilicet ab omni subiectione
et debito servitutis quia non ve-
re putetur est dominus qui subiectus est
vel debitor servitutis. Unde si de-
putetur dominacio seu potestas qua
exercet in subditos ab omni impo-
tencia nominatio sic soli creatori convenit
unus id Judicum ultimo dominus nomen
illi et ysa. 42. Ego dominus hoc est
nomen meum et tamen impii et tiran-
ni dicuntur reges licet non regant
id est non recte agant sed quia ex officio
et iure sibi debito tenentur regere
hoc est custodire defendere pacificare
et iudicare. Per hoc solvitur multa
que pulchre obiciuntur de sanctis nominibus
E. et aliis. Interrogo et dicunt 2 deum
ysa. 4 hoc est dea per deum vo-

p dum filij intl' Scriptura eius
utrasque [?] deum et dum assimilat.
deus ut no. e ad aore ptimes
dus pelati gerunt ptimes ad ti.
more . de9 religiosorum . dus se.
cularium . dus q' qui donas
minas ut donas nunc9 ut do.
lore mitigas . de9 aut qui das
vitam eternam Scilicet dt damasc q
q^r no. de9 e no. oper9 . qt t.
positum e et suptum ab opacione
ponedi vincedi et gsuendi . p
quas opacoes a creatura mudi
gspositur sempiterna virtus ei9
et diuinitas Ro. 2 p^o

Cont illos qui dicut filiu hre
inicium temporis aptre

Etermus qd e g illos q
dicunt filium hre inicium
a patre . 2e q ulti^i q ultio
Cont quos scripsit in exordio
ewn^ij sui Supra^o eat rbu
ubi apte filium eternu^r fuisse
aput pre3 audi Et in ps^o mo
de9 aut re^x n^r an secula
Ro.^2 p^o Sempiterna q^o virtus
eius et diuinitas Eternitas n^t
aliud e qui de9 eternus qui habet
plenam gnuitoz omnium ptitorum
presencium et futurorum Tria ista tpa
no in rebus tm sed in aio inue.
niuntur . pterita reminiscedo . psecia
intuendo . futura expectando . tm
no ita in deo sut . cui omnia
simul assunt . qr infinicitas e.
ternitatis excedat et gstict augus.
tam tpis breuitatem Ex^ij ipsi 2e
Eternitas e spacium qd no dis.
tigit virtus Ex^ij boecium eterni.
tas e vite possessio tota sil
in termialib Ex^ij Aug. est
in termialib vite possessio sil
et pfecta tota eius tota simul
qt ad duo variabiliud no sut
simul tota Initialib qt ad d9

A.

corp que tuuentur expte an
ut pcg. ut gnalia et corplia
Et nota qre auguat' tot
due in diffi^oe eterni . i qbz
n' rebus est tmiabi^tas ad
quorum duo po' i tialib In
quibz vo e intiabi^tas Sunt
si no vite ut i corpibz ce.
lestibus Inqbz e i tia^tas
vite si tn no miseria et i fe.
licite ut i deonibz et dapna
tis ad quorum duo addi' pos.
sessio . in cuius intitu e iocu.
ditas felicitas Sed i qbz
e intia^tas vite possi^o si no
tota ut i hoibz btis an iudi.
ciu . quorum e bra btitudo 2^ij
pte aie . no corpis ad quorum
duo q' tota Inqbz e vite
intia^lib possi^o tota ut i an.
gelis btis an iudiciu . qr
2^ij tota sui sblaz hnt feli.
cte et in tmia^le3 vita si tn
no simul tu aqua i eis sit
successio reuelatonum et gau.
diorum Inqbz e i tialib vite
possi^o simul tota et tn no p.
fecta eo mo quo nos dici9
pfectu nullo indigens . 2^ij
que mod eit in anglis et
hoibz btis pq iudiciu . ad
quorum duo addi' pfecta nullo
indigens ad su^ij btificatoe
Item sz q deus e eternus qr
absque pn^o et fine . io vere
eternus . qr no incipit n^r de.
finit . Est n' alpha et o .
qr pn^m sy pn^o et finis sine
fine Joh p^o et apocl p^o Et
eternus qr aliud ab ipo no po.
tuit gducere ipm de potecia
ad actum . qr sic daret aliq
ee sunt . n^r ipm q^r potuit
qr sic fuisset aliq ect . et de.
disset qd no hnisset . qd fieri

B.

no pt .i. q. i. e. i. Cu' g° d' etnus
t'mio' ab eo inchoatos a du
ratos tamq pt nota d'rtam
int' eternu' ppetuu' z tpale
tpale e qd h3 pn'm z fine
sue duracois. Ppetuu' qd h3
pn'm z caret fine ut angli
z aie. Eternu' qd caret pn°
z fine ut de9. Eternitas .n. no
est aliud q3 diuinitas sine inicio
z fine z carens omni muta
bilitate. Caret aut' inicio z fine
z omni mutabilitate. e ee eternu'
n' e ibi prius z posterius. z 2m
hoc etern9 q'nt soli diuie nc
Scdm tn eterne d' duraco
no hns fine z extedit' ad
creaturas ppetuas vnd i cor
rupta z in mortalia dur' etna
ut cu' d' clemencia porte et'
nales z filia Et quar' unu'
diua eterna attingat pteritu'
futuru' z pns Inde Augus' su'
Joh. Omnes de sempiterna re pnte
dicat' est. 2m nos ppe dicit'
fuit z erit. fuit q' nunq defu
erit q' nunq deerit. est q'
st e. de deo g° dur' verba
cuiuslz tpis. q' nunq defuit
nec de est nec deerit. Et tn ab
eius eternitate remotissimu' est
tpus quia ipam in uno sui
tm° tangit hoc at e pns. nunc
nec pncto eius. Predcta fac'
9tra illos q' d'nt eternitate no ad.
ee qm tpus. dicentes tpe esse
pte eternitatis z q' eterni. no dnt
a tpe nisi s'd toto a pte sua
z s'd maius tpus a minore. Con
quos no q' si tpus eet ps
eternitatis tpe mi. pcedet eternitate
Omnis .n. ps prior e suo toto
quam e z que ea ipius. aut et'
nitate vel n' fuit. n' ee potuit.
quare n' tpus. Et' at tpe no
est eternitas n' ps eternitatis ex
hoc p3. q' n' recipit i se 9um

tencie sue. tpus aut' e fluxus
9rius irretinibilis. qm ei9 ee
est fluc' 9tinue z irretinibilis
Eternitas aut' q3 e9 est stabi
litas 9tinua in fluxibilis. esse
tia i' eternitatis 9riat fluxibilitati
z desinencie. no recipit .n. i se
nec in ptibus suis. Ideo no pt
ee in eternitate prius z posterius
2m successio3 aut fluxus
sm desinencia. quare ee eternitatis
est totu' simul. no simul co
mitania tpali s3 ab negacoe
prioritatis z posterioritatis. ac
si dicat' q' in ea n' an. n'
post n' primu' n' ultimu' et
p 9ns n' mediu'. Ubi .n. e
mediu' in duracoe. nce est
ee prius z posterius z successios
ordine. quare simplicite et
inptileni nce e ee eternitatez
Inbilitate 9tinuitatis z ipa
excludat tpus Et e a' or tpe abs
q3 9paracoe pporcoali. z ipa est
ipa creatoris ac ipe creator
Ex nom eternitatis plus dicit
qm ee ipius s. ppria' ee inci
piedi z desinendi z fluxus
ac mutacois z hoc tam actu
qm pot' Et racone creatoris
tom sequunt' pprietates quib3
insinuat' nobis gla z mag
nificecia ipius ut cu' d' i mensa
inquinitat' z h9oi Ite9 q' racoe
maxie 9grue eternitati se vnicu'
cendi. standi pmanendi z hoc
in pnti tpe tm. fuisse .n. ut
futuru' ee. stetisse ut staturu'
ee pmasisse ut pmasuru'
ee no ppe ptinet ad eternitatem
cui oia st pncia. z hoc e. qm
no magis vidz pncia q3 pterita
ut futura ut quolz alit' ab
sencia. Sicud .n. n' addit
9gnicoi eius omni rez pre
sencia ut absencia. sic nichil
detrahit ei earz pterito ut
futuricio. quia creator no vidz

per ad quem per semetipsum ipse non f[it]
mutet e lux per quam videt. et simi-
litudo vel corpus vel speculum in quo
videt quasi quasi videt seipsum non intu-
F ens omnia. Ex hoc ymaginale
comparacionem eternitatis ad temporis est. ut
ymagineris eternitatem ut totam
immensam et intra eam totam temporis
ita quod contingit eam uno puncto tantum
Hoc non est verum. quasi si circulus circula
vel spera speram contingat secundum intra
sed contra in uno puncto tantum con-
tingat. quia in tota eternitatis tota
stat et tota simul. ymaginare quod
in quantum tota temporis tangit tota
eternitatis in tantum est. quare et quod
punctalitati tantum sua immobilitate ymago
tangit punctalitati. tantum est ipsum temporis
et hoc non est de tempore simul. Simile
est si ymagineris totam eternitatis
luminosam et luminositate eius ipsum esse
vel eternitate ipsius et tempora fluere
lucis eiusdem secundum tempus. quare in tempore
receptibile est ipsius et quod non est
receptibile ipsius esse secundum totalitate
aquam. Hoc est neque secundum totalitate
eternitatis quia partibus suis non fluunt
lumine eiusdem ab eternitate secundum tempus
in punctalitati. sicud non est tangit
tota eiusdem in punctalitatem. Et semper
non sunt irrecipibilium non preter esse
temporis illuminabile in punctalitati. Sed
id attende aquam capientem de va-
se guttatim et aliter capere nequ-
eunte. adeo non est fortis potencia-
litas adeoque angusta. ut
de eo capere in punctalitati temporis
non possit in actum. Sicud an-
gustia foraminis dei vasis non
permittit aquam capere in gut-
tatim. omnium quippe rerum creatu-
rarum debilior esse est temporis. quod
apparet ex hoc quod actualitas est in
ultimitate parvitatis. potencialitas
vero e contrario. Est non temporis secundum mi-
nimum sui. Hoc secundum puncto tantum et
est et erit secundum plurimum sui et

istud esse in ultimo gradu ultimum ac-
tualitatis. Illud vero non esse Hoc
est quasi contrarium temporis. in ultimo gradu ultimum
potencialitatis. Sed dicitur eternum non 5
esse in. quia sed non potest esse plures
dii ita non plures eterni non plures
immensi non plures dii non plures
omnipotentes. sed dicitur in simbolo
quicumque vult. et infra dicetur
plenius in predictis tamen et consimili-
bus attende. quia si ponatur
aliquod nomen adiectum referuntur
ad pluralitatem personarum quae potest
gredi Si non substantive. referuntur
ad substantiam et tunc semper cum pro-
sunt tantum una essentia sola
sensus ut infra

Auctoritatibus et racionibus ostenditur quod deus est immensus. 4

Immensus. quia omnem continet
creaturam. Jere. 23. celum
et terram ego impleo. et non
sic ipsum contineat sed ut continea-
tur ab ipso. Sap. 8. attingit
a fine usque ad finem fortiter et
disponens omnia suaviter. a fine usque
ad finem. id est a minimo usque ad
maximam creaturam. vel ab una
extremitate usque ad aliam. non tantum
spaciosa magnitudine vel locali mo-
tu sed in maiestate atque immo-
bilitate stabile. sed si sapiencia imple-
at locum dicitur quod contingit a fine
eius loci usque ad finem alterius
ita tamen non deserat alterum occu-
pando. Sap. primo. spiritus domini
replevit orbem terrarum. Et ps. quo
ibo a spiritu tuo. Job. 11. Ex-
celsior celo est. profundior in-
ferno. longior terra. et la-
tior mari. vere ergo deus imme-
sus dicitur cuius magnitudo nulla
mensura comprehenditur. vel imme-
sus quia longitudo universitatis
et eternitatis non capitur tantum loci
vel temporis. latitudo karitatis
omnem affectum et cognitionem
excedit. Sublimitas pter

maiestate inattingi^le. pfundi
tas ꝑ sapiaꝫ inscrutabilem
cplicesꝫ 3º Et ē īmēsꝰ quia
deus ē spa in intlis. cuiꝰ ce
tꝰ vbiqꝫ circūfēn̄ā nusquam
Est .n. deus spūs incircūscripti
ua cū sit vbiqꝫ nō tn̄ circūs
bilis loco nec tpe Eādē gō dr̄
īmēsꝰ ꝗ nō abeo situs
& fiā vel īmēsꝰ ꝗ ē sine
mēsura. qr nec dei nr̄ mē
suras possumus pone nr̄ ipa spa
diffinire de pº 8 pa Et fu
digraº caº multiplex qr nā
estimaº magīcꝫ nec cāti^te
eius metiri ad pt Et est
ꝗ 8 antropoformitas & aºs
qui ꝗ deū mēsurāt. crede
tes posse cphēndē ipꝫ mē
surꝭ membrorꝫ & fiāꝫ nec sculp
ptilem sim aliarꝫ creaturarꝫ Cōm̄
quos dr̄ ysa 20. Cui silem
fecistꝭ deū aut quā ymagi
ne ponetꝭ ei Jt 18. Cui
assilastꝭ & adequastꝭ Nota
ꝗ īmēsitas diuīe eēncie d̄
tmīat· cātū ad 4or. pmo
cātū ad se ꝑ insufficitate. 2º
cātū ad intnū ꝑ icōphēsi^tez
3º cātū ad locū ꝑ icircūscrip
tibi^tez. 4º cātū ad durāoꝫ
ꝑ etnitate Et īmēsꝰ quia
īmēsitas creatorꝭ ī aiabꝫ
bīatis inhītat & ipā bīaui
te ē eaꝫ hītatō glosa Et
vniūsitas creaturarꝫ ē intra
īmēsi^tez creatorꝭ. qui ꝯtict
& circūdat oīa īmēsitate
sua Et īmēsitas creatorꝭ
ꝯtict oīa & hꝫ subse apud
se pmordꝭ exēplarꝭ vniūsa
pncia pita & futura. ꝗpudꝫ
.n. architipꝰ sin̄ ꝗ ymago
ꝗ ē vniūsi. Si i.º aḋ ē gnē
te artificꝭ ymago optiorꝭ
artificij ql partes sunt opat^z

B

C

D

artifisꝫ Et oīa dūr eē in
creatorꝭ īmēsi^te tāq̄ ī sūm
intentꝭ ꝯsuatꝭ & ptegentꝭ
Vn in liº sapie notat oīm
intncꝫ ꝯtrāꝫ ipiꝰ. qr pcā oīa
insēbilia nutriūt^z. & oīa in
dige^a sustentat^z dītaꝫ. oīa
ppe rueīa sustētaꝫ. oīa
ppe deficie^a īstauraꝫ & ꝯsuāꝫ
oīa decoa^la decoraꝫ & ꝗ
integre cātū in ea ē. qr nlli
dōa sua denegat nec sub
trahit nisi mali^a impedieꝫt
oībꝫ large bufi^a elargit^z
Vnd attede ꝗ ꝗ ꝗ a vtilitatꝭ
a rōnꝫ altiꝰ boni pt ēē
ꝗ suo vlti ān̄ī creaturarꝫ totū
ēē anglis & scis aiabꝫ ꝗ
inhītaº quā in hītat in am
pliū^nē īmēsi^tꝭ creatorꝭ
Sicud .n. vita ē radicibꝫ vege
tabiliū ꝗ ipā tra ī qua fixe
sunt & ꝗ ipā radice infudit^z
vita hīgd in vniūsꝫ Sic ꝗ
inhītatoē in ipō creatoē radi
cata ē vniūsꝫ scorꝫ anglorꝫ
& bīatorꝫ aiarꝫ vita nobilis tā
nē qua ꝯtē. diuino īsepabili
adhēncia fixa st in ipō cāroē
& in oīs vires suas nobiles
.s. ꝯtēplaº ac admiraº ī luce
ac pulc^nē poce creatorꝭ qua^m
ad vim intellectiuaꝫ. ꝗ amore
ac gaudio in boni^te ac suaui
tate ipiꝰ quo ad vim ꝯcupis^lez.
ꝗ honoē ac glā creatoris
volūtate subiectorꝭ & obeīe
quo ad vim irasci^lez & ē alti
tudinis ac supeminencie ī
quisitrix. & nō pt quiesce
ab inquisitoē hīgi nisi ī sub
iectoē & obēia ad creatorē
Et quo p3 ꝗ solus creator
ē quies & req̄ & satiaº glē
scis anglis & aiabꝫ ꝯnalit

E

F

E aut omnia sint in creatore omnia dicuntur per
ipsa. Sicut enim anima humana in cor-
pore quod vivificat et regit presentia
est vivificans partes eius et hoc
absque tactu et contactu illius. Sic
et universum est in creatore et ab
ipso continetur. Non tamen tangit id nec
totaliter nec secundum partem. Non tangitur
ab eodem et tamen absque medio sibi
unitum presentia sua. Non tamen se possunt
contingere cum contactus locum non ha-
beat nisi in corporibus. Nam ut dicit
Aristoteles supersensibilia se tangere non
possunt. Non secundum partem cum sit imper-
tibilia nec secundum totum cum secundum se sin-
gula se non tangunt. Et attende
quod vivificationes creaturarum natat in spa-
ciosissima immensitate bonitatis creatoris
sicut coangustatione vel compressione
sed vivificationes piscium in amplitudine
et profunditate maris. Et quod volitat
sed avicula in spaciositate aeris et
manet sed vivificationes sensitivarum et
virtutum in una anima. In qua sunt
ita spaciose intimales (?) sed et parte.
Et quod est contra stultitiam et errorem
illorum qui negaverunt deum esse ubique
ne forte eius purissima essentia
locorum immundicia fedaretur. Cum tamen
quod anima humana est in humano corpore
quod est vas stercorum nec fedatur ab eius
sordibus, nec est receptibilis earum nec
passibilis ab eis. Quomodo inquinatur
sed patet in Christo Job qui licet sedens in
sterquilinio et scaturiret vermibus
non tamen quod eius anima fuit in aliquo de-
fedata. Quanto magis divina es-
sentia a corporalibus sordibus non
potest inquinari. Non enim sunt attingibiles
sordes vel colores vel dispositiones
F corporales ad substantias spirituales. Et
nota quod ad sublimia spiritualia in-
telligendi similitudo corporum via est
aptissima atque intellectibus humanis

ad inveniendum et exigendum efficacissi-
ma. Sed dicitur immensus non in immensus (?)
quia non possunt esse plures immensi
qui ad se invicem se habeant sed divisi
quod colligitur ergo immensitas superexcedens (?)
Item dicitur quod nulla mensura
comprehenditur cum nulla mensura equalis
invenitur. Si autem essent plures
immensi quilibet super excederet aliud
m et ita esset quilibet altero maior
quod est impossibile.

Nunc ratione ostenditur quod deus
est incommutabilis

Incommutabilis contra illos
qui credunt deum fatiga-
tum quievisse die septimo
Genesis 2o. Dicendum ut ibi quod qui-
evit ab omni opere quod patraverat
id est cessavit facere novas creaturas.
Et contra illos est quod solus deus est
immortalis. Unde omni mutatione ut
dicit Augustinus non vera mors est ipsa
mutatio quia facit in ea aliquid non
esse quod erat. Non est vera immorta-
litas ubi est mutabilitas per quam
deficit et proficit. Patet. Et Jacobi primo a
dicitur apud quem non est transmutatio
non enim potest meliorari cum sit sum-
mum bonum nec decedat aliquid nisi a se
ipso. Et non potest corrumpi sive de-
teriorari cum sit optimum. Nec in aliquo
statum commutari cum non possit
a statu suo deficere nec aliquid ei acci-
dere quod non prius habuit. Sicut ergo
non potest mutari de esse ad non esse
sic non potest mutari de esse ad aliud
esse quia de summa et in quantum infinita
non potest dici. Unde mutabilis potest
intelligi quia in nullius defectus est
virtutis et potentie. Illud autem constat
quod summo bono vel perfecto nihil
omnino deest cuius adiectione me-
liorari possit quia adiectione non
indiget plenitudo. B. q. i. Si-
dicitur. Cui nihil [illegible] est non potest

discrepare ut in sua diccione describitur. Item in quamplurimis contra illos qui arguunt deum de mutabilitate quod legitur tam in novo quam in veteri testamento. Genesis 6. penitet me fecisse hominem. Respondetur quod legis verba scripta veteri translacione et secundum effectum et non secundum affectum intelliguntur. Iratus est enim deus et iratus deus est placatus. ac si diceretur deus punivit illud deus pepercit illi. Deus penitet hic est ad modum penitentis se habet cum destruit illud quod fecit. Item exodo 3. Solve calciamentum de pedibus tuis. Contrarium 12. dicit calciamenta habebitis in pedibus vestris. ecce quare sibi contrarius et mutabilis in veteri testamento. Item Iudicum. Ecce vos dereliquistis me multarum gencium non addam ut ultra liberem vos. Contrarium quasi post deus doluit super miseriis eorum. Item ibidem. Iratus est dominus in populum suum et vidit eum tribulari et audivit oracionem eorum et penituit eum secundum multitudinem misericordie sue. Item in novo testamento Matthei 10. In viam gencium ne abieritis et in civitates samaritanorum ne intraveritis. Marci vero ultimo euntes docete omnes gentes. Item actuum primo. Eritis mihi testes in Ierusalem et in omni Iudea etc. Item exodo 32. dixit moysi dimitte me ut irascatur furor meus contra eos. et infra dicit placatus est dominus ne faceret malum quod locutus fuit contra populum suum. ecce quam mutabilis est deus veteris testamenti ut dicit hereticus. Respondetur quod non est mutacio in deo sed in nobis. quia secundum varietatem temporum et multarum personarum nunc infert malum peccantibus nunc placatur penitentibus. Sicud ut sol immutabilis est in se licet aliqua dissolvat et alia induret aliqua mollificat alia viviat. Sicud non sol eius oculis aliquibus est delectabilis aliquibus contrarius.

in se omnino manens immutabilis. Sic et sol iusticie christus in se immutabilis est propter diversa secundum varietatem temporum et multarum personarum. Item obiciunt exodo 20. non facies tibi sculptile neque aliquam similitudinem. Et infra 25. dicit facies duo cherubin in aurea. ecce contraria mutabilitas facies et non facies. Respondetur non facies ad colendum ut deum sed facies ad erudicionem simplicium. Item quod deus sit incommunicabilis. Item exodo 3. Ego sum qui sum ego deus et non mutor Malachie. Item psalmo 101. Tu autem idem ipse es et anni tui non deficient. Hebreos primo idem. Item 22. q. 4. inmutabilitas. Gregorius super Ezechielem Dei esse est unde dissimiliter esse. Boecius stabilisque manens dat cuncta moveri. Sicud nos inquieti et immoti videmus moveri multa et cogitamus transitum eorum stantes fixi et immoti in loco uno. non tangit nos motus aut transitus eorum. Sic creator temporis in immobilitate eternitatis videt fluxus motus successionum mutaciones temporalium sed non tangit statum eius ut tangit aliquid hic. Exemplum vel imitacionem. Item sed loquitur de localibus et locabilibus quia loca in quibus illa sunt ut contuentes et nunc in terra loquimur de celo et stellis et cogitamus de illis et apprehendimus illas licet tam longe sint a nobis et tamen nos non movemur a locis nostris sed ibi manemus fixi et stabiles et immoti. Sic deus stabilis in se manens dat cuncta moveri. Deo nunc non accidit ut aliquid superveniat ei in illo nec ab eo quid quam recedit quia aliquid diminuitur in ipso sed idem ipse est et iste non est in se aliquid diversum sed non est adversum. ut est ipse aliquid varium sed ut omnium. et non est

in se non fit. nec additur ei quod absoluto nec aliud collatum ab collato. In deo non nec est diminutio tamquam insufficientis nec superabundantia tamquam superflui sed totum est omnino perfectum velut perfectum

c Sed incommutabilis vere et simpliciter est sola divina essentia. Quoniam sine sui mutabilitate mutabiles creaturas condidit creatas. Spirituales autem creatas per tempus movit. Corporales vero per tempus et locum. Quod mutari per tempus est variari secundum qualitates interiores vel exteriores que sunt in ipsa re ut variatur anima cum suscipit vicissitudines gaudii doloris scientie oblivionis vel variatio forme seu alicuius qualitatis exterioris. Mutatio vero secundum locum que fit secundum tempus variatio est quantitatis que fit in corporali et spirituali creatura. Quod vero vocatur tempus

F Illud autem notandum quod quibus incipiat aliquid temporaliter dici de deo non tamen ipsi substantie dei aliquid accidisse intelligendum est sed illi creature ad quam dicitur. Creator ergo aliqua dicuntur relative de deo non ponunt mutationem in deo sed in creatura. Sicut si sol non illuminat quod autem non illuminatur non fit mutatio in sole per illuminante sed in re illuminata.

Qualiter deus est ubique

A Incomprehensibilis creatura sed et angelus quibus ad plenum discutere non possumus indubitanter tamen credimus deum ubique essentialiter. Nec sine eo aliud potest subsistere qui non potest comprehendi propter sui immensitatem nec maculari propter sui puritatem nec dividi propter sui simplicitatem. Dicimus ergo deum in omnibus creaturis esse equaliter per presentiam sine mutabilitate deitatis. Sed per inhabitantem gratiam tamen in bonis. Nec equaliter quia quanto meliores tanto habundancius et perfectius habitat in illis. Sicut anima per omnes particulas corporis tota simul adest nec minor in minoribus nec maior in maioribus

sed tamen in aliis intensius in aliis remissius operatur effectus suos. In malis vero non est deus per inhabitantem gratiam quia non illuminantur ab eo. Unde Ioh. primo lux in tenebris lucet et tenebre eam non comprehenderunt. Sicut lux solis perfundit oculos ceci sed non capitur ab eo. Gregorius deum ubique esse describit supra imperat omnia regendo. infra omnia sustentando. intra omnia disponendo. Augustinus deus loco non clauditur. non corpore comprehenditur. non spatio(?) concluditur(?). non etate variatur. Hugo deus est ubique tamen non locis sed actionibus assignatur. Item deus sine labore regens et continens mundum in celo totus et in terra totus est. nullo contentus loco sed in seipso

b ubique totus. Ric. porre(?) in illo sunt omnia quam ipse alicubi. Unde nota quod aliter omnia sunt in deo aliter deus in omnibus. Omnia in deo non per essentiam sed per creationem et dispositionem sicut est in mente artificis antequam fiat. Ioh. primo omnia in ipso vita erat id est incommutabiliter quia eorum dispositio in eo fuit ab eterno. Deus vero est in omnibus per essentiam. omnia continens omnia regens. ubique in seipso totus et in nullo loco contentus. Ideo ubique dicitur esse quia nulli parti rerum absens. Ideo totus quia indivisibilis. Ideo in seipso quia non potest ab aliis comprehendi. Item excellentia nature dei adeo est incomprehensibilis quod nec eius essentie non potest equari tempus nec eius immensitati locus nec eius potestati opus nec eius sapientie sensus. Ideo deficit apud te. sit ut te construat(?) supra te. sit ut te custodiat supra te. sit ut te dirigat ante te. sit ut te deducat. Item deus est sub omnibus ut fundamentum et sustinens et complectens. Est super omnia non positione(?) ut rex et imperator omnium dignissimus(?) sed ut fons effluentissimus

a quo incessanter fluunt fluunt
vivi sui fluenta bonitatis super
omnia secula. Item intra omnia et in
omnibus omnia intimus penetrans
moderans et regens. Et propter hoc
omnia in omnibus operatur. Quia ab ipso
habent omnia quod operantur bona quod
ab anima sunt operacionis. Quia ipsa prima
est fons vite. Et quod a sole sunt
illuminaciones. Quia est fons redundatis-
simus lucis. Et ad hunc modum
de aliis operacionibus naturalibus. Et ideo
dicitur quod operatur omnia in omnibus que
fiunt nec est vere. Item non quod scd
multa de deo intelligimus que loqui
penitus non valemus. Ita multa
loquimur que intelligere non sumus ydo-
nei. Verbi gracia quod ubique deus est
scimus et dicimus. Quo autem sit
ubique intellectu non capimus. Item quod in
corporea que est virtus que tota est bo-
rum scimus. Quo autem sit penitus
ignoramus. Item incomprehensibilis videtur.
Exodi xxxii. dicitur Vidi dominum fa-
cie ad faciem. Item Numeri xii. ore
ad os loquitur ei scilicet deus moysi
et palam non per enigmata deum vi-
dit. Item ysa. vi. Vidi dominum seden-
tem super solium excelsum. Item ii.a
Corinthiorum iii.o Nos autem revelata
faciem gloriam domini speculantes in
d eandem ymaginem transformamur. Respondeo
quod facies quandoque dicitur presencia dei
per graciam et in hac cognicione et in
facie est cognicio per presenciam gracie sive
per contemplacionem ut Genesis xxxii. Quandoque
facies dicitur presencia eius per carnem.
Et sic per veritatem deus fecit legis que
figurabat incarnacionem. Unde illi qui
erant in lege videbant quasi a
remotis per figuras futurorum. Nos autem
vidimus quasi in facie et fide
tenemus in carne presente ut ii.a
Corinthiorum iii.o Auctoritatibus et racionibus hic
ostenditur quod deus est incomprehensibilis

Incomprehensibile Damascenus super ... Infinitus
est deus et incomprehensibilis
et hoc solum eius est comprehensibile
scilicet infinitas et incomprehensibilitas
ipsius. Item ... non datur in deo
affirmare non natura sicut ea que sunt
circa naturam ondunt. Nec quias que
infinitum difficile comprehendere et
comprehensibile attingere et attingibile est
Quia si bestia tetigerit montem la-
pidabitur. Hebreorum xii. Exodi xix. d.
a Si queratur quod sit comprehendi. Respondeo
quod sicut per presenciam noscit
quod oculus sibi adherencia non vi-
det et ad longinqua et remotissima
videt. Ceci non sibi corpore sola
sibi adherencia senciunt. Si quo
hoc sit non comprehendere non tamen
hoc nunc est extendere quanto
magis quam natura humana per presenciam
attingit incomprehensibile est non
est dubitandum. Sunt enim multa per
presenciam incomprehensibilia que
tamen non negantur. Attende dico
profunditatem in occultissimis dei ma-
nifestacione sunt in manifestissimis
eius occultacione. Sensibilia dum
in omnibus est querit et in omnibus
comprehensibilibus latet et ignoratur. Item
in insensibilium graciarum tam spiritua-
lium quam corporalium secundum hominibus
distribucione excedente et excessa
in verbo scripture in misteriorum ad-
versitate in lapsu preterea diuturna
et excellente iusticia in prima
post diuturna tempora in diuturna
tempestate quorundam et aliquorum
celerrima punicione non est in decenti
incommutabili disposicione et honi-
tate pessima reddere vel punicione
senectutis et iuventutis ... et sub-
limitatis vindicte et pacis in
in veteri historie aut lege sub le-
ge per legem in quibus incomprehensibilitas
dei satis patet. Item Bernardus Incom-
prehensibilis est deus in scripto quia
primum sui primo finis sine fine

q² aut sit icophen^l. cp me ipo
intell^o. cu me ipm cphende no
possu que ipe fecit. pinde illa
oim que p(er)ib9 visa st tu deus
illis putaret^r q creaturas fca st
b aut moue dz qr tu sit invisi^b
sepe visus apparuisse mcorâ. qd
n sonus quo audit^r sra i silēto
intelligr e no e h^r qr ipsa sra
sta sps quia visus e deus i na vi-
sibili no e h^r qd ipe liq i ca
pe videar sz sra in sono vide^r.
Aug9 i li^o d videdo deo. Si qs
vtz possit deus videri. Rndeo pt
Si queris vnd sra. Rndeo qz in
vacissima sciptura legi^r. Bti mundo
corde qm ipi deu videbut. Deus
i^r invisibilis e na. videri tn pt
cu vult 2 sic vult. Rñdeo pz dis-
tictio qr deus e invisibilis na. vi-
sibilis volutte. appuit abrahe qz
voluit. appz diligetibz sic Joh. 14.
qui diligit me diliger a pre
meo 2 ego diligam eu 2 manifesto
ei me ipm. Et Joh 15. omnia
q audiui a pre meo nota feci
vobis i. pordinaui ut nota fa-
ciam. Et Jeremie. 22. magnus est
psilio 2 incophen^b e cogitatu
Aug9. Omnia nusq e qd no clau-
dit^r loco. 2 nusq no e qui no
cpledit^r loco suo aut sublimi et
incophensibili mo. Sicud oia i ipo
sit ipe in oibz e. 2 sic a cardie
hostiu sit vniusitas regit^r ab
ipo incophen^l. qz tu ipe sit ta
cu omnia vel cphedes oibz
est in cphensibilis. qz sic dc dyoni-
sius de deo no e sensus neq fan-
tasia neq opio neq nom neq
sermo neq tactus neq sra. 2 io
dc ps. Accedat homo ad cor altu
2 exaltabi^r deus. Et Ro. 11.
O altitudo sapie 2 sctie dei qm
incophensibilia qz pscrutator
maiestatis opprimet^r a gla. Pu 25
26. Inquisitoni nadq dei

fine no prat inueczo supplēdo-
ribz n quos sol pat insimis
oculis no est intuitu fige-
re pisto. neqz ad hec q st sup
nos conari e sui lesione. 2 io
na investigatoe pt cogitatio
attigere quid e deus. Audi ergo
psiliu sapietis. Eccl 3. Altiora
te ne qsieris 2 forciora te ne
scrutatus fueris. sz q precepit deus
illa cogita. 2 in plibz opibz
eius ne fueris curiosus. Et c
Ro. 12. no plus sape qz oz
sape sz sape ad sobrietate. Et
vnde oudit^r qz deus e icophēs^l
qz omib ai creato e q finitu
no pt cphende infinitu. Cu
ergo intell^s creatus finitus sit
deus aut infinitus. intell^s creatus
no pt deu cphende. 2 ideo pz q
incophes^l e ab intellu creato. Vi-
tn quid Ro. 1°. vnd dr In-
visibilia dei p ea q fca st intel-
cpiciunt^r. Et philipp 3°. Si quo
cphēdam in quo 2 cphensus sum
Et Ephes. 6. ut possitis cp-
hende cu oibz scis que
sit longitudo. s. eternitatis latitudo
caritatis. sublimitas maiesta-
tis. pfunditas sapie dei. et
sic^r ut impleamini oi plenitudine
Et 1. Corp 2. Sps scrutat^r oia
etiā pfunda dei. i. facit nos
scrutari. Rndet^r qz cphensio
pt dici quado intellcs appendens
sive adherens veritati. 2 sic deus
e cphensibilis. qz intellcs adheret
veritati q deus e. vnd sponsa in
canticis ca^o 3° dic. Tenui eu
2 no dimittam. 2 sic mo loqui^r
apstus. Vel cphensio dr cognicio
intellus totaliter. 2 sic impole e
qz intellcs cphedat essencia
diuina. ita qz eius fines circu-
spiciat omo. Comprehendere
n. est 2nī tota sbam 2 virtute

8

et inspectum verum apprehensa inclu-
dere. Et nota quod licet spiritus sanctus
sit immensus et incomprehensibilis in-
corporeus et invisibilis etiam
et incommutabilis. est tamen primum rerum
spiritualium corporalium et naturam
constitutarum ac per hoc et mutabilium
sensibilium et circumscriptarum
per quas ipse licet et in quantum libet
incomprehensibilis invisibilis
se ipsum reddit manifestum et notum
generaliter per universitatem suorum effec-
tuum ab ipso emanantium. quia
dicitur esse per fructus potius et patens
quia se ostendit ad omnia creata
procedit et se spaciari notum per
aliquos effectus qui in ipsa spaciari
ducunt. Hoc quoque dicitur spiritum
apparere descendere mittere ac
mitti. Spiritum namque dicitur effectum
spiritualem tamen acceptationem sed effectus
gratie quem faciens quod in deum
reducit et deum facit nos habere
et haberi a nobis et per hoc spiritum
in nobis. Et quia effectus gratie
communis est omnibus personis ideo
una persona non spiritum singulariter. Ap-
parere vero dicitur effectum similem
cum expressa specie. sed spiritus sanctus
apparuit in columba. Et quia
persone divine dicuntur sic vel dis-
iuncte sit disiuncte significant per
et signis et nominibus. Ideo quelibet
persona potest per se apparere et appro-
priari potest apparere sibi cum omnibus
per unam. nota quod spiritus sanctus legitur in co-
lumba et igneis linguis appa-
ruisse quia. hic est spiritus unionis que
est inter signum et signatum sibi
speciali modo et ordine deputa-
tum. Descendere autem dicitur rerum
effectum productarum cum inchoatione
deus. unde angelus sanctus est presens
in celis. et in omnibus sanctis in spiritum
et apparens. Procedens ac in terra est
non absens et quantum ad gratiam

et quantum ad notitiam. Et ideo tunc
incipit apparere vel inspirare
de celis presente et quia absente
nobis sit presens terris. Ideo
licet in se non mittere nobis
tamen descendere dicitur. Mitti vero
dicitur esse eius productos cum eterne
productione. unde non pater mittit
filium eum faciendo eum nobis
presentem per notitiam vel gratiam insi-
nuat quod ab ipso procedat. Et pater
pater a nullo procedit ideo mis-
sus quidem mitti dicitur. Media vero
filius producit et producitur et
ideo mittit et mittitur. Quia spiritus
sanctus eternaliter producitur et producit
nisi ex tempore. ideo ipsi sancto est
mitti et non mittere nisi ratione
creature. Ex quo apparet quod hec sunt
in scriptura opposita. spiritus sanctus mittit
se. spiritus sanctus mittit filium.
filius mittit se ipsum. nisi intel-
ligatur quantum est de origine naturalis
E. Item dicitur in quampluribus contra antro-
morphitas qui deum membra
humana habere arbitrantur. ut 24 q. 4
quidam heretici quos spiritus est deus
Joh. 4. Spiritus autem carnem et
ossa non habet. hic luce vestio
et ideo non videri potest. 1 Joh. 1
deum nemo vidit unquam. Exo.
33 non videbit me homo et vi-
vet. Et 1 Thimothei 3o solus
deus inhabitat lucem inaccessibilem
quam nullus hominum vidit sed nec vi-
dere potest. Augustinus Cum linea-
menta corporis in deo cogitat
idolum in corde suo fabricat. Sed
de hoc materia plenius infra dicetur
F ibi Primo simpliciter. Illud autem
sciendum quod deus non pro infirmitati
consulens quia eum sicut est cognoscere
non possumus. nunc loquendo more
se ipsum nobis insinuat verbo
et membrorum nostrorum qualitate
habere scribitur. Sed ad sua per mira

nos trahat · et dum nobis condes
cendit nos ei assurgere festinemus
Sicut enim qui per oculum videt dicitur oculus
et qui per aurem audit dicitur auris et ipsius
natura secundum dicit Boecius omne quod scitur
vel cognoscitur non ex sua natura
sed potius comprehendencium cognoscitur
facultate. Respondeo ergo quod dicitur potest
de deo sicut cognito. Unde reprobos
punitos quam reprobos punitos per
modum punitos cognoscitur quod est
per modum punitos quod non est
in gratia. quantum sit durationem co-
gnoscitur per modum principii et finis secundum
eternus i. sine principio et fine. quantum
sit repletionem cognoscitur per hoc
quod dicitur incircumscriptus per abnega-
tionem loci et ubi. Si quantum sit
virtute per abnegationem virtutis ipsius
tunc dicitur immensus. quia impossibile est
ut definiatur quanta sit eius
magnitudo sive duracio sive virtus

Quare sicut heretici deum non
esse omnipotentem et aliqualiter

Omnipotens contra he-
reticos qui dicunt Christum non
esse omnipotentem quia tunc vellet
omnes homines salvos fieri et tamen mo-
do non salvet omnes. Item facie-
bat omnia bona quod si bonum esset
et licet inimicus vellet punire
2 pet. 3. multi tamen puniuntur. Respon-
deo quod dicitur deus dicitur velle secundum dis-
ponendo et tunc voluntati eius non
resistit Ro. 9. et ps. dominus omnia
quecumque voluit fecit i. disposuit.
Vel approbando sive consulendo et tunc
sepe ei resistitur. Et sic tunc vult
omnes salvos fieri id est consulit
vel approbat. Unde Augustinus infide-
les contra dei voluntatem faciunt cum
eius evangelio non credunt vel
non obediunt. Vel dicitur ea voluntate
qua ipse est non vult aliquid fieri quod
non fiat. nec quod non fieri quin fiat
Vel dicitur quod prius antequam voluit

et ad aquam venit quod non dum fuit
completa. Unde Joh. 3. misit deus
filium suum non ut iudicet mun-
dum sed ut salvetur mundus per ipsum. et tamen non dum
est salvatus nisi ex parte. Similiter
ephes. 5o. Christus dilexit ecclesiam
et tradidit semetipsum pro ea ut eam
sanctificaret mundans eam lavacro
aque ut exhiberet sibi ecclesiam
gloriosam non habentem maculam
neque rugam quod hic dicit. prius
ergo Christus voluit esse ecclesiam. non
dum tamen completum est nisi ex parte. Item
Matt. 23. dicitur quociens volui congre-
gare filios tuos. quod licet tunc
non fuit completum complebitur in
futurum. Vel dicitur secundum Augustinum in
Enchiridion vult omnes homines id est nullus
salvatur nisi quem vult salvare
Secundo actuum i. id Joh. primo illuminat
omnem hominem venientem in hunc mundum
i. nullus sine illo illuminatur. et est
exemplum Augustini in libro de devo-
tione non scitorum. Sicut esset unus
solus magister in una civitate
qui doceret pueros possidentes dici
quod iste magister docet omnes pu-
eros civitatis non quod omnes do-
ceantur sed quod nullus docetur nisi qui
ab ipso docetur. Sic et hic vult
omnes homines salvos fieri non tamen
omnes salvi fiunt vel per ipsum.
Vel distingue quia potest fieri distributio
pro singulis generum vel pro generibus
singulorum. Si primo sic est falsum
quia non vult singulos homines
salvos fieri. Si secundo sic est verum
quia de omni genere hominum vult sal-
vos fieri. Et sicut supra est i. di.
Matt. 23. decimatis omne olus
i. omne genus olerum non ut
singula olera decimabat quod
esset in mundo. Vel potest dici
quod hoc intelligitur conditionaliter. Christus vult
omnes salvos fieri si ipsi volunt
vel quantum in se est vel si sunt
digni vel susceptibiles salutis

Rom. predictos hereticos de in prologo
Ro. Omnia quecumque voluit dominus fecit
in celo et in terra. Ps. 134. Dominus
omnipotens nomen eius. Exo. 15. Data
est mihi omnis potestas. Mt. ult. Volun-
tati eius quis resistit et cetera. Ro. 9. Non
est potestas nisi a deo. Dicit enim Io.
omnipotens est. Apoc. 1°. Sanctus sanctus
sanctus deus omnipotens qui erat et qui
est et qui venturus est. Et 15 c°.
Magna et mirabilia sunt opera tua
domine deus omnipotens. Et 16. Domine
omnipotens vera et iusta iudicia tua.
Mt. 19. apud deum omnia possibilia
sunt. Luc. 1. non impossibile erit apud
deum omne verbum. Luce 1°. Immo
possibilia omnia credenti in eum.
Marci 9°. Mat. 17. nichil impossibile
erit vobis. Item attribuit omni-
potentiam credentibus sicut ipsi deo faci-
enti. Opponit hereticus id Gen.
19. ubi dixit deus ad Loth festi-
na et salvare in Segor. quia
non potero facere quicquam donec
ingrediaris illuc. Et Mar. 6. dicitur
de Christo quod non potuit facere vir-
tutem ullam in patria sua. Et
Ioh. 5. non potest filius a se ipso
facere quicquam. Respondetur in predictis
et consimilibus non poterat .i. nolebat
quia voluntas dei potestas est. Et
quod deus sit omnipotens probat Richardus
in libro de trinitate dicens. Sic
deus est quo maius excogitari
non potest. maius autem est omnipotens quam
quam aliqua potens cui aliquid deest
de plenitudine potestatis. Relinquitur ergo
deum omnipotentem esse. Et in eodem
potentius est quicquam potestatis plenitudinem
a se ipso habere quam participare. est autem impossibile
deo aliquid sine ipso participare.
Cum ergo deus sit potens propter
ipsum impossibile est deum esse potentem
potestatis participatione. Est ergo potens
potestatis plenitudine. et ita patet quod est omnipotens
quia nichil posse preter eius de esse

Item Hugo de sancto victore. potestas dei
duplex est. una ad aliquid faciendum. alia
ad nichil patiendum. Et utroque deus omnipotens
verissime affirmatur. quia nichil deest quod
ei ad patiendum corruptionem pos-
sit inferre. nichil ad aliquid faci-
endum impedimentum afferre. Et ex
hoc patet plenitudo omnipotentie quia est in hoc
quod omnia possibilia potest. quidquid posse
potentie est. Et quia omnino hoc est sine
coactione sine passione sine impetu
sine indigentia. unde. Et dicitur omnipotens
B non omnipotentes impossibile est nec esse
plures omnipotentes nisi sint consubstan-
tiales. Cum enim vere omnipotens fuit fa-
cile efficere potuit ut ceterorum
quilibet nichil possit. alioquin vere
omnipotens non erit. non ergo sunt omnipo-
tentes qui possunt de facili fieri
nullipotentes. Et nota quod
E non potest esse omnipotens nisi unus. sic
non possunt esse duo cum unus cuius
libertas nulla premitur potestate
cuius potestas nec dominio ulla
impeditur impossibilitate. non enim potest
vere dici deus qui sicut vel ce-
dit invitus aliene voluntati
Hugo. dominus deus iudeorum verus
est omnipotens quia nichil potens contra te.
Et hoc est contra illos qui dicunt
duo esse principia unum quod potest omnia
bona et aliud quod potest omnia mala
contra quos infra dicetur in verbo
unitate principii. Et non quod iste
articulus probat sequentes. nam sic
omnipotens potest creare celum et terram. potest
remittere peccata. potest dare vitam
eternam et cetera. Et autem dicitur 32. q. 2.
Si paulus. quia de corrupta non
non potest facere non corruptam. intelligitur
secundum corpus nec actus inferiores
quia secundum superiores non est im-
possibile apud deum omne verbum luce
1°. Vel dic quod factum est non potest
non esse factum vel potest dici

q' no r̄st ad carnis corrupte
r̄stauratoꝝ s; ad v̄ginalis pal
me r̄tributoꝝ. Et io ꝯꝑ po[a] no
pt. i. no ꝯgruit po[e] s̄ue ut
aureola coronat corruptam Vnd
nota q' ille plus ē op̄s ṽe qui
pt omia q̄ posse ē aq' posse
Posse. n. ledi infirmari corru
pi mentiri cade mori desicē
quā aq' posse Et ꝑpt h[c] ligari
vinclis pccoꝝ ul mori morte
culpe ē desicē a po[a] ꝛ v̄tute
h[c] ḡo potiꝫ op̄s pt. q' ei[9] impi[e]
cius po[e] ei[9] nūc ꝯuit. posse
.n. pccaē no ē aq' posse ymo
ꝯpuid no posse. ut De pe. di.
.2. c. karitas. Vnd ꝯ dt Augꝰ
Om̄ quib[9] d[z] h̄re po[9] paciēdi
aut faciēdi id q[9] sibi no
ꝯpedit a no d[z] impo[a] mīt[z]
ꝑ po[9]. q[z] quo plus h[z] h̄aut
po[9] ꝛ ad[i]usitates. ꝯtra illud
s̄ut potētiores ꝛ ille ꝯ illas
impotētior. Et io n[t] attbue
dū deo ē q[9] sonet culpā ul
indigē[9] ul defectū Vnd actꝰ
corpalis creatue no ei att[r]
buit[z]. licet ip̄e op̄et[z] oīa in
omib[9]. q[z] oīs creatura ab ip̄o
accipit q' possit opari. Item
nota q' omipo[a] in trib[9] ꝯdi[z]
ul attēdi[z] p[o] in ampli[9]ue po[e]
pt .n. ꝯ̄tinḡ ut fact[9] n[t] sibi ē
facilius fac̄e vna ṽe minima
q̄u omia Sc̄do in h[c] q' ad agend[9]
nllo indig[z] ꝯ̄cito i h[c] q' a n[o]
pt ꝯhiberi ꝯipo[a] .n. ē po[a] libera
in ultio libtatꝰ ꝛ fortꝰ i ultio
forti[uis] ꝛ ampla i ultio am
plitu[uis] Vnd n[t] ip̄ꝑfcoꝝ ul
mutabiliꝰ attbuend[z] ē po[e] diuē
Et io nota q'ꝫ q' n[9] male
n[9] passi[9] n[9] inordiatū n[9]
p[9]uatiꝫ q[z] h[z] s̄ut defectū ip̄e
attbuend[z] ē po[e] diuē. male ut
actus ꝯ̄cedi. passi[9] ut mori vici
p[9]uatiꝫ ut oblimisci falli. in

ordinatū ut mētiri Quod ḡo
q̄ q̄ no attbuit[z] ne diuē s; ty
cius po[e] subicitur ꝛ lic[z] i[a]
no efficiat ip̄e. ꝑ eius ty po[9]
in aliis efficiunt[z]. Per h[c] aūt
q' d[z] omipt̄ ꝯcludit[z] ta s[z]
tacito impedimētū q̄ indige[a]
Et h[c] ē ꝯ illos qui r̄licto deo
adherent dyab[o] credētes se fa
ne motiuos si deo s̄uiēnt
q̄ dyab[9] ul meliorꝰ voluntatꝰ
ul maiorꝰ ptatꝰ sit ad s̄ui
ūdū h̄is qui sibi s̄uiūt q̄u
deus ꝯ dei oipo[9] crede no
vident[z]. Et omip̄t. Qui ē op̄s
ꝯut ꝛ vbiq[z] pt Qui vbiq[z] pt
potēcia[r] vbiq[z] ē Qui vbiq[z] ē
potēcia[r] vbiq[z] ꝑn[r] q[z] no
est aliud cius po[a] ꝛ aliud
cius eēncia Qui aūt vbiq[z] ꝑn[r]
est ḡo ꝛ vbi locus ē ꝛ vbi
loc[9] no ē. erit itaq[z] int[9] omēꝫ
locū ꝛ ꝯ̄p oēꝫ locū sup omia
ꝛ infra oīa Quī sump[z] ut
ē de[9] no erit h̄ic ꝛ ibi ꝑ ptes
diuisus s; vbiq[z] tot[9] erit itaq[z]
i quātatiuis pte cor[z] tot[9] ꝛ i
toto tot[9] ꝛ tp̄ toto tot[9] ꝛ s[z]
coꝛp q̄ nodū st[9] nil ei s̄utu[z]
sit coꝛp q̄ pcesse[rit]. ut ei s[p]
ritū ꝛ coꝛp q̄ pcede[t] st ut ei
tusitoriū Est ḡo op̄s i oi loco
i ꝯ̄p h̄ensi[r] ꝛ i omi tp̄e i vaia[r]
ꝯ̄tum ad se ꝑ uniformis i
aliis multiformis ꝛ in pticom
ꝑn[e] vite po[e] boni[t] sapie ꝛ
h̄[9] Et no s̄m Richard[9] q' s[p]
ciu[tez] dei no equat tp̄ius
n[e] immēsitate loci. n[e] sapiē
ꝑ[9]. n[e] vitate v̄tus. Sic n[9]
po[9] op[9]. no .n. ē limitata
dei po[a] ul actu ul vo[te] iusti[a]
ul boni[te] ul ꝑ̄sēa ul vone
q̄uis expssū diuē po[e] in
actu ꝑ ꝯuit[z]. volūtas iusti[a]
bonitas ꝑ̄sēa vo q̄ i deo ead[z]

D.

E.

F.

G.

sunt contra rationem quibus obviant contra
intelligentiam vero

Quare deus ineffabilis dicitur

Est ineffabilis dominus nam
deus est tam omnium et super
omnia quod est ei in nominabilitas
sive ineffabilitas. Bonum enim quod est super
omne verum est ineffabile omni verbo
expressum vox intelligentie et
nominationes. Unde Dyonisius de divinis
nominibus capitulo 1o superius dicunt
eloquia clarissimum laude et lau-
dabilem multum et multum nominabilem
et ineffabilem et omnibus parte et
ex omnibus inventum incomprehensibile
A Ineffabilis enim non potest ut verbo potest
diffiniri quia est tam celsissima
omnium rerum. Unde non potest certa
ignorari et quia non habet superius genus
quod conducit ipsum ad esse non potest
diffiniri eo quod non sit diffinitio
sine generali genere. Est deus sub
nullo genere contentus sed ipse est con-
summatum genus et superius omnium
et ideo non potest diffiniri eo quod non
sit diffinitio sine proprio genere rei
diffinite. Est quoque sciencia est scientia
vel diffinitiva seu demonstrativa vel
intuitiva ut contra theologum cre-
ditiva sed de deo non habetur nisi
sciencia intuitiva vel creditiva non
ergo diffinitiva ergo non potest diffiniri
B Describitur autem sic a philosophis deus
est triangulus in quo omnes figure
resolvuntur id est deus est trinitas ad
quam referuntur omnes creature
et que figurant et depingunt in
se creatorem. Item alii philosophi deus
est cui quidlibet esse est id quod ipse est
quidquid non dicitur quia in omni eo quod de
deo dicitur intelligitur quidlibet quod ei convenit
ut in eo quod dicitur misericors intelligitur
ipsum bonum misericordem etc. Item
alii philosophi deus est sapientia intelligentie

tamen centrum ubique circumferentia vero
nusquam. Opera dei quia quasi circulo clau-
duntur in personis ubi circularitas
intelligitur quia filius a patre procedit et
spiritus sanctus a filio et idem spiritus sanctus
a patre. Item alii dicunt quod vere immu-
tabilis stabilis manens dat cun-
cta moveri. Centrum quia dei natura
immobilis est sicut centrum in corpore
sperico. cuius nusquam circumferentia di-
citur quia non habet circumferentiam nec
finem cum sit sine principio et sine fine
C Ostenditur ex auctoritate quod deus
sit ineffabilis. Quis enim sufficit
enarrare opera eius. Quis enim in-
vestigabit magnalia illius. Virtutem
magnitudinis eius quis enuntiabit
Quis enim adiciet enarrare miseri-
cordiam eius. Ecclesiastici 18 quasi dicat nullus. Et Job
31. Non est enim quando aut semper
secundum loquendo de deo. Dionysius c. 2
in prologo quia de superexcellente dei-
tate non est audendum dicere preter quod
expressum est in scripturis divinis. Item
ineffabilis contra metagogos qui dicunt
filium in patre sicut vas in vase et
contra eunomianos gnosticos
et alios perscrutatores curiosos
qui opprimuntur a gloria. Proverbiorum 25. 27. quia
non est investigatio sapientie eius. Ysa-
ie 40 quia nomen domini adonay id est inef-
fabile. Exodi 6 et mirabile. Judicum
13. cur queris nomen meum quod est
mirabile. Item Proverbiorum 30. 4. Quod nomen
eius et quod nomen filii eius si nos-
ti quasi dicat non. Hic est quod apud
eruditos est maxime pro deo
attribuere quod altius attingere hu-
mana estimatio. Hic est quod ipsum deum
etiam immensum in quantitate
incomprehensibilem et omnipotentem affirmat
D et ineffabilem ut hic. Item ineffabile
dicitur non quia dici non potest sed quia
finiri sermone et intellectu humana
ratione non potest. Et ideo quia nec de deo
digne potest dici ineffabilis est

Quoniam non quod est nominat deum complexive
que sunt secundum ipsum et quia modo ineffa-
bilis sunt immobilis est in nobis
quia ea que sunt secundum ipsum conti-
nuantur sunt infinita et incomprehensibilia
Item est deum nominare complexive que
sunt secundum nos et quia modo est a no-
bis nominabilis ut dicit damascenus
super imaginibus formis vocibus. Vocibus
nominatur deus prout ab hominibus dicitur
immensus infinitus incircumscriptus
imaginibus nominatur dispositioni-
bus spiritualium creaturarum ut cum
dicitur spiritus sanctus intelligens. Formis
cum nominatur similitudinibus corpora-
lium creaturarum ut cum dicitur leo vel
E agnus et huiusmodi. Et nota quod omne
quod dicitur de deo dicitur causative vel similitudinarie
vel adiunctive vel necessario. Causative
sed ea que de deo dicuntur per causam ut
iustus pius fortis. Similitudinarie sed
ea que per similitudinem dicuntur ut proxi-
lius splendor ymago. Adiunc-
tive sed ea que dicuntur ratione adiuncti
ut cum dicitur deus irasci ratione ad-
iuncti scilicet punitionis. Similiter penitere
ratione adiuncti scilicet mutationis. Solet
enim adiungi ire punitio et penitere
operis mutatio. Ideo dicitur deus
irasci cum punit penitere cum opus
mutat. Necessario vero sed cum dicitur deus
meditatur aque ut subtrahere gratiam
a cui indurare. Unde idem dicitur de
deo quod non apponere gratiam. Unde
Augustinus deus dicitur indurasse cor
pharaonis non impertiendo maliciam
sed non apponendo gratiam. Subtrahere
vero gratiam idem est quod non conferre gratiam
F non continuare. Item nota multiplex
modus nominandi deum scilicet per negationem
per excellentiam per causam et per translationem
per negationem sed cum dicitur immensus eternus
et hic modus est a comparatione divini esse
ad creaturam secundum differentiam. Per ex-
cellentiam sed cum dicitur summe bonus
optimus et huiusmodi et hic modus est
a comparatione divini esse ad creaturas

secundum gratiam que est per processionem secundum
quem animi conceptionem que est optimum
in unaquaque esse deo attribuendum
Per causam sed cum dicitur potens sanctus
et huiusmodi. Hic modus sumitur a comparatione
divini esse ad creaturam secundum comparationem
que est effectus et ad causam. Per
translationem et quia modo sunt nominativi
pro omne nomen quod potest dici secundum
rationem boni et veri. Non autem nomen
pravitatis vel obnoxietatis seu
necessitatis vel violentie designationem
cadit in deum. Ideo non debemus
uti huiusmodi nominibus secundum consuetudinem
loquendi hominum. Si cum inveniatur
corporalia sunt secundum sonum et intellectum
scripturarum. Sed ineffabilis
quia omne simplex quod est est in
quo dicitur esse. Unde Boecius rebus
compositis et forma constantibus cum est ut
voluit nomina imposuit. Ad
simplicem vero divinam formam trans-
lata cadunt a forma. Sed philosophus
2° dedit illi nomen quod est super
omne nomen. Unde Dionysius de di-
vinis nominibus. Hoc nomen est quod
est super omne nomen quod in nomine
quod omni supercollatum nomini no-
minato sive in hoc seculo sive in
futuro. Item damascenus Quid
est dei verba ut quam deus
ex deo genitus est ut procedit
ut quando se ipsum exinanivit
unigenitus filius et quando deus
verbo ... ex virgine et ignoratur
et dici non possunt. Sed dionysius
divinis eloquiis divinitas lau-
datur cum innominabilis infinita
ineffabilis vocibus quibus non quod
est sed quod non est significatur. Sed cum
magis proprium est in ipso. Quam quid
non esse sed quid corporalia sunt ea
ut dicimus. Significantius autem super-
essentialem ipsius ineffabilitatem in-
negationes in divinis vere sunt. Affir-
mationes vero in comparatione i. incomposite

negatores intelligere per quas immo
adeo quod ei non conuenit per inhe-
b. rentiam. Et ideo nota quod negationes
et affirmationes in diuinis accipiuntur
uel ratione proprietatis dicendi uel ratione
veritatis essendi. Secundum proprietatem
dicendi verius conueniunt negationes que
remouent modum creaturarum siue inhe-
rentie que non conuenit deo. Secundum
veritatem essendi conueniunt affirmationes
que dicunt perfectionem ut vita bonitas
c trinitas filiatio processio. Iste
ineffabiles omnibus nominationibus que magni-
ficentiam siue excellentiam innuunt cre-
atoris. Si ad creaturas que sunt con-
[?] comparentur referantur non
sunt nisi umbras consignas et
nutus atque vestigia et signa
permodica earum que sunt apud
creatorem quando de ipso dicuntur
ut si creatura dicatur potens
uel eius potentia comparetur potentie creatoris
non erit nisi signum uel vestigium
modicum illius quod sit impressa ab
d illo. Nec erit comparatio qualis co-
gitari potest inter fontem copiosis-
simum indeficientem et redundantis-
simum ad unam ex guttis totius
aque illius aut abissi uel ma-
ris ad stillam modicam totius
aque sue et hoc propter multas causas.
Prima est quia tota aqua copiosissimi
fontis manans et una quelibet gutta
ipsius aqua est ratione causarum in-
terim [?] et ex tota abissus sunt
mat [?] et una quelibet stilla ipsius non
autem sic se habet potentia creatoris et
potentia creature. Secunda est quia aliqua
gutta uel stilla totius fontalis
emanationis pars est illius. Si [?] quelibet
gutta uel stilla maris uel abissi
pars est eiusdem non autem sic est inter
potentiam creatoris et creature scilicet ut
pars illius sit uel ex comparatione aque
ad illam. Tertia est quia stille
uel gutte in aqua immo aggregate

aqua comparatione pure constitute totali
emanationi proueniente [?] quia tota abissus
ex finitis immo guttis constituta
est. quia una magnitudo aggregata
ex infinitis tantis sicut gutte quia
unum corpus ex infinitis tantis
corporibus quantitatibus quantitate determina-
ta. Quinta autem aggregamus in magni-
tudine tua uel intellectu omnes omnium
creaturarum et similiarum potentias et co-
gitamus aggregationem ex illis tanquam
unam potentiam omnium totam. Licet sit
aggregata potentia non erit aliqua comparabilis
ad potentiam creatoris. Eodem
modo considera de sapientia creatoris
et aliis sapientiis. De bonitate crea-
toris et aliis bonitatibus. Sic de
suauitate de largitate de pulchritudine
de magnitudine de altitudine et nobilitate
et de omnibus aliis que dicunt comparationem
consignitatis [?] creaturarum ad excel-
e. lentiam creatoris. Et nota quod nomen
potentie vere impositum et propria ratione
non nominat nisi potentiam depuratam
ab omni impotentia et potius non de-
nominat nisi habitum verum nominis
potentie et per illud verum erit res
in ente et entitate. Deus non est
eius precisissimum siue defectum non
ad ministrum sibi de contraria op-
positione non est quod eius non principium
eius non finis non defectus non
vacuum. Sibi non in uero et veritate
in bono et bonitate pulchro et pul-
chritudine. sapiente et sapientia alto
et altitudine. Et ex hoc patet quod uere at
proprie sermones huiusmodi soli conueniunt creatori
aliis autem per aliquam longissimo
distantiam a creatore similitudinem ratione
que inter creatorem et creaturam im-
possibile est cogitare similitudinem et sicut
f per proprietatem siue per tempus siue per abusionem
siue per similitudinem alia aliquando quantumcumque
comparatione nominentur res

vo noiatur et in intercos noia-
tione [illegible] aut deus sit no-
mialis unum est super ista deus
Et licet per predicta noia idem
significatur tam tot sermonum multatio
est propter devotos incitatos
a ineffabilis quedam deitatis

Contra illos qui negant spiritum sanctum esse deum

Pater et filius et spiritus
sanctus Contra macedonia-
nos qui negat deum esse spiritum
sanctum Contra quos Johannis 4° dicit spiritus
est deus et ibidem qui adorat
eum in spiritu et veritate Macedo-
niani sunt dapnati . 15 d. c.
primo Beda sinodus 2. 16. d. 6.
sinodus 22 q. 1 maiores Et
aut unaquam persona in trinitate
sit deus patet de patre prima petri
primo benedictus deus et pater domini nostri
ihesu christi Et 2 Corinthiorum 1 Sit vo-
bis gratia et vita et pax a deo
patre et ihesu christo filio eius
Et Johannis primo In principio erat verbum
et deus erat verbum Et in similibus
de filio primo Johannis 4 dedit nobis
sensum ut cognoscamus verum deum
et simus in vero filio eius hic
est verus deus vita eterna
Et Johannis 20 dominus meus et deus
meus De spiritu sancto actuum 5to
non es mentitus hominibus sed deo
hic audit petrus Ananiam esse
deum qui tu Ananias cur tep-
tavit Sathanas cor tuum men-
tiri te spiritui sancto statim panis
inposuit dixit non es mentitus
hominibus sed deo Et 1 Corinthiorum 3 nes-
citis quia templum dei estis et spiritus
dei habitat in vobis Et nota
quod nomen quod de deo dicitur aliud
dicitur de tribus personis ita quod de
nulla earum ut trinitas quod non

dicitur et in pluraliter sed quod collectiva
pluralitate designat trinitatem patris corporis
Aliud ita de tribus in summa quod
de singulis ut deus Aliud ita
de una quod non de aliis ut ista
pater filius spiritus sanctus Et nota
verum quod deus super plurale dici-
tur de omnibus dicitur et sigillatim
et simul ac singulariter Sed non
et in relatione aut non de omnibus
dicitur aut si de pluribus pluraliter ut
relati distincti filios equales
Et relatio intersecta et super plures
per se relatos in una persona
Et sunt plures personis in una persona
seu non in deo distinctio in notione
non infert diversitatem personarum
distinctio personarum pluralitas essentie Et
patet non quia quod circa essentie est
notioni ut personarum ut cognitio et
hic est quod sunt ibi 3 modi supponendi
de quibus habes dictum prima Supposita
essentia non supponitur notione nec
persona et supposita notione non supponitur
persona ut essentia et supposita persona
non supponitur persona nec notio Et patet
per notionem Et nota quod sunt aliud
nomen sit pater aliud filius aliud spiritus
sanctus hic est utrisque unum nomen
nec tamen tria quod deus dicitur
Et dicit Augustinus in libro de fide ad
Petrum pater est persona ingenita
filius persona genita spiritus sanctus nec
genita nec ingenita et tamen patris
et filii et spiritus sancti est una eadem
Et persona Quod in ista quadam
tria docens et docta est una
eadem persona tamen alia et alia doctrina
Et ubi alia et alia persona Sed in
3 id est quod nomina quod ipse ad simultates
pertinent per personas relate ad invicem
dicuntur ut pater et filius et spiritus sanctus Ea-
vo que unitatem essentie sunt

b.

c.

ad se dicitur et specialiter de omnibus
quilibet et de singulis sigillatim
personis et singulariter et non plura-
liter accipiuntur in summa. ut deus
potens. magnus bonus et huiusmodi.
Que autem relative dicuntur specialiter
non dicuntur. Pater et filius et spiritus sanctus.
Nota quod sicut in generatione humana
ubi pater et puer locum tenet
generationis que est inter patrem
et plenum. Sic generatio que est
inter invisibiliter et principaliter de ipso
puero procedente. Et ideo voce
filii usitata hec nomina pater et filius
transsumuntur ad principalis divinas
hoc est esse filium quod puer. gene-
ratione sibi esse coniunctum. et quia
in divina natura nichil est separatus ideo
dignum fuit ut ab eo proprium
qui dignior esse agnoscitur ad
id quod est omnium dignissimum nomina
transsferentur. Unde in deitate nullo
prout dicitur a quo solo et unico ori-
go trahitur. et ille filius qui
ab uno solo procedit. Spiritus vero
sanctus dicitur amor qui communis est
ambobus. Hic est ille qui a patre
et filio sanctorum cordibus inspiratur
per quem sanctificantur qui sancti esse
merentur. Sicut enim spiritus huma-
nus vita est hominis. sic spiritus
iste divinus vita est spiritualis. Ille
sanctificatus iste est vita sanctificans
et ideo merito spiritus sanctus dicitur sine
quo nullus spiritus sanctus efficitur. Sicut er-
go spiritus sanctus dicitur quia spirat et
unit sancte facit unde et legitur
actuum 2o. Repleti sunt omnes spiritu
sancto. Hic solus spiritus vacuum cor
replet. hic spiritus sanctus est qui vetus
quo solo flante et impellente
naute cordis nostri ad celeste
illum veri tenent regnum. Sed
dicitur spiritus sanctus tertia secundum ordinem
et est tercius unius persone
et aut predicat proprietatem ut cum dicitur
divinitas est spiritus sanctus aut personalem
proprietatem ut cum dicitur quibus est
in trinitate tria propria scilicet spiritus sanctus
aut relatio ut cum dicitur spiritus sanctus est spiritus
patris. ac si dicatur pater spirat spiri-
tum. Hoc autem nomen spiritus sanctus dici-
tur unius persone tamen attribuitur. quamvis
in nobis possit omnibus quee vi-
deatur. Et sicut dicit augustinus spiritus
sanctus quia patris et filii communis est
et ideo sic appellatur. Nam patri et filio
hec communis appellatio. Unde nomen
quod nomen quod de deo dicitur communiter ap-
propriatur uni persone nomine et re
ut hoc nomen pater communiter tamen patri
et hoc nomen filius tamen filio. Alia
tamen nomine et non re. licet enim pater
et filius et spiritus sanctus sit eadem potentia eadem
sapientia eadem bonitas. tamen patri ap-
propriatur potentia. filio sapientia. spiritui sancto
bonitas sive benignitas et hec dua-
bus de causis primo propter conformitatem
nature. Sicut enim in naturalibus
est potentia sapiendi et sapientia et ex
hiis duobus voluntas. ita nos
patrem filium et ex illis duobus spiritum
sanctum. Secunda vero propter exclusionem
carnalis intelligentie. Nam patres
solent esse infirmi et filii insi-
pientes. ne hec carnaliter intelligerentur
de divinis personis patri appropriatur
potentia filio sapientia. Item filio
appropriatur sapientia quia ipse est verbum
in quo omnia dicuntur. speculum in quo
omnia videntur. et in ipso omnia
sunt. dicitur sapientia. Sicut enim ar-
tifex operatur per sapientiam suam sive
per artem. Sic deus pater dicitur operari per
filium. Sed ymago patris appropriatur
filio. quia solus filius expressa
in se patris similitudinem et ymagi-
nem tenet. eo quod sicut deitatis
plenitudo manat de patre.
sic et eadem plenitudinis largitio

manat de filio. ut autem adeo acci-
pit spiritus sanctus ab uno quam ab
alio. Quod et eandem habitudinem quam
habet pater ad spiritum sanctum eandem habet
b et filius. Et ideo merito dicitur yma-
go patris filius quia ymago est
eius ab alio per expressissimam imi-
tationem. Spiritus vero sanctus non dicitur yma-
go quia nulla persona omnino acci-
pit plenitudinem divinitatis a spiritu
sancto. Et ideo ymaginem patris non
c reprimit in se ipso. Est ymago
dicitur quasi imitago quia reputat id
a quo est. Unde dicitur proprie ymago non
unius solius sed spiritus sanctus est
a duobus et neutrum in toto proprie re-
putat. Filius autem ab uno solo
est. Unde reputat nisi unum tantum
a quo est. Et ideo filius tamen dicitur
ymago et non spiritus sanctus. Secundo
d filius dicitur speculum patris quia in eo
videtur pater quem reputat. Unde Joh.
14. Qui videt me videt et patrem
meum. Et alibi nemo novit
filium nisi pater. Quilibet speculo pre-
sens declarat quia ipse lumine mentis
nostre est. Tertio Basilius filio at-
tribuitur. Ubi sapientia virtus verbum
lumen. Sensus quo cogitatur omnia.
Sapientia qua disponuntur. Virtus qua
operantur. Verbum quo annunciatur. Lumen
a quo thesaurus. Quarto solus filius
dicitur verbum patris quia sed verbum de solo
corde procedit et per ipsum cordis sa-
gacitas sive sapientia enotescit. Sic
filius de solo patre procedit. Et per ip-
sum paterna claritas manifestatur. Quia ipse
filius eloquitur secreta et preterita
patris quia plene manifestat interiora
et interiorem divinitatis et perfectiones. Quinto
vero filius et si tota sapientia patris
eloquatur scilicet sapientie potestas bonitatis
non tamen in se eloquitur. Perfecte patris

qua conducat expressa eorum. Sexto non
dicitur verbum spiritus sanctus filius. Unde dicitur eius pro-
ductio generatio spiritus sancti productio fili-
us pre omnibus veritatis conceptio. Spi-
ratio vero est veritatis prolatio. Spiritus
sanctus est veritatis auditio. Unde
Joh. 16. Non enim loquetur a semetipso
sed quecumque audiet loquetur. Non enim
pater ab aliquo qui non est ab aliquo
potest dici verbum sed ut spiritus sanctus qui
non est ab uno solo a quo manat
est veritatis manifestatio. Et sicut
interior locutio in nobis fit sine
corporali flatu cooperante. Exterior
autem omnino non fit nisi ipso co-
operante. Sic in prima superemi-
nentia natura interna id est locutio
agitur auctore patre solo. Unde
solus pater dicit. Solus spiritus sanctus
audit. Exterior autem locutio per
agitur auctore etiam flamine divino
hoc est spiritu sancto. Septimo filius verbum quia
est sonus sive vox procedens ad au-
res ab alio sive a mente. Sic
dei filius a deo patre. Octavo filius qui
loquitur. Dum loqui cessat vox
eius desinit esse et evanescit.
Sic celestis pater si semel verbum
loqui cessaret effectus eius hoc
est universitas condita non subsisteret.
Universitatis namque condite substitutio
et perseveratio est dei patris locutio
hoc est eterna et ingenita sive in-
generata. Nono filius deus pater dicitur per se
fecunditatis plenitudine eructavit
verbum id est bonum verbum genuit. Primo
genuit id est sapientiam in semetipso
et intra semetipsum. Sic vis
intima quasi impregnata et fecun-
data apprehensione et receptibilitate specierum
de plenitudine illius eructat et
gignit fetus in seipsa et intra
semetipsam ut philosophus ait de
plenitudine ipsius nascitur. Hoc

vbum non est platum in vo nec cogitatum in silentio sonus acumen ligue. sed per omnia quibus fit signa precedit. Verum hic vbum per sonum dicitur ut per aliquis corporis signum dicitur sicuti est sed sicut potest audiri vel videri per corpus. Sic accedit quantum potest similitudo imaginibus facere ad similitudinem imaginis etiam qua dei filius patri similatur per omnia similis dicitur. Est sed opera hominum non sunt que non prius dicuntur in corde. sic dicit vo dei dictum est omnia per ipsum facta sunt. Sed verbum nostrum potest esse quando dicitur non sequatur opus. opus non potest esse nisi precedat verbum. Sic verbum dei potuit esse nulla exstante creatura. creatura vero non potest esse nisi per verbum per quod omnia facta sunt.

P. Verbum est filius dei vocatur de qua gignitur et imago eius. quia sed de visione scientie visio cogitationis exoritur quod est verbum lingue nullius. verbum vero dicitur verum vera nil de suo habens sed totum de illa scientia de qua nascitur. Sic verbum dei patris unigenitus filius per omnia patri similis et equalis. deus de deo lumen de lumine sapientia de sapientia essentia de essentia. Hec omnino quod pater non tamen pater quia iste filius ille pater. Pro inde sicut ipsum tamquam duobus pariter generatione verum sibi equale per omnia. Non nisi sic integre perfecta quod dixisset si aliquid minus vel amplius esset in eius verbo quam in ipso. ibi id summe conspicitur ostendit est. non non. Et ideo hoc verum ut veritas est. quia quicquid est in eius scientia de qua est genitum et in ipso est. Et ideo per verbum filium aliquid hoc non potest quia immutabilitatis sic se habet ut se habet de quo est. non nisi potest filius a se facere quicquam nisi quod viderit patrem facientem Ioh. 4. Hoc est verbum quod non potest absolute applicari ut plenaie cogitari quia omnia per ipsum facta Ioh. p°. Quod nisi videt opus et operatorem adiunctum et apparens fiat verbum in corde conceptum nullus est ligue sed trahens quid de qua precedat qualis assistit auditor.

Q. Ideo verbum dei caro factum est ut sensibus hominum manifestaretur. Sicut autem verbum meum fit vox non mutatur in voce. Ita verbum dei caro factum est non mutatur in carne. Hoc verbum venit in carne tamquam in vehiculo suo tamquam verbum in voce quantum ad se non crescit non decrescit. In nobis autem crescere dicitur cum perficiendo in illo crescimus. Sicut lux crescit oculis convalescentibus que minor egris oculis videbatur. Sic quod minuitur minis teriam cum fit profectibus ad illud verbum. et ita quod in ipsum crescere. Iohannes autem minuit Ioh. 3°. Quanto non quis magis proficiat ad videndam sapientiam tanto minus est ei vox. Nam vox est in prophetis in psalmis in euangeliis in epistolis. Cum autem venit verbum quod perfectum est. evacuabitur quod ex parte est. tunc id videbimus sicut est. I. Cor. 3. Non irritabitur ibi prophecia vel eiusmodi vel epistola. Quod crescente vero vocis decrescit.

R. Iste solus filius dicitur figura substantie patris. quia si unus voluntatis similitudine patris ac filii conformitate vel configuratorem eiusmodi invenimus. Ipsius pater ut habere personam procedentem de se cui possit dilationis dilicias conicate. Ita filius per omnia sic ut habere alis per voluntate

B. Iste filius d(icitu)r dext(er)a p(at)ris q(ui)a eff(ec)t(o)r
totius creat(ur)e q(ui)a p(er) ip(su)m f(ac)ta est
Joh(annis) p(rim)o o(mn)ia p(er) ip(su)m f(ac)ta s(un)t. Sed
(et)iam d(icitu)r d(e)x(te)ra de(us) p(at)r(is) op(er)at(us) e(st) sa-
lute(m) in m(edi)o t(er)re .i. in vt(er)o vi(r)gi-
nali qui t(er)ra d(icitu)r vitas d(e) t(er)ra
orta est. Et nota q(uod) s(icut) dext(er)a-
m aliquid op(er)a(tu)r no(n) recedit a
brachio no(n) remo(ve)t(ur) a corp(or)e. Sic
filius op(er)ando salute(m) h(um)ani
g(e)n(er)is no(n) recessit a p(at)re vel
a sp(irit)u s(an)c(t)o. Item s(ecundu)m d(e)x(te)ra opponit(ur)
(contr)a ictu(m) venie(n)te(m). Sic filius
dei optulit se passioni ne
ge(n)us h(um)anu(m) p(er)iret. Item s(ecundu)m
d(e)x(te)ra (com)pati(tu)r memb(ri)s. Sic dei fi-
lius (com)passus e(st) nobis. Item s(ecundu)m
p(er) dext(er)am dat(ur) (et) aufert(ur). Sic
p(er) dei filiu(m) data e(st) p(otes)tas ligandi
(et) solvendi. Et d(icitu)r brachium q(ui)a
ab ip(s)o o(mn)ia (con)tinent(ur). Et dic(itu)r
C. v(ir)tus (christ)o q(ui)a o(mn)em p(otes)tate(m) p(at)ris
in semetip(s)o h(ab)eat. (et) o(mn)e(m) celi
t(er)re q(uam) (n)atura(m) gub(er)net (con)tineat
atq(ue) regat. Et d(icitu)r splendor
q(ui)a tu(m) p(at)r(e) s(i)t lux. Filius ab
eo insep(ar)abi(lite)r q(uam) splendor a
luce p(ro)cedit

A. Bonitas s(ive) benig(ni)tas app(ro)pria(tu)r
sp(irit)ui s(an)c(t)o. ne no(bis) sp(irit)us
videat(ur) e(ss)e indig(na)tor (et) i(n)cla-
mator (et) ne t(im)eat n(ost)r(u)s sp(iritu)s
g(rati)udis (et) fortis sub(ve)ntes (et) co-
n(ve)niens petras. 3. Reg(um). 19. n(on) i(n)
ne credat(ur) e(ss)e sp(iritu)s que p(ro)fe
s(i)ult(u)s ... 20. totu(m) sp(iritu)m p(ro)fe
s(i)ult(u)s. Et Ysa(ie) 2(o). quiescite ab
h(om)i(n)e cui(us) e(st) in narib(us). Item
B. digit(us) app(ro)p(ri)atur sp(irit)ui s(an)c(t)o q(ui)a s(icut)
in digito s(un)t 3(es) nodi (et) vegeta-
tiu(m) sit d(e) nodo ad nodu(m). Sic sp(iritu)s
s(an)c(tu)s t(ra)nsit (et) n(on) p(ro)ced(i)t a p(at)re
(et) filio. Et s(ecundu)m me(ta)ph(o)r(ic)e digito sunt

indica(ti)o(ne)s. Ita m(eta)ph(or)ic(e) sp(irit)u s(an)c(t)o sunt
reuela(ti)o(ne)s. q(ui)a q(uo)n(iam) de(us) a(n)i(m)i intima
(et) occulta sapi(enti)e sue s(an)c(t)i sp(iritu)s re-
illustrac(i)o(n)e reuelat. q(uo)d videri
vi(detu)r q(uam) digito d(em)o(n)strat. Ita p(at)r(e)
(et) filius v(er)u(m) id q(uo)d p(er) o(mn)ia de(us)
sp(iritu)s s(an)c(t)i illustrac(i)o(n)e docet nos
de o(mn)ib(us) op(er)a(ri) p(er) filiu(m). Item
missio in linguis app(ro)p(ri)a(tu)r sp(irit)ui E.
s(an)c(t)o. q(ui)a lingua (con)cor(dat) (cum) v(er)bo
p(er) lingua(m) n(on) p(ro)cedit v(er)u(m). v(er)u(m)
aut(em) p(at)ris filius e(st). q(ui)a e(st) v(er)ba
s(ed) sp(iritu)s (et) n(on) s(ecundu)m id sp(iritu)s de-
monstra(ri) debuit i(n) lingua. (et) io(h)
q(ui)a sp(irit)u s(an)c(t)o tangi(tu)r dei v(er)u(m) et
vnigenitu(m) dei filiu(m) (con)fite(tu)r
(et) negare dei filiu(m) no(n) valet
q(ui)a s(an)c(t)i sp(iritu)s lingua(m) h(abe)t. Item in D.
linguis igneis app(ar)uit sp(iritu)s
s(an)c(tu)s. q(ui)a quos i(m)plenat ar-
dentes (et) loq(ue)ntes facit. linguas
igneas doctores h(abe)nt. q(ui)a du(m)
dando deu(m) p(re)dicat. audie(n)-
tiu(m) corda inflamat. na(m)
quot ma(n)dat(is) instruu(n)t(ur) q(ui)
tot facib(us) inflama(n)t(ur). Item E.
in columba (et) i(n) igne sp(iritu)s s(an)c(tu)s
mo(n)strat(us) e(st). q(ui)a quos i(m)plenat
simplices (et) ardentes facit
simplices p(er) i(n)n(ocen)te(m) ardentes caritate.
Et sp(iritu)s s(an)c(tu)s d(icitu)r sp(iritu)s v(ir)tutis F.
q(ui)a veros h(er)oices facit (et) cu(m) ceteris
memb(ri)s sp(irit)ualib(us) in v(ir)tutib(us)
(con)stitutos. vel q(ui)a v(in)dicos fac(it).
(et) q(ui)a vota (et) p(ro)missa i(n) h(ab)itu ser-
vare facit (et) ne s(ec)uti(on)e (et) var(ia)t
p(re)dicac(i)o(n)e docet. Sic sp(iritu)s v(er)itat(is)
docet o(mn)ia n(ecess)a(ria) ad salute(m)
s(cilicet) que credenda. ut articulos
fidei (et) eccl(es)ie sacra. q(uam) facienda
ut dece(m) p(re)cepta. q(uam) dimitte-
da ut pecc(at)a. q(uam) cauenda (et) fu-
gienda. ut insidias diaboli et
penas infe(r)ni. q(uam) appetenda ut
celestia. Sic sp(iritu)s v(er)itat(is) docet

omnez vitate ioh. 16. s. vita
te vite iusti et doctue de
quib9 d2 ep de ve m q[ui] utilitas
scandalum nasci pmitti2 quam
vitas relinqua2 Est g° spus
vitat9 q[ui] ypocritas simulatores
fallaces et mendaces arguit q[ui] ideo
qui sub noie virtutum vicia am-
plexantur Est spus scus d2 spc
consolator paraclit9 gr[ece] e consolator
ut advocatus. Consolator q[ui]
consolat2 et confortat desolatos
p amore dei. Tria u[er]o faciunt
hoiez desolatu s[cilicet] paupertas rerum
tribulaco corpis amissio rerum
et puium. Licet tam passus est
Job. In hijs tribus consolator e
sps scus. Unde tam hz nomen s[ecundu]m
donum. consolator. et amor. q[ui]
paupertas indigez dono. tribula-
co consolatoe. amissio rerum et
puium amore. Sps aut scus e amor
patris et filij Est e advocatus
q[ui] in curijs cordium nostrorum
defendit nos dei. Unde cogita-
coibus et afflictoibus q[uas] congruis
allegatoibus suggerit hoi et de-
serat peccatum. et q[ui] frui et posses-
sio dei summa rae caras et
r[ati]o deprecans et dilectans. De hoc
paraclito sive advocato d2 ioh. 14.
Cum venerit paraclit9 q[ue]m ego mit-
tam vobis etc. Et infra 16. Cum
venerit spus veritat9 ille arguet
mundum etc. s[cilicet] de malis comissis. de
bonis obmissis. et de bonis
malefactis. Hic advocatus hz 4tor
testes quibus arguit et septe
locos r[ati]o[n]itos quibus arguit
concludit et probat peccatum ee vitand.
Primus e timor quo alligat
et probat sumptus amissionis et
dapna q[ue] veniunt ex pcco q[ui]
inde amittunt2 bona mobilia
que ac ne ac tpalia et etna
hereditas et infligi2 mors e-
terna. Secundus e pudor q°
allegat turpitudine pcti quo
ue turpis in ocvlis dei et an-
gelorum et aiarum scarum. Vide
quantus sit pudor si aia despo-
sata summo regi non sibi cave-
at a tata turpitudine ut si volu-
erit eam a se p[ro]p[ter] pma remove
Tertius e dolor ex lesione pcti
quo q[ua]si gladio aia lania2 Unde
qui non sentit et lesos ac do-
lores hui9 modi mortu9 ee spua-
liter probat2 Cum aut sps scus facit
hec sentire. tunc q[ui] advocatus al-
legat et suggerit homi ut peccare
caveret2 Quartus e horror pcti
quem allegat spus scus q[ui]n ondit
homi se ee mortuum p peccatum
et facit se ipm horrere Quis n[on]
videns se iacere cum mortuo
vel se hre serpente in sinum vel
in ventre non horreat Ideo
d2 eccli 21. quasi a facie colu-
bri fuge peccatum Quintus e vili-
tas pcti qua conculca2 a demo-
nibus in sordibus peccatorum. quod
allegat spus scus q[ua]n cor huma-
num de digna2 huic vilitati-
bus peccatorum Sextus e odium
contra hoste crudelissimum s[cilicet]
peccatum q[ui] interficit ut cessat int-
ficere pcez et matrem nuncez et fra-
tres et omnes consanguineos et ami-
cos et se ipm et spoliavit oi-
bus virtutibus et donis ut ces-
sat spoliare homis naturalibus gratu-
itis et temporalibus. Unde q[ui] ipm p-
vocat2 ira et odium cordis
cui spus scus hec allegat
Septimus e abhominacio de spur-
citijs feditatibus et coinquinatoe
pcti qua cor huanum se ipm
sentiens intelligens nauseat Et

venit per confessionem. quo facto aduocatus
k iste tamen deuincit Et caritas
appropriatur spiritui sancto. quia est amor patris
et filii. et quia facit nos in deo ma-
nere et ipsum in nobis. quia accendit
corda in dilectionem dei et proximi. Et
quia ipse dilectio est secundum Iohannem secundo per
totum capitulum Spiritus sanctus est dilectio
qua scilicet pater in filium et filius
in patrem Et spiritus sanctus est nexus
l sine vinculum sive amor quo se ad-
inuicem diligunt pater et filius. amor
amans concordia. est communis amantium
tum amato Et spiritui sancto apte dicitur
m concordia et connexio patris et filii
quia uterque concordat ab utroque procedit
dit et pater et filius sunt in eo concor-
des Et dicitur donum dei quo nihil
n maius nec melius est datum. hoc
est donum patris et filii. quia procedit
a patre et filio et est utriusque ineffa-
bilis communio. quia pater et spiritus et filius
spiritus et pater spiritus et filius spiritus
ut quo communione quod utrique conuenit
utriusque communio significatur vocatur donum
amborum spiritus sanctus Sed dicitur donum
spiritus sancti quia datur in timore mali per
donum timoris In operatione boni
per donum pietatis In discretione boni
et mali per donum scientie In tolerantia
aduersi et aduersi per donum fortitudinis
In compassione proximi per donum consilii
cum videmus vtrum miserie In contemplatione
dei per donum intellectus In amore
ac fruitione summi sempiterni per
donum sapientie Et spiritus sanctus est donum
per quod anima efficitur sponsa Christi. filia
patris eterni. et templum spiritus sancti. Et
secundum Hilarium in libro de trinitate. patri
appropriatur eternitas. filio species. spiritui
sancto vsus Et Augustinus appropriat vni-
tatem patri. equalitatem filio. concor-
diam spiritui sancto Augustinus in libro de doc-
trina christiana In patre est vnitas

In filio equalitas In spiritu sancto vnitatis
equalitatisque concordia Contra illos
qui fidem non recipiunt trinitatis

Tres quidem persone ad se
ducte videntur et ad se prosi-
dia dicuntur. quia pater non est
filius nec filius pater nec spiritus sanctus est
pater vel filius Sed id est pater filii id est
filius patris. id est spiritus patris et fi-
lii Sed deus est et infra dicetur
Et nota quod fides catholica deum A
credit septem vnitate Credit
nam quod pater est deus. filius deus
spiritus sanctus deus Et pater et spiritus sanctus
vnus deus. pater et filius vnus deus
filius et spiritus sanctus vnus deus Et pater
et filius et spiritus sanctus vnus deus. hic est
spiritus dei septiformis qui super
aquas septenarium procedit et re-
petit sufficienter ordine inuentorum
Et 3o ponitur cum dicitur 3o persone B
non quantitatem nomini ponimus in deum
nec aliquam diuisionem Sed intelligentes
non ad aliud nisi ad patrem et fi-
lium et spiritum sanctum dignum signamus
quod dicitur 3o persone scilicet pater et filius et spiritus sanctus
non tamen pater. nec tamen filius. sed nec
tamen spiritus sanctus Sed prima est pater. filius secunda
spiritus sanctus est tertia et hec non est illa
Et cum dicimus distincte sunt persone nec
distinctio est in substancia nec persone
dicuntur separabiles nec alia est hec
persona. alia id est non diuisiones nec
alienationes ponimus. Sed Sabelli con-
cludimus confusionem. et est sensus 3o
persone id est 3o subsistentie 3o entes
quo dicunt greci 3o ypostases
res. non nisi scilicet locum distinctio
vbi non est quod diuisa vnio Et
est contra iudeos sarracenos
et hereticos qui fidem non re-
cipiunt trinitatis mittentes auc-
toritatibus que habentur super ibi quod
vnus solus Deus quos nota C

q̄ e deus pr̄ deut. 32. nu(n)q(ui)d
no(n) ip(s)e e pr̄ tu(us) qui creauit
te. It(em) exo. 6. dimitte filiu(m)
meu(m) (et) si(bi) filiu(m) p(ri)mo(genitum) pr̄. It(em) ps. b.
ip(s)e inuocauit me pr̄ meus
es tu. It(em) ad luciferu(m) gen(ui) te.
It(em) ysa. 63. tu pr̄ n(oste)r es et
abraha(m). It(em) malach(ias) p(rim)o. Si e(r)go
su(m) pr̄ ubi ho(n)or meus. It(em) ma(th). 16.
caro (et) sanguis no(n) re(velavit) t(ibi) s(ed) pr̄
me(us) q(ui) e i(n) c(elis). It(em) ioh. 3o. Sic
de(us) di(lexit) m(undum) ut fi(lium) su(um) uni(genitum) daret.
d. It(em) q(uod) e de(us) filius. daniel. 10.
sp(eci)es q(ua)rti sili(s) e filio dei. ysa. 9.
p(ar)uulus natus e nobis (et) fi(lius) da- c
tus e no(bis). It(em) ero illi i(n) p(at)rem
e. (et) ip(s)e m(ihi) i(n) filiu(m). Qu(od) a(utem) de(us) e
s(piritus) s(anctus) p(ate)t ge(n). p(rim)o Sp(iritu)s d(omi)ni fe(rebatur) sup(er)
aq(u)as. Et infra 6. no(n) p(er)mane-
bit sp(iritu)s meus i(n) ho(m)i(n)e. It(em) ps. quo
ibo a sp(irit)u t(uo) (et) q(uo) a fa(cie) t(ua) fu(giam). It(em)
emitte s(piritum) tu(um) (et) cre(abuntur). It(em) sap. p(rim)o
Sp(iritu)s d(omi)ni repleuit or(bem) t(errarum). It(em) ysa.
32. Effunda(m) sp(iritu)m meu(m) sup(er)
sermos meos. It(em) ioel 2o. Ef-
funda(m) de sp(irit)u meo (et) p(ro)phetabu(n)t.
f. It(em) iob 33. Sp(iritu)s d(omi)ni fecit me.
Et d(icitu)r no(m)i(n)e p(er)sone. Vn(de) p(er)sona
e r(ati)o(n)alis n(atur)e indiuidua sub(stanti)a ut
d(icit) boeci(us). Hec diffi(niti)o no(n) e data
de t(ri)b(us) p(er)so(n)is. It(em) s(ecundu)m Richardu(m)
p(er)sona e intellectualis n(atur)e i(n)co(m)mu-
nicabilis existencia. Ibi p(er)sona e n(omen)
p(er)se solu(m) in(uenitur) quedam r(ati)o(n)alis ex-
istencie modu(m). It(em) nota. p(er)sona
e ypostasis d(ist)i(n)cta p(ro)p(ri)etate ad dig(nita)te(m)
p(er)tinente. Et no(n) q(uia) h(ic) no(m)i(n)e p(er)so-
(n)a(rum) pot(est) p(er)s(o)n(alite)r s(e)c(un)d(u)m d(icitu)r pr̄ est
p(er)sona. filius e p(er)sona. q(ui)a p(ate)r ut
s(e)c(un)d(u)m d(icitu)r a(liu)d e p(er)sona. p(ate)r(n)us a(liu)d filii
q(ui)a not(at) p(ro)p(ri)etate(m) d(i)u(er)sa(m). ut s(e)c(un)d(u)m d(icitu)r
pr̄ i(n) p(er)sona d(ist)i(n)ct(us) a p(er)sona filii. (et)
t(ame)n t(ri)b(us) diu(ersi)tas no(n) facit diu(er)sa
sig(nifica)t(i)o(ne)m s(ed) p(otius) diu(er)sa mod(um) p(er)cipi(en)di.

P(er)sona t(ame)n p(er)sona(m) (et) alia p(er)mit(tun)t(ur)
s(ub)s(tanti)a (et) ita a(liqu)o(modo) su(m)i(tu)r p(er)sona s(e)c(un)d(u)m q(uo)d
no(n) e (et) a(liu)d s(e)c(un)d(u)m l(ite)r(am) u(er)bo d(e)i.
Dici(tu)r a(utem) p(er)sona a(b) eo q(uod) e p(er)se
una. s(e)c(un)d(u)m sub no(m)i(n)e p(er)sone subintellig(untu)r
que p(ro)p(ri)etas sing(ula)r(is) indiuidualis
i(n)co(m)municabilis. S(e)d sub no(m)i(n)e alicu(ius) q(uo)d
p(ro)p(ri)etas g(e)n(er)alis intellig(itu)r q(ue) (com)munit(er) di-
cit(ur). (et) sub no(m)i(n)e ho(m)i(ni)s subintellig(itu)r
que sp(eci)es sp(eci)alis q(ue) (com)p(et)it o(mn)i ho(m)i(ni).
It(em) p(er)sona diuina e i(n)co(m)municabilis
exist(e)ns ex(istentia) ut (com)p(re)h(en)d(i)t(ur) dign(itas)
(com)municat(ur) data ul(tra) accepta ne(c) p(er) na-
tura(m) ... ut pr̄ sistens ex
se. filius ex p(at)re. sp(iritu)s s(anctus) ex p(at)re
(et) filio. Et no(n) q(uia) ista ge(ne)ra(liter) no(m)i(n)a
p(er)sona s(ub)sistentia s(ub)s(tanti)a p(er)sona e(qui)ua-
lent istis grecis usia usios(is)
ypostasis p(ro)sopon. p(er)sona s(e)c(un)d(u)m usia
e forma s(e)c(un)d(u)m q(uo)d facit si(n)gul(arite)r esse
(et) h(ec) l(itte)r(a) s(ub)s(tanti)a n(atur)a(m) s(ignifica)t (et) n(u)mq(ua)m
p(er)sonas. S(ub)s(tanti)a (et) usios(is) e for-
ma i(n)q(ua)ntu(m) facit e(ss)e q(ui)d no(n) indi-
gens actu(ali)b(us) a(li)q(uo) p(er) se i(n)g(enitu)r
t(ra)nslata s(un)t ad s(i)g(nifican)d(um) p(er)sonas. s(e)c(un)d(u)m
p(at)r(em) (et) f(ilium) (et) s(piritum) s(anctum) d(icitu)r t(re)s s(ub)s(tanti)e. i(d est)
t(re)s q(ui) n(on) s(un)t no(n) indigentes
alio ut sit. Subsistentia s(i)ue
ypostasis e indiuiduu(m) s(ub)si(s)t(en)ti
(et) s(ub)stat accid(en)tib(us) ip(s)i(us) i(n)diui-
dualib(us) (et) io ista no(m)i(n)a t(ra)nslata
s(un)t ad p(er)sonas s(e)c(un)d(u)m p(ro)p(ri)etatib(us)
(con)stas. (et) i(d est) h(ab)et h(ec) (con)c(edi)t(u)r p(at)re(m)
(et) filiu(m) (et) s(piritum) s(anctum) e(ss)e t(re)s s(ub)s(tanti)as s(e)d
h(ec) sig(nificati)o n(on) no(n) e usitata. P(er)-
sona u(er)o s(e)c(un)d(u)m p(ro)sopon p(ro)p(ri)e d(icitu)r e
a larua q(ue) mutat (con)t(r)as
ho(min)is. (et) d(icitu)r p(er)sona a p(er)sonando i(n) (con)ca-
uitate larue ante facie(m) po-
site. P(ro)sopon u(er)o eo q(uo)d ponebat(ur)
an(te) facie(m). (et) d(icitu)r a p(ro)pos q(uo)d e
an(te) (et) sopon q(uo)d est facies
q(ui)a i(n) facie larua(m) h(ab)ebat p(er) q(ua)m
mutabat (con)t(r)a p(er)sona(m). (con)suet(udo)
inoleuit u(ersi) (con)t(r)as ho(min)is uoci p(er)sonas

Et explicat significationem nomina translata sunt ad patrem et filium et spiritum sanctum qui tres distincti sunt suis proprietatibus. quare persona ponitur numerum unius nisi unus ab solus ab omnibus aliis suis proprietatibus discretus. persona in divina est divina est in communicabilis conveniencia. Incommunicabilis autem conveniencia est quod licet superioribus esse ex proprietate communicabile. divina vero persona est quod licet divinum et temporale proprietate incommunicabili. proprietas autem proprietas qua incommunicabilis proprietas qua unigenitus licet esse ipse qui ipse est personam creatam unum est ab aliis omnibus discretus. Et ea est diversa proprietatum et convenientia. Oportet autem ut sit incommunicabilis convenientia cum est incommunicabilis diversa. Et non quod sunt dicantur tres persone sunt sicut sunt subsistentes. ut ad oculum intelligi quam conveniens persone esse sub discreta et diversa proprietate. Et nota quod licet qui nomen persone ad divina transtulerunt. quia ipsum ex necessitate fecerunt. ut haberent quid inderent convenientibus qui erant isti tres in trinitate. tunc tres deos esse unde non possent. Unde dicitur tres persone ut dicit Augustinus non ut plene dicatur sed ne taceretur. non ut res ineffabilis convenientia possit eius verbis exprimi. quia super convenientia deitas usitati eloquii facultatem excedit. Ad interrogationem que est ista persona. unde nomine proprium patris vel filii vel spiritus sancti vel aliquid quod compellet. Ad interrogationem quid. unde nomen generale deus trina vel aliquid tale. Boecius vero in diffinicione persone accipit substantiam pro ypostasi. unde greci esse quod sit tres substancie sed tres ypostases. nisi quia in significatione nostro non est in usu sic accipi pro substancia prout ecclesia dicitur non fit. sunt tres res persone existentes quod tres substancie nisi eo modo

quo substancia accipitur a Boecio. quia substancia sed convenit suum est natum actibus subsistere. quod non convenit divinis personis. ut autem eius sunt principium generant quod sit tres essentie in tres qui sunt. quia qui proprie est sibi summa sustinentia substancia est. Et nota quod nomen personalium quod sit absoluta ut persona ypostasis quod relativa ut pater filius. et quod distinctiva ut unus aliquis quod collectiva ut trinitas et trinus. Item nota quod licet nomen persona sit quodammodo originem sumpsit a persona grata quia substantia de qua agitur loquitur. i. substantia nobilis. i. huius nomen unde ypostasis est substantia sita per nomen. Persona vero ut est distinguibilis quia ypostasis. Unde persona prima i. prima de loquens de se secunda de ad quam loquitur persona tercia de qua fit sermo inter primam et secundam. Unde persona persona a una 2a a prima nobilis. 3a ab utraque nota transit. Tribus modis ostenditur trinitas personarum

Tres persone trinitatis personarum ondi potest rationibus exemplis et auctoritatibus. Rationibus sic quia si sola persona in divinitate esset. non haberet tunc magnitudinis sue divicias conmunicaret. vel ad gloriosius vel magnificentius quam omne bonum deducere in communionem quam omne bonum deductum in quo celius elucescit. Sic licet non potest summa sapiencia latere. vel summe benivolencie complacere. sed ymo non potest summe felicitatis prolas carere suo duplacito. Sic non potest in divinitate tres personas non esse. quicquid in amore non potest esse ordinatius quam in tribus personis. sed gratis dantis et non accipientis. ut patris. gratis accipientis et gratis dantis ut filii. gratis ab utroque

accipietur ut s. s. ut quemadmodum [illegible] conventu membrorum et ideo ut contra in deitate personarum. Sic in hoc intelligentie invenitur esse intelligere, diligere. Quia deus est, intelligit se et diligit se. Est ut unitas diligit se ut bonitatem, intelligit se ut veritatem. Illud autem notandum quod ex consideratione omnipotentie convincitur quod non possit esse deus nisi unus.

A Ex plenitudine bonitatis vero proprietatum, ex plenitudine sapientie colligitur quomodo constat unitas substantie cum pluralitate personarum. Item in summo bono ab eterno fuit summa beatitudo, ergo ibi fuit summa iocunditas. Sed nichil gratius est iocundius quam mutua caritas. Ergo mutua caritas ab eterno fuit in summo bono. Ubi non erat summa beatitudo et summa iocunditas, non potuit deesse illo quo nichil gratius, nichil iocundius, scilicet mutua caritas. Sed caritas mutua non potest esse nisi inter personas plures. Ergo ab eterno fuerunt plures persone in summo bono scilicet in deitate.

B Oportebat etiam quod in eo esset mutua caritas et summa propter summam beatitudinem, sed ut summa et summe perfecta caritas sit, oportet ut sit tanta quanta maior ut esse non possit. Summa autem dilectorum divina persona personis non possunt persone que carent aequa perfectione. Ad hoc ergo quod sit summa dilectio, oportet ut sit in singulis summa perfectio. Cognitus ergo perfectorum plenitudo. Erit itaque ibi plenitudo potestatis, sapientie, bonitatis et divinitatis. Et ita si unus omnipotens et alius. Si unus immensus et alius. Si unus deus et alius. Plenitudo summe felicitatis requirit plenitudinem summe iocunditatis, plenitudo summe caritatis exigit plenitudinem perfectorum. Ubi igitur omnes eque perfecti esse, necesse est omnes in summa equalitate convenire.

Et ita erit omnibus equalis sapientia, equalis potentia, una divinitas, equalis gloria, coeterna maiestas. Summa itaque et mutua caritas probat pluralitatem et equalitatem personarum in deitate, quia summa persona summe diligit alteram. Et in eo erat summe diligenda, aliter non esset discretissima dilectio. Et si equa persona est summe diligenda, constat quod ipsa est deus sicut summum bonum. Et ita scitur quod utraque est equalis alteri. Sic summa et mutua caritas probat trinitatem personarum, quia caritas ut esse vera possit pluralitatem personarum exigit, ut autem sit consummata personarum trinitatem requirit. Ubi non erit summa caritas mutua inter duas personas, necesse est quod utraque tertiam requirat cui communicent delicias sue dilectionis, quam tunc diligunt et per cui concordia possideant. Condilectio autem vere dicitur ubi a duobus tertius concorditer diligitur, socialiter amatur, et duorum affectus ex huius amoris incendio in unum conflatur.

C Vita mutua et summa condilectio est intime benivolentie et summe concordie concursio. Aliter non esset illiberalis dilectio si altera istarum personarum ab ea aqua diligitur summe nollet alterum equaliter diligi. Sicud ergo summa bonitas et summa beatitudo dei personis exigebat ut alteram personam haberet quam summe diligeret, ita liberalitas summe et mutue dilectionis exigebat ut alterutra persona haberet quam summe diligeret. Ita liberalitas summe et mutue dilectionis exigebat ut ibi esset tertia persona cui communicarent hec due delicias sue dilectionis. [illegible] ergo personis potuit deesse ab eterno dummodo communicatio et non in [illegible]. Et ita patet quod ab eterno fuerunt tres persone in deitate.

Qualiter trinitas personarum ostenditur per exempla

Tres quidem persone. Licet omnis
creatura preteritis umbra
et figura sit et similitudo et vesti-
gium in comparatione multum deficiens
a veritate creatoris, et multum dis-
tat infima a summis, minima ab
immensis, creata a creantibus,
contingit tamen magis et minus in di-
versis rebus trinitatem et unitatem in-
venire. A Sic ergo comparatur ignis
una unitate essentie. Et tamen
quedam trinitas. Nam non est ignis
de cuius potentia que de se calorem producit
splendor qui procedit. ipsa vero intelligentia
qua se tenet ad invicem et quasi
amor spiritus sanctus. Sicut in artificibus
statua una unitatis est. Est vero ignis
species. est illius in potentia qui in ere
figura que procedit. Intelligentia vero
ipsius figure ad speciem est qui amor.
Sicut in eodem ligno arboris est ra-
dix qui species. stipes qui filius. ra-
mus qui spiritus sanctus. Sicut una aqua est
fons rivus et lacus. A fonte rivus
sed a patre filius et non econverso. ab utroque
lacus. Sed spiritus sanctus est a patre et filio et non
econverso. Et tamen fons rivus et lacus
sunt una res. una aqua. Sic
pater filius et spiritus sanctus una essentia vera na-
Sicut in tribus ordinibus clericorum
apparet similitudo imago trinitatis. Sicut enim
non pater a nullo est. ipse enim ingenitus
filius a patre solo. ideo est genitus
et spiritus sanctus ab utroque procedens. Sic ordo
coniugalis a nullo est ideo ingenitus. Or-
do autem clericalis ab ordine coniuga-
li solo. ideo est genitus. Ordo vero
religiosorum procedit pariter ab utroque
Sicut spiritus sanctus a patre et filio. Sicut tres persone
distincte sunt suis proprietatibus et tamen non sunt
tres dii sed unus deus. Sic predicti tres
ordines distincti sunt proprietatibus. Et tamen
tamen non sunt tria corpora mistica

sed unum corpus misticum sponse dei
unum in quo est. Sicut filius trinitatis
apparet in suis operibus ut dicit
Augustinus ii libro de trinitate. Dei na-
si quidem sit trinitas. Nam sum-
mum est. Deus ea condidit. Sed quia
non sit sanctus. a deo illuminatur. Si
quid non sit felix. deo fruitur.
Subsistens modificatur. contemplans
illustratur. inherens iocundatur.
Est videlicet autem in trinitate dei. Vi-
get in veritate. lucet in bonitate
dei. gaudet. Et ideo festinamus ad
illud a quo recessimus. Ibi esse
nostrum non habebit mortem. nosse
nostrum non habebit errorem. amare
nostrum non habebit offensionem.
Sicut similitudo est trinitatis per unitatem
essentialis et trinitatis personalis. Sic
similitudo est trinitatis in unitate
et unitatis in trinitate apparet
in mente humana que est summum
[illegible] unde se ipsa per [illegible] na-
[illegible] et ipsa ergo est potentia sua. Sic
ipsa natura scit se et amat se. et
tamen scientia ista quam amor iste
est ab ipsa potentia et scientia sui. Quod non
amatur quod penitus nescitur. Amor
vero non habet potentiam nec habet
scientiam nisi est aqua in qua sit
ab utroque. nec est scientia et ipsa potentia
cum sit ab ipsa. Dicitur ergo si non
[illegible] cum sit de intima mente
natura. non substantia cum sint vere substantia
sed quasi persona. Et ideo dicitur tres
Et ita patet in mente humana uni-
tas essentialis et trinitas personalis
impressa quod patri attribuitur potentia filio sa-
pientia. spiritui sancto amor. Et breviter
in amore [illegible] invenitur velud
[illegible] [illegible]. Nec non cuius
[illegible] qua [illegible] est et
nec domum amoris inter ipsa
intelligencia et se complectitur. Et non
[illegible] aque [illegible] elongatoes
sunt a [illegible] tanto magis ab uni-
tate et trinitate [illegible] [illegible]

A

B

C.

D.

umbra non nisi umbra quaedam sicut fi-
gura corporis a quo iacitur. vel
vestigium formae pedis a quo im-
primitur. vel imago si-
militudo resultans in speculo
per omnia similis potest esse faciei inspi-
toris. Sic breviter nec res opere
atis similis potest esse integre simili-
tudo creatoris ut dicitur in c. infra.
c. dampnamus in fine. quia non est
possibile nec convenit eo in gratie
vel spe vel unio vel actuale quae
sola similitudine efficitur. Creatura
non assimilatur creatori neque est par-
ticeps nisi secundum id quod ab ipso
recipit. Non enim lucet quod relucet-
at similitudine nisi per participationem lucis et
a luce. Quia non relucentia eius
ad ipsam lucem attenuat. Sic est
ei per partem tenebrarum suarum sim-
ilis autem quia una velud in obiecto
possibilitatis suae potentiae sicut formam
et nondum concepta sicut conceptam
in uno quodam potest esse umbra
et quoddam vestigium est simi-
lis. Imperfectio non eius minu-
it vestigium et densat umbram
et inclinat eam in partem suam quae
est ei pars tenebrarum. Sic non
quia est invisibilis trinitas sit ea
et primum omnium visibilium et ab ipso
visibilia processerunt universa. necesse
est ut quid quaedam distinct in
creaturis similibus similitudo fulge-
at deificae trinitatis. Unde dicit
apostolus ad Hebr. 11. fide intelligimus
apta esse secula verbo Dei ut ex in-
visibilibus visibilia fierent. Similiter il-
lustratur quo possunt esse tres personae
ubi non est nisi una substantia. Sola
legat et distat in se ipso quod est
una tamen persona licet constat ex
duabus substantiis corpore et anima. Et
ad cumulata admiratio in pluralitate
personarum quae invenitur in Deo est
plena pletura similitudo et summa
equalitas. In pluralitate personarum substantia
quae est in homine est multa dissimilitudo

et magna inaequalitas. Unde in pluralitate
pluralitate in corporalibus una et singu-
laris et alia in consimilibus
una et alia. Ecce in anima
sapientia bona bona
Simplicitatem non substantiarum quae est in homine
alia corporea alia incorporea. alia
mortalis alia immortalis alia
dissolubilis alia indissolubilis. Ad
idem nota trinitatem tam diversarum
naturarum quae fuit in una persona
Christi. Exemplum quo substantialis
unitas sit in tanta pluralitate
dissimilitudinis admirabilis est. Et per hoc dicitur
ei quo substantialis unitas sit in
tanta pluralitate similitudinis et aequalitatis.
Similitudo non pluralitas personarum
non dissolvit unitatem substantiae. Nec
in homine pluralitas substantiarum dividit
unitatem personae. Immo ipsa est
divinae naturae pluralitas personarum quae
in unitate substantiae. Et ipsa est humanae
naturae pluralitas substantiarum quae in unitate
personae. Item nota quomodo in angelo
et anima relucet similitudo trinitatis. Quia
tam angelus quam anima habet
posse scire velle. Quae sic se invicem
complectuntur ut unum reliquum
comprehendat. Quia potest se scire velle
et vult se posse ac scire. Nec horum
varietas variat essentiae uni-
tatem. Item non quod divinas personas
distinguit sola origo. angelicas
sola quantitas. humanas origo et
quantitas.

Quae haereses et qualiter in fide trinitatis sibi invicem contradicunt

Haereses quidam pronae. Nota
quod sunt quaedam haereses quae
male de Deo sentiant sibi
tamen omnino contrariae sunt. Alia ut
Sabellius negat tres in una divina
natura. Alia in tantum addit essentiae
ut dicat veram et eandem personam
non patrem non filium non spiritum
sanctum appellat. Et ita confundit per-
sonas [illegible]

Et hic dicit deceptus quia in
rebus naturalibus vna natura solum
est sed deitas est vna natura ergo vnus
solus sed ipse est pater et filius et spiritus sanctus
ergo sunt vna natura sic sunt
et vna persona Et ideo dixit sabel-
lius quod pater quando vult est pater quando
vult est filius et quando vult est
spiritus sanctus Alia est heresis Arrij qui
contraria via est et in istis tribus per-
sonas asserit ut dicat tres
essencias et sic dogmate separat
aliud esse patrem a filio et a
spiritu sancto et sic separat naturam sicut per-
sonam. Deceptus quia in naturalibus
rebus plurium personarum plures sunt nature
ut plurium hominum plures huma-
nitates Unde arguit sic Cum pater
et filius et spiritus sanctus sint plures ergo eorum
plures sunt nature Sed pater habet deitatem
et vna est sola deitas ergo filius
non habet deitatem sed aliquam naturam que non
sit deitas. et ita sequitur quod filius
dei non sit deus sed pura cre-
atura quod ipse concessit. Deceptus
fantastica similitudine rerum naturalium
Sed fides tutissima medio va-
dit quia nec confundit personas nec
substanciam separat sed vnum deum in
trinitate et trinitatem in vnitate
veneratur Confitetur enim quod alia persona
patris est alia filii alia spiritus sancti sed patris
et filii et spiritus sancti vna est diuinitas equalis
gloria ut habetur in simbolo Athanasii
Sic in confessione vere deitatis et in per-
sonis proprietas et in essencia vnitas
et in maiestate adoretur equalitas
ut dicitur in prefacione Unde ergo quam
admiranda res sit singularis vni-
tas in tantarum personarum pluralitate
naturalis pluralitas in vera vnitate et pro-
pter sabellij et Arrij hereses sit
dampnate 24 q. 1 ca. 2. Et
quod alia sit persona patris alia filii alia spiritus sancti
innuit veritas aperte Johannis 10.

pater maior me est. Et iterum ego ro-
gabo patrem et alium paraclitum da-
bit vobis Johannis 14. Alius
est qui testimonium perhibet de me
Johannis 8. testimonium perhibet de me
qui misit me pater. Et in eo
Judicium meum verum est quia solus
non sum sed cum eo qui misit me
pater Et est contra noecianos qui
dicebant eundem esse patrem et filium et spiritum sanctum
propter trinitatem in officiorum no-
minibus nisi pluralitas attitulans Unde
patripassiani dicti sunt quia patrem
passum dicunt 24 q. 3 quidam

Quibus auctoritatibus v. t. probatur
nunc vnitas et trinitas personarum

Tres quidem probare personarum a
pluralitatem et nature vnitatem
simul probatur quando primo faciamus hominem
ad ymaginem et similitudinem nostram. Hylarius
faciamus et nostram ostendit plurali-
tatem personarum ymaginem et similitudinem vnita-
tem quia solitudo non recipit fa-
ciamus nec quisque alieno a se
dicit nostram. Item Augustinus libro de
fide ad petrum Si in vna natura patris
et filii et spiritus sancti vna esset tantum persona
non diceretur faciamus Unde ad dicitur
ymaginem ostendit vnam naturam esse
ad cuius ymaginem homo fieret Dum
vero dicit nostram ostendit eundem deum
non vnum tantum sed plures esse personas
Beda in eo quod dicit faciamus vna
operatio trium personarum ostenditur In
hoc quod dicit ad ymaginem et similitudinem
nostram vna equalis substantia trium
personarum monstratur Ex persona cum
patris loquitur dei ad filium et spiritum sanctum non
ut quidam putant ad angelos
deus tamen angeli sunt creature
non creatores Et quia dei et ange-
lorum non est vna et eadem ymago b
nec similitudo Et non quod ymago
proprie dicitur de filio dei refertur
ad patrem tantum sed proprie dicitur de homine

ad totam trinitatem. scilicet in memoria
intelligentia et voluntate que sunt tria in
mente. Dicitur esse homo ad ymaginem
dei. Unde est ymago trinitatis
et unitatis. quod sonat pluraliter qui dicit
faciamus. Filius vero non est yma-
go trinitatis et unitatis sed solum
patris. Et quia non est ibi distinctio
c naturalis sed tantum personalis. Ideo dicitur
de filio quod est ymago patris
non ad ymaginem. De homine vero
dicitur quod est ymago et ad ymagi-
nem. Et per hanc prepositionem ad no-
tatur diversitas ymaginis et separa-
tio a re cuius est ymago. Yma-
ginem summe trinitatis in nobis
cognoscimus. Quando deum cognoscimus ac-
torem quo summus quo ad potentiam
patris. et doctorem quo ad sapientiam
filii. et bonorum largitorem ac
conservatorem quo ad bonitatem spiritus
sancti. Et sicut cognoscimus quod deus est et
quod sapiens est et quod bonus est. Sic pro
modulo nostro nos sumus et nos
esse scimus et id esse et scire diligimus.
Et ideo ubi demum tota dei yma-
ginem invenit. Ymago ab imi-
tando nomen trahit. Et ideo homo debet
suum artificem imitari cuius opus
d est et ymaginem gerit. Hoc
autem notandum quod deus facit hominem
ad ymaginem suam in naturalibus que
sunt quasi sculptura et figuratio vel
faciende. ad similitudinem vero in instinctis
que sunt sicut picture et colores superpositi
ymagini sicut videmus fieri in mechanicis.
Secundus est ergo homo ad ymaginem et
similitudinem dei non quantum ad se totum sed
quantum ad digniorem priorem et superiorem
partem sui. scilicet quantum ad voluntatem et rationem
in quibus splendidat ab brutis aliis.
Sicud autem videmus quod speculum
non quantum ad se totum reddit ymagi-
nem inspectoris. quia non quantum ad partem
ferream vel ligneam sed quantum ad partem

vitream conspicuam limpidam et po-
litam. Sic et homo quantum ad partem digni-
orem sui reddit ymaginem simi-
litudinem summi inspectoris sui dei
ad cuius ymaginem et similitudinem homo
factus est. Propter duo. ut deum in se ipso
legeret et agnosceret. Et sic ipsum
esse per quos gratie dignitatis esset
et ad cuius ymaginem factus esset
dinosceret. ut caveret et pro posse se
servet. neque permitteret in se summi
regis ymaginem in luto peccati a
demonibus conculcari. Et ideo debet
homo speculum quod est sibi tenere tergere
ac inspicere diligenter. tenere
ne deorsum corruens terre inficiat
at per amorem. tergere ne vanarum
cogitationum pulvere sor-
descat. Inspicere ne ad inania
studia intercorporis sive oculum re-
e flectit. Factus est homo ad ymaginem
trinitatis. Summo in potentia sive in virtute
in qua dicitur esse filius patris. ut sit
fortis et virtuosus in hiis que sunt
dei. Secundo in sapientia per quam filio
assimilatur. quantum in hiis que dei sunt
et ad salutem pertinent est prudens
et discretus. Tertio in bonitate
per quam spiritui sancto similis est. cum omnibus
f exhibet se benignum. Item
personarum pluralitas et nature unitas patet
Genesis 18. Ubi abraham tres vidit
in personis et unum adoravit in natura.
Item Deuteronomii 6. deus deus meus deus
unus est. Item Ysaie 6. sanctus sanctus sanctus
dominus deus. per hoc quod dicit ter sanctus
trinitatem signat personarum. per hoc quod
dicit dominus deus unitatem nature. Psalmo
32. Item verbo domini celi
firmati sunt et spiritu oris eius omnis virtus
eorum. Item benedicat nos deus deus
noster. Quod dicit deus ter insinuat
trinitatem personarum. quod vero mentionem
notat unitatem maiestatis. Item
patet per novum testamentum Mathei ultimo.

Ite baptizate eos in nomine patris et filii et spiritus sancti
In nomine dicit non in nominibus ut uni-
tas ostendatur essentie. Per nomina tamen que
quasi suppositum tres personas declaravit
Unde Joh. 10. Ego et pater unum sumus
dixit unum ne fieret divisio nature
vel potestatis. Sumus ut patrem et filium
distingueret. Unde 1 Joh. 5. Tres
sunt qui testimonium dant in celo pater verbum
et spiritus sanctus et hii tres unum sunt. Item Rom.
11. Quoniam ex ipso per ipsum et in ipso sunt omnia
ex ipso ut dicit Augustinus dicitur propter patrem
per ipsum propter filium in ipso propter spiritum sanctum. Per
hoc vero quod non ait ex ipsis et per ipsis
et in ipsis nec ait ipsis gloria sed ipsi
insinuatur esse trinitatem unum deum
G esse. Et non quod ex ipso tantum notat
auctoritatem et originem unde hic innuit
patrem. Per notat operationem et ideo hic
innuit filium per quem pater operatur. In
notat quietem et ideo hic innuit spiritum sanctum
scilicet qui requiescit super humilem et
quietum. Ysa. ultimo. Item trinitatem
apertius distinguit apostolus Galat. 4o
dixit: Deus filii sui in cor nostra. Et Ro.
8. Si spiritus eius qui suscitavit Ihesum
habitat in vobis. Tres quidem persone
sunt una essentia. Unde Boecius natura
si potestis aut sine substantia personas que
ipsa sit aut sine personis substantie que
ipse sunt. Nam si dividerentur quibus conveniret
aut personas a substantia aut a personis
proprietates tolleret. Deus una essentia
nam ut dicit Jeron. Deus solus qui
exordium non habet vere essentie nomen
tenuit quia in eius comparatione qui
vere est qui immutabilis est quasi
non vere sunt que mutabilia sunt.
Et nota quod tres persone dicuntur esse una
essentia non econtrario essentia. Nec ad
... persona ad essentiam intelligatur. Tres
non persone id est sunt una sunt essentia et unus
essentie non autem sunt una persona vel unus
persone. Licet persona secundum substantiam accipi
H dicatur ne confusio magna fiat in
personis. Nomina que de deo dicuntur que

sunt quedam genitiva quedam ad filium genitivi
nostrum nomen sunt deitate quasi
formam in substantia ut deus creator
Quedam absolutiva que sola deitatem
significant non ut in substantia ut deitas
essentia et quandoque accidentia aliter quam
quedam sint accipiuntur ut bonitas
sapientia. Item ideo notandum quod nomen
absolutiva non possunt trahi ad personas
et proprie. Unde omnes tres sunt forte
deitas genuit deitatem nec generat
unitatem essentia genuit essentiam. Item nomina
que concretiva licet sint essentialia
trahi tamen non possunt ad personas et proprie
unde tres sunt unus deus genuit deum
creator genuit creatorem quia talia
nomina per se notionalia ut personas
notionales trahuntur ad personas
et proprie. Quinto est in nominibus que
media sunt quasi genitiva et absolutiva
unde dicitur lumen de lumine sapientia de
sapientia. Tamen sic nomen sapientia nature
est absolutum sed quod ipsum frequenter
more concretiorum sumitur. Quia non
persona res est quod sua proprietate. Ideo
sic supponi per nomen tamen concretum quam
absolutum. Quedam una essentia notat I
quod essentia quedam sunt abstracte ut propria
nomina deitatis essentia. Quedam tamen con-
notatione ordinis ut qui est ordo
originis. Nomina quedam divina essentie
tamen designatione ordinis ut sunt nam
virtus sapientia lux sine lumine potentia
bonitas caritas. Unde possunt dici nam
de nam lux de lumine virtus de vir-
tute et quandoque. Et sic est quod quandoque
nomina significant divinam essentiam tamen
cum connotatione ordinis nec. Et de omnibus
quandoque nominibus possunt dici sic no-
tionalia scilicet generare spirare spirari
procedere quia sunt sic dicta consimilitu-
dinis illius ordinis. Quarto quedam K
nomina predicta significant divinam essentiam
cum connotatione ordinis nec qui est
ordo personarum ad id quod est de persona
sit pater. Nam non idem est quod essentia
cum connotatione dicitur virtutum

producere sibi simile opus. quia ut est vis
in fixa rebus sensibilibus similia pro-
creans. Dicitur unus 2º essentia
divina secundum quemdam ordinem sive re-
spectum ad aliquem actum cuius est principium
ad id quod per ipsam producitur. Sicut
lux bonitas caritas fecunditas divina
essentia ut in quadam diffusione
in qua intelligitur habitudo principii ad
id cuius est principium. vel ad id quod est
de principio. Unde ista diffusio impor-
tat ordinem et ideo in similibus est
ergo vera generalis quod de illis nomi-
nibus divinis que sunt divina es-
sentia absolute non possunt dici vera
notionalia seu personalia que
dicuntur habitudines personales. et ideo
non dicitur natura vel deitas generans
vel genita. quia verba ista dicunt habi-
tudines originis que sunt in personis
Unde si inveniatur natura de natura
et ad vitandum errorem cavendum
est ab huiusmodi locutionibus que dicuntur
per abstractionem et ubi ~~inveniantur~~ inveni-
untur a sanctis caute sunt exponende

Qualiter tres persone dicuntur una essencia substancia seu natura

Est una essencia scilicet substancia sive
natura ut distinctionibus fuit in
personis et unitas in essencia scilicet substancia
seu natura. Contra Arrianos qui dicunt
diversitatem esse substantiis in trinitate. 24. q.
ultima. Firmiter. que habetur c. 24. di.
A Camus deum quem habemus ait ve-
ritas Johannis 10. Ego et pater unum
sumus. Et nota quod tribus modis non
dicuntur una natura sive substancia seu natura
2º modo tantum ut tres species unum
animal. vel 2º ut complexio fili
ut tres homines unius natura vel ut
genus partes de speciebus vel ut species de
individuis vel ut gemini de [illegible]
vel ut unus de multis. Unde
in his [illegible] non tamen est unum per-
fectum in similes omnibus tribus modis. Item in deo
non non est aliqua natura pater et filius
quem solus pater vel solus filius sed
simul id est tres persone simul sunt
B equales. Una in natura [illegible]

quod deus est vera unitas et summa sim-
plicitas [illegible] et vere vera et summa simplex
indeceptibilitas. et quod est [illegible] Ubi
est vera unitas cum plenitudine
unitatis. Ubi summa simplicitas
cum perfectissima immensitate. Ubi summa
simplex indivisibilitas cum totius consumma-
tionis infinitate. Attende quam
incomprehensibilis et quam ineffabilis
et ineffabilis simplicitas huius summe
unitatis ubi pluralitas personarum non
dissolvit unitatem substantie. Et ideo
pluralitas personarum non dividit
unitatem. **Unde dicitur essencia**

Essencia dicitur ab esse quod est proprie
de deo solo dici potest. Exodi 3º Qui est misit me ad
vos. Essencia simpliciter esse vel proprie
Et dicitur essencia ab esse quod est sed sapientia
ab eo quod est sapere. Deus autem proprie dicitur
natura quia eius esse non novit preteri-
tum neque futurum. quia ut dicit Augustinus
de quo dicitur fuit non est. et de quo dici-
tur non dum est. Deus autem totum
est quia non novit fuisse vel fu-
turum esse. Solus ergo deus vere est
cuius essentie comparatum nostrum esse non
est. quia dei esse nec cepit nec de-
sinit nec desinet esse. Unde Hila-
rius Esse non est accidens deo sed
subsistens veritas et manens
causa et naturalis generis proprietas. Item
natura hec est summa essencia ex
qua sunt omnia scilicet ex natura ex potentia
ex sapientia ex bonitate. Hec sola est
absque initio et a se met ipsa [illegible]
[illegible] a se [illegible] et [illegible] principium uni-
versis a parte vel superiore habere
non potest. Hec non tamen substantia quam
superstantialis dicitur natura. quia non
pluralitas vel ei inherere velud in subiecto
dependitur. Hec quia opus est ubi
est locatur infinitatem. quia non loco
concludi et non loco secludi potest. Et
sed in omni loco est presens. in nullo
loco locatur. Sicud in omni tempore est
eternatur in nullo temporatur. Hec quidem

ad se ptinet e uniformis sz i alijs
invenit multiformis. Hec scilicet
e ca essendi ca vivendi ca intel-
ligendi ca constitute universitatis
lux percipiende veritatis. fons bibende
felicitatis. Hec id e quedam in
qua sunt omnia. Hec eadem in q
creata sunt omnia. Hec diligenda in
qua et per quam bona sunt omnia.

Quid est substancia

Substancia. nota substancia omne
nomen e omnium que sunt. dicitur autem
substancia dupliciter. uno modo a potestate substandi for-
me vel accidenti. et sic dicitur ab Aristotele. substancia
e que potest et prius et magis substare.
dicitur et sic non potest dici deus substancia quia
non e in eo accidens cui substat
nec forma quia dirat. vel dicitur a per se
stando vel consistendo unde dicitur substancia
est res per se existens non indigens
alio ut sit. et sic dicitur de deo et hoc modo q
hic ponitur. dicitur non substancia eo quod ipse se
met ipsa subsistat non ab eo quod
stet sub vel supra. Dicit tamen
Augustinus quod manifestum e deum ab-
usive vocari substanciam. quia nullis sub-
stat accidentibus. Dicit non greci dicunt
tres substancias unam essenciam. sed nos
dicimus tres personas unam essenciam vel substanciam
doctores non audiuntur loquentes ut ista nomina
scilicet essencia vel substancia pluraliter dicebantur
nam ut dicit Augustinus in libro de trinitate.
Et in libro de fide ad Petrum. In deo
substancia non e aliquid quod non sit substancia.
quia aliud ibi sit substancia. ita quod accidit
dat substancie. sed quod quod intelligi potest substancia
est unum. Hoc dici potest facile at
tendi videri autem nisi puro corde
omnino non potest. **Quid est natura**

Natura natura secundum Aristotelem
natura e principium motus et causa
movendi et quiescendi in eo in quo
e per se et non per accidens. Et secundum ypo-
cratem natura est principium motus nutritiuus
laboratis et separatis nutrimenti et

reliquiarum separatos et expellens
ab ipso nocitiua vel nocumenta
vel virtutes et passiones. Et secundum
ysaac. natura e impositio virtutis
Et secundum Boecium natura e potencia rebus
inferioribus indita consimilibus
procreans similia. Item natura e earum
rerum que cum sint quoquo modo intellectu
capi possunt. ideo dicitur quoquo quia
deus integre perfectus quod intellectu ca-
pi non potest potest. Et natura est
principium motus et quietis. et hoc so-
lo non secundum accidens. vel per formam
quam quod ab artificio motus dicitur quia
omne corpus habet motum proprium ut
ignis sursum terra deorsum. et
hec diffinicio de corporibus datur. Et
natura e cuiuslibet substancie specificata
proprietas. Et natura e unaqueque res
informans specifica differencia. per quam
dicimus distincta esse naturam auri
et argenti. in hac proprietate rerum
invenire cupientes. Et natura est
vis quedam rebus insita consimilibus
similia procreans. Et natura e que
nomen rei et suum attribuit.
Et deus est natura naturans omnia que
sunt natura naturata. Et natura e virtus
intrinseca rei que e principium naturalium
actuum ipsius rei. sed proprie natura
sua generat similem. prout ars fit sic
producitur natura ibi dicit quod figura
tum quotat in voce dicitur virtute
producere sibi consimile. Et ar natura
est virtus sui principium producens aliquid
in figura virtute. **Contra illos
qui dicunt deum habere membra
humana**

Antropomorfite omino quod est q
antropomorfitas qui dicunt
deum humana membra habere. et
quia vel ozima antropos grece
id est homo et forma. inde dicitur e an-
tropomorfitas qui formam hominis
attribuit deo. Contra quos deus
est super ibi principibus. Item est

Contra agellita et ehercu-
lianum qui dixerunt deum esse
corporeum. Contra quos Ioh. 4°. Spiritus
est deus. Spiritus carnem et
ossa non habet, Luce 24. Contra pre-
dictos errores nota quod deus est omnino
simplex. Et ideo ut dicit Damascenus
non oportet figuralibus divinas non et in-
telligas et nominalibus dei operationes
intelligere et dicere impossibile
est nisi ymaginibus et formis
et notis que sunt circa nos. Et
non tamen quandoque dum corpora in deo oc-
culta que quadam intelligi et
com[pre]hendi que sunt circa nos. Ea que sunt
super nos cognoscere nisi que de
corporali dei vi agnitu deum
est. Ipse non unius homines
sed nature salutem suscepit
animam intellectualem et totam et
humane nature perfecciones et passiones

A. (margin)
B. (margin)

Est simplex omnino quia non composicionis
Ratione non compositum nec indigeat
composicione ex hiis ex quibus componitur
et illis de quo est. Quia quod quod est prius
est et id quod est per id non sunt sed
teste Iohanne omnia per ipsum facta sunt.
Quod ergo omnium originem et auctore
tenet, summe simplex esse oportet. Item
Omne compositum divisibile est actu vel
intellectu. Deus non est divisibilis actu vel
intellectu quia sic possibilitas intelligi non esse
ergo deus non est compositus. Item omne quod
compositum est divisibile et ita quantitative
est per quod non eternum sed pluralitate
est, super quam deus est in quantitatibus
et eternus. Preterea si est compositus aliquid
esset natura prius deo. Scilicet partes sed
hoc est non potest dici cum ipse primum
ens sit. Item omnino simplex est quia
per quod non est in deo quod non sit
deus. Et quia unus solus deus est et quia
immaterialis et incorporalis est
simplex ideo dicitur deus. Quia non admit-
tit quod habet et quia non est aliud ipse
et aliud quod in ipso est. Item simplex
omnino dicitur quia non est compositus vocem pri-
mum ut corpus non vocem perfectum ut partibus non
apte nate componendi ut quantitas perfectas
non apte nate componi ut primordi-
alis materia. Est ergo simplex omnino
quia ibi nulla composicio nulla concrecio.
Ipsa nulli miscetur ipsi nichil miscetur vel
in se habet. Ideo dicit quod compositum possibile
resolvi in componentia. Item de eccle-
siasticis dogmatibus. Composicio non prin-
cipium est pugne. Pugna dis-
tancie. Distancia vero solucionis. So-
lucio vero aliena est a deo omnino
sicut dicit Damascenus. Est ergo omnino
simplex esse sicut dicit Hugo de sancto
Victore. Item simplex omnino deus est
summe simplex in se. In suis vero
distribucionibus inestimabiliter est
multiplex. Cum omnibus creaturis presentibus
preteritis presentibus et futuris naturaliter
se committit et similibus singulariter et
cum in omnibus sit et concreatur aqua-
teque possibilitas qui largitur singulis
secundum suae nature capacitatem. In similibus
tamen incomprehensibiliter latet et ignoratur.

C.

Et non quod licet sit simplex omnino
tamen circa sua ineffabile bonitatis
et eternitate omnium. Deus largitur
radios sue bonitatis universis et
similibus secundum sue nature capacitatem
communicat esse et sic ut in plantis
esse, vivere, crescere, florere, fructifi-
care sicut ut sic. Aliis esse, vivere,
sentire, movere, appetere ac de-
lectari. Hominibus esse, raciocinari, in-
telligere, discernere, meditari, velle
et nolle. Super intellectualibus bonis
amicitie ingerere. Licet autem iste lar-
giciones nature percipere et cum sunt
idem sit in deo esse, vivere, sentire,
intelligere et cetera. Tamen quod in una percipiat
esse quod non percipiat vivere et cetera.

A. (margin)
B. (margin)

Quod pater a nullo ostenditur auctoritate
et racione

Pater a nullo est. Quia non est
creator sed creator omnium ut
in utroque simbolo. Non factus

nec creatus ingenitus ut in simbolo
continetur · Et ita a nullo compositus
non quia aqua prima conpositur quod sit
a semetipsa et non ab alia aqua
alioquin in via deitatis currit processus
infinite · pater a nullo · non omne
quod est vel esse potest habet esse ab alterio

A aut a se ipso ut deus pater · aut
contrario nec ab altero nec a se ipso
ut quod creatura est necesse · inter
haec duo ab altero quidem tamen non
a se ipso filius et spiritus sanctus sunt
unde quod habet dicitur · quidem vero nec
habuit originem · ipsa ut non
pateretur esse · nec non potest esse a se
metipso quod non sit ab altero ·
quicquid non ex tempore cepit esse fuit
tempus quando non fuit · sed quandam
non fuit · omnino non habuit · Et ideo
non potuit ergo nec sibi vel alii
dedit ut esset vel aliquid posset ·
alioquin dedisset quod non habuit · et
fecit quod non potuit · quod esse non
potest · i · q · i · c · i · quia nemo fecit quod
facere non valet · nemo dat quod non habet
Item nulla compositio sine componente
nulla partitio sine distribuente · Item necesse
est quod sit aliquid quo non melius
nec maius nec prius · Et ita id non

B est ab aliquo · Item non quod ex illo
esse quod non est ab altero nec a se
metipso consimiliter intelligitur col
ligitur et id esse quod est a semetipso
et eo ipso et ab altero · Nam si non
a semetipso fuisset non esset omnino
unde ea compositione potuisset que
sunt esse a semetipsis non habent
nec habere valent · Inceptionem ergo rerum
compositionem convincit aliquid esse a se
metipso et eo ipso ab altero · alioquin
non nisi esset rerum origo · nec rerum
successio · quia non esse quod sibi sit
vel alius principium initium daret
vel dare potuisset Contra illos qui

notiones destruunt personarum

Filius autem a patre solo
Contra noetianos qui
notiones destruunt personarum
ditatis eiusdem scilicet patris et filii et spiritus sancti
Quod autem filius sit a patre et
non a se ipso patet Johannis · 8 · a me
ipso non veni sed est verus qui
misit me pater quem vos nes
citis · ego scio eum quia ab ipso
veni et ille me misit · Item
Johannis 16 · Vado ad eum qui me
misit Item eodem · 17 · Cognoverunt
vere quia a te exivi et crediderunt
quia tu me misisti Item eodem 16
Exivi a patre et veni in mundum · Et in
eodem Iungitur credimus quia a deo
existi Item filius a patre solo · quia
necesse est ut inter personas unius

A est plenitudine dare nec accipere
et eadem unius est accipere nec tamen
dare sit sola una media eius
sit que seque tam dare quam acci
pere · ut constituta in medio unius
tolleat ex uno et alteri conser
vetur ex altero · nec est in deitate gra
duum vel divinitatis dignitatum
quia quid non prius · quod quod dedit · quod
quod dedit habet · unius est solum dare
in ea plenitudine possidet et id est
unius est totum accepisse Iungitur
autem est deitate quod quomodo maiestas
qua pater quiescat filio divitias
maiestatis sue · est tamen originalis
filii · et quomodo amoris qua ca
ritatis sue quiescat delicias
spiritui sancto est tamen originalis spiritus sancti
Unde iste spiritus a patre vel ex patre
sive filio novit originem eternaliter
datam vel acceptam · vel spiratam
antecedente habitam · ut eum dicitur pater
est a se vel ex se · filius a patre
vel de patre · spiritus sanctus a patre et filio
vel ab utroque Quod autem spiritus sanctus
dicitur procedere a patre et filio

Et spiritus sanctus procedit ab utroque quod non pater de se solo et per se solo causat filium quando dicitur tamen ipse quem filius de se spirant spiritus sanctus et ideo necesse commutat eandem connexionem dictus est in connexione. Quamquam [illegible] defectum virtutis coniuncte. quia pater de se solo non coniungit filium iuncto non de se sed de suo supplicio. et contra non nisi corpus. [illegible] eos coniungat in coniunctione filij quo ad corpus

A Dicitur autem spiritus sanctus non dicitur genitus ut filius eius sit sed secunda patris sed in procedere. dicit Augustinus in libro 14 de trinitate. Si spiritus sanctus filius dicetur amborum utriusque filius dicetur quod est absurdum. filius non nisi est duorum nisi patris et matris. Absit autem ut inter deum patrem et deum filium tale quid suspicetur. Absurdissime non filius dicetur amborum non patris et filij. amborum non filius dicetur si eum ambo genuisset

Et non quia spiritus sanctus non dicitur genitus necessario filius non est. filius esse putetur. non tamen ingenitus dicitur ne eo ipso is qui a se in ipso non est aliunde originem [illegible] neggetur

B Et nota quod non omnibus que gignent vel gigni dicuntur communiter vocabula attribuimus. Arbor ramum gignit non tamen arbor pater [illegible] nec ramus [illegible] nominatur. Ramus florem gignit non tamen ideo pro[illegible] filius dici consuevit. pediculus de homine nascitur non tamen filius hominis dicitur. Vinus confructum gignitur non tamen ideo genitor [illegible] genitus nominatur. et ita contra vera [illegible] vitae genitum dicimus contra aliquis negamus. Quare dicitur pater

Procedit quia sed procedit vel mittitur a patre. sic a filio quia non diversitas missionis vel processionis quia est una et equalis [illegible] deitas. et ideo sed non dicitur filius unius nec alterius dici con filius.

A Quare est non spiritus sanctus vinculum et nexus coniunctionis secundum unio patris et filij et quoniam inter spiritum sanctum effective quia ci attribuitur effectus unionis sine [illegible] dei ad nos. Scilicet relative quia ipse refertur ad patrem et filium voce unius coniunctionis ut relatio que est quibus spirato contra quam est ab eis. Scilicet originaliter quia ipse ordit unum et eandem spirare esse patris et filij et [illegible] quia ipse [illegible] patre et filio. Scilicet ab utroque. Sed spiritus sanctus procedat ab utroque probatur in symbolo apostolorum. scilicet credo in unum deum [illegible] dicitur contra [illegible] filio qui procedit et in simbolo attanasij. Spiritus sanctus a patre et filio non factus nec creatus nec genitus sed procedens. Sed Galatas 4 misit spiritum filij sui in cor nostrum. Romanos 8. Qui autem spiritum christi non habet hic non est eius. Sed Actuum 16 temptabat ire Bitiniam sed non permisit eos spiritus ihesu. Sed 1 petri primo Scrutantes quod tempus [illegible] spiritus ihesu. Ipse est filius de spiritu sancto dicitur Johannis 15 Quem ego mittam vobis a patre. patris autem spiritus est deus Romanos 8 Spiritus eius qui suscitavit ihesum christum a mortuis habitat in vobis. Sed Matthei 10 Non vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. Sed Johannis [illegible] Quem mittet pater in nomine meo id est in virtute mea. et ita spiritus sanctus habet virtutem a filio. Sed Johannis 14 Cum

B venerit spiritus veritatis qui a patre procedit. Sed orditur voce quod spiritus sanctus procedit a filio quia [illegible] procedit ab amate suo id est spiritus sanctus sit amor filij quo amat patrem ergo spiritus sanctus procedit a filio. Et hoc est contra grecos [illegible] et alios qui dicunt spiritum sanctum procedere a patre tantum et non a filio. quibus ideo dicitur quia dicitur Johannis 14 qui a patre procedit et non dicitur a filio. Ad hoc respondetur quod non dicitur a patre solo et ideo a se procedere non negat sed ideo patrem tantum nominat quia ad ipsum est solet referri qui ab ipso sum et ipse me

misit et non q dio ofuet quia
greci ofitent s.s. ee filij sed
pris qr et aplus dicit spm filij
et veritas dicit spm veritatis Sed cum
non sit aliud spus scus ee pris
et filij quam ee a pre et filio in
eadem suma fidei nobiscum esse
videt licet in vbis differe-
ant. et qo cum filius dixit Joh
xv Cum venit spus ve. qui a
pre pcedit. audiuit ibi s.s. esse
a pre et ab eo. a pre in eo q
dixit qui a pre pcedit. a se in
eo q dixit veritatis. dicit nam filius
Joh. xiiij ego sum via veritas et
vita ut dicit q d. cl. vel d. spud dicit.

Quare doctores grecorum conue-
niunt nobiscum contra hunc errorem

Doctores eciam grecorum intelli-
gentes vnam causam cum summa
fore pdcorum quamuis dr s.s. pcede
a pre et filio et ee filij pfessi
sunt s.s. et a filio pcede. Unde
Athanasius in simbolo et in epla
ephesi Credo in spm scm deum
et viuificum ex pre p filium pce-
dentem ~~dididimus etc~~ Didimus
eciam eorum maximus doctor in
libro de spu sco de qo. d. vltimo
spus scus a filio pcede dicit sup
illud non n. loquet a semet
ipso. hoc e non sine me et sine
meo et pris arbitrio. qr inseparabilis
a me et a pris volunte. hoc n.
ipm q subsistit et loquitur a pre
et a me illi e. Et s.s. qui e spus
veritatis spus sapie non pt au-
dire a filio loquente q non sit. cum
hoc ipm sit q pfertur a filio. i. p-
cedens deus de deo. Et Cyrillus
in epla nestorio dicta ait
Spus intelligit pre 2m q spus
e et non filius sed tn non alienus
ab eo. Sps n. veritatis nomiat
et pfluit ab eo sicut ex deo pre.
Et Joh Crisostomus in omelia simili-
Spm s. dicam pri et filio coequale

et pcedentem de pre et filio p
predicta doctores nri ofuene-
runt dicere q odcco int nos
et grecos potius vocalis e q realis
nos at iam q oppienus didi-
cimus q realiter oditur. Sed nondum
q cum pcede in lingua nra sit
equiuocum ut sponsus pcedit de
thalamo. filius pcedit & miles
a milcs pcedit ad bellum. In
lingua greca q plenior e mira
sunt vba appata. Sed d pcessi-
one qua s.s. pcedit a pre y-
porvetthe dr. et si hoc vm de
filio inuenire mapie eet
contra grecos et pro nobis Sed non
a greca oppositum contra latinos. Di-
cunt q veritas in exemplo d p-
cessione loquens spus sci. solum
prem nominat Joh. xv. Sps
qui a pre pcedit Sed licet non
dicit pm et ideo a se pcede non
negat. Sed io prem nominat qr
ad eum solet referre et q primus
est qr ab illo hz. Non go dr
pcede a pre. eo q spus vel
magis pcedat a pre q a fi-
lio. ~~hoc ipm hz filius a pre~~
sed qr est non minus pcedat a
filio hoc ipm hz filius a pre
et ppter hoc dr pncipalr a pre pcede
s.s. a pre qr hoc hz pr a se
non ab alio ut de ipso sit et
pcedat s.s. filius aut non a se
sed a pre hoc hz ut de ipso sit
et pcedat s.s. Inducunt eciam
auctem cuiusdam heretici odepnati
theodoreti et fontini discipuli
cuius blasphemiam ee a filio
pcede s.s. qr a pre pcedit
Sed nimirum pari roe blasphemiam
e mitti a filio qr mittitur
a pre Sed qr hoc dixit odepna-
tus fuit in sinodo Et theo-
doretus. xv. d. Sicut sanctum

dicit q in pu^bus^ gciliis que
ap^d illos celebrata s^t sub ana-
themate p^hibe^r ut ui^s de tri-
tate fidei aliud doceat uel
p^dicet q^m q^d ibi gtine^r. ex-
pone aliud .i. g^rium uel g^rio
uo .11. q. 3. Si hi qui .22. q. 3.
c. Oz qui Si angelus de celo
aliud .i. g^rium nobis euangeli-
zauit anath^e sit. ib^i gallat
p^o Sile .22. q. 3. tulserunt
hec c^e explecuisse. q^l expssio
g^rra positu est a s^ctis gtra he-
ticos q^r melior est addito
pietate exp^rimes. q^m s^in addi-
tone impi^s iuc^to^ Ipe eni
aplus supplet et addit .1. thess.
3. c^o a^4^o que illo^r fidei de-
erat. qui aut^ p^rgredit^r fidei
p^g no attedit. s^z recedit a via

C.

Racione ecc^ia uetita ad p^rima nice-
na sinod^s s^ir s^eq^tes addide-
rut q^m exhortas h^etes ara-
cedonij nestorij eutici et di-
oscori theodocti et illo^r qui
sacras ymagines gdepnabat
q^a simulacra. de qui^s p^rima si-
nod^s no fecerat me^tcon^em. q^r ut
de hiis^di motu fuit. de istis
erroribus et sinod^s h^e^r. in di-
licet i^r i^a s^ta sinod^s plena
fuit q^nt^u ad ea de quib^s actu
fuerat. indiguit tn^ explana-
tone expositione expssione et addi-
tone p^t diu^sas h^eses pullula-
tes Si g^rint g^reci a quo et
in quo gcilio et cora quibus
p^rib^s et q^n et qua d^e ea fuit
institutu sic crede d^e sp^u s^co

D.

R^n. q^l a summo illo pontifice
d^no n^ro ih^u x^po et i gsilio
disc^lo^r et cora et ibi et q^n dix^e
q^l ih^us i^d q^d testa^r Ioh. 14.
et p^t ip^os g^recos et a^os he-
ticos qui errati ca^u in
h^c ar^lo et ea de ca^a ut h^rent
u^o suu^ corrigerent errore

B.

et ut h^ratho^i s^umacut^r i fide
S^z quere ab q^uig^i adu^sar^is
utr^u s.s. p^redat a filio. Si di-
cit q^l sic. h^etic^us gposit^u Si
no tuc ipi addut^r q^l u^l sim-
bolu u^l aliqua s^cptura ecc^iastica
auctorita assit Si u^o dubitet
dubi^s in fide infidelis e^t. ex^o
de h^etic. .c. .1o. It si dubitet q^l
g^o dementia gdepnat s^cietes
ut ceci iudicat d^e coloribus
et arguunt Si aut dicat q^l s.
s. e a filio licet neget q^l p^re-
dat a filio. expone illis. quia
si est a filio ab eterno g^o aut
genit^s aut p^rce^us. cu no sit
aliu^s mod^s in tnit^e s^z no e
genit^s e^r gstat ut dein^e sup^r
g^o p^rcedens. Racione probat^r
q^l sp^us s^cus no p^rcedit a solo
p^re n^c a solo filio s^z ab utroq^z

A.

Pater a nullo. filius aut
a p^re solo. at s.s. p^it
ab utroq^z sic p^z q^r cu a p^rima
p^ris qui no est ab a^o p^rcedat
alie. oz q^l aliqua p^rcedat m^ue^te
ab illa Si n^l no u^l aliqua
m^e^te et ita n^a p^rcedet s^z
n^c p^les in m^e^te. oz p^rcede
q^r ille no c^ent gmitte ger-
manit^e summa. et ita n^c se
summe diligerent. quare u^l summ^s
amor n^c b^ti^do ibi e^t summa
It u^a p^ra s^t ee a p^re m^e-
tn^. q^r si filius gnet gn^aret fi-
liu qui e^et nepos p^ris mt
illu et p^re^z no summa gma-
nitas. p^terea ille filius e^t
uni p^ris sui. et ita in tnitate
d^e e^t uni e^phijs p^s q^l s.s.
no p^rcedit a solo p^re s^z u^l a solo
filio s^z ab utroq^z p^ liberalitate
q^r e ead^e p^ris et filij. Nota ad
i^d p^ q^oa^ sunt 3^b a^qui quo^r
unu^s s^cus aliquid inueniat ut
inuenit. et docuit alt^r ab ead^e
inuentore et s^cpsit. 39 legit

B.

et intellexit sicud ergo primus est
a semetipso · 2us a solo primo · 3us
tamen a primo quam a 2o · Sic pater
a nullo · filius a patre solo · s. s. procedit
ab utroque · Et non quod sed in divinitate
non potest esse nisi una persona sola que
sit a semetipsa · Sic non potest esse
plus quam una sed que sit ab una
tantum persona · non non una que esse non
habeat nisi a genita · Et sed necesse
est ibi esse aqua prius que non
sit ab alia · Sic oportet ibi esse aquam
a qua non fit alia aqua · Si
quelibet esset ab alia ergo precedens de se
precedente haberet · Cuius dederetur
processio in infinitum procedet set
si 1a que non est ab alia nulla
de se precedente haberet · in perpetuum
sola remanet

Contra illos qui dicunt filium
habere inicium temporis a patre

Absque inicio est ac fine ·
contra hereticos qui dicunt
filium habere inicium temporis a patre et
que ulterius et ulterius · quod si non potest
quia tunc sit summa simplicitas · necesse est eam
esse abeternam et sine inicio temporis · ubi
autem inicium non est · fine interitus non
quecumque · quod idem est etiam tacet inicio
et fine · Est ergo absque inicio et fine
supra tempus · quia est alpha et o · id est omnium
rerum principium et finis · Ideo non propter ipsum
sicut habetur Joh primo et Apoc primo · Et ysa.
43 · Ego dominus primus et novissimus
Et ysa. 43 · Ante me non est formatus
deus et post me non erit · Convincit
ambos ab hereticos quibus hic proponitur dixit
pater · si filius ante me incepit non est
alius deus · Si pater post me non erit
incepit · Et post et post me non desinit
· non ipse et pater in filio et fi-
lius in patre consistunt · Tu non precedis
dixisti · eius esse filium designasti
quia nemo ipse sibi pater est · Tu
filium nominas · esse precedens fateris
quia nemo ipse sibi filius est · et
ita est coeternus et absque inicio quia
ut dicit Augustinus · nulla summa
trinitate que deus est intervalla temporum
non sunt · per que possit ostendi aut
saltem requiri utrum de patre prius
natus est filius et postea de ambo-
bus processit s. s. · Ubi non videtur incho-
atur esse tempore ut cognoscitur tempore per-
ficitur · ideo qui potest intelligere sine
tempore generacionem filii de patre · intelligat
processionem s. s. sine tempore ab utroque ·

Qualiter pater generat ratione ostendit
et exemplo

Pater generans primus illud
monas gignit monadem
et in se suum reflectit ardorem
monas gignit monadem · id est pater
filium · nec tamen non fuit ut si mo-
nas gigneret monadem gigneret
a simplici · non non gigni potest per
decisionem · sed fit in tali generacione
oportuit ergo ut aut nichil
gigneretur a simplici aut simplex
a simplici · Unde Augustinus dicit quia pater
tota simplicitate sua transfudit in
filium · quia filius non est eque simplex
tamen patre non per decisionem si per re-
pleri nec · Unde confitemur filium
ex patre natum ante omnia secula
deum de deo lumen de lumine · Sicud
non lumen sine sui diminucione ex
se generat aliud lumen · Sic pater
filium · Et quia a patre et filio procedit
s. s. hinc scilicet et in se suum refle-
xit ardorem quia s. s. dicitur ardor
quia ita procedit a patre quasi ipsum
non deserit · quia eius est coetern-
tum ipso · Vel in se alterum · id est in fi-
lium suum reflectit ardorem · id est
s. s. quia ita procedit a patre · quia
eius amor et procedit a filio
Et pater generans · non quia summe bo-
nus tantum sed quia summe bonus non
est ab alio · Unde licet ea sit bo-
nitas patris et s. s. non tamen generari
dicitur filius a spiritu sancto sed a patre

¶ Et non quod in natura creata legimus quid
de natura increata presumat ut estimare
debeamus. sed dicit ista ultima. Nunquid
ego qui alios parere facio ipse
non pariam dicit dominus. Si ego qui
generationem ceteris tribuo sterilis ero
ait dominus. Ysaie ultimo. Et si in
prima excellentissima natura ex perfecto ipse
natura esset. sic omnino ut posset deum
aut generare filium et de se sibi con-
formem et equalem. secundo. pulcerrimum

B. producendi modum producere Ingenitum
gignere est de se velle. Tunc sibi
conformem et condignum natura ideo est
deo patri gignere filium. Quarto propria
de sua prima natura. secundo et perfecto produ-
cere purior. Hec autem generatio sine
C. natiuitate est intra se prima et dig-
nitate tante excellentie et perfecte
super eminentis est. quod in tanta
puritate pulcior est modus procedendi.
De hac excellentissima generatione
dicit Ambrosius libro ad ... dum generationem
tamen mens non queat humana
plenam vos investigatione comprehen-
dere. fidei tamen plenitudo concreditur
et ratio non turbatur. quia digne
capi de primis vix sufficiunt
vos. excedit ingenia ut dicit
Augustinus de trinitate. Qualiter op-
ponit hereticos et qualiter vincit

Pelter generatus opponit
hereticus. filius est a patre generatus
ergo est posterior patre et ita non
est eternus ergo non est deus. Respondetur generatio
filii dei a patre non est aliqua successi-
uitatis. generatio. ut prius idem est
ut dare esse filio. et tunc eternaliter
a patre. Hoc non est. et esse a patre sed
A. tunc aqua non est et non esse albu. et
tunc aqua alba est esse album
alba. ut sequitur quod si filius est a patre
ideo sit posterior illo. sed ... in spec-
doctore a sole. Et de hoc plenius infra
B. ibi doctrina. Et pro generatus est
nota quod generatio est productio filius
in natura de tota substantia. secundo modo
pulcre idem in natura. dicitur. quia agens pro-
ducitur aliquid de aliquo quod est non est
ei simile in natura. ut vinum de
racemo. pediculus de homine. de
tota substantia dicitur. quia aliquid producitur
simile in natura de parte substantie et non de
tota. sed in generatione qua homo
generat hominem. secundo modo pulcre dicitur
quia est productio de tota substantia sed
in diuinis proprie ubi est essentia
simpliciter non est decisio partis. est
tamen duplex ibi modus producibilis. et non
producibilis. Producibilis est productum ita
producitur quod habet virtutem producendi
alium ex se. et est productio filii a
patre. quia filius habet virtutem produ-
cendi aliud ex se scilicet spiritum sanctum. Non producibilis
est productio spiritus sancti quod producitur
de substantia. sed non retinet potentiam pro-
ducendi alium ex se. similiter productio
spiritus filii est generatio. alia que est spiritus sancti dicitur
processio. Pulcre autem quod dicitur producibilis
vel non producibilis. non intelligitur inc-
qualitas. sed utrumque designetur
proprietas. sic enim dicitur prius vel non
prius in conditione non potestas vel pro-
ceditas in tempore. sed designatur
ordo naturae. generatio ergo dicitur talis
productio. quia inter omnes productiones
est purior. et magis est dicitur
esse. ut idem qui producitur habeat
virtutem producendi aliud ex se. Et
non quod eterna generatio in corporalibus
est ad generationem spiritualem. et ideo siue de-
ceptus non accipitur ab uno modo
in generationem in creaturis sed ex pluri-
bus. Sicut ex simile ignis
et splendoris per procedentem coet-
ernitatis. De est in equalitate nec. quia
splendor qui funditur de igne idem
nisi lucet quam ignis. Item ex si-
mili nec quantum generationem similiter simile
equalitatis. quia filius est equalis simul cum
patre. in hoc tempus sunt duo. Et
C. nota sed idem spiritus sine relatione quo
filius exiit a patre de generatione. sic
ille spiritus quo exiit spiritus sanctus abutat

dicitur processio. Et ideo sed filius genitus
nec nascens dicitur ita scilicet dicitur processus
Et hoc est contra illos qui confundunt
personas facientes quasi de tribus unam
ut sabellius. Contra quos non
contra in una substantia. Que ita est ad
imaginem trinitatis Genesis primo quia ibi
processit prima dicitur persona immediate de
eadem substantia scilicet eva de adam. Et tertia
dicitur substantia utriusque scilicet de eadem substantia
3o persone omnino diverse. Illud autem
notandum quod in natura divina non potest
esse persona media cum communicatione
communi alteri coniuncta. Quia omnes divine
persone immediate et immediate radium
summe lucis in altitudine infundunt
aut accipiunt. Et immediate sibi
adherent. Est notandum quod sed in divinis
oportet esse aliquam personam que non sit
ab alia. Sicut oportet ibi esse ibi aliquam
aliquam que non sit aliqua alia. Alioquin
personarum series procederet in infinitum
quod nulla opinio vera non admittit. Secundo
notandum quod in divino esse invenitur natura
et ordo nature. Et secundum hoc variantur
notiones et modi dicendi. Et hoc notandum
quod natura invenitur in summe simplici et ordo
originis invenitur quia in uno est natura
non ab alio scilicet in patre. In alio est ab
alio per generationem scilicet in filio. Tertio per
inspirationem ab utroque scilicet in spiritu sancto. Et
ideo nota triplicem modum dicendi
et loquendi in divinis scilicet quid, quibus,
quo. Quia in divino esse est substantia [illegible]
divina. Et est ibi ipsa natura que [illegible]
Est etiam modus loquendi scilicet notio [illegible]
tudo sive proprietas sub qua [illegible]
natura. Quid ergo competit [illegible]
[illegible] Unde dicitur quid est pa-
ter deus vel deitas. Quibus vero
competit substantia natura sub distincta et
communi [illegible]. Et iste substantie dicuntur
persone. Unde quibus est competit personas
et sunt tres scilicet pater filius et spiritus sanctus. Et quia
non est ibi modus loquendi naturam sed
substantiam vel originem. Ideo de quo
modo competit per quo. Unde cum competit

quo sic se habet pater ad filium. Verum ut
generans ad genitum. Dicuntur habitu-
dines ordinis nature. Per quam quia
ipsa divina essentia. Per quibus ipsa
persona. Per quo ipse habitudines no-
tionales que distinguunt personas.
Sicut pater generans filium nascentem
et spiritus sanctus procedentem. Hic notandum
3o notiones quibus [illegible] distin-
guunt 3o personas scilicet paternitas fili-
atio et processio. Et ideo iste sole
dicuntur personales notiones. Quia sunt
3o unitates trium personarum quibus
ille dicuntur 3o unum scilicet pater et filius
et spiritus sanctus. Prima johannis v. Et ita notio-
nalia non dicuntur de persona. Quia non
generat, non generatur, non spirat, non
spiratur. Additur autem quinque
personis. Que sunt causa sunt in personis
scilicet actus [illegible] personarum ut
generare spirare. Qui sunt actus
theologici non notionales. Licet ali-
qui sunt opiniones circa notiones
quibus tamen est opinio in eo quod sunt quinque
quasi summe. Prima quia habitudines
que sunt in trinitate super duce (?). Una
prima qua ipse a nullo ut supra ibi
pater a nullo. Et secunda hec competit pri-
mo innascibilitas. Secunda modus privationis
innascibilitas. Non est privatio [illegible]
ab alio in substantia plenitudinem bonitatis
Et competit patri paternitas sive
generatio. Secundo modus positionis quia pro-
generat filium ut hic [illegible] filio 2
competit alia notio scilicet filiatio sive
genitura vel nativitas vel origo
vel nascibilitas. Secunda quia filius a patre
solo est per generationem ut supra [illegible] 3
spiritui sancto competit processio sive donum
secunda quia est a patre et filio ut hic 1
Sed quinta notio est communis spiratio
patris et filii quod notatur ibi et
spiritus sanctus patris ab utroque. Et
non quod habitudo sive proprietas que
est notio [illegible] in adiec-
tiva ut notandum adiectivum

vel variatur vel principiatur ut tunc generari
masculis generari generans. Aliter in
subsistentia ut substantive paternitas
filiatio nativitas per que nomina fit
sermo de constitutionibus et proprietatibus
commune est quod notione dicuntur de patre
queri scilicet per quid per quibus per quod
ut si queratur de aqua per quid quid est
videbitur nomine substantivis ut
deus. Si queritur quibus videtur nomine
substantivis personalibus ut pater vel filius vel
spiritus sanctus. Si queratur quo se habent videbitur
proprietatibus vel relatione ut generans
vel genitus. Vide non quod relatio
f significatur tribus modis scilicet personaliter per
nomina concretiva ut pater filius
tunc accipitur substantive. Secundo eodem
secundum formam per nomina abstractiva ut
paternitas filiatio. Tertio eodem
relative per nomina adiectiva ut
m generans genitus. Et non quod re-
latio in trinitate est constitutio personarum
in unitate. Et in creaturis est
relatio personarum ad unitatem. Pa-
ter est in filio et filius in patre.
Johannis xiv. Ego in patre et pater in
n me est. Nota vero est proprie persona
et propria ratio distinctionis et relationis
ut per quam dicitur persona a persona
vel per quam refertur persona ad personam.
Et nota quod substantia facit
esse et proprietas facit differre esse.
Sic relatio facit referri. Et notio
in relatione distinctiva cognosci-
o tiva per generans. Et nota que
sunt propria et que quia personarum.
Propria est patri aliunde non esse
et de se competere convenire. Propria est
spiritui sancto aliunde esse et de se
competere secundum non convenire. Propria est
filio ab alio esse et alium de se
competere convenire. Hec sunt quinque personarum
que patri et filio alium de se
competere convenire. Que filio et spiritui sancto esse
aliunde. Que patri et spiritui sancto non
convenire utrique. Sed quod communia non sunt

omnium communicare secundum ex proprietate
dicuntur etc. Quid est filium nasci de patre

Et filius nascens. Filium
nasci de patre hoc est unum
de altero contineri. Qui procedit procedi
modo procedere congruatione cum
est eius in procedendo procedendi pro-
cedendi modo convenire. Augustinus pro-
A bat generationem filii sic: pater ab
eterno aut voluit et potuit
generare filium sibi equalem aut
potuit et non voluit aut voluit
et non potuit. Si potuit et non
voluit invidus fuit. Si voluit
et non potuit impotens fuit. Si
potuit et voluit constat quod fe-
cit. Ergo ab eterno filium equalem
genuit. Sed quod voluit patet quia
summe amatoris est velle de bonis
suis velle communicare. Ergo summe
liberalis est velle communicare omnia
bona sua. Ergo pater ab eterno
voluit communicare alii genus suum
quod est generare filium consortem propria
que habet pater. Unde Johannis xvii omnia
mea tua sunt et tua mea
sunt. Sed quod potuit patet quia hoc
potest deus. Unde ysaie ultimo: si generare
sibi filium equalem ipsa ultimo
Si ego qui generare ceteris tribuo ipse
sterilis ero. Sed bonum naturaliter
et [illegible] est sui diffusivum. Ubi
igitur est summum bonum ibi est summa
diffusio. Summa autem diffusio
qua maior excogitari non potest
est illa que est secundum substantiam et maxime
secundum totam. Ergo summum bonum necesse
se diffundit secundum substantiam totam
et in ipso naturaliter intelligitur. Quod diffu-
sio est ut autem est utique generata [illegible]
utique ~~diffusa vel~~ diffusiva substantie
sue ad quod ut producat similem in
natura. Ergo in summo bono intelligitur
hec virtus summe ab eterno sed
ubi est hec virtus est generatio. Ergo
hec generatio est ab eterno.

Licet tamen ab eterno sit potentia patris co-
piosissima non potuit de alterio po-
tuit ab eterno dare sed cum [illegible] suo
ergo ab eterno potuit dare suam
essentiam. hoc autem est dare genus suum
ergo potuit dare genus suum et
ita generare. et propter hoc filius est ima-
go et verbum patris. quia potentia que
est a patre et preter perfecte eloquitur
de filio summe voluntas summa
bonitas et summa liberalitas dei
patris. Et perfectissimus modus ema-
nationis est per generationem. hoc enim magis
assimilat sed in fonte perfectissimo
debet modus emanandi perfectissimus
esse ergo alius est a patre per generationem. ergo
deus pater generat filium cui quia
pater totam dat non pater cum
sit omnino simplex dat totam. ergo
generat equalem et sibi coeternam
et ita patet quod deus pater genuit
equalem sibi filium ab eterno. Contra
virum Augustinus quod deus potuit
hominem meliorem facere quam fecit et
quod non voluit non tamen invidus
fuit. Solutio. non est simile creato
enim non competit ut quod sit summum
bonum fiat sed generatio quod est secundum
dei competit optimus fieri. Unde non
quod fiet cum quod competat in secunda
esse. de homine vero non est sic. quia
non decens est competere rei si
non fiat eo optimum. Et nota
contra secundum Damascenum inter generationem creationem
et factionem. Ita generatio est ex substantia
generantis. productio creatio vero et
factio est exterius et non est ex substantia
creantis vel facientis sed quod creatur
et fit dissimile omnino. Est enim generatio
sine principio eterna et ut operibus operibus
et ex substantia eius procedens. Creatio
non ex dei voluntate opus operibus non
coeterna est eum deo. quia non aptum
natum est quod non existente ad esse
deducitur coeternum esse ei quod sine
principio est et semper. Sed ideo non sic facit
deus et homo. homo enim ut ex non
ente ad esse deducit sed ex pre-

iacenti natura. deus autem volens
solum ex non ente deducit universa
ita ut sibi generat deus et homo
deus in suo tempore et in fluxu (?)
generat et sine alterius auxilio. homo
vero in tempore et fluxu et corrup-
tione indigens auxilio. Item
filius nascens de hac virgine
revelat nobis archana se-
cretorum in suo evangelio. In princi-
pio erat verbum. ecce quod erat. Verbum
erat deum. ecce ubi erat.
et deus erat verbum. ecce qualis
erat. Hoc erat in principio apud
deum. ecce quando fuerat a quo
erat. omnia per ipsum facta sunt.
ecce quid erat. lux vera que illu-
minat omnem hominem. ecce quid
agebat. In propria venit. ecce
ubi venit. Verbum caro factum
est. ecce quando venit. Et habi-
tavit in nobis. ecce ad quid
venit. Vidimus gloriam eius.
ecce utilitas ad quam venit.

De duplici modo procedendi

Est spiritus sanctus procedens
ab utroque concordes
ut deum esse suum. Nota quod pro-
cedere dicitur duobus modis. Uno modo dicitur procedere
in motu locali qui est motus
de aliquo in aliquem. Alio modo dicitur pro-
cedere in spiritu causati a causa
vel motus a movente. Primus
modus procedendi requirit duos
terminos scilicet a quo in quem. Secundus modus
non requirit nisi unum scilicet
a quo. Greci vero procedendi
sumpserunt a motu locali.
Unde processionem spiritus sancti intellexerunt
ab aliquo in aliquem. Et
ideo secundum modum quod procedit
scilicet a filio non concesserunt quia
sequeretur quod procedit a filio
in patrem quod est inconveniens cum in
patre sit vero summi principii et non re-
cipiat pater a filio. Latini vero
sumpserunt modum procedendi ab
spiritu causati a causa unde dicunt
procedere spiritum ab aliquo communis

no in aque Et 2^m lquit no
dicitur latini q s s pcedit a pre
z filio qz cepit ab utroqz vere
amor a noticia z mente. Ad
auctes quas inducunt greci
gtra latios. q s s pcedit a
pre spu^z q pilz e^s immediate vo
in pre p^o oriinis a pum pri-
cipij. no tu negaz q no pcet
a filio. Sed nond q pond p-
B cedt d p^a met quas immete
tu. qum mete tu. qum mete
z immete. vn gra. de adaz p-
duci^z eua seth z enoch sed
eua pduci^z in mete d adam
tu. enoch mete tu. qz me-
diate seth cuius filius fuit qz
filius seth. Seth vo utroqz mo
s mete z immete. imete p-
cessit d semine ade i quatu fuit
d ipo semine. mete i qum fuit
de semine eue qz eua ab ada
mediata tu pducta no est
in diuinis. qz ibi no est summus
ordo. n^r summa gnexio ut sum^a
gneitas i eis. Est g^o ordo
in diuinis 2^m in mediato tum
int prez z filium. 2^m vo me-
diatoz z inmediatoz. s s ad prez
pcessio. s s sit p^r Emanatoz
iocundissima e q p benig^te e
g^o z qat oz ee ex pre qui fos
est benig^tis z libtatis. Et sic
emanat donu e z q p^o p^m
donu si p^m donu e amor.
ut e aliud ab aito donu ut
ab amore pcedat. Red. n. da^z
ex amore potius e r deprco g^o
amor e p^m z su^m donu hz
amor sit donu qd manet i
date z q q e in deo deus est
g^o amor qui e p^m donu e
deus z q^r appellat spus sctus z
ab etno fuit istud donu. tum
qz deus e. tum qz libalitas
aqua manat undiqz otiosa fuit
Et ita p3 q s s. e a pre ab et^o
C Ste q pfecto unius p^ue exigit
gsortiu alti9 p3 qz ubi plenit^do
dimit^s ibi plenit^do tait^s. plenit^do
aut caitatis exigit ut unus al-
tum diligat sed scipm. alioquin
illius amor adqut hz quo ext^e
valeat. Et sd pfecto unius r^equirit
gdignu hec ~~dilecto~~ pfecto utroqz
exigit gdilectu. oportet iz
gdignu hre. ut sit que utroqz
possit z debeat merito ut se
ipm diligere. Ei 1^z pmordial
p^ua e summe bona. recto ut
qd summa caitas exigit z si
vacit e ope. q q ut no pt
no ee Exigitte g^o caitate
gdignu hre voluit z exhibe-
te ptate hebit qua hre valet
D Ste, ut e iocundius q mutua
caitas si deo qd iocundissi^m e
nuqz defuit. g^o mutua cai-
tas fuit ab etno i deo Illa at
caitas pt se duo exigit int
que sit si no pt queniecius
qm int prez z filium int qs
naturalis e dilecto sum caitas 2^e
p3 trinitas p^uaz Ei quat z
dra int gna^oz z pcessione
Sancti damasci q e dra gna^oz
z pcessioz didici9. quis aut
modus dre nequaqua. Vn hu-
go d sto victo^s no humana voce
put capi hec p^ue. ut hazo
dispcecco. no hic ordo tpalis
no hic situs ut localis etiam
pspto quid sit gigni q pcef-
sus nec nescit sum pfessus
si fide no dubito. Ad idem
Augus Quid int nasci z pce-
de intsit d i^a excellentissima
nat loquus explicare quis pt.
distinge int i^a gna^oz z pces-
sione nescio no valeo no suf-
ficio. qz z i^a z ista ineffabilis
ysa. qz gna^oz eius quis e-
narrabit. z ita d s s pcessi-
one eius qs enarrabit. Que
E sit dra int pcessioz filij de
pre ut a pre z pcessioz ss d
eodem amor corp vessi9 atqz
gtinuis pcedit ab amante.

ut donum a datore· filius aut a patre
ut genitus a genitore· Et intentio
generantis est in plexum ut sit· generatio
u· via ad esse et tunc generatio est
esse. Intentio vero donantis non est
finaliter ut res data sit sed completive
ulterius in quantum s· ut alterius sit· unde
opitatum primum quo dicitur quod datur est
sui accipientis facere datum esse seu
donum eius· Propter quod est donum ut
datum non prius est ipsum. Et est alterius
propter quod est alterius non est ymago da-
tis seu donantis· eodem modo sed lex
de amore inquantum amor. Primo-
genitus autem ab ipso primogenitore
est et gignitur et resultat ex ipso
et apud ipsum· Ratio eius est ymma-
go· generatio· u· ex propter filiatione est
et ut sonat ipsum verbalem· generatio
est generans sui de se ipso propagatio
sive multiplicatio. Propria vero nullius
stat finaliter intentio generantis

Contra illos qui dicunt quod filius
non potest videre patrem nec spiritus sanctus filium

Consubstantiales. Contra origeni-
anos qui dicunt quod filius
non potest videre patrem nec spiritus sanctus filium
Contra quos Luce· 10· ubi patet quod filius videt
patrem et 1 Joh· 1· deum nemo vi-
dit unquam nisi unigenitus filius
qui est in sinu patris. Et Joh· 1· ego
scio eum. Quod autem spiritus sanctus videat filium
patet 1· Cor· 1· non quod patrem viderit
quisquam nisi is qui est a deo hic
vidit patrem. Item consubstantiales contra Mace-
donium qui dixit eos a se inuicem
non esse. Contra quos Joh· 12· Qui
videt me videt et patrem meum Et
unus non videtur in alio si cetera ope-
rei et sicut ego in patre et pater in
me est Et pater in me manens
ipse facit opera. Et Joh· 18· Et
ceterum. Contra illos qui dicunt filium
minorem patre et minorem spiritum sanctum filio

Consubstantiales et coequales Contra
Arrianos et donatistas
qui asserunt minorem patre filium
et minorem filio spiritum sanctum· ze· 4·

et qualiter hoc probare mentior et contra vndis

alius quidam· Contra quos est dapta
24· di· Canones cor· 2 23· q· ul-
timo. Nota quod Arrius et ceteri
qui volebant probare quod pater antiquior
est filio ita procedebant. Pater in-
nascibilis est sive ingenitus ergo pater
est antiquior filio. Vel sic pater est auctor
filii ergo pater est antiquior filio. Unde
quod ibi est fallacia ex quantitate positi
pro non simpliciter positum relativum et
ideo dicunt positum esse. Quia nomina
quantitativa in deitate sunt signa
unde quod nominat antiquior pater signat
solam licet quod relativum. Quia
aut errore destruunt singula
que hic ponuntur s· consubstantiales coe-
quales coopotentes coeterni· consubstantia-
les et coequales propter equalitatem patris
et filii et spiritus sancti non est relatio ut no-
mina sed propter unitatem et disparita-
tes filius non equalis est patri et
vestrum spiritus sanctus eadem solam et appellatio
est relativa idem dicendum de fili-
o et filiatione. Unde nomine equalitatis ut
similitudinis non apud positum sed unico
ac si dicatur filius equalis patri
quod non antiquior est ne· Deus et quia
propter naturam unitate Ita filius dici-
tur non dispar non alienus nec
in aliquo dissimilis et quod propter naturam
simplicitate. Item consubstantiales et coe-
quales coopotentes et coeterni
Nota quod Augustinus enarrat os
errores hereticorum qui fuerunt
de trinitate sic dicens non posterius
autem vel maius ut magis ut
eradiens non compertum ut ostile
aliud ut Macedonius. Non persua-
sione et subiectione inferiorum ut
Manichei. Non corporeum ut Mel-
litus et tricubiens. Non corporaliter
effigiatum contra Anthropomorphitas
et arradianos. Non invisibile sibi
ut Origenes. Non visibile creaturis ut
fortunatus. Non moribus a voluntate
dispar ut Marchio. Non de
trinitate aliud ad creaturas reduc-
tum ut plato et tertulianus
non officio singularem ut alterum in

conuenit ut dicit ut confusum
ut Sabellius. sed totum per totum ex
totum ex uno et unum non tamen
solitarium ut posuerunt Sabellia-
nus et Praxeas. Contra illos qui
dicunt differentiam patri filium et filio
spiritum sanctum

A Quibus dictis contra ea que dicit
Boetius in libro de trinitate
inueniendis de diuina sola patris ca-
tributis oportet esse quia. Augustinus 26.
de ciuitate dei capitulo Ecce lex que dicit
Augustinus in libro de fide ad Petrum
nichil horum trium precedit aliud
eternitate aut excedit magnitudine aut
superat potestate. Quia una personis
eternitas una immensitas una
natura est trium personarum diuinitas
Et ecce lex. Quia in patre unitas
in filio equalitas in spiritu sancto uni-
tatis equalitatisque connexio. Quod
est contra Boecianos asserentes
differentiam patri filium et filio spiritum
sanctum. Hanc dicunt sicut 3e q 1 c 2o

B Et nota quod in patre separatur dicitur
esse unitas. Quia ipse a nullo est
quibus ab ipso filius non est ab ipso

C [illegible] spiritus sanctus per processionem In filio
uero dicitur esse equalitas in qua no-
tatur prolis similitas et ne unitas
tas non [illegible] inequale nec aliud est
equale quod sit ei nec dissimile
equalitas autem filio tamen [illegible]
[illegible] spiritui sancto quia primo occurrit
equalitas in filio [illegible] quia et spiritus sanctus
est equalis patri quam [illegible] ex illo
equalitas aut ut similitudo separatur
attenditur in re que ab alio procedit
per generationem. Connexio uero in spiritu
sancto dicitur esse unitatis equalitatisque

D connexio [illegible] et audientibus. Equalitas
etiam personarum [illegible] mentis
[illegible] quia mens et quam parens
et notitia eius quam proles eius
[illegible] mens in se [illegible] et
notitiam sui gignit. Amor
uo quia de mente et notitia procedit
est quam quidam complexus parentis

et prolis ut bonum et proles parentis. Quantum
tanta se nouit quanta est ut
bonum est amor parentis ut ple-
nitudo mentis et notitia. Quam se tamen dili-
git mens quantum se nouit et
quanta est. Sunt ergo hec similia
ipse ipsis quia et mens amans in
amore est et amor in amantis
notitia et notitia in mente nostre
te. Et equalitate personarum probat
Augustinus sic ergo pater si posset equalem
filium sibi generaret quis ergo au-
det dicere quod quia oportet non po-
tuit. Modo est quod si ergo posset
maiorem meliorem quam se ipso gig-
neret filium sed deo maius uel me-
lius aliquid esse non potest. Er-
go deus filium sibi equalem
non genuit. tunc uel ani uerum
fuerit per quos adimplere equa-
litas uel omnipotentia defuit uel uo-
luntas. Et tamen inter patrem et filium
deat amor esse magis erit
amor summi patris a quo omnis
paternitas in celo et in terra no-
minatur. complexus ad filium spiritus sanctus
est illis amor ergo erit equalis
patri et filio tamen ita non possit
esse amor. Et tamen non sit bonum
patris benignitas quod eius fecun-
ditas non erit magis donum dono
procedens ab eius benignitate quam
eius potius pertinens ad fecun-
ditate ergo non bonum spiritus sanctus filio
Et Ricardus non est bonum filius patre quia
a solo patre procedit non erit bonum spiritus sanctus
patre uel filio qui ab utroque proce-
dit. Augustinus. Magna uia dei
donum dat equale sibi. uia spiritus sanctus

E donum est. Et equalitate personarum
probat mutua et summa caritas
quia si utraque duarum personarum est sum-
me diligenda est summe bona ergo e-
quales sunt in bonitate. Et si altera
alterius personarum inter quales est di-
lectio mutua alterum a se non uel-
let alia diligi non esset ibi
perfecta liberalitas ergo ipsa dilectio
mutua probat 3am personam

ee cui due volunt diuicias uel de
licias suas comitare. Cum tribus ergo
personis et non in paucioribus per
esse abertius omnimoda comitatio s.
comitatio maiestatis et dilectionis et
non tres dii sed coequales et coeternales
Et ista est contra Arrium qui dixit
patrem antiquiorem filio esse et s. s. cre
aturam sicut filium utrumque sed sine
genere dignitate. 14. d. c. i. et 15.
d. 6. Et nota quod non oportuit
etiam plures esse in deitate quia
in tribus sunt omnia sufficienter. Circa
ta etiam nota quod in hac trinitate
quelibet due persone uel tote 3.
magis aliquid non sunt quam una accepte
aut sola persona ingeniti uel pa
tris s. s. quod si 3. una candela
que ardent simul omnino equale facit
ipsa non est maior in tribus quam in
uno solo. Attende ergo quod in complexi
bilis est et coequalitas. Ubi unitas
non cedit pluralitati uel pluralitas
unitate procedit Contra diuersas
errores de Trinitate

Coomnipotentes. Quia opera
trinitatis in diuinitate sunt de
quo d. 3. c. ul. Et est contra Bugeni
anos qui dixerunt quod filius non potest
videre patrem uel s. s. filium. Contra
quos dicitur ibi coequales sed
contra Arrianos Eunomianos qui
dicunt dissimilem patri filium et filio s. s.
Contra quos dicitur et ibi ymago patris
Item contra Macedonium qui nega
bat spiritum sanctum deum. De quibus extra
24. q. 3. Quidam Similiter dicitur
coomnipotentes et coeterni

Et coeterni. Quod dicitur coomni
potentes et coeterni videtur esse
contrarium in simbolo quicumque vult.
Ubi dicitur non tres eterni sed unus et
non tres omnipotentes sed unus omnipotens
Et dicendum quod hec dictio ibi ponitur
scilicet hic autem adiectiue. Ubi cum
coomnipotentes et coeterni sumuntur
pro substantiue plurale sunt quia substantia non
plurificatur nisi sit distinctio in
formis. Hic autem sumuntur adiectiue

ue sed pro non quia nomen quibus
utimur in trinitate quedam sunt sunt substantialia et
ista dicuntur in simul uno de tribus
personis insimul et sigillatim
ut deus omnipotens eternus et similia quedam
personalia ut pater filius s. s. quedam no
tionalia que notant distinctionem in per
sonis ut generans genitus pro
cedens. Et hec nomina quando tenentur
adiectiue dicuntur tamen de pluribus
et non de tribus. Si autem tenentur
substantiue tunc dicuntur tantum de singula
quam de pluribus unde cum ista nomina
generans genitus procedens
iunguntur nominibus personalibus notant
distinctionem personarum. Iuncta vero cum
ipsis nominibus singula sola tamen tenentur
substantiue et notant singula tantum quod
per quod apparet distinctio in pluribus
et unitas in una. Quibus ex
emplis probatur quod Coeterni

Et coeterni. Quod nemini
videatur impossibile quod sit
nunc tamen sed effectum precedere
et unum de alio sed pro primo suc
cedere oportet. Certe radius
soli de sole procedit et de illo ori
gine trahit et tamen soli coequeuus
est. Quia quando non fuit radium de
se produxit et sine radio nullo
tempore fuit. Si ergo lux ista cor
poralis habet radium sibi coequeuum
cur non habeat lux illa spiritualis
sibi radium coeternum. Similiter in
igne sunt splendor calor et ar
dor sed ita quod simul ubi est ignis
statim ibi sunt hec tria. Et hec
non confuse unum sunt uel distincte
tria sed tamen unum sunt simul et in
separabiliter operantur. Tamen aliud attribuitur
splendori scilicet quod orbem illuminat. Quod
calori scilicet quod manum calefacit. Quod
ardori scilicet quod cremat candelam
non tamen sunt tres ignes sed unus tamen.
Et quando ignis incipit esse con
tinue splendorem gignit. Uel
ignis ante splendorem uel splen
dor igne. Et si interrogemus quibus
que fuerit omnes clamant quia

ignis splendore. Heb. i° Qui
cum sit splendor glorie. Sed at
d' coetius est contra illos qui dicunt
filium habere initium temporis a pre-
dicto que errore deum esse in suis
intenc. capite natum an omnia
secula si deus dem esse sup ibi abs-
que initio. et infra ibi tandem
unigenitus. Sed at patris diuinas
oporteat esse coeternas pz quia
in ipsa eterna et ingenita diui(ni)tate
non potest velud antiquatum turpe-
re nil nouum supvenire. Ubi ua-
est uera diuinitas. Ibi summa bo-
nitas. Ibi plena felicitas. Sum-
ma at bonitas non potest esse sine
perfecta caritate. non perfecta caritas sine
personarum pluralitate. plena uero feli-
citas non potest esse sine uera equalitate
nec uera inequalitas sine eternitate
quod non personarum pluralitate confirmat
ua caritas. Sunt personae coet-
ernitate ua equalitate et patet
que diuine sunt coetene. Quot
et quibus modis dicitur unum

Unum unumquorum proprium unum
attenditur. 3bus modis primo
quantum ad consideratur unitas in rebus
2m differentiam verorum a primo ca deo
a deo 2m reductionem uni in rebus
ad unitatem in deo. 3° distinguendo
ut unitates verorum 2m quod habent esse
vere in natura sine in esse primo. Quantum ad
primum modum assignat dominus unius
Dyonisius in libro de diuinis nominibus
ubi ponit quod dominus unius. unum
quod est in ea que est deus et quod est unum
non in multis sed unum quod est
in creatura quod est unum in multitudine
et quod est quinque modis. unum toto.
unum specie. unum genere. unum
specie. unum proportione. aut non considerat
unitas in ea et 2m quod est
unitas non in multitudine. a constituitur
unitas in creata 2m unitatem
causae. et 2m quod creaturae que
habent diuersos casus seu studi dicuntur
uno proprio et ablata unitate
diuersitas una. a 2m

A.

B.

unitate forme et id variatur. na
est forma generalis 2m quam dicuntur
multe species unum in genere. a est
forma specialis 2m quam dicuntur mul-
ta similia unum specie. a est for-
ma singularis 2m quam dicuntur unum in uno.
duobus modis unum toto unum
simplici. unum toto respondendo ad species
et ad partes ex quibus fit unum
simplici respondendo ad formam esse et dis-
positionem que accidunt per quod est.
Quantum ad modum per que referuntur
omnes unitates ad summam unitatem
assignat dominus bte Bernhardus in
libro de consideratione ad Eugenium sic. Est
unitas collectiua ut multi la-
pides faciunt aceruum unum. Est
unitas constitutiua ut multa
membra unum corpus uel partes
multe unum totum constituunt.
Est et unitas coniugata qua
fit ut duo iam non duo sint sed
una caro. Est et unitas na-
tiua qua caro et anima nascitur
unus homo. Est et unitas consenta-
nea cum per caritatem multorum
hominum est cor unum et anima una
actiuum. Est et unitas uo-
tiua cum anima uotis omnibus adhe-
rens deo unus spiritus est cum eo
.1. Corinthios 6. Est est unitas dig-
tiua qua limus noster a dei
uerbo in una assumptus est persona
Est et unitas substantifica que
est unitas trinitatis qua tres
persone sunt una substantia. Est nota
quod primo confert unitates 2m quod
inveniuntur in corpore. 2° 2m
quod inveniuntur in homine. 3° 2m quod
inveniuntur in deo. Quantum ad quod inve-
niuntur in corpore est unitas col-
lectiua que est unitas 2m quid
et est unitas constitutiua que est
unitas simpliciter. Sed 2m quod in-
ueniuntur in homine ponit uni-
tatem tribus modis iuxta naturam et
uoluntatem. Iuxta uocat unitatem
coniugatiuam. coniuges non uni-
tate mixti sunt una caro. quia

C.

iure coniugali caro una redit
in iure alterius. Item unitatem na[tur]e
ponit dupliciter quantum ad esse
que vocatur naturalis scilicet caro et
anima naturaliter unus homo. Et quantum ad
bene esse qua homo unus in bono semper
unitur invenitur. Item unitatem
voluntatis ponit duplicem. per relationem
ad proximum quam vocat consensum volunta-
tis. cum per caritatem multorum ho-
minum anima una est. Et per relationem
ad deum quam vocat votivam cum
anima deo adherens unus spiritus est
cum eo. Has unitates in deo considerat
dicitur personale et spirituale. Item suppositi
considerat 3o modis ut in una perso-
na corpus et anima et divina natura
D. Item substantiali considerat 3o personas in
una substantia scilicet pater et filius et spiritus sanctus. Item
3us modus predicte distinxit unitates
vero 3um quasi sunt esse res
in natura sua in esse suo. assignat
ipse autem tres unitas. quia unum accipitur
in vero natura aut pro eo quod partibus
Hic partibus 3bus modis. quia aut duo
conveniunt uni ut esse genere et uni-
formi plori. quod unum duobus ut
quando sorti et plati. quod unum uni ut
quando sorti. Item si est unum per se quod
est unum numero et hoc sit plori eius
modis scilicet continuitate perfectione 2um con-
venientia et 2um specierum. continuitate
ut aqua. perfectione ut una ma-
nus vel quelibet membrum divisibile
primum. 2um quantum quod est primum unum
dei. unitas in deo 2um simplex est
simpliciter ut dicitur unitas in an-
gelo et anima. Item unum in genere. unum
in specie. unum proportione. unum subiecto. unum
numero. unum genere ut plures species sub
eodem genere contente. unum specie ut
plures homines unum principium specie
unum lingua vel natione ut multi
homines una gens. una quod comparatio
equa una ut gubernator navis ad
rectorem et civitatis ad regem. et quod
considerat sunt rationem officii dicuntur unum

operatione. unum subiecto quod dicitur ut plures
res nature sua considerantur et sunt
unum in uno subiecto et diverse
conveniunt natura specie. ut multe
aque dicuntur unum subiecto quia nec
nomina subiectorum est ut possint u-
niri et fieri ~~unum~~ unum subiectum.
Unum numero vel numerando ut hoc et
illud. Et hoc autem est divisibile quod in-
divisibile. Hoc divisibile quod omogeneum
quod est unius ut in toto et in parte
et tunc erit unum numero continu-
atione ut una aqua unus aer
aut etherogeneum quod est diversarum
naturarum et tunc est unum numero per-
fectione ut una manus vel aliud
membrum divisibile primum. Hoc est
indivisibile autem est absolutum ab omni
alia ut dicitur unitas in deo
et angelo et anima. aut habet aliam
naturam additam unitati et dicitur
punctus unus. quia unitati punctus
additur natura situs et positionis
Item unum dicitur compositione primum ut
hoc multis tabulis archa una
aut aggregatione ut unus populus
unus grex unus acervus. Item unum
ratione sacramenti ut spiritus et aqua
et sanguis dicuntur per se unum prima
Ioh. v. unum dicitur quod per se est
indivisum in se. divisum autem
ab aliis. Et unitas est in dispo-
sitis Contra manicheos et alios
qui dicunt duo esse principia naturalia
E.

Unum universorum. universum
est universitas creatorum
dei. Unde autem est universum quasi omne
sub uno. universum aggregatio est
omnium que sunt. et eius tota-
litas est collectio omnium eorum quod
unum est principium. et illius unum est
creator scilicet deus qui creat omnia crea-
bilia. quod est contra manicheos
qui dicunt quedam visibilia sub-
stantia adiunctio esse facta. et contra illos
qui dicunt duo esse principia
scilicet lucis et tenebrarum. a principio
lucis dicunt esse spiritualia et an-
gelos et animas. a principio tenebrarum
F.

corporalia. Hic error ortum habuit
a regione persidis et auctor eius
dictus est manes sive manicheus unde
sequaces eius dicti sunt manichei.
Et cepit error iste sicut in ipsa
lege paganorum. et quia est pernicio-
sissimus ac pestilentissimus. ideo
est igne ac gladio persequendus.
Contra autem sunt huius erroris. huius
errorem nititur probare auctoribus
Matthei 7. non potest arbor bona ma-
los facere fructus. Sed id intelligitur
de bona interiore. vel dicitur licet
fructus sit bone arboris. potest tamen
putrefieri vel corrumpi. unde patet quod
unus est ex eadem arbore ex quadam
sanguis sit vel quilibet dyabolum
bonum esse creatione et factum a bono
malum non sua perversa voluntate
Item Genesis primo tenebre erant super
faciem abyssi quare mundus habuit ini-
tium a tenebris. Respondeo quod hoc
nomen tenebre non ponit rei existentiam
sed lucis carentiam. non oportet ponere
aliquem auctorem tenebrarum cum
tenebra nihil sit nisi lucis carentia
unde minus laudatur creator si inci-
pit a nihilo primo quam procedat
eius potentia quia ex nihilo lucem
et alia creavit. per hoc non obstat
quia potest esse potestas operari sine ma-
teria creata vel instrumento quod est proprium
omnipotentis. Item Johannis 12. dicitur
venit princeps mundi huius id est dyabolus B.
Respondeo quod licet sit princeps non
tamen primum. alioquin non tamen duo
sed quot principes tot essent prima
quod absurdum est apud omnes. vel
dic quod non dicitur princeps mundi quia mundum
creavit sed quia principatur in cordi-
bus hominum mundanorum per peccatum
Item Johannis 8. vos ex patre dyabolo
estis. Respondeo quod licet dyabolus
dicatur pater non tamen creator. Respondeo 2
vel dic quod non dicitur pater ratione creationis
sed imitationis. 1 Corinthiorum 4 et ad Galatas
3. Item Matthei 4. hec omnia tibi dabo

dicit dyabolus Christo. et ita si dat po-
testatem super carnem. Sed quo super non
creatore sed creator. Id est vel secundum
glosam usurpatum. Respondeo credo
autem quod dictum dominus vir dimicat sibi sic
contra Johannis 8. dicitur veritas in eo non
est. Et in veritate non stetit
et ita patet quod fuit diu. nunquam
ergo stando est testimonio eius men-
dacissimum. Item autem fuit dispositum
per Ezechielem 29. ubi loquitur ad
pharaonem ibi dyabolum signans qui
dicit meus est fluvius et ego
feci meipsum. Item Matthei 15. omnis plantatio
quam non plantavit pater meus
eradicabitur. Et ita aliqua plantatio
est quam non plantavit pater Christi
et istam plantavit dyabolus. Respondeo
quod plantatio non est creatio. 1 Corinthiorum
3. Ego plantavi. Item Johannis 18.
Regnum meum non est de hoc mundo
ergo iste mundus non est creatus vel factus
a deo. Respondeo Romanorum 14. regnum
dei non est esca et potus sed iustitia
et pax et gaudium in spiritu sancto.
Item Johannis 8. Ille homicida erat
ab initio et in veritate non stetit. Respondeo
quod esse ab initio non est esse creatorem
quia sapientia ab initio creata est
Ecclesiastici 24. Proverbiorum 8. omnia bona
creata sunt ab initio. Item Genesis
primo. In principio creavit deus celum et
terram. non tamen sunt creatores sed crea-
ture. Item obicitur 2 Corinthiorum 4.
deus huius seculi excecavit
mentes infidelium. Respondeo primo
Corinthiorum 8. ubi dicitur dyabolus nuncu-
patione tamen deus vel dius. et
non conditione veritate. Sicut etiam dicitur
deus Philippensium 3. non tamen est crea-
tor. Ad destructionem huius er-
roris querere quibus composuit anima
corpori si dyabolus creavit corpus
hominis et deus creavit animam
quia non est conventio Christi ad Belial
2 Corinthiorum 6. Item nota quod si cor-
pus opus est dyaboli. quantum

corpus omnino destruendum est quia
opera dyaboli destruenda sunt prima
Joh. 3. Ad bonitatem enim pertinet non
solum velle facere bonum sed et velle
malum destruere magis malum
magis maxime malum maxime
velle destruere. Item 2um quia error
homo non tenetur conficere cum ipse sit sub
dyabolo et tenetur obedire dyabolo et
non deo et ita tenetur facere malum quia
tenetur servire domino suo dyabolo Math. 8.
et ita 2um quia nunquam debet homo vivere nec
argui nec corrigi pro aliquo peccato
sed potius commendari si omnia mala
faciat. Qui omnia peccata quittat
tum per quod servit domino suo dyabolo
a quo dicit se corpus et corporalia habere
Item non potest homo bonum facere sic
operibus dyaboli. quia arbor mala non
potest fructum bonum facere Math. 7. Immo
si bonum facit peccat et proditionem
committit contra dyabolum dominum suum
si orat si legit vel audit evangelium
vel ad [illegible] vel si servit illud Christo
primo. Item Si dat eleemosynam vel ad
opus [illegible] peccat quia corpus et
corporalia que ut dicit habet a dyabolo domino
suo expendit ad honorem et servi-
tium dei qui est inimicus ipsius dyaboli
adversarium capitale Sicut proditor
dicitur qui castrum quod tenet a domino suo
tradit capitali inimico ipsius domini
ad ipsum dominum impugnandum Item ad
destructionem huius erroris notandum
quod deus lucis potest esse bonum sed de-
struere suum malum est bonum ergo hoc
potest et scit cum sit sapientissimus et
ut maxime cum illud sit regni
eius nocivum ergo ipsum destruit
deus lucis. Sic potest ostendi de deo
tenebrarum quod destruit deum lucis
possibile in suo et ita neutrum regnum
posset stare quia omne regnum in se di-
visum desolabitur et cum fortis armatus Luce
11. Item Si in duo regna naturaliter
sibi sunt opposita quod ideo adinvicem
habere non possunt 2 Cor 6. Que con-
ventio Christi ad Belial q. d. nulla

Bellum nec adinvicem sive vincere pug-
nacia in finibus huius vel illius
pax vel quies quod est contra illud
psalmi Hec requies mea in seculum se-
culi et idem dicimus posuit fines tuos pacem
Item si duo sunt rerum principia quae utrumque
sunt in perfectum quae alterum superfluum
est vel vel imperfectum est ad omnia
sufficit et quod est superfluum est
inutile et ita non bonum Item
nota quod sapientia dei voluit quod
aliqua diversitas creaturarum principiorum
contrariorum possit ostendi primo diversi-
tas in rebus est substantie et accidentis
sed unum istorum inest alteri scilicet ac-
cidens substantie substantia vero causa est accidentis
nec possunt esse a primis contrariis cum
tanta sit concordia et adherentia
maxime cum causa sit societas lucis
ad tenebras nec conventio Christi
ad Belial 2 Cor 6. Alia est
diversitas materie ac forme quorum
conformitas materie indicat ea non esse
a diversis principiis Alia diversitas
est substantie corporee et incorporee sed cum
substantia incorporea perfecta sit substantie cor-
poree et conveniat cum ea ad perficiendum
unum ut in arboribus est vegetabile
et in aliis sensibile et in hominibus anima
rationalis manifestum est quod non sunt a contrariis
principiis Alia est diversitas cor-
ruptibilium et incorruptibilium sed
ista conveniunt ad unum perficiendum ut
corpus et anima ad perficiendum hominem
et est naturalis amor unius ad alterum
quod indicat separatio unius ab
altero quod cum dolore fit ex quo est
manifestum non esse a primis contrariis Item
aut nondum quod licet inter contraria
diversa repugnantia videatur ut
inter aquam et ignem tamen divina pro-
videntia contemperante ad unum habent
ita conveniunt quasi una amicitia et fede-
ratione vinculo sibi videntur ad
invicem copulari. Contra illos qui
dicunt duos esse deos unum be-
nignum et alium malignum

Tund animorum primum Item

Priscillianos marcionistas et
manicheos qui asserunt duo
principia contraria sive deos esse duos
unum benignum aliud malignum
Benignum dicunt esse lucis principem
cuius habitacio est regio lucis super
ista visibilia. Malignum dicunt esse
principem tenebrarum cuius habitacio
paradiso est regio tenebrarum et
ab ipso esse corruptibilia et mundana
Contra hunc errorem attende quod esse
non habet contrarium a quo oritur nec non esse
plenum .i. perfectum esse non habet verum
contrarium nisi non esse completum. Hoc
est enim quod nihil omnino est de ipso esse
Et ita patet contra istos errones
quod princeps tenebrarum non est vere
et omnino non ens. Hoc est nihil penitus
habens ipsius esse. Enim ipsi ponunt
a ipsum contrarium ei qui est. Error
iste odibilis est creatori quia au-
fert ei dominium creaturarum visibilium
Et odibilis creaturis quas subiciunt
tamquam homini diabolo .s. deo et sub-
dit eas tamquam vili servituti .s.
diaboli. De hiis dicit Augustinus in libro
b de natura boni quod perdiderunt sensum
studio contradicendi. Ab hac vene-
c nata radice processerunt errores
quam plurimi venenosi. Primus
est distinctio librorum dicentes non
esse concedendas tamen nec ca-
nonem nec omnia. Secundus quod liber veteris
data est a principe tenebrarum
et fuit mala. Tercius quod patres
veteris testamenti mali fuerunt et
dampnati. Quartus quod non creatur
anima de novo quam corporibus infunditur.
Quintus quod Christus non assumpsit
veram carnem humanam. Sextus
quod Johannes baptista fuit malus
Ad eradicandam predictam pestiferam
radicem et varios errores qui
ab ea procedunt nota quod contraria
non comparantur se se nec esse invicem
nec eciam invicem subsistunt sed sunt
sui invicem corruptiva. Et ita
corpus et anima non se invicem susti-
nent si eorum principia contraria essent
sicud nec castrum destruunt etc.

duorum dicunt. Sic ita mundus disso-
lutus fuisset si duo essent dii ut
possit predictum stare si a multis si-
bi invicem contrariis regeretur. Et damascenus
Si multos dicimus deos necesse est
differenciam in multis considerari. Si non
est differencia in eis unus magis est
quam non multi. Si autem differencia est in eis
ubi est perfeccio sive secundum bonitatem
sive secundum virtutem sive secundum sapienciam sive
secundum tempus sive secundum locum deficiet
a perfeccione. necesse est deus perfectus
Item non quod minus pertinet ad deum
bonitas quam potencia vel sapiencia
ergo sed ridiculum esset ponere deum
equale sine potencia vel sapiencia. Sic
ridiculum est ponere deum sine bonitate
Dionisius. Neque malum divinum ne-
que divinum malum est. Item impossibile
est perfectum esse sapientem et potentem sine
bonitate. Impossibile non est sicut potest
velle bonum convertitur. Si autem potest
velle bonum non est sine aliqua bo-
nitate. posse nec velle bonum bo-
num est. Item beatus est cui op-
tata succedunt. Sed si summe bo-
num haberet aliquid sui contrarium non
omnia optata sibi succederent ergo
non est beatus. Nonum autem quod predicti
heretici ad assercionem sui erroris tribus d
maioribus innituntur. Prima est hec
Cuius causa invariabilis ipsum est in-
variabile. Cum ergo deus bonus sit causa
invariabilis non est causa variabilium
Secunda est hec. Nichil est causa con-
structionis et destructionis eiusdem. Cum
ergo deus bonus est causa destructionis
malorum ergo non est causa constructionis
corporum. Tercia est ista. Contrariorum
contraria sunt principia. Cum ergo bonum et
malum sunt contraria contraria habent principia
Cum ergo summum bonum principium sit
et causa boni summum malum erit prin-
cipium et causa mali. Ad primam
videtur quod ipsa est falsa. Quia omnia
variabilia facta sunt ab uno invari-
abili deo per quem omnia facta sunt
Joh. primo. Item Job 2o de filiis
et aliis corruptibilibus dicit Dominus dedit
dominus abstulit. Job. 1. Secunde quod sciunt

ci non sunt stabiles. Sicut patet de mutabi-
libus et mutantibus. Ecclesiastici 33 quid
lucidius sole et hic deficiet. Et
Genesis primo et tu domine in principio terram
fundasti et opera manuum tuarum sunt celi. Ipsi peribunt. Sicut si v[ide]-
cet tu contra illos arguere sicut ab in-
variabili bono deo sunt que arguere sunt
invariabiles et ita peccare non possunt
quod est in quibus apud omnes. Licet
est verum vel quod effectus assimiletur
cause efficienti voluntarie operanti
quia sed nec pictor quandoque pingit
imaginem pulcram et quandoque imma-
ginem turpem. Ad secundum dicendum quod non
est locum in voluntariis causis quia idem
artifex destruit quod ipse fecit.
Jeremie 18 de figulo et patet de talibus
ut omnibus rebus per astucias tabe-
nascitur per eas destruitur. Sic ergo
artifex est constructiva et ex ea-
dem potest esse ea destructiva eius.
Ita deus est causa constructiva malorum
quo ad essenciam et destructiva eo-
rundem quo ad malicias. Genesis 6. Et ait
delebo hominem quem creavi. Et
alias. Ad tertium vero. Ad tertium
dicendum quod aliquis sunt bonum et ma-
lum morale. Modo vero aut contraria
sunt boni mores et mali. Sic talium
8 contrariorum idem est principium scilicet liberum arbi-
trium. Causa autem efficiens voluntarie
operans potest esse causa contrariorum. Sicut non pic-
tor potest facere imagines nigras et
albas et ex eadem massa aliud
vas facere in honorem aliud in contume-
liam. Romanos 9. Et ab eodem patre sunt
duo filii quorum unus est sanguis alie-
nus eger. Unus dilectus alter odio-
sus. Malachie primo Jacob dilexi
Esau odio habui. Et ab eadem ra-
dice potest esse spina et rosa. Item
ex eadem vite est fructus degener
et generosus et ab eadem vite potest
esse uva et labrusca. Ysaie 5. Et
Jeremie 2. Et ab eodem libero arbitrio potest
esse actus malus et bonus. Sicut sed ex
stipite arboris inflexibilis est virga
flexibilis. Sic ex deo inflexibili
ad malum est liberum ut flexibile

ad malum et ad bonum. Ad bonum quia ex
deo bono. Ad malum quia ex nichilo
et ideo defectibile est. Quia ut dicit Augustinus
Ideo possibilitas ad defectum est in cre-
atura quia a non esse in esse procedit.
Sicut contrariorum ex eodem corde procedit
bonum et malum. Luce 6. Bonus ho-
mo 14. de corde procedit. Et 22
diliges dominum. Ecclesiastici 11. Bona et
mala vita et mors a deo sunt.
Et 3a ex eodem oriuntur bona et ma-
la vita et mors. Baruch 38 ad
idem. Vel dicendum quod bonum et malum non
sunt vere contraria quia malum non est
et ideo non oportet quod generat contraria causa
sui opposite. Unde dicit Augustinus quod ideo
manicheus fuit deceptus quia prius
voluit scire unde malum quam quid
malum. Si non scivisset quod malum
non aliud esset quam corruptio vel
privatio boni scivisset quod malum
nisi est in bono quia ut sequitur
nisi bonum est. Et ideo dicitur quod demones
in creati sunt boni ut infra
eodem. Vel dicendum quod bonum duobus E.
modis dicitur scilicet formaliter et actualiter. Formaliter
bonum dicitur illud quod per ipso est
bonum sicut scilicet bonitas est essen-
cialis sed causa prima et talis bono
non est contrarium nec sit aliqua. Non
sic non est contrarium ut dicit Aristoteles
in libro ... Nihil substantie. Multo fortius
creatori ipsius substantie et ac-
cidentis non est contrarium. Bonum autem
actualiter sumptum habet contrarium est
malo et malum fieri contra idem
cum ipso. Ideo non contrariorum susceptibile
est. Bonum autem sic sumptum non
dicitur de deo cum non accidit ei. Quod
patet quia actus dat ei aliquid
esse sed nigredo dat ei tamen acci-
dit esse nigrum et ita prima causa
haberet aliud esse ab alio quam a se
et ita non esset primum principium esse. Et
nota quod quamvis bonum dicitur formaliter
malum tamen non dicitur formaliter sed tamen F.
actualiter. Item ad tuendum errorem
suum quod sint duo principia adducunt
manichei rationes sic. Equalis contrariorum
non potest alterum esse malum

i nõ pt ee ex bono. erit ergo ex
malo. Contrarium ergo usque ad pri-
mum malum quod non est ab alio. cum illud
non est ex bono ergo est a seipso ma-
lo. et ita est principium ipsum et etiam
principium malorum cum aliorum sit ex ipso
B. Unde per intemperiem princie(?) temporis
quam facta est quod ex calore fit frigi-
dus in animali. ut cum calor ap-
perit poros et evaporat. et ita
frigescunt postea membra. et econverso
et per frigiditatem constringuntur pori
et ita multiplicatur calor interius
Item ex bono vino est quandoque concupi-
scentia ebrietas. Item ex bona et sa-
lutari medicina sed quandoque egritudo
et mors. cum quibus aut eam non de-
bita mensura aut non debito modo
aut non tempore accipitur oportuno. Item
ex bona scientia est quandoque malum super-
bie aut iactantie. Item de scientia vite
oritur quandoque inanis gloria et aliorum
contemptus quod de alieno bono
malum invidie. Item per lucem quandoque
obtenebrantur visus. atque cecitas
cum lux fuit nimia. Exemplis
patet quod ex bono est malum. Item
econverso ex malo bonum est quandoque ut
ex contritione vite emendatio. ex
h flagellatione correctio et erudi-
tio in hominibus et bestiis. Item
aut ignem et aquam dicimus esse
bona aut mala. Si bona. sed
multa proveniunt ex illis. ut ex
igne combustiones. ex aqua submersiones
Si dixerint quod mala. sed contra
quod multa proveniunt ex ipsis. ut
ex igne tepefacti calefacti de-
cocti illuminati. Item ex aqua
abluti. pisces nutriti. agrorum
fecunditates. maledictorum aquarum
multe utilitates. Item ex eodem homine
sunt opera bona et mala. Item
i cum secundum predictos erroneos sit
bellum continuum inter principem lucis
et principem tenebrarum. aut prin-
ceps lucis nocet in aliquo alii

aut non. Si nocet aliquid illi male
ei facit. et illud malum est ex
principe lucis cum id faciat. ergo
non solum ex bono est malum sed ex
optimo. Si vero non ei male facit
necesse facere potest et quis sciat ipse
princeps lucis. cum sciat omnem
veritatem. stultissimo illi pugnat contra
principe tenebrarum. cum sciat
se non ei posse facere mali et non
ei posse facere. Item opponimus ma-
nichei aut aliquid est primum malum
aut quod non aliud aut non. Si non ergo
unumquodque quod est malum erit
malum ex alio quod est malum. et ita
in infinitum. sed non potest esse infi-
nitas causarum et ideo non est proce-
dendum in infinitum. Si vero est
aliquid primum malum et id non possit
esse ex bono ergo erit principium ipse
et causa aliorum malorum. Unde
per distinctionem eius quod est malum. quia
malum dicitur nocivum ut herba
mala morbus malus. Vel ma-
lum dicitur ipsum nocumentum sed dicitur
quod multa mala fecit iste
ergo. Vel dicitur malum inordinatum
sed dicitur male sedere quod non sedet
in loco suo nec ordine ut vi-
tor in facie quadam. Vel dicitur
malum in perfectum privatum quantum
perfectionem suam. Unde male operari
dicitur quis cum operatur opera privata
convenientibus perfectionibus in circum-
stantiis. qualis sunt finis ea
modus locus tempus. Unde male dicitur
operari qui nec non eo modo nec eo
fine operatur quo operandum est. Dico
ergo Si principium malorum non est no-
cinum. non est malum primo illud.
Si vero est nocivum aut erit no-
civum sibi ipsi aut alteri quam principio.
Si primum ergo nulli erit perfec-
tivum. nulli ergo prodest. quare
ergo erit dator esse et vite toti
genti tenebrarum immo toti
mundo. malum ergo illius. Item
aliquid sit nocivum alteri ut

malum. non ideo est nocivum vel
malum simpliciter. Sicut si aliquis sit
sanus actu ut visio vel incisio
alicuius membri aliquis detruncatio. non
ideo est sanum simpliciter. nec secundum ut si
aliquid mortificat aliquid. quia ipsum
quod sit mortificatum. Et hoc est
quod loquimur de nominationibus. 2m virtute
et aptitudine male dum quam loquitur
ad hoc. vel aut est tale in toto vero
universitate. quamvis non venenata
alia et variaria noceat aliis
sive occidendo sive depascendo devorando
aliqua. non tamen ad hoc est intendens
virtus eorum ut noceat illis sed
magis ut conservet ipsa sibi. Et hoc
vel pascendo vel mittendo ipsum
vel defendendo et nocumentum quod ei
ab alio imminet repellendo. leo
enim vel lupus devorando agnum non
intendit ei nocere sed sibi prodesse
nutriendo se. sicut in carnibus illius
Sic eodem modo sicut dicitur de aliis. Iste
ignis non est intento destruere
quod comburit sed multiplicare speciem suam
in materia quam accedit. Si vero
accipiatur malum nocumentum ipsum
sive quia per se malum est privatio
sive carentia primi boni naturalis quod
est esse. Et ideo non est necesse quod ipsum
sit ab aliquo vel bono vel malo. cum
omnino non sit. Secundum nec non est
impossibile esse ab aliquo. Et breviter
videndo dicit erroneus quod quamvis
non dicatur malum non potest esse
principium quod debeat dici vel deus vel
princeps vel rex eorum quod ipsi
nituntur. Ad conspiciorum autem in[corporea]
querere ab eis de qua gente ipsi
sunt et ad cuius regnum pertinet
dicunt sunt de gente tenebrarum.
non est quibus tertio in ipsorum contra
principium lucis cum sunt inimici
illius et quod gens tenebrarum a
omnino recta est ita ut principium
sicut de luce vel regno eius
aut non aliter videlicet quod animalia

lucifuga ut vespertiliones. Et ideo
non est credendum eis quorum pu-
sillum est iudicium eorum de luce
loquimur. cum sicut animalia lucifuga
reputant noctem diem et diem
noctem. ponentes lucem tene-
bras et tenebras lucem. quare
totum regnum lucis est eis
regnum tenebrarum et econverso. Secundum ergo
credunt se loqui de deo tene-
brarum loquuntur de deo lucis
et econverso. quare nesciunt penitus de
quo loquuntur et ideo mentiuntur. Quinto
omni parte. Si vero dixerint se
esse de gente lucis et pertinere ad
regnum et ad principem lucis.
intelligatur inimicos et contrarios
sunt eius. cum non concedunt eum
esse nisi dimidium deum. potestas
enim super utramque contrariorum quod est
super et malum potestas perfecta est. super
alterum vero tamen potestas dimidiata
Sicut potestas super homines albos
et nigros potestas est integra. potestas
vero super albos tamen est potestas dimi-
diata. Similiter cum dicunt quod non est
adorandus vel colendus nisi a
gente lucis sive a bonis. dimi-
diam ei deitatem attribuunt et
dimidiam auferunt. Similiter et parte
dominandi. cum non in concedunt
ubique et in omnibus dominari. Sicut
enim non simpliciter est album quod ex
aliqua parte non est album. Sic non
simpliciter dominus qui ex aliqua parte
non est dominus. Et non vero plene
possidet quod in litigio et bello
possidet et ideo non plene dominatur
Et non est opus ut perfecte potens
ei potentia resistat in toto ita ut
bellum de pari ei ex adverso fiat
Et si non possit facere cum tamen vel
non est opus. Item cum manichei
ponunt principium principium malum vel
malum ergo erit vel hostilis
pestilens principes .i. et quod pertinet
et ita in toto regno suo

Tenebre
R.

tum per id vel possit deinceps sue
potestatis· (et) hoc ideo in toto regno
suo semet tamquam destructo et
mortuo· (et) ita regnum eius non sta-
bit (et) non erit princeps neque dux
neque deus ¶ Item cum machei
ponant principem tenebrarum esse
corporeum (et) regnum eius totum ex
tenebroso tenebrositate corporali
¶ Contineri ab eis utrum tenebre
eius sint corporales (et) visum impedi-
ant· aut intellectuales intellectum impedi-
entes· ¶ Si visum impediat
vel cecus ergo ipse est (et) non videbit
(et) tota gens eius in regno suo· si
forte dixerint quod sicut sunt vespertili-
ones (et) similia que videt in te-
nebris (et) in luce cecatur. Contra
hoc talis princeps (et) gens eius
non videbunt. ¶ Item hoc non po-
terunt resistere principi lucis et
genti eius de die cum careant
visu qui est necessarius ad pugnandum
omni in die vincetur a principe
lucis (et) gente illius ¶ Item si dix-
erint quod rex lucis si intraret
regnum tenebrarum obtenebra-
retur ibi ¶ Contra quia lux intrans
tenebras expellit eas (et) locum
quemcumque tenebrosum illuminat· ita
lumen vincit magis tenebras
quam tenebre vincunt ¶ Item non pot-
est prohibere vel resistere quominus princeps
lucis (et) gens eius regnum in-
trent (et) illuminent tenebras (et)
expellatur princeps tenebrarum (et)
tota gens ipsius· (et) ita patebit
gladio [illegible] destitui
principis lucis (et) gentis eius·
¶ Si autem dixerint quod tenebre eius
sunt intellectuales intellectum impedientes
¶ Contra quia tenebre intellectus non
sunt nisi ignorantie· (et) ergo princeps
tenebrarum (et) tota gens sua
obtenebrata intellectu (et) omnino igno-
rans (et) non sciens erit· ¶ Item ergo
erit dicere deos tenebrarum, id est,
non deos ignorantie (et) insipientie.
Hoc autem ridiculosum est auditu

l.

(cultus dei tenebrarum quis sit)

¶ Item quero ab eis quis est cultus
dei tenebrarum· que sacra· que sacrificia
que laudes· que orationes fiunt ei· Si dicunt
non sicut principi bonorum colitur lar-
giendo aliis elemosinas (et) subveni-
endo miseris ¶ Ita iste e contrario co-
litur fraudando (et) rapiendo. re-
tribuet igitur ista facientibus
vel mercedem vel penam· non autem
mercedem felicitatis cum ea non careat
¶ Si vero penam· erit ergo bonus et
iustus dum mala persequitur bo-
nus (et) dum quod iustum est retribuit
mala facientibus iustus ¶ Item que
sacra vel sacrificia fiunt ei· non expe-
ctatores omnium vitiorum sed illa non
sacrant nec sacrificant sed potius
inquinant facientes ¶ Item que laudes
solvuntur ei a subditis suis (et) quid
in eo vel [illegible] quid laudabitur ¶ Si
non predicetur de eo quod malus est et
male facit omnia que facit· non
est hoc laus sed vituperium et
defamatio mala ¶ Si vero predicetur
de eo quod bonus est (et) benefacit omnia
que facit· tunc non est laudatio sed po-
tius derisio· sed si quis velit
laudare eorum predicet contrarium
regnum ¶ Item que orationes vel petitiones
fiunt ei ¶ Si bona petantur ab
eo non potest ea dare cum ea non
careat. ¶ Si vero mala petantur hoc
erit stultissimum petere dampna
(et) tormentum ¶ Item si interrogentur
cultores eius [illegible] colant eum
non possunt respondere nisi quod hoc
ipsum colunt ut eis omnia mala
faciat (et) omnia bona ab eis auferat
¶ Item contra illos erroneos qui dicunt
de omnibus mala facientibus non
quod ea faciendo colunt principem seu
deum malorum· sed bona facientes
colunt deum sive principem bonorum
¶ Dicitur ergo contra hoc quod omnes for-
nicatores· omnes fures· omnes
raptores cultores sunt ¶ Item principis
seu dei [illegible] omnia lu-
panaria (et) spelunca latronum

templa esse illius. tum in locis illis
cultus eius exerceatur. Et respondetur
quod quamvis principium sit deus tamen non
principium fugiendum est a cultoribus
suis sed contra totis viribus et studiis
impugnandum eo quod maioria mala
eorum ei placeant et ad illa eos
inducat et ab ipsis ea requirat.
d. Et unum universorum principium. Boecius
in libro primo de trinitate. Hoc vere unum in
quo nullus numerus nullum in eo praeter ~~aliquid~~
illud quod est esse subiectum fieri potest.
hic nomine principium sumitur de adalg[illegible]

a. Unum universorum principium. Nota
quod nomen principii secundum quod esse ad aliquid
per est principium totius deitatis quia ipse
a nullo est. non quod sui vel divine
naturae principium sit. sed quia principium est filii
et spiritus sancti. Filius secundum quod principium ad spiritum sanctum
spiritus sanctus non secundum quod principium non ad creaturas
ad quas et pater et filius et spiritus sanctus. et trinitas ipsa
simul et singula persona earum principium creaturarum
secundum quod. pater igitur est principium sine
principio. filius principium de principio. spiritus sanctus
principium de utroque et tamen tres non tamen
sed unum principium creaturarum. quia uno eodem
que modo principium rerum sunt. non enim
aliter res sunt ab uno quam ab alio. b. Ex
quibus patet quod hoc nomen principium in divinis
capitur tripliciter. primo pro quod principium filii
et generationis. secundo pro tota trinitate secundum quod principium
spiritus sancti et spirationis. tertio secundum quod convenit patri
cum filio et spiritu sancto principium universae
creaturae et creationis ut hic. non secundum quod
principium originis trium personarum sive creaturarum. c. Si quaeratur
utrum dicatur principium aeternum. Secundum
quod notandum quod quaedam conveniunt deo in creatura
ad quaedam respectu ut dominus dominator.
et effectum ut nutritor misericors
creator et huiusmodi. In huiusmodi
quaedam conveniunt ut effectum dicuntur
est quia aut dicuntur in actu aut
in habitu. De illis quae dicuntur in
habitu possunt dici quod huiusmodi deo ab aeterno.
notatur enim habitudo domini

ad serviendum. tum secundum quod dominus ab aeterno
sed non potest dici dominator ab aeterno
quia non fuit servum ab aeterno. Si
ergo dicatur deus ab aeterno potest dici
principium ab aeterno. quia non dicit effectum
in actu sed in habitu. Sed si dicatur
tunc deficiat ut dicatur principium
creaturae non potest dici ab aeterno.

Utrum deus sit principium malitiae

a. Quia universa reperiuntur
ab ipso sed ipsum a nullo. Illud
non est vere principium aliud quod non est
post quod alia. Si aut quaeratur hic
utrum deus sit causa et principium
malitiae et iniustitiae. Respondetur Augustinus
nemo quaerat causam efficientem malae
voluntatis. non enim est efficiens sed
deficiens. quia nec illa est effectio sed
defectio. deficere non ab eo quod summe
est ad id quod minus est. Hoc est incipere
habere malam voluntatem. Vel dicatur
quod ipse et pro loquendo non. sed per
actus sit causam esse una sit causa
in omnibus quae opponuntur ut privato
et habitu necesse est bonum et malum
sive bonitatis et malitiae eandem habere
causam. Unde tamen deus sit causa bonitatis
sed non causa malitiae. sed per actus contrarium
id Amos tertio non est malum
civitatis quod deus non faciat. b. Sed
non est luce mali ut corporalis corpore
obstante fit umbra. Sic ex luce
spirituali mente obstante atque in ordinate
concupiscentia est umbra malitiae spiritualis
Et sic remota mali luce ex toto.
ita non est umbra malis. Sic
si removeas ex toto lucem spiritualem
quae est bonitas non erit umbra
spiritualis quae est malicia. Et nota
quod nominantur secundum universorum species corporum
quae naturaliter sunt. non enim ex ipso sunt peccata
quae naturam viciant quae ex voluntate
peccantium nascuntur. Inquantum igitur
est actus vel motus ex deo est actio
inquantum vero inordinate et quia lex
eius sit a fine debito caret

pctm ē ⁊ in qntu pctm ē nl.
est. nulla n. na nā sba est
pōst pō. Cum ipo fcm ē nl. i. pec-
catum. qd dr ee nl. no qz sit
actio ul volutas mala sz qz
a no ee sepat hoiem dum ad ma-
lum trahit. qr ee ad no esse
vducit cū mi. n. a summi boni
pticipatōe recedunt. qd pōm ve-
ar qze ē. miro no ee ee dur
c Ideoqz pctm dr nl ee. nl qz si
hoies cum peccant. qz pctm a
no ee hos elongat. Jt. qd volūtas
mala siue corrupta sm acto dr
pctm. qz ē pualicato ⁊ iobe-
dienc. q legē dei q̄ tm sit ab
hoie ul adyalo. sz no a deo
Vnd Aug9 ctra pelagiu dpa
dyalc. q dur vitia actg no st
d vel Item cōmc malu na no
ē sz actg actus actu defectu
boni quobre qd na no est
oe qd facit ⁊ oe qd nalr
bonu est deg facit cpn. lo q
est vniusoz pnm ut dr hic
e Sed aut dr pr pnm ⁊ filig
pnm no dr pna tatē deig
qz pr ⁊ f. ⁊ ss. simul ad ca-
tura vnu pnm ē sd vnus
creator. licet a. n st tēs a pre
a. n a fio ut ss. sz peits codē
creatue cepunt ee a pre et
f. ⁊ s s. Jt na sd isepales st
ita inseparar oparnr. Deqz d.
z. ca. ult. in fine. Vnu aut
st pnm pr ⁊ filius no tm
creatatzo sz z. s s. Dcl pno
Augꝰ. cō. 3o. dr hec dr aut repst
fidelib ut verus qui ē pnm
f Joh. 8. Ego pnm qui ⁊ loqr
vobis Item vnu vniusozo
pnm singur. qz impole est
ee duo pna abte. Si n. aq
ē pnm abte ē pm. Si at est
pilum no hz pnus ut sccunu
Ite aut pnm boni ⁊ mali qut
in aliquo ⁊ in aliquo no a i u.

Si in n. go no in ee n. i poa
go si pnm boni ē. pnm mali
no est. ⁊ si pnm boni ē ops
pnm mali ē nllipotēs go nig
vel pnm. Si no i aliquo ut in
eo qd ē ee ⁊ viue ⁊ intellige
⁊ posse. no go ē pure malu
qd in tot cuit cu summo bono
Jt. Si pnm in aliquo dr a pno
boni boni ⁊ i aliquo cuit go
nm hz aliquid ⁊ aliq. go ē co-
positu. go no ē pm pnm
qz i. d ē pus aliquo ē cposit
Jt Si duo pna i aliquo pue-
cuit ⁊ in aliquo alio drut vtzqz
cpositu est go neutz ē pnm
simpr. cu aliquid sit pr. i aliq.
b est cposita. Vniusozo Sent-
slorvutiauos qui dicut vniu-
sitate qua deg cdidit opa ee
angelozo Con hermagenia-
nos qui mam elementozo dea
ee asserut. Hijs duoby erro-
ribus no dupiuz inmauedi
qz n vbis n auctis cpbat
qd affirmat Et qz ad cozo de-
structo sufficiunt q ia puni-
simus ⁊ cpysse qd deus ē pnm
ibi vnq solus est verus deg
⁊ dicer infra ibi Confitendum

Qualr creator est causa omn
simplr.

a Creator qui ē ca omm simr.
⁊ equar qntu ad se sd
est sicut ⁊ intelliges simpr.
⁊ equar omnia Res vo qued
alijs indigēs medijs sd ho
aia ⁊ corpe Sr qui fabricat
indigz ma fabricar ⁊ instru-
mentis fabralibz igne at
folle. Omn aut illozo cator
est deg ⁊ sm illis pr ipe fa-
ce qd fabricator. ⁊ cu wt
cat p media. ⁊ cu wt sm
medijs. sicut pm sm pre et
mre cozo quuptoe causat
Serteos aut p medios pntes

vel ambos vel alterum corporum vel
hec (?) vnus tantum equaliter si per vnum
medium aut plura media tantum
eos sicud non magis tantum ab
domino cum illa per vnum edifi-
catum quam si per plures a certo. Sed non
si per vnius medium quam cum per aliquas
quia media non addunt vel minu-
unt causalitatis sed sunt tamquam interim de-
scentes vltra recepta tamquam
missa a creatore et tamquam vasa
influentie ac redundantie primi
fontis que cum impleta fuerint
quod superhabundat refundunt in
alia receptibilia. Sic et omnia que
tunc nominantur inundatione primi
velis (?) ex fontis impleta quod super
est ad alia deferunt vel transmit-
tunt. Et non quia creator compleuisset
amantes (?) set quia quantum est de lege
nec vnum illarum possit sibi appropriare
vel retinere aliquid ex bonitatibus
suis naturalibus. Immo prout eis est
possibile aliis ea communicat et largi-
untur. Quod creator sin-
gulariter et contra quos errores

Creator singularis contra
Symonianos et Meten-
drianos Appellitas Arrianos
qui tenent non a deo sed ab angelis
factum esse asserunt. Contra quos di-
citur infra ibi Quidam. Item
contra illos qui posuerunt celos
creatos esse ab intelligentiis que
posuerunt esse deos contra quos
iam satis dictum est supra. Quomodo
intelligentia nec aliqua creatura dedit esse
celis vel cuiuscumque alie creature.
Item et contra illos qui dicunt esse
duos creatores vnum spiritualium
aliud corporalium. Manichei illo
dicto Math. 6. Nemo potest duobus
dominis seruire. Vnde credo ab
eis quid intelligunt per mamona
Si dicant quod ego scilicet quia dicitur
Luce 16. facite vobis amicos
de mamona iniquitatis. Item

Si per pluralitate duorum volunt per
duce pluralitatem creatorum quot
erunt dii tot et creatores vel
dicunt quod demon non dicitur deus
creator sed mendaciorum. Contra
creatores Aliud idem Ioh. 8. Ergo de
supernis sum vos de mundo estis
ego non sum de hoc mundo. Et per
hoc volunt esse duos creatores vnum
superiorem aliud inferiorem. Item
Ioh. 18. Regnum meum non est
de hoc mundo. Et Iacobi 4. Quod
vlteri nescitis quia amicus huius mundi
inimicus est deo. Dealiter (?) vna deus
est plenius super in vnum vnum
corpus primum et hec infra ibi
Quidam. Item creator relatiue dicitur
dicitur relatiue ad creaturam sed deus
ad se ipsum. Vnde non quia sit nomine creator
tor deus in tempore et hoc temporaliter
dicitur de deo relatiue ad creaturas
sic nominatione deitatis sed non sic
nominatione creature. Et infra actus
est creata non in creatore. Et
appellatio qua creata relatiue
dicitur ad creatorem. Relatio est
et relatio notat quod est in ipsa cre-
atura. Appellatio vero illa qua crea-
tor dicitur ad creaturam relatiua est
sed nullam notat relationem que sit
in creatore. Creator vero non
nouitatis compositi vel fundi est
ex voluntate creatoris absque me-
dio. Illud quippe sonat et hec creatura
quod est ab ipso creatore absque
medio continente sed efficiente aut
instrumento. Non enim more ar-
tificis in hoc creatore sed ar-
tifices exteriores mouent membra
dum operantur et motu membrorum
mouent instrumenta et motu in-
strumentorum mouent materias de quibus
operantur. Creare illud est cogitare vel
velle creatoris. Sicud per prophetam
ait Ysaias (?) et vniuersos sunt no-
bilibus cuius sicud operari est sicud
velle sic sicud cogitare. Si
quis obiciat de creatione variarum
et sperentur (?) Exo. 1. 28. Vnde

qui uel magi uel decones per quos
fiebant talia. dicendi sunt creatores
quia non ipsi creant. Omnium quippe
rerum que corporaliter visibiliterque nascuntur
occulta quedam vis in corporeis
huius mundi elementis latet que
deus originaliter eis indidit. Ipse
vero creator est omnium rerum qui creator
est invisibilium seminum. quia quecumque
nascendo ad oculos nostros exeunt
ex occultis seminibus sumunt primor-
dia incrementa debite magnitudinis
et qui ab originalibus regulis sumunt dis-
tinctas formas. Sicud ergo non
putes dicimus creatores hominum uel
agricolas creatores frugum. quamvis
eorum adhibitis motibus dei virtus
ista interius operetur. Ita non solum
malos sed uel bonos angelos esse
putas dicere creatores sed pro subtilitate
sui sensus et corporis semina rerum se-
minum occultiora et spargunt ea
per temperatos congruos elementorum
et ita gignendarum rerum et ac-
celerandorum incrementorum prebent
actos. Sicud ergo mente meum
in insignificando formare non pos-
sunt nisi deus. Predicare autem corporis
potest homo. Ita creator rerum visi-
bilium deus interius operatur. Ex-
teriores autem operaciones ab angelis
tam bonis quam malis uel eciam
adhibente. Est non quilibet creator
unus sit omnium artifex. Multos tamen
habet ministros operarios qui omnes nutu
eius et beneplacito atque ministerio
operantur. Et de hiis ministris sunt omnes
virtutes que sunt in seminibus. quorum
tam miranda opera apparent in
animalibus et plantis uel spiritibus in corpori-
bus eorum sed in regiminibus eorum
et ornatu mirifico. Ipsa et sapientia
creatoris est regens et dirigens ma-
gisterio et imperio suo omnes hos ad-
ministros in omnibus et singulis
artificiis et operibus eorum. Item
non quilibet creato sunt est operatio
[illegible] creatoris sua sola bo-

c

placito voluntatis sue absque ullo
medio uel adminiculo largitur
et cui uult. Et per modum istum non
dicitur creare nisi solus deus corporeas
operacionibus celis et aliis celes-
tibus corporibus. Alia vero quantum
per actos et passiones et conflictus
agencium et pacientium. licet ab
uno creandi dicantur de solo crea-
tore. tamen communiter vulgare hyspanicum
creato uel natitas dicitur creacio
unde apud hyspanos dicitur quis esse
de creatore alicuius quia est de domo
uel de stirpe uel de familia ipsius
Et per causam tutela et domini re-
ges uel sacerdotes creati sunt fi-
des habet tamen abhorret audic-
tum creandi de omni alio quam
de deo. Contra illos qui infer-
iores partes corporis a dyabolo
factas dicunt

Quidam invisibilium sunt
patrinianos et alios qui
inferiores corporis partes a dyabolo
factas dicunt. Contra quos .i. Corin-
thiorum dicitur nescitis quia corpora vestra
membra sunt Christi. Et Ro. xi. Ex
ipso et per ipsum et in ipso sunt omnia
Et .i. Cor. primo unus est altissimus
creator. De hiis predictis here-
sibus habetur 28. q. 3. c. Quidam
ipsi heretici dicunt non esse tam
istorum inferiorum quia variis mo-
tibus casualiter agitantur. Ea vero
que a luna superius sunt quia immu-
tabilia sunt regi a deo et facta esse
ab eo. Ad probandum hunc errorem
inducunt illud Danielis 1o. ubi
loquitur de Christo. potestas eius potestas
eterna que non auferetur ab eo et
regnum eius quod non corrumpetur
Item luce primo dabit ei dominus se-
dem David patris eius et regnabit
in domo David in eternum et regni
eius non erit finis. Ex hiis
autem arguunt heretici. mundus
iste corrumpetur ut habetur .i. Joh.
2o. transit mundus et concupiscencia eius

f.

d.

Iste huius mudi cuit finis quo ite m
dus no est eius ingest. Vnde
igitur qd no corrumpe e etia
de quo dixerit. Fecit nos deo
nro regnum et sac. et tunc finis
mudi adueniet illud tradz
xpus deo pri suo ut d. i. Cor.
xv. Contra eos qui manicheum q
dixit inuisibilia tum ee a xpo
no visibilia. Contra quos Ephe. 2o
d. ex quo ois pruitas in celo
et in tra noiatur. Et q illos q
dnt bonas actos tm ee a deo
no malas. et iniustas st. Contra
quos eccli. xi. bona et mala sut
a deo. et infra. Error et tenebre
pctoribus concreata st. Et Joh.
p.o Oia p ipsum fca sut. Omia
ar iusticia st bona st et a deo
si iniusta deforma a dyabolo
ul hoie. Et creator omu. Contra
qeticos qui dnt a dyabolo esse
grandines fulgura tonitrua et
tepestates. Contra quos Act. xiiii. d.
pr vr qui in celis e facit so-
le oriri sup bonos et malos
et pluit sup iustos et i iustos
Et Act. xiiii. Conuertimini ad deu
viuum et viuum fecit celum et tra
et mare. et o. q in e st. de celo dans
pluuias et tpa fructifera. Item
ysa. lxo xli. Ego dns deus qui co-
turbo mare et intumescunt fluctus
eius dns exercitum no meu
Et Aggei p.o Idcirco dt dns exerci-
tuum q domus mea deserta est
et vos festinatis vnusqsq in domum
suam. ppt hoc prohibiti st celi ne
darent dacint rore et tra phibi-
ta e ne daret germe suum et voca
siccitatem sup terram. Et Joelis
po. dns deus meus ab indignacoe
eius mouebitur tra et no sus-
tinebunt gentes comminacoem eius
Et infra. Dat multitudinem aquarum
in celo et eleuat nebulas ab
extremis tre. Et ps. fulgura
in pluuiam fecit. Et ps. Omia quecumq
voluit dns fecit in celo et in tra.
in mari et in o. ab. educit nubes
ab extremis tre. Qualiter omnis
creatura quasi sentit in se
presentiam creatoris

Omnis creatura qsi sentit
in se presenciam creatoris dante
sibi esse ac bn ee. sustinente
se ne veniat in no ee. Nam q.
primum educta et eleuata e in
esse et retinente se ne in nichil
euanescat et implente se viribus
et bonis naturalibus quibus ops sua a
creatore impleta e usqz ad
redundanciam et refluencia. Vires
ut naturales st qi fontes redunda-
tes et influentes ad alios suas
ut sol repletus est luce ut ea
refundat. et ignis calore ut
eius operaco. utilitatibus necessariam
administret. et hec redundatie
indicia st copiosi. et largita-
tis creatoris quibus replet oia
secula et omnes sinulas creaturas
replecoe perpetua no relinquit
vacuitas desiderii naturalis. nale
n. desiderium infinito e nalis
perfectos. Replet ergo diuina bo-
nitas omnia sicut id. Sap. p.o
Sps dni repleuit orbem t. no qr
ipa sba sps dei repletiua sit
loci hec si largitate donorum sd
qr qi liquor replet vas qui
eius capacitatem occupat. et ille
replet qui liquorem infundit.
Contra illos qui dicunt qd xps
e eciam no fecit admiraculum
male

Creator omnium. Contra eos qui ponunt
duos creatores dnt qi xps
et eius contraria unus fecit angelos
miracula male unde et miracula
q legitur in nouo testamento
facta invenitur. Alii dt qui unum
ponunt creatorem concedunt q
xpus et eius contraria miracula
fecit mala et visibilia in verbo

et de rebus hiis transitoriis math. cap.
8. Ecce leprosus venit adorabat
eum ab hetico utrum lepra
illa sit spiritualis an materialis Si
materialis ergo propositum Si spiritualis
id est peccatum ergo mundatus est a peccato
per Christum ante passionem et mortem et ascen-
sionem Contra quia iste habebat Christum
Christum autem non possit mundatus esse Si-
gno spiritus sanctus datus est antequam Christus esset
glorificatus quod tu negas Si non
ergo non habebat spiritum Christi ergo non erat
primus Christi Si quis spiritum Christi
non habet hic non est eius Ro. 8.
ergo erat primus diaboli ergo non erat
mundatus a lepra spirituali sed erat
mundatus a lepra materiali Contra
modo arguitur nota in omnibus mira-
culis a Christo factis ante mortem suam
Item leproso dicitur math. 8. vade ost-
ende principibus sacerdotum et offer
pro te quod precepit moyses Contra quo
possit se ostendere mundatum a lepra
illi sacerdoti si esset lepra spiritualis
oculo materiali non id est oculo fidei
quia fidem non habebat iste sacerdos
qui Christum tractat atque spiritualiter
Restat igitur quod illa lepra erat materialis
Ibidem cap. 8. de puero centurio-
nis paralitico Ibidem de demonibus exeun-
tibus de obsessis et intrantibus
porcos Item cap. 21. de ficulnea
que aruit et ad verbum eius ubi
dicitur et videntes discipuli eius admi-
rati sunt. 2° per hoc quod sicut erat vi-
sibilis et materialis Item imperavit ve-
ntis et mari et facta est tranquillitas
magna cap. 8. Item convertit aquam in
vinum Ioh. 2°. Item de quinque panibus
et duobus piscibus satiavit dominus
quinque milia hominum Ioh. 6. Item vitam
mortalem reddidit filie archi-
sinagogi et unico filio vidue
luce 6. et lazaro Ioh. 11. Item per
et alia multa sed quod postea et eius dis-
cipuli fecerunt miracula materialia
et visibilia Contra illos qui di-
cunt quod deus non creavit celum
et terram et cetera corruptibilia et corpo-
ralia sicut et [illegible]

A. Visibilium et invisibilium spiritualium
et corporalium Contra hereticos qui dicunt
quod deus non creavit celum et
terram et cetera corruptibilia dicentes
quia non potuit ea facere incorruptibilia aut
non Si non impotens fuit Si po-
tuit sed noluit invidus fuit Contra
quia non sequitur deus invidus fuit si fa-
cere ut dicunt noluit quia quod potuit
possibile est ac si diceretur fuit invidus
si non fuit prodigus vel indiscretus
sapiens in moderate est potestate
et voluntate insipiens est quod omnia vult
quia potest Summe bonus fuit quia vo-
luit visibilia ista facere sapientior
non quia voluit ea sine fine esse ut
materia fieret ea prius conquisisse et
non esse suum quod amittere potuit
aliunde conquisisse 2° fuit via hominis
veniendi ad cognitionem dei Item vo-
B. luit dei sapientia ista bona esse
transitoria ne homines adhererent
eis et neglectis permanentibus
bonis Quia ut dicit Augustinus pec-
C. catum est spreto incommutabili bono bo-
nis commutabilibus adherere Item
Augustinus in Enchiridion Summa et
equaliter et immutabiliter bona trinitate
creata sunt omnia nec summe nec
equaliter nec immutabiliter bona sed tamen
bona etiam singula sunt vero univer-
D. sa valde bona Quia ex omnibus
consistit universitatis admirabilis pul-
critudo in qua et illud quod malum dicitur
bene ordinatum et loco suo positum
eminentius commendat bona ut
magis placeant et laudabiliora
sint dum comparantur malis ipsis
et facientibus ex malis que faciunt
in bonum bona proveniunt quia humili-
ores reddit et doctiores ut
petrus qui factus est fidelior post
lapsum Ro. 8. Auctoritatibus ostenditur
quod unus est creator omnium

A. Quod creator omnium [illegible] sunt
unus altissimus omnium visibilium
et invisibilium est et singulis credo
in unum deum Item [illegible] Deus [illegible]
deus Jacob Item Ioh. 1° [illegible]

per ipsum facta sunt. Apocalypsis 4. adora-
te eum qui fecit celum terram etc.
Ad Colossenses primo In ipso sunt univer-
sa in celo et in terra visibilia
et invisibilia sive throni sive dominationes
sive principatus Contra illos qui

dampnant eos qui carnes com-
edunt et opere hoc dicunt esse contra viridem

A Quadragesimum. Contra illos qui
dampnant eos qui carnes
comedunt vel caseum vel ova vi-
tetes ... 3º. ubi dicitur maledicta
terra et quia carnes aliud de fructu
terre nutriuntur dicunt non esse come-
dendas. pisces vero comedunt quia
nutriuntur in aqua cum non legatur
deum maledixisse aquis Contra de-
si carnes aliud quam de de non
sunt quia de fructu terre vivunt.
multo fortius fructus terre quos
ipsi comedunt non essent comedendi
quia per vindictam terre et id magis
contra terre status est hoc non debet
comedere panem vel herbas vel
radices vel semina vel fructus
arborum vel bibere vinum vel indui
pellibus velleribus animalium. preterea
ibidem subditur in laboribus come-
des ex ea se terra diebus diebus
vite tue. Non noluit deus quod per
istam maledictionem dimitteret homo
comedere ea que ex terra nascentur
vel que nutriuntur ex ea sed scilicet
terre intulit per maledictionem ut
homo amplius laboraret. Item inducunt
quod caro per peccatum de carne nascitur
quod est fatuum dicere de brutis. cum
ubi non est homo non peccatum Ad Romanos 14
. Item inducunt illud Ad Romanos 14
bonum est non manducare carnes
vel bibere vinum. Item dicunt quod sancti
viri leguntur abstinuisse a car-
nibus quod non fecissent si esset ma-
lum comedere Contra de quod non abs-
tinuerunt quia iudicarent esse
peccatum sed quia carnium comestio erat
eis occasio lasciviendi. Crassitudo
situdo vel carnium et delicatione

B epule provocat corpus ad libidinem ne
de quo sequitur. 4. ne flebis. Sed qui sic
abstinet non debet eos qui utuntur
rebus iudicare Ad Romanos 14. Qui non
manducat manducantem non iudicet
Item aut sit licitum comedere car-
nes et alios patet Dominus noster Christus qui agnum
comedit pascalem Matthei 26. Luce
22. et comedendum docuit Luce 10.
in eadem manete edentes et bi-
bentes que apud illos sunt Ad Romanos 14
. 14. Nichil commune est sive in mundum
per ipsum nisi qui existimat quod commune
esse Ad Corinthios 10. Omne quod in
macello venit vendi manducate
manducate et subditur Omne quod
vobis apponitur manducate nichil
interrogantes propter conscientiam Item
ad Timotheum 4. Omnis creatura
dei bona est et nichil reiciendum
quod cum graciarum actione percipitur
Ad Titum 1. Omnia munda mundis

Contra illos qui dicunt filium minorem
patre et spiritum sanctum minorem filio

F Quod si sua coomnipotenti
virtute Contra donatistas
et arrianos qui dicunt filium minorem
patre et spiritum sanctum minorem filio. de quibus
deus est ibi consubstanciales et coeq-
uales et coomnipotentes Item contra
sabellianum et praxeam qui dicunt
deum esse solitarium Contra quos
deus est super ibi [illegible] qui patet

Quare dicitur simul creasse omnia

A Quod simul sunt inter quos
existencia vel est [illegible]
et est contra origenianos qui
dicunt animas in mundi principio
creasse et post diuturna peccatorum de
celis usque ad terras diversa cor-
pora quasi vincula meruisse
et ea de causa fuisse mundum
. 22. q. 3. Quarta Contra quos
agetur infra ibi ac deinde huma-
na Item quod omnia simul creata sunt
Ecclesiastici 18. Qui vivit in eternum

creavit omnia simul, [scilicet] in materia sua,
sed non simul creavit in propria [forma]. Sic
in principio omnia creanda, sed non
simul producta ad esse, quod patet Eccli.
22: Deus qui vivit in aeternum creavit omnia simul
A. cognita. Sic et post perfectum re-
spicit omnia simul. Ergo creavit omnia
visibilia, que sunt producta ad esse
materiam visibilium, quod patet Sap. 11:
Non enim impossibilis erat omnipotens manus
tua que creavit orbem terrarum ex
materia invisa. Unde idem Heb. 11: Fide
intelligimus aptata esse secula
verbo Dei. Ysidorus De diversis:
Et in nec semel simul cuncta cre-
ata sunt et in distinctione specierum per spatia
dierum alternatorum formata sunt. Materia
facta de nihilo mundi species, id est informis
materia illa, non quod illa forma
fuit sed informis prius fuisse
dicitur, quia in prima sui conditione tam
decore formam non habuit sed non
B. simul atque dicitur per positionem et de-
notat commixtionem temporum et in situ
vel loco vel tempus, atque dicitur
per primationem successionis, et ostenditur
quod non sit ibi successio ut hic
C. simul. Sicut in principio historiarum scilicet
principio verbi dicitur quod simul fieri et
simul dici non potuit, et quod opus
creationis mundi sub operibus sex dierum
explicat scriptura. Insinuat tria,
scilicet creationem, dispositionem et ornatum.
In primo die creationem et fundamentum
dispositionem, in 2° et 3° dispositionem, in reliquis
ornatum. Et hoc est quod
dicitur Gen. 2°: Cessavit ab omni opere
quod creavit ut faceret, ac si di-
ceret quod creavit in specie[?] ut post
faceret illud, id est faciendo ei perfectionem
et decorem ei dando complexionem faceret
vel esse faciendo. Dicit ergo quare non
dixit Moyses omnia esse facta simul,
sed facta sunt tenebre et lux et
vespere et mane, quod simul esse non
potuit. Solvit Augustinus: Moyses
ita dixisse dicitur propter faciliorem
intelligentiam et ut ostenderet opera
Dei esse perfecta, quia senarius numerus

perfectus est. Et ut per etates mundi
procedit, tenebra appellatur materia
informis, lux vero eadem, et in quantum
formata est tempora. Mane vero
et vespere angelica est cognitio. Ves-
pertina simul cum tempore, cum matu-
tina sed non naturaliter. Unde est quod prima
dies non habuit mane, quia angelus
non habuit cognitionem de se facien-
do sed de se facto. Ideo prima dies
habuit vesperam. **Quanta appareat
Dei virtus et sapientia in conditione crea-
ture**

Simul ab initio temporis Deus
Dei virtute et sapientia qui
sua coomnipotenti virtute ab initio
temporis precepit omnium et similium
creaturas formas motus modos
ornatus proportiones similitudines dissi-
militudines varietates principia fines scala
lia actualia et omnia singularia sciendo
se solum tamen omnium causissima[?]
et in quantum in ipsa sunt non et in quantum
A. in se ipsis sunt. Et simul cogni-
tiones suis simul tempore facta est spiritua-
lis et corporalis creata, et sic
eo modo ut fuit cum angelica
creata quam[?] modis, quia ut dicit
Augustinus: nulla creatura erat ante
B. secula sed a seculis et cum eis
cepit. Et nota quod quidam sanctorum
qui vias Dei atque arcana per-
scrutati sunt super hoc
quasi adversa sensisse videntur. Au-
gustinus sensisse videtur omnia simul
in materia et forma fuisse creata.
Alii vero primum materiam rudis atque infor-
mis quantum ad elementorum compositionem
atque confusionem tenebris creata sit
et postea per intervalla sex dierum ex
ipsa materia rerum corporalium genera
sunt formata, et in quantum patres quam
sancti Gregorius, Ieronimus, Beda et alii
plures senserunt quod eis scripture
congruum videtur prima ... ad nos
sed rei cognitio et magis congruere
C. videtur et certius magis apparet. Et
nota quod ista materia confusa dicitur ita
quia ita inter omnia elementa
unus est speciosa et ... manibus

erat et in composita per omnium elementorum
confusionem. Erat dicitur abissus. quia confusa
et commixta distincta specie carens.
Erat quod dicitur aqua super quam spiritus
domini ferebatur. id est superferebatur voluntas
artificis super rebus fabricandis. Et
ideo dicitur aqua. quia omnia que in terra
nascuntur sive alia sive arbores vel
herbe ab humore incipiunt for-
mari atque nutriri. Sed non quis audit B
primo qualiter creavit deus omnia sit
sicud si ad unicum clangorem
buccine in exercitu vel civitate alii cur-
runt ad arma capienda. alii
ad arma inpugnatorum. alii ad
machinas. alii ad suffodiendos
muros. alii ad fossata imple-
nda vel ad alia inpugnandi officia
vel artificia se conferant. Sic crea-
tore simul tamquam loquente et inces-
sanum spiritualem emittente univer-
sitas operum in illum mundo procedit
ac si universitas creaturarum vo-
cem audiat. Sic non ex una vo-
luntate regis et principis unius
tanta procedit operum multitudo. quid
mirum si ex omnipotentis verbo procedit
in una liberalis varietas operum in mundo.
Sic quibus autem creat utrumque per omnium
longitudine simul sic omnia creata. Quod-
libet simul dici potuerint non
tamen simul effici potuerunt. Pater enim
et filius simul fieri non
potuerunt. neque pullus et ovum
ex quo generandus erat neque semen
et illud quod erat generandum ex semine.
C Creator ergo dixit universa
fieri suo tempore suo loco et ordine.
Sicud et tu cogitas omnia scribi
simul que scribis sed unumquodque in
ordine suo scribis. et tum cogitas
in uno scribere librum. non cogitas
ipsum scribere totum simul sed particulatim
et ordinate. Et de uno quoque artifi-
ce et artificio sic sentire licet. Quanto ergo
fortius sapientissimus creator universi
dixit omnipotentissimo verbo suo universa
cogitavit ineffabili cogitatu
suo sic ut esse omnia sic sub magno
ordine ac tempore quo eis fieri
congruebat

Quare creaverit deus de nichilo

Ab inicio temporis utique de A
nichilo condidit creaturam
contra illos qui dicunt mundum ab eterno
fuisse. Secundum quos etiam primo suppo-
nitur. deus celum et terram. id est continens et
contentum. celum empirreum et
angelos et terram. id est materiam quatuor ele-
mentorum. Unde propheta. In inicio domine terram
fundasti et opera manuum tuarum
sunt celi. Secundum historiam primo communiter B
iiii creature fuerunt quatuor. tempus
celum empirreum angelus et
materia quatuor elementorum. Celum empir-
reum dicitur igneum vel est intellec-
tuale quod non ab ardore sed a splen-
dore dicitur. quod statim angelis
est impletum. Celum vero id est firma-
mentum in quo sunt luminaria non
primo sed secunda die fuit factum. Materia
vero quatuor elementorum confusa et permixta
que et ingeos dicitur chaos sive sine
forma distinctorum et distinctorum. donec
quidem species reciperet. Tria fuerunt C
opera prima. scilicet opus creationis dis-
tinctionis et dispositionis sive ornatus.
Creatum vero opus est scilicet propaga-
cionis. Secundum opus gubernationis
sicut ad omnem diem. Opus dis-
positionis septem diebus complevit.
Opus propagationis usque in finem
seculi non desinit. Ab opere gu-
bernationis nunquam cessabit. Triplex D
est autem artificium dei. natura et
ars. deus operatur de nichilo non
materia ea inferiorem sed sola sua
auctoritate. Unde in operibus sua na-
tura prevenit forma vel for-
mas. Immo in uno temporis mo-
mento et materia supponitur forme
et forma imprimitur materie. Et ideo creato-
rie opus dei dicitur ... quod materia
non fit ex aliquo sed creatur ex nichilo.
Unde opus dei dicitur creatio
materia vero et forma ex preiacen-
ti materia operantur. Illud tamen notandum E
quod illi qui posuerunt fuisse ab
eterno sic procedere nituntur. Quia deus
fuit ab eterno sua potentia summa
sua sua voluntas. Et tamen sic suffi-

ad p̄ducend̄ queꝫ effectum r̄o eo
sup̄ ꝗ in deo fuerit abetno
r̄o mundi faciendi ergo mundus
fuit abeterno. Non n. pt̄ dici q̄d
no potuit abeterno. vel q̄d no
sciuit. & si dicit̄ q̄ no voluit
abeterno & p̄ qui modicum voluit ergo i-
cepit velle & factus ē de nolente
volens & ita mutabilis q̄d est
in quib. Item intellectus dei ē suum
dicere. ꝗ suum dicere ē facere creaturas
dixit n. & facta sunt ergo suum intellige
ē facere creaturas. ꝗ abeterno intellexit
ergo abeterno facit creaturas. Concludit
q̄ licet abeterno fuit voluntas
in deo q̄ mundus fieret. non tamen fuit
voluntas ut fieret abeterno ꝗ in
quo factum ē. & ita non fuit mu-
tata eius voluntas. Item ab initio
temporis. initium vel inceptio temporis

F.

ē nouitas mundi ipsius. vel noua
creacio eiusdem. Item aut mundus
fuit initium in tempore & q̄ non
fuit abeterno patet contra primo & multis
alijs talibus & historijs in quibus
narrantur creaciones ciuitatum edifi-
caciones ciuitatum & inicia regnorum
que sunt in mundo. Item q̄ mundus
factus ē patet Iob 38. Act. 14. &
de quo plenius infra ibi mundana

Qualiter michil quod deus condidit
omnia de michilo

De michilo dicitur q̄ deus
creauit omnia de nichilo
vel ex nichilo. de vel ex non
dicunt materiam vel eius subiectum ad
materiam. nichil n. non ē nisi acc
& ideo prepositiones non notant materiam ꝗ oritur
de michilo ergo i. post michilum i.
cum prius non esset. Aug. de n.

A

omnia fecit & si se subtraheret in
nichilum reducerentur. Et attende
ineffabilem diuine potencie q̄ tam multa
tam magna tam mirabilia condidit
ex nichilo cum impossibile sit aliquid fieri
de nichilo prius virtute creata. Item infi-
nita distancia vno instanti ab-
eterno. Item cum non sit aliquid
que causa & causato quod in illo

a nisi

nec existendo. in istis nichil ē
creando. Item de nichilo. Contra illos
qui dicunt deum causasse animas de
sua substancia contra quos nota q̄
diuina substancia ē indiuisibilis cum sit
omnino simplex ut deus ē simplex
vnde si dedit suam substanciam homini
dedit totam quare esset substancia homo
deus & creatura & creator.
Item si deus animas de se ipso fe-
cisset non possent esse mutabiles ut
misera vel viciosa. Item de michilo
contra illos qui dicunt animas fieri
ex traduce ut Cirillus & lucife-
riani qui dicunt animas cum corpori-
bus seminari procreando contra
quos Genesis 2o. vbi patet q̄ corpus
traducitur non anima. Ad idem 22.
q. 1. Mouses. Item de michilo
contra illos qui dicunt animas esse
corporeas contra quos nota q̄ si
esset corporea tunc esset ex ele-
mentis visibilibus & si sic haberet contra
soliditatem aut ex aqua liquo-

B

rem aut flatum ex aere aut calorem
ex igne ꝗ quod his omnibus caret
anima apparet non de his ꝗ de michilo
factam esse ut dicit de michilo
Item non q̄ q̄ q̄ de anima prima homi-
nis & ceteris de aliis itissime tenendum
q̄ in corpore creantur. creando
n. eas infundit deus & infunde-
do creat. Vnde concilium anathematis
vinculo illos condempnat qui animas
ex traduce dicunt introducentes
auctoritatem hanc probante qui finxit
sigillatim corda eorum i. animas
hic satis innuit scriptura q̄ non animas
de anima facit deus ꝗ sigillatim
animas de nichilo creat. Ad idem
Genesis 2o. michil fortius de viro dixit
adam quam nunc os ex ossibus
meis & caro de carne mea. non
dixit anima de anima mea. Ubi q̄d patet
q̄ corpus traducitur non anima. Et de
hac materia plenius infra in dist. de-
inde humana. Item errores
eliduntur per hoc quod dicitur utrasque
de michilo condidit creaturam

a

De michilo condidit vbi eli-
duntur errores platonis
qui dixit tria fuisse abeterno
deum ydeas & ylem. Et aristoteles

qui dixerunt duo principia mundi scilicet et opi-
ficem qui de duobus principiis ma-
teriam et formam operatus est sine principio et opera-
tionem sine fine. Et Epicuri qui dixerunt
duo principia esse inane et athomos
ut dicitur in historiis. Primo igitur
plus divine potestati derogavit lo-
quens de deo quam de corporali artifi-
ce ac si non posset deus aliquid facere
sine materia preiacenti et indigeret re cre-
ata ad hoc ut operaretur. Quod patet esse
falsum per hoc quod magis est potens quod
per se est potens quam id quod per aliud
est potens. Si ergo deus est opti-
mus per se potest facere quicquid vult non indigens
aliquo extrinseco sive materia sive instru-
mento sive operatore sive modo. Et
hoc dixit Moyses cum
dixit creavit id est de non esse ad esse pro-
duxit. Aristoteles vero et alii philosophi
qui dicebant mundum sine initio esse
verum fuisse abeterno. Nitebatur
probare sic: sufficiens causa fuit ab-
eterno, ergo et effectus. Ad hoc quod artifex
operatur in actu tria sufficiunt scilicet
potentia sapientia et voluntas. Sed constat
quod potentia divina fuit abeterno similiter
sapientia et voluntas, nec indiget
summus artifex aliquo extrinseco ado-
rnans, quia alias non esset summe po-
tens; ergo cum sufficiens causa fuit abe-
terno ergo causatum fuit abeterno.
Item ipsi dicunt hec per rationes nota
intellectus primum tempora quod eadem res per-
sistens eodem modo se habente ut prius si
aliquid non est ab ea et prius fuit
ab ea. Sed deus eodem modo se habet
ut habuit abeterno et res non ab
eo sunt ergo fuerunt abeterno ab eo.
Et tertia ratio: divina bonitas nunquam
potuit esse vacua et semper commu-
nicavit se, ergo sunt operata et causata;
ergo creature fuerunt abeterno. Ad
primum dicendum quod non est sufficiens causa
fuit abeterno. Et est ibi fallacia consequentis
quia non omnium causarum causalitas
sic est et effectus, quia tamen voluntaria
est dilatoria. Non enim sequitur: si volo
ire alicubi et scio et possum, ergo statim
vado; quia non volo ire statim. Sic
deus abeterno voluit facere mundum

B

sed non voluit facere abeterno sed post. Causa
enim voluntaria per electionem operatur pru-
dendo quando et quomodo operari debeat.
Ad aliud: divina voluntas semper
immutata est creandi similiter in rebus
creatis que sunt future. Voluntas autem
creandi non est causa ut res sit nunc.
Ad secundum dicendum quod illa propositio est falsa
intellectus primum tempus non enim habet locum
in deo qui per se operatur et per modum
electionis scilicet quando vult et sicut vult. Ad
tertium dicendum quod hec est falsa: summa bo-
nitas non potest esse vacua quia va-
cua id est que cessaret ab opere, potest
sibi complacendo. Si autem vacua in-
telligatur a plenitudine bonitatis vel
dilectionis vacua esse. Rex creator per
verbum suum condidit omnia et que
sit magnificencia verbi dei.
Condidit omnia verbo suo quod erat
in principio apud deum per quod omnia
facta sunt et sine ipso factum est nichil.
Iohannis primo. Et attende magnificentiam
verbi dei quod deus est quod est ut ars
efficax et operatrix omnium operum
creatoris et non est ut lucerna
solummodo ostendens quid et qualiter sit
agendum, immo est ut virtus omni-
potentissima omnia efficiens, non tantum
solummodo ut sigillum, immo ut sigil-
lans impressione sue similitudinis
atque decorans omnia sua electione
liberrima et sua voluntate
imperiosissima. Hoc verbum sive filius
dei est velud splendor a ge-
nitore suo procedens et claritas
complexiva ipsius. Et ideo eius
est gratia eiusque omnia per capa-
citate sive receptibilitate corporum
illuminans et pulcrius sue simili-
tudinibus prout decet decorans. Ita
ut pulcriores creature non sint
nisi resultationes quedam ipsius per quod
faciem dei sive ipsum noverunt et
ut imaginem de speculo. Et
nota quod hoc verbum non solum est enun-
ciativum sed etiam imperativum imperiosi-
tate forti et ultimate fortis
per quod obediunt eius imperio non
tantum ea que sunt sed etiam ea que sunt

A.

Ru si p'cipiat mortuo ut s'gat surget at si mortuus no fuiss& tu sterat ptate impiosissi&
z in morte z in vita Extende
z corp qui nos ipi no solu
vis nris anuncia's affirmates
ul negates. sz eciā impantes
q' volum' fieri ul no fieri. sed
vix mirū no ē tate impiositas
ut nobis tate obediat sed deo
qui dt. gn p'o fiat lux z fca
est lux. Et gdidit In hac co
dicōe sc' cor in qbg tatt' de
cor gsistit. s. situs mot'. spēs
z quātas. Situs ē i gpoicōe et
ordine siu dispoicōe. Compoicō
lz apti'ne z firmi'tes. Id ē ut
gponēdi apte giūnat' z gpoita
firmit' cohereāt. Aptitudo co
sideratur in quti'te et quate In
quti'te ne nimis tenuib;
grossis In quāta'te ne nimis ca
lida frigidis giungat'. Firmitas
gsideratur in soliditate at gcor
dia societas adiuncte. p quā z
sed simil'a defendūt ne ab in
separent'. Disspoico pz p hoc quia
diua prudencia tas suas sic
distribuit simi'lib; temporibus simi'lib;
i-bus ne ordo rez in ullo pe
nitus ptubet'. qd pz i celo in
tra in ae' in aqua z i omnibz
ornatibz corp. Motus ē gdi
formis localis n'alis. alis. vo
nalis. localis cu de loco ad lo
cu alq mouet'. n'alis fit p gn'ez
p corrupcta p de fuicta p de fcus
p vrpa'os. alis gsistit in spēbus
in apprehensibilibz. vocalis i frib'
z gsiliis. Spēs ē for' visi'lis q'
gtinet figuras figurās z colo
res. Figure rez appent inia'es
ul rpmag'ne ut gigantes ul
cpuitate sicut nanos z cyrrphos
ul qr vac ul qr pulcre ul
qr deformes. Colores appent
inia'les in celo sole luna et
stellis i tra in arboribus herbis
floribus lapidibz pcop q' visu

delectant. z prouocat affectu. In qbz
no solu pulcritudo sz origo ē
mira'lis. q' tre pulcritudo talis spēs
sit pducta. Et quali'tes diuersas
indidit deus rebus ut ap' spēz
hois ibi suu delecta'le reueniet
visu pascit pulc'do colorz sua
uitas tactus demulg auditu
flagrancia odoris olfactu. dulcedo
saporis gustu. Si aut' querat'
quare deus voluit gde mundu
Rndz Augg. Omnis ca efficiens
aor ē eo qd efficit'. nil aut' ē
maius voluntate dei. no gō ei
ca querēda ē. Et operat' gō se qua
uat genuitas. z id qd no ē no
querat. ne id qd ē no inveniat
voluntas u' dei ca prima ē sau'r
egritudinis i priorz atqz penarz
z retribucionu. Hec i' sola ca ē
vnd gdita siu corpta ē. q' si co
orta z ipa no orta. Et vba
ista gdē facte age tac z hmōi
no dnr de deo sed de creaturis
ut note' ab motu i agēdo. qz
un' motu in deo sz sed ex calore
solis aquid fit u' fca mocōe
ul muta'oe in sole ita ex dei
volu'te fiunt aqua siu mocōe
ul muta'oe dei. qui ē omi pri
cipiu z solu. Si qra' q' opabit'
deus anteq faceret celu z ter
ra. Rnde cu sapiēte. q' pscru
tatoribus alcora iehene ignis
paba'. qua hr no st pscrutanda
sz cu timore at reueren'a venē
randa. Etc'. 3°.

Hic opponunt heretici ad probandum
q' visibilia sunt a deo malo et

Audidit creatura. Heretici
qui dicunt q' ista visi'lia
sunt creata a deo malo opponunt
quo pz ex ignis bone caritatis
qui tot stos gbussit. z aqua
que tot submersit. z spēs ut ara
nea ul aliud genus nocuum qd
tot infecit. Rnde q' iste cre
ature que i se bone sunt z i suu
usu z a bono deo imitantes se
gditorem qui quibusq utitur est

gnal'r rndend'

quibus senciens Ro. xi. Vide bonitatem et severitatem dei in eos qui ceciderunt severitatem, in te autem bonitatem dei si permanseris in bonitate. Ad idem Sap. 16. Creatura tibi factori deserviens exardescit in tormentum adversus iniustos et lenior fit ad benefaciendum pro hiis qui in te confidunt. Ad idem Eccli. 39. Bona bonis creata sunt ab initio, sic nequissimis bona et mala. Bona si peniteant, mala si in nequicia permaneant. Tercio(?) creatura ad hunc finem dirigit opus suum ut utilitati deserviat hominis et eius obsequiis famuletur ut predilectorum ut prosub-

B iectorum. Unde notandum quod non est aliqua creatura que non habeat utilitatem licet quandoque lateat. Aug. xi li. de civi. dei: venena ipsa que per incuriam perniciosa sunt convenienter adhibita in salubria medicamenta convertuntur. Et e contrario delectabilia sicut cibus et potus et lux ita immoderato et importuno usu nociva sunt. Unde nos admonet divina providencia non res insipienter vituperare, sed utilitatem di-

C ligenter inquirere. Creature enim utiles sunt discrete utentibus, sed nocive utentibus indiscrete. Circa utilitatem creaturarum attende. Porro sciendum necessitatem quandam, congruitatem, gratitudinem(?). Necessarium est quo nequaquam non potest subsistere quomodo ut homo sine victu et amictu. Commodum est sine quo vita duci potest, tamen plus delectat ut in victu homo carnibus carnium(?), potus vini, in vestibus bissus ut sericum sive aliquid aliud splendidius vel mollius vestitum aptum. Congruum est quod licet utentibus non prosit in adiumentum, nec tamen convenit adornatum ut tincture colorum lapides preciosi et huiusmodi. Gratum est quod usui necessarium non est, tamen ad spectandum est delectabile ut flores et huiusmodi. Item notandum quod creaturarum quedam create sunt in nutrimentum ut herbe et fructus, quedam in adiumentum ut iumenta, quedam

ad humiliandum homines ut musce et pulices, quedam ad erudiendum ut formica Prov. 6. Vade ad formicam o piger. Quedam ad puniendum ut iehenna(?), quedam ad operiendum pariete(?) nostre(?) ut species(?), quedam ad complendum(?) et ornandum ut flores

D et huiusmodi. Illud autem notandum quod creature nocent sive nociva sunt propter peccatum et vicium nostrum, non sua, nam nobis sunt mala, nam licet deus sit bonus, influxus oculis nostris quod fit non spiritualis lucis sed corporalis vicio oculorum. Item autem nobis serviunt omnia que sub nobis sunt si nos serviamus deo a quo nobis sunt subiecta. Aliter caro non subicitur, aliter nec vicia(?) vomi(?), si anima

E deo non est subditus. Unde notandum quod universitas creaturarum est velud via quibus itur ad deum et aditur sempiterna virtus dei atque divinitas. Ro. i. Invisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. De huiusmodi viis dicitur Prov. 8. Dominus possedit me ab initio viarum suarum. Et Job 40. Ipse est initium viarum

F dei. Iste est velud vestigia quibus deus comprehendi(?) inquiri et reperiri. Job 11. Forsitan vestigia dei comprehendes et usque ad perfectum omnipotentem reperies. Ut quis dicit Eccli. 24(?) vadens per illa quasi investigator. Sicud enim vestigia dirigunt investigatores ad inveniendum illud cuius sunt vestigia, sic universitas creaturarum dirigit nos

G ad inveniendum creatorem. Item est velud speculum ut speculo licet tenuissime aspicitur, quod omnis creatura recte considerata ostendit nobis creatorem in quo plurimum dum incessit(?) imago sive potius umbra vel vestigium. Ad litteram(?) hic nobis notare sunt in speculum creature ut quibus contemplacionis intuitus quantum ad eorum actorem iuvet, ei qui approximare contendat ad hec vestigia ut per eas ipsum invenire studeat ut suum artificem amandum

atqz laudandi. ad hc spectly ut
in eis ipm spuitatu appareat
j. Cor. 13. Videmus nunc p spe-
culu 2 in enigate. It e velud
tinta multido lucidaz d' for-
nace fune boni'ts coredictiu
ad illumand tetru hois intu
Eccl. 13. It velud tinta mltdo
ticonu 2 carbonu ardenciu
ad calefad affctu misri hois
ad amore dei Cant. 5. dormisti
aut plu tuu. ascubra ets
una tanq spualia qui corpalia
sut ved ticones 2 carbones
mapie ad amore dei nos ac-
cedentes Eccl. 13. amagnitudine
specie. Item sut ved libri 2 tab
qsideamus legimus instrari
mis que ad moale edificatoz
ptinet qadmod a formica p-
uidea pu 6. vade ad formi-
cam o piger. It st velud tinta
mltdo agapetaz a' electoz
instpellenciu nos p amore dei
pdicatiu po 2 magnificencia sapien
2 affabilitate bonitate 2 largitate
ipius. It st ved tinta multido
signoz 2 nutuu ad innotescen-
du nobis creatore. Na sd
dt Aug9 nutq dei st i nunc
qualis 2 qutq sit. It st ved
tinta mltdo nustz xenia di
ut misri desfentes xenia di
nobis velud amicis desfenciu
seu busta dei nobis velud
paupibg porrigenciu. donu e
manifestu. dator vo occultq
It st velud tinta mltdo fam-
tiu nobis ob amore 2 honore
dei famulanciu Ita q d' hoie
possit dici q oia fuit ei ps
omnia subiecisti. It sut velud
tinta mltdo nuncioz 2 pricte
hos erudienciu vnd Job 12. In-
terroga iumenta 2 docebut te
It st velud vmbra p modica
po e sapie bonit' magnis pre-
tiu ac supeminentie cator
It st ved odor diuie bonitatis
ac suauitatis ad qua odoranda

catud e cor hominu Cant. 1. Tra-
he me post te Et io a te
de vilitate cordiu hoi tpa-
libus inhcenciu. odoribg fon-
tali suauitate neglecta ne pe-
nitus no curata. Qd dicut
heretici creare e qtr eis oppos
Oppositum. Heretici dicut
q creare e ex piacti ma
aliquid face. Et pbates hoc qpue-
nimus dice creare ex n^{eo} aliquid
face Et mbus oppone. Creauit
creauit oia simul a no Si vo
quo go dicut q creae aliquid
d' piacti ma face. nonne in
matia creatu quod est. utiqz
go si ex piati ma cauit oia
ipa piacte ma cauit ex se
ipa It si ipa sit ma e aliquid
creatu piacte aliqs. Aq go
creatu fuit ad oia go no st
omnia Si aut dicet heticus
q i^a ma piacte e diua puia
que Sap. 11. d^z ma invisa
ideo Si i^a ma invisa e diua
sba go deus cauit oia de sua
sba cu inptilis sit 2 summe
simplex. dedit go creature a se sua
tota sbam. go oms creature eq
sbe sut cu deo go st sba v
dij qd dice e absurdu Si at
dicat q no cauit oia st sed
2 in ordine vnu pg aliud in-
telligimus oz pueniae ad hoc qd
sit nunc e ab ipso catore go cit
creatu ex n^{lo} ut ex diua sba
si no ex diua sba ut deus e
go ex n^{lo} go cae Rm parum
io e ex n^{lo} aliq face 2 si in-
uenit^z q ex aliquo cat i ppe
fut^z in creandi. *Auctibus*
ondr q deus condidit opem
spualem et corporalem catura
Spiritualem 2 corporalem Act.
eo vnanimit leuauit
vocem ad deu 2 dixerut. Due tu
fecisti celu 2 tra mare 2 oia
que in eis sut Amos ad petr

Firmitatem et utilitatem eius dubites
in omni creatura tam spirituali
quam corporali summa bonitas fecit
solos angelicos spiritus et humanos
intelligendi facultate divinitatis ac-
cepisse. Fecit deus racionalem B.
creaturam que summum bonum in-
telligeret et intelligendo amaret amando
possideret ac possidendo frueretur.
Eamque hoc modo distinxit ut pars
in sui puritate permaneret nec
corpori uniretur ut angeli et pars
corpori iungeretur ut anime. Creatura est
autem racionalis creata in spirituale et
corporale. Spiritualis angelus. Cor-
poralis homo. Capacia racioni et humana
carne subsistens. Factus est ergo C.
angelus et homo. Non quia deus in-
digeret alterutrius officio qui
bonorum nostrorum eget ut dicit Psalmista
sed ut frueretur ei ac fruerentur eo-
rum fruicio regnare est. Maior D.
non efficit fruens nec tamen fruitur.
Angelis tribuit cuiusque superiorem
scilicet in divinis et in naturalibus distinctionem
personalem et per racionem naturalem insita
intelligencia memoria voluntate
dilectionem et liberum arbitrium quo
poterant sine coactione vel vio-
lencia propria voluntate ad utrumlibet
flecti. Et nota quod in creatura spiritua- E.
li attenditur scilicet forma potestas et
persona. Persona id est sibi sapiencia
forma arbitrium potestas. Item ad
scienciam pertinet subtilitas. Ad for-
mam intelligencie perspicacitas
ad potestatem racionalis voluntatis ha-
bilitas. Tercium habet in sui exor- F.
dio acceperunt dictas condiciones que
puritati et excellentie in essencia
in forma et in facultate. Tercium que
alii erant aliis superiores. Has
has distinctiones ille solus comprehen- G.
dere potuit qui cuncta fecit in
numero pondere et mensura et ipse
ipso qui est mensura omni rei mo-
dum prefigens et numerus omni rei
speciem prebens et pondus omnem rem
ad stabilitatem trahens id est terminans
et formans et ordinans omnia

Cap. II. Hec fecit omnia in numero
pondere et mensura scilicet omnia numerata
in numero, omnia ponderata in pon-
dere, omnia mensurata in mensura.
Item nota quod cum creator con- H.
didit creaturam spiritualem et corpora-
lem necesse fuit ut conderet habi-
tacula utrisque convenientia. Unde
non quod sicut cor vas est et recepta-
culum proprium vite ac vitalium et
eorum sedes est seu solium ipsius
anime totum residuum regens
et ad ministrans. Sic celum quod
dicitur empireum eatenus maxime
vitalium sunt in mundo necesse est
continet et est sedes ac solium crea-
toris mundum regentis et admini-
strantis. Propter istud ista ultima
Celum in primum sedes est ac-
denique necesse est decere sta-
bilem et quietam. Item quod celum
empireum quod est hospitale an-
gelorum et hominum glorificatorum et
est velud amictus splendoris
totius mundi. Sed dicitur empir- I.
reum id est plenitudo sive refulgi-
dum vel igneum quia ardet ar-
dore in excogitabilis suavitatis
sicut clibanus succensus cuius
sua necessitas ardet si ligna in
eo posita sunt. Ita sua celi
empirei ardent si sancti in eo col-
locati. Item est velud tertium K.
pulvinus preclari pallacii domina-
toris omnium seculorum. Et velud
coniunctum spectosum templi
eius quod est totus mundus et est
habitaculum glorie ipsius et pene-
trale intimum in quo est quod
nobilissimum est in hoc mundo. Sic
est velud sacrarium in templo
quod est mundus. Sacrarium dico con-
tinens et recipiens quecumque sancta
sunt in hoc mundo dignitate tam
nobilis habitaculi digna. Primum est
celum quod celat et continet omnia.
Istud celum est domus dei uber-
rima. De cuius ubertate inebri-
antur omnes qui in ea sunt. Et
de cuius plenitudine in ista re-
gione apparet instar rarissime

ac tenuissime creature. Item empir-
reum est velud civitas quam
fluminis impetus letificat quia
torrentes voluptatis spiritualis replet
Item est quasi aula regia regis
regum et domini dominorum omnium presi-
dente regibus innumeris et ange-
lis et hominibus assumptis honore
ac decore regio fulgentibus ad-
ornata. Hanc aulam creator con-
didit tantam et talem constituta et gle
vidit decere magnificencie glorie
sue et innumere multitudini fami-
lie sue angelorum et hominum electorum
iuxta illud Iohannis 14 In domo patris
P. mei mansiones multe sunt. Item
empireum est nobilissimum
inter omnia corpora naturalia et est
fere spirituale et vicinissimum spiritua-
litati sicut ut spiritualium sedes
est. Hoc est facile videre comparacione
corporum naturalium ad invicem et ad
illud. Aqua enim nobilior et subti-
lior est quam terra et aer quam
aqua et ignis quam aer et celum
lune quam ignis et ipsum deno-
minatur ad celum ultimum quod est
empireum. Et attende in quanta
excellencia nobilitatis et subtilitatis
ipsum invenitur ad corpora humana
quorum habitacionem aliqui habunde dili-
gunt ultra modum. Quanto ergo forcius
celi illius habitacio nobilissima
grata et iocunda erit animabus
M. spiritualibus et sanctis angelis. Sed si di-
cat aliquis quid ad spirituales substancias
de loco vel habitacione corporali quod
non vel ad corpora de habitacione vel
de domo spirituali. Dicitur vel ad spiritua-
les substancias de loco vel habitacione
corporali. possunt nec inquit esse
pecunia in bursa vel in pixide vel
alio vasculo. Quanto forcius presencia
dei habitacionis localis dedignatur
cum sit in ultimitate spiritualitatis et cor-
poralitati inpugnantissima. Unde
quod rebus de talibus sunt habitaciones
in locis vel in rebus corporalibus
primo propter indigenciam habitacionis
quemadmodum homines habitant in domibus

volucres in nidis fere in speluncis quia
indigent pressuris in commoditatibus
evitandis. Secundo quia indigent lo-
co et vero que inhabitatur. propter
quod deus inhabitat in hominibus
qui scilicet indigent habitacione cum
inhabitacione in eos influit bonum
nec gracie ac glorie. In templis
eciam habitat per sanctificacionem quia non ibi
honoratur deus non sua utilitas
est sed hominum. Sicut sol videtur
non solis utilitas est sed videncium
Tercio causa habitacionis anima-
rum in corporibus unus et talia
ta est composita ex potenciis duabus
quia anime indigent corporibus propter
operaciones bonas et corpora animabus
propter ... que non oportet
hic nominare Vel vide per ...
... quid anima de corpore in quo
habitat. Nomine ad ipsam pertinet
sollicitudo regendi illud et provi-
dendi alimenta et alia multa que
sunt corporalia. Ex quo patet quod non
solum est in corpore uno sed et ...
circa corporalia multa et in omni
parte sua corporis ubi dolor vel
lesio. Hic dolet quod punctor cla-
mat. Item quarto ... qualiter
deus habitat in templis et sunt
corporalia. Dicimus non loco. Omnis
secta ... que de deo vel
noticia vel opinionem habet asserit quod
deus est in celo et in templo
ubi colitur adoratur et requiritur
N. Ad intellectum igitur plenius veritate no-
ta quod ubi spirituale quod sortitur et ... con-
gruit spiritualibus substanciis distat
ab ubi corporali quod sortitur et ...
congruit corporalibus substanciis multis
differenciis. Prima est circumdacio seu con-
tinencia qua corpus circumdatur vel con-
tinetur ab ultima superficie corporis
ambientis illud. Secunda est reple-
cio ... concavitatis ... intime
superficiei quia repletio non patitur
secum aliud corpus in eadem
concavitate seu loco. Tercia est
adequacio loci et locati non
solum superficiei ipsius locati sed

ipsius creatur qua replet corpus locati. Certa est situs sui positio et ordinatio prius locati per quam per designationem sursum et deorsum ante et post longum et latum et profundum principium medium et finis. Econtrario autem se habet proportionaliter in ubi spirituali. Et spirituales autem substantie magis includant et continent illud in quo esse dicuntur quam includantur et contineantur ab ipso. Sicut ipsa prima causa creatoris magis includit et continet omnia quam includatur vel contineatur ab ipsis. Et magis includit omnia quam sit inclusus ab ipsis vel in ipsis. Unde nostra anima humana corpus in corpore potius includit et continet corpus quam includatur et contineatur a corpore. Unde perfectius dicitur quod anima includendo illuminat et illuminando includit. In quo est similitudo quedam anime ad creatorem. Differt autem quia essentia creatoris non est alligata vel ad minora rebus sed supereminet omnibus liberrima. Anima vero humana habet multiplicem alligationem ad corpus. Unde quod patitur passionibus corporis et dolet doloribus eius. Et quo trahitur corpus trahitur ipsa. Licet ab alligatione solvitur per mortem corporis. De celis autem diximus facile est videre. Illud autem sciendum quod substantie spirituales que alligationem habent cum corporalibus limitatas habent virtutes et diffinitas quo limitibus et finibus corporum suorum ut ultra per se nichil operentur. Per organa vero membrorum ipsorum vel per instrumenta a membris ipsorum applicata operantur multa sicut apparet in edificiis et in aliis artificiis. Et hoc dictum de limitatione seu diffinitione intelligitur est ut in pluribus et non universaliter quia anime operantur multa et mira extra corpora sua. Et spiritualem et corporalem ab initio temporis creator condidit paradisum terrestrem. Capitulum 2m. De quo fuit varie narrationes

historiographorum et eorum qui se vidisse testati sunt. Attestantur etiam de paradiso esse quatuor flumina que inde exeunt. Gyon qui nunc dicitur Nylus. Phison quem Gangem appellant. Tigris et Eufrates qui soli antiqua nomina retinuerunt. Quorum ortus vel ex maribus vel ex fontibus totius nostre habitationis invenitur licet a pluribus fuit laboratum. Sic ergo solum inventum est quod ab extremis finibus orientis fluunt ad quos non patet hominibus accessus. Ex quo Adam et Eva de paradiso fuerunt exclusi qui intromissi fuerant ibi ad habitandum et commorandum quasi in loco disciplinae et in scola virtutum ut ibi exercitarentur tamquam in amenissimo loco ut in orto voluptatis ut dicitur Genesis 2°. Et non quod paradisus terrestris est magis per totius terre et est in communis finibus orientis et continuitas terre a parte orientis. Si queratur cur deus creavit paradisum cum presciret quod homines ibi erant per breve modicum moraturi cum ergo usui erant ipsum preterea cur relinquet vacuam tam nobilem habitationem nisi substituisset alios ad habitandum. Et dici potest quod sicut post casum et ruinam angelorum de celo empireo curavit restaurare ruinam illam et replere loca empirei animabus quare non fecit sic in paradiso terrestri. Quod credendum est creatorem voluisse tam nobilem habitationem tam preclara opera sua lignorum et fructuum esse penitus otiosa. Unde quod locus paradisi non est habitatio hominibus congruens post statum in quo modo sunt. Et quare est quia delicie corporales nimie sunt animabus humanis inebriant vero eas et alienant a veritate et inducunt eas in oblivionem creatoris et illaqueant eas atque captivant et inducunt in servitutem corruptionis. amortatimis

vivat in unctione creatoris. Contraria
vero deliciarum corporalium purifi-
cas atque clarificant et abstergunt
ab eis crassitudinem atque rubiginem
viciorum et malarum passionum. Et
quod utilis est animabus spiritualis deli-
2 cias que in misteriis est ipsa. Si
queritur et quid posuit creator
adam et uxorem eius in paradiso de-
liciarum cum quo delicie noxie sunt
animabus spiritualibus. Respondeo quia delicie
temporales tunc non potuerunt eis nocere
propter firmitatem et bonitatem atque fortitudinem
nature illorum. Sed postquam corrupta fuit
et infirmata natura illorum propter peccatum
omnes corporales delicie facte sunt
eis in augmentum corruptionis
et egritudinis ex corruptione putrida.
Sicut vinum forte non nocet
quibusdam propter bonitatem complexionis
et sanitatem ipsorum. Aliis vero no-
cet propter malam complexionem et corrup-
3 tionem et infirmitatem illorum. Ad hoc
quod queritur cur creator reliquit
vacuum et otiosum paradisum. Respondeo
quia non est otiosum quia multe utilitates
inde emanant. Sed eruditio hominum
qui eum audiunt se amisisse tam
nobilem habitationem et quasi irreparabiliter
propter peccatum. Eruduntur et provocantur
ad obedienciam creatoris et deterrentur
a sceleribus suis pro quibus tanta
hereditas est ablata et tante mi-
serie et tanta pericula sunt inflicta.
4 Si quis dixerit quod in vanum videtur
deus creasse nobiles fructus paradi-
si cum non sit qui comedat de illis.
Respondeo quia in terra habitabili nostra sunt
multe arbores de quibus non come-
dimus fructus ut de ligno carp-
farium edificia. Ut de omnibus
lapidibus qui sunt in lapidicinis
construuntur domus. Ut de omnibus
metallifodinis ex quibus fiunt copie
auri vel argenti vel alterius metal-
li que ibi sunt. Ut de mari vel
aliis aquis omnes pisces ad
vescendum et tamen non propter hoc inutiliter
sunt creata. Habes ergo et similes co-
pias creavit altissimus immensas divi-
cias bonitatis et sue largitatis
non immo mensuram avaritie vel con-
venientis hominis. Quod omnibus eviden-
1 tissimis clarescit. Scilicet vir largus
et dives non largitur munera
sua secundum multa et quantitatem proprie-
tatum suarum sed potius secundum magnificen-
ciam et munificentiam suam que ipsum docet
2 munifice largiri. Item pater fami-
lias largus non attendit quanta vel
qualia quesituri sunt in vitalitatem
sed quanta et qualia deceat largitatem
3 et reliqui largi sufficiunt. Item
aque non ~~fluunt~~ fluunt de fonte
secundum mensuram sitis et possibilitatem
bibentium vel hauriencium sed secundum
habundanciam et inundanciam fontis.
4 Item sol non lucet secundum capacitatem
videncium tantum neque illis solum
qui eum possunt intueri sed super omnia
illuminat proprietate luminositatis sue.
5 Item ignis non calefacit per indigen-
ciam tantum calefieri volencium sed per vir-
tutem caloris sui incendit et ignit
¶ obviancia sibi. Si quis querat
propter quid deus sit lignum vite.
Respondeo quia virtus illius ligni erat
conservativa vite ut quidam homines
de illo ligno comedentes infini-
tatis molestias et mortem corporis
non sentirent. Si quis autem querat
quomodo lignum vite per fructum
suum virtutem habebat conservandi vitam
corporalem in corporibus etiam in corrup-
tis et mortalitate moriendi. Respondeo
quia mirra et aloe ac balsamum
et sal et multa alia servant corpora
incorrupta. Et quia plus est mor-
tua servant multo tempore a ~~[illegible]~~ cor-
ruptione putrefactionis. Multe etiam
medicine vitam prolongant vel
conservando vel purgando vel reprimen-
do vel renovando. Unde non est mi-
randum si arbor vite vel fructus
eius habeat virtutem conservativam vite
humane. Lignum scientie boni et mali
est lignum in quo probatus est adam
qui ante comestionem illius ligni
habuit scientiam sed post comestionem habuit
experienciam et ideo non nomine sed
occasione habuit hoc nomen.

Con̄ Saduceos qui negant ee
āgelos ondr̄ q̄ āgelus cādit ꝑ ē a deo

Angelica ꝯn̄ saduceos qui
negāt angl̄os ee Act. 22.
Contra quos p̄s. Qui facit ange-
los suos sp̄us. It Glē. p̄o Colos.
p̄mo Inuisibilia cōdita s̄t omnia et
infra. Siue throni siue dnacones
siue p̄ncipatꝰ siue ptates. De laude
angelorum dr̄ Job. 38. Ubi eras
cū me laudarent astra matu-
tina. ꝛ filius dei cos angelos
A. vocat. Et vō q̄ angeli nos p̄-
gāt illumināt ꝛ pficiūt. Vnd dr̄
ad mariam luce p̄o. Aue gr̄a ē siue ve
cte purgato. maria .i. illuminata
uel illuminatrix cetē illumināc̄o. gra
plena cete pfecta. Et ꝯsolant̄
pusillanimes. Act. p̄o Ioseph
fili dauid noli timere. Et susti-
ment infirmos ꝛ educūt a p̄ria
ꝑ timicorum insuciabi ciuitatibus
vnd M̄t dr̄. Ag 2o. Surge ꝛ acci-
pe puerum ꝛ fuge in egiptum. It
reducūt ad p̄riam a piclis libe-
ratos Act. 2o. Surge ꝛ accipe pu-
erum ꝛ vade in t̄ram isrl̄. Item
secundat steriles mres ac vita
pdicat ꝛ incredulos puniūt luce
p̄mo de zacharia ꝛ elizabeth. It
euangelizat gaudiū ꝛ ꝯfirmāt
in fide ꝛ laudāt dnm luce 2o
It ꝑciūt viā Act. p̄o ꝛ terrent
malos ꝛ ꝯsolant̄ bonos Act. ult
It custodiāt ne pctis hois offendāt
ꝛ adminīstrāt necc̄a. Act. 2o. Et dati
sunt angeli ad custodiend. Gen. 30.
It ad corrigend ꝛ informand utz
in agar fugiente a facie dne
sue Gen. 16. Ite ad custodiend
bonos ꝛ puniend malos p3 de
loth ꝛ zodomis Gen. 19. Ite ad
pbandū ꝛ bndicend ꝛ magnificād
bonos ut de abraham ꝛ ysaac
Gen. 22. Et de iacob Gen. 28. It
ad suscipiend infirmos ꝛ corripi-
end puers ut de iacob ꝛ laban

Gen. 31. ꝛ 32. It ad ꝓtegend
ꝛ ꝯfortand ꝯtra aduersarios
ut Iosue 5. Ite ad terrend ad
debellandū puniend ꝛ fugand
inimicos. 4 Reg. 1. ꝛ 19. Ite
ad p̄dicend ꝛ reuelandū ventura
ꝛ ad vitā ac mores bonos infor-
mand Iudicum 13 de sampsone.
Ite ad liberand ꝓ͞pl̄m de manu
inimicorum ꝛ ad signa ostenda
utz de gedeone Iudicum 6. Ite
ad auferend iniquitates ꝛ pctā
ꝛ ad mundandū ꝛ apiend os ad
loquendū Ysa. 6. Item ad docend
ꝛ informand ad omnia ī mandat
dni facienda Iudicum p̄o Ite ad oste-
dendas ꝛ reuelandas visiones ꝛ ad
ꝯfortand pusillanimes ad p̄liand
pro nobis Dan. 8. 9. 10. ꝛ 12. It
ad docend indoctos ꝛ puniend
puersos Dan. 13. It ad sanand
infirmos ꝛ ad arcend demones
ꝛ repellendos ab obsessione hominum
Thobie 8. It ad associand ꝯdu-
cendū liberand a piclis ꝛ ad
negocia nr̄a bñ expediend
Thobie 6. 7. 8. 9. It ad puide-
dū nobis omnia bona ꝛ ad do-
cend nos ꝛ instruendū ī bonis
opibus ꝛ ad offerendū deo p̄ nobis
oraco̅es nr̄as ꝛ alia bona q̄ facimꝰ
Thobie 12. Angelorum aūt mis-
teria ignoramus nisi quantū ab
ipis didicimus. Et nota q̄ licz
angeli sint ī corpei non h̄ntes
corpa sibi vnita. tn̄ aliqn̄ as-
sumūt corpa ad implend mis-
teriū sibi ꝯmissū. ī quibus
corpibꝰ apparēt hoībus ꝛ loquūt̄
sed nō in p̄dictis corpibus. ꝛ ꝯpleto
ministerio ea deponūt utz Thobie
12. ꝛ aliqn̄ locuti s̄t ex ꝑsona dei
sm̄ distinc̄oc annis p̄ue Gen. 18
ꝛ 19. ꝛ aliqn̄ ex ꝑ͞pa p̄riis aī f. 2. s. f.
Illud aūt notand q̄ vndens ī sc̄ptis
s̄cis ꝓ deo angelus po͞n nō p̄r

B.

no spūs sctūs sꝫ solus filius
voc incarnatus intt.² Item nō
ql angelus ē spūs intelligibilis
racionis capax & intt⁹ qui quāto
vicini⁹ tanto pspicaci⁹ diuina
C. essencia contemplat². Et nō ꝗ
boni angeli tanta grā confirma-
ti sūt ut nō queāt fieri mali &
mali in tanta malicia obdurati
sūt ut nō pnt fieri boni. tamē
utrīqꝫ hnt liberū arbitriū. q²
& boni nō aliqua cogente necitate
sꝫ spontanea voluntate pspicacitate ad-
iuti faciūt bonū & eligūt
& malū respuūt. Et mali spon-
tanea voluntate a grā destituti
bonū vitāt & malū sequūt². Et
hnt mali liberū arbitriū sed
depssū atqꝫ corruptū. ita ꝗ
surgere ad bonū nō pnt. Boni
aūt p⁹ confirmacōꝫ hnt liberū ar-
bitriū tanto liberi⁹ quāto adiuti
ꝑ grāꝫ iam nō pnt cadere ꝑ pctm̄
vel uelle subire vilitati & mise-
rie pcti. & est in angelis & in
sctis qui cū deo sūt tāto liberi⁹
quāto a pctō immuni⁹ & ꝓmp-
cius ad bonū. Quo n̄ quisqꝫ
longi⁹ ē a suitute pcti. tāto
in eligēdo bonū liberi⁹ habet
iudiciū. & iō d² liberū ar. q²
sine necitate vel coactōe pt eligere
qđ disposuit ꝑ voc. Et damascen⁹
D. angelus ē sba intellectualis sēp
mobilis arbitrio libera in corpea
deo ministrans s²m grām nō nā²
immortalitatē suscipiens. cui⁹ sbe
spēm & tīnū solus qui creator est
scit. ꝑmū aūt dei creati sūt
oēs angeli. & a spū scō ꝑfi-
ficati ꝑfecti sūt s²m ꝓpor-
tione dignitatis & ordinis illūacōꝫ
& grām pticipātes circūscriptibiles
Cū n̄ sūt in celo nō sūt in
tra & cū ad terrā mittūt²
a deo nō remanēt in celo. nō
circūmuniūt² a parietib⁹ & ianuis
& claustris. Sūt tn̄ ab oī pa..

creati. nō tn̄ impassibiles. solus
n̄ deus impassibilis ē. Transfigu-
rant² aūt ad quācūqꝫ iussent do-
minator deus. & ita hoībꝫ
apparēt & diuina eis mistīa reue-
lantes. Et nō ql angelus est
purus na. vtgibiator officio fi-
delis in custodiendo. obediens
in exequendo. contemplans fruendo.
E. actiuus nunciando. Ordo ange-
loꝝ d² celestiū spūm multitudo
qui int̄ se in aliquo munere grē
similant². Sūt aūt s²m dyo-
nisiū qui a bt̄o paulo doctore
suo hec didicit. qui raptus
in padisū hec vidit. i. tres
ierarchias .i. 3ᵉˢ sacri pncipa-
tus distincti. Ierarchia grēce
latine d² sac pncipatꝰ. a ierōs
ql ē sacrū & archos ql ē pncipa-
tus. In p᷑mo seraphin sup alas
hnt. cherubin multos oclos
& troni sedes. In 2° dnacōes
virtutes & ptates. In 3° pnci-
patus angeli & archangeli. In ma-
lis aūt angelis nō ē distinctio
ordinū q² ibi nꝰ ordo sꝫ sem-
piternus horror inhitat. job.
F. Et nō ql in ordinibꝰ angeloꝝ
ut qđ diuini lumīs hꝫ inferior id
ptinus hꝫ superior. Superiores
inferioribus influūt que a deo
suscipiūt s²m ipoꝝ capacitatē
ut dicit Gregorius. In illa sūma
ciuitate sic sūt ꝗ spālitati sīgloꝝ
ut tn̄ sint quia oīa. & quod
ipse quisqꝫ hꝫ ex pte. hoc iā
oīne totū tenet. q² i² ex pte
ab oībus hnt² eis in pnato
noīe data sūt qui hꝫ in nūme
plenius acceperūt dnacōes
inferioꝝ. Cuncta tn̄ ibi sūt sin-
gulorum. q² ꝑ caritate sūt ab
alio in alijs hnt². Ideo pleꝝ-
qꝫ ipi bonoꝝ spūm ordines
vicinoꝝ sibi ordinū vocabla
sortiunt². ysa. 6. volauit ad
me vnus de seraphin. Ad id..

rum christi in novem ordinibus electorum. Quia superiores habent ad inferiores, et ad invicem superiorum inferiores sua officia exequuntur. Illud autem notandum quod non nominatur quilibet ordo ab omni re quam plenius ab aliis accepit sed ab aliqua re quam accepit. Sunt autem omnes celestes spiritus ad exteriora nunciando mittantur, docet apostolus hebreos primo: omnes sunt administratorii spiritus in ministerium missi. Intelligo quod omnes ministratorii spiritus sunt missi in ministerium propter eos qui hereditatem capiunt salutis. Nec debet indignum videri si et superiores mittantur, cum ipse eciam filius dei ad inferiora sit missus, galatas 4. Superiora agmina dum deo assistunt et ab intimis numquam recedunt, non quando mittantur. Sed hii raro ad exteriora procedunt, neque tunc ab intimis recedunt sed dei presencie ac contemplacioni semper assistunt. Quod hec faciunt qui frequenter mittuntur. Hii dicuntur inferiora agmina. Dicitur quod apostolus de illis loquitur et ysaias 6 dicit mitti seraphin quia ad incendendum

[illegible] in regno terreno bene disposito apparet exemplum et similitudo novem ordinum angelorum

a Angelica. Primus vero bonorum christi est consiliarius summi et summi regis qui creator est omnium et omne regnum disponit. Christus est consiliarius regni illius et ordinatores hierarchie ordinum illius. Et ideo attende quod in regno terreno bene disposito primum et laterales regis debet aspicere tres ordines hominum qui idest necessario assistant regi. Primus est amantissimorum et amore ipsius super omnes fervencium. Hic ordo assimilatur ordini seraphin qui interpretatur totus ardens sive incendium eorum. Secundus est ordo sapientum quia per sapientes reges regnant, proverbiorum 8. Multitudo sapientum sanitas orbis terrarum, sapiencie 6. Hic ordo assimilatur ordini cherubin qui plenitudo sciencie interpretatur vel fusio sapiencie. Tercius est ordo iudicum qui iura reddant, qui controversias et lites dirimant. Hic assimilatur ordini qui troni vel sedes dicuntur quia in illis tamquam in trono regalis excellencie sedet rex regum et dominus dominorum et inde sive per alios illos iudicia sua exercet. Proverbiorum 22 iudicia que fiunt per homines. Unde illud proverbiorum 29: Multi requirunt faciem principis sed a domino egreditur iudicium singulorum. Quartus ordo est excellentissimorum et honoratorum magnatum qui dum barones regni in quibus consistit fortitudo et potencia regis. Hic assimilatur ordini dominacionum in quibus maiestas relucet dominacionis super excellentissimi creatoris. Quintus ordo sunt principes provinciarum per quos provincie reguntur. Hic assimilatur ordini principatuum qui debent cum iusticia et clemencia principari et ab oppressione et tyrannide abstinere. Sextus sunt duces legionum atque bellorum instructores et capitanei acierum sive principes miliciarum. Hii assimilantur ordini potestatum quia per eos in potestate regis deducuntur qui ab eius potestate recesserunt vel eciam rebellarunt. Septimus ordo regni terreni est centurionum sive ministrorum qui vindictas et iusticias exequuntur. Hic ordo adaptatur ordini virtutum quia in tantum debent esse inimici viciis ut in morte illorum appareant [illegible] et non solum ~~virtutes~~ virtuosi sed eciam virtutes debeant nominari. Tunc eorum officium sit vicia et viciorum opera exterminare. Octavus ordo est magnorum nunciorum qui legati vel [illegible] nominantur qui magna

nunciat et aliis nunciis certa
nuncianda deferunt iussa regis
hic assimilatur ordini archange-
lorum. Nonus ordo est minorum nun-
ciorum per totum regnum discurren-
cium sive equitum sive peditum qui
iussa regis deferunt. hic as-
similatur ordini angelorum. Item
b. attende et considera similiter in regno
spirituali quod est clerus. in quo po-
tissimum summus similitudinem tenet summi
ac summi regis. cuius vices agit
in terris quantum ad gubernacionem
spiritualem. cui debent assistere tres
ordines electorum. Primorum primus
ad instar Seraphin debet esse fer-
ventissimorum et totaliter ardencium
in amore creatoris. Secundus ad instar
Cherubin debet esse sapientissimorum
et in rebus divinalibus eruditis-
simorum. Tercius ad instar tro-
norum seu sedium debet esse iudicum
qui iura spiritualia et leges ec-
clesiasticas seu civiles no-
verit ad plenum. et petentibus
iura reddat. et ita ierarchia
horum trium ordinum dicitur sacer
c. cetus cardinalium. Dominacionibus
adaptantur patriarche sive primates
qui post tres primos ordines pre-
eminent in clero. principatibus
archiepiscopi sive metropolitani ad-
aptantur. potestatibus episcopi. virtutibus
archidiaconi. Archangelis archi-
presbiteri. Angelis presbiteri. Ex predictis
patet quod est ordinacio et omnis decen-
cia ordinacionis in omni regno
terreno sive spirituali sive corporali
quorum est et similitudo sive velut
sive designacio sive signum regni
celestis. sed in gravibus penitenti-
d. bus. Et attende quod tu dicatur
Seraphin incendium divine di-
lectionis. Cherubin plenitudo divine
sapiencie sive cognicionis. troni
sublimitas et excellencia regi- c.
minis seu gubernacionis. Seraphin
nominati sunt ab ardore non
solum propter se sed ex officio inflam-
mandi homines in amorem creatoris. Che-
rubin ex officio docendi homines
et implendi eos sapiencia divinali.
Sed troni ex officio docendi
et instruendi homines de regen-
do sibi commissos. Sed dominaciones
ex officio instruendi et adiuvandi
homines ad domandam carnem rebel-
lantem contra spiritum et ad redigen-
dam in servitutem spiritus. et ad
domandos eciam superbos qui se contra
deos erigunt. Principatus vero
quia inspirant hominibus cogitaciones
et facere que digna sunt principi-
bus declinaciones tirannides et ini-
quas oppressiones in eos quos re-
gere habent. et sectari que sunt clemencie
ac virtutis in corde et ad
summa officii sui deducere. ut
terram vita habeant et tranquilla
in hac vita et ad vitam perveni-
ant sempiternam. Preterea ipsos et
reges regum omnium inmittunt
ut sunt incorruptibiles sive
acceptores personarum et munerum
et non se ducti... blandimentis
vel adulacionibus et infallibiles
consiliis ac suggestionibus. Potestates
vero qui contrarias potestates demonum
arcent ab hominibus et repellunt. et
ad pugnandum contra eos illos adiu-
vant et instruunt. et in bellis
eciam corporalibus consiliis et auxi-
liis et revelacionibus suffragantur.
Virtutes eciam sibi incitant ho-
mines ad aggrediendum et perficienda
difficilia et ardua bonorum operum
per que virtuosi homines noscuntur.
Archangeli et angeli suis nomi-
nibus sua officia innotescunt. angelus
in greco nuncius dicitur latine. ar-
changelus vero dicitur ab archos quod est
princeps. et nuncius principalis. quia
est maiorum et principalium revela-
cionum nunciator. Omnes predicti
ordines sunt principatus sive ierar-
chie non tam propter prelativa officia
que habent in subditos sed etiam

inter sanctas creatoris nobilitates seu per-
eminentie optinet principatum
et tum propter excellentiam ierarchie sue
convenit trinitati quia est super omnem
cogitatum et quia est principatus et
princeps et principium omnium esse met
ipsa et non aliunde. Sunt autem 3
ierarchie s. divina angelica et humana
de quibus patebit in sequentibus

Quare nominaciones vii ordinum con-
venerunt creatori

A ngelicas nominaciones septem
ordinum angelorum videtur
esse proprie creatoris. Deus enim ignis
consumens est Hebr. 12. Non est qui se
abscondat a calore eius. Et ideo
si velis loqui sic licet dicere
seraphin eum sit in se pure ardens
et incendium aliorum. Hoc incendium
est bonitas et pulcritudo ipsius
quibus incendit amore suo eos qui
ei proximi sunt et ignit eos sicut
ferrum ignitur ex igne. Et huius
incendii indicia sunt calores omnibus
creature sensibiles accidentes suos
calefaciunt et inflammant. Bonitates
enim et pulcritudines creature vestigia
sunt bonitatis et pulcritudinis dei et
quasi vie ad ipsum conscendendum diligendi
et veniendi. Ratio eius utendum est
ut viis quibus et per quas venitur
ad ipsum, non est abutendum creature
ut ipsa via linquatur ad creaturas
quod facit qui propter eas et non propter se
diligit creatorem. Hec enim propter
designativa est situs sui finalitatis
illa vero propter designativa est vie
et mediatoris. Et nota quod toti or-
dini seraphin congruit hec nominacio
ex officio dilectorum qui creatorem di-
ligunt et incendunt alios ad ipsum
diligendum. Set ipsi congruit nominacio
seraphin ipsi creatori duobus modis
s. ex natura et officio. Ex natura duobus
modis. Ardet enim in se sicut fornax
seu caminus spiritualis ac vivifici
amoris. Ardet eciam in aliis quos
ipse met diligere testatur et reddit
ex nunc dilectorum officio quod dixit

me venisse ignem mittere in terram
et adiecit quid volo nisi ut ar-
deat vel ut accendatur. Nominacio
vero cherubin quod plenitudo scientie
vel fusio sapientie interpretatur in primis
et maxime congruit creatori et asser-
te ipso filio dei qui est sapientia pa-
tris. Beatis vero ac beatis spiritibus qui
sunt in illo ordine qui cherubin
dicitur explendidatissima influencia
sapientialis luminis ex lumine primo est
communicata illuminacio. Ista isti ordini
cherubin que speciali preeminencia
sapientie decoravit. Set et seraphi
amoris privilegio speciali. Thronorum
vero nominacio designativa est stabilissime
ac pacatissime quietis ac regalis
magnificentie seu glorie quibus sedes
sunt et in probabiliter in ipsis sanctis-
simis spiritibus qui throni nominantur
huius enim est in regali gloria et in
magnificentia creatoris tum gaudium
tum pacata quies. Ut eum istarum
sedis aut tum portare videantur
Intuentes enim ipsum regem dominantissimum
seculorum in regali gloria sua quia
non est ei adventicia sed ut et
perpetualis gaudet et gloriatur in co-
gitabiliter et eidem adherent et fruun-
tur inseparabiliter. Sapientia enim gloria
est regem suum in tanto decore
et gloria incessanter videre. Presertim
ab eis qui eum ineffabiliter dili-
gunt qui ei semper esse regnare
verissime sciunt. Dominaciones vero eidem
nominacio est propria sublimitatis et excel-
lencie creatoris. Communicata autem est
quarto ordini quia in eo perfulget eviden-
tius quam in ceteris ordinibus
hoc autem est vel propter altissimam subiec-
torum ipsorum quam apparet in vicinitate
vel ultimitate subiectos eidem
esse subditi. Vel quia ad manifestanda
dominacionem creatoris specialiter intendunt
vel quia dominacionem verum et non
sentiunt. Primo quidem permittitur
utrique ab omnibus aliis optinuant
et extendunt nomen domini et dominationis
in alio secunda non sit nisi in creatore

tum quibus iniuria et contumelia fit
creatori igne ac gladio persequenda.
Sicud qui se humiliat exaltabitur
Sic iste ordo altissima humilitate
subiectorum nomen dominacionum obtinet
Et quia verissime dominantur et in omni
substancia intelligente perfectissime sibi
et deo scelorum. Quia igitur iste
ordo non querit dominari animi qui
deo fuit voluntarie. Immo pocius
subfuit ideo habet subiectorum nobi-
lissima in tantum veraciter effecti
sunt ut nominentur dominaciones. Apud
nos est usitatum et probabiliter
veraciter dominos appellare. Secundo
principes et principatus nominantur
sunt creatoris specie. Si per preparatum
modum quanto ordini attributo quia
ille ordo a deo solo regi gloriatur
et dei participacione super se diligit
et illud dilatari et extendi in alios
cupit et iniquitatem eius permittitur
vel invigilitur, evitat ne non
vel res principatus alii tribuatur
quam deo. Et ideo nomen principatus
huic ordini assignatur. Sic po-
testas tanta per perfectione excellencie
soli convenit creatori fuit. Et propter
tamen ipse sit potestas sine omni impo-
difficultate prohibicione et impedi-
mento contra que non rebellat
per nominacionem potestatum sexto ordini
communicavit quia contra eos rebellantes
contra deum illud quod adversus illud
extollitur. Ordo iste in tantum
potentes fecit ut non resiste-
re valeat nec ex adverso stare.
Ipsi est homines qui potestates dum
capiunt nos adhuc continentur ut
extinuerint vel comprimat rei pu-
blice inimicos. Sic virtus ipsa
fundalis est nominatio creatoris. Tamen
ipse sit facit mirabilia solus
Et habet nominacionem communicavit sep-
timo ordini quem ea virtuositate extul-
lit ut iussio illorum operentur
opera dignissima. Quod in istis cuius
fidelissimum apparet. Ideo et

eius creditur et obeditur in hiis que
ad gloriam pertinent creatoris ex-
pedit eis. Patet que sunt cause ac res
nominum septem ordinum predictorum.
Sunt etiam duo ordines superiorum
spirituum angeli et archangeli. Licet
de aliis ordinibus ad faciendas
annunciaciones creatori pro suo bene-
placito plerosque assumat. Sed in
curiis magnorum regum licet
sint ibi multi per mandatum regis
defendendis tamen pro magnis et ar-
duis negociis expediendis
quos mittuntur barones principum
et alii de latere regis tamquam legati
prout requirit magnitudo. Ex premis-
sis nominacionibus nouem ordinum
apparet gloria creatoris et ordinacio
regimen ipsius spiritualis et ornatus
pallacii sui ex parte munificencie
gubernatorie sue quia partim per
meritum partim per beneficiorum per-
partim per personas exequitur. Et
intellige gubernacionem istam in hiis
intelligentibus quantum ad res vo-
luntarias. Alia autem est gubernacio
corporis naturalis quia per spiritus naturales
vires in corporibus animalium et
plantarum mirifice diffundit. Sic
ipsa corpora animalium per animas vivi-
ficat movet et regit auget
et minuit conjungit et conservat.
Ostendunt etiam isti ordines magni-
ficenciam in se nitorem de gloria cre-
atoris ut seraphin ardore flam-
missimi amoris ostendit bonita-
tem et pulchritudinem creatoris et quod
ipse est fornax et caminus amoris
munifici. Et hic ostendit ex flamma
que in eo ordine emicat ex
illo. Sic cherubin ex splen-
dore quo relucet ad ipsum creatorem
ostendit luminositatem ipsius. Sic
et throni regnum et magnificam
potestatem ipsius. Sic et dominaciones
dominantissimam nobilitatem ipsius. Sic
principatus principatum ipsius et
gubernacionem. Sic potestates in

invincibile et victoriosissimum potentie
ipsius. Hic virtutes infatigabiles
et invicta virtute ipsius que apparent
in miraculis suis. Hic angeli et
archangeli providentissimum curam et
infallibilem in eo que regere coor-
dinat dignantur. Cum de singulis C
ordinibus aliqui ceciderunt cur
non nominentur seraphim vel cheru-
bim vel troni vel virtutes et huiusmodi.
Ad quod potest responderi quod nominationes
iste gratie sunt malignitati ipsorum
in qua sunt obstinati. Unde non
sunt eis vere nomina. Ergo convenienter
demones non dicuntur seraphim apud
quos non ulla scintilla sancte di-
lectionis remansit. Et quare cheru-
bim cum eorum omnia opera insanissima
sunt et sapientie gnia [?]. Et quare tro-
ni cum constat eos esse inimicissimos
creatori et regno ipsius. Sed quo
dicuntur dracones qui sunt
nequissimi malignitatis sue.
Et quare dicuntur virtutes qui
quando sunt intercedunt operibus vi-
ciorum. Nominationes autem principa-
tuum et potestatum et annunciatorum
maiorum et minorum eis competere
patet quia quidam sunt hominibus equa-
les et utrique quidem attribuun-
tur sunt vero informium et ma-
lorum quidem nominationes. Seraphim D
dicuntur ycinosi [?] unde in ysaie 6.
Seraphim stabant super templum
sex ale uni et sex ale alteri. Dua-
bus velabant faciem eius et dua-
bus velabant pedes eius et dua-
bus volabant. Per sex ale
intelliguntur dona virtutum et
gratiarum quibus absque omni tremo-
re sublimento et amictu stant in
sublimitate beatitudinis sue. Subli-
mes non sunt in eis virtutes et
gratie ad terrena et inferiora nulla-
tenus possunt intercedere neque in-
clinabiles inclinabiliter qua
declinat cuiusque spiritus a subli-
mitate felicitatis sue. Humanis

non mundum ad exteriora vel inferiora
officia iussu creatoris veniat
ab intimo et sublimi beate
contemplacionis sue non exeunt non re-
cedunt. aliquoque iussu creatoris
ad obsequia sue bono sustinent
inestimabilis detrimento si felici-
tas illorum et gloria ad momen-
tum interpellaretur. Quare melior
est dies una in atriis eius
super milia. Quoniam interest quia super
infinita milia annorum. Cum non
sit comparatio bonorum presentium ad
bona glorie future. Virtutes et
dona beatorum spirituum dicuntur penne
sex ale. Sed propter unum sustentativa
et propter paritatem sunt equales que
numero inveniuntur in pennis sine
alis dextro vel sinistra. Et propter
societatem que est alis adinvicem
in operatione sua. Non enim motum
volabile si est una sunt alta
et ita se habent in virtutibus et
donis cuiusque spiritus beatorum. Quare socie-
tas et pax absque ulla resis-
tencia est inter eas omnes se
invicem adiuvant tamquam confor-
tes fidelissimi atque amici-
tissimi in operationibus suis. Ergo
aut dicitur propter ipsam de velatione
faciei ac pedum et de volatu
et de ambulacione alarum. Et quare
unus prophetia posuit super alas sera-
phim et non posuit cherubim
nisi duas. Et quod posuit utrasque
cherubim corporis tamen constat quod sit
spiritus incorporei. Apud iudeos
difficillima questio. Sed apud christianos
constat quod homines sunt visiones
similes et figuras designates
et longe aliud quam sonet litera
exponuntur plerumque locis suis.
Cherubim vero dicuntur oculosi unde E
in Ezechiel primo. Corpora ple-
na oculis ante et retro intus
et foris. Oculi autem non
sunt nisi in spiritibus non indi-
ta vel insita eis sapientia divina
que sunt sunt uti sunt glorie in

comparabitur. plus sit eis adherentia
quam nobis oculi corporales. Quo-
modo sunt pleni oculis dicuntur cheru-
bim quia plenitudine scientie. quod exprimi
se sonat nominatio eorum. Ante
vero et retro plena oculis dicta
sunt quia plenitudine spiritualis cognitionis
eorum que sunt ante, id est spiritualium et
eternorum, et eorum que sunt retro, id est
corporalium et temporalium. Vel eorum
que sunt ante querenda vel eligen-
da, et eorum que sunt retro, hoc est
relinquenda vel postponenda. Simi-
liter modo plena oculis intus
et foris quia plenitudine spiritualium
luminum ac lucidum intuentur in-
teriora et exteriora sua, et hec
sunt spiritualia et corporalia. Vel
interiora sua, hoc est naturalia sua
sive gratuita, et exteriora sua, hoc
est adventicia, scilicet a foris colla-
ta beneficia creatoris sibi
advenientia. Et hoc est quod ipsi
vel ipsi sciunt, et quid ipsi vel
ipsi habeant plene cognoscentia
et iugiter considerantia. Similiter quod
dicitur in circuitu plena oculis in-
telligenda est luminositas circumspectionis
qua in ea que supra et infra sunt [illegible]
et ita ipsa sunt circumspecte consi-
derant, et quare id est undique, id est corpora
se habere debeant quare illis sunt
vel [illegible] oporteat plene considerat.
Vel circuitus oculorum propter intuitu
circumspecto preteritorum presentium et
futurorum. Throni dicuntur desiderii
mentium, et officium throni
quod est portare vel supportare
sedentem. cuius exemplum est apud
nos. tum portari vel suppor-
tari se faciunt a familiaribus
suis reges et magistes. et
hoc non ad infirmitatis subsidium
nec propter cadendi metum. sed
potius ad honoris obsequium
et regalis officii vel dignitatis :—

est leges condere statuta edere, ap-
probato aut vobiscum throni se-
des regie vocantur. Unde et ex
persona sapientie dicitur Proverbiorum 8: Per me
reges regnant per me conditores
legum iusta decernunt. Mani-
festum est quod ad thronos pertinet
conditores legum et editores iustorum
et utilium statutorum. Et ideo dicitur
Galatas 3 quod lex ordinata est
per angelos in manu media-
toris. Unde propter ad thronos pertinet
inspirare cordibus regum le-
ges et statuta pertinentia ad
R. salutem. Illud autem sciendum quod licet
seraphim nominentur ab ardore et
cherubim a plenitudine scientie et
throni a potentissima regulari-
ter non tamen quia hoc dicitur plus ardere
seraphim igne divine dilectionis
quam cherubim. Similiter vero ~~throni~~ cherub[im]
quia cognitione quam habent a plenitudine
scientie dicendi sunt luminosiores esse sciendum
quam ~~cherubim~~ throni vel seraphim.
Similiter vero throni potestate regali
que illis attribuitur dicendi sunt
precedere vel seraphim vel cheru-
bim. sed in summa trinitate licet
spiritus sanctus et caritas et ardor
et ignis caritate nominentur, non
tamen quia hoc aut magis calet aut
ardet aut diligit quam pater vel
filius. Similiter cuius filius dicatur
appropriata nominatione sapientia, non tamen
putandus est sapientior quam pater vel
spiritus sanctus. Similiter licet patri ap-
propriatur potentia non tamen dicendus est
potentior quam filius aut spiritus sanctus. [illegible]
omnia enim et per omnia [illegible] inest tribus
personis. equaliter inest ut illis
et equalia per omnia et per omnem
modum. Quare isti 3 ordines
sunt precellentissima et proxima
... pulcherrime summe tri-
nitatis in quibus tamquam in
speculis nitidissimis et imagi-

nibus pulcherrimis relucet ve-
ritas de rebus iudicans. Un-
de non quaeritur et in quibus illi beatis-
simi ordines assimilantur beatis-
sime trinitati, per potentiam dei patris
virtuosissimam potentia qua ordinatur
fortes (?) ... predicta potentia filii
luminosissima sapientia qua est illus-
trata, potentiam spiritus sancti vehemen-
tia amoris quo est inflammata
et tota illa beata civitas
in singularibus civibus suis sit con-
formis et summe trinitati. Unde
relucet ad ipsam ut unusquisque
illorum singulorum similis sit
illius et unigenitus trinum pro-
rarum. Et ipsa tota civitas
in ipsa totaliter sua parte con-
cordia et unitate sinceritissimi
amoris illi infinito perfectissime
se conformat et perfectum claris-
simum dicit pulchritudinis decoris
in se ipsa similitudine perfecte pulchritudinis
inspectoris dei. Attende il-
luminationibus virtute gratia in
debite servituti et erecta pre-
cellentiam omnem vilitatem et
deiectorum subiectorum. In princi-
patibus virtute et praeeminentiam
iustitiae. Vel potius invisibiliter
sunt principaliter erecta et
divino in decorabiliter in aliqua
parte inquinatis. Sic in potestatibus
strenuitate invincibiliter erec-
ta et forte contra adversitatem contra
omnem rebellionem. Sic et in virtu-
tibus vigore infatigabiliter
praestantium corporis operum ad quae ne-
mo virtus negotium attigit ope-
ratione sine ratione dum. In
predictis ordinibus apparet magni-
ficentia gloriae creatoris. In domina-
tionibus precellentia dominationis. In prin-
cipatibus precellentia principalitatis.
In potestatibus ... contra quam

non resistentia nec rebellio stare
potest. In virtutibus virtuositas in-
destructibilis in quibus similitudo
et designatio qualis est tamquam
umbra et vestigium ac imago
invenitur creatoris. Et licet
in predictis diversa sint officia
ad quae ministeria sunt nobis
angeli deputati, tamen sancti in
quolibet ordine officia sunt eis in se
ipsis ad creatorem scilicet laudare
benedicere magnificare ac glorifi-
care. Laudare est bona alicuius
alicui narrare vel significare
vocibus aut quibus sit hoc
laudatio. Clamores sunt spiritua-
les. Quod non clamor est in
voce corporali. Sed evidentia et
intelligentia in voce spirituali.
Sicut non clamor voce facit
audibilem. Sic evidentia annunti-
ationis vel laudationis facit ea
intelligibilem eis quibus fit. Vel
quia clamor alta vox dicitur cla-
mare dicitur cum de altissimis
annuntiat vel narrat. Iste
autem clamores isti continui sunt
nec ullo silentio interrumpuntur
quia in statu gloriae non licet bonum
interruptio et quotidie actu
manifestum est quia non habent requiem
die ac nocte. Dum clamant
dicentes creatori Sanctus Sanctus Sanctus et
cetera magnalia ipsius ipsa 6
et Apocalypsis 4. Benedicere in officium
decorum spirituum est benedicere creatori.
Benedicere vero alicui parum habet
infeci est bona imprecari
eidem. Vel de illo dicere bona
secundum quod dicitur benedictio et claritas
et sapientia etc. Apocalypsis 7. Sed ab an-
gelis sit et ab angelis imprecatione
non optatur licet tamquam illa
non habeat sed potius congaudet
et congratulatur tamquam ac liberis

donis illius ac si dicunt aa mus volumus et gaudemus Glorificare est benignissimi creatoris Tercium officium eorum est magnificare in se ipsis et quantum ad se ipsos magnificencia creatoris et quantum ad alios illa eis predicare ut quoquo modo meo annunciare. Quartum officium eorum est glorificare. glorificare autem creatorem non est aliud quam gloriam eius in se ipsis cognoscere vel aliis innotescere ut potenciam sapienciam bonitatem pulchritudinem et quodam modo non tantum angeli et homines sed eciam omnes creature laudant resonant predicant audiunt spiritualiter quod est intelligere volentibus et quod non aliis vocibus quam per suorum nunciatur ac pulchritudinis sue In multis autem aliis officiis brevissimi spiritus hominibus deserviunt. horum n. primum est officium instruendi per quod inculcant dei beneplacita ut mandata et leges atque ea que ad ipsas leges et earum observancias pertinent sed et promissiones immunerationes creatoris. Unde sed legitur Galat. 3 Lex ordinata fuit per angelos in manu mediatoris. Sunt autem districtos et inculcantes iste in animabus hominum signis vel vallibus ut aliis secundum beneplacitum creatoris. Secundum officium est interpellandi et orandi pro nobis quando dormimus vel torpore vel negligencia ab oracione vel aliis bonis cessamus. ipsi pro nobis vigilant orantes et gracias pro nobis largitori omnium referentes et multa nobis merentur et impetrant que nisi nostris vigilantes optinemus. Tercium officium quod sancti angeli deserviunt nobis est regimen seu gubernacio nostra. tum multe

sunt partes prout predicta officia quibus nos regunt instruendo nos et oracionibus suis optinendo nobis bona et avertendo mala a nobis. Et patet hec sunt que ad regimen et gubernacionem nostram pertinent. defensio liberacio et custodia. defensionem nobis impendunt angeli sancti contra omnia que nocent vel nocere possunt a nobis amovent primo contra malignos spiritus arcendo eos et defugando a nobis et eos religando. sicut raphael religavit demonem in deserto Thobie 8. Secundo defensionem nobis prestant contra homines nocere nobis volentes et faciunt eos insufficientes ut liberentur innocentes. Dan. 3. Tercio nobis prestant defensionem contra bestias sicut patet de daniele qui liberatus fuit de medio leonum Dan. 6. Quarto contra ipsa elementa quia angelus domini excussit ignis flammam de fornace et fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Dan. 3. Unde boni angeli prestant defensionem hominibus et contra bonos angelos sicut patet de principe persarum qui restitit alii archangelo Dan. 10. De hac custodia quam boni angeli impendunt hominibus multa dicta in precedentibus sunt. [illegible] quicatur que sunt vincula vel carceres quibus ligantur vel incarcerantur ab angelis et a suis corporalibus carceribus teneri non possunt. Unde et quia instrumentis corporalibus faciunt spirituales corporibus iuncte et alligate. hoc facere sancti angeli virtutem suarum sola perfeccione indigerent non instrumentorum. Quia in perfeccione est virtutem quibus illa deserviunt. Sicud igitur

creator attendens in tuendam
mundum alijs ligaturis uel bra-
chijs non indiget quam im-
periosissima omnipotencia volun-
tatis sue. Sicut non sic non hec
spiritus alijs carceribus uel vin-
culis indiget ad coartandos
demones nisi fortissima virtute
imperiositatis sue. tamen ad com-
plementum creatoris. de huiusmodi
coartoribus multa leguntur in
historijs et gestis sanctorum et
in libris miraculorum. Sicut at-
testatur quam maxime iniectum est quod
angeli sunt rectores et guber-
natores hominum. Unde quam
innotuit hominibus per prophetas quibus
deus multa de misterijs sui
consilio revelavit. et expresse
legitur Daniel .10. de rege persarum
et de principe grecorum et de
michaele archangelo qui ibi
innuitur princeps grecorum. et
in evangelio legitur Act. 18. angeli
eorum semper vident fa. pa. 4 que
eos audiunt vocem et pro hominibus qua na-
lis est pietas et dilectio in hominibus
adimunitis. naturalis est amor ho-
nestatis et composito vite per
quam nuncupatur pr familias
ad quos intendit ut componat
mores et decorem vita fami-
lie sue. Unde insuper etiam
ostendit hec pietate et
dilectionem commonens eos et cor-
ripiens a vicijs et peccatis quibus
deformantur et mores hominum
et vita turbatur. Et quanto bonum
est et pulchrum deo quanto forcius
in sanctis angelis est ista na-
lis pietas atque dilectio et tanto
maior quam in hominibus quanto
nobilitas eorum ad hoc et alia
bona est expeditior. Sicut non na-
turam in hac miseria non pa-
titur abstinere homines bonos

a correctione ac gubernatione
hominum. quanto magis in nobi-
lissima natura bonorum angelorum
qui in comparabiliter maiori bonitate
ac pietate et dilectione miser-
rimos homines non sinent ca-
rere suis consilijs et auxilijs
alijs quam omnibus ad gubernatorum
eorum pertinentibus. Iste si tan-
tum apud homines naturalis pie-
tas et dilectio ut alij alijs
consulant. alij alios adiuvent
alij alijs quam officium impedat
regiminis. quanto magis hoc po-
tuit pietas gloriose atque dilectio
apud angelos sanctos. Iste que
esset eorum pietas si viderent
genus humanum in faucibus et
dentibus malignorum spirituum
et inde eos eripere non cura-
rent. Iste tamen iusticia sit que
non facit miserorum non miserorum
deserit. que esset sanctorum ange-
lorum iusticia si non gererent cu-
ram hominum. Iste tamen ordinata
sit universalis gubernatio dei altis-
simi et inutilis omnino gubernatio
sua esse pateretur. non sinet de-
bito carere regimine. Humanum
genus in primo et ordine suo congru-
entibus subiecerit ordinibus ma-
nifestum est autem quod homines homi-
nibus non congruentes pro toto non
sufficientes rectores existunt. maxime
cum in maiori et nobiliori parte
regiminis eorum deficiant. scilicet contra
principes malicie spiritualis contra
quos virtute sua et sapientia nichil
sunt in comparabiliter quam in regimine
tota gubernationis hominum. Ut
igitur perfecta sit gubernatio dei al-
tissimi qua regi totum indi-
get universum necesse est et sa-
pienciores et forciores ac ma-
ioribus meliores esse rectores

hominibus perficiat propter infestatos
ac turbatos sunt homines ac
rebus gravius a spiritibus ma-
lignis puniunt. Ad manifestum
sit quod rectorum gubernatione quod sit
quod homines non astutie non potentie
malignorum spirituum posse resisti
aliorum quid aliud esset de homi-
nibus nisi quod malignis spiritibus
tamquam mala ovicula absque
pastoribus et custodibus dati es- d.
sent in predam et devorationem. Quod
non est creatoris bonitas susti-
net. Predicte spirituales sunt quasi
h. planum rote volubiles. nominantur
Ezech. 10. Rota autem rotatur
est circularis atque rotabilis
et nota circuli est reditus ab uno
et in ipso seu reflexio in id-
ipsum. Celestes autem rote sunt quia
spiritum beatorum ut totum quod sunt
et habent quod acceperunt a deo totum
reflectitur in eundem. Sicut cur-
vitudo est motus sine retrocess-
sione sine inversione. Sic ro- p
tunditas spiritus est cum totali
reversione. Sunt autem iste rote
volubiles quia omnis motus corpo-
ralis est inversio et revolutio
ad ipsum principium a quo ope-
ratur. ut quod acceperunt ipso sine ab
ipso creatore totaliter operantur. Sic
et hec ipsum. et quod totum quod sunt et
quod habent ex gratuita bonitate
creatoris et sunt et habent. Sic totum
quod virtute gratitudinis ei at-
tribuunt et per gratiarum actionem
seu collaudationem totum in ipsum
inflectunt. Iste rotunditas
seu circulatio ista per integri-
in hoc quia totum quod sunt et quod habent
non sibi ipsis sunt vel sibi
ipsis amant sed creatori cui totum
sunt quod sunt et totum vivunt quod
vivunt. in nullo autem sibi sci-
entes hec esse rapina dup-

nale. Si aliquid de toto eo quod sunt
quasi haberent sibi appareret vel suum
esse quolibet modo arbitrarentur. et
quia totum sciunt se debere creatori
totum eidem reddunt. non solum attri-
buendo ei sed et totum convertendo
in obsequia honoris et glorie
ipsius. Fur non est et raptor qui
debitor qui quod debet suum
dicit vel eo utitur tamquam suo.
Et nota quod secundum ordines in angelis
est duplex. Una est in terra contemplan-
tis que est in summa trinitate et hec est
in contemplantibus. Alia est in effectu
et imitatione et hec est in ecclesia
militante sive in vita humana.
et de hiis dicitur Job. 38. Num-
quid nosti ordinem celi. quasi est celestis
creature et angelice et pones
rationem eius. scilicet ordines in terra que
est in militante ecclesia. quasi diceret
non nosti in terra contemplativam
sed in effectu et imitatione. et non
pones rationem eius in terra que
est in militante ecclesia sive in vita
humana. Qui ad informationem
vite activorum pones summam ie-
rarchiam. scilicet potestates angelorum
archangelorum principatuum. Ad
informationem vite prelatorum pone-
rem ierarchiam. scilicet potestates virtu-
tes dominationes. Ad informationem vite
contemplativorum pones tertiam ierar-
chiam. scilicet thronos cherubin et
seraphin. Nam ad informationem vite
activorum angeli incitant nostrum
velle. archangeli illuminant in-
tellectum nostrum ad scire. principatus
ordinant ad hoc posse. Vita
non activa exigit ordinatum
velle. ordinatum scire. ordina-
tum posse. non est actio laudanda
ubi deest aliquod horum trium.
Sed ad informandam vitam pla-
torum potestates ordinant prelatos
circa subditos ad querendum

totis viribus summum bonum et
ad ad eius obstacula euitan-
dum. Virtutes ordinant tam
prelatos quam subditos ad viri-
liter et fortiter exequendum quod
preceptum est a potestatibus et decretum
Dominationes vero ordinant prelatos
ad imperandum inferioribus ea
per que obtineat summum bonum
et contraria repellendum. Ulterius
in tribus consistit ordo plane
ordinata scilicet in ordinatione pre-
latorum ad subditos per congrua
administratione, subditorum ad pre-
latos per deuota obediencia, utro-
rumque ad aduersarios per repul-
sam nociuorum. Quantum ad infor-
mandam vitam contemplatiuorum
Troni ordinant animam in recen-
sione adorationis vocis diuine quo
ad vim irascibilem. Thronorum enim
est diuina iudicia dinumerare que
sunt in punicione et pena malorum
et salute et remuneratione electorum
unde dicitur deus sedet in tronis
quasi ponendo iudicia per eos
Apocalypsis 4. et Seniores procidebant
ante tronum adorantes eum
qui in trono sedebat. Che-
rubin ordinant animam in me-
ditatione sui propter diuine
veritatis quo ad vim racionalem
unde Ezechielis primo vidit quatuor
animalia que dicuntur cherubin
et post 2o capitulo subditur et ecce
manus missa ad me in qua
erat inuolutus liber. Sera-
phin ordinant sive informant
per deuotionem animam ad dilectionem
summe bonitatis quo ad vim
concupiscibilem. Quia seraphin
animam ita inflammat ut iam
a se tota separata sit translata
in dilectionem. Ysaie 6. Est ergo
in seraphin ordo caritatis, in
cherubin veritatis, in tronis
equitatis, in dominationibus vene-

rationis et obediencie, in virtutibus
operationis, in potestatibus tuitionis,
in principatibus regiminis, in
archangelis illuminationis sive
reuelationis, in angelis assis-
tencie et pietatis. Illud est
notandum quod de singulis menti-
bus disponuntur 3es ierarchie
et in singulis earum tres or-
dines instar angelice dis-
positionis. Unde dicit Dyonisius quod in
se ipsam imaginem et celestis
ierarchie humana mens portat habet
et summas et medias et ul-
timas ordinationes et virtutes
in vnaquaque ierarchiarum il-
luminationum. Infima mentis
ierarchia consistit in ipsa eius
natura. Media in industria que
in comparabilibus excedit naturam. Summa
in excessu mentis. In infi-
ma operatur sola natura, in summa
sola gratia, in media operatur
natura et gratia. Infimus ordo infi-
me ierarchie qui dicitur angelicus
continet primas et simplices ap-
prehensiones naturales tam intellectus
quam affectus sine aliqua dicta-
tione vel quomodo vel inquomodo
que tanquam angeli nuncii
aliqua anime simpliciter annunciant.
Medius ordo continet naturales
dictationes apprehensorum utrum vide-
atur quomodo vel inquomodo.
Et huius fit annunciatio plenior [et ideo dicitur quasi archan-
gelicus]
quam sit prima. Tercius continet
appetitus et fugas apprehensorum
et dictatorum quomodo vel inquomo-
do. Fuga autem est mali et ap-
petitus boni. Et ita iste or-
do preest ducatu inferioribus
in deum quod sortitur nomine princi-
patus. Quartus ordo qui est
infimus in 2a ierarchia men-
tis continet voluntarios mo-
tus intellectus et affectus ab hoc

arbitrio iam receptos discretionis
boni et mali. Secundo de liberatione
omnes examinantes dirigentes
et ordinantes mentem contra
eam in ipsis per diffinitiones summas
ad appetendum et querendum potenter
totis viribus affectus et intellectus
summum bonum. et ad expellendum
omnia obstacula. nomine autem
potestatum sicut ordinatur secundum
Dyonisium. Quintus qui est me-
dius medie ierarchie continet
valida mentis robora virtutum
[illegible] et constitutionem ad capescendum
fortiter quod a potestatibus iam de-
cretum est. quod notatur nomine
virtutum. Sextus qui summus
est in media ierarchia continet
anteriora imperia liberi arbitrii
quibus apices affectus et intellectus
tota virtute suppeditantur. ad
suscipiendum divinos superadventus
continuo prout est libero arbitrio
adiuncto gratia. et actus huius
suppeditii notatur nomine dominationum.
In isto autem ordine mens ad
ea que sobria extenditur. et porrigitur
ad radium superiorem usque ad
summos nec sine timore. Tercia
et summa mentis ierarchia tota
consistit super industriam humane
mentis excessu. ubi sola operatur
gratia et non agit natura. et libri
Rom. 8. spiritu dei aguntur. Quin-
imus ordo scilicet thronorum capa-
cis mentis sinibus suscipit spiritus
dei superadventus. Nam thronorum
nomine censetur. et quot sunt mentis
sinus et capacitates illius super-
naturalis radii super simplicis
in essencia et multiplicis in efficacia. tot sunt throni. Octavus
ordo continet omnimoda congressus
intellectus arcteri [illegible] divina
simul aut attrahuntur et sic

coambulat affectus et intellectus us-
que ad novissimum defectum intellectus
qui est in summitate huius ordinis che-
rubim. et ibi habet sue cognicionis
et sui luminis consummacionem. Unde or-
do ille cherubin vocatur et de-
scribitur plenus oculis. Nonus
ordo continet puluulia in demum
suppria superintellectuales extensi-
ones et immissiones. fervidos
fulgores et fulgidos fervores
a quorum omni sublimiores excessus
sub et excedentes sublimitates
intelligencia transit non potest si sola
puluulis affectio deo unitur. In
hoc ordine offeruntur oculos castissime
quibus deo assumimus. Ps. 3. Iste
ordo sponsum amplexatur et spon-
samplexibus amicitur. Persequens
nescit nisi portans perficit et
non aufertur ab ea. Luce. 10. In
hoc ordine sponso et sponse lectulus
collocatur. De isto in inferiores
ordines scaturiens fluit divini luminis
inundatio. Sic igitur patet quomodo ponere
possumus ordines angelorum in terra
est ordinatam aciem sicut castrorum
militante et in ordinatum angelorum
ut dicitur est Ezech. 40. filiorum
hominis. Unde dominus ipsi he-
bred. et moysi Exo. 25. et He-
breorum 8. Vide omnia facito
secundum exemplar quod tibi monstratum est
in monte. Ponere vero illius
ordinis que habent in sua causa
idem in summa trinitate non possumus
hic ponere. et ideo hic dicitur unum
nosti quia dicitur non Ex. in comparatione
ad eam sunt et in multiplici opera-
tione quia operatur in nobis. et ideo
hic dicitur ponere eum omnis trina
unum dicit Hugo. Deus autem ut
trinitas. novit ut veritas. sed
ut caritas. diligit ut maiestas

operatur ut virtus, tuetur ut salus, regit ut principium, revelat ut lux, assistit ut pietas. Omnia amat ut caritas secundum ministros seraphin quod interpretatur incendium. Omnia novit ut veritas secundum ministros cherubin quod interpretatur plenitudo scientiae. Omnia sedet ut equitas secundum ministros thronos quia sedes domini potestas, qui sedes super thronos qui iudicas iustitiam. Omnia dominatur ut maiestas secundum ministros dominationes. Omnia operatur ut virtus secundum ministros virtutes. Omnia tuetur ut salus secundum ministros potestates. Omnia regit ut principium secundum ministros principatus. Omnia revelat ut lux secundum ministros archangelos. Omnia assistit ut pietas secundum ministros angelos. Et nota quod sicut in ecclesia ministrorum est triplex ordinatio, ita secundum triplex status per ministerium sanctorum angelorum. Sic per contrarium triplex inordinatio, ita triplex status in ecclesia malignantium per ministerium malorum angelorum ut sit inordinatio contra activorum, prelatorum et contemplatorum. Sicut quod dicitur Matthaei 24: Duo erunt in lecto, scilicet contemplatorum, unus assumetur, scilicet ad gloriam, alter relinquetur, scilicet ad poenam. Item erunt duo in mola, activorum, unus assumetur etc. Item duo in agro, prelatorum etc. Ita et de omni statu transfertur aut ad locum ubi est sempiternus ordo vel ad locum ubi est nullus ordo sed sempiternus horror. Item Augustinus: Sicut vidisti quod tota machina est ordinata, terra scilicet aqua aere igne firmamento et caelo empyreo, sic anima in modo sui corporis regenerati quattuor progressus sunt ad sapientiam, scilicet sensus, imaginatio, ratio, intellectus et intelligentia.

Augustinus in confessionibus: rationabilitas convertitur ad sapientiam et cor affectibus concupiscibilitas et irascibilitas ad caritatem. Cum istis novem progressibus in semetipsa proficiens anima sancta et affectu quasi quibusdam interius pedibus in spiritu vivit spiritu et ambulat usque ad cherubin et seraphin, id est ad plenitudinem scientiae et ad plenitudinem caritatis. Crescat quod anima per contritionem virtutes quarum facultates secundum per nomen et hic progressus nominibus et ordinibus conveniunt angelorum. Sensus in nomine minimus est, sic angelis convenit qui minimi sunt. Imaginatio archangelis. Ratio virtutibus, ratio sive potestatibus, principatibus. Amor proximi dominationibus. Intellectus thronis. Intelligentia cherubin. Amor dei seraphin. Timor enim de suppliciis et dolor de peccatis faciunt contemptum mundi et sui ut cum virtutibus faciat miracula et cum potestatibus expellat demonia. Spes de praemiis et gaudium de praemiis facit amorem dei et proximi. Et nota etiam Augustinus quod ab inferioribus ad superiora ascendentibus primo occurrit sensus, deinde imaginatio, ratio, intellectus et intelligentia; et summo est sapientia quae est ipse deus, sapientia sapor eorum. Anima sensu percipit corpora, imaginatione corporum similitudines, ratione corporum naturas, intellectu spiritum creatum, intelligentia spiritum increatum. Et quod sensus percipit imaginatio repraesentat, cogitatio format, ingenium investigat, ratio iudicat, memoria

fuat. Intelligencia comprehendit
et ad meditacionem sui contemplacionis
adducit. sed sicut solem non videmus
oculis nisi in luce solis sic
sic divinum lumen non possumus in-
telligencia videre nisi cum lumine
ipsius. Unde id psalmista: Domine in
lumine tuo videbimus lumen. Iste angel-
b. lica secundum Gregorium vocabulo ange-
lorum nomen est officii non nature
sunt enim spiritus sed tunc solum
angeli cum per eos aliqua nun-
ciantur. Unde psalmista: qui facis angelos tuos
spiritus. Hii minima nunciant
angeli. qui summa archangeli
dicuntur. Unde et summum omnium nun-
ciavit archangelus mitti dicitur
ad mariam. Unde aut ad nos
ministratum veniunt apud nos
nomina a ministeriis sumunt. Unde
dicitur michael quis ut deus
gabriel fortitudo dei. Ra-
phael medicina dei. Quocien-
s ut mire virtutis aliquid agitur
michael mitti perhibetur ut
ex ipso actu et nomine detur
intelligi quod nemo potest facere quod
facere prevalet deus. Unde anti-
christus a michaele victus
dicitur sive peremptus. Apocalipsis 12.
quod dixit ysaias 14 ero similis
ero altissimo. quod videat ab-
sit hic antichristus quis ut deus
quasi diceret nemo. Gabriel vero mittitur
ad mariam quia per fortitudinem dei
nunciandus erat dominus virtutum
qui potens in prelio veniebat
ad debellandas aereas potestates
unde psalmista: Tollite portas principes vestras.
Raphael vero ad curandum thobiam
mittitur. raphael thobie 9.
11 et 12. interpretatur medicina.
d. Illud autem notandum quod cum quique
spiritus ad nos veniunt sic apud
nos implent ministerium ut
tamen a contemplacione dei unde de-
sistunt. Mittuntur igitur et assistunt
quia et si circumscriptus sit angelicus
spiritus. deus tamen incircumscriptus
est. Angeli itaque missi ante
ipsum sunt quia quolibet missi veni-
unt intra ipsum currunt. Hec
gregorius. Iste virtutes vocantur
illi spiritus per quos signa et
miracula frequencius fiunt. Potestates
quia hii potencius ceteris in suo
ordine perceperunt quorum potestate
refrenantur adverse potestates
ne corda hominum tantum temptare
valeant quantum volunt. Princi-
patus vocantur qui ipsis bonis
angelorum spiritibus presunt et eis
ad complenda ministeria principantur
principari ut est conscite prove-
niunt per laudes. Dominaciones vocantur
qui predictos transcendunt. domina-
ri enim est subiectos quosque possi-
dere. Et quia cetera angelorum agmina
eis ad obediendum subiecta
sunt. dominaciones vocantur. Troni
dicuntur qui tanta divinitatis gracia
replentur ut in eis deus sede-
at et per eos sua iudicia de-
cernat. Troni enim latino eloquio
sedes sonant. Cherubin dicitur
plenitudo sciencie quia tanto perfecciore
sciencia pleni sunt quanto clarius
dei visionem contemplantur. Et eo
omnia plenius sciunt quo visioni
eius per dignitatem meritum appro-
pinquant. Seraphin ardentes
dicuntur vel incendentes. Et quia deo
ita coniuncti sunt quod inter deum
et illos nulli alii spiritus intersunt
tanto magis ardent quanto
deum vicinius videant. quorum
flamma amor est. quia quo sub-
tilius claritatem divinitatis eius aspiciunt
e. flamescunt. Primum 2um Gregorius
quilibet unusquisque habet unum bonum ange-
lum sibi ad custodiam depu-
tatum et alium malum ad exercitium

Cum igitur omnes angeli boni nostrum
bonum velint, quilibet eorum salutem
hominis studeat. Ille tamen qui de-
putatus est alicui ad custodiam
eius specialius hortatur ad bonum, sicut
patet de angelo Tobie cap. v. et
xii. et de angelo Petri Act. xii.
Sicut vero mali angeli desiderant
malum hominis, magis tamen ad ma-
lum eum incitat et ad nocendum
fortius instat ille qui ad eius
exercitium deputatus est. Si quis
autem dicat quod unus sit pluribus
deputatus, non resistimus. Sicut enim uni
homini plurium custodia de-
putatur, ita quod eorum quilibet dicatur
custos suum dominum vel episcopum vel pla-
cidum vel regem. Iste vero quod sunt
Gregorius. Quare singulos homines an-
gelorum ordinibus congruunt ange-
lorum, et in eorum sorte per consortium
similiter deputantur. Quidam enim parva
capiunt, sed ea pie fratribus annun-
ciant, in angelorum numero currunt. Quidam
autem summa capiunt et nunciant,
inter archangelorum numerum deputantur.
Quidam vero mira faciunt et signa
virtutum operantur, ad virtutum sortem
mittuntur. Quidam autem de obsessis
corporibus malignos spiritus fugant
virtute orationis et in accepte potesta-
tis eos eiciunt, potestatum celestium
numero sortiuntur. Quidam vero in se
meritis sic vitiis omnibus
et desideriis dominantur, ut ultro
se subiciant servituti in dominationum
numero se tendunt. Quidam autem in
acceptis virtutibus aliorum vitam
custodiunt et bonis meliores
sunt et in electis fratribus principantur,
inter principatuum numerum
sorte sortiuntur. Quidam autem dum
sibi met ipsis ita dominantur
et se ipsos sollicite discutiunt divino
timori inherentes ut possint
iudicare alios in mente acci-
piunt, quorum mentibus dum divina
contemplatio presto est, in quibus vel-
ut in thronis suis dominus presidens
aliorum facta examinat et dis-
pensat. Unde sunt conditoris sui
templum et ad supernarum sedium
numerum ascribuntur, per quos dominus
facta cetera regit, sed sunt in
finis celi iudicat. Gloria
vero Cherubin plenitudo scientie
dicitur, plenitudo autem legis est
caritas. Quidam qui caritate dei
et proximi ceteris amplius plene
sunt meritorum suorum sorte
inter Cherubin numerum percepe-
runt. Quidam autem superne contem-
plationis facibus sunt accensi in solo
conditoris sui desiderio anhe-
lantes, qui nihil in hoc mundo cu-
piunt, sed solo eterni amore
pascuntur, terrena queque abiciunt,
cuncta temporalia mente transcendunt,
amando ardent. Verbo et exemplo alios
accendunt, qui sic inflammati
sunt inter Seraphin numerum sortem
sue vocationis acceperunt. Et
nota quod nomina data sunt angelis
non propter se, sed propter nos, qui nisi per
nomina sunt contemplationes nobis in-
notescunt congruentia etc. Et nominantur
singuli ordines a donis
gratiarum que non similiter sed excel-
lenter data sunt in principio etc.
Quare ibi sunt multiplicia singula
possidentur. Queritur autem de decimo
ordo complendo de hominibus utrum
quod de hominibus restaurabitur
quod in angelis lapsum est, de
quibus tot corruerunt unde
possit fieri decimus ordo. Respondeo
quod dicit apostolus Ephes. i. Restau- H.
rari omnia in Christo que in celis
et in terris sunt, quia per Christum re-
demptum est genus humanum de
quo fit restauratio ruine angelice
tamen non salvatur homo et si an-
gelus non cecidisset non enim B9.

iuxta unum corpus qui ceciderunt
et corpus qui permanserunt homines
ad beatitudinem admittuntur. Unde
Gregorius Superna id est civitas ex
angelis et hominibus constat ad
quam credimus tantum humanum genus
ascendere quantos illic angelos
contigit remansisse. Vide de quo
d. i. hic duo xi in nisi idem
glo. sed scriptum est Deut. 32. sta
tuit terminos populorum iuxta numerum
b angelorum dei. Secundus dicitur a
monendo quia semper est in motu
nulla enim requies concessa est eius
elementis ut dicit Ysidorus in 3o
c ethimologiarum. Et nota quod mundus
quandoque dicitur universitas creaturarum
quandoque homines. Unde et microcosmus
dicitur quasi superior et dignior
pars magni mundi scilicet firmamenti
et stellarum quia perpetue cum in
motu et purum est. quandoque noie
mundi sunt amatores mundi. Iohannis
primo mundus eum non cognovit i. mun
dani homines vel amatores. quan
doque dicitur apparatus muliebris. Hester
2o accipiat mundum muliebrem. quan
doque mundus archetipus a barchos
quod est principes et typus quod est figura
quasi principes figurarum. archetipus
2 in quorum mente aliud est quam
divina dispositio vel ordinatio que
fuit ab eterno in mente divina
de creaturis faciendis. Contra
illos qui dicunt quod diabolus fecit
mundum quid est mundus

Mundana. Mundus qui uni
versitate continet creaturarum
cuius partes sunt celum em
pireum interius sydereum terres
tris et visibilia celum terra mare
et omnia que in eis sunt opera
dei. Iohannis 1. mundus per ipsum factus
est. Apoc. 10. angelus iu
ravit per viventem in secula
scilicet qui creavit celum et terram
et omnia que in eis sunt. Item

a Act. 17. Deus qui fecit mundum
et omnia que in eo sunt. hic ce
li et terre cum sit dominus. Et Heb. 1o
per quem fecit et secula. Et
11. fide intelligimus aptata esse
secula verbo dei. et subdit quod
ut ex invisibilibus visibilia fierent
ex invisibilibus elementis. Et sic contra
hoc opponunt heretici. 1 Ioh. 5.
mundus in maligno positus est.
Responsio vere. quia sic semper est
mundus usque nobis in suppli
cium qui datus fuerat nobis
ad servicium. Unde dicitur infra ibi
homo diaboli suggestione pec
cavit. Sicut enim quod nunquam in hoc
seculo est plene ... homini
pax et securitas. numquam requies
et tranquillitas sed ubique tre
mor et timor. labor et dolor
nam vires dolore inficiuntur
et omnia gaudii luctus occu
pat. Prov. 14. Cuncti dies hominis
doloribus pleni sunt ut per noctem
mente quiescit. Eccli. 40. Oc
cupatio magna creata est hominibus
omnibus et iugum grave super fi
lios Adam a die exitus de
ventre matris eorum usque in
diem sepulture in matrem omnium
quia in terram sic terra mater est
omnium sepultura. Unde Iob 1o
nudus egressus de ventre matris
mee nudus revertar illuc. Et
ideo sancti desiderant de hoc mundo ta
quam de carcere liberari. Unde Ro.
7. Infelix ego homo quis me
liberabit de corpore mortis huius
Et David educ de carcere animam
b meam. Mundus est periculosus penu
riosus et honerosus. Deut. 32. in
venit eum in terra deserta in
loco vaste solitudinis. Et quia patria
celestis est locus amenus secun
dus et securus. Ysa. 32. sedebit
populus meus in pulchritudine pacis in taber
naculis fiducie et requie opu
lenta. Item mundana quod dicit

hic quod creator condidit creaturam angelicam et humanam vel mundanam et quod est contra illos qui dicunt omnia visibilia a diabolo esse facta. contra quos dictum est signum in unum universorum principium. Contra illos qui mundum non a deo sed ab angelis factum dicunt. 23. q. ult. c. ult. Hec autem dicens mundum creavit ut omnibus verbis et operibus universitas .i. in unum versa multitudo vel ad unum versa collectio vel adunatio in aliquo vel sub aliquo quod tanta in multitudine continetur. Sed multitudo entium colligitur ad esse vel sub esse quod omnia entia communicant. propterea tota multitudo entium universitas est .i. universitas que est inter bona et mala dividit unitatem. Primo contrarietas unit gratia. Unitas est gratia contra id esse vel fieri et sub uno genere esse. Item sicut unitur aque unitate fontis unum et aqua dicitur una omnibus aquis ex eodem fonte manantibus vel per eundem alveum defluentibus. Sic universa opera eiusdem artificis colliguntur ad unum per unitatem ipsius. Sic tota multitudo influentium operum ipsius creatoris unitur ad principium unum sicut dicitur fons ubi emanantium ubi operatorum quibus .i. sunt creaturarum universitas est quedam redundantia sui et ubi fontis bonitatis divine. Unum opus una fabrica creatoris unum artificium pulcherrimum atque munificum artis sue quo innuit magnalia potentie sue sapientie ac bonitatis divine quod universitate continet specierum et individuorum. Et non quod mundus non licet extra vel intra eum sit omnia continens et ambiens. sit et tempus quod cepit a creatione mundi ideo licet ante vel post eum sit omnia tempora

continens inter se tanquam partes suas. Item mundana singularitas contra illos qui dicunt plures esse mundos cum unus sit mundus et non plures quod ostenditur verbis et operibus. Communia sed divisio autem quia pluralitas mundus est velud domus vel civitas constituta et coadunata in unum. Et quamvis sit multiplex varietas constitutiva in una civitate non tamen propter hoc dividitur civitas .i. propter hoc plures ut ipsa sit multe civitates vel multi. Sic in mundo ubi est adunatio creaturarum omnium licet multa sit varietas et diversitas in conditionibus et officiis inter creaturas quarum alie sunt bone alie male non propter hoc sunt plures mundi sed unus tamen. Item gubernatio sive regimine est alia causa unitatis mundi propter quam universitas est regnum unum. Regnum enim unum est tota dicio regis sive unius quantumcumque sit ampla vel lata quod est sub uno rege deo et subditorum eius tota universitas est creaturarum et ab eo regitur et unitur. tota universitas sive totum universum sunt totus mundus regnum unum est et dominus unus ipsius propter quod vocatur rex et dominus seculorum. Item alia causa unionis sive unitatis mundi est hereditaria possessio sive dominatio. propter quam dominationes sunt partes diversitates adinvicem una sit hereditas una acquisitio una possessio acquirentis et possidentis. Manifestum est quod totus creatoris possessio una dicitur una dominatio ipsius est totum quod est .i. omne sive universum sive mundus unum regnum est ipsius quod ipse regit et gubernat una lege sapientie sue uno dominantissime

volutatis sue imperio. Judicium
aut huius uniuersitatis continua-
te gubernacionis a summo usque
deorsum est colligacio et connec-
cio qua infinita colligata
et subiecta sunt medijs ac me-
dia vero superioribus. Illa sup-
remis Suprema ipsa uni deo
deo creatori omnium qui ordi-
nat omnia a summo usque de-
E orsum. Et nota quod magis
decet creatorem vnum creasse
mundum qui simul omnia continet
quam multos paruulos qui per
partes aqua continentur. Et hoc
etiam expedit uniuersitati propter
colligaciones parcium suarum ad
inuicem et vtilitatem earum. Si
diuites et potentes plus vo-
lunt edificare vnam ciuitatem
que omnibus suis sufficiat
quam multas paruulas insufficientes
Item maior est gloria creatoris
quod regimen eius sit totum simul
et continuum quam diffusum. Et ma-
gis apparet eius magnificencia cum
apparet totum eius regimen simul
quam si appareret per partes. Et ideo
magis est quod qui ponunt mul-
titudinem mundorum gloriam creatoris
supprimunt et abscondunt. que
sibi fatentur minima manifesta
F Predicti tamen erronei nituntur
errorem suum verbis quibusdam
comprobare. Cum deus mundum istum
creauit sola continua bonitate
sua. eadem autem facilitate po-
tuit creasse multos qua
potuit creare vnum ergo causauit
multos cum sit eadem causa causatoris
multorum que est vnius scilicet boni-
tas sua. Item non minuitur
bonitas vel largitas vel fa-
cultas eius per creacionem multorum
cum igitur non causauit multos cum
sit ei facile ita multos sicut
vnum creare. Item cum vel lar-

gitatis vel diuiciarum eius sit finis
quo ad ipsius effectum erit finis
suorum donorum et donacionum. Vnde
aut iste finitus est. quare fi-
nita sunt data et dona ipsius
quare et restricta erit largitas
in hac parte. Item quod non mundos
sua largitate largiatur quos tam
dignos inueniat, recipientes
non est nisi ex diminucione diui-
ciarum. Sed hoc non habet locum apud
deum. Vnde non mundos largitate
sua videtur fuisse largitus
si vnum tantum mundum causasset. Cum
largitas et bonitas dei sunt
infinite et quamlibet largius sit finita
Respondeo quod si causasset infinitos mun-
dos non ostenderent bonitatem et
largitatem diuine. quod autem non causauit
nisi vnum. non est hoc ex defectu quod
sit apud deum vel ex parte ipsius
sed magis ex parte mundorum cum
plures non possint vt declaratum est
supra. Secundum sicut dictum est quod ab non
potest inueniri ad prandium maio-
re. hoc non est ex angustia inui-
tantis vel ex penuria victua-
lium, sed quare talibus conuiua non
possunt inueniri qui sit amor
G Si girari quantum vniuersum sine
vndique comprehendit a primo vsque et
quantum expectant ab eo cottidie
que causantur et generantur aliquando producitur
aliud efficitur ab eo. Respondeo
quod sicut artificium ab artifi-
ce qui dixit et facta sunt mandauit
et creata sunt. Dixit non voce vo-
cali sed spirituali. mandauit imperio
spirituali et cetera. per verbum suum arte sapien-
cia continentur a creatore vniuer-
sa et cetera voluntate liberrima et po-
tentissima et imperiosissima creatoris
H Et in hoc errauerunt qui dixerunt mundum
sic vniuersum ex opere creatoris sicut
splendorem a sole vel calorem
ab igne. Item per consequens creatorem vel
aliud vel aliter posse facere quam
fecerit sicut sol non habet in potestate

luce sua ut ignis calore sim-
ut per voluntatem suam operatur id est
vel non operatur operacionem. Creator
autem sic secundum bonitatem suam sic
potens sic sapiens ut ea non
operatur nisi quando voluit et tunc vo-
luit et quo voluit. Et hec est
nobilitas atque sublimitas
potencie ac libertatis ipsius. Et hec
copiositas et fortitudo est creatoris
ut quicquid possit possit de se ipso
lo et per se solum et non ab alio
vel per aliud. Alia vero tota quod
possunt ab ipso est et per ipsum. Et at-
que non possunt fieri immediate a
creatore sed anima a qua communi-
cantur non est hoc ex defectu vel
diminucione potencie creatoris sed ex
quadam elongacione ab ea et quali-
nus et debilitate ea que recipi-
unt ab ipso. Conveniens aptitu-
utrum creator meliores res crea-
re vel facere potuit quam creavit vel
fecit. Si potuit quare ergo restrinxit
eius largitatem. Si non potuit ergo
finita fuit eius potencia et boni-
tas. Et ita videtur quod tota se effu-
derit divina largitas in dando
que dedit rebus creatis tunc non
dare potuit illis. Respondeo quod quan-
tum de amplitudine et copiositate
potencie sue meliores potuit creare
sed ipsi non caperent recepcionem ma-
ioris bonitatis. Si enim fecisset asinum
volentem non esset asinus. Si pulici
dedisset magnitudinem elephantis non
esset pulex. Et res tales augmentatas
sustinere non posset.
Si enim fecisset homines ad magnitudinem
solis tota terra non sufficeret
ei ad habitandum neque fruges
vel fructus ad alimentum neque
lane neque lini ad vestimentum
et ita de aliis animalibus patet quod non
posset se invicem sustinere. Ma-
nifestum est igitur quod creator sapien-
tissime caritas mundi tem-
peravit quod se invicem patiatur

et adinvicem se innectunt et
videri possit quod ista que creata
sunt quantumcumque bona et magna
creasset ea creator. Et quamvis
possit tamen non ea maiora
creasset. Et ideo non quod tum creator
videt mundum et ea que in ea sunt
quod non possent recipere magnitudinem
infinitam providit ut sibi bonorum
finita per que congruit singulis
quantitate

Non dicitur anima fuisse cum angelis creata

Hic deinde humana di-   A.
sponens quod hoc est rationalis
creatura sed angelus et ideo
debuit post angelum creari et
ante mundum racione dignitatis. Respondeo
quod non est hoc pure spiritualis
ut angelus sed est compositus
ex corpore ac spiritu. Et ideo racione
composicionis prius debuit fieri
spiritualis et corporalis creatura
et deinde humana. quia partes
componentes prius sunt suo composito
ut dicitur hic. Et deinde humana
Simo non debuit mundus tamquam
domus sive habitaculum fieri et post
ad habitandum induci. 32. q. 2. Moyses
Primum igitur creatus atque dis-
positus fructus est hoc tamquam dominus
et possessor qui creat omnibus
presidens. Gen. primo et hebr. primo
Et non quod deus primo fecit   B.
hominem deinde mulierem de
viro. ut per hoc imago dei in
homine appareret. quia sicut deus
omnibus rebus constitit principium
creatorum. Ita hic homo principium
generacionis. Ideo et in unoquoque
omnes esse voluit deus ut dum
cognoscerent se esse ab uno omnes
se quasi unum amarent. Et non   C.
quod non de quacumque parte hominis
corporis viri sed de latere mulier
est formata ut ostenderetur quod in
consorcium dilectionis fiebat nec

forte si fuisset de capite facta vir
ad dominatum videretur pretenda aut
si de pedibus ad servitutem sub-
iicienda quia id est nec domina nec an-
cilla parabatur viro sed socia nec
de capite nec de pedibus sed de
latere fuit facta ut iuxta se po-
nenda cognosceret quam sumpta de
suo latere didicisset. In quo etiam
opere sacrum vel archanum signum
est quia sicut mulier de latere viri
viri dormientis formata est
ita ecclesia ex sacramentis que de corporis
latere in ~~latere in~~ cruce dormi-
entis profluxerunt scilicet sanguine
et aqua quibus redimimur a
penis et abluimur a peccatis et
astringimur ergo vinculo caritatis
illud tamen notandum quod femine debent
esse subdite viris ut capiti
suo 33 q. 5. Hec ymago enim
capitis mulieris. Contra illos qui
dicunt animas cum angelis fuisse creatas.

Hic deinde excludatur error contra
illos qui dicunt animas hu-
manas ab initio inter creaturas in-
tellectuales cum angelis et simul fuisse
creatas. Contra hunc errorem sic
potest obici. Si omnes anime ab initio
create sunt cum angelis potestatem
cognoscendi et volendi eorum ceteri
volentes receperunt eas obrepsisse quia
obrepsitas est inimica anime quod me-
rebantur aut demerebantur. Si me-
rebantur ergo debuerunt in bono
confirmari sicut et angeli boni. Si
demerebantur tunc sunt obstinati
sicut et angeli qui peccaverunt quorum
peccatum eorum fuit irremissibile
sed et peccatum malorum angelorum
sed cum coniungerentur carne cor-
rupta cui vinciebantur aut volu-
tate vinciebantur et tunc iniuste
agebatur cum eis si invite vin-
cerentur corpori eas maculanti.
Ad destruendum hunc errorem

apertam ponit auctores et vos que
sunt contra illos qui ponunt angelos
apostatas esse in corporibus humanis
item contra luciferianos qui dicunt
animas cum corporibus seminari ut
cum seminibus traduci dispositione
facta ab anima sicut a corpore. Contra
quos dicit adam Genesi 2o Hoc
nunc os ex ossibus meis et caro
de carne mea. Si esset anima de
anima sicut os de osse et caro de carne
quod de illis expressisset quare ergo
dixit ex anima viri factam animam
mulieris. Item nec aliud pu-
tandum quam quod fuerat deum de viro
scilicet inspiravit in faciem eius spira-
culum vite inspirare enim est dilige
et flare ut sufflare. Flare vero
hic est flatum facere id est animam. Item
Ecclesiastes. Et anima revertatur pul-
vis in terram suam unde erat et
spiritus redeat ad illum qui dedit
illum. Et Ysaia 57. Flatum ego
faciam. Preterea cum anima sit
mortalis sit non est corrup-
tibilis per corporis corruptionem ergo
non est generabilis per eius generationem
dicitur in sensibus generato ad generationem
sic corrupto ad corruptionem. Et
anima cum sit simplex non potest esse
anima ab anima per decisionem sicut corpus
est per decisionem a corpore. Item potentia
creandi solius est dei ut prius
ostensum est. Anima vero rationalis per creationem
est ergo a solo deo est. Quod autem anima
rationalis est per creationem et post corpus non
ut quidam est super creatione vero est
ex nichilo facere quod proprium est solius dei
solius ergo deus creator est animarum
ut fides katholica profitetur.
Contra illos qui dicunt animas in prin-
cipio mundi peccasse et animas angelos
esse apostatas inclusos in corporibus
ad agendam penitentiam.

Hic deinde excludatur error contra
origenianos qui dicunt
animas peccasse in principio mundi

et per diversitatem peccatorum de celis cor-
ruentes ad terram diversa corpora
meruisse ea que tamen fuerunt prius fuisse
mundum. Isti heretici ponunt in cor-
poribus non esse animas sed angelos
apostatas sive demones qui
in eis ponuntur vel includuntur
ut agant penitentiam. Et dicunt quod
sunt tunc possunt esse in diversis cor-
poribus ut si non agat penitentiam
in uno corpore agit in alio.
Ad destructionem huius erroris
nota Matthei 3 paleas comburet
igni inextinguibili ergo pena
malorum erit eterna. Item demones
sunt maioris puniendi ergo pena
eorum erit eterna ergo non eva-
dabitur per penitentiam. Ad idem Matthei 24
discedite a me maledicti in ignem
eternum. Item 2 Thessalonicenses 1 penas
dabunt in interitu eternas. Item
2 Petri 2 Si deus angelis
peccantibus non pepercit corporibus(?)
sed quod angeli apostate sive de-
mones vinculis eternis sub
caligine reservantur. Canonica
unde que vincula sunt eorum ob-
stinatio et divine iustitie immuta-
bilitas. Confutatur huius erroris
per hoc scilicet quod ubi sacra scriptura
dixit dyabolum intrasse in hominem
constat quod ipse erat prius homo
vivens sentiens intelligens
ut de Iuda Iohannis 13 et Actuum 26(?).
Item cum expellebantur demonia
ab hominibus constat quod remanebant
homines viventes sentientes in-
telligentes Luce 11. Ergo aliquid
erat in homine preter demonium quo
vivebat sentiebat discernebat
hoc autem vocamus animam. Item demo-
nes expulsos ab hominibus re-
putat evangelista Matthei 8. Unde ergo
dicunt heretici quod angeli inclusi
apostate sunt in corporibus humanis
ut agant penitentiam ibi. Iste error
iste destruit veritatem corporum. Si

B

in corpora solummodo carentes sint
spiritum salvatorem non est verisimile
quod spiritus corpora sua reservant(?)
cum bene efficiuntur. Incarnatio
non est glorificatio non sunt simul
in eodem. Item natura non appetit
quod sibi contrarium est. Ergo si corpus
a prima institutione pena est
spiritus inhabitantis non debet
spiritus in tale appetitum ad cor-
pus. Ergo separatio eorum non faci-
et naturaliter dolorem in morte.
Item omne quod naturam per violentiam
detinetur naturaliter appetit liberari.
Ergo si spiritus illi violenter de-
tinentur in corporibus naturaliter appe-
tunt liberari. Ergo homines in quibus
sunt naturaliter appetunt mori. Ergo
appetitus mortis naturalis est homini
quod constat esse falsum. Dicunt here-
tici quod propter hoc istis animabus
loquitur Luce 9 Filius hominis
non venit animas perdere sed salvare.
Item Christus vocatur salvator Dei Actuum
2(?) Ipse salvum faciet populum(?) a
peccatis eorum. Item Christus vocat
oves ipsius Matthei 15 non sum
missus nisi ad oves que perierunt(?)
quod in predictis auctoribus non fit men-
tio de hiis qui peccaverunt in celo
sed de iudeis ut patet ante(?)
assumpta ovem(?) quod per domum Israel
intelligitur celum. Et per oves domus
Israel intelliguntur anime quas di-
cunt in celo peccasse. Item
que ab eis(?) utrum(?) ...(?)
cet de omnibus Israel. Si dicunt
quod anime ergo vocantur a Christo
etiam. Si dicunt quod non ergo
salvata est per fidem. Item obiciunt
heretici Iohannis 3 nemo ascendit
in celum nisi qui descendit de celo
per quod volunt ostendere quod cetus
salvandorum descendit de celo.
Unde quod hereticum tantum flavius(?)
male interpretantur. non enim
ibi tenetur corpus sed ibi

C

populum

filius hominis qui est in celo. Ille
enim quia erat in celo patri equalis
inquantum deus, ascenderat
vel ascendere poterat in humani-
tate quam assumpserat filius hominis.
De istis erroribus habetur 23
q. 3. Quidam contra quos di-
citur infra ibi contra corpus et spiritum.

Contra errorem Platonis de Anima

Hic deinde humanus contra
errorem Platonis qui posuit
animas creatas esse sine
corpore sua et positas in cor-
poribus et stellis ad inuicem et
postmodum desiderio corporum
incorporandi illectas et ab-
stractas descendisse ad corpora.
Quere ab huiusmodi erronei-
is utrum anime humanitatem corporis
appetiuerint et susceperint
sponte aut inuite cum hu-
manitate huiusmodi sit penalis. Si
sponte et voluntarie fuit stul-
ticia velle de celo descendere
et carcerem intrare tam hor-
rendum. Sed autem id desiderium
fuit illis naturale aut aduen-
ticium. Si naturale, sed id processit
ex stulticia seu ex insania
sive appetere tam malum. Naturalis
ergo fuit ipsis hec insania eis
et per hoc naturaliter insipientes et
male sunt anime humane cum in.
Si autem desiderium fuit eis
aduenticium in ipsis stellis co-
morantes decepte fuerunt
vel stulticia propria vel suggestione
aliena, quorum utrumque inconueniens.
Si vero de stellis deiecte fuerunt
inuite et in corporibus intruse,
quere a quo deiecte et qua
culpa meruerunt hanc penam.
Item que ab eis si non erat in
corporibus stellis anime aut erant
in statu felicitatis aut in statu mi-
serie. Si in statu felicitatis, ergo
non fuit illis ignorancia vel cul-
pabilis concupiscencia, quare vel deside-
rium habitandi carcerem tam
horrendum. Si autem erant in
statu miserie, quare anime non erant
in stellis, quare ab eis quare
fuit eis miseria hec inflicta?
Si dixerint quia peccauerant et per hoc
expianda peccata in corporibus
tanquam in carceribus sunt in-
truse. Error iste destruitur
multis modis. Primo quia pena
que a nesciente vel ab inuito
sustinetur non est ei ad expiacionem
et purgacionem. Secundo quia corpora
humana magis inquinat animas
et polluunt quam purificent. Ter-
cio quia in corporibus anime in se
peccant et grauioribus peccatis quam
illa fuerunt que in stellis co-
miserunt. Quarto quia creator
hec omnia videns non daret
eis corpora ad expiandum, sed quare
pocius sunt omnes anime viciose
concupiscunt corporibus suis que
eas stimulant et alliciunt ad
peccandum et per hoc contra ea ingessat
decertat. Et quanto sanctiores sunt
anime tanto plus coarctantur de
corporibus pinguamentis que
paciuntur ab illis. Unde patet quod non
sunt eis corpora expiatoria. Item
anime viciis dedite sequuntur
concupiscencias corporum per quod amplius
inquinantur. Quare patet quod nec bonis
nec malis animabus corpora sunt
ad purgacionem. Per modum istum sunt
anime humane penitus ignorant
quod in stellis quondam posite pec-
cauerunt nec de peccatis illis pe-
nitent nec a deo veniam petunt,
quare de illis expiacionem vel pur-
gacionem non habent quia nulla est expi-
acio peccati a quo non receditur
nec purificatur anima a peccato quod
non relinquit. Sed contra errorem
Platonis non sunt nomini hominis

qui nascitur non vero hominis sed
id quod est precipuum in homine
scilicet anima non sit nouum contra ipsos
Contra illos qui substanciam humane nature
mus a diabolo factam dicunt
Humana corporum principia
nos et priscianos qui
substanciam humane carnis factam
a dyabolo esse dicunt. Contra quos illos dicit
ysa. 34. Ego feci terram et hominem
super eam creaui ego. manus
mee tetenderunt celos et omni
milicie eorum mandaui. Item
ps. et iob. 10. Manus tue domine
fecerunt me. Item math. 19. ait dominus
phariseis Qui fecit hominem
ab inicio masculum et feminam
fecit eos. Item math. 10. masculum
et feminam fecit deus. Dominus autem
non appellat creatorem deum
sed aqua designatur contra qua pa-
tet quod deus fecit corpus non mala
a parte. Et autem deus fecit corpus
adam patet luce 12. Qui fecit
quod deforis est et id quod deintus
est fecit. et ita ab eodem est corpus
et anima luce 3. ubi texitur ge-
neologia ubi dicitur qui fuit seth
qui fuit adam qui fuit dei
Adam ergo fuit filius dei fuit
ergo a deo et non a dyabolo. Item
ephes. 2. ipsius factura sumus
Item quod dicitur condidit creaturam spiritualem
et corporalem angelicam videlicet mundanam
ac deinde humanam est contra illos
qui dicunt deum creasse animas
de sua substancia intelligentes verba
gen. 2. inspirauit et insufflauit
in faciem eius spiraculum vite. Qui
flat et inspirat in aliud homo
de se flatum emittit. sic ergo cum
dicitur deus flasse vel spirasse
spiraculum in faciem hominis. et se
spiritum hominis emisisse dicitur de sua
substancia vnde dominus per ysa. 41. dicit

Omnem flatum ego feci. Item
Augustinus non est audiendus qui pu-
tat animam esse partem dei. Si enim
hoc esset nec a se nec ab alio de-
cipi posset nec ad malum faciendum
compelli nec in melius nec in deterius
mutari. Flatus ergo quo hominem
animauit factus est a deo non de
deo nec de aqua nec si de
nichilo exponere ergo. Inspirauit
in faciem eius spiraculum id est animam
in corpore creauit que totum
corpus animaret. Faciem tamen specialiter
exprimit quia hec pars corporis est
ornata et adiuncta superi-
ora forma ceteris. cetera
animalia deiecit vel ad pastum
solum hominem erexit ad sidera
Item huius erroris destructio b
patet quia diuina substancia sim-
plicissima est ut deus est ibi omnio
simpliciter. non licet ergo partes Item
si cui dat deus substanciam suam
cuncti dat totam ergo deus est perfectus
et ita esset quelibet anima deus perfectus
quod est dicere nephandissimum apud
omnes. Item si anima est de diuina substancia
ergo non est creatura. nam creaturam
condidit deus de nichilo ut deum
est super. esse non de nichilo et esse
de deo sunt opposita. Item si anime
sunt de diuina substancia in quo ergo
deus ab illo dei vel spiritu sancto
Item si anime essent partes diuine
substancie ergo non fuerunt iniuste
ergo non fuerunt facte. quod patet esse
falsum luce 12. qui fecit quod
deforis etc. Et autem anima non
sit pars dei sed de diuina substancia
patet quia in deo non habet locum vio-
lencia cum sit omnipotens nec ignorancia
cum sit summa sapiencia. nec
malicia cum sit summa bonitas
et ideo si anima esset de diuina substancia
nec violencia nec ignorancia
nec malicia locum haberet in ea

Item si diuina scriptura licet partes a-
nime ponat ita est totus quod
a primo aut ita totus quod non
creatur primo. Si primo ergo anime que
sunt partes ipsius sunt corporee. Si
secundo ergo non remanet corporea in
deo tot partibus ei detractis quot
sunt anime. Non enim remanet totum
ubi tot partes detrahuntur. De
predictis erroribus habetur 23 q. 3.
Quinda [illegible] quos dicit Concupiscentia
creauit deus hominem ad ymagi-
nem suam et in angelis supradictis supra
actuum 11. Ipse dat omnibus
uitam et inspirationem. Et ezechiel
12 spiritus recreat. Addimus quod de
angelis sunt credendi et non du-
bites primos homines bonos
creatos et sine peccato cum libero
arbitrio. Coeptis non [illegible] sed
propria uoluntate peccasse quo peccato
mors in homines omnes pertransiet
regnum de qua placuit.
Et non quod homo homini [illegible] in
corpus describitur cum dicit for-
mauit deus hominem de limo terre
Ita eciam secundum animam factura
describitur cum dicit inspirauit in
faciem eius spiraculum uite. Corpus enim de li-
mo terre formauit deus cui in-
spirauit animam uel flauit uel
sufflauit secundum alios translatores
non quod de faucibus sufflauit
uel in manibus corporeis corpus
formauit. Spiritus enim est deus non
lineamentis compositus est mem-
brorum et ideo non carnaliter pu-
temus deum corporeis mani-
bus formasse sed uolendo tamen
operando et iubendo. Mira socie-
tas anime et corporis, spiritus et
uite et limi terre. Plenum
fuit miraculo et tam diuersa et
diuisa ad inuicem potuerunt
coniungi. Uerumptamen minus mirabile
fuit quod de limo nostro seipsum

coniunxit ut sibi inuicem uni-
rentur deus et limus. Tanta
sublimitas et tanta uilitas.
Nichil enim deo sublimius et nichil
limo uilius. Tante autem dignitatis
facta est humana condicio ut nullum
bonum ei possit sufficere preter
summum. Quare natura humana
dicitur communis

Quasi quedam. Sicut anima so-
lus et caro unus est homo
uel in summo quietatus uel co-
munem uel media inter angeli-
cam et iumentorum uel quoniam
in utrisque conformis est licet que
cum angelis intelligere. Sentire
cum animalibus, uiuere cum arbo-
ribus, esse cum lapidibus. Ideo
omnis creature nomine designatur
homo Marci 16. et dicitur orbis ter-
rarum Sapiencie primo Capitulo dicit et orbis
terre uel quia est duos omnium ra-
ciones habet ut Gregorius in 4to
dialogorum. Homo ergo in medio
creaturarum est ut esset infe-
rior angelo superior iumen-
to. Ita licet aliquid quod nunc est
conueniens cum summo et aliquid cum
infimo. Similiter spiritus
cum angelo, mortaliter uero cor-
poris cum iumento. Et nota
quod sicut factus est homo propter deum ita
mundus factus est propter hominem ut ei
seruiret. Positus est in medio
homo ut ei seruiret et ipse
seruiret ut acciperet utraque et
refunderet totum ad bonum hominis
et quod accepit obsequium impen-
dit. Et quod ita uoluit deus
sibi ab homine seruiri ut ea
seruitute non deus sed homo
seruiens iuuaretur. Et uoluit
ut mundus seruiret homini ut
homo inde etiam iuuaretur. Totum
ergo est bonum hominis et quod factum
est propter ipsum et propter quod factus est ipse

B

Dimia n̄ mra st ut ait apls
1 coro· 13· et· 2· coro· 2· supio
ra ad psruend ut Pcs tuitas
equalia ad quincd ut ange
li qui a si nro st supiores
in futo erut equales· et
nro mri st qui nobis ad psd
sut st vos duorꝫ dur esse
famlorꝫ nro dominio sz ipsi
ipi et angeli nobis suit
dn̄ p nos in mistrid mittu
ntra est st inferiora q ad
suiend nobis fca p q impo
suit eis nota gn 2o ut on
de q similorꝫ sicut notiꝫ
que p illa cata eant a ab
illo regeda a disponeda a qs
om̄ ptas a puidecꝫ tbuit
ci dns atqꝫ cura reliquit
ut diaconi eius subiecent
a roe eius gubnacent et
sicut illis nota puide a qbꝫ
recipet adiuuamentu· Hant
aut sciaꝫ hō pcendo nō pdidt
sd n̄ illa qua carni nttā
pudent a ideo nō eru
dit hō in hgdi psriptura
scam ffz d sca aie qua ami
sit pccando· 2r ppdca pz
cur scus ē hō a de quo et
qualis a quo scus· Itē quas
quez q deus volēs pms
creauit ut sue bti nis eos
pticipes facet· alios in sui
puritate celo ofirmat· alios
p sua supbiā in infimū p
cipitauit· atqꝫ alios ad pba
da hūilitez a obeicꝫ in trena
hitatoe trenis corpibꝫ soria
uit· et io hō tn̄ posits sit
in medio bonorꝫ a malorꝫ
asidea d gaudiū bonorꝫ
a suppliciū malorꝫ a mise
riaꝫ sua summū bonū plena

C

lz leticia· infimū s· infinū
summa tsti as ubi summa feli
citas ibi ē summa miseria
In medio summa spanda infi
ma timeda ubi tanto am
plior est tn̄ timor q spei
qnto descesus facilior ē q
ascensus **Que sit compacos corpis ad animā**

Ex corpe a spu in quo
manifesta dei potēa
que nās maxie distātes
ciuxit in una psona· pqo
nota qpacos corpis ad aīaꝫ
Prima corꝫ ē q domus· aīa
vō inhitator q p̄ fabricas
Corpus fabricata vaicte
instrutorꝫ /ubi opacos cō
tent· aīa vō ē opator Cor
pus q equus· aīa vō ses
sor illius Corꝫ q vestis·
aīa q vestitꝫ Corꝫ q nauis
aīa q rctor illius Corꝫ q
ciuitas ul regnū ul impiū
aīa vō q ptas ul rex ul
gubnator ul impator in
eo Corꝫ q carc a qclusio
in quo captiue aīe detinet
in statu pntis misie Cor
pus q onus grue a sarcia
depmēs· aīa vō portator
illius Et aīa ē in quo
corpis sui pest qd ad mis
trat a regit viuificat et
asuat Et nō q corꝫ d pꝫ
hōs q cadit roe hōs i qntū
hōs sd equus in roe equits
in qntū equits Ipe est opa
tos hūane q p corꝫ st ipius
aīe pe sut· Hanc hōis
in artifice pe quae eius of
ars in hūana aīa pe ar
tifex om̄ artiū hūanarꝫ
Omis aūt opaco artis roe
artificiū opus ē artificis

d

rubrica

e

Et ideo omne opus quod ab hominibus
vel per homines fit opus est
animarum humanarum. Quare
primo de corpore

a De corpore et spiritu. Primo quare
de corpore quia non anima intro-
ducitur in corpus quousque comple-
ta fuerit formatio illius et
singulorum membrorum eiusdem secun-
dum debitum ordinem et institutionem ne-
que a casuali impedimento fit
aliquando quod aliquis nascitur non com-
pleta perfectione membrorum velud
manifestetur gloria dei in Iohanne 9 sicut
de ceco nato cui distulit deus
dare visum ab initio ut ad ma-
iorem singularem post istam illumi-
naret. Licet non sit nisi una anima in omnibus
hominibus illustrata gratia unum et
omnibus vitam largiri quod uni-
tum cum altero corpore facit perter-
ne consuetudine mutatur homines
in uno solo homine. Quod si in omnibus
aliis contempserunt. b Et nota
quod dicitur corpore singulariter contra pitha-
goram et alios qui dicunt quod anima
pluribus corporibus hominum vel pe-
cudum infunditur successive. Ad
repellendum individuale idem 1 petri 3o
Christus semel pro peccatis nostris mor-
tuus est in quo et his qui in
carcere erant inclusi spiri-
tu veniens predicavit qui aliquando
expectabant dei patientiam in
diebus noe in archa in qua
pauci id est octo anime salve facte sunt. Per
hanc autem auctoritatem dicunt quod noe intel-
ligendus fuit et quod per eum christus
ei predicavit. Unde quod pe-
trus non dixit quod christus in car-
ne veniens predicavit eis sed
in spiritu. Non dixit in spiritu et
non in carne veniens. c Dico autem
anime non transeunt de corpore in
corpus quia hebreorum 9 quemadmodum
statutum est hominibus semel

mori. post hoc autem iudicium. si at-
tendatur intelligat hereticus de mor-
te spirituali. Contra id mors non
est statuta nisi semel. Primo
quoniam ego peccat. Iacobi 3o. In
multis offendimus omnes. Luce
17. Si peccaverit septies dimit-
te illi non tantum septies sed sep-
tuagies septies. Si autem con-
cedat quod de morte carnali
intelligitur. Quare ergo dicunt quod anime
transeunt de corpore in corpus.
Horum fuit error non tantum quod
brutis animalibus erit unde et
intellectus 2 de anima 1 et quare erunt
alia volia. Ideo non ut est ut dicitur
ad velle nisi per animam volentem
et non per corpus. Si vero anime volentes
quare est anime humane sunt in cor-
poribus brutorum 2 de anima 1 eadem
de causa erunt bruta alia vo-
lia. Querere absque errore
utrum translatio animarum quam
ponunt plato et pitagoras fiat
in corporibus humanis tantum an
in corporibus aliorum animalium et utrum
in omnibus an in aliquibus tantum
in quibus non. Si dicunt quod in
corporibus omnium animalium quod in cor-
poribus minimarum pulicum quod
credere est absurdum. Si dixerint
quod in aliquibus tantum quero in quibus
et ad quid et quare plus in illis
quam in aliis. cum constat quod trans-
latio animarum humanarum in corpora
brutorum quorumcumque non creat
utilitatem et multum nocivitatis
impossibile est non animas corrigi vel
emendari in corporibus brutorum.
Item si translatio animarum huma-
narum fit in corpora brutorum
quare non etiam utrum fiat in cor-
poribus plantarum vel lapidum
vel metallorum vel quare non.
d Et nota quod isti destruunt huma-
ne speciei vitate unitatem non humane

speciei et est una anima humana et non
corpore humano imposita et esse
unum hominem credendo animam
humanam et coniungi cum bruti-
alibus uel quodcumque alio corpore
nisi humano imposita est esse
unum hominem. Et non contra istum
errorem nescientes quibus esset
verus homo si anima transiret
in corpus brutorum aliud uel
plantarum

Contra errorem illorum qui ponunt tres animas esse in homine

a Est spiritus singularis contra er-
rorem illorum qui ponunt
non esse animam unicam in homine
sed tres scilicet vegetabilem sensibilem
et racionalem. Contra quos attende quod
si sint pluralitate uel diuersitate
operacionum diceretur esse pluralitas anima-
rum esset unius anime tantum
homine quam in aliis animalibus
unius enim virium et operacionum
que sunt in illis sunt compilatis (?) quia
unius enim quinque sensuum sunt
quinque anime in homine et alie quinque
unius enim virium aliarum scilicet sensus
quibus imaginacio uel imagina-
tiua estimatiua cogitatiua re-
memoratiua. Et alie septem scilicet vivifi-
catiua formatiua et nutritiua
cui deseruiunt appetitiua digesti-
b tiua et expulsiua. Sunt et
alie due vires anime humane
scilicet concupiscibilis et irascibilis. Cum
ergo tot sint vires animarum huma-
narum de quibus totidem sunt operaciones
earum contra predictos errores tot
essent anime in unoquoque homine
Item contra errorem istum homo
non esset unum animal sed multa ani-
malia congregata unius enim
membrorum officialium ipsius
et ita contra illos oculus esset
unum animal. auris aliud et sic de ce-

teris per que exercentur actiones operaciones
dictante. Sed contra eos attende
quod sicut una persona multe sunt opera-
tiones sed unus et idem homo est scilicet
negociator et ut ad unum
dicamus quod sicut sunt fari (?) uel artes uel
artificia ad tot operaciones potest
inveniri. Est ergo veritas fidei
quod unica anima racionalis infunditur
corpori formato in utero matris ad
vivificandum et regendum corpus
cui infunditur et anima vegetatiua
que erat in embrione desinit
esse. Sensitiua non erit esse illius
post aduentum anime racionalis. Sicut
adueniente maiori lumine mi-
nimum annullatur. Est contra spiritum c
singularis contra illos qui dicunt
quod plures anime sunt in quolibet
homine. Contra quos Aug. 2o. Sen-
tit de quo ho. de li. et quod nostri
in fa. c. spiritus vi. non dicit spiracula
et sensus est homo in anima vincere
non dicit animas. Adiecit Zacharias pro-
dixit duas partes esse et fundamentum di-
xit et fingens spiritum hominis in eo
singulariter dicit spiritum. Anima autem
sive spiritus dicimus quod est in homine
principium vivendi senciendi et dis-
cernendi. Ex corpore et spiritu est d
ergo aliud corpus aliud spiritus
quod est contra Tertulianistas
qui dicunt animam esse corpoream.
Contra quos attende quod vere de
anima sentire non potest qui auc-
torem ad eius imaginem factam
esse non nouit. Dicimus enim e
quod corpus quod dicitur quod trina
dimensione est protensum et ita
tamen angeli quam anime sunt
incorporee. quia quod est compositum
non solum dimensione sed virtute
et quod non solus deus est incor-
poreus quia omnino incompositus
Item contra corpus et spiritum Contra

illos qui dicunt non fieri ex corpore
et anima. Contra quos infra ibi ex
anima soli. Item contra saduceos qui
negant spiritum ut dicitur act. 22.
Contra quos non contra omnium duorum
contrariorum que vere sunt contraria neu-
trum est alio dignius. Unde quasi
si natura invenitur unum illorum
in mundo et reliquum. Quia igitur
ultima corporeitas invenitur in-
venitur in mundo natura. Unde ultima
spiritualitas invenitur in eodem
quia ut dicit philosophus si tanta est
ultima corporalium unde est spiritua-
lium non esse minore. Item
si dei providentia curavit ut
esset alterum corpus in mundo cu-
ravit ut esset et reliquum. Alio-
quin mundus non providentia sed
negligentia regeretur. Sed vilius
est fieri scilicet corpus et quod est no-
bilius scilicet spiritus fieri contempnatur.
Item in compositione hominis inve-
nitur natura scilicet pure spiritualis
et pure corporalis. Et ideo necesse
est ut inveniatur et per se. Sed
si natura invenitur color medi-
us ex albo et nigro, necesse
est natura invenire colorem al-
bum per se et nigrum similiter. Item
qui negat esse spiritum detru-
cat mundum nobiliore parte sui.
Nobilior enim pars illius est pars
spiritualis et ideo ponit mundum esse
in tollerabiliter imperfectum. Item cum
mundus sit regnum in quo creator
dominator et regnat plenissime
et spiritus sit potentissima pars
illius, ultimum detrahit regno
et glorie creatoris qui spiritum ne-
gat. Item sicut creator necesse
decet in gloriam suam sic in verum
utilitatem, sic in mundi perfectionem, sic
in omnia hec necesse fuit spiritum
creasse spiritus et cum ex ipsius

sit ei gloria glorie et verum gloria
utilitas et perfectio gloria mundi. Sed
quanta vel quam providentia cre-
atoris perficeret partem viliore
scilicet corporale et partem nobiliore
scilicet spirituale relinqueret imperfectam.
Propter hos igitur patet quod est spiritus. Sed de
hoc plenius infra ibi ex anima
f. rationali. Item ex corpore ex eius
quantitate fuscatur splendor
spiritus in corpore inclusus. Iuxta
illud sap. 9. Corpus quod cor-
rumpitur aggravat animam et im-
putatur actio corporis anime que
dum corpus regit et docet. Sed im-
putatur duo vel nigro culpa
dissimili et sui et eo fortius
imputatur anime quia ipsa vivifi-
cat et sustinet et portat omnia
membra corporis quamdiu et
retinet ea in esse. Alioquin flu-
unt ac cadunt per corruptionem
g. in non esse. Corpus est quantum
est dimensum scilicet quantum ad longitudinem
latitudinem et profunditatem, i. contrarie
dicuntur vero corpus ex quatuor ele-
mentis constat ut dicit damascenus.
h. Et non quantum ad multitudinem extollatur
corpus quod est cadaver mi-
serum putridum et saccus stercorum.
Bernardus. Nam si diligenter consideres
quid per os et nares ceterosque
corporis meatus corporis egreditur vi-
lius sterquilinio non vidisti.
Dic si singulas corporis mise-
rias cunctas quantum te onera-
tum peccatis, irretitum viciis,
pruriens concupiscentiis, occupa-
tum passionibus, pollutum illu-
sionibus. Quando sunt ad malum
inveniens confusionem et ignominiam
et non est vinculum inter corpus
et spiritum. Galat. 4. 26.
i. Item ex ipso. Spiritus scilicet anima

cum ipsi sit spiritualis incorporea intel-
lectualis vel invisibilis inmor-
talis, quibus ista digne ut
quibus creanda in se admirantur
k Et non quia ipsa velis dicere quod
velle per bonum et malum utrumque
discernens dicitur liberum arbitrium quod
bruta alia non habent quia ratione
carent habent tamen spiritum et appetitum
sensualem Dei autem liberum
arbitrium dicitur eius sapientia et operatur
voluntas qua non utitur fit li-
bera voluntate facit quicquid vult Et
non sunt ipsi in libro de differentiis
anima vocatur dum vivificat spiritus
dum spirat sensus dum sentit
animus dum sapit mens dum
intelligit ratio dum discernit vo-
luntas dum consentit memoria
dum recordatur et hec omnia est
una anima sed secundum diversas po-
tentias et diversa officia diversa
sortitur nomina Et non quod spiritus
hominis est sed spectum si respicit
ad deum celestis eius respicit
si ad inferiora vel carnem corrup-
tibilitatem in se recipit unde
l carnis Et concepit Augustinus de
edificatione orthodoxe fidei
Credimus animas hominum non esse
ab initio inter ceteras intellectua-
les naturas ut simul creatas sed
Origenes fingit neque cum corporibus in
corporibus seminari sed luciferiani
et quidam latinorum affirmant sed
corpori iam formato eas infun-
m di Et Ibi queritur quare anima
corpori sit unita cum ad ... dig-
nitatis esse videretur si absque corpore
permansisset ... Et esse vo-
[illegible] quia deus voluit et volun-
tatis eius non est querenda
causa quia in voluntate ut contempla-
toris non habet locum quod quid
est quia voluntas creatoris non

sed tamen posse sed ipsa est causa omnium
aliorum Secunda ut anime unite
corporibus et in eis deo famu-
lantes maiorem coronam percipe-
merentur Tertia ut in hominis
conditione homines viderent esse
que est inter deum et spiritum rationalem
diligi ex toto corde putaret n
nam creatura se non posse uni-
ri creatori suo tanta proximitate
ut cum tota mente diligeret
et contemplaret nisi videret spiritum
qui est excellentissima creatura
tam infime creature id est carni
que de terra est in tanta dilectione
uniri ut ab ea nolit separari
propter quod conditur spiritus tamen
spiritui in tanto ineffabili amore
uniri propter ... future societatis
que inter deum et spiritum volentes
in glorificatione eius perficienda, cum
animas corporeis vestimentis et terre-
nis mansionibus copulavit
lutea ~~[illegible]~~ facit ad vite materias
sensum vegetat ut sciret
homo quia si potuit deus tam dis-
pensare naturam anime ac corporis
in federatione unam et in amicitiam
tantam iungere potuit et rationalis
~~[illegible]~~ creature humilitatem
licet longe inferiorem ad sue
glorie participationem sublimare
quia ergo propter ... spiritus usque
ad consortium terreni corporis humi-
liatus est ne forte in hoc mi-
nus videretur depressus additur
dei providentia ut postmodum
in eodem corpore glorificato ad
consortium illorum qui in sua
perstiterunt puritate sublima-
retur ut quod minus ex dispensatione
creatoris sui acceperat condi-
tionis per gratiam eiusdem acci-
peret glorificatus Fecit itaque
deus hominem ex duplici substantia
corpus de terra fingens animam

vo dc u^lo^ faciet 32. q. 2. mon
stes Si queratur utrum deus
fecit hominem in virili etate
an proficiendo et augendo etates
sed nunc in minus vto Respondet
Augustinus super genesim p^o^ 22° quod adam
in virili etate factus est qui
nimo fuit superiores tab. i. 27
vosu leges et po^q^ dei quam ne
gutibus alligauit Sicud virga
moysi conuersa est in draconem
ut fuit contra naturam sed ut est
quia wlt deus. Dunc non po^a^
et disposicio sunt vo^tas^ est ea omnium
p̃u^lib^ consemiales rōb' instruit
et in quibus a^a^ causalibus preuenient
ut de quo semine talis grand. d.
hec arbor talibus fructibus et huius
sed dicit Augustinus Omnis iste species
hz naturales leges suas ab factorz
hz apud se facere posse de omnibus
aliud quam habeat quod naturalis. sed
quod virga arida floreat. quod
asina loqueretur et huius. dedit et
naturis ut hic ex eis possent
fieri non ut hic in motu natura
li haberet. et hee dicuntur cause
abscondite in deo

Ex spiritu Adam hereticos qui
dicunt quod anima sit spiritus
ade angelus fuit a deo in
mente conditus et dicunt per coitum
viri et mulieris sed caro genera
ne ita spiritus ex spiritu Et di
cunt quod ex semine angelico i.
spiritu ade omnes anime traducte
sunt et traducuntur usque in fine
seculi per successionem. Ad quod
inducunt id Act. 17 fecit
ex vno omne genus hominum. op
ponit hereticus i. ex spiritu ade
Respondet quod fantastica est eius
expositio quam nullo testimonio
sacre scripture confirmat Sed

que absque eo si spiritus ade que
dicit venisse de celo sit de genere
hominum Si non quare non est ge
nitus de alio spiritu. quare ergo
non conceditur quod alius spiritus generari
non sit de genere hominum sed ut ille
Item opponit hereticus Si anima
non generatur ex anima sed de nouo
creatur a deo ergo quod dicitur Luce
19 venit filius hominis querere et saluum fa
cere quod perierat. hoc non dicitur de ista anima
quia non dum peccat Respondet quod dicitur
peccasse in adam non quia tunc
esset sed quia ea que peccat pro
cesserat in adam secundum corpus sed dicit
Apostolus Rom. 5. omnes in adam
peccauerunt Item opponit hereticus
Apocalypsis 1° ex tribu filiorum israel
centum quadraginta milia signati.
Si anima non generatur ex anima ergo
anima non ex tribu sed tamen caro
ergo corpora tantum erant signata Respondet
de quibus tamen anima sit de homine et huius
de tribu. unde est quod anima sit de
tribu. quia quamuis est pro partibus est
pro totius Sicut. quod in fine
Iohannis locum ubi posuerunt eum
ut dicit discipulus eius. de vero
et eodem corpore dicitur de loquitur. ecce
locus ubi posuerunt eum. hic
de hoc corpore. precedit vobis
in galileam. Cunque quidam ex corpore
et anima Sibilis nos loquendi est
vnde dicitur hic est sepulcrum talis
Sicud id Actuum 22. Ego sum deus
abraham Item obiciunt id Rom. 5.
7. per vnum hominem peccatum intrauit
in mundum Item Ephes. 2° Eramus
natura filij ire Item in ps. 50.
in peccatis mea concepit me mater
mea Respondet in hijs omnibus
sed per se quod id semel positum di
ui sit de carne adimus Item obi
ciunt Iob 3° quod natus est

per carnem caro est et quod natum est
ex spiritu spiritus est. Concludit quod si spiritus
post hominem nato ex spiritu sancto
que fit per fidem secundum natum spiritualis
est quod spiritus quia spiritui sancto similis
sicut est secundum illud 1 Cor. 6 qui
adheret deo unus spiritus est cum
illo non una substantia sed caritatis copula
Item obiciunt Ecclesiastici 46 quod conscripte
sunt de semine iacob ergo traducte
sunt per generationem. Concludit secundum primus
quia pars sumitur pro toto et econverso. Item
quere quia hec locutio est in figura
Tertio autem una anima non potest tra-
duci ab alia per hoc scilicet quia anima est
simplex et spiritualis et ideo indivisibilis
ut infra capitulo declarabitur. Tra-
ductio autem fit per decisionem partis
alicuius ab eo a quo traducitur
et ideo non potest anima ab anima tradu-
B ci. Item et secundum Damascenum
anima est substantia vivens simplex et
incorporea corporalibus oculis secundum propriam
naturam invisibilis immortalis
rationalis intellectualis infigurabilis
organico utens corpore et huius
vite augmentative et sensitive et generative
tributa non habens aliud preter se
ipsam intellectum sed ut partem sui ipsius
purissimam. Sicut enim oculus in
corpore ita in anima est intellectus
arbitrio libera est voluntatis
et operativa omnia hec ex eius qui
condidit eam gratia suscipiens. Ipsa
enim esse quia ita esse suscepit. Item
C spiritum vel carnem anima. Anima non corpus
sentit sed omnia per corpus quo
velud nuncio utitur ad consimilandum
in seipsa quod exterius nuntiatur.
Si ergo anima quasi forma est per corpus
tamquam per instrumentum Ita est
per corpus quedam mala sentit
que sine corpore non sentiret
ut famem sitim aliaque defectus
corporis. Dicuntur Quedam non corpus

D unus et sine corpore sentit ut est
timor dolor et huiusmodi. Et nota
quod anima a creatore perfecta est in
genere suo. Unde ex quo est perfecte
omnia que ab homine sciri possunt
nisi corruptio carnis esset.
Et quod perfectiones suas non
potest exercere. Donec usu et exercitio
vel doctrina exercitatur. Sicut si
quis subtili acie oculorum in
tenebroso includatur carcere non
potest videre donec amoveat te-
nebras vel lumen accedat.
E Et ideo sine anima quia spiritus
et anima idem sunt in homine secundum
Augustinum. Sed anima dicitur eo quod ad
vivendum animet atque vivifi-
cet. Spiritus eo quod spirat in
corpore vel spirare facit vel quod
spiritualis est ut est. Sicut enim unus
homo est unus et idem homo et duo
et terminus est et adoptivus et
partis alicuius tamen et consul
atque senator. Sic una et
eadem anima in vita inseparabiliter
permanens simul est vis intel-
lectiva vis volitiva et voluntas
seu virtus volendi et cetera. Concu-
piscibilis et irascibilis sed per varietatem
operationum quas efficit diversas
virtutes ac potentias nominatur.
Sed unus et idem homo per varietatem
officiorum diversis nominibus nominatur.
F Est enim hec contra hereticos qui
ponunt duos spiritus qui ponunt
differentiam inter animam et spiritum. Di-
cunt enim ut homo dei consistit ex corpore
et anima et spiritu presidente utrisque
et hoc dicunt. Sine querela in fine
deus pacis sanctificet vos per omnia
ut integer sit spiritus vester et
anima et corpus sine querela in ad-
ventu domini servetur. Et 3o pueri
in fornace dicebant. Benedicite
spiritus et anime iustorum domino. Sed
contra virgo Luce primo Magnificat

aia mea dnm Respondeo q predi
lectio errat in 3º primo q
indistincte dicit aliud ee aiam
et aliud spm cu veritas dicat
ee id mt. 20. filius hominis
no venit ministrari s ministrare
et da a su i re pmlt. Et eand
aiam dicit spm Jo. 19. incli-
nato capite emisit spm Un-
de Ephes 7. Qui tradidit
semetipm Secdo errat qz
dicit triplex dei celeste gsac
corpibus s. core et aia et spu
augetur. licet in uno inveniat
testato. Tercio errat eo q gr-
vac si inspiciant scripture
quis sit merito de spiritibus qs
ipi ponunt de anglis Ter-
tio q spus qnq sumi p spu
sco. qnq p donis eius. qnq
p spu hu^{no}. i. pam ut s
qnq p spu vitali ali et vitali
qd e corpus subtile. dam 3º
bndicite spus et aie iustorum. qnq
p vento act 2º tamq advenien-
tis spus. qnq p mente huma-
na prov. 29. totu spm suu
pfert stultus. qnq p volunte
i. cor. 6. qui adheret deo unus
spus e cu eo. qnq p ira ut
vindicta. prov. 1º En pferam
vobis spm meu. qnq p sple-
dore spualis intellectus qui da
pphetis et cu quo pphant Nu-
me. 11. dicitur q cu requievisset
in lxx viris spus pphaverunt
Et corpe et spu corpus e
q. carcer aie Unde ps educ
de carce aiam mea Et Ro.
7. infelix ego quis me
liberabit de core mortis hui
Et io q corpus carcerem pu-
tant ipm vigiliis abstine-
ciis et laboribus destruunt et
macerant ut spus i carce-
ratus recreat. Cavendum q ecpitus
eius sit ad libertatem Contra q de
carce laterieis qz egreditur
quis ad regnum. Procedit vero
more insanorum carcem corporis
muniunt et roborant curam
carnis in desideriis facientes
minuentes se superfluitate cibi
et potus vestis et sumptuum
Qz dyabolus sup inimicorum videlicet
libere p[illegible] Isti nolunt exire de
carcere corporis et sentiunt vos
se ee et in spiritu suo timent
se torqueri Mt. 27. ligatum
ma. et pc. mit. in te. n. Qd
id gen. de pincerna et pistore
34. 40. Quare anima est corpori
colligata

Est spu constituta. Grego-
nazazenus in appologia
sua. Anima sacro destinata colli-
gata e duabus de causis. Una
ut virtutis premia non tm dono
dei teneret sed ut labore conqui-
rat. Alia ut tamqm creatore sibi
corporis secum trahat. ut qd deo
e aie. aia fiet ipi corpori Unde
dicit Augu 18 qo e i homine
principium et excellens impat
ceteris que s i nobis bestiis
qz quia. atqz id ipm qd excel-
lit in homie subicit potiori
q e ipe veritas unigenitus
dei filius. Neqz enim pote
inferioribus pe nisi superiori se
ipam subiciat. Anima n
sic creata e a deo ut manens
in illo principaliter illius esset
bta. conversa vo ab illo qnz
se vertit misera remanet Et
nota q qua aia se ipam gsi-
tens sentit in se ipa qz quanto
amplius se abstrahit a core
suo tanto amplius pficit
nobilibus suis atqz virtutibus
et quanto amplius se in illud

se iungit tanto amplius quanto magis di
corporibus se elongat. Et haec
faciunt ad destructionem erroris qui
ponit animas non esse. et contra saddu-
ceos qui negant esse homines
act. 22. Contra quos notandum quod qui
ponit animam non esse ponit quod
non intelligit nec intelligit per quod
negat se esse vel qui ponit
se non esse nec scit nec intelligit
quod loquitur nec quod negat vel af-
firmat in parte ista. tamen per
animam et contra ipsam intelligat
vel sciat quod quod scit vel intelli-
git. Ad evidenciorem autem confutationem
huius erronei quero ab eo si in-
telligat vel scit se negare animam
humanam esse. et si intelligit vel scit
se negare. et quod dicit est et quod
dicit animam humanam esse. vel et
si scit vel intelligit aliquid. Si
videt quod non. tunc iste sit sine
intellectu non est disputandum cum eo
quod nec cum bruto vel insensato
Si dicit quod sic quero de ipso de
suo scire vel intelligere quod est aptum
se vel in se an sit in eo corporis
toto an corporis parte. Si corporis to-
tius necesse est quod ipse totus intel-
ligat ita quod quelibet eius pars
et ita digiti et articuli et cetere
corporis partes intelligent quod est
inconveniens apud omnes. Si dicit
quod corporis parte tunc queritur utrum illa
pars sit corporalis an non et quod
et quod non ergo omnibus assignare. Si
dicit quod non est pars corporis neque
corpus sed in homine pars aliqua
est intelligere et scire. tunc ergo non sit
corporis ipsius hominis nec pars illius
et necesse sit id esse spiritualem tamen non
possit esse actus quod assit et
absit propter sui corruptionem. necesse
est ipsum esse spiritualem incorruptam

Et quia per id quod est intelligens et sciens
in homine regitur ipsum corpus
eius motum et operationes quibus ip-
sius voluntate. manifestum est ipsum
non esse spiritum incorporeum cum totius
hominis in quantum vincere. quia si
non vinceret non posset intelligere neque
scire. Ex quo patet vere humane anime
que est spiritualis vivens incorporea
intelligens et sciens per se ac per se
totum quod hominem intimus et op-
timus regens. Cum ergo totum
corpus humanum organisatum
sit hoc instrumentum. immo cuiuslibet
instrumentum unum ad multas opera-
tiones aptum natum et fabricatum
necesse est operatorem esse qui eo utatur
sicut tamen nullum instrumentum fit per
se sed per operatorem qui eo uti-
tur. Hic autem operator est quem
vocamus animam humanam. Ergo
in certitudo illorum qui vident
operatores et instrumentum per quod
fiunt et tamen non credunt esse
operatorem qui utatur isto instrumento
et per quem operaciones ille fiant. quia
igitur nullum instrumentum se ipso utitur
nullum operatur per se ipsum vel se ipso
nulla alia operatio que fit per
instrumentum ab ipso est. Sed patet quod
operationes que fiunt per corpus
humanum non sunt ipsius corporis
sed alterius qui per se ac per se per
se (?) ... operationes per corpus
humanum. et hunc operatorem
omnes intelligentes vocant
animam humanam. Est autem huius
erroris stultitia temporibus nostris
elidatur. nota quod isti erronei
similes sunt insipientibus qui videret
navem sive papiam navis
velis gubernaculo sic dispo-
sito et videretur quod tamen navis
a periculis saxorum et aliorum
et tamen negat esse ibi guber-
natorem qui regat navem

negat

Item siles si illis qui non videat
corpus tuum moveri et tantum sibi
a periculis casibus et temptacionibus
et omnibus lesionibus et de motore
et rectore tocius corporis. Item
siles si illis qui non videat
domum bene dispositam utensilibus
et copia victualium refertam
et multam familiam ibi pasci et
nutriri et tamen negat patremfami-
lias domum ibi preesse. Certum
est autem quod in domo corporis sin-
gula membra pascuntur tamquam
familia a naturali preceptore suo
rectore suo patrefamilias. Natura
dispensatore vero varia cibaria
deputantur quorum cibariis depu-
tata sunt intestina et nutriva equa-
litate ac proporcionaliter ali-
menta membris distribuuntur ita
ut unumquodque membrorum per eius inde
accipiat vel recipiat debitam
porcionem. Item videas quod error
iste ab omnibus artificiis im-
pugnatur. Cum enim videmus
varia instrumenta non statim
cogitamus de operatore et factore.
Cum videas citharam non
cogitas de citharizando sed cum
audies eius concentum neque
de illius instrumenti operatore.
Et attende quod in omni corpore
humano sunt altius aliis unum
solum est quod prius imperat omnia
vero alia serviunt. De instrumentis
vero dicendum est quod operacio instru-
menti per modum quo est instrumentum
serviendum est utentis eo et ope-
rantis per ipsum. Non enim sunt in-
strumenta nisi per operatores. Opera-
cio est instrumenti. Eius est opus
instrumenti. Opus autem instrumenti
non est nisi operacio quam per ipsum per-
ficitur. Manifestum est quod totum
corpus humanum et singula eius
membra instrumenta sunt anime

humane. Quare et omnes operaciones
sunt anime humane. Omnia in potenciis
erroneis manifeste sunt operaciones
animarum nostrarum que et quas sunt
anime consciti. Ut autem magis ap-
pareat natura et nobilitas anime

§ humane attende quod anima similis
est regni bene ordinati et civitatis
bene disposite vel constitute. Quando
in ea est voluntas tamquam rex vel
imperator et vis racionalis sive
intelligencia sicut consiliarius illius vir-
tutes inferiores scilicet irascibilis con-
cupiscibilis et motiva et executive
sunt motus sicut ministri quorum officium
est iussa exequi voluntatis super-
ceas regnantur et imperant. Sensus
vero omnes sunt sicut nuncii et discur-
sores foris hac et illac abeun-
tes et forinseca que vel quam
apprehendunt renunciantes. Lau-
dabitur igitur regnum id administratur
et regitur tamquam vero recte vite consulit
voluntas consilio eius imperat
et ministri inferiores iussa se-
dulo exequuntur. Ut sibi que
imperant domini usurpantes
sibi eius imperium exequentes
sibi que omnes [illegible] sensus renuncium sunt
mendaces et fallaces. Cavendum
est tamen consiliario et [illegible] regi
et imperatori ab eorum mendaciis
ne contra veritatem eis credant.
Quid igitur contrario [illegible] se regnum
contingit scilicet ut consiliarius iste persua-
deat ut rex iste vel impera-
tor dominis suis non imperet sed
potius serviat. Ita ipsi potestate
sua innuunt. Sed rex iste
sufficiat sed quod imperant fieri
consenciat. Tunc regnum datum est
in manibus servorum vilissimorum et
nequissimorum et rex ipse miserabili
servituti subditus eis est. Quod semper
[illegible] toto subiecto non ut iusticia
ut iudicium non fiat. Attende
quod similiter ista servitutis morbus

continet et veritate conscientia animi
nale et hec est caritas amplectenda
da. tunc mox compositio nam pu-
rificet et dirigat perficiat et
B. corrigit. Illud autem nondum
quia voluntas sine virtus volendi fi-
nita et divine virtuti. quia impio
volendi facit quod facit sed creator
dicitur et facta sunt prima et est. sed
Sed assimilatur creatori in libertate
quia non prohiberi potest ab operatione
sua prima et immediata at ista que
est velle non cogi ad eam invi-
ta sic violentari Rationibus et
exemplis ostendit quod hic homine
intellectualis visio et cognitio anime
A. Adhuc quidem intellectualem visionem
anime aggredi inactam at-
tende quod color et figura certe quod
corporales disposiciones tanquam
sensibilium activi in varietas non
abscondunt tibi quorumque corpori-
bus sed potius indicant et reve-
lant notam quod si fallit et conducit
Et tunc clare ista intueris in
aquo dicis te ipsum clare videre
et perfecte cognoscere et discrete ipsum
distinguere ab aliis. Tunc igitur proculdubio
sunt similes quod predicta sensibiles
disposiciones sed ad faciendam indu-
bitatam certitudinem claram quod vis-
ione subiectorum suorum visionem
imperfectam similem omnium iam intuen-
di plene quod iam convenienti
ad intellectuales disposiciones et ad
faciendam visionem intellectualem
indubitatam certitudinem ... quod
sui intellectualibus intuenti
illa plene quod convenienti ut
aut clarius intuens clarius ve
cognoscis quam intellectuales dispo-
siciones anime tue que sunt scientie pu-
blicatas opiniones gaudia tristitie
timores et fiducie et in omnibus
et affectiones et passiones ire invi-
die et odia et cetera leges que

omnia indicat revelat nota
faciunt per se ipsum. necesse est
ut intuearis liceat faciat cla-
ram visionem intellectualem ple-
nam quod notitiam de hiis que in
sunt quod evident indicans et
ostendit. Tunc igitur intueris licet
omnia sint ante tua ut in aqua
tam videas autem tua visione
clarissima sed intellectuali sed vi-
des aquam visione simili sive
corporali tunc intueris in eo
tibi certa ipsum omnibus sensibiles
disposiciones illius. propterea tunc
non numquam clare videas intellectuales
disposiciones anime tue visione
intellectuali sive spirituali quam
sensibiles disposiciones aque
sive in ipso vel que magis in-
dicat quam aque ... quia
ista tibi autem tua per intellectum
Item quamvis videas aquam vel B.
videas te illud cognoscis nisi quia
vides sensibiles disposiciones illius
que clara sunt visibiliter facit intu-
enti quo igitur non videas autem
tua visione intellectuali tunc
videas omnes intellectuales dispo-
siciones que illa sunt per modum istum
visibilem efficiunt et conducit
Sed longe magis note sunt
et probatae disposiciones anime
tue quam disposiciones sensibiles aliarum
que corporalibus oculis intu-
eris. quam ille non sunt note
nisi per signa et impressiones
quas faciunt in sensibus. iste
autem note sunt ipsa presentia ve-
ritatis eius aut vero magis
nota est tunc sunt tibi metipsi
cognoscitur quia sive per ima-
ginem suam. quare longe certius
cognoscis cognitione intellectua-
li anime per disposiciones intellectuales
quam aque aliud cognitione simili
per disposiciones sensibiles. Sed actiones
sensibilium tunc vestito et ve-

vestibus sibi specialibus portatis ea que
intantum indicat in quantum scilicet ut
visis illis videri dicatur. quare
ergo non similiter visio spiritualium actuum
seu dispositionum anime humane
visio ipsius non dicetur. Item si
videas regem vel aliud magi-
strum sub vestibus et insignibus
quibus ipsius dignitates ostendat. vel
aquam vilem paupertatis sub veste
vilitatis. quanto plura et decora
erunt huiusmodi insignia. tanto ea
clarius tibi erunt ostensa seu visa
esse dices. Sic ergo vilibus et
deformibus videas dispositiones
spirituales anime tue. scilicet vicia et
peccata sunt nobilibus ac sublimibus
quales sunt sapiencia et virtutes
quanto plures atque maiores
virtutes earum videris. tanto clarius
te videre ipsam animam tuam iudi-
cabis. Item homines illos plene
nosse nos dicimus quorum mores
plene cognovimus. ergo et mores anime
tue si boni sunt sive mali ple-
nissime atque certissime noti sunt
tibi. necesse habes iudicare ac con-
fiteri animam tuam esse tibi plenis-
sime notam. Maior. ut ac-
cior et certior est cognicio
univocis homini de spiritualibus dis-
posicionibus anime sue quam cuiusque
alterius. Et ideo in comparabili ratione
univocis homini sive de anima
sua quam possit se videre
cognicio specialis respectu alterius
hominis. ratio non potest ignorare
animam suam cum tot et tanta et
talia de ipsa cognoscat

De origine anime humane

Contra errores de origine
anime humane attende quod non
est possibile animam humanam generari
ab anima vel ab animabus vel a
corpore vel a corporibus neque de
compositis ex utrisque. Item non

de homine nec de femina nec de
ambobus in simul sed quidam er-
ronei posuerunt. quia anima de anima
generatur. sicut homo ab homine. et quod
anima filii ab anima patris generatur
sicut lumen de lumine vel ignis ab
igne. Ad destructionem huiusmodi erro-
ris querere si anima filii generatur
ab anima patris. cur non similiter ab
anima matris. Sicut enim pater dicitur
genitor. sic et mater genitrix.
quod si dixerit quod potius corporis
dicitur genitrix quam quod unius operis
in generatione anime quam pater. Si autem
dixerit quod ab animabus amborum
generatur anima filii. que ab eis
quando est hec generacio sive quando fit
cum utriusque semine dimittatur
maneret. Anima non vivens anima
ideo non generatur tempore illo vel ab
eis vel alio corpore. Si dixerit
quod de corpore. Sed de corpore non
generatur nisi corpus eiusdem speciei
quod ratione nostra generatur. ostendit
ergo generare non est nisi generis
sui dare ex semine. non nisi
homo generatur ut ex equo equus
etc. ideo anima non est corporis
et ideo impossibile est quod de corpore anima
generetur vel de corporibus. Et si dixe-
rit quod de anima patris generatur anima
filii et pater transfundit partem
anime sue in animam filii. Contra
anima humana cum sit forma
simplex est et impartibilis. ideo
non potest dividi in animas filiorum
quod in quibus est. si dixerit quod de
anima matris. Destructis his
erroribus attende quod fides
katholica tenet quod anima humana
non est nisi ex creatione et propter hoc
non habet causam efficientem nisi solum
benignissimum creatorem a quo est
omne esse. et sed si unicus tantum
esset homo aquarum omnium non

eet inveniet una gutta aq
que ab illo non emanasset emanasset
sic eciam creator sit unicus fons
essendi solus non est inveniet
ee vel gaudere vel penam quod non
defluxerit ab eo. transeat aut
aliquid sed sed uncium defectus bo
nissa vel inimica a causa prima
ad causa recipiencia id est quando non
sunt agere gratie pro inimicabus
ea defectibus sed mittentibus
ea. et ideo eciam laudabiliter gracie
deo gratias et gloria et duce primorum
digneus ad creatorem et inimicus
quod deo inimiciter operum ei soli
sunt grate respondere. per predicta de
struitur error allexandri
qui de natura originem anime loqua
ne dixit ea oriri et ex ex
contemperancia elementorum. Si
queratur quare creator optimus
ac sapientissimus tam inepta
tam noxium instrumentum ut est
corpus humanum vel aptavit
vel dedit. Corpora namque ceterorum
aliorum animarum corporum neque afficiunt
animam neque ledendo sive corrumpendo naliud
neque pervertunt eas in corrumpendo
neque obtenebrant eas a quibus ex
hibent a cognitione eorum que sunt
sibi salubria vel noxia nec
prohibent eas ab operacionibus que
sibi necesse sunt. quia statum ut
natura sunt illas consequuntur dum est
solo lumine nature sue naturalis cog
nicionis. Homines vero soli adeo
obtenebrati nascuntur ut peccata
de alimento sumunt ut ambu
lare vel aliud opus posset vel
sciant donec parentes et nut
rices paulatim ad totius vite
sue necessaria doceant. Cetera
vero alia mox nata ad papil
las matris vel ad alia alimenta
mox sponte currunt vel volant

et cum arte vel artificio remedia
legere sibi competentibus pascuntur.
Homo vero solus cum pusillitati
bus multis et cum de eo fiet
inius incedere super pedes
manibus et pedibus vtitur. sin
ab vtitur et in gladios et
carbones ardentes se proicit
Illud autem scimus quod deus fecit
homines primos perfectos in corpore
et anima perfectionibus naturalibus
et corpora et membra obedientis
sima fuisse animabus illis et
status ille animarum regalis erat
et imperialis nullius miserie
tamen hominis vel occasionem cuius
aliud non iniusticia est quia vniuersi
quecumque delinquere puniri in eo
in quo deliquerunt. et naturaliter
est quod primi homines contra regalitatem
sui in prosperitate rebellione
deliquerunt et ea que tu in
eis est inuenire utique quia
2° et 3°. quibus in lege iusticie
ut in ipsa sua regalitate
sui imperio. et ipsum quod creatori
intulerat paterentur. Ideo iure
iustissimo eis inflictum est
ut corpora et membra sua
debita naturaliter obedientia non ex
hibeant. Attende autem quod naturaliter
animorum obediencia inuenitur quia
est naturaliter corporis ad animam
suam et membrorum. et minor
deus ee homini ad creatorem. et
ideo iustissima pena puniti
sunt homines preuaricatores sed diu
minuitur obediencie naturalis que
sibi a membris suis et corporibus B·
debebatur. Ex quibus patet quod infectio
primorum hominum inflicta est
hec rebellio atque pusillitas
in corporibus eorum. et ab illis
in posteros diriuata tamquam

F

sciue sin seminatorium sin radix
vitiorum et inordinatarum passio-
num et tam certitudo et vinculum ut-
le et penam essent originale
contra quod calor sanus insti-
tuit spirituale de quo agitur in-
ibi. Sanum vero corporum spiritualem naturam
est ipse spiritualibus quam per peccatum primorum
parentum et est miseria et pravitas
certitudinibus et vulneribus et ebrieta-
tibus et captivitatibus ac servitutibus
ac tenebrositatibus et infirmitatibus
quibus anima contraria apte cor-
poris ledit deprimit captiuatur
debilitatur impellit obtenebratur
et infirmatur. Hec predicta miseria
tollitur per gratiam spiritualem quantum ad
reatum. remanet tamen quantum
ad actum. Et anima contraria non potest
esse sine miseriis in corpore quamdiu
durat pars corruptionis et passi-
bilitas corporis. quam necesse est ipsam
contraria passionibus et lesionibus
corporis compati. sed per in vulneribus
et infirmitatibus corporis quibus
affligitur anima et cruciatur quam-
diu coniunctione corporis deprimitur
corruptione originali. licet
autem miseria tenebrositatis quam
contrahit ex originali corruptione
impediat animam contrariam aggregatione
in mobilitatibus sue. tamen multum ad-
iuvat sanctitas inde negociari
et quod aliquando cognoscit corpus
suum sibi esse carcerem et vin-
cula et per quas cognoscit morte
corporis sui liberatos suam esse
a carcere et a vinculis. unde id
per sanctos laqueus contritus est et nos liberati
sumus. cognoscit corpus suum sibi est
onus et sarcina depressionis
morte esse deponere corporis ca-
tena sarcine deprimentes et
onerosas aggravantes ac totius
erumnositatis vite huius. Et
ideo animabus ista cognoscentibus
mors est in desiderio amica

E
veniat et in gaudio quam venit.
Et nota quod anima est fons unde
vitam apta vivificandis corpori-
bus per vitalibus corporis sibi
associati. Et hec eminentia vite
est a capite. et est vitalis calor qui
primordia sanctificans influens in corpus
recepti liberius. ita quod non est ei
liberum influere vel non influere
vel liberum in potestate non influere
illa redundantia sed ex necessitate
vitam influit sicut ignis calorem
et sol splendorem. Et ideo preter omnem
voluntatem et absque ulla solli-
citudine influit ut operatur illa
et vitalis copiositatis anime non
arescit ut deficit nisi defectum
aut destructione subiecti in quo est
sicut ut calor deficit in defici-
at subiecti illius vel ignis es-
sentia destruatur. Et hoc est
quam essentia eius coniunctissima
est. et non separabilis a radice
seu fonte ex quo est calor ei

Utrum anima sit in corpore

A
Ex corpore exponendo quod queritur
utrum anima sit in corpore
an potius corpus in ipsa. et an
conveniat eam esse potius in una
parte corporis quam in alia et an in
quibusque potissime an equaliter
in omnibus. attendendo quod plato
posuit eam esse in capite propter
ornatum omnium sensuum qui vigent
in capite et instrumenta sua habent
in eodem. scilicet oculos aures nares
os cum partibus et instrumentis suis.
Aristoteles dixit eam esse in corde
ex quo spiritus admodum cordis
cessat opus spiritus et quo motus in corde
Crisippus dixit eam esse in medio
corporis sui sicut aranea in medio
tele sue. Doctrina vero sanctorum
ponit animam esse non in parte una
corporis tantum sed in omnibus in quibus

sentit ad ymaginem vel in omnibus
membris eius intrat per modum
aque et singulis partibus sed in pun-
cto cordis siue corporis coniungitur et
datur omnibus partibus singulis quod
patet exemplo regis qui preficitur cuilibet
regno. Exemplum in ipso preficitur vi-
cinis, ciuitati et castro ac do-
mui aliisque partibus regni et quod
similitudo est conueniens. Tamen anima huma-
na sit velud rex sedens in corde to-
cius corporis humani tamquam regni
B. seu ciuitatis. Et non quod omnipoten-
tissimus creator dat anime humane
virtutem suam essencialem seu naturalem
in totum corpus et in parte eius
vnde anima habet imperium naturale
super corpus et membra illius
cum membra sua obediunt naturaliter
ipsi et viribus suis. Aliter autem
est in obediencia subditorum aduer-
sus suos principes in regnis
et ciuitatibus hominum. Nam cum sit ipsa
voluntaria voluntate sua siue
ab iusta siue iniusta mandatis eius obe-
diencia recedunt subditi et ita
post amissam obedienciam voluntariam
subditorum remanent inanes
sed cum hominibus potestate regia desti-
C. tuti. Illud autem secundum quod sed in
ipso puncto siue corde anima toti
corpori et singulis membris infunditur
sic et in [illegible] ad corpus in-
[illegible] toti corpori et
membris singulis redditur et [illegible] sibi.
Et sed creator dat et diffundit
se in esse quod est receptibile ipsius
sic anima humana in omne corpus
receptibile illius dat se et intrat
ac diffundit se in id non dif-
fusione diuisionis ac dispersionis
qua diuiditur per partes sed infu-
sione sue totalitatis. Et sicud
in creaturis virginitas esse re-
quirit presenciam ipsius creatoris
sic in membris et partibus corporis
que viuificat anima est

virginitas esse requirit presenciam
ipsius que presentatur et preesse coniungitur
toti corpori. Secundario autem et con-
tinenti presencia ipsius. Vnde est diabolus et

~~De nominacionibus diaboli~~

Diabolus. Lingua greca dyabolus A.
est angelus per superbiam se-
paratus a deo. Dyabolus 2a q. [illegible]
non est speciale nomen sed commune
quorumlibet. Vnde dyaboli fuerit in Nota
dubio dyabolus nominandus est. Omnis
[illegible] dyabolus grece
et hebraice interpretatur deorsum
fluens vel ruens. Nam qui quietus
in celo stare contempsit superbie
pondere deorsum ruit. Et vocatur
accusator qui electorum innocen-
ciam criminibus fictis accusat.
Vnde Apocalipsis [illegible] est accu-
sator fratrum nostrorum. Item 2a [illegible]
criminator. Item hebraice dicitur
sathan id est aduersarius et belial
id est apostota preuaricator et absque
iugo. Dicitur etiam leuiathan id est
additamentum quia penis parenti-
bus [illegible] addere se propon-
dit. [illegible] 3o vel 2a alios dicitur
a dya quod est duo et bolus quod est
morsellus quia duos bolos
facit de corpore et anima. [illegible]
[illegible] quasi superflua bis acuta
[illegible] iniquitas bis acuta
dicitur quia interficit corpus et animam
vel dicitur a dya et volo vis quasi
dyabolus quasi duorum [illegible] corporis
et anime. Dyabolus propter diuersas pro- B.
prietates diuersis animalium nominibus
appellatur. Nominibus volucrum propter
superbiam et elacionem, nominibus bes-
tiarum propter violenciam et oppressionem,
nominibus reptilium propter astuciam
et deceptionem, nominibus piscium propter
cupiditatem et effusionem. Quibus [illegible]
quatuor modis dyabolus [illegible]

temptat et superat. Avis dicitur Job
40. Numquid illudes ei quasi avi.
Demones enim dicuntur volucres
celi Luc. 8. Volucres celi come-
derunt illud. Item dicitur behe-
moth id est belua. 40. Ecce be-
hemoth quem fecit tecum. Et
specificato vocabulo dicitur leo 1 Pe-
tri 5. Adversarius vester diabolus
tamquam leo rugiens circuit
querens quem devoret. De-
mones etiam dicuntur bestie. Psalmus
ne tradas bestiis animas. Item dicitur ser-
pens Gen. 3. Et coluber Job 27.
Obstetricante manu eductus
est coluber tortuosus. Et dra-
co Psalmus draco iste quem formasti. De-
mones enim quia diversis modis
seducunt diversis reptilium nominibus
appellantur. Psalmus Super aspidem
et basiliscum ambulabis. Item
dicitur piscis in cuius figura piscis
exivit de flumine Tigri ut de-
voraret Thobiam. Thobie 6.
Item dicitur cetus Ysa. 27. Occidet
dominus cetum qui est in mari.
Inferius omnibus appellatur id est ad-
versarius. Unde Zach. 3o. Sta-
bat sathan a dextris eius
ut adversaretur ei

De nominationibus diaboli

A. Diabolus qui est lucifer
de quo Ysa. 14. Et prin-
ceps tyri de quo Ezech. 28.
Et draco cuius cauda trahe-
bat partem stellarum celi id est an-
gelorum. Apoc. 12. Angeli
dicuntur stelle quia fulgent ut
stelle celi. Draco dicitur trahere
cauda id est deceptionibus quibus
celantur vitia. Sed cauda tur-
pia occultantur. Item hic est draco
magnus serpens antiquus
qui vocatur diabolus et satha-
nas qui seducit universum

orbem de quo Apoc. 12 et
20. Item hic est diabolus qui
temptavit ihesum in deserto a
quo dictus est sathanas id est ad-
versarius Mat. 4o. Et Apoc. 9.
Unde in greco dicitur antichemos
id est contrarius christo quod sonat Apoc.
13. qui numerus est nominis ducentorum
vir. 66. In greco A. a sonat
unum N. quinquaginta T. tre-
centos E. quinque M. quadraginta
O. 70. S. ducentos qui simul
iuncti faciunt sexcentos centum
sexaginta sex. Item idem nomen
latinum Dic lux sonat dic lux.
D. sonat quingentos C. unum
C. centum. L. 50. V. quinque
X. decem qui simul iuncti ef-
ficiunt quingentos centum 66.
Diabolus autem dicitur dic lux quia
cum sit tenebre est princeps
tenebrarum se dicit lucem
et se transfigurat in angelum
lucis. 2 Cor. 3. Item unus
maior princeps attribuitur
Danieli id est virginibus sexaginta
uxoribus id est prelatis quibus commissa
est archa sive cista Dei. Job
id est coniugatis et quibus horum
ordinum accipiet partem primum
in futuro quod notat Semanis
qui unus est pastor quibus or-
B. dinibus diabolus qui dicitur dic lux
partem suam invenitur. Hic est
accusator fratrum Apoc. 12. Ac-
cusatos diabolus non sunt cla-
moribus vocalibus sed cogitationibus
et desideriis malignitatis ma-
C. lignorum spiritus spirituales non
sic non loquuntur nisi per se vel spiritualiter.
Spirituales vero locutiones cogitatio-
nes sunt vel desideria. Unde patet
quod non est necesse accusatores
istos locum appropinquare aut

procedas accusa^os l(e)g(is) di(vi)ni indi-
cibus s(ive) tronis s(ive) cogita^os
neq(ue) p(ro)p(ter) app(ro)pinqua(ti)o(n)e(m) localem ma-
gis videant(ur) neq(ue) p(ro)p(ter) elonga(ti)o(n)e(m)
(con)traria(m) mi(nus) videant(ur). Et sunt
vel sunt iste accusa^os eq(u)a(liter)
audi(un)t(ur) ab h(uius)mo(d)i indicib(us) s(ive)
s(ive) ab ip(s)o creatore. Quar(e) de
diabolus et alij demones &c

Et alij demones q(ui) diab(o)l(u)s
p(r)incipatu(m) tenet int(er) demo-
nes unde d(icitu)r p(ri)nceps h(uius) mundi
Ioh. 12. Et rex e(st) sup(er) o(mn)es filios
sup(er)bie Iob. 41. Et apoc. 9. rex
d(icitu)r diab(o)l(u)s et alij demones se(cun)d(u)m et
dic(untu)r reges et alij p(r)incipes dum
q(uod) alij rec(ipiunt) placita non conve-
ne(n)t s(ive) (con)dicta(m) tu(m) o(mn)ib(us) eius
sunt ne(c) Vel p(o)t(est) dici lucifer
anthonomastice d(icitu)r diab(o)l(u)s et aliis
eo dur diab(o)li se(d) a xp(ist)o xpi(st)ani
de lucifero d(icitu)r q(uod) fuit religatus
ab eo t(em)p(or)e quo temptavit x(pistu)m
in deserto vel in pa(ssi)one et victus
e(st) a xp(ist)o Ipse e(n)i(m) d(icitu)r p(r)imo
hom(in)em temptasse et vicisse et ideo
p(re)sumpsit xp(istu)m temptare s(ed) victus
est ab eo et religatus e(st) ab eo
in inf(er)no non solvend(us) usq(ue) ad
adventu(m) antixp(ist)i Apoc. 20. Et ei(us)
dicu(n)t q(uod) tempo(re) (con)cidit p(er) su-
p(er)bi(am) mag(is) ideo fuit dict(us)
Et qui et quae dur demones
nomi(n)a q(uod) demon interp(re)ta(tu)r p(er)
(in)ter p(er)itus et scie(n)s. greci demones
i(d est) p(er)itos dicu(n)t. demones di(cti)
sunt qui p(r)ima suggestione
diaboli decepti sunt de (con)sortio
bono(rum) angelo(rum) et suggestio-
nib(us) suis decipiunt ho(m)i(n)es a
(con)sortio s(an)cto(rum). Un(de) demon
h(ic) d(icitu)r a demo(n) .an(im)ib(us). A-
puleius p(l)ur(i)b(us) d(icit) q(uod) demonia
s(un)t g(e)n(er)e a(n)i(m)alia corp(or)e aerea
animo passiva mente rationalia t(em)p(or)e
eterna. Iste apuleius fuit
platonicus et erravit mani-
feste si intelligat q(uod) ra(tiona)li(te)r
et eterna(lite)r demones sunt. Nam
demones triplici vigent
acumine. subtilitate n(atu)re diu-
turnitate et experienc(i)a sup(er)io(rum)
revela(ti)o(n)e. Un(de) demones demo-
nib(us) ingesta denuntiant. 26.
q. 3. c. Sic(ut)· Et aliq(uan)do idem
nequissimi sp(iritu)s q(ui) ipsi accu-
sat q(uod) divinando p(re)dicunt et
aliq(uan)do volunt aliq(uo)d bonum fieri
q(uo)d deus p(re)cipit s(ed) non bona
intentione et ideo non bn(e). Un(de) non
merent(ur) Contra illos qui animas
in demones verti putant

Diabolus vero et alij demones
cont(ra) thertullianistas
qui animas p(ec)cato(rum) hominu(m) post
morte(m) in demones verti putant
Con(tra) illos qui diabolum non esse
creatu(m) a deo sed deo coeternum
dicunt

A deo quid(em) n(on) creati s(un)t
boni cont(ra) tercilianos
qui dicunt deum non fac(er)e ma-
la cont(ra) id q(uo)d sc(ri)ptu(m) e(st) Ysa. 45.
Ego deus creans malum et
Unde 3°. non e(st) malu(m) i(n) civi-
tate q(uo)d de(us) non faciat. malu(m)
s(cilicet) pene. que mala s(unt) malis
s(ed) a deo. q(uia) iustum e(st) ut mali
puniant(ur) et ideo bonum. q(uia) sic(ut)
Aug(ustinus) in Enchi(ridion). Malu(m) bene
ordinatum et suo loco positu(m)
eminenti(us) (com)mendat bona ut
mag(is) placeant et laudabili-
ora fiant dum (com)parant(ur) malis
Et malo v(e)l cont(ra)ie accrescit bo-
no pulchritudo (com)parata ut (com)para(ti)o(n)e
oppositi mali pulcri(us) elucescat

Item Augustinus non permittit deus
mala fieri in rerum publica nisi
ut bonum eliciat ex eo. deus
non malis voluntatibus angeli quibus
possunt non tempta. dyabolus sub
quo in primo verbi vos fratres
deus permittit mala fieri
bonorum pulchritudo et maior
utilitas via s. 2. thimotheum. 2.
In magna domo sunt vasa non
solum aurea et argentea sed
et lignea et fictilia. per vasa
aurea et argentea boni significantur
per lignea et fictilia mali quia
ad quod scilicet ut purgentur. aurea
et argentea sic mali prosunt
ad purgationem et profectum bonorum
Item a deo quidem creati sunt boni
contra Fleolianos qui dicunt deum
creasse mala contra quod scriptum
tum est Gen. primo fecit deus
omnia bona. Et Job primo Diaboli
per ipsum facta sunt scilicet bona sed non
peccatum quod est nichil quia sine ipso factum
est nichil id est peccatum dicitur vide tu
quod deus mortem non fecit
id est quod mors infligitur
propter peccatum. quod non est contra id Eccli.
11 Mors et vita a deo sunt
quia pena mortis inflicta est
a deo Gen. 2 et bona et mala
a deo sunt Eccli. 11 quod dicit
Augustinus similiter fecit deus bona
sed in universo valde bona.
Optima ergo rerum universitas cum
quod potest esse quamvis queratur res
non sit in qua est suo optima
Gen. primo ad similiter quod vidit deus
quod esset bonum. ad complexionem vero
scriptura verius ait vidit deus
cuncta que fecerat et erant val-
de bona. Item a deo creati sunt
boni contra qui dyabolum non esse
creatum sed a deo coeternum esse
dicunt contra quos dicit Damascenus
deus perfectus est et indeficiens
cum bonitate et cum sapientia
et cum virtute sine principio in-
finitus eternus incircumscriptibilis
et simpliciter perfectus. perfectus ergo
potentia ipsius non habet defectum neque
adiunctionem impossibile ergo non
est quod non subsit illi potestas ergo
dominium illius unum est et non
est exceptum ab eius iurisdictione
ergo si dyabolus vel aliud malum
habet potestatem aliqua potestas iam est
a dei potentia et subiecta. Ro. 13
non est potestas nisi a deo Et cum
dedit diaboli suis potestatem tale-
di super certam potestatem inimica Luce
10. non ergo dyabolus principium malum
eternum nec a se sed nec eius a
bono principio est et ab institutione
sua bona sed a corruptione vo-
luntatis est in eo malicia unde
scilicet nec creati sunt boni Item
corruptio nature non est principium generati-
onis ergo potentia corrumpendi principium generan-
di. quod non est processio ad actum
cadit et potentia ad potentiam ergo destr-
uendi boni nature est principium
boni ergo bonum et malum non
sunt principia coequalia vel coeterna
ergo nec deus et dyabolus Eodem
non perfectum satis est imperfectum
complectendum diminuto et sufficientibus
indigente Auctoritatibus ostenditur quod
diabolus et alii demones creati sunt
boni

Natura creati sunt boni quod ut
dicit Augustinus natura in quantum natura
est bona est sed quia in ea bonum
minuitur et augetur ideo tantum
mala dicitur inquantum bonum eius
minuitur. Item Augustinus deus natura-
rum creator est. peccatorum vero iu-
stissimus ordinator. peccantes

illos

in suppliciis ordinatur. Cum
autem nunc sint demones et an-
gelorum sic valeat vel quot
mors supportat futura Ecc. 39.
d. q. 3. Quinto. Secundo autem dicitur
et alii demones a deo creati sunt
boni patet Ezech. 28 tu signa-
culum similitudinis. Et infra a die con-
ditionis tue. Prov. 16. universa propter
semetipsum operatus est deus. Item
Eccli. 39. Sunt spiritus qui ad
vindictam creati sunt et in furore
suo confirmaverunt tormenta sua
et in tempore consummationis effundent
virtutem et furorem eius qui fecit
eos. Job 40. Ecce behemoth quem
feci tecum fenum ut bos come-
det. ipse est principium viarum dei
qui fecit eum. Item Isa. 14. Quomodo
cecidisti de celo lucifer qui mane ori-
ebaris. Item Gen. 1o. Vidit deus cuncta
que fecerat. fecit ergo naturam
A. angelorum valde bonam sed per
culpam sunt mali facti. Cuius deo
tamen perlibet quia licet sugra
nascerent perfecte quam modo
acceperunt. tamen per liberum arbi-
trium quod habebant poterant stare
vel non. vel eos compelleret ad casum
sed sua propria voluntate declinaverunt
quia nisi fecissent quod datum fuis-
set aliis ipsi habuissent. Ratio
est patet quia non creati sunt boni
quia cum creator eorum sit summe
bonus non fuit auctor mali. et
non totum bonum quod est ab illo
In lege sarracenorum dicitur quod deus
creavit angelos de luce. dya-
B. bolos vero de flamma. Contra quos
nota quod angeli propter quos sunt in or-
dine creati et ordine nature et
dignitate ac propinquitate ad creatorem
propinquiores sunt omnibus corporibus
et corporalibus. lux autem et fla-
ma vel corpora sunt vel corpo-
ralia quare propter hoc sunt angeli et
demones quorum sit lux vel fla-
ma non est idem materia eorum

Contra illos qui dicunt angelos qui
ceciderunt esse creatos malos et
quare hoc dicunt et qualiter respondeatur

Doctrina catholica sed bonum contra
illos qui dicunt angelos
qui ceciderunt creatos esse
malos et non libero arbitrio
in maliciam decidisse sed in
malicia factos esse a deo vel
creatura fuisse moram inter
creationem et lapsum sed ab initio
apostotasse. Aliud quod plane
inducunt id Joh. 8. Ille ho-
micida erat ab initio et in
veritate non stetit. Item Job 40.
hoc est initium figmenti dei quod
fecit deus ut illuderet ei ab
angelis eius. Respondetur et in
Augustinus quod homicida erat ab i-
nitio. i. statim post initium quia
dixit ero similis altissimo
Isa. 14. et ipse se ipsum occidit
per superbiam et ita fuit homicida
quia ipse hoc dicit Aug. 13. et in veri-
tate non stetit quia statim post initium
eius apostotavit et ideo dicitur non
stetisse. quia non perseveravit stare
in statu et statim moram in-
venit a quiete. Abel patet dici
quod ab initio fuit homicida i.
ex quo homo conditus fuit quem
seducendo occidit Gen. 3. Et
quod non fuerit creatus in ma-
lus patet quia dicitur cecidisse
Isa. 14. non factus est homines
aliquis a quo cadet quando in
instanti creationis si deus ~~…~~
quod creavit sive peccato dap-
naret. Aliud sequitur unde Augustinus
quod initium figmenti non est quod
creavit sed quod fecit deus
eum fugere ex malo ut bo-
nis noceret. tamen illud ...

ut de illo bonus adessz. Hoc autem
fecit ut illuderet ei et illudit
.i. cum suis perficit temptationem eius
Ipse autem dicitur inicium figmenti quia
precedit antiquitate et principa-
A. tu malicie. Hec autem illusio
fit angelis et hominibus malis
per angelos et homines sanctos. Et
bonis viris insanctum illuditur
dyabolus ut cum nito sue pravitatis
esse conspicitus ad hoc quod illu-
datur ei illudunt .i. multi viri
sancti vincentes eum in certaminibus
vel resistentes eius temptationibus
ut fugiat ab eis. Unde illud
Jacobi 4. Resistite dyabolo et
fugiet a vobis. Deiectiones
et depravationes spoliationes diffuga-
tiones et eiectiones preterea de fau-
cibus et de ventre illius quas
boni viri de ipso faciunt non
possunt de facili explicari. Si illi
sciunt qui ipse vel aliis victo-
rias quique sunt experti. Illud
autem est dyabolo magna illusionis
occasio quia cum vellet esse super
omnem creaturam et deiectus
est ab aula celesti in carcerem
inferni. Ysa. 14 et Ezech. 28.
B. Item natura creati sunt boni
si ipsi facti sunt mali quia demo-
nes ceciderunt a naturali bonitate
et facti sunt mali fuit per abusum
et privationem debiti usus naturalium
suarum naturalium s. quia voluerunt
quod non erat decens eos habere et
a quo debuerunt abstinere. Scilicet esse
equales altissimo et separari seu re-
cedere ab eo cum debuerunt ei ad-
herere per naturale intellectum. Pri-
mo in eo quod ipse est eminentissima veritas
et per consequens diligibilis in eo quod ipse est
suavissima bonitas et per [illegible]-
bile in eo quod ipse est solus
gloriose honorabilitas. Item eorum

illorum fuit superbia a superbiendo
super id quod erant ut quod habebant
in viribus suis naturalibus et se-
cundo fuit avaricia in cupiendo
vel rapiendo alienum. Unde patet
quod inicium omnis peccati fuit superbia
Eccli. 10 et Tobie 4 et quod ava-
ricia est radix omnium malorum
C. 1 Thimothei 6. Item si ipsi ipsi
facti sunt mali et ideo non debent
restaurari et quia sic ceciderunt
nullo alio potente ut caderent
ita nullo adiuvante surgere de-
bent quod est eis impossibile. Quia cum
liberum arbitrium sit libera fa-
cultas inclinandi voluntatis
sue ad bonum sive ad malum
et hanc habuerunt demones ante
peccatum. Sed depressa est modo et cor-
rupta et lesa ita quod non possunt
surgere ad bonum ut velint
D. bene. Et facti sunt mali ipsi per
liberum arbitrium quod innuitur
ibi donec inventa est iniquitas
in te Ezech. 28. Unde idem 22 d.
qui quis et est contra illos qui
dyabolum vocant et creatorem dicunt esse
malum. Item quos sic quere se-
quitur. Cum dicitur facti sunt mali per
se Ysa. 14. Quomodo cecidisti et cetera.
Item ascendam in celum .i. ad e-
qualitatem dei et ero similis al-
tissimo per equalitatem potestatis. Item
Luce 10. Videbam sathanam sicut
fulgur de celo cadentem. Apoc.
12. Factum est prelium in celo. 2 Pet.
2. Si deus angelis non pe-
percit et Jude. Angelos qui
E. non servaverunt et cetera. Damasc. dicit
quod ut cum angelis demones
scientes mali facti sunt voluntate
ex bono ad malum declinantes
ut habent potestatem adhuc atque
nisi a deo dispensatione conce-
datur. Sicut in Job 12. Item

porcos Mt. 8 et luce 8. Permissione
vero dei sancta et fortiter custodiunt et in similitudinem
et transfigurant in quantum
volunt figuram seu ymaginem
et futura quidem velut angeli ve-
ri demones norunt. In predicando
angeli quidem eis deus revela-
te et predicere iubente. Unde prophete
dicti sunt. Demones autem predi-
cunt ea que longe sunt vide-
tes quando nos quiescentes. Unde
et mentiuntur et multa quibus
non est credendum. Et si multociens vera
dixerint norunt autem sacras
scripturas in mittere quando se homi-
nes gessi sunt. Violenciam autem homi-
ni inferre non prevalent nisi per gra-
ciam intrat homini sed per effectum mali-
cie de quibus precepti dominum cum
morte non sinuntur. In nobis non
est suscipere corpus in missione
ideo diabolo et demonibus eius
paratus est ignis inextinguibilis
et hiis qui sequuntur eos. Oportet
autem scire quod quod est hominibus
mors hoc est angelis morte
casus. Post casum non est eis
penitencia sicut nec hominibus post mor-
tem. Contra pelagium et alios qui
dicunt liberum arbitrium sufficere ad
iustificacionem sine gracia dei etc.

Perverse sentiunt mali qui pu-
tant liberum arbitrium sine gracia non
posse iustificari sine gracia. Contra
errorem pelagii qui dicit li-
berum arbitrium sufficere ad
iustificacionem sine gracia dei.
Contra quem attende quod impotens
est homo suis viribus eripi
de posse dyaboli. Job 41. Non
est qui ulterius timeat et non est
potestas sub celo que illi vale-
at comparari. Non ergo liberum arbi-
trium vel natura humana magne
enim sit ponderis mortis ob-
ruta servitute corruptionis
oppressa laqueis concupiscencie ir-
retita consuetudine infixata et
quasi sub aggere suorum ma-
lorum operum sepulta difficul-
tatibus inextricabilibus un-
dique circumclusa et cum innata
et tenebris obscurata non
in oculo intus sit ei pertinaciter
per cogitacionem non aliud sinens
cogitare et in oculo affectus
non sinens aliud amare. At-
tende quam conversus homo sit homo
qui quasi de celo in terram et
de manu dei in manus dyaboli
cecidit per peccatum. Quamvis ergo po-
terit per se surgere sine gracia
dei. Sicut non exaltatur celi
a terra sic exaltate sunt vie
mee a viis vestris dicit dominus ysa-
ie 55. Vidit quantum separat et
dividit peccatum inter nos et
deum ysa. 58. Nescias sicut
pelagius altitudine celi a
terra liberum arbitrium nec
natura humana quod est in potestate
cum nulla non super se possit
aliquid per modum proprium effectus
licet possit per modum recep-
tivum est non autem humana re-
cipere graciam et gloriam sed non plus
vel aliis efficere vel largiri
sed nec viribus suis sibi comparare
vel conservare postquam si longe fuerint
vel debilitate vel mundare
cum deiusta fuerint sive in sterilibus
spiritualibus viciorum vel per se
post ipsam gloriam cum ceciderit
vel vivificare cum fuerit
mortuus per peccatum. Non est
in potestate liberi arbitrii
vel nature humane converti ad deum
ex toto corde. Joh. 6. Nemo
venit ad me nisi pater meus
traxerit illum. Et ideo violenter
autem necessitate sed amore sui

ac desidcio qz omne datu op-
timum et omne donu pfcm de
sursu e Jacobi pmo Et
io clamat ecclia celesti ma-
gistro erudita Conuerte nos
deus sa nos. et Uerte clama
ret incessant si poss ex li-
bertate sui arbitrii sibi dare
sed dicunt pelagiani qui de-
struunt ordes quas facit ec-
clesia p infidelibus ut conuertant
ad deu vel p fidelibus ut au-
geatur eis fides et psenerent
in ea dicentes q non adeo h
ast ipsis homines hic accipiunt
et ex sua nata ab iniquic-
tatibus liberant Eoru quos non
q homo conuti pt et dz ad
conusionem sua. sed egrotus pssus
infirmitate vte sic non pt co-
natur tn et petit ab astantibus
adiuuari et ecc rogat ut
virtute eu ecc inuitu hz hc
q nrm e hc e hz conatu
nrm clamat dns Conuertimini
ad deu Joelis 2o. hz id vo
q deus addit consilii adiuuans
infirmitate nram et supplica-
dos defectus nros clamat
ecclia psalmum Conuerte nos
deus vrozingit dus Je
17. Si conuersus conuertas te. et
eccia vrozf iungit et clamat
ad dnm Jeremie 31. Conuerte
me dne et conuertar Deu igitur
cunctum conuersu in nobis e
facientes qui manum tuam
porrigens deprecatus dus tenens
manu nram et deducit nos
de virtute i virtute ut tandem
suscipiat nos in gloria cu vi-
debitur deus deorum in syon
Confundatur ergo pelagiani
qui magnificant dnice gracie

no quasi sunt vel lepros sanabile
defectus senciunt vel curacionis
difficultatem attendunt dum cre-
dunt se posse iustificari sine
dei gra si solo i li. ar. vlue
Du nota q sed tra rigatur plu-
uia ut fructu faciat Ita
tra mentis nre .s. liberi arbi-
trii inspirante gra ut bonu
velit 2m q dr gra operans
et iuuatur ut bonu faciat 2m
q dr gra cooperans q dr vtq
qz volutatem hois infirmam
sanat et adiuuat ut operat
se virtuose Ite si querat vn
venit illud malu Unde sed
vnde Augustinus in li. de rapi
dyali qz venit vn pcit ut
in aquid Unde vel neque
venit neqz recedit quo dico
vnde illi cur erat vn ve-
nit malicia in illis ange-
lis cu malicia vel sit Sicud
in silencium vel e nisi pnatio
et absencia soni vbi ee de-
bet Et sed quies vel e nisi
pnatio et absencia motus vbi
aptus e ee Et sed cecitas est
pnatio et absencia visus vbi
pt ee de na sed dum tenebre
videri vbi non percipitur lux
vbi apta e ee et silenciu
dr audiri qz no percipitur sonus
loquele aurium Sic in iusticia
vel malicia in spe dr ee vel
agere Nam cu dr in iusticia facit
rapinam et cecitas facit ca-
dere cecum in foueam non io dr
q in iusticia vel cecitas aliquid
spe faciat si p actus .i. qz
si iusticia eet in voluntate
et visus in oculo vel rapina
fieret vel cadens in fouea. sed dr
q absencia gubernacli in-

pellit navem in scopulos et
absencia freni facit equum
discurrere. Sicut ergo gubernaculo
navis regitur et equus fre-
no, sic iusticia gubernatur vo-
luntas hominis et pedes vir-
tus est. Malicia vel iniusticia
non est nisi privacio sive absen-
cia bonitatis vel iusticie ubi
esse debet. Sic propter hoc ergo dicitur esse
iniusticia vel malicia, sed iusticia
vel bonitas non est ubi esse
debet. Unde ergo heretico quod prima
malicia venit in illis angelis
qui voluerunt quod debuerunt
potestate liberi arbitrii. Si-
cut dicit quod illa potestas adeo
bona erat ut per quam mali in ipsa
erat quo ergo propter ea malum fu-
de quod eadem est potestas sive vis gri-
orum ut visus albi et nigri
coloris sensibus. Sic eadem est
potencia boni et mali, una eadem
oculo per quem bene et male
uti, et eadem lux prodest et ob-
est, eadem lingwa benediccionis et
maledictionis. Sic eadem liberi
arbitrii potestate bene et male
illi angeli potuerunt uti. Sa-
pie. 29. Illud autem notandum quod
malum potest dici ipsa malicia
sicut album dicitur species coloris. Item
malum sonat in contrarium. Dicitur
est malum ipsa pena. Item so-
nat in passione. Dicitur esse ma-
lum actus malus. Item sonat
in actione. Quare et qualiter per-
missus est diabolus homines temptare

F

A

Homo vero diaboli suggesti-
one peccavit. Secundum
Origenianos qui dicunt animas
in principio mundi peccasse. 29. q.
3. Secundum eos quos dein-
de supra ibi ac deinde Hinc
nota quod suggestio

est persuasio alicuius facto vel sig-
no vel verbo ut in eo cui fit ad con-
sensum peccati inclinet. Unde
suggestio dicitur sub missio sub
ministrata indicans suasio vel
consultacio latenter et propter ea
decipiendi vel nocendi illi cui
fit. Accipitur tamen quandoque in bono
sed hic dicitur de suggestione dy-
aboli. Propter quam suggestionem per-
suasit dyabolus tamquam verus
et homini nocere non poterat per
violenciam. Dolo ut nisus est
supplantare. Aliter non poterat
supplantare et nec propelleret.
Contra ipsum non venit in sua specie
sed ut occultaretur quod non possit
cavere ab homine permissus est
in tali venire specie quod possit
de facili eius malicia depre-
hendi. Et ideo venit non in colum-
be specie sed serpentis. Non est per-
missus dyabolus nisi per serpentem
temptare, ut per id quod foris ap-
parebat temptatoris lateret as-
tucia vitaretur. Serpens dicitur
quod callidior cunctis animantibus
terre non solum ea sed spiritu dy-
aboli repletus ut volens fecit
est ut ea intelligebat sed
sic loquebatur dyabolus per serpentem
sed loquitur per energuminos vel
phanaticos vel phitonicos
ut sicut locutus est angelus per asinam
ad Balaam Numeri 22. Boni
et mali angeli quo ad hoc
sic operantur. Et nota modum
suggestionis non fuit ausus
dyabolus in virum suggestionem
proprie metuens deprehendi
ut virum primo aggreditur
quem plus novit esse vige-
re. Nec quando in qua parte
videbatur debilior hoc est
in femina primo aggressus
est. Ut si prevaleret in ca

D

E

audacius temptaret fortiorem pro
pro solitariam feminam aggreditur
quasi nesciens ut ex responsione
colligeret astucia procedendi
D Cur iussit precepit vos ergo 3o
deus dixit quacumque hora que
deritis ex eo moriemini. mulier
vidit ne forte moriamur Ser
pens subiunxit nequaquam mori
emini. deus affirmavit mulier
dubitavit diabolus negavit
ut suggestio diaboli citius re
ciperetur. duo promisit similitudinem
dei et scientiam boni et mali in
quo eciam nos temptavit in
gula cum dixit comedetis die
quo. Inanem gloriam in promissione
deitatis cum dixit eritis sicut dii
avariciam in promissione sciencie cum
dixit scientes bonum et malum
Gula est inmoderata cibi avi
ditas. Inanis gloria est amor
proprie excellencie Avaricia est
inmoderata habendi cupiditas
que non est tantum pecunie sed etiam
altitudinis et sciencie. cum ambitur
sublimitas supra modum. Mu
lier ergo non contempta sugges
tione serpentis aspexit lignum
pulcrum visu et ad vescendum sua
ve. nec credens se inde pos
se mori forte putans aliquam
ea significacionem deum ita dixisse
manducavit et dedit viro suo
forsan cum aliqua suasione quam
scriptura intelligenda reliquit
vel forte non fuit suadere
E necesse cum non videret eam mor
tuam illo cibo Et non quod sicut
preceptum dei per virum venit ad
mulierem Ita diaboli temptacio per
mulierem venit ad virum Et
sic processit in primis parentibus
Sic ad temptandum homines diabolus
procedit Repellit aut diabolum
homo si paradisum mentis bene
custodit Et ideo nota quod cum
serpens est sensualitas sic sugges-
tio quod mulier delectatio quasi
vir ratio vel consensus. Ita in
temptatione primo fit suggestio
sive per cogitationem sive per sensus cor
poris sive videndo audiendo tangen
do gustando olfaciendo que
suggestio tamquam serpentis astucia
concluditur si delectatio non incipi
tur ad peccandum Si aut delectatio
quasi mulier suasionem incipit offert
rationi quasi viro qui si resistat
viriliter motum delectacionis refre
nans non labitur in peccatum ac vin
cendo salubriter coronatur Si
aut ratio consenciat ab omni beata
vita tamquam de paradiso expel
litur miser homo. Et ideo homo
considerat statum innocencie a quo
cecidit. statum glorie quem perdidit
statum miserie in quem venit
statum pene ad quem tendit nisi
F redierit penitendo. Diabolus
ut sit malo ingenii magister
argute loquitur. artificiose
suggerit. callide decipit. il
licitos motus [illegible] insufflat
venenatas cogitationes inflamat
movet bella nutrit odia de
sideria carnis instigat pec
candi occasiones parat. et mille
nocendi artibus corda hominum
pulsat. Sic baculo nostro nos
cedit et cingulo proprio manus
nostras ligat. Dum facit quod caro
que data est in adiutorium fiat
in scandalum et ruinam Item
G nota quod aliquando quod prima condicio
hominis fuit posse non mori
cui propter penam peccati contigit non
posse non mori. restat in illa
felicitate 3m non posse mori.
Primo homini libero arbitrio
datum est posse non peccare sed be
atius illud erit illud cum tale
erit non posse peccare. Illud
tamen nondum. quod hic qui solus erat
H iustus et ad hoc ut deo fruendo

esset beatus. Ideo non esset deo gravius
ut illud faceret miseros sine cul-
pa sua. Miseros autem faceret si il-
lud faceret mori. Et ideo patet quod si non
peccasset non moreretur. Homo qui factus
est ad hoc ut summum bonum super
omnia diligeret et fruendo summo bo-
no id est deo esset beatus qui si in
obediencia perstitisset post tempus diffi-
nitum a deo ad illud summum bonum
quod illi fruuntur translatum in celis
fuisset in consorcio angelorum
I Quod autem suggestione dyaboli peccat-
um fuit morti adiectus contra primo
quod est contra illos qui sive adam peccas-
set sive non in corpore moreretur
non peccati sed necessitate nature. qui
error dampnatus est. De cons. di. 2 c.
placuit. Non excusatur. plenus
homo a recto quod consilio altius
fecit quod tunc haberet a quo dis-
ceret non dedit operam ad discen-
dum. 26 q. 4 c. ult. Et tamen
quod incitatorem habuit ad malum
et per hoc occasionem habuit ad pec-
candum. ideo per dei graciam ad veniam
potuit adiuvari. ut qui per
alium ceciderat per alium erigeretur.
K Cecidit ne tota natura humana
periret quod peccaverat totum et inde
ruina angelica suppleretur. Se-
cus est in natura angelica que
tota non corruit per peccatum. Et
ideo peccavit homo suggestione dya-
boli quod non vi coactus sed sola
suasione sed sponte vinci permi-
sit a dyabolo contra voluntatem
et honorem dei. Ideo ad hoc ut homo
reconciliaretur. Deo dignum fuit ut
homo honoraret deum vincendo
dyabolum sua sponte et restituendo
deo quod sibi abstulit ut quicquid
perdidit deus per hominem recuperet
per hominem. Sed quod per se non poterat

per purum hominem. factus est dei filius
verus homo ut patet infra in factus
est verus homo. Quod quantum L
fuit peccatum primorum parentum. dicit
Augustinus 14 de civitate dei In pa-
radiso tanto maior inobediencia fuit
quanto id quod preceptum est nullius dif-
ficultatis fuit. Ubi non magis est
inobediencie pendenda pena a rebus
a creatore facilibus imperata quod
non satis explicatur quantum ma-
lum sit non obediencie in re facili et
tante potestatis imperio et tanto
terrente supplicio. Attende quod
quantum fuit primum peccatum ino-
bediencie primorum parentum licet
fuit facile preceptum. Et non
quod in uno tantum et non in pluribus
facta fuit boni prohibicio. ne
inobediencia per multitudinem posset ab
homine excusari. Quod homo M
ad omnia que ad usum vite ac-
cepit ad usum culpe convertit.
iustum est ut qui peccavit
in omnibus in omnibus puniatur
quod per que peccat quis per hec
et torquetur. Sap. 11. Et ideo un-
dique sibi mala iminent un-
dique bella. undique temptamenta
undique pericula esuries et re-
feccio sompnus et vigilia la-
bor et quies hominem cottidie
mactant. quod fames et sitis
frigus et calor languor et
dolor et adulti morbi hominem
persequuntur. Fructus non diebus
terre sementis et messis fri-
gus et estus estas et hiems
nox et dies non requiescunt
Gen. 8. Quia est quod contra hominem N
mundus caro demonia diversa
movent prelia. Caro suggerit
mollia. mundus vana. dyabolus
amara. Caro quod lutosa luto.

cas suggerit voluptates de cibo
potu luxuria lascivijs et plu-
ribus similibus ad curam carnis
pertinentibus. Invidus de ambitione
iactancia et vanitate. dyabolus de
tristicia ira odio et blasphemia
creatoris. si resistimus hostes
superamus. angelos letificamus
deus qui nos hortatur ut pug-
nemus adiuvat ut vincamus
stantes conspectat. deficientes
sublevat. vincentes coronat. Item
nota quod per peccatum peior putrido
ut dicit Augustinus quomodo implicata est
infinitas ingratitudinis malicia et
concupiscencia. Et sicut dicit b. bern. Neg-
lecto non dei precepto sed suggesti-
oni dyabolice acquievit. lapsus est
in miserijs et carceribus in criminibus an-
torum. quia sicut ab amore celestium
elongavit in amore et occupacione
terrestrium est submersus. Inde
est quod vanitas illum vendidit ca-
pit. curiositas deducit. cupi-
ditas allicit. voluptas sedu-
cit. luxuria polluit. torquet
invidia. inflat superbia. tur-
bat iracundia. cruciat tristicia.
Et quia unum deum qui ei suf-
ficere poterat dimisit per multa
dispergitur et nil invenit quod
ei sufficiat donec redeat ad deum
Et quia imperanti deo non fuit
obediens et subditus. sibi ipsi est
contrarius et rebellis. nec sic sibi po-
terit subiugare non deo fuit
obediens et subiectus. Item per fi-
dem et caritatem non est unitus
ideo in se ipso multipliciter est divisus
Et quia per peccatum a deo recessit
ideo oportet quod ut ad eum per penitenciam
revertatur. ut dicit infra ibi per pe-
nitenciam reparari. Et hec peccatum
ligavit deus hominem tamquam

vinculis
insanum septem. scilicet septem necessitatibus
corporis que sunt fames sitis
frigus calor. labor dolor et
ad ultimum mors. Sed peccator qui
insanus hec vincula per posse dis-
rupit. Unde queritur dominus per psalmistam
disrupisti vincula mea. scilicet fa-
mem et sitim per crapulam et eb-
rietate. frigus per vestium nimi-
etate. calorem per vestium sub-
tilitatem. laborem per quietem
dolorem per voluptatem. mortem
per medicinas. Et ideo omnibus
vinculis ligabitur scilicet fame et
siti perpetua. frigore ac calore
nimio. quia transibunt ab aquis
nivium ad calorem nimium Iob
24. Sed quia sancti paciencter se per-
mittunt in presenti ligari hijs
vinculis ideo in futuro ab
ipso domino solventur. ad gloriam ysa.
42. Solve vincula etc. quia non
sequitur amplius necessitas sitiet
Apocalipsis 7. ut tunc graciarum actione
dicent disrupisti vincula mea.

De Trinitate

Hec sancta trinitas. hec
nomine trinitas id est status
quod iste tunc tres persone. Trini-
tas non est trina unitas sed
una unitas trium personarum quarum
quelibet est verus deus. quelibet unum
et summum bonum quod non dici potest
nec cogitari plene. Secundum quod est
Et nota in quibus consistit ymagi-
go vel similitudo trinitatis. Secundum Augustinum
ymago trinitatis est memoria intellectus
et voluntas. Sicut non est pater
filius et spiritus sanctus a filio. sic sic. Sic
est memoria intellectus et spiritus eius vo-
luntas. et ista tamen sunt una persona
una vita una anima et quod quo ad
sensum dicitur anima memoria non et
intelligencia dilecto sive voluntas

ad quid dicitur. Et licet tamen ea sint
unum quo una vita una mens
una essentia et quamquam ad se ipsa sin-
gula dicuntur et insimul non plu-
res singulariter. Ea vero tamen sunt quo ad
se invicem referuntur. Equalia et
sunt non solum singula singulis sed etiam
singula omnibus. Alioquin non se in-
vicem caperent. Capiuntur autem et
a singulis singula singula et a singulis
omnia. Memini me habere me-
moriam et intelligentiam et voluntatem
et intelligo me intelligere velle ac
meminisse ac intelligere. Licet tamen
inseparabilia sint separatim dicun-
tur inseparabiliter operantur. Dicitur tamen
quod secundum Augustinum licet trinitas mentis
non propterea tamen imago dei est quia
sui meminit et se intelligit ac
diligit mens sed quia potest etiam me-
minisse et intelligere et amare illum
a quo facta est. Secundum Augustinum contra imma-
go trinitatis mens notitia amor
mens est ut parens. Notitia ut
proles. Amor spiritus sanctus. Item
secundum aliquos assignatur anima habet
trinitatem potentiarum cum sit simplex
in essentia quia est vegetabilis sen-
sibilis vel secundum alios concupisci-
bilis irascibilis rationalis. Attende
igitur trinitatis similitudinem in anima que
creata est ad imaginem creatoris
que licet unius sit nature habet
tamen in se tres dignitates memoriam
intellectum et voluntatem. Et sicut est
deus pater deus filius deus spiritus sanctus
non tamen tres dii sed unus deus. Ita
anima est memoria intellectus et voluntas
non tamen tres anime. Item secundum Augustinum
anima gerit similitudinem trinitatis quia sicut
deus est vivit et sapit. Ita anima
est vivit et sapit. Et nota quod
multo ad naturam [illegible] venitur
ubi deo operante dei imago
depicta videtur. Quam per studium

aliquid querit de divinis nihil n-
in hiis studio est homini sublimius
nihil nobilius nihil quam de filio
invenitur. Et ideo imago illius
quo nihil melius est inquirenda
et invenienda est quo nihil
melius, id est in anima. Et
potentia sapientia et benignitas sunt
species trinitatis quia per magnitudinem
creaturarum cognoscitur potentia dei
patris creantis. Per ordinem ac
dispositionem sapientia filii ordinantis
per affluentie opus et conservationem bo-
nitas spiritus sancti largientis.
Et sicut ex potentia sapiendi procedit
sapientia et ex hiis duobus bona
voluntas. Dicit ex patre filius
et ex illis duobus spiritus sanctus. Et quia
equaliter fluunt a tota trinitate
eam iudicat equaliter et equale.
Item sicut a sole et carbone vel
igne gignitur radius sive splen-
dor innuente. Et non equo et ex
illis duobus calor et non equo
ita a patre filius et ex hiis spiritus sanctus
et non equo. Et sicut splendor fulgor
unus sunt sol vel unus ignis
ita pater filius et spiritus sanctus sunt unus deus.
Sicut dicit Augustinus in libro de spiritu et
anima. Licet tria omni creature insit
essentia qua sunt species qua dicuntur
usus quo proficiunt. Et licet sunt
vestigia summe trinitatis patris et filii
et spiritus sancti. Hec autem similitudo trinitatis
in magnitudine pulchritudine et utilitate
creaturarum. Quia in magnitudine potentia
que attribuitur patri. In pulchritudine
sapientia que filio appropriatur. In utili-
tate bonitas que spiritui sancto
assimilatur. Item notatur po-
testas in unoquoque simplici trinitate
scilicet ipsum esse et proprietate
condescientie. Ipsum quod ad
amorem quo se invicem

complectuntur · et invenies velud
loquitur secundum quod subiecti et ve-
rum eius speciositate qua circum-
vestitum est et velud donum
amoris inter ipsa quo se complec-
tuntur quo eciam corporibus suis
complectuntur largitur. Vide ergo
quomodo quodlibet sensibile indicat se
sensibus per varietatem naturalium ac-
cidencium qui per faciem et loquitur
se ipsum per ipsa qui per verum et idem
semper est penitus ipsius cum tota
varietas naturalium accidencium de subi-
ectis substancia vel essencia procedat
Unius vero actus est qui verum com-
plectens et penitus possit. Naturalis ac
amor sit inter ipsum semper et
naturalia eius accidencia que sunt specio-
sitas eius exterior et facies
decora ipsi more ut [illegible]
quod omnia corpora naturaliter fugiunt
ne sue gracia et insequuntur que
ut sue [illegible]. Et hec in omnibus
invenientibus reperitur. Patet omnia sunt
vestigium trinitatis. et licet eo
aliquid vocetur quam magis assentiuntur
unius partis quam alie. unde tamen
creatura totaliter unius partis sit est
appropriata quod sit vestigium alicuius
Item in figuris relucet bene sufficiens
trinitatis similitudo ut in triangulo
equilatero cuius tres anguli sunt
cum tamen ipsi sint eadem superficies
una figura et eadem forma ut dicitur
superficies triangula secundum quod
dicitur trina triangulus non est an-
gulus. licet ipsi sit eadem superfi-
cies et anguli ipsi sit tres
licet ipsi sint eadem superfici-
es eadem figura et sigillatim unus-
quisque et in summa omnes. Item
pannus est super trinitate et corpo-
torium et scapulare ubi quilibet
secundum quod est idem pannus tamen illorum
ornamentorum que ab invicem distinguuntur
et decem non possunt. Sunt ergo ibi tres
species ornamenti. ornamentum
vero corporis omnium et simul. Idem patet
in triplicato panno vel tribus
coloribus distinctis. Item in tribus
candelis coniunctis et accensis
est unum lumen licet tres candele.
Item in artificialibus dicitur eadem
secundum quod anuli est anulus fibula et
turpissimus quod licet diversa sint eadem
tamen secundum quod quantitas. Item in voci-
bus ut albus. alba. album. sunt tres
voces sed unum nomen. Item una
et eadem est vox diverse dictiones
ut hec vox amor est verbum et est
nomen quod et nomen simul attingit
sed una et eadem vox est prima et secunda
et tercia persona et in diversis temporibus
non tamen prima est secunda vel tercia vel econ-
verso. Sic una et eadem est substancia patris
et filii et spiritus sancti non tamen pater est filius
vel spiritus sanctus vel econverso. Confundantur
ergo qui fidem trinitatis in diversitate
cuius apparent vestigia seu testi-
monia in omni creatura naturali
et artificiali celesti et terrestri
spirituali et corporali. declarat nunc
hec supra in tercio quinto [illegible] provenit

De multiplici trinitate

A. Hec sancta trinitas increata confor-
mitatis creature patris et fi-
lii et spiritus sancti. Est enim trinitas creata
scilicet vero memoria et voluntas que
facta est ad similitudinem creatoris sed
B. hec cecidit a prima per amissionem trini-
tatis non stando scilicet per suggestionem
delectacionis et consensum. cecidit memoria
in ignorancia in impotenciam et in
malicia. Et eciam partes istius
trinitatis tamen per est eadem [illegible]

cecidit in ignorantiam veri et simul
quomodo et in quomodo boni et
mali memoria cecidit in 3°
specie cogitationum scilicet in cogita-
tiones curiosas ociosas affectuo-
sas. Voluntas cecidit in concu-
piscentiam carnis oculorum et in
superbiam vite. Est enim trinitas
per quam resurgit ista trinitas
scilicet fides spes et caritas. fides
illuminat intellectum. Spes erigit
memoriam. Caritas purgat vo-
luntatem. Item est trinitas specierum
in uno cultu sacramenti scilicet panis
vinum et aqua. bene ergo dicitur
hec ad distinctionem aliarum trini-
tatum. Item est trinitas in Christo
quia divinitas anima et corpus in
una persona. Item est trinitas per-
sonarum in deo quia 3 persone pater
et filius et spiritus sanctus est unus deus una
natura una substantia seu natura

Contra Arrianos

T Ertium quem tenuitas
individua contra Arria-
nos qui dicunt in trinitate diver-
sas substantias. contra quos dictum est sup-
ra ibi 3 quidem persone sunt una natura
et in personalibus proprietatibus dis-
creta contra Noecianos Sabel-
lianos et alios qui personarum
destruunt notiones contra quos
supra ibi pater generans filius
nascens et spiritus sanctus procedens.

Auctibus et rombus ondit vetus testamentum bonum esse

P Er Moysen et sanctos prophetas
contra feucianos et Ma-
nicheos et alios qui vetus
reprobant testamentum si dicatur
mala esse. plenius infra ibi
doctrina tribuit. Item autem vetus
testamentum sit bonum et a deo
bono patet Ro. 7. 3°. Iustitia dei
bona manifesta est testifi-
cata a lege et prophetis. Item lex

et prophetia fuerunt falsi testes
non inducerentur ab apostolo videlicet
ad testificandam iustitiam dei
tamen ergo inducuntur. patet quod sunt
boni et veri. Item quando populus
a dyabolo temptabatur. unus Moyses
se opposuit et defendit et ideo
ipsum dyabolus impugnavit ut
arguitur Act. 7°. Ubi ergo in
cavit contra dyabolum ergo non
cavit ab eo data ad finem
deo. Item 2 Pet. 1. Habemus fir-
miorem propheticum sermonem cui benefacitis
attendentes quasi lucerne ardenti
in caliginoso loco. Ergo cum propheticus
sermo lucerna sit. non est a prin-
cipe tenebrarum. Item Actuum
4°. Qui in spiritu sancto
per os David patris tui pueri
tui dixisti. Item Ro. 7. lex
quidem est sancta et mandatum sanctum
et bonum. Item 1 Thy. 1. Scimus
quia lex bona est si quis ea
legitime utatur. Item Thess.
5. prophetias nolite nolite
spernere. Item Galat. 3. lex propter
transgressores posita est et per
angelos ordinata est in manu
unius mediatoris. Item scripture
legis et prophetarum a domino et ab
eius discipulis admittuntur
et adfirmantur quia sancte scripture
ipsas preferunt. Mat. p° 2 2°.
Mar. p° 2 1. Luce p° 2 2°.
Joh. p° 2 2°. Ro. p° 2 2°.
2° ad Cor. p° Galat.
3°. Ephes. 2°. 2a Thy. p°.
Hebr. p° Jacobi 2° 3° et 4°.
p^a Pet. p° 2 2°. Et 2a Pet.
p°. Apoc. 19. Act. 2° et in
multis aliis locis. Et nota
quod ut est in lege quod non excat
tam vocaliter quam occultatum sit
manifestum. quia ut ad dei honorem

fietas & ad honestatem mag
ptinet manifesta aut uti-
litatem · ut quibus precipit'
deus diligi uel timeri · q
quibus operatio virtutis precipi'
uel vicii phibe' · aut p ma-
la vitanda sed cooperiri ista
ne quis cadat in ea · uel
velandi hos terminis peccatorum
ne que sciat · aut p pacem
& concordiam conseruandam ut fu-
rum raptorum & rebellium · punitio
scortorum & lupanarum · phi-
bitio litium & discordiarum in-
c. dicia Aut & q̄ pmissa tū
q' ē vā lege pmitta · sed re-
pudium odiose vxoris ne
occida' & acto vsurarum ab
alienis ut saltem precut-
fribus 2° auitetur q maio-
ribus malis p minorum pmis-
d. sionem Vel aut minora mala
quam mag pmiciunt' qua
maiora vo fuit qr frequens
contigebat · uel qr maiore mul-
titudine involuebat · uel qr
maius dampnum inferebat uel qr
maiori audacia implicatis
sue contracia pcrmittendum' Il-
e. lud aut notandum q oia que
absurda videntur in lege q
uel adultia sit q̄ muiorum spu-
ale & qd ē inter deum & hominem
aut spes q siliencs adulteriorum
q suspectos q occasios q re-
liquie ipsorum Et qr dus deus
ē fortis zelotes ut dr exo.
.20. p zelum & emulacionem quam
hēt ad hominem omnimoda ydolatriam
& ydolatrandi occasionem sibi p-
f. hibuit ad silitudinem zelotipi
mariti · Zelus n ē vehemens
amor in quantum vxore quo
aliud attendere ad eam non pati'
nec aliquid suspectum hēre tan-

tum q̄ ē nec tactum nec colloquium
nec nutum nec signum nec pti-
gnacionem ullam que occasionem
dare potest adulterio · Zelus
i' que hēuit deus ad populum is-
raelem fuit tā p quam ei phi-
buit ista omnia que absur-
da videntur in lege · qr vide-
bantur ad adulterium ydolatrie
ptinere · aliter videtur deus hoc
quantum ad litteram inutiliter p-
hibuisse Sed absit q in precep-
tis uel phibicionibus dei aliquid
absurdum uel inutile videa'
g. hodie p tales consiles eciam fa-
cit ecclesia phibiciones & precepta
ut si quis vellet apud nos
die sabbati ab operibus servili-
bus abstinere ut eciam ocio
vacaret p reuerenciam sabbati
non sustinet eccia p speciem
iudaismi Hodie non de die
venerem p speciem sarracismi
Vel si quis vellet adorare
ad aquilonem uel ad occidentem
uel sub arbore si esset i hor
consuetudinem non sustinet e-
cclesia p suspicionem ydolatrie
qr talia ydolatre consueuerunt
facere · ī & non solum a malo sed
a mali spe abstinendum · j. thess.
h. v. Omnia aut pbate quod bonum
est tenete · Vel aut insuper
litteram intelligenda sunt ea q absurda
sunt videntur in lege racionibus
patet qr multa in grecia aliter
sequentur' Primo qr legislator
barbarus & lex barbara esset
si non intelligere' a populo & stul-
tum videretur ac risu dignum
ut mandaret similiter q̄ non
intelligere'. Secundo qr rector uel
doctoris officium non impleret
si obscura pponeret & sermone
nollet & sermone abutere'

q cu smo interpres dz esse
animi smo eius · qntu no eet
interpres animi sui sz cçbator
Certo q doctores qui pfesse-
runt in illo pplo videntur eos
in errore relinquisse · tu d' lra
li intitu eos no remouent
Certo qi pphe missi a deo ad
pplm corrigend de qr pplm
iudei corrupuit ut interr
aqua inde fecerunt Si quis
no dicat qi pplo zano spual
intellige talm suaba · 2 no
iudaico mo i d Ro 7 3 · Sci
mus qr qcunqz lex loqui his
qui in lege sunt loquitur Vn
de qi no erat necce ut tunc
hat spuale intellige loquer
qr no du carnis · lex aut his
qui in lege st loqui · postqua
aut venit vitas euaglica ma
nifeste no fuit necce ut lex
in umbra illaz figuraz nob
loquer Ex qbus pz lrale in
telligi habuisse que absur
da videt in lege 2 tc erat
illi pplo manifesta qr scribat
ydolatriam gentiu int quas
morabat · periit aut ab eis
ista scia longinqua tpib afflic
tone ac dispsione sua et
neglica studendi · Sed pbat
illud auctbus 2 rcibus qi moy
ses fuit verus dei nuncius
2 deo inspirante lex edita
2 imposita sit hebreis fide
faciu signis Exo 4 · 2 qr magi
gfessi st qr digitus i · virtus
2 operato dei e hic · Exo · 8
2 qr dij egiptioz nec gi hominis
signa potuerunt qr nec plagas
aute nec reditu egiptioz ad
innaci nec moysen nec pplm

hebreoz impedire 2 qr deus
elegit eos in pplm peculia
rem · Exo · 19 · 2 dedit eis legem
Exo · 20 · et qr in transfigura-ce
apparuerunt moyses 2 helias
Mt 11 · Moyses quide fidelis
erat tamqz famulus i testio il
loz q dicnda erant Heb 3° · Ip
soses vidit lumen cirtharas
dei 2 caritates eatum moy
si servi dei Apoc · 14 · Item
malach in fine d · dus me
mentote legis moysi servi mei
qua mandaui ei in oreb · p
dca faciu g hereticos qui dap
nat moysen dicentes ipm fuisse
discipulu diaboli 2 no dei sa
dum qui st gsmati in fide
Heb · 11 · Dei pfidem

Sequitur ostendere qd prophete fuerunt
sti et scripta eorum sancta

Et sicut pphetas qi pphete a.
fuerunt 2 scripta eorum sca
pz Ro 7 1° 2 Act 3° · Vos estis
filij pphaz 2 testamenti qd dis
posuit ad pres nros deus ·
Qr aut deus miserit pphas
2 omnes fuerunt servi dei patz
Jeremie 32 · Omnia no volunte
humana aqua e pphecia sed
spu sco inspirante locuti st
dei sci omnes ut dr 2 · pet 1° b.
Qr aut sci fuerunt in veteri
testamento 2 an pz Ezech · 8 ·
Luce 1° Jacobi ult · Heb 11 ·
Et e qr g hereticos q dapnat
pres veteris testamenti · ad quod
inducunt id Joh · 10 · qt quot
venerunt pa me fures fuerunt
2 latrones Resnde venerunt pphe
no missi vnde Jeremie 23 · no
mittebam eos 2 ipi loquebantur

Vide id ps. omnes declinaverunt
simul inutiles facti. Vnde q
de illis loquitur qui fuerunt
in lege sine fide xpi. quod patet
Ro. 9. Israel sectando legem
iusticie in legem iusti non perve
nit quia non ex fide. Vide ideo i
ducunt que sancta prima veteris tes
tamenti que videntur mala. Vide
quod unde qui si uno tempore peccaverunt
alio emendaverunt utputa in david
et petro et aliis multis. Item
inducunt ad confirmationem sui er
rore quod patres veteris testamenti
leguntur ad infernos descendisse
Gen. 37. Ysa. 21. Vnde quia per
peccatum primorum parentum erat clau
sa ianua regni celorum toti
humano generi. quod innuit flamme(us)
gladius ante paradisum Gen. 3.
qui prohibens ingressum. Descen
debant ergo patres antiqui in ora
inferni ubi manebant felici
spe consolati. Sed non descendebant
in profundum inferni ubi nunc est
redempto. ubi habebat penam ma
lam sed solum carebat visione
deifica adque locum xpus
descendit et inde suos liberavit
ut patet act. 2. quem deus suscitavit
solutis doloribus inferni. Item sanctos prophetas
contra illos qui dicunt quod ante ad
ventum xpi non fuerunt aliqui
boni hominum quos dicitur Gen. 6. et 9.
de noe qui fuit vir iustus et
bonus. Item de abraham Gen.
12. 14. 15. 20. 22. Item de ysaac
Gen. 26. Item de iacob Gen. 32.
Item de moyse et aaron. exo.
et 41. Item de iob eius primo et ultimo
quod autem boni fuerunt in veteri
testamento patet matthei capitulo 22 et in
sequentibus capitulis. Item luce primo
et ultimo. Ioh. 7 et 8. Ro. primo
heb. 7 et 11. Act. 9. et 1.

Sanctos prophetas contra
Montanum hereticum qui
dixit prophetas fantastico spiritu
fuisse locutos more arrep
ticiorum. Haec dicit secta apparet erro
nea quia non testificata a lege
et prophetis Ro. 3. patet esse falsa
prima pet. primo. ubi dicitur de salu
te exquisierunt et scrutati sunt
prophete qui de futura in vobis
gratia prophetaverunt. scrutantes quod
vel quale tempus significaret in eis
spiritus xpi. Vnde quod dicit quod exqui
sierunt et scrutati sunt quod non
est hominis arreptitii sed hominis
voce utentis et laborantis pro in
veniendis veritatibus vel inveni(en)
(da) veritate. Vide idem 2. Corin.
4. habentes eundem spiritum fidei sicut
scriptum. credidi propter quod locutus
sum. et nos credimus propter quod
et loquimur. Idem ergo spiritus eadem
fides que movebat apostolos
ad credendum. movebat david
et alios prophetas ad prophetandum. Non
ergo sunt locuti ut arreptitii
vel inviolentes non intelligendo
sed ut fideles fidem xpi habentes.
Item Act. 2. dicit petrus de da
vid propheta igitur cum esset et sciret
quia iureiurando illi deus
promisisset. prius locutus est
de resurrectione xpi. Si sciebat et
providere loquebatur. non ergo ut
arrepticius et non intelligens.
Vide idem expresse in prologo abba
cuc ubi Ieronimus destruit
hunc errorem. Vnde non quod vincat
sed videnti de suis visibilibus est
credendum et hoc est tamen corporalis
sic est etiam spiritualis. Vnde ergo
dicit se sensisse gaudium spiritus

et dolores suos et cecitas huiusmodi
passiones. Similiter sentiunt sensus
suas et dubitationes et ignorantias.
Sic et prophete sentiunt visiones
et revelationes suas. Et ideo sicut
credimus visui nostro corporali de
visibilibus corporibus et nos sic di-
cimus quodammodo per illud videtur. Sic
credendum est intuitui prophetico qui
est visus spiritualis. Quia visiones
eius non opiniones aut credulitates
sunt sed cognitiones certissime sunt. Prophete quidem
ab huiusmodi visu prophete videntes dicti
sunt et prius videntes quia ea
prius sunt cognitione aliorum hominum
videre et presentire que in ministerio
abscondita. Et propter hoc prophetia dicitur
a profator a predicendo futura
vel procul a phanos quod est longe
quasi longe previsa pronuntians. Vel
prophete quasi providentes. Quia provide-
bant hominibus a malis eis im-
minentibus vel interpellando pro
eis apud deum vel instruen-
do eos quare ita a se avertant.
Et non quasi rapti et extasis et
in sompnia et alie illuminationes splen-
doribus propheticis animantur
similiter quia quod ad illos pertinet
tus in prophetarum velud oculus
munditatis hominis non solum ad
videnda secreta creatoris et spe-
ritus angelorum sed et ad rege-
dos sensus suos et ad ambulan-
dum in via morum in tenebris
huius vite. Prophete autem luminatas
querunt visiones ad ea que vel
ad gloriam creatoris et ad cultum
eius spiritualiter pertinebant vel ad
ea que ad res humanas pertinent. Dicitur
tulow. Et non quasi prophetici splen-
dores et alie illuminationes que
desursum sunt totaliter sunt
et subito infunduntur et sunt ap-

parentes eis ex irradiatione
angelica super animas prophetarum
iungente ac sedente in eis
huiusmodi visa. Et ipse creator
testificatur propheticis per signa
miraculorum. Sed testimonium creatoris
et ideo qui non credit propheticis
facit iniuriam creatori a quo
sunt missi. Et in tantum se in-
credulum ostendit quasi non cre-
dit propheticis nulli homini cre-
dere videatur. Quid est prophetia
et qualiter dividitur.

Per prophetas nota quod prophetia
est divina inspiratio rerum
eventus immobili veritate de-
nuntians. Prophetia est ipsa lo-
quendi forma rerum futurarum a
quotidianis divinis previsarum vis
antecedens per deum. Dividitur autem
prophetia in prophetiam predestinationis
quam ut dicit Augustinus necesse est
evenire ut ecce virgo con-
cipiet ysa. 7. Alia comminationis quam
non est necesse adimpleri evenire
ut in prophetia Ione de ninive
Ione 3 et ysa. 38. quia dixit
ezechie dispone domui tue
quia morieris tu et non vives. In prophe-
tiis comminationis subauditur et
suppeditatur conditio id est moriemini
ni peniteatis vel ni deus aliter
providebat vel revelat. Item
prophetia est prescientia futurorum. Sed
est rerum latentium presentium
vel preteritarum vel futurarum ex
divina inspiratione manifestatio.
Dico autem ex divina inspiratione
quia illi qui aut demonum instinc-
tu aut aliis modis latentia dicunt
non prophete dici possunt. Tum inter
divinatores spiritus non numerantur
auctores. Latentium dico quia

si quis iam ꝯgta dicat licet
futura sint tn̄ ꝓpha nō ē s;
nos vr̄oꝝ ꝑdicamꝰ ꝓphe nō
c sumꝰ Item nota ysidorus
ethy. a7 ponit .8. gn̄a ꝓphe
dus pn̄mū ē ut dr̄ extas que
est mentis excessus . sic vidit
petrus vas i. submissū de
celo in stupore ment' cū va
rijs alijs act. 10. scḋm gen9
ē visio sic ysa. 6. vidi dnm̄
sedentē sup. so. excel. ter
tiū ē sopniū sic iacob subnixa
in celo scala dormiens vidit
gn̄. 28. quartū ē p nube sic
ad moysen. exo. 19. venia ad
te in caligine nubis ut au
diat me ꝑpls loquē ad te . 2
de Job dr̄. cp. 38. 2 40. quī
tū ē vox de celo sic de abra
ham sonuit dns gn̄. 22. nō
extendas manū tuā sup puer
2 ad paulū act. 9. saule saule
qd me ꝑsequeris sextū ē ac
cepta parabola sic ap9 de salomē
in ꝓu'bijs 2 apud balaā cū
euocaret a balaac num. 22. as
sūpta parabola ait septimū
d ē repletio sp̄s sc̄i sic fit in
ꝓphetis . vn̄ ꝓphāe mlt' mo
dis. ꝓphāe .n. est futura ꝑdice
ut ysa. 1. ecce virgo ꝯcipiet
2 pariet Ite ē p̄terita narrare
ut gn̄. 1. in pn̄o creauit deus
celū 2 terrā Itē dr̄ alibi scā
abscōdita narrare ut mtiae
ē. Reg. 1. dicebat heliseꝰ
nōne cor meū in p̄nti erat
qn̄ reuers' ē ad cūr suo in
adventū tuū Itē ē ꝓphāe
veritatē vn̄ pa. paralip. 24
dauid 2 magistrat' exercitus
cius segregauit i ministeriū

filios asaph 2 eman 2 idithū
qui ꝓpharet in citaris Itē
ē laudes deo canere num. 11.
ꝯuenis currat ut ait plebs ꝓpha
ret. Itē ē docē vn̄. 1. Cor. 14.
emulamini spūalia magꝰ aūt
ut ꝓphetetis Et act. 13. erāt
ecclesie in terra antiochie ꝓphe
2 doctores Itē ē sopn̄i uel
locutor' officiū exercē vn̄
exo. 7. aaron frater tuꝰ erit
ꝓphātiꝰ .i. ꝓlocutor Itē
dr̄ ꝑfigurare sic iosue dr̄ ꝓpha
qr xp̄m ꝑfigurabat vn̄ iesꝰ
in ꝓlogo sup iosue. denique
dn̄ ihūs os ipsū antiq ꝓphāꝫ
explanadi intuit' Itē dicit
modo arreptitios heliena
ferre vn̄. 1. Reg. 18. saul
ꝓphābat in medio domꝰ sue cū
eū malus sp̄us inuasisset
Contra eos qui dampnant Jo.
baptistam 2 q̄re h' dnt 2 q̄le erud

Illos q' fautores suos ut
fuit Joh. hus. Contra illos
qui illū dampnant dicentes
dubitasse de xp̄o. qr ad mis
ad xp̄m discipulos suos ad interro
gandū quis esset mt̄. 11. Re
de q' nō s' inm̄ dubitasse d'
ipso. 2 xp̄us qui interrogauit
cuius esset ymago denarij et
sup scripto quā sciebat mt̄. 22.
Item nō sc' si dubitat q' ꝓpt
hoc sit dampnatus potuit .n. du
bitare an in ꝓpria ꝑsona descē
surus esset ad inferos ut delli
beraret eos suos an p aliū
quia esset futurꝰ q' aūt ꝓpter istā
dubitatem dampnatus nō sit ꝑꝫ
ꝑhoc q' xp̄us inmensa mer' Johannis
predicauit xp̄us in testiō

dat iohanni nouus cum angelum
et plus quam prophetam. Et affirmauit
inter natos mulierum etc. Sed oppo-
nitur quod xpistus qui natus fuit
de muliere fuit maior iohanne. Solutio
quod iohannes est natus de muliere cum
semine sed non cum amplexu cum
sponso sed non cum mollicie. Vel
sub inter hoc propheta cum quod non sur-
rexit maior inter prophetas. xpistus autem non
fuit propheta tantum sed dominus prophetarum
Qui autem minor est in regno
celorum maior est. Attende quod soli
angeli erunt in patria celesti quod
xpistus dixit in via quia nemo
ascendit in celum captiuam duxit
captiuitatem Angeli autem erunt ma-
iores hominibus quia illi immortales
et impassibiles isti non. Illi beati
isti miseri. Illi triumphant sed isti
militant. Ergo qui minor erat in
regno celorum maior erat iohanne
Item visibile est quod iohannes illud
sibi non interrogauit sed discipulis
suis qui de xpisto dubitabant
volens eos per xpistum certificari
quos xpistus certificat ostendens
impletum esse signum quod describe-
rat ysaias de aduentu xpisti
ysa 34. deus ipse et ipse veni-
et et saluabit nos. tunc aperi-
entur oculi cecorum et aures sur-
dorum patebunt. Unde dominus ait ceci
vident claudi ambulant etc.
Aut iohannes non dubitauit de xpisto
... quia ipse dicit Iohannis primo qui
misit me baptizare in aqua ille mihi
dixit super quem videris spiritum des-
cendentem sicut columbam et super eum
manentem hic est qui baptisat
in spiritu sancto et ego vidi et testimonium
perhibui quia hic est filius dei.
Ipse et ostendit in digito dicens
Iohannis primo Ecce agnus dei qui tol-

potuit esse data occasio scandali
eo modo quod iohannes baptista non secutus
fuit xpistum dicunt enim quod si bonus
fuisset eum secutus fuisset sed quod
non secutus multi enim boni fuerunt
qui tamen xpistum non corporaliter secuti
fuerunt. Noluit xpistus quod iohannes
corporaliter eum sequeretur ne testimonium
eius suspectum redderetur. Et plus
confuit ad confirmacionem fidei testi-
monium quod iohannes in absencia
xpisti tulit quam si id in eius pre-
sencia tulisset. Simile habes
Marci quinto de illo qui a demonio
liberatus erat qui rogauit xpistum
ut esset cum eo Ihesus autem non
admisit eum sed ait illi vade
in domum tuam ad tuos et
nuncia eis quanta tibi dominus fe-
cerit. Et abijt et cepit predicare
in decapoli quanta sibi dominus
Ihesus fecisset. Et omnes mirabantur
plus profuit predicacio eius in ab-
sencia xpisti quam profuisset in pre-
sencia eius. Sit autem mani-
festa falsitas heresis erroris quo-
rundam quidam dicunt iohannes quod in
sacra scriptura per ... ...
quod plures sunt ... est quia a
prophetis est prenunciatus ut ysa-
40. Vox clamantis in deserto de
eodem habetur Marci 3 et Marci primo prenunciatus est Malachie 3. Ecce
ego mitto angelum meum etc.
Iohannis dicit glossa de eodem dicitur Marci
11 hic est de quo scriptum est
Ecce ego mitto angelum meum. Item
prenunciatus in psalmo parauit lucernam
xpisto meo. de eodem hic Iohannis
5. Ille erat lucerna ardens
et lucens Beda quod angeli pre-
nunciacione sancta est eius
concepcio et natiuitas et non tan-
tum angeli sed eius qui

oceptor quod pnunciavit luce
primo Sexto fuit gabriel qui asto
ante deum Tertia est quod de pa-
tribus scis et de sacerdotali gene-
re vice abya .i. mialis et
miraculose natus e luce p°. erant
ambo iusti Et primo non erat
illis filius eo quod elizabeth
sterilis esset et ambo precedebant
ut processisset in diebus suis
et ita pz quod nec non na cupige-
re sed operante gratia e concept
Ou dt Quarto quod sicut iohes
bap nobilitatus e patribus mi-
raculis modis nunc passi-
onis Quinta quod an fuit sicut
quod natus luce p° spiritu sancto
replebitur adhuc ex ventre matris
sue Sexta quod fuit propheta ita
quod in ventre prophetare cepit deum
exultando in ventre matris testio-
nium xpo dedit luce p° ut
facta e vox salutationis tue in au-
ribus meis exultavit in gaudio infans dolo
fuit testimonium id est quod vero lingua
non nominat ut potuit. deo ex-
ultatione salutat et sue pour-
sionis officium inchoat. quasi
ergo dicit volens obviam salva-
tori exultationis sum cum interiore
gaudio devinat Septima quod
non solum fuit propheta sed et plus
quam propheta Mt. 11 quia xpum di-
gito monstravit Ioh. p° Septima
quod fuit pro deum et et precursor
et processit ante deum in spiritu et
virtute helie parare deo plebe
perfectam luce primo na sed iohes
pro fuit sacerdos in primo adven-
tu sicut helias eliseus iudi-
cis in 2° ambo in deserto abo
regum insania tollerantes
quia helias persecutionem passus
e a rege achab et iezabel
uxore eius. Et iohes de
capitate ab herodiade ab herode
helias virtute fuit abstinentie
et iusticie et convertendi animos plurimo-
rum a perfidia ad fidem. xpum enim
perhaudi ita et iohes et bene
coniungitur in spiritu et virtute quia
multi operati sunt miracula non
habentes gratiam spiritus sancti unde
id Mt. 7. Nonne in nomine tuo
demonia eiecimus Octava quod
fuit angelus nomine et virtute
Lc. non va Mt. 11. Crisostomus
puto si non e audacia dicere
quod glorior est iohes quia homo
fuit et tamen virtute an-
gelus est vocatus quam si nomine
et virtute fuisset angelus Nona
quod xpum baptizare meruit Mt. et luce
3°. Decima quod voce patris audire
dignus fuit hic e filius meus
dilectus Mt. 3°. Undecima quod spiritum
sanctum super xpum in specie columbe
descendentem vidit et deinde
ei a patre super quem videris des-
cendentem spiritum et manentem super
eum hic qui baptizat in spiritu
sancto Duodecima qui tam mira
quam debere anicola fuit.
Virgo .m. et martir et predicator
fuit Tredecima quia sanctitas eius
a iudeis et gentilibus et omnibus
manifesta fuit Quartadecima
quod carnis sue fuit professus
domator luce p° vinum et siceram
non bibet Mt. 3. esca eius
erat locuste et mel silvestre
et Mt. 11 Venit iohes non ma-
ducans neque bibens Et Mt.
3. Iohes habebat vestimentum
de pilis camelorum Mt. 11°
Quid existis videre hominem mol-
libus vestitum Quintadecima
quod fuit iudi maxime contemptor
mundi erat in deserto usque ad
tempus ostensionis sue ad israel
luce 2°. Sexdecima quod fuit

regni celestis predicator ante
omnium predicabat terram promittebat
Luce 16 Lex et prophete usque ad
Iohannem Apostoli predicaverunt. Lex autem
terrena promittebat. Ecce nunc
regnum dei evangelizatur Matth.
3o penitentiam agite etc. Decima sexta
quia ipse vitiorum zelatissimus fuit
persecutor. zelus iste fuit ei
mortis occasio Matth. 16. Decima
septima quia post Christum et beatam virginem
dies nativitatis eius solempnibus cum pompis. Decima nona
quia fuit vox verbi domini de quo
Ysa. 40. vox clamantis in deserto.
et ipse met dicit de se Ego vox
clamantis Matth. 3o et Marci primo. Sicut
enim vox precedit verbum et prius
sonat vox quam intellectus verbi percipiatur. Sic Iohannes precessit Christum
nascendo predicando baptizando
e. moriendo. Iohannes fuit preco
iudicis paranimphus sponsi lu-
cerna solis. finis legis. initium
evangelii. fibula duplicis
novi ac veteris testamenti. Et
Augustinus dicit quod beatus Iohannes fuit tu-
ba celi. preco Christi. archangelus
patris filii nuncius. signifer
summi regis. peccatorum venia
iudeorum correctio. vocatio gen-
tium. Propheta altissimi. amicus sponsi
testis domini. lucerna luminis. terminus
prophetarum. baptismatis initium.
Iohannes Crisostomus. Iohannes scola virtutum
magisterium vite. sanctitatis for-
ma. norma iusticie. virginitatis spe-
culum. pudicicie titulus. casti-
tatis exemplum. penitentie via. peccatorum ve-
nia. fidei disciplina. Iohannes
maior homine. par angelis.
legis summa. evangelii sanctio.
apostolorum vox. silentium prophetarum.

lucerna mundi. precursor iudicis
Christi mediator. domini testis
totius medium trinitatis. Vicesima
nona ad quem dato Iohannis non suf- b.
ficit tamen hoc. Ideo ad quem-
dam ipsum missus est angelus
qui quedam eius predicet
antequam nascatur. scilicet de sanctitate
futura et quedam eius vite
de nomine et gratia de officio et
ministerio. de dignitate et potestate. de
magnitudine quam sanctitatis et vite et de
excellentia signorum et miraculorum
que leguntur plenius Luce primo. Post
nativitatem vero quedam evan-
geliste a claritate et sanctitate
ab opere et predicatione. ab excel-
lentia officii et sacro Iohannis
primo Matth. primo Marci 3o et Luce
2o. Adventum autem que- c.
dam ab ipso salvatore multi
quedam et ipsa [illegible] et expresse
quia inter natos mulierum non sur-
rexit. Matth. 11. Tricesima vero quia laus e-
ius tanta ad confirmationem et confir-
mationem bonorum operum propter veritate
et iustitiam fuit incarceratus
et decapitatus. et qui alios in
aqua baptizaverat ipse fuit
in proprio sanguine baptizatus. Item (Ex [illegible]
alios quam famulos suos exemplum
illos qui dampnat precepto ve-
teris testamenti Ezechiel
14. Si fuit in medio eius Noe
et Daniel et Iob ipsi iustitia
sua salvabunt animas suas
Item de Zacharia et Elizabeth
dicitur Luce primo quod erant ambo
iusti ante deum. Et quia sancti fuerunt
in veteri testamento non expresse he-
breorum 11. et Iacobi ultimo. Item (Ex [illegible] famulos suos
exemplum illos qui prophetas dicunt

148

a dyabolo missos et malos fuisse qui de xpo confitentur velud bruta animalia non intellexisse ad que inducunt Reg. 3o ubi dicitur quia nuda illorum non intellexerunt. Unde glosa non dicit de confessis quia autem confesse intellexerunt probatur quia si non intelligerent testes ydonei iusticie esse non possent si tamen bruta alia attestacione repellisunt. Item probatur per fidem qua credebant ut habetur Heb. 11. sine qua impossibile est placere deo ut ibi dicitur. Si ergo crediderunt fide ergo intellexerunt sicud et nos intelligimus qui per fidem de xpo tenemus. data non est confessa contra vero fidei. Danielis penultimo quia intellectus opus est in visione Dan. 11. Item ii xpo moysi qui fidelis erat in tota domo dei tamquam famulus in testimonium eorum que dicenda erant ut dicitur Heb. 3o non loquebatur ut brutum animal si ut intelligens que dicebat. Item david credidi propter quod locutus sum. quia ergo credebat loquebatur non ergo ut animal brutum.

Contra illos qui fato attribuunt omnia.

Nota ordinatissima disposicione dei provocatos quidam dicunt quamlibet actus et eventus habere et causas in inferioribus quasi necessitate. Illam imposita de ycunde et fato tribuunt universa. Describunt et fatum sic fatum est habitus rerum successio quam tum corporalibus insensibilibus fundfortitur eventum. Vel fatum est lex astrorum que rebus singularibus dicitur inducere necessitatem et libero arbitrio. Et contra hanc attecipiens erratum dicitur quod fatum est vis posicionis siderum qua exoriente aliquis vel gignitur vel nascitur vel concipitur vel qualis futurus sit. Et contra hunc errorem accepimus fatum non est sed dicit Gregorius in omelia hunc errorem perit quantum arbitrium et derogatur divine providencie. Si enim cursus et motus siderum ortum hominis et statum vite tamquam moderentur et regunt ergo non est de arbitrio hominis peccare vel non peccare. quia quasi ad hoc necessitate astringitur. ut patet contra eos facere decepos quo nunquam aliter eveniat quam necessitas est estimare. Contra hoc fatum et fortuna ut fit et qui non decenti obsequium dicitur. 26. q. ult. non observatis. **Unde dicitur fatum**

Fatum dicitur abusive a forfari tamquam si constellationibus nativitatis vel ut greg. ut ceteris alterius hore precedentes nativitatem vel greg. fata sunt locuta fuit nascentes fortunata vel infortunata pugnabant eius prospera vel adversa magna eventibus pro. ut dicitur fatum de cottidianis et modicis eventibus dedit huic errori astronomi dicerunt se audivisse deas collaqutes de eventibus nascendum. Ideo dixerunt eos esse fatatos ad bonum vel ad malum nomine fati vel fate vel fatatos abhominacione est apud iudeos et xpianos quia sit reliquie ac seste de ydolatria et cultura deorum et dearum quia remansit eciam vetulas curiosas sive questuosas volentes ab inspicientibus aliquid pro quamquam divinacionem obtinere. fate vero non sunt nisi demones si aliqui sunt qui puniuntur. seducunt eos quia talia sequuntur. Nota tamen quia fatum dicitur quandoque speculo rerum in

tempore que ab eterno preuise fuerunt in
mente diuina. Tercio fatum dicitur id quod
agitur dei prouidentia disponente
et sic est quod diffinitur a boecio in libro
k de consolatione fatum est rebus mobi-
libus inherens disposicio per quam
prouidentia suis queque nectit or-
dinibus. Vel sic fatum est cursus quem
diuina simplicitas gerenda dispo-
suit mobilis nexus atque ordo
l temporalis. Quarto sumitur aliquando et fatum
et ideo notandum quod triplex sit genus dis-
posicionum in hominibus. Sunt enim quedam
que ita pure sunt naturales quod non sub-
sunt libero arbitrio sed si aliquis sit
longus vel brevis vel albus
vel niger. et in hiis habent locum posi-
tores siderum. Sunt et alie que
licet sint naturales in hiis tamen
pertinent libero arbitrio sed sanitas vel
egritudo. possunt enim per liberum arbitrium adiu-
vari et impediri ita. et in hiis potest
esse vis posicionis siderum in quantum
sunt naturales. Sunt preterea alie
que non sunt naturales sed subsunt libero arbitrio
vel ipsis hominibus vel quibusdam
spiritibus vel et simul tamen ut
quod aliquis sit fur hoc subest volun-
tati hominis vel etiam maligno
spiritui suggerenti et non tamen. Quod vero
quod aliquis sit religiosus hoc non sub-
est nisi tamen voluntati dei gratiam
infundentis. Et in hiis simpliciter lo-
quendo non habet vis posicionis si-
derum. Quinto dicitur fatum indicta
necessitas aliquid faciendi. Et isto modo
hoc fatum nullum est. Unde Gregorius
Absit a fidelium cordibus ut fa-
tum aliquid esse credant. Vitam quippe
hominum solus qui creavit conditor
administrat. Solum hunc creatorem
deum esse super de ydolatria stellarum
m fortuna describit Epicurus sic
fortuna est casualis eventus
rerum nullis causis ordine sed

tamen fortuito respectum. Contra autem
vel sit fortuna et quod omnia regantur
a diuina prouidentia et non casu
per Eccli. xxiiii. Ego sapientia ab n
ore altissimi prodii. Et Sap.
viii. attingit a fine usque ad finem for-
titer et disponit omnia. Predicta
faciunt contra illos qui dicunt
quod omnia contingunt casu. Item
mundus ordinatissimus contra illos qui
dicunt quod omnia contingunt de necessitate
que omnia prescita sunt a deo. Dicendum o
quod notandum quod prescientia dei est
infallibilis. Unde infallibiliter prescit
ipsa contingentia licet ipsa possunt
non esse. Et est necessitas ex parte
scientis et non ex parte rei scite
vel prescientia imponit rebus neces-
sitatem. Unde Augustinus quod futurum est tamen
ad diuinam notitiam refertur tamen
non in natura sui predicitur liberum
est et absolutum. Quod dicunt
mira necessaria non cogit fuisse
quod preteritum. Sic vero dei prescientia
quod futura sunt ut fiat. Unde sic. in p
quod necessitas ut corpus quod sunt
tamen determinata immutabilem ut
solem oriri cras. Et hec est necessitas
simpliciter. Est et necessitas condicio-
nalis et hec est et in quantum ut tamen
condicione ut te sedere necessarium est
non tamen simpliciter. Declaratur per dis- q
tingui quod est necessitas consequentis et necessitas
consequentie. tamen ergo dicitur si deus prescivit
hoc necesse evenit. si necessitas
refertur ad quam vera est. Hec
necessaria est necessitas deus prescivit hoc
ergo hoc eveniet. Si autem necessitas
refertur ad quod falsa est. Est
et necessitas autem vel ante quod
est et in quantum pro dicitur tamen rei
sed necesse est solem oriri cras. Et
necessitas sequens posicionem rei ut
tamen dicitur te sedere dum sedes
est necesse sed dicit Anshelmus

de concordia prescientie et liberi arbi-
trii. Prima est necessitas simpliciter.
Secunda est necessitas in sensu composito et
communiter quod ut si est preteritum necesse est
esse preteritum, et si est futurum necesse
est esse futurum. Cum autem dicimus
si deus prescit aliquid illud est necesse
futurum, non assumimus rem esse fu-
turam de necessitate sed rem futuram
de necessitate esse futuram. Illud non est
sicut deus prescit aliquid quia deus
prescit aliquid esse futurum et prescitum
id est quod esse futurum. Et ideo cum prescientia
dicatur in ordine et relatione ad
futurum amoto uno vel utroque
amovetur vel reliquum. Et eo ipso
quod potuit non evenire potuit
non prescitum fuisse. Potest et dici
quod potest intelligi de re vel de dicto
per compositionem et divisionem. Potest non
preteritum album probo. Cum formam
vel rem oppositi sumus, sed non album
manens album non potest esse
nigrum. Sic prescitum inquantum pre-
scitum non potest non evenire, et
sed illud quod est album potest esse ni-
grum. Sic id quod est prescitum potest
potest dici quod deus providit res
contingentes futuras sed si necesse
providit eas in necessitate. Si con-
tingentes providit eas in contingentia.
Unde si providit contingenter futurum
contingens est deum providisse
illud. Et non quod divina sapientia
limpidissime cognoscit omnia
bona et mala preterita presentia
et futura, actualia et possibilia
ac per hoc incomprehensibilia a no-
bis et infinita, ita quod ipsa
in se non diversificatur, quamvis
diversa sortiatur nomina. Nam
non est notitia omnium per impossibile
dicitur scientia sive cognitio. Nam est
cognitiva eorum que futura sunt dicitur
prescientia sive provisio. Nam cognitio eorum
que punienda dicitur predestinatio. Nam cognitio
eorum que damnanda sunt dicitur reprobatio
et quia non tantum est cognitiva sed etiam
vero cognoscendi. Ideo inquantum est
vero cognoscendi bona gesta dicitur lux.
Inquantum est vero cognoscendi visa
et approbata dicitur speculum. Inquantum
est vero cognoscendi previsa et dis-
putata dicitur exemplar. In-
quantum vero est vero cognoscendi predes-
tinata et approbata dicitur liber
vite. Omnia vero que omnia unum
sunt in deo, quo unum frequentius
accipitur pro alio. Et licet divina
sapientia ratione diversitatis scitorum
et cognitorum diversa sortiatur
vocabula non tamen diversificatur. Nam
rem intuitive cognoscit non cogi-
tative infallibiliter, immutabiliter im-
mutabiliter et futura presentialiter
et eterna eternaliter. Et quia ideo quia eius
cognitio simplicissima sic et
perfectissima, quia perfectissima ideo omnia
cognoscit distinctissime secundum omnibus
conditionibus quas res habent vel
habere valent, et propter hoc futura
sic esse futura et presentia presentia
et bona sic esse approbanda et
mala reprobanda. Quia vero sim-
plicissima ideo distinctos similitudines
id est sunt unum in ipsa. Unde sic
deus una unitate omnia produxit
communiter omnimoda rei integritate.
Sic una veritate omnia composuit
sempiternaliter. Communiter ordinatissima
sua dispositione. De hac materia di-
citur infra ibi. Communiter opera sua

De triplici dispositione temporum

Dispositionem temporum quam deus dis-
posuit tempora in tempore ante
legem in quo regebantur homines
nunc mali quod consistit in duobus
quod est: quecumque vultis ut faciant
vobis homines et quod tibi non vis
fieri alteri ne feceris. Sed in tempore

sub lege in quo viguerunt decalo-
go et deuteronomio et prophetis. Item
in tempore gratie in quo viguit
spiritus evangeliorum et apostolicorum et cano-
nicis institutis. Predictis tribus
temporibus distinguuntur septem etates.
Prima ab adam usque ad noe. Secunda
a noe usque ad abraham. Tertia
ab abraham usque ad david. Quar-
ta a david usque ad transmigra-
tionem babilonis. Quinta a transmi-
gratione babilonis usque ad christum.
Sexta a christo usque ad finem
mundi. Septima que currit cum
sexta que incipit a morte
christi in sepulcro usque ad resur-
rectionem cum incipiet octava
dies resurrectionis. Hee septem etates
distinguuntur sicut patet insigna facta
que sunt in eis. Decursus
septem etatum maioris mundi re-
spondet decursui vite minoris mundi
scilicet hominis ut patet in sequentibus. Unde no-
tandum prima etas in infancia quia sicut
infancia deletur oblivione. Secunda
puericia quia sicut tunc loquela incipit
formari. sic in secunda etate est dis-
tinctio linguarum. Tertia dicitur adoles-
centia. quia sicut tunc viribus generativa
tunc incipit generare in actu suo
ita est promissio abrahe in semine.
Quarta dicitur iuventus quia sicut in iu-
ventute floret etas hominis
sic quarta etate floruit sina-
goga. Quinta senectus. quia sicut
in senectute vires minuuntur
et decidit pulcritudo. sic in trans-
migratione templum est destructum et sacerdocium iude-
orum. Sexta dicitur senium quia sicut
in ea etas completur cum morte sic
sexta etas terminatur cum die iudicii.

d. Item non distinguuntur disposicio provi-
dencia presciencia et predestinatio. Dis-
posicio dicitur respectu operacionis ad facien-
da. providencia respectu gubernationis
ad regenda. presciencia respectu cognitionis
ad futura. predestinatio respectu operationis
ad salvanda. Disposicio igitur est
presciencia faciendorum ut fiant. Et
disposicio est providencia seu gu-
bernacio rerum. Sapientie 8. atti-
ngens a fine usque ad finem
fortiter et disponens omnia suaviter.
Et idem 12. Omnia in numero et
pondere et mensura disposuisti.
Numerus est quo res distinguitur.
pondus quo movetur vel in-
clinatur. mensura quo terminatur.
Disposicio comprehendit esse rei ut
fiat. providencia esse et rei pro-
gressum sive est ut proficiat ut
ut permaneat. Et non comprehendit provi-
dencia dicitur tantum de bonis. Provi-
det enim qui consulte intendit
aliquid facere et ut agit fiat.
Mala vero non intendunt consul-
te sed consurgunt immo per er-
rorem. Et ideo mala non dicuntur
provideri a deo. licet ab eo pre-
sciantur omnia bona et ma-
la. Hec quarta fuit disposicio
temporum ordinata. nondum quia
hec non fiebat. quia dedit ini-
tium in lege. progressum in
prophetis. complementum in evange-
lio. unde ysa. 10. perfecto consummata
inundabit iusticia. tunc completum
[struck] est quod promiserat
dominus Jeremia. 31. feriam do-
mui israel et domui iuda
fedus novum dabo in viscer-
ibus eorum legem meam et in cor-
dibus eorum scribam eam. Secundo ad
Hebr. 9. lex igitur vetus rudi et
parvulo populo iudaico tamquam
quoddam alphabetum honestatis
et ut elementa initialia reli-
gionis tradita. Unde dicitur deuteronomio
8. Sicut homo erudit fi-
lium ita dominus deus tuus e-
rudit te. Cuius autem puerilitas b.

vetustas spiritualis est hoc est vici-
nitas sive proximitas festinans ad
eternam mortem. Item vos nova
sinite lex gratie [illegible] xiii apposita
est que est consummatio legis
ad iustitiam Ro. x. Io. Quar-
tus decimus distinctio de minora precepta in lege

I[illegible]ota ordinatissima dispo-
sitione temporum Augustinus [illegible] deus
[illegible] et famulos
suos secundum ordinatam dist-
inctionem temporum dedit minora precep-
ta populo quem timore adhuc alli-
gari oportebat et per filium suum
maiora populo quem caritate
iam liberare conveniebat. Non
autem minora minoribus maiora
maioribus dantur ab eo dantur
qui solus novit congruentia
suis temporibus generi humano pro-
hibere medicinam. Non tamen
est quod dantur maiora precepta propter
regnum celorum et minora data
sunt propter regnum terrenum ab eo
uno deo qui fecit celum et terram.
Item lege dicitur Exo. 20. Honora
patrem tuum et matrem. Item apostolus
dicit Omnibus honorate. Item dicitur
Exo. 20. Non occides. Evangelium
Mat. 7. Omnis qui irascitur fratri.
Item oculum pro oculo. Evangelium Non
no resistere malo. Item non me-
chaberis. Evangelium Omnis qui
viderit mulierem etc. Item Exo. 20.
Non furtum facies. Evangelium Mat.
7. Qui petit te dabis ei
et volenti mutuare a te ne
averteris. Item diliges proximum
tuum et odio habebis inimicum
tuum. Evangelium Diligite inimi-
cos vestros. Item Exo. 20. Non
facies falsum testimonium. Evangelium
Omne verbum [illegible] ocioso.
Item non concupisces domum.
Evangelium [illegible] vestes [illegible]
[illegible] domum tuam Mat. 18.

C. Et propter hoc dicit Aug. 7. nisi habun-
daverit iustitia vestra plus quam
scribarum etc. plenius Aug. 7. Sicut
enim bonus doctor in scola sua
[illegible] discipulorum suorum secundum ca-
pacitatem lectiones proponit. Sic omnium
conditor et eruditor deus rudi-
bus initialia et provectis sub-
tiliora et doctis sublimiora propo-
suit. Et ideo in libro sacre
scripture congessit deus tantam vari-
etatem lectionum ac multitudinem
quantam requirit varietas et mul-
titudo lectorum. Unde patet quod omnibus
[illegible] illuminatis et edificatis
[illegible] qui [illegible] lege [illegible]
in eadem est. Ps. [illegible] Multi
tibi [illegible] quia
multe intelligentie et expositiones
in sacra scriptura secundum varietatem
et multitudinem [illegible] doctorum.
Sicut enim divina bonitas
omnia opera sua fecit propter omnem
bonum usum qui [illegible]
[illegible] industria [illegible] Sic
omnia dicta sua sive eloquia
voluit esse scripta in lege propter
omnem bonum usum et edificationem
ecclesie que [illegible] eius [illegible]
[illegible] industria seu expositio-
nes que per quadraturam violen-
ter [illegible] repugnantia eius ab-
surde imponi [illegible]
non interpretes scripture non ex-
positores eius sed
abusive impositores. Dicendum ergo
propter omne bonum [illegible] provenire
[illegible] creatura deus [illegible]
Sic propter omne [illegible] saluta-
ris [illegible] qui [illegible]
[illegible] inspiravit et
D. edidit sacram scripturam. Et hoc
est contra iudeos et [illegible]
[illegible] qui legem secundum [illegible]
[illegible] 22 q. 3 [illegible]

a
Eorum quos nominavit quia eorum nominis
fuit significationes non literales sermo
facto ipso. scilicet cum ipse res ad quas
facte sunt ut significent secundum eorum ysa-
ias quo nudus et discal-
ciatus. et eorum ezechiel quo fe-
cit sibi vasa transmigrationis. propter
quod ysa. dixit. 8. Ecce ego et
pueri mei quos dedit mihi dominus
in a fugiendum signum et in porte-
ntum. Sicut ezech. 12. Signum es
domui israel et item ego ezechi-
el portentum vobis. ubi hoc
aperte quasi quasi quasi eorum est i ezechie-
le fiebat mala que futura erant
domui israel. Secunda significatio est dici
quia aliquid dicitur ad finem superius sicut
ezech. 17. aquila grandis mag-
narum alarum et propter quod vocatur idem
enigma et parabola. Tercia
significatio est per quam secundum dicimus
ubi corporalis ydolatria est prohi-
bita intelligitur etiam quod prohibita
spiritualis. Quarta secundum est prohibi-
tum vero quia non ad hoc facte
sunt ut significent secundum Jeremie 18.
nunquid sicut figulus iste non po-
tero vobis facere domus israel ait
dominus. non quia figulus erat figu-
rarum sed respexit modum similitu-
dinis. nota inter opus figuli et
opus suum. Et de significatione
sed de similitudine locutus est. Et se-
3° quia non si sunt mulier contempnat
amatorem suum sic contempsit me
domus israel. ubi similitudinem et modum
eorum respexit inter eorum mulieris
et suum et eorum populi israel. Ut 2°
Reg. 11. de facto david et urie
quia secundum rex david bersabee ad
amavit et pater eius morte
viri procuravit. et secundum illa coniuga-
li connubio honoravit et regali
solio exaltavit. Sic rex celorum
populus dominus sinagoga adamavit
et procurata morte ingratus
suum populum cui velud ma-
rito subeat eam connubio spiritua-
li honoravit et celorum regni
solio sublimavit. Illud autem
nota quia cum sacra scriptura intel-
ligatur quatuor modis. scilicet secundum literam
secundum allegoriam. secundum morem
et secundum anagogiam. non est per omnia	b
conveniens exponenda sed expositor
debet dirigi secundum triplicem regulam
quam docet Aug. i. li. de
doctrina christiana. Prima est quod ubi
significatio exprimit fidem ibi non
est querenda allegoria. Secunda regula
ubi non fuerint res factorum vel
gestarum ibi querat expositor
quid quelibet res significet. et exponat
secundum virtute fidei et morum ho-
nestate. ita quod a litera non dis-
cordet. Tercia regula est quod ubi scrip-
tura habet aliquid quod secundum rationem valet. astru-
endum est utrum quod ad historiam
vel spirituali sensu. et si utrumque potest
convenire. literaliter et spiritualiter
exponatur. Si vero non potest quod ad re
utrumque. tunc tantum spiritualiter exponatur.

Qualiter deus disponit de orbibus et
singulis ratione ordinis et exempli.

Dispositor. Sic quoniam utrum	c
deus habeat curam et dispo-
nat de orbibus et singulis
Respondeo quod orbibus et singulis de-
bet nomen quod sit et gubernator
quia quod disponit et gubernat ma-
xima sed per gubernaciones minima
nam. Et secundum per disponit regit
docet filium per doctorem et rectorem
ut vacat sine impedimento. dispositio
divina vero quia equitas seu re-
motio paritas ut magnitudo pau-
citas ut multitudo quia equaliter
sit et per omnia et similiter non
obstat immensitas vel infinitas

sapie a prudēc cātoris q2
licet aqua fiat p multa me
dia oīa tn̄ reducunt2 ad cā
torē p que oīa fiūt. et q̄s ē
ca cause pse in eodē que cāc
ē ca cāti. quae oīa q̄ sūt c̄
tus mo sūt cātoē sciete et
impante fi et sed fi. quae et
eo prudēte ac disponēte r
gēte gubnāte et deducēte ad
fine ut vsu ad que res ē Si
quis stultus et imperitus cōat
quo tanta rez mlt°o et di
uersitas possit disponi nec
regi. Prude q̄ vno nutu ca
toris queliƺ cātura exequit2
qd sibi inditū ē a cātoē. sed
in cōspectu cōtuendus magno
vniuersitatis coz q̄ sit ibi exequi2
officiū suū audito clagoe
bucciue ul dato apricipe aº
b. q3 regno. Si vero cōrā2 quō in
spectos cātuc cōspūe intēdit
volūte cātoris prudē q̄ vni
cuiq3 cātuc nā2 indita est
d̄uie volūtis cōcto et vnaq3
cātura ē cu lege sua et q̄ cū
libro suo vbi legat q̄ ei nā
sit faciēd. Si r q̄ cū luciā
et hūc ōudēte sibi vias p
quas dēat ambulac et de via
q̄ra recte dēat declinac. q2
op nā tam sbazz nobilē abs
tractaz q̄n hōium et cetōz
aīaliū et vegetaliū nascit2
op uccite cū indico et desig̃
bimplaciti creatoris. q̄n cū le
ge sua op uccite vnaq3 h3
in se vnū ipīus cōstat nā
c. Voluntate Item sed op vno iussu
regis ut edificet2 aliqd nobi
le edificiū sūt multi et diuersi
motus hōim et aīaliū et adri
gatoz et aliorz cūctoz et
multa alia artificū et opioz
certibus operariis et ministris di
bus quidā artis ut aliis ad
vnumq̄q3 ptineat. et cōcto iussu
regio quondam lcui signo ob
opa sua pficiunt rege sedēte
in solio sine laboe et sollici
tudine Sic cātor solo nutu sue vo
luntatis mouet et disponit et
regit vniuersitatem cātaz Ite ē
q̄uis h3 nomy nā sed dt Arz leg
virtutes sciend siles sit ar
tificiis quae et ipa sciend ar
tificibus Item q̄uis ē nomy
Si d̄ toto ipo regno cōpato et
cōsidcaº fiat s regis ad rege
regni ad regnū. gubnatoris ad
gubnatorem. prudēcie ad prudēciā
curē ad curā. iusticiarum ad
iusticias. et iudicoz ad iudicia
et pstiny si cōsideret q̄ pleue
ac tota r absq3 rebellione
sine resistēcia sit ei subditū
regnū suū. et ipse rex cōs
cat oīa que agunt2 i regno
suo et toto studio et virib3 oē
iniquitate et in iusticiā pse
quat2. Sic i2 ordinabit ab
vnico totū regnū suū ma
gistratib3 sapiētissimis iustis
obedietissimis et instruet eos
mandatis vitatis et iusticie et
p omēs fines suos leges ius
tissimas pmulgabit. sic et
de omnib3 aliis q ad pace et
defensionē regni ptinet puī
debit et solo nutu voluntatis
tpe pacis p iudiciū et iusticiam
regit subditos suos siml eos
et vniuersos et tpe belli defe
det eos p arma et cōtra
armatoz Ad hūc modū
nō ē mirād Si cātor in
regno suo qd ē regnū om̄
seculoz disponat vniuersa sc
licet seculoz et sīla q i eo
sūt nutu suo et sue bnplato
voluntatis sive validis legibus
suis sive legibus et ... aut
presenti ... edictis sive aliis

divinis legibus a humanis. Ex quo
manifestum est quod toto gubernacio
et disposicio omnibus humanis ad
curam pertinet creatoris. Item
ex hiis patet et disposicio creato-
ris est in domo regia per omnia
bene disposita ubi sunt multorum
et diversorum officiorum opera solo
nutu regie voluntatis. Cum igitur
totus mundus sit velud domus et
palacium creatoris in quo habi-
tat cum tota familia sua quo-
rum si ad nutum omnipotentissime
voluntatis ipsius omnia in eo fiunt
et similiter volunt. Dico vel impera-
tiva vel prohibentis vel permittentis
libera potestas sunt divina et racione ipsius
de iusticia gubernacionis et instruc-
cionis et amica eius et legis dei
predicta sunt. Contra errorem illorum
qui opinati sunt creatorem non
curare ista inscienciam neque esse
hominibus neque rebus humanis agi
hec omnia casu atque temeritate
qui error est pravorum quia omnia
honestatis et virtutis virtutis et
spem future felicitatis extirpat
ab hominibus et precipitat eos
in turpitudinem viciorum. sicut
dicunt deus non curat qui agunt
homines boni aut mali. Qua
ordinata disposicione data est hec
doctrina et quare.

Doctrina. Nota quod ordina-
ta disposicione est hec doctrina
data primo ostenditur omnia creata
esse a deo. 2o ostenditur iusticia
dei in pena pro peccato primorum paren-
tum inflicta in diluvio et sub-
versione zodomorum et submersione
egiptiorum. 3o inseritur obediencia
preceptum et bonitas dei cibus prohibi-
ta. Predicta patent in libro Genesis per partem
usque capitulo [illegible] in multis locis
et in locis relinquitur idolatria
et solus deus colendus qui cuncta
de nichilo fecit et ea creata
regit et confert ut sibi placet.
Pro 2o patet de pluribus ab egibus trans-
gressione. Pro 3o allicitur ad
eius impleccionem. Consequitur
non datur lex in terrore Exodi 19.
·20· Sine timore non magis
non portat lex semper ab errori-
bus invectus. Summa huius
doctrine in duobus consistit scilicet in
fide et moribus. Id est ecclesie primo
quia tota divina scriptura docet re-
ligionem fidei unitate essencie dei
ac personarum trinitate in quo lex
perfecta et complete Ro. 4. Lex
est autentica nimio quod ad iustum
est precipit vel prohibet quod in-
iustum. Lex est honestas integra
sine complecta legibilibus id est descripta
literis et observancie in[illegible]. Vel
lex est scriptura asciscens hones-
tum prohibens contrarium. Lex enim
est honestas ~~legabilis~~ legibilis
id est regulis et preceptis. Precepta
autem legis sunt septem prima
dei testimonia et hec sunt veritates
et ideo credenda ut in principio creavit
deus celum et terram. Hec sunt ma-
data continuatis ut faciat
homo nobis et et hec sunt hones-
tatis et ideo adimplenda. Cere-
monia sunt indicia et hec sunt equitatis
et ideo parendum est ut qui blas-
phemavit nomen dei morietur
iuxtum. Certa sunt precepta sanctitatis
et hec imitanda ut credidit
deo abraham. Cuncta sunt promissa
premiorum et hec sperenda ut
zara uxor tua habebit filium.
Opera penitencie veniarum et sup-
pliciorum et hec timenda. Cer-
emonie scilicet honorifice ac
cultus divini et hec veneranda
et tenenda ut parabola deo
sacrificium laudis. Hec autem
dicitur a ligando quia eo quod illis quibus
data est alligat ad servandum

b.

c.

l.

d Item non quia doctrina legis cat-
valde necta s(cilicet) moralia ut precep-
ta decalogi Exo. 20. Iudiciali-
lia de quibus Exo. 21. Et cirimo-
niarum hebreorum. Promissa que cantent
ad alliciendum sed promissio terre
manantis lacte et melle Exo-
di. et promissio de omnium bonorum
multiplicatione. Levitici 26. Si
in preceptis meis ambulaveritis
Et sacralia que cantent signa sacra-
mentorum nove legis sed sacrum
phase Exo. 3o. et vitule ruffe
Numeri 19. Et cerimonialia que cantent
in diversis sacrificiorum in discretione
ciborum in copia et mundiciarum
in observancia et solempnitatum de quibus
in levitico fit tractatum. Cerimonie
dum a causa que est grana et mene
quia est destructus quia lignum observacio
gratiam non conferebat. ut dicitur a caie
et mene. quia tunc debebant sacer-
dotes desistere in eis. vel a cacu-
do numinis et officiis similibus
a quibus cessabit
Contra diversitatem sectarum
Humano generi contrarii
qui dicunt quod vetus testa-
mentum datum fuit tantum iudeis
et moyses fuit eis tantum propheta
et Christus tantum christianis. et machu-
metus tantum sarracenis. Contra
quos quod vetus testamentum datum
fuit omnibus et non tantum iudeis
patet deutero. 29. Non vobis solis
ego fedus ferio sed cunctis presenti-
bus et futuris secula. ii. que sunt in
veteri testamento parabola sunt temporis
presentis hebreis 1. 9 et 10. Omnia
in figura contingebant illis. 1 Corinth.
10. Idem ad galathas 3o et 4o. Et
non veni implere omnia que scripta
sunt in lege moysi et prophetis de
Christo. sed ipse testatur luce 24. Et
idem Joh. 5. Scrutamini scripturas
Et actuum 3o. deus qui prenun-
ciavit per os omnium prophetarum. Iste
quod Christus fuit iudeis patet Math.
15. ubi dicitur Non sum missus ad oves
que perierunt domus israel. et
quod non solum christianis patet Johannis
17. non pro eis tantum rogo sed pro eis
qui credituri sunt in me. Quod autem 1a epla
fides Christi data sit omnibus patet
Ro. 1. Primo. fides vestra annun-
ciatur in universo mundo. Et ad
tytum 2o. apparuit gratia salvatoris
nostri dei. Idem idem Colocenses primo
Quod autem Machumetus non fuit
propheta sed seductor patet infra ibi
ad cetera libri huius. Et non quod
Humanum genus committitur arbitrio pro
gubernacione cum adiutoriis quod
sunt ei apte creatoris patet valia
sed sunt reges et principes iudi-
ces et magistratus consiliarii et doc-
tores et sacerdotum officia. Et de
huiusmodi adiutoriis sunt leges et doc-
trina de quibus hic agitur. Et
phetia et intellige in propheciis
visiones et revelationes pro adiu-
toriis ecclesie creatoris quod non immac-
ulatum intelligere sufficit et intellige
miracula flagella terrores et
huiusmodi omnia et angelos qui
multiplicibus officiis homines
diligunt adiuvant sed de ea dicitur
est in tractatu angelorum Contra
hereticos qui dampnant vetus testamentum et
quibus innituntur et qualiter vincendi
Doctrina humano generi
tribuit salutare contra
hereticos qui dampnant vetus tes-
tamentum inducentes illud Ezech.
20. dedi vobis precepta non
bona Unde queritur ad cerimo-
nialia que non ita bona quod suf-
ficiant ad salutem Vel dicitur quod non
sunt bona illis qui non faciunt
ea quod exempla patet ibi Idem idem

Ro. 10. Iustitiam que ex lege est qui
fecerit homo vivet in ea. Item
opponitur Heb. 9. Umbram habet
lex bonorum futurorum et non potest
accedentes salvos facere. Item
Act. 15. Non potuistis in lege
Moysi iustificari. Et Ro. 3.
Ex operibus legis non iustifica-
bitur omnis caro coram illo. Heb. sine
fide Christi. Et quia ita iustus sit patet
Gen. 15. credidit abraham deo
et reputatum est ei ad iustitiam. Item
obicitur Ro. 7. lex subintravit
ut habundaret delictum. Respondeo
quod non dicitur quod lex faceret sed quia
data lege evenit ut non ca-
veret sed occasionaliter intelligatur
ut sic dicitur lex mala sed
ut apostoli dicuntur mali, licet ab ipsis
exiit odor mortis in mortem
2. Cor. 2. ut Christus malus
licet Ro. 9. dicatur lapis
offensionis et petra scandali et
licet sit in ruinam multorum
Luce 2. ut corpus Christi malum
licet indigne sumenti sit
in damnationem 1. Cor. 11. Item
obicitur Galat. 3. Quicumque
ex operibus legis sunt sub male-
dicto sunt. Respondeo quia de futuri loquitur
non de preterito quia nova lex a deo
non imponitur sed prohibetur. Si autem
de preterito intelligatur, id est ante adven-
tum Christi dicitur quod loquitur de illis qui
sperabant opera legis sine fide
Christi. Quod patet ex eo quod apostolus ait
Galat. 3. Scriptum est maledictus
omnis qui non permanserit in
omnibus que scripta sunt in volumine
legis huius. Id est Heb. Deut. 9.
et 21. Mandatum autem de fide habetur
18. Prophetam suscitabo. Et Deut.
30. Hoc est verbum tuum in corde tuo
et in ore tuo. Quod apostolus exposuit
Ro. 10. dicens hoc est verbum fidei

quod predicamus. Iudei autem quod non per-
manserunt sub maledicto fuerunt
non illi qui per gratiam Christi cre-
diderunt salvari ut dicit Petrus
Act. 15. Item obicitur Galat.
3. lex non est ex fide. Heb.
Ro. 10. dicit Moyses quod non est
ex fide per Christum est ergo lex peccatum.
Respondeo quia apostolus intendit probare
quia ex quo Christus venit ex lege
non esse iustitiam. Vult loqui
de futuri. Quod autem dicit de quod
non est ex fide patet est ex eo
quod non est ex fide id est quod sit contra
fidem. Item ipsa prophetia Holocaus-
ta arietum et adipem pinguium
et sanguinem vitulorum et agnorum
et hircorum nolui. Ergo sacrificia
veteris testamenti que fiebant
de celibus non erant a deo. Respondeo
ad quod et adorata sibi quia loquitur
pro tempore adventus Christi iam facti
Et Heb. 7. Reprobatio fit
precedentis mandati propter inf-
irmitatem et inutilitatem. Id est
non ad perfectum duxit lex. Et ita
videtur quia illa doctrina non fuit sa-
lutaris. Respondeo non dicit quod re-
probatio fuit prius illius manda-
ti sed dicit fit de futuri loquens
non id est reprobatum est et non obser- B
vatur quia finis legis Christus
Ro. 10. Infirma id est fuit lex
ante adventum id est insufficiens. Nihil
id est ad perfectum duxit lex. Ad
id est ad perfectum de quo 1. Cor. 13.
Cum venerit quod perfectum est eva-
cuabitur quod ex parte est. Licet
autem non sufficeret ad salutem non
tamen mala. Quia neque fides neque
prophetia neque ex gratia a mar-
tirium aut distributio bonorum
in cibos pauperum sufficit sine
caritate 1. Cor. 13. Et tamen non
bonorum est malum. Sic neque lex

sufficiebat sed ipso ad vitam eter-
nam nec tamen propter hoc mala. Tertio
apostolus dicit legem esse legem
mortis et peccati. Ro. 7. 1. et
8. Et 2. Cor. 3. dicitur ministratio
mortis et ministratio dampnationis.
Respondeo quod lex peccati dicitur quia peccati
indicativa. Ro. 7. 3o per legem
C enim cognitio peccati. Et 1. concupiscentiam
nesciebam esse peccatum nisi lex
diceret non concupisces. Secundo dicitur
lex peccati prohibitiva unde non
concupisces. Tertio lex peccati puni-
tiva. Heb. 10. Irritam quis
faciens legem moysi sine ulla
miseratione moritur. Quarto dicitur peccati
aggravativa. Ro. 4. Lex subin-
travit ut habundaret delictum
D lex ergo bona non mala quia in-
dicat peccatum ut caveatur prohibet
id et punit si non caveatur.
Aggravat ipsum quia gravius est
peccare cognitis quam ignoratis. Prima
thimothei primo Misericordiam consecutus
sum quia ignorans feci. Quod autem
E dicitur lex ministratio dampnationis
et mortis ideo dicitur quia transgressores
suos condempnat et iudicat pu-
niendos morte temporali vel eterna
unde Ro. 4. dicitur lex iram operatur
Vel solve per distinctionem legis
quia quedam ponitur pro cerimonialibus
que non erant ita bona quod suffi-
cerent ad salutem. Quedam pro moralibus
F libus que sunt salutaria. Et non
quod cerimonialia que pura figura
erant et omnia sacra legalia ces-
saverunt quia erant umbra future
veritatis. Dimid. n. 1a precedunt
virtutes ꝯ. sed agnus maiore
columba simplicitate. Tenuit cas-
tite ijs que umbram gerebant
futurorum bonorum ut dicit apostolus
Heb. 9. et 10. Et ideo adveni-
ente veritate cessaverunt. Cum

lato vel sacerdotio necesse est ut trans-
latio legis fiat vel cultus lega-
lis. Heb. 1. et 7. De constitucionibus
c. translato. Cristus autem quia
perfecta legem implevit eam
fecit cessare et eam implendo
finivit ut dicit glossa de pe. c. i. fine
finis vel legis perfectus. Ro. 10.
non dicitur quod fecit ut solveret legem
quia non fecit aliquid ad cuius opposi-
tum tenebatur ex lege. Quia ipse docebat
sed potestatem habens et non sicut scribe
et pharisei. Ap. 1. et ideo eius
fuit interpretari eius et conde-
re de sua auctoritate ...
Et qui condidit eam et sed voluit
potuit derogare sicut facit papa
et imperator. Quia omnes res per quas contra-
huntur naturaliter per easdem dissolvuntur
ff. de re iu. c. o. Pro. Et est
dici quod lex non est deleta quia
mala sed nunc bona magis bonis
cedere debuit. Preterea lex vetus
continet promissiones. Lex cuncta
solutione soluto ergo promissio
debuit cessare promissio. Et licet
non possit dici quod Christus venit
legem solvere vel pagare sed tan-
tum a cuius obligatione dicitur soluta
vel pagata. Sic lex a Christo
impleta potest dici soluta vel
pagata. Si autem alicubi inveniatur
quod soluta sit lex vel dissoluta
a Christo sive rupta sive evacuata
intelligendum est ad obligationem quia eam
non obligat perfecta impletum
est quod in ea promissum fuerat
per veritatem ut per figuras et eam
non dicit apostolus. Ro. 3o quod de-
struatur legem quia ostendebat
eam iam non obligare. Sic
dicitur id quod evacuatur ab obligatione
quod continebat sed quantum loquitur
de eo quod futurum est dicimus eis

sz cu venerit id cuius dimitti
ius a divinis c. et cu ptie
vit vtraz dimitti9 a divinis
fuit Sic in rebus pnunctia
tis atque sacri ubi prius ma
nifesta2 sacrum no oz sirmi
cius figurat vel signum ·Ex c
aut sicnua no st atque mistij
sz a pte fidei iudicat vitate
vel caritats edificat z qmen
dat. ut st moralia q st de
iure nali ia manent et no
so9 a iudeis ad tpe sz ecc
a xpanis st in ppetuum obsua
da et ia obsuata vita qfe
bat ac qservat ut luce ·10·
lx fac et vines ·Et i·v at 19.
Si vis ad vitam ingdi sua
madata ·Seui aut legem
moysi ad litz ut sruare cu
ydolatraz qmittit cum sit ab
olita ecquo fuit qsumpta p
xpm ·Vnd in pa oc dixit qsuma
tum e ·Joh·19· qr vetra tuise
runt et ecce noua fca st oia
·2 Cor·5· Vnd no eet reli
gio sz supsticio si ceimoie
veterum serus cum vino cauno
misceret2 ·Et ita pz q vetus
testamentum datum fuit ad tpus
et finis eius p xpm fcus e
ut finitum p eum ·Ro·10· finis
legis xpus ·Cteru doctrina
grauio qmi ·Eou infirui tez
corruptoz et mortem qua hlo
incurrat p pctm· de qua sup
dcm e a hlo suggestioe dyabli
peccauit· a qua nemo pse
potuit liberari vel iustificari
·Et qr e q erroz pelagii qui
dixit hoiez posse iustificari
p solum liberum arbitrium sine
gra dei ·2e·q·4· Ex nudum
Eou que ad eptam 2o d2 ·Su
oumibg fide bona oudereebam
doctrina salris nri qinuet· ap
paruit gra salris nri oibg
hoibg erudiens nos ·Jte eo
3o ·Appuit benignitas salris
nri dei no ex opibg q iusti
c
q feci9 nos p ·2 infra ut ius
tificati gra ipius ·Ex hijs pz
q no tm p liberum arbitrium
sz p dei gram iustificamur ·Ad
id ·d· qs· d5 ·e· gra tum prius
qcordancijs ·Eou hunc erroz
dcm e sup ibi sz ipi pse
fci st mali ·Ex aut sine
gra no possit hio iustificari
p li ar· vel nam hmatz patz
gra ·n· dei media e int
nam et glam· qr gla inferior
et superior gra na· nc sine
gra pt na ad glam puenire
·Cum ex corrupcoe primoz
parentum sua e na hois ab
adolescencia in malum ·gn·8
·2·?·q·1· ·Nam oz q gra ele
net2 nam supra se et appxiet
glie qd fit in arlib et sacris
fidei xpiane ·Jte q gra di
latet nam qre qd fit cum
facit diligere inimicos ·Jte
q eptedat ea vltra se adp
tita et qi ad pg ra et ad futura
qi ad antiqua· et ita pcete e
q gra dei aruuet nam mag
q nos met ipos et efficiat
nos nobis ipis superiores ·pu·
·16· melior est qui dnator
est cordis ·Ad qr qtrc da2
gra aie hmane ad q na
nar mobilibg· s· ut ea ad
deum vel ut ad finem vel ad
locum quietis qgruentissimum
moueat· ea ds i eod dcetet

*

*

Sic et na'a corporea q' na'lit'
move' ad loca sua movet
et in eis ea quietat. duz vo
creatura virtute sua tn sine
gra dei sursu fui et sic fiez
omi suarum motionu. Sbtiuez
impo'le e. Unde pz q' i° i. li ar.
ut na'a creatura no sufficit
hoi ad iustificacoz. Et no q'
sed na'a in sius q' na'r move'
est effectiva et regitiva e mo-
tuu na'lium. Sic gra i eis
q' voluntate rte move' effti-
va et regitiva e motuu volu-
taiorum. Et sed na'a q' e pric
motus et quietis na'lia movz
ad loca sua et ea i illis ordi-
nat et quiescere facit. et a locis
inna'libus avellit et fuge fa-
cit gra ab eis q' q' deu st
fuge facit mete creatura et
ad deu ut ad locu suu cogv
cuntissi'm ut in eo quiescat
impellit. Cu in solo u deo mes
creatura quiescit na'r. et q'cq'
est int ipaz et deu via eius
est. Id qd inquieta e i oibus
aliis et molesta. Unde et omne
aliud gaudiu fastidit post-
qua illud adepta fuit. u in
alio sustinet loga mora. Un
Augus in p° li° conf. Irrudi fe-
cisti nos ad te et inquietu e cor
nrm done requiescat in te
In quo aptz q' a' ce locu sue
quietis u a' ce fine omi mo-
tuu suorum spiritualiu pt deu
omnis u creatura i suo pprio
et inmobi'r et i fatigat' requies-
cit. qd aptz i levibus et ponde-
rosis. ponderosa u ab imo u
vi avelli no pnt. u levia
a sublimi. quu tota vi nitentur
insistat et moveat. Contrarius

pz quam detestabi'r errant pela-
giani qui mag'ne dunc gre
no cogscunt. u lesiones ut de-
struas senciunt. u creatorum facul-
tati attendunt. du credunt se
posse iustificari sine gra dei
sola vi li. ar. ut ne. Illud
aut novu q' motus li. ar. dat
occasionem infusioni gre ut au-
ditus vbi dei ut meditatio scrip-
ture ut oro ut forma moito
ut recordatio peccatorum et alia
hmoi q' move pnt li. ar.
ad ea q' se gre. Contra no est
medicina et virtus qua inna'
li. ar. cont vicia e pcta et gra
ppam infini'te ut supet ea
q' quod creatur. cuius victo-
ria e cordibus gsto y qua fit
ad deu cursio sine iustificatio
peccatoris. Contra d. q' e donu
dei gratuitu sola boni'te crea-
toris datu. Contra doctrina hmoi
gnri contra illos q' dnt aliu
ce deu novi et aliu veteris
testa'ti. Adqd novu q' heretici
qui argunt deu veteris tes-
tamenti cp cor radicibus pre-
dunt una cp guiete q' vide'
int novu testamentu et ve-
tus de quo iam diximus. Ca
cp immutabili'te ipius q' legi'
i scripturis gen. 6. penitet
me fecisse hoiz. Contra quos e
deus sup i ingnuitalis. Contra
cp incredulitate ipius a iscrip-
turis eius vi'. Contra quos hic
agit' . Contra e cp medacio
de quo ipu argunt ut sup
ibi veru. heretici q' dnt deu
veteris testa'ti ce mali indu-
tur. gen. i°. In principio creat deus
celum et terra. terra aut erat inanis
et vacua. Contra eos ut dnt q' deus
veteris testa'ti e auctor vanitatis

et opus suum a tenebris incepit
qualis ergo sit patet ex operibus suis
et ita patet quod tenebrosus erat et
malus. Item contra deum veteris
testamenti dicitur ysa. 45 deus est lux
et tenebre in eo non sunt ulle. Item
deus cuius terra dicitur inanis id est infruc-
tuosa quia ad hunc non faciebat
fructum. terra vero dei facta est
fructuosa. unde dicitur germinet terra
herbam virentem et facientem semen. Item
propter maliciam habitancium in ea ponit
sterilem. ps. fecit terram fructife-
ram in salsuginem. Natura autem
dicebatur ab institutione usque ad
diem sextum in qua facta est homo. ysa.
45. Ego dominus feci terram et hominem
super eam creavi. Item alibi dicitur tene-
bre erant super faciem abissi. ex-
ponunt id est non erat lux. tene-
bre non sunt aliquid opus sed tantum ab-
sencia lucis ubi nata est esse
et non singula sunt que dicitur. Per que
patet quod sit idem deus novi et veteris
testamenti

Hec sancta trinitas per moysen
exhibuit doctrinam salutarem
et tandem unigenitus dei fi-
lius ihesus christus omnia nobis
intimavit. Patet quod idem deus
novi et veteris testamenti sit
contra zargem et olofarnat
qui dixerunt datorem legis moy-
si esse principem tenebrarum. contra
quos luce 1o sicut locutus
est ad patres nostros et infra iusiu-
randum quod iuravit etc. Et in cantico
beate virginis suscepit israel etc. sicut
locutus est ad patres etc. Ex quibus
patet quod idem est deus novi et veteris tes-
tamenti. Item actuum 7. Viri fratres au-
dite. deus glorie apparuit patri
nostro abrahe. Item malachie ultimo.
Ecce ego mittam vobis heliam prophetam

antequam veniat dies domini magnus
et horribilis et convertet corda patrum
ad filios et corda filiorum ad patres
eorum. Item matth. 17 apparuerunt illis
moyses et helias cum
eo loquentes. Dicitur non ergo contrarii. Item
joh. 8 dicit christus iudeis est
pater meus qui glorificat me
quem vos dicitis quia deus vester
est. Ecce patet quod ille quem iudei
dicebant esse deum suum pater christi
est. Manichei autem dicebant esse deum
suum non illum qui dedit vetus
testamentum. ergo deus veteris testamenti pater
christi est. Item luce 24. necesse est im-
pleri omnia que scripta sunt in lege
moysi et prophetis. Item luce 11. mit-
tam ad vos prophetas et apostolos
et ex eis occidetis. Item joh. 5.
Scrutamini scripturas in quibus pu-
tatis vos vitam habere et ipse
sunt que testimonium perhibent de me.
Petrus actuum 3. deus qui prenun-
ciavit per os omnium prophetarum pati
christum suum implevit. Item hebr.
1o Multipharie multisque modis
olim deus locutus est. Item
ro. 1o Segregatus in evangelium
dei quod ante promiserat per prophetas
suos. Item 2 pe. 1. Item ad ... 23.
de qui opus. Item doctrinam quam
humano salutarem. Hec salu-
taris doctrina est theologia que
sacra dat sufficientem notitiam de
hiis que pertinent ad salutem. et
agit primo de scriptura in universo
scilicet de trinitate dei. de creatura. item
de corruptela peccati. de incar-
natione verbi. de gratia spiritus sancti. de me-
dicina sacramentali. de statu finalis
iudicii. quia deus est unus in essen-
tia et trinus in personis. ideo hec doctrina
que dirigit ad deum habet

triplice modo intelligi et exponi
in unitate scilicet allegoricam mora-
lem et anagogicam. ut per mora-
lem sciamus nostra agenda
moraliter. per allegoriam credenda
uiuerit. per anagogiam desideran-
da delectabiliter. ut purgati per
uirtuosam operacionem. illuminati per ra-
diosam fidem et perfecti per ardentis-
simam caritatem perueniamus ad bea-
tam felicitatem eternam. Quar-
tum heretici arguunt deum ve. te. contra-
riendum B

Salvacionem eorum hereticos
qui arguunt deum veteris
testamenti fraudibus et doli et
mendacium et primum rapine et
crudelitatis. quia precepit spoli-
are egiptios et quia subuersit
eos et quia constituit filios israel
A in deserto. Unde qui non inuenit
terra quam vi aut dolo tulerunt
illud uel aliquid ab egiptiis immo
potius quam dono. postulauerunt non
violenter abstulerunt. Gratia uero do-
lum concludit. Item ps. Diue-
rsa. Et Aggei 2o meum est
aurum et meum est argentum. Po-
tuit ergo de suo sicut cuique iniuria
dispensare Mt 9. Numquid non licet
mihi facere quod volo facere. quia non fa-
ciunt iniuriam qui utitur iure suo. 20
q. 2. Pretorum. ff. de verborum significa-
cione nouum. Item Daniel 4. Qua-
tuor excelsus super regnum hominum
ut cuicumque voluit dat id
Sap. Eccli. a gente in gen-
tem transfertur propter iniusticias et
contumelias et diuersos dolos.
Eccli 10. Item Mt 18 et 21.
auferetur a vobis regnum dei et
dabitur genti alteri. Ex. 20. q.
8. Si de rebus in fine. Et tu
hebrei qui erant liberi fuissent
egiptiis uiliter deo potuerunt

mercedem sui laboris recipere. Eccli
10. Vel dicas hoc eis in figura
contigisse. Item in nouo testamento
de porcis Mt 8. et de talentis
Mt 27. tollite talentum et da-
te illi. Et exponere hereticos utrum
dicat furem deum noui testamenti
Apocal. 3 et 16. Si non vigilaue-
ris veniam ad te tamquam fur. Et
Joh. 4o. Ego vos misi metere
quod non laborastis. Item salutacionem
eorum qui deum ve. testamenti
dicunt malum et crudelem quia
occidit et ponit oculos suos
super populum in malum et non in
bonum Amos ultimo. Unde quod
ibi dicitur supplicia peccatoribus commina-
tur et in hoc agit misericorditer legis
puniens transgressores quia plus
crudelitate quam comminatur ceterum pu-
niendi transgressores legis filii dei
Hebr. 10. Irritam quis faciens le-
gem moysi sine ulla miseratione
duobus uel tribus testibus mori-
tur. Ergo lex saluatur suis
obseruatoribus et lex mortis suis
contemptoribus uel transgressoribus. Rom.
4. Et non quod tunc multi condampna-
runt per eam legem datam in hiis
in quibus non erat gratia primo quia ut C
dicit Ambrosius dicit lex videtur legem
in auxilium hominibus datam magis
sparsit iacundia ad iniquitatem
et magis institit ut legem vincet
in principio. Tu plus quam sine
possides nunc temptaret tergens
illos pulsare negligit quos
iure quieto se possidere sentit
Et quia homo natura appetit liberta-
tem et fugit seruitutem quia nitimur
in secretum. Et cupimus quod negata
Rom. 7 Et quod non licet magis desi-
deratur. Roma quia prohibito fuit
et erat occasio frequens discordia

vei ꝓhibite · recordacio vero inui
tatiua est ꝯcupie · ꝓpterea illud ro · 7 ·
· 4 · q lex subintrauit ut habun
daret delictum · mitis est ꝯcrute
que non ꝯcrutum est ex lege quantum
ad illos qui graciam non habebant
et viribus suis ꝯfidebant quia am
plius peccauerunt · ꝓpter hoc punire
malos non sit crudelitas sed
iusticia · quia iustus deus a eciam
viris suis ergo deus reddere penam
pro malis · quod est locum habet in
nouo testamento sed in veteri ꝓpter
quod mittet angelos suos et col
ligent de regno eius omnia scanda
la · luce · 19 · inimicos meos
illos qui noluerunt me regnare
super se adducite huc et interfi
cite ante me · deus non faci
et vindictam luce · 11 · ite ma
ledicti in ignem eternum math · 24 ·
sicut paulus dum principi dixit
actuum · 23 · percuciet te deus
paries dealbate · et quia helimas
magus resistebat paulo excecatus est
actuum · 13 · et ananias
ad verbum petri mortuus est actuum 5 ·
et herodes percussus ab angelo
quia non dedit honorem deo act
12 · ite ro · 3° · numquid iniquus est
deus qui infert iram absit alio
quin quomodo iudicabit deus hunc
mundum q d · si nephas est dicere quod
deus inferat temporale penam pro
nephas est dicere quod eternam · si ergo
deus morte eterna dampnabit
impios multo forcius temporali · quia
ergo mirum si modo ad tempus occidit
corpus qui ipsum eternaliter cruciabit
verbum salutare · quia doctrina fidei
dicitur salutaris · quia contra eternam mo
lestiam ducit ad salutem vel
io salutaris quia de hiis que sunt
salutis ꝓpter 1 · in eo quod sit salutaris

sed de medico de medicinis atque
dicta et de salute ipsa · medi
cinas sunt medicamenta diuina
sacra dicta precepta et absti
nendi et ꝯtinendi a quibus de
clinandi a malo et faciendi bona
opera · non tamen ꝯposiciora quam iuti
ora tibi sunt iuniores hominibus et
ꝓpter hoc dicta diuina corpo
ra · salus vero est gracia et
gloria · medicus non salutis actor
ipse deus · ad medicamenta
est pertinet incarnacio passio re
surrectio et cetera que sequuntur
in textu · que ꝓpter salutem generis
humani que fecit et pertulit filius
dei · fuit ergo lex salutaris ꝓpter
ꝯgnicionem peccati ro · 7 · peccatum non
cognoui nisi per legem · non fuit
ꝓpter hoc lex mala sed non vadimus
solis malis licet ondat pre
ceptum non nocimentum quam ab asse
tit · et sed sciencia medicine non
est mala que ondit venenum mor
tiferum quamuis non alias abutatur
dicit non lex est mala licet sit
aliquando occasio mali · iste hec
sacra veritas doctrina humana que
habuit salutarem · ista vera
quia non humano studio non tamen
fortuitu sacra scriptura edita
sit et scripta sunt ordinata sed
sapiencie celestis artificio ad
mittendo · et non omnes libri et
omnes expositores sacre doctrine
quamuis varietur eterna ꝓpterea in
vnam ꝯcordiat ꝯcordat katho
lica veritate · quia est quod magis
terium diuine pietatis omnibus li
bris eiusdem ꝓpter nostrum erudicionem et
edificacionem duce inde elicitur
et eciam pro scripti sunt sed ex dei
voluntate facti est · quia credendum
quod omnia opera sua facit apte
omnes bonam usum et vtilitatem

E

f que ex operibus elici potest. Et non quia
sunt ista que in lege precepta sunt
quedam moralia pertinent ad honorem
dei et utilitatem proximi, quedam vero signa
sunt futurorum, quedam vero que videntur
esse simul vere precepta sunt propter ydo-
latriam cui abolende magna
pars legis intendit. Multa enim pre-
cepit deus sibi offerri ne ydo-
lis offerrentur. Unde quedam abra-
ham Gen. 14. Credidit abraham
d deo etc. Illud et novum quia non ob
legis observancias abiecit. Ceterum
sed quasdam prudentia consideratione re-
tinuit. Unde sponsa dicit ad sponsum
Cantic. 7. Omnia poma nova
et vetera servavi tibi. Adhuc enim
quasi ad plenam lunam ne pascha ce-
lebret in deserto. Adhuc conficit
oleum unctionis et thus suavitatis
incendit. Adhuc solvit decimas
et primicias. Exodi 23. Adhuc habet
altare candelabrum et luminaria, ves-
tes et vasa pontificum, sacerdotes
et levitas. Non sunt ergo omnes legales
observancie penitus abolite, sicut
dicunt in ecclesia quidam, contra quos
in baptismo est doctrina sermo-
h num. Contra illos qui dicunt impossibilia
esse mandata dei. Contra quos Jeronimus
dicit: Execramur eorum blasphemi-
am qui dicunt impossibile aliquid homini
a deo esse preceptum et mandata dei
non a singulis sed ab omnibus in communi
posse servari. Et tamen illos errare
dicimus qui cum manicheo dicunt
hominem peccatum vitare non posse, quam
illos qui cum ioviniano asserunt
hominem non posse peccare. Recapitulatio predictorum

Hec ipsis actum est de summa
trinitate. Unde summatim re-
collige quod fides katholica
firmiter credit et simpliciter confite-
tur, credit patrem et filium et spiritum sanctum tres per-
sonas esse unum deum tota in
trinitate coeternale et sibi equale et
coeternale et coomnipotente et

simul ab eterno in trinitate personas unum
deum esse creatorem factorem guber-
natorem et dispositorem omnium cor-
poralium et spiritualium visibilium et
invisibilium, novi ac veteris testa-
menti unum eundem auctorem qui
de nichilo cuncta creavit et qui mi-
sit Iohannem baptistam sanctum et singula-
riter spiritu sancto repletum in utero matris
sue. Hic incipit secunda pars
huius operis in qua agitur de huma-
nitate Christi

Et tamen absolvit
ipsis ad eorum illud
unum non est fidelium
complanandum, id est septem
sigilla Apoc. 5
que nemo potuit
solvere nisi leo de tribu iuda. Per
que intelliguntur septem status Christi
de quibus agitur hic, scilicet conceptio de
spiritu sancto, nativitas de virgine,
passio voluntaria, descensio ad in-
feros, resurrectio, ascensio,
adventus ad iudicium. Contra
illos qui dicunt legem cum circumcisione
et circumcisione cum baptismo servandam

Et tamen contra illos qui dicunt
legem cum circumcisione et circum-
cisione cum baptismo servandam contra
quos Rom. 3. 2 Cor. 4. Hebr.
1. Gal. 4. Coloss. 2. Act. 11.
Addit quod de baptismo et eius ef-
fectu minores quam primo. Et tamen
si pagina venit plenitudo temporis
Galat. 4. quod non venit sufficie-
bant ut sequentes statuerunt. Hebr.
10. Plenitudo temporis est tempus
quod ab adventu salvatoris
incepit nova gratia et vitalis per Christum
per Christum facta est. Ioh. 1. gratia in re-
missione peccatorum, vitalis in complu-
tione promissorum. Per Christum
A peccata deleta et promissa comple-
ta sunt. Et quia ergo tanta dum
sustinuit in peccatorum in cultu pro deo

Prude q̄ io tam diu distulit ut
ho ꝑus instrue in lege nāli
ꝛ scripta ne ꝯuincē ut ꝑ uen-
tum possꝫ plene iuuari ¶i.n
festinus venissꝫ medicus ad sa-
nāꝫ egrm̄ putaret egrꝰ se
no medici ꝟtute ſꝫ ne vi-
gore ul infirmitꝰ leuitate sana-
tū ¶ꝑ vilipenderet medicum ac
medicinā ꝛ ꝑuipenderet egrtu-
dinē. ut g° de sua ꝟtute dif-
fideret. ut magne infirmitatꝭ
agnosceret. ut medici gratꝫ postu-
laret distulit salvator aduentū
donec peccator clamaret ꝛ diceret
veni dñe ꝛ noli tardare re-
laxa facinora plebis tue. ¶Vel
prude q̄ ita diu sustinuit hoi.
imꝑfectoꝝ sed sustinet ꝑuiciam
in pueris ꝛ ꝑuitate i semi-
nibus vegetabilibꝫ ¶ꝑ in oibus
aliis donec ꝑ incrementa magnitudo
sue ꝑfectois cib aduciat ¶Et
nota q̄ ꝑude e hoc que ac si
queratur quare nascuntur hoies
paruuli ꝛ no potius viri ꝑfecti
etatꝭ barbati ¶quare ponun-
tur ab aliis ouatibꝫ ꝛ no po-
tius alia ꝑfecta speciebus nascantur
natus e n dei cultus ꝛ na re-
ligio in mūdo ꝗdamo ut
senuit ¶quoddammodo ut paruulus
et imꝑfectoꝝ ꝛ ineptitudinem
quitatꝭ hoim ¶Et tamē licet
deus a principio mūdi potuit incar-
nari noluit tamen nisi de hoc tempus
lege precedente nē ꝛ lege scrip-
ture pus patriarchas ¶ꝑ phetas
quibꝫ ꝛ ꝑ quos inuitus est
promissa. qz sed decuit ut li-
bertate arbitrii ut sublimitate
remedii ꝛ ut integritate vni-
us. ita i agendo sūmꝰ artifex

het attendi. qz i libertas arbi-
trii q° requirit ut ad nil tra-
hatur inuita ¶Sic debuit deꝰ
hoiem reparare q̄ salte inueniret
qui quereret salvatorem ꝛ ꝑ
ꝯns inueniret. Nullus autem
querit medicum n̄ ꝯsiderat mor-
bum. nꝰ querit doctorem nisi
ꝯsiderat ignorantiam. nꝰ querit
adiutorem n̄ reꝯsiderat impotentiam
¶Ꝗuia i hō lapsus supbie-
bat de scia ꝛ ꝟtute io deꝰ
ꝑmisit legem nē i qua ꝯuin-
ceretur de ignorantia. ſꝫ ꝑmanente
supbia de ꝟtute addidit le-
gem preceptis moralibꝫ eru-
dicte ꝛ cerimonialibꝫ aggra-
uate. ut hita scia ꝛ ꝯgnita
impotentia ꝯfugeret hō ad diui-
nam ꝛ gratiam postulado q̄
data e nobis in aduentu xpi
¶ꝑ io ꝑꝰ legem nē ꝛ ꝑꝰ legem
scripta subsequi debuit incar-
natio vi ¶Ꝛursus qz subli-
mitas remedii requirit ut
credatur fide firmissima ꝛ amet
caritate ardentissima tanquam
misterium secretissimum ꝛ salu-
berrimum ¶Ideo ꝯgruum fuit ut
an aduentum xpi ꝑueret mul-
ta testimonia ꝑphetarum tam
explicita in verbis quam im-
plicita in figuris. ut q̄ dicat
secretum etiam fieret ad credendum
ꝑcipiunt eciam multa ꝑmissa
ꝛ ardentissima ~~desideria~~ de-
sideria. ut ꝑmissum beneficium
expectaretur. expectatum desiderare
dilatatum amplius desiderare
ꝛ diu dilatum feruentius amare
ꝛ gaudiis suscipere ꝛ suscep-
tum solicitius seruare ¶Item qz
integritas ꝛ ꝑfectio vniuersi
requirit ut vniuersa sint

ordinata quantum ad loca et tempora
et opus incarnationis erat perfec-
tissimum inter omnia opera. Opor-
tuit ergo opus fieri in fine
ut sicut primus homo qui erat
totius mundi [illegible] orna-
mentum fuerat conditus ultimo s-
exto die ad totius mundi comple-
mentum. Sic et secundus totius mundi
reparator et complementum in quo
primum primi tangitur cum ultimo
scilicet deus cum limo fieret in fine
temporum scilicet sexta etate in qua lex
gratie implet legem scripture et
solutio promissi implet promis-
sionem. Item sexta etas vero senarii
sonat temporum plenitudinem. Ideo ad-
ventus christi dicitur esse plenitudo
temporum. non quia in eius adventu
tempus finiatur. Sed quia temporalia
misteria implentur. Sicut
autem christus non debuit
venire in principio temporis. quia eius
adventus fuisset nimis festinus
sed nec differre usque in fine
seculi quia tunc nimis esset
tardus. Et tamen unigenitus
dei filius ihesus christus. Contra
illos qui christum puram creaturam
dicunt. ad quod inducunt illud
Ecclesiastici primo. Primo omnium creata est
sapientia de qua dicitur. 1 Cor primo
predicamus christum dei virtutem et
sapientiam dei. Contra quos arguunt
nos esse hereticos quia dicimus
quod filius est a patre solo non
factus nec creatus sed genitus. Et unde
de quo ibi loquitur dicitur de christo secundum
naturam humanam quam assumpturus
erat. et loquitur more prophetico
ponens preteritum pro futuro. ut
dicitur sapientia creata id est decreta
creari postea. Ut ibi Ecclesiastici
24. ab initio et ante secula

creata sum. id est provisa et ordinata
et creari et fieri creatura cum
veniet plenitudo temporis. Ad
idem proverbiorum viij. Dominus possedit me
in initio viarum suarum id est disposu-
it me facere creaturam. Secundo
Contra paulianos qui dicunt
non fuisse christum ante mariam
sumpsisse exordium. Et contra
Bonosianos et Cerinthe-
liones qui dicunt christum filium
dei adoptivum tantum et non proprium
de quibus 24. q. 3. Quidam
et extra de cele. miss. Quod
quod autem ihesus christus sit uni-
genitus dei filius verus deus
cum patre probatur Iohannis 3. Sic deus
dilexit mundum ut unigenitum filium da-
ret. Marci primo. Initium sancti evangelii ihesu
christi filii dei. Item Matthei 3. et 18.
Vox facta est de celis tu es
filius meus dilectus in quo michi com-
placui Matthei primo et 17. Luce 3.
et 9. Iohannis primo. Item quod ipsum
confitebantur immundi spiritus Matthei 18.
Marci 7. Luce 4. Quod autem ihesus
christus sit filius dei naturalis
et spiritualis patri probatur Iohannis primo. In
principio erat verbum. non ait in prin-
cipio cepit esse sed in principio erat ut
per hoc sine ullo temporis initio de
patre genitus intelligatur ante secula
Item ibidem Verbum caro factum est et habitavit
et vidimus gloriam eius gloriam quasi uni-
geniti a patre. Item Iohannis 3. Iam iudi-
catus est qui non credit in
nomine unigeniti filii dei. Item
prima Iohannis 4. In hoc apparuit cari-
tas dei in nobis quoniam filium
suum unigenitum misit deus in
mundum. Item prima Iohannis ultimo ut
cognoscamus verum deum ut simus
in vero filio eius. Hic est verus

deus et vita eterna. Sic veritate
nec palam ostendit que adop-
tionis suspicionem adimit et ex-
cludit. Est ergo ihesus christus v-
nigenitus et unicus dei filius
per naturam veritate sed alij per gra-
tiam tollitur tamen tenent filij incertum ut
dicitur ephesios 2º. sed per gratiam dei
facti sunt de non filijs filij dei.
Cristus vero ingenitum secundo per
fuit abeundi peccato nemini
tamen numquam fuit nisi filius et ideo
non potest dici filius adoptionis
sive gratia adoptionis sed potius
gratie divine unionis. divine et humane
nature in christo ut in sequentibus
Contra illos qui dicunt ihesum christum filium
dei esse factum a patre non genitum
et ideo minorem et quibus imitantur
et qualiter videndum
Unigenitus est contra Ari-
um et alios qui dixerunt
ihesum christum dei esse factum a patre
non genitum et ideo minorem patre
a creaturis. Aliud quod inducunt
quod ulterius data est mihi omnis potestas
per quo dicunt minorem filium esse
patre qui habet id est dedit potestate
Unde quod habet eam potestas in christo
secundum quod et natura humana minor
secundum divina equalis. Aliud idem
Johannes 14. pater maior me est. Aliud
idem Johannes 10º. ubi dicitur Johannes baptista
qui post me venit ante me factus
est sed non secundum carnem ergo secundum
divinitatem. ergo incepit esse deus
Unde qui christus factus est secundum car-
nem ante Johannem baptistam non tempore
sed dignitate. Contra hunc errorem
Johannes primo. omnia per ipsum facta sunt
Contra quem est deum est in ni-
ceno simbolo et unum dominum
nostrum ihesum christum filium dei

unigenitum et ex patre natum
ante omnia secula deum de deo
lumen de lumine deum verum de
deo vero genitum non factum.
Augustinus in libro de simbolo
Si verus est filius quod est quia
pater ergo si pater deus et filius
deus. quid quid non est quod generat
id quod est generatur non generat homo
bovem nec omnibus tamen dicit
deus generat deum et quod unus
unum et ideo unigenitum et sepe.
quos omnipotentes Unigeni-
tus secundum visionem quod dicit secundum ex-
cellentiam sine paritatem deitatis. Augustinus id est Johannes primo vidimus b.
gloriam eius quasi primogeniti
secundum firmam societatem sine
suspicionem equalitatis. Augustinus id est c.
Contra quod ut sit ipse primoge-
nitus in multis fratribus. primo-
genitus in gratia. unigenitus
in natura. Unde est quod frater nuncu-
patur et dicitur frater et primogeni-
tus et dicitur unigenitus
Christus qui unigenitus quoniam d.
ei nomina talia ut deus filius
dei verbum patris sapientia virtus
imago splendor figura. Christus
qui primogenitus conveniunt ei nomina e.
accidentalia ut agnus sacerdos
propheta leo vitulus aquila homo
et huiusmodi Contra illos qui dicunt
christum fuisse hominem tantum et de viris
semine progenitum et hoc qualiter
reprobandum
Dei filius Contra carpo-
cratianos qui dicunt christum
fuisse hominem tantum et de viris
semine progenitum. Contra quos
Ysaias 7. nobis natus eius ena- f.
tivitatem quis enarrabit. quod ibi v. et post
quod interpretatur nobiscum deus

Item ysa. 9. vobis nom(en) eius
admirabilis deus fortis. Item
ysa. 28. deus ipse veniet et
saluabit nos. Item baruch 3º
hic est deus noster et nullus alius
est in terris visus et cum hominibus
conuersatus. Item iacobi primo
A Joh. deus erat unum et unum erat sum
est. Item rom. 9. ex quibus xpus
est secundum carnem qui est super omnia
deus benedictus in secula. Item
prima Joh. ult. Scimus quod filius
venit et dedit nobis sensum ut
cognoscamus verum deum et simus in
vero filio eius. Hic est verus deus
et vita eterna. Item dicit Jo. annun-
ciauit patri quod ihesus xpus hic
A deus est omnium deus et per predicta patet quod
ihesus xpus fuit verus filius
dei. Item hic error destruitur
simul que hic ponitur scilicet quod ille
xpus prius est filius dei.

Hec tota trinitate quia in-
carnatus de maria
virgine et spiritu sancto cooperante
conceptus ihesus xpus qui est
B. filius primus origine non ad-
opcione. Veritate non nuncupacione
natiuitate non creacione. Item non est
eius pre filius per gratiam quod homo
assumptus carnem nam sed quia
ille qui genuit teste angelo
ad mariam quod nascetur ex te sanctum
vocabitur filius dei Luce primo et ideo patet
quod deus quod nale est quod filius
eius nec sit eius pre ut de
homine homo et ex deo deus

A. De varietate huius nominis ihesus

Ihesus hebraice. Sother
grece. salvator interpretatur la-
tine secundum dictum ysi. 19 in spe-
culo. hoc nomen ab angelo
impositum filio dei et
expositum Mat. primo. Vocabis

filium et vobis nomen eius ihesum
ipse enim saluum faciet populum suum
a peccatis eorum. De dignitate huius
nominis ihesus &c.

Ihesus hoc est nomen sanctum quod nusquam
vidit nisi duos scribi in la-
mina aurea et portari in fronte
pontificis ad placandum deum
Exo. 28. hoc enim nomen dei semper
innuere fronte pontificis super
omnia alia ornamenta. Talis
est nomen quod est super omne
nomen Ephes. primo. ut in nomine ihesu
omne genu flectatur celestium
b. terrestrium et infernorum philipp. 2º
Item hoc est nomen thetragramaton
sive ineffabile quod est adonay nomen
quod dici non possit. Et quod vere de-
signat ineffabile scilicet deum ihesum
xpum quod patet per notas et inter-
pretaciones literarum ipsius nominis
sunt in hiis hebraici enim quod
tres scilicet i. e. v. e. quod nomen hebra-
icabitur Joseph hec vau ecce
inde quod thetragramaton a lite-
ris quatuor et quatuor quod est ba-
ioth non sonat principium. he vite
vau passionis ecce iste inde
principium vite passionis iste quod in-
dicat per passionem eius et per quod
nomen thetragramaton reparabitur vita
in adam perdita. Ihesus enim est
principium id est auctor vite passionis
id est vite restaurate per passionem
quod mortem nam moriendo
destruxit et et vitam resur-
c. gendo reparauit. Item hoc nomen
ihesus aliter scribitur quam profertur
scribitur enim sic ihesus ihs ubi ist
3º [illegible] hec distincte scilicet
... 28 media vero scilicet h. in su-
periori parte depingitur in modum
crucis. Item prima est in hoc nomine

Quod ihesus xpus proprie est filius dei

ihesus quod latine est saluator omnium nostrorum
et ideo sequitur precium qui est precium
omnium. Sequitur spiritum sanctum. Hoc vero no-
men licet sit aspiratum non tamen ideo
quasi nichilum reputatur sequitur
spiritus qui tamen in forma dei esset
semetipsum exinaniuit philipenses 2°
Et ideo in superiori parte in hac littera
nomen depingitur ad similitudinem
qui Christus crucifixus fuit et quasi
nichilum reputatus. Unde illud
Isaie 53 nec reputauimus eum
b. Hoc nomine distinctum in 3bus dictiones
scilicet ihesus christus nazarenus quibus est nomen dei
totum scilicet ihesus christus nazarenus. Iste nomen
3es voces habet hic et ibi sicut
trinitatem que tamen sit vna pre-
sonat tamen in tribus personis.
Ita 3° sunt qui testimonium dant
in celo pater verbum et spiritus sanctus
et hii 3° vnum sunt prima Iohannis 5to
Tres enim voces in vno nomine
designant personas in vna substantia
c. In hoc autem nomine ihesus sunt due
consonantes id est non per se sed cum ali-
is sonantes quia in isto nomine
solum fuit diuinitas sed humanitas
ipsi diuinitati in vna persona vnita
et humanitas per illas duas
litteras signatur quae tamen habeat duas
partes carnem scilicet et animam non so-
nat per se sed magis cum alio
scilicet diuinitate cui est iuncta in vna
persona. Nam sicut anima rationalis et
caro vnus est homo ita deus et homo
vnus est Christus. Unde hoc nomine ihesus
due sunt consonantes ad similitudinem quod
deus duas habet naturas in vna
eademque persona diuina scilicet et huma-
nam ut dicitur infra in vna in dua-
bus tamen persona. Tercium significat
quod tres inflexiones habet nomen ihesus

Item hoc nomen ihesus 3es habet inflexi- a
ones per quas declinatur ihesus ihesu
ihesum prima desinit in s 2a
in u 3a in m quibus conuenit
sonat summum quod ihesus de
quo agitur et qui dicere aut
ego sum qui pro saluando huma-
no genere se obtulit passioni
Iohannis 18 et qui dixit ego sum
qui sum Exodi 3°. qui misit
moysen ad liberandum populum is-
rahel. Hoc est nomen sanctum et gloriosum
quod inuocatum est super nos. Non
est aliud nomen sub celo in quo
nos oportet saluos fieri Actuum
4°. Et est nomen dulce et suaue b
nomen delectabile nomen amabile nomen
virtuosum salutare. Ihesus bonus
ihesus amicus dulcis consiliarius
prudens adiutor fortis. Hoc
nomen ihesus est quasi turris fortis- c
sima ad quam confugiunt qui
ab hostibus persequuntur. Psalmista
esto michi domine turris fortitudinis
a facie inimici Prouerbiorum 18 turris for-
tissima nomen domini ad eum cur-
rit iustus et exaltabitur. Propter
fortitudinem huius nominis resuscitatur
mortuus. De hoc nomine dicit Bernardus
super illum locum Canticorum primo oleum
effusum nomen tuum. Si scribis
non sapit michi nisi legero ibi ihesum
Si legas aut disputas non sa-
pit michi nisi sonuerit ibi ihesus
Ihesus enim est mel in ore melos
in aure iubilus in corde oleum
suaue. Hoc nomen quod dum lucet d
et sanat et supernatat omni
cui miscetur. Liquori illud li-
quido nomen sit quod est super e
nomen philipenses 2°. Hoc ergo nomen
deus honorauit dilatauit et
informauit honores ut honorent

illud corde ore et opere et maxime
cum audiunt orationibus maie et
aliorum sanctorum flectant genua ideo
faciunt admiracionem dicit pro domini
nostri ihesu christi. Unde Bernardus Cum nomino
tu cogito ihesum cogito hominem
mitem et humilem benignum mo-
destum sobrium castum omni de-
mum honestate ac sanctitate con-
spicuum ipsum deum omnipotentem
qui me et suo trahit exemplo et
roborat adiutorio. Cuius figura
fuit ille iosue dictus est ihesus
quia postquam ille mortuus moyse fuit
dux israel et transduxit per ior-
danem ad terram promissionis. Sic
christus ihesus defuncto moyse id est
legali observatione cessante per ior-
danem id est per gratiam baptismi ad terram
promissionis que est ad celum beati-
tudinis nos perducit. Attende
sancta iosue qui dicitur ihesus eccli.
46. quia bene convenit prefigu-
rando ihesum christum. Ille eligit vi-
ros potentes de filiis israel
ducit exercitum contra amalech
pugnat vincit dum manus
eriguntur ad celum. exo. 17. trans-
ducit per iordanem in terram pro-
missionis iosue 3°. facit stare
solem iosue 10. permittit suis
quecumque locum calcavit pes
eorum iosue 1°. subicit contra-
ria terra cessat a preliis iosue
14. et fit 2° circumcisio iosue
5°. edificat altare deo et scri-
bit in eo deutronomium 2m le-
gem iosue 8. interficit et capi-
pit principes et interfici omnes
reges victorum iosue 11 et 12.
partitur suis terram promissionis
in hereditatem iosue 13 et sequentibus
tribus talibus Cui congruat ihesus

est doctor in celum. Sacerdos
in patibulo. Sic dux in regno
item in figura huius fuit ihesus
sacerdos magnus zach 3° et
infra dicitur ihesus hic est dux
ihesus eccli. 49. Hoc nomen adeo
gloriosum et cultu dignissimum
quod non ab homine sed a deo impo-
situm ab angelo nunciatum
et maria et ioseph manifesta-
tum ut patet luce 2° quod nomen
ipsi demones sunt confessi marci
1. luce 4. hoc nomen gaudium
et exultationem prenunciatum ab-
bacuc 3°. Ego autem in domino gau-
debo et exultabo in deo ihesu
meo. Ubi nomen quasi littera ihesum
vel futurum prenunciat vocat
dominum et deum suum. Ideo autem
dicitur ihesus quia ipse salvum faciet
populum suum a peccatis eorum mathei
primo. Huic omnes prophete perhi-
bent testimonium peccatorum remissi-
onem accipere per nomen eius omnes
qui credit in me actuum 10.
Ihesus absconditum est et nullo sermone
nulla mente quasi 3m tertium
est perditum permissum sed eorum
ineffabile manet et inte-
gnotum ut dicit dionisius
ad gaium 3°. Hoc nomen dispo-
sitione divina scriptum fuit in cruce tribus
linguis principalibus scilicet hebraica greca
et latina ut omnes ibi suum
legerent salvatorem et confiterentur
quod dominus ihesus christus in gloria est
dei patris philipp. 2°. In hoc
nomine demonia eiciuntur marci
luce 10. Et hoc nomine torquentur
demones marci 8. marci 4. luce 4°
quid nobis et tibi ihesu fili dei
vivi venisti huc ante tempus
in iudicio torquere nos. Hoc
est nomen in quo circum-

demonia et cetera fuit miracula
capitulo ultimo et claudi erigitur actuum
3o in Iesu nomine fiunt sanitates
signa et prodigia actuum 4o

De Cristo

Cristus de christo dicitur secundum
tenorem ultimum. Sicut omnibus
A. nunc christus dicitur captivus est in passionibus
nostris de quo dicitur in umbra
tua vivemus in gentibus. Iste christus
purgat peccata et exaltat ter-
minum hominis. Et cetera. Ideo fide-
li christus vivit et a morte liberat
philippenses primo. Et christus est in
nomine in quo omnes benedicte et
super terram benedicentur in deo amen
ysaias 65. Quia a christo dei sunt
patiam que dicitur salvatione vivi et cetera ultimo.
Et ab eius nomine primum nominati fuerunt
discipuli antiochie actuum 11 et 22.
de sacrificio. Cristus non est nomen
proprium salvatoris ut dicitur ysaie 29 et cetera.
B. Nomen si quibus mutuanto
persone et cetera. In dicitur quod que nomen
est dignitatis. Dum ipse christus proprium est
vocabulum salvatoris. Hic autem nomine
christus missias alibi omnino non
in aliquo gente fuit in terra in illo
regno et ubi christus promittebatur et
unde venturus erat. Dicitur autem hebra-
ice messias grece christus unctus
latine. Christus autem unctus est
a deo patre sed dicitur actuum 22. Con-
venerunt in hac urbe adversus sanctum
puerum tuum quem unxisti non
autem oleo visibili sed dono gratie
quod visibili figuratur unguento. De
de sacramento unctionis et cetera. Quia vero Cristus
quia est deus in mortalibus vivit
quia est deus in complexionibus opera regnat
quia est deus vivificans et confir-
mans omnia omnia imperat

Unde componitur christus et quare

C. Cristus componitur de crismate
et unctus ut sit differentia inter
unctionem christi et illam qua regi-
bus ministratur quia ista fit de
crismate illa vero de oleo
D. benedicto ista in capite illa
in humero. Unde christus a crismate
dicitur. Unde a christo nominati
sumus. Vel ut sit generalis
differentia inter christi unctionem et ceteras
regum et sacerdotum unctiones
Cristus componitur de crisi quod est
aurum et thus ut intelligatur
per aurum rex quia regi redditur
in tributum et sacerdos per thus
quod offertur in sacrificio. Quia christus
simul fuit rex et sacerdos di-
ves et pauper. Unde omnes chri-
stiani reperiuntur adhuc duo christi
nominantur et nos dicimur chri-
stiani. Iudei non habentes respec-
tum tum ad simplicem unctionem
non christum sed messiam id est unc-
E. tum appellant. Ihesus nomine
christus duo tamen sunt illa que
duabus naturis est in christo de-
signat in una persona divina
scilicet et humana. Tres autem sunt
hec ibi designantes 3es substantias
est in christo scilicet deitatem car-
nem et animam quod quo sunt unite
humanum non sunt capere intellectus
ut notat titulus qui scribitur
super lectis illis 3bus probitur. Ac
sic christus

De Ihesu christo in cuius nomine debemus facere quicquid facimus

F. Ihesus christus utrumque nomen
posuit et sic apostolus Romanos
primo Paulus apostolus Ihesu
christi. Una dei et hominis
est persona protestans ut dicitur
Eleazarus nec alterum illorum alterius
nomine suscitatur. Contra
facimus in verbo aut opere omnia facere

illud corde ore et opere et maior
tu audiens sermonibus maie et
aliorum sanctorum flectat genua idem
faciunt adhuc tu dicis per dominum
nostrum ihesum christum. Dux siquidem
tu cogito ihesum cogito hominem
mitem et humilem benignum mo-
destum sobrium castum omni de-
nique honestate ac sanctitate con-
spicuum ipsum deum omnipotentem
qui me et suo trahit exemplo et
roborat adiutorio. Cuius figura
fuit ille iosue dictus est ihesus
quia postquam ille mortuo Moyse fuit
dux israel et tandem per ior-
danem ad terram promissionis. Sic
christus ihesus defuncto moyse i.
legali obseruantie cessante per ior-
danem i. per gratiam baptismi ad terram
promissionis hoc est ad eternam beati-
tudinem nos perducit. Attende
frater iosue qui dicitur ihesus eccli
46 quia bene conuenit promisse-
rum illum christo. Ille eligit vi-
ros potentes de filiis israel
ducit exercitum contra amalech
pugnat vincit dum manus
eriguntur ad celum. exodi 17. tra-
ducit per iordanem in terram pro-
missionis iosue 3. facit stare
solem iosue 10. permittit suis
querendo locum calcauit pes
eorum iosue 12. subiicit contra
tu terra cessat a preliis iosue
11 et fit 2o circumcisio iosue
5. edificat altare deo et scri-
bit in eo deutero. 5o 2m le-
gem iosue 8. interficit et pri-
ripit principes et interfici omnes
reges victorum iosue 11 et 12.
partitur suis terram promissionis
in hereditatem iosue 12 et seq-
tibus capitulis. Cui concordat quod hic

est doctor in ciuitate. Sacerdos
in patibulo. sic dux in signo
item in figura huius fuit ihesus
sacerdos magnus zach. 3o. et
infra dicitur ihesus hic est dux
ihesus eccli 43. Hoc nomen adeo
gloriosum et cultu dignissimum
quia non ab homine sed a deo impo-
situm. ab angelo nunciatum
et marie et ioseph manifesta-
tum ut luce 2o quod nomen
ipsi deuote sunt confessi actus
4 luce 2 hoc nomen gaudium
et exultationem prenunciatum ab-
bacuc 3o ego autem in domino gau-
debo et exultabo in deo ihesu
meo. Ubi nomen nostra translatio ihesum
vel futurum prenunciat vocat
dominum et deum suum. Ideo autem
dicitur ihesus quia ipse saluum faciet
populum suum a peccatis eorum. matth.
primo. Hunc omnes prophete perhi-
bent testimonium peccatorum remissi-
onem accipere per nomen eius omnes
qui credit in me. act. 10.
Ihesus absconditum est et nullo sermone
nulla mente comprehensibile
est proprium promissum sed etiam
ineffabile manet et inte-
gnotum ut dicit dionisius
ad gaium 3o. Hoc nomen disposi-
tione diuina scriptum fuit in tribus
linguis principalibus scilicet hebraica greca
et latina ut omnes ibi sciant
legerent saluatorem et confiterentur
quia dominus ihesus christus in gloria est
dei patris philipp. 2o. In hoc
nomine demonia eiciuntur habetur
luce 10. et hoc nomine torquentur
demones act. 8. mar. 4. luce 2o.
quid nobis et tibi ihesu fili dei
viui venisti huc ante tempus
iudicii torquere nos. Hoc
est nomen in quo circum... [struck out]

per ysaiam gen. 22. Item per ioseph pulchra facie gen. 31. Item per eliezer qui captauit se puero 2o regum 2 et 9. De nominibus ihesu christi et qualiter adaptantur vii ecclesie sacramentis

Ihesus christus de quo dicitur ysa. 9. vocabitur admirabilis deus fortis consiliarius pater futuri seculi princeps pacis multiplicabitur eius imperium. Hec septem nomina adaptantur septem ecclesie sacramentis. Admirabilis dicitur in sacro altaris ubi super omnia miracula operatur cum panis et vinum transsubstanciantur in carnem et sanguinem ihesu christi ut infra ibi eodem. Consiliarius consiliatur. Consiliarius est in sacro penitencie cum dicitur luce 11. Ite ostendite vos sacerdotibus et math. 3o et luce 3o facite dignos fructus penitencie de quo agitur infra per varia. Fortis deus in sacro baptismi qui datur ad inuocationem dei et indiuidue trinitatis ut infra eodem et math. ultimo. Fortis in sacro confirmacionis contra temptaciones diaboli de quo infra eodem et corporis et successores. Pater futuri seculi in extrema unctione de qua infra ubi sacrum non baptismi. Princeps pacis in sacerdotum ordinacione qui habet officium pacificandi infra eodem. Multiplicabitur. Multiplicabitur eius imperium in matrimonio gen. 2o et 9. crescite et multiplicamini de quo agitur infra in coniugati.

Quare dicitur tota

Tota trinitate. In hoc videtur dici tota cum persone non faciat sed tota dicitur per abnegacionem diminucionis ut tota dicatur non diminuta vel cui nichil est totum et io dicitur totum nec aliqua trium personarum videatur exclusa. Contra illos qui dicunt tres personas tres esse substancias tres naturas quas deum esse sicut tres quidem persone sed una substancia. Contra illos qui dicunt tres personas tres substancias esse

Adiunxit. Contra illos qui censent separari personarum operaciones contra quos augustinus trinitas fecit carnem christi sed non pertinet nisi ad solum filium. Item trinitas fecit columbam de celo sed non pertinet nisi ad spiritum sanctum. Item trinitas fecit de celo vocem sed non pertinet vox nisi ad solum patrem. Quia quedam conueniunt uni persone et non alii ut dimittere peccata conuenit bonitati non potencie vel sapiencie quia non dimittit peccata propter quod possit vel sciat sed quia bonus. Sicud in sole splendor et calor licet a se negant separari tamen splendor suscipit illuminacionem non feruorem calor feruorem non illuminacionem et sic sunt et aliud singulariter operantur. Aliud. Item quia opera trinitatis inseparabilia sunt de con. dist. 3. ca. ultimo et 28. q. 1. Sic ut uero quia io dicuntur inseparabilia quia quod potencie conuenit illud sapiencia agitur et bonitate custoditur et ut operatur deus pater quod non possit quod non sciat quod non velit nos et in his que agimus trinitatem inuocamus ut sicut trium personarum indiuisa est operacio sic indiuisa inuocacio fiat infra c. i. ad inuocacionem. Contra illos qui dicunt tres personas a se inuicem esse separatas.

Ad inuocacionem indiuidue trinitatis. Est hec contra illos qui tres personas dicunt a se inuicem separatas esse. Contra quos dicit christus ibi quotaliscumque ad idem augustinus in libro de fide ad petrum. Deus uite feracia a solo filio suscepta tota trinitas cuius una est voluntas et operacio fecit

nos autem in utero virginis substancia
caro suscepta est et per consequens
anima venit in carnem. Sed magis
ut unum venit in utero sancta
virginitate ipse nec factum est principium
caro et factus est homo, id est in unitate
carnis et anime factus est homo. Quia
totum genus humanum lapsum
fuerat et viciatum, non solum
secundum animam sed et carnis. Item
necesse fuit quod totum assumeret
ut totum curaret. Et quia nobis
magis nota est res carnis et
magis distat a deo, ut expressi-
or fiat novitas et maior ex-
primatur humilitas et profundior
explicetur dignacio, ideo expressi-
ve dicitur sed incarnacio nominatur.

Qualiter incarnacio comparatur calciamento

E. Incarnatus. Incarnacio est calci-
amentum, quod patet ex hoc: solum
autem primo ita sed calciamentum ce-
lat pedem et caligam, ita caro
velat divinitatem et animam. Et sicut
pes iungitur calciamento caliga
mediante, sic deitas iungitur
carni anima mediante. De hoc
calciamento Psalmus: In ydumeam ex-
tendam calciamentum meum, id est in gen-
tibus ostendam incarnacionem meam.
Inquit calciamentum sunt diverse corri-
gie, et in Christo sunt diverse uni-
ones, scilicet unio deitatis ad animam,
unio deitatis ad carnem, unio
carnis ad animam, mediante anima
corpus iungitur deitati, quia
tante subtilitatis est divinitas
ut corpori de limo terre formato
non conveniret uniri nisi racionali
spiritu mediante.

Qualiter dei filius incarnatus

F. Incarnatus contra illos qui dicunt
Christum non veram carnem sed fan-
tasticam assumpsisse, contra quos
infra in vero homo factus. In-
carnatus sed in humanatus ubi

dei filius quod factum est ut ipsa que pec-
cavit et cecidit ipsa vincat
tirannum qui decepit et ita
de corrupcione liberetur. Ad Corin-
thios: Quoniam per hominem mors et
per hominem resurrectio mortuorum. Quod ideo
decens fuit quia placuit ut quoniam

Qualiter incarnacio congruit reparacioni humane

G. Incarnatus per incarnacionem Christi facta
est salus et reparacio generis humani.
Non quia aliter deus possit reparari
sed quia nullus modus ita congruus
et conveniens erat ipsi reparacioni
et reparabili et reparatori. Dece-
bat enim ut sicut omnia creavit
per verbum increatum, sic omnia re-
crearet per verbum incarnatum. Et sicut
omnia fecerat potens, sapiens
et benivolens, sic repararet
quod ostenderet potenciam, sapienciam et beni-
volenciam. Quid autem potencius
quam iungere extrema summe dis-
tancia in unam personam? Quid
sapiencius et congruencius quam ut ad
perfeccionem tocius universi fieret coniunc-
cio primi et ultimi, id est dei
qui est omnium primum, et humane nature
que est ultimum omnium creaturarum? Quid
benivolencius quam quod dominus pro servi
salute acciperet formam servi?
Sic ergo modus conveniencius fuit
deo reparatori propter quemdam de-
claracionem potencie, sapiencie et benivolencie. Item
sub quia homo cadens in culpa
recessat a primo potentissimo,
sapientissimo, benivolentissimo,
et ideo corruerat in infirmitatem,
ignoranciam et malignitatem. Sed per quod
effectus erat carnalibus, animalibus,
spiritualibus, et ideo inceptus ad virtutem
imitandam, ad lucem cognoscendam,
ad unitatem diligendam. Ideo
quia homo ab isto statu reparatur,
congruentissimum fuit ut ei con-

descendet primum puerum reddendo esse
illi nobilem alium et immortalem et
quia homo carnalibus aliis et spiritualibus non
moveat nisi addat ut scriba-
nus sibi similia ideo ad capiendum
hominem de hoc statu unum tamen factum
est ut ab homine qui erat tamen compassi-
bilis et animalis et contristabilis et damnabilis
a miseria sanaret et a morbo
peccati. Item quia homo perfecte reparari
non poterat nisi recuperaret mentibus
inmortalitatem dei amicitiam et suam ex-
cellentiam qua soli deo subeat
et hoc non poterat fieri nisi per deum
in forma servi quia excellentiam recu-
perare non poterat nisi recuperator
esset deus quia si esset mera crea-
tura tunc homo esset subiectus mere
creature et non recuperaret primum
statum excellentie. Amiciciam autem
dei recuperare non poterat nisi
per mediatorem qui esset utriusque
parti conformis et utriusque amicus
et ideo debuit esse filius hominis per
humanitatem et ita deus et homo. Immor-
talitatem autem recuperare non poterat
nisi dimissa culpa quam non
decebat divinam iusticiam dimit-
tere nisi per satisfactionem condignam
et quia satisfacere non poterat nisi
deus toto genere humano nec de-
bebat nisi homo qui peccaverat
ideo convenientissimum fuit reparare
genus humanum per deum hominem natum
de genere ade. Et sicut genus huma-
num esse explicat per unum incarnatum
et in culpa recidit descendendo
unum inspiratum sic a culpa
resurget per unum incarnatum

Quare in incarnatione filii non
est deitas vilificata sed natura
hominis exaltata

Incarnato verbo quia in carne non
est deitas vilificata sed natura
hominis exaltata quia sicut
dicit Bernardus Christus venit medi-
cus ad egrotos redemptor ad
perditos via ad errantes vita
ad mortuos. Venit qui purgaret
omnes infirmitates nostras in seipsum
mansit. Venit qui hominibus quereris
ad primum nostre originis nos
reduceret. Iste Christus venit
negociator celestis accipere
contumelias dare honores haurire
dolorem dare salutem subire mor-
tem dare vitam. Quare non dicatur
de tota trinitate quod incarnatus
apparuit. Respondetur una est simpli-
cissima essencia patris filii et spiritus sancti, tamen
filius est incarnatus non pater et spiritus sanctus
est incarnatus. Exemplum Augusti-
ni: fons rivus stagnum sunt
una aqua sed rivus fistulatus
non fons non stagnum quod non
scilicet. Item sicut in natura accipi-
tur commune et proprie ita quodammodo
in divinis est commune scilicet essencia et
proprie scilicet persona. Sed in natura
patitur una persona licet non
alia, ergo et filius in divinis incar-
nari potest una persona licet non
alia. Exemplum: sicut in tribus virginibus pro una aliqua
veste una earum quando induitur
una tamen sola remanet induta.
Sic pater et filius et spiritus sanctus quando veste
carnis filium induunt et incar-
nant, sed sola persona filii incarnata.
Item sicut in cythara tres
manus corda sonum operantur
tamen ars dicitur manus tangit
corda sonum reddit. Sic pater et filius
et spiritus sanctus operantur quando incarnationem
sed ad sola corda pertinet
sonum reddere. Sic ad solum filium
carnis susceptio licet autem
cooperatione patris et spiritus sancti, sic a filio tamen suscepta

B. Conveniit autem congruit magis
1 filio incarnari quam aliis per-
sonis. quia magis congruit filium
supplicare patri quam aliquam personam
2 alii. Item quia homo primus specia-
lius in filium peccavit per
usurpationem appetendo filiationem dei
Gen. 3. Filius autem est dei patris
sapientia. 1 Cor. 1. et imago et
similitudo patris. Heb. 1. Col. 1.
2 Cor. 4. Et ideo filio
tamquam specialis fit iniuria. cui-
cumque attribuitur culpe vindicta
vel indulgentia quam alie persone
et ideo specialius debuit incarnari.
3 Item homo per peccatum lapsus defor-
matus fuit quia vulneratus in
naturalibus et spoliatus gratuitis. sed
tamen ad patrem refertur materia
ad filium forma. ad spiritum sanctum co-
nexio. utrumque defectus fuit in-
carnari persona ad quam refertur
forma quam alia ad reformandum hominem.
4 Item quia dei filius mediator
est inter deum et homines. ad reducendum
homines ad divinam complexionem. ad di-
vinam conformitatem. ad divinam
filiationem. nullum autem decet magis
esse medium quam personam que pro-
ducitur et producit. que est secunda in
trinitate
persona. nullum quoque decet
magis perducere ad divinam agnitionem
quam verbum. quo se pater declarat.
quod est invisibile carni. sed verbum
voci. nullum quoque magis decet
reducere ad conformitatem quam eum
qui est imago patris. nullum
quoque magis reducere ad filiationem ad-
optivam quam filium naturalem. nullum
decet magis fieri filium hominis
quam filium dei. Et ideo magis
sibi congruit incarnari. Quare
Solus filius assumpsit carnem
Incarnatus solus filius hominem
assumpsit. ut deus qui in sapientia
sua mundum fecerat et vivificat et omnia fecit
et sicut David dicit omnia in sa-
pientia fecisti. In eadem que in celis
sunt et que in terris restauraret.
C. Ideo autem filius missus est non
pater. quia convenientius mitti debe-
bat qui est ab alio quam qui a
nullo. Filius autem a patre. pater
autem a nullo. Sicut ergo pater ge-
nuit. filius genitus est. ita pater
misit et filius missus est.
Ideo autem pater missus non est. ne
si mitteretur ab alio esse putaretur.
Missus est primo filius qui a
solo patre est. deinde spiritus sanctus
qui a patre et filio. Sed filius solus
in carne missus est non spiritus sanctus
non pater. quod ideo factum est ut qui erat
in divinitate hominis filius fieret
D. in humanitate hominis. Non pater vero
sed filius carnem induit ne alius
in divinitate esset filius et alius
in humanitate. Et ne idem esset pater
et filius. et ne nomen filii ad
alterum transiret qui non esset na-
tivitate filius. et ita essent duo
in trinitate filii. Unde non trinitas
E. sed quaternitas videretur. Dei ergo filius
factus est hominis filius ut in utraque
nativitate filii nomen nascendo
teneret. et esset verus deus et verus
2 homo unus filius. Item ut ostenderet
deus pater nihil esse quod non esset
paratus dare nobis. cum proprio uni-
genito dedit. Ro. 8. Qui dedit
nobis deus gratis homini quod homo ex
debito redderet deo. Item nec
3 dignum esset superfluus ut representa-
ret deo non purum equalis persone
sed esset maior esset in infinitum
4 et ideo est unigenitus dei filius
incarnatus. Heb. 7. 8. Item filius
dei factus est homo ut homo fieret fi-
F. lius dei. Gal. 4. Misit deus

filium suum ut adoptionem filiorum
reciperemus ad gal. 4°. Item propter 7
nimiam caritatem qua dilexit
nos misit filium suum in simili-
tudine carnis ut sanguine suo redi-
meret et sanaret egrotum. Item 6.
ut ovem perditam, que est genus
humanum, reduceret ad ovile et
ad societatem civium supernorum Luce
15. Item ut pacem inter deum et 11
homines reformaret, quod factum est in
eius nativitate, secundum per testimonium
angelorum Luce 2° et in passione
secundum per illud: pacem meam do vo-
bis. Item ut potestatem dyaboli qua 8
sibi homines subiugaverat fraudu-
lenter per hominem expelleret. Joh. 12.
Nunc princeps mundi huius eicietur
foras. Ad Hebr. 2° ut per mortem
destrueret eum qui habebat
mortis imperium, id est dyabolum. Et
nota quod primus missus est predicare 1
Luce 4°. c. Item redimere et mundare 2
act. 2°. Item in corpore et anima sanare 3 &
Matth. 11. Item nunc dare Joh. 3. Item 16
mittitur resuscitare 1 Thess. 4°.
Item iudicare Matth. 24. Item dampnare 18
ac glorificare ibidem. Item nota quod
dei filius mittitur duobus modis, 9
scilicet cum visibiliter mundo apparuit incar-
natus, vel cum se sic tribuerit
in puras animas ut ab eis perci-
piatur et cognoscitur. De primo dicitur Joh.
16. Exivi a patre et veni in
mundum. De 2° Matth. ultimo. Ego vo-
biscum sum usque ad consummationem seculi.
Et Sap. 9. Emitte sapientiam de
sede maiestatis tue ut mecum
sit et mecum laboret, id est doceat
me laborare. Secundum primum modum
missus est tantum semel, tunc factus
est homo. Sed in 2° modo
mittitur cottidie ut sit cum
homine. Et missus est ad omnes sanctos
ante eius statum incarnationis

Sic Spiritus Sanctus a patre et filio c.
et a se ipso duobus modis procede-
re dicitur, scilicet mitti dicitur. Primo visibiliter
in specie visibilis creature, scilicet in specie
columbe in baptismo Christi Luce 3°
vel in linguis igneis super dis-
cipulos. Non quod ipsa naturalis fuerit
Spiritus Sanctus [illegible] cum sit invisibi-
lis in illis creaturis magis erat
quam in aliis, sed ad aliud ut scilicet
per ipsas ostenderetur esse plenius in
illis ad quos creature ille ve-
niebant. Et ut tali signo
ostenderetur quod virtute baptismi ac
confirmationis accipiunt Spiritum Sanctum in bap-
tisatos et confirmatos. Et [illegible]
modus [illegible] est Spiritus Sancti missio d.
interior sine spiritualis que in gratia
tribuitur. Missio de divinis [illegible]
non fit ibi loci vel temporis mu-
tatio vel separatio unius personae
ab altera vel superioritas et inferi-
oritas, maioritas vel minoritas
[illegible] que in missione naturali fa- e.
consideratur, auctoritas in mittendo
loci mutatio circa missum et
effectus productio circa tunc.
[illegible] est de perfectione mittentis
ultimum non de perfectione missi, me-
dium non, scilicet loci mutatio, de perfectione
mittentis sive missi, quia non possunt
esse simul in eodem cum mittente
quia inperfectionem est subesse ad
divina; quod imperfectio est non. Ratio
quare in divinis fit missio
non tamen est ibi loci mutatio: f.
est missio differentis per essentiam
et ponit separationem, et est missio
distincta tamen persona, sed non dif-
ferens per essentiam, et hec non
ponit separationem. Et tamen quia in
divinis est missio non tamen separatio
quia missus non est distinctus sive
divisus a mittente per essentiam,
sed solum est distinctus tamen persona

Et est exemplum in igne qui mittit
splendorem suum, nec tamen splendor
missus separatur ab igne mit-
b. tente. Item missio in divinis
non ponit aeque gradum sive
maioritatem sive minoritatem alicuius
personae, sed solum ordinem naturae. Un-
de non dicit superioritatem sed solum auctoritatem
et ideo filius contra humanam natu-
ram dicitur obediens, et contra illam
solum dicitur fuisse subiectus patri.
Et sic missio convenit ei secundum naturam
divinam, quia in missione notatur
auctoritas in mittente solum, et pro-
auctoritas in eo qui mittitur sed non
c. subiectio. Et non quod deus pro-
misit filium suum quo redimeret
nos, misit spiritum sanctum qui nos
adoptaret in filios. Filium de-
dit in pretium redemptionis, spiritum
sanctum in privilegium adoptionis,
se debet fratribus in hereditate
adoptatis. Ubi fuit figurata
in ve. tes. incarnacio Christi

Incarnatus incarnatio Christi
praefigurata est Ione 3. quod
[illegible] eo minime. Christus descen-
dit per incarnationem de solio
suo caelesti et indutus sacco
d. humanae naturae et sedit in cinere,
in terra combusta peccato Adae, ut
impetraret veniam apud deum
de hac incarnatione dicitur in pro-
logo natus est in ea et ipse fit. c. ae.
e. In incarnatione mercator ditissimus
associavit se paupertati humanae,
humanae quam suam amisit capi-
tale, gratuita scilicet et naturalia in parte
et multa nostra quasi debita et obli-
gationes nostras super se assumpsit
in incarnatione et nativitate, quae debi-
ta pro nobis solvit in passione
et cruce, et sua bona nobis
communicavit in resurrectione et ascensione.
In incarnatione factus est pons at-
tingens usque ad ripam [illegible]
attingens a fine usque ad finem
Sap. 8. Tamquam fortis non possit
portare nos. Heb. 1. portans
omnia verbo virtutis suae. Ps. por-
tasti eum in fortitudine tua ad habi-
taculum sanctum tuum. In incarnatione
associavit nos dei filius de-
liberatorem nostrum ponendo in vin-
culis carnis pro nobis se fecit
Beniamin. Gen. xlii. Item
in incarnatione posita est nostra
redemptio in bursa sive almaria
uteri virginalis, et frumentum
quo reficimur cum angelis in
sacco Beniamin. Gen. xliiii. Item
in incarnatione celebratae fuerunt
nuptiae summi regis cum ancilla
paupercula humanae naturae. De quibus
nuptiis Ps. Sponsus procedens
de thalamo suo. Item in incarnatione
missum est a summo rege diu
desideratum in auxilium ad li-
berandum genus humanum periclo-
sissime a diabolo obsessum in civitate
[illegible] quod clamat ecclesia
veni ad liberandum nos deus vir-
tutum. Item in incarnatione porrexit
deus dexteram humano generi in
luto peccati diu a diabolo conculcato
non per se surgere valenti, unde cla-
mabat Iob xiv. Operi manuum
tuarum porriges dexteram. Item
in incarnatione recepit deus per ge-
nus humanum suum capitalem
inimicum ad pacis osculum pro-
[illegible] Cant. i. osculetur me
osculo oris sui. Item incarnatus
deus incarnatus filius est plures
hostes oportere sed praeibit in
[illegible] et [illegible] deberet eli-
dere. Illud autem [illegible] bu-
ccinum incarnationis et redemptionis
non solum est sed nobis ignem cor-
dibus nostris in flammandis

et credulitate appositus primo in-
comparabiliter maior ignis quam esset
totus mundus si totus arderet
quanto maior est dei filius
toto mundo tanto plus corda
nostra calefacere debet et inflammare
propter credulitatem quam si totus mundus
corpora nostra si totus arderet. Item
aut ignes et facte alii quam ig-
nes ad calefacienda corpora nostra
calore sensibili. Sic etiam beneficia
ad calefacienda corpora calore spiritua-
li. Sic autem calor est amor. Ex quo
manifestum est omnes infideles
ab amore divino frigidos esse com-
paratione peccatorum. Et ideo mortuos
quia calor ille sit vivificus et
vitalis. Quare dicitur Maria

Ex Maria. Item Maria dicitur
sicut mare circumdat pisci-
bus sic beata Maria virtutibus et
sicut in mare intrant omnia flumina
Eccl. primo sic in fide beata
Maria venit omnes virtus et legis
iudei et gentes unde id ysa. ...
bo. venient ad te qui detrahe-
bant tibi et adorabunt vestigia pe-
dum tuorum. Item ps. ... eius
tunc ... Ro. 11. Cum
plenitudo gentium introierit
tunc omnis Israel salvus fiet. Ma-
ria interpretatur stella maris
amarum mare illuminata seu illumina-
trix vel lumen. Contra illos qui
dicunt Christum attulisse carnem secum de celo

Ex Maria corpus corpore
accepit carnem et non de
celo secum attulit contra hereticos
dicentes et sequaces eorum. Item quod
non est ut dicit Augustinus ... in divinita-
te una est patris et filii ita etiam
et in humanitate eadem est matris
et filii ita. Ex utraque autem substantia et
divinitatis et humanitatis unus atque
idem est dei et hominis filius. Ideo Christus

ut deus verus ita et homo verus
sic quod deo placuit coniungi huma-
nam naturam ut ex duabus substantiis
fieret una persona ac perfectus ... p
est deo anima et carne. Item contra
non fides katholica incarnationem
divinitatem non in patre neque in
spiritu sancto factam sed in filio tantum
ut qui erat in divinitate dei
patris filius deus verus ex patre
sine fieret in humanitate hominis matris
filius homo verus ex matre car-
nis ex matris visceribus humanam
carnem humanam volens sumere
in corde ut 23 ... Item Christus d
per hanc triplicem naturam positus est
diabolo in triplici ruina. Per
deitatem vicit diabolum de celo
per carnem eicit de mundo. Item
passione per animam de inferno. Item
resurrectione et secum liberavit.
Et nota quod sicut in Christo fuit b
tres substantie scilicet deitas caro et spiritus
sic triplex nativitas. deitas
ex patre caro ex matre spiritus in
mente. ex patre nascitur semper
ex matre semel. in mente sepe.
Prima est patrem sine matre secunda
matrem sine patre tertia patrem
et matrem secundum id ... fratres ... pater meus qui mecum est et
hoc signatur in tribus missis
natalis prima in nocte quod genera-
tionem eius quis enarrabit Ysa-
ias. et ideo tunc incipit missa
quasi venisse et profundo Dominus
dixit ad me. Secunda in aurora
et ideo tunc incipit missa alias
Lux fulgebit. Tertia in medio
die et ideo tunc incipit missa
altissime Puer natus est nobis
De nativitate spirituali quod est ex f
matre dicit quod tres sunt veneranda
primo quia facta est pro nobis
secundo quia nata in nobis. tertio quia super nos

Quarto quia pro nobis. Propter nos factus est
quia propter nostram salutem. 2am nobis
quia ex muliere super nos quia non
ex semine sed de spiritu sancto et ex
virgine et supra legem nature. Quinto
propter nos quia ab angelis dimittitur
b Et non quia de hac nativitate ange-
lus certificat pastores Luce 2o
quibus certe quia salvator. 2o de
nomine quia est Christus dominus id est homo
et deus. 3o de loco quia in civi-
tate. 4o quod etiam in signis
ostenderet eis quod invenietis infan-
tem positum in presepio. Sed etiam
pastores audierunt multitudinem an-
gelorum laudancium et dicencium
gloria in excelsis deo et in terra pax
hominibus. Sic nos certificat de ea
nativitate dicit p° 2°. Quomodo notatur
hec proposicio ex

h Ex maria. Hec proposicio
ex notat hic materialem
causam quia Christus non tantum natus
est de virgine totaliter sed et na-
quia materiam carnis non solum sumpsit
in virgine sed de virgine sola. Quia
i beata maria plus debuit diligere
filium suum quam certe matres suos
natos quia ipsa ex se tantum sine
concursu viri filium quem genuit
totaliter. Certe non pariter gignunt
l in principio viri. Sed alie matres
filios generant ex superfluo ali-
menti viri ex semine. Christus vero
ex purissimis sanguinibus receptus
est. Sed certe [illegible] gignunt
homines tantum. Maria vero deum et
hominem generavit. Et hoc est contra Valentinum
qui dixit corpus assumpsisse de
celesti substancia et descendisse in
utero virginis. Ita virginem
fuisse ante receptaculum Christi
non matrem. Ad quod inducunt
Iohannis 2o. Quid michi et tibi est
mulier. Certe ut dicunt quia non

matrem eam appellat, et quia non sibi
et ei quod dicit. Respondeo quia non
negat quoniam carnis sed quia eo
humanitati erant non pertinebat
ad eum dare vinum domus nup-
ciarum quia invitatoris invitatus
et non ergo consueverunt [illegible]
[illegible] largitatis quandam
vinum dedit. Vel dic quia non erat
sibi et tibi quod non faceret mi-
racula quia ex Christo erat actum
miraculorum sed ex matre passivum
tribulacionum. Unde in cruce pendens
dixit ei. Ecce filius tuus q.
d. Hec pacior inquantum tuus
filius sum. Sed de Christo vero
carnem habuit et subditus fuit
matri ut matri sue Luce 2o

Quare decuit ut auctor salutis
nasceretur ex femina

k Ex maria vero femina decuit
ut auctor salutis nas-
ceretur ex femina quia [illegible]
[illegible] initium habuit ex femina
Contra illos qui dicunt quod beata
virgo maria fuit angelus et istis
[illegible] fuit aliquis angelus qui per au-
rem marie intravit et per au-
rem eius exivit. Sed quia non
habuit ad quod testimonium facere scripture
eorum fantasiis non [illegible]
l movendum. Sed quod beata maria fuit
vera femina probat illud verbum
[illegible] quod est in ea et de ea
natum est ut habetur Mt primo
de viro autem et si non in viro [illegible]
[illegible] nasci quod [illegible] matre quia
beata maria vere femina fuit
Ad Galatas 4o Misit deus filium
suum factum ex muliere. Sed ipsa
femina est ideo eius matrem habuit
de carne virginis et non tantum pro-
venit de terra sed [illegible] de sacro
[illegible] et [illegible] quod eam esse
mulierem Iohannis 2o quid michi et tibi mu-
lier et in passione Iohannis 19 Mulier

ecce filius tuus dr aut de
dauid origine duxit ps 131 de fructu
uentris tui ubi d xpo loquens ait
Cum fruus est ei qr semine
dauid 2m carnem. 2m carne
dicit no 2m spm. qr diuinitas
spus sy nunqm tm pre pcess
nasci. Je luce pmo dabit ei
dns sedem dauid patris eius
sedem .i. regnu iudicium sup
ipm aut sedebit spa. patres
eu Jdeo dr fcm ex mulie uel
ex semine dauid. ut illig nati-
tas que fuit sy nuli semine
nec filio putaretur que offici-
ex semine quinptioe. puit
.n. gnare hoies filios hoies
s no fact Ega dt misit deus
filium suum gnatum etiam expecta
tor stat. pgca fcm ex mulie
dixit ut fcura no diuinitati
s assumptioni corpis ascribet
fcm ie ex mulie dt 2 carnis
assumptoz 2 sub lege .i. 2 ob-
suatoz legis Et no qi epx
nasci voluit ex mulie ut ex
femina ut supbos humiliaret
ut inimicos reconciliaret. ut
suos redimeret 2 ut amicos
nutriret Item no qr e nati-
tas laboriosa. gvosa. lacrimosa.
2 gloiosa. pma e de utero matris
2a ex aqua 2 spu sco 3a in
pnia. 4a in gla. Et has qua-
tuor lz comites pma habet
pma culpa 2 inopia. pma
dm lto nasci. culpa qr cu
oiginali nasci. inopia qr
nudus nasci. Scda lz pctoz
delectoz vomitus debilitatus
2 grc tollit. Tcia lz aaime
in otroe. ucrudia in confessioe
asperitate in satisfactoe qr
ta natitas e tu stus nasci.

in celo Qn mors sctoz nata-
licium appellatur. 2 hec lz tres
comites s gaudiu sy do-
lore. decore sy deformi-
tate. requie sy dolore.

qmbus rebus compatur bta maria

Maria. bta maria fuit tra
de cuius limo fortus est
verus adam ex p 1o. dequa
uitas orta e .i. xpus d vir-
gine natus. qui ada d vgi-
nea tra plasmat ipse de
vgine est nascituy Stat Jt
hec e tra vera q dedit fruc-
tum suum ut dt ps sine cul-
tura corrupcois Ezech. 36
tra illa inculta .i. sy sulco
hoies fca e ut ortus volup-
tatis. ex hac tra fluxit lac
humanitatis 2 mel diuinitatis
Exo. 3o Jte hec e tra que
rore celi ppluta gmiavit
saluatorem ysa. 45. Rorate celi
desup Item ex hac tra pro-
iuit panis angelorum 2 panis
vite Joh. 6. de hac tra dr
Cant 2o flores apparuerunt
in tra nra. 2 eccl. 24 flo-
res mei fructus honoris 2
honestatis Et io canit eccia
circundabant eam flores rosarum
2 lilia conuallium Jt floribus
eius ut rose ut lilia. Bta
maria compatur rose iuxta illud
Ecclesiastes pma rosa genuit in-
dea maria. ut vicium vitis
operiret ppria culpa. lilio co-
patur et candore pulcritudine 2
odore virginitatis 2 scitatis 2m
illud Cant 2o Sicud lilium
inter spinas Jt bta maria
e archa federis sine testa-
mentis Exodi Qn dnc in requie
tua tu 2 archa. Cum ept
fidem huius archa fuit in

diluuio iudicii dampnabitur
Exodi 1o. Item thronus 3 Regum
2o. Hebr. 4o. adeamus cum fidu-
cia ad tronum gratie .i. beatam
virginem. contra peccata ipsa non
est tronus verus in quo impera-
tor celorum sedit. et locus e-
burneus in quo verus salomon
requieuit. Item beata virgo est
propiciatorium. Exo. 24. Item hec
est ferculum regis salomonis et recli-
natorium ac voluminum tuitis
Cant. 3o. in quo fuit pro opera-
tione spiritus sancti obumbratione
filius incarnatus. Dulcis reclina-
torio ad nuptias inuitauit
humilitas creata humilitate increata
humilitas inuitauit puritas sim-
plicitas patris. filii sapientia virgi-
nitas spiritus sancti gratiam. Item
hec est thalamus sponsi. Ps.
tamquam sponsus procedens de
thalamo suo. Ad hunc thala-
mum missus est angelus Ezech.
40. hic thalamus fuit secretus
et clausus Luce primo. ingressus
angelus ad eam et ideo secreta
que non sunt facta nulli mortalium
datur scire. scilicet quo deus sit homo
parit virgo. oritur sol de stella
quod filia genuit patrem et aliqui
Item hec est porta sanctuarii clau-
sa de qua non transiuit vir
quia dominus deus israel ingressus
per eam Ezech. 40 et 46. De
hac porta Ps. Hec porta domi-
ni iusti de hac canit ecclesia pa-
radisi porta per euam cunctis clau-
sa est et per mariam virginem iterum
patefacta est. Item Apoc. ultimo
vidi portam ciuitatis. Item hec
est domus quam sapientia edificauit
sibi Prov. 9. et Sap. 1o in
qua excidit columpnas septem

virtutum que manant. Iacobi 9o.
domus dei quia est turris refugium
fidelibus contra infideles. contra
vicia munitum sanctorum suis et
custodia angelorum de qua dicitur
domus pudici pectoris templum
repente fit dei. Item hec est
castellum de qua dominus repleuit
sterilitatem sua hereditate scilicet
humane etc. de qua Ps. dabo
tibi gentes in hereditatem tuam
et Ysa. 48. dedi te in fedus
gentium. Et hoc est quod in assumptione
beate marie illud euangelium intrauit
Ihesus in quoddam castellum. quod tunc
intrauit quando venit carnem sumere
Luc. primo. Item hec est ciuitas
regia. Item hec est ciuitas
confugii vel refugii. Iosue 24.
Item hec est ciuitas parua in qua
saluatus est Loth. Gen. 21. Item
hec est ciuitas parua in qua in-
uentus est vir pauper et sapiens
qui liberauit urbem per sapientiam
suam. Eccles. 9. Item hec est ciui-
tas sola de qua Ysa. 6. Deuene-
cit id sicut stetit in ea semen (margin: sery)
sem est dei filius de spiritu sancto
conceptus. nascetur ex te sanctum
Luce primo. Hec est ciuitas so-
lis de qua Ysa. 19. ciuitas so-
lis vocabitur vna. Hec est ciui-
tas de qua Ps. gloriosa dicta sunt
de te ciuitas dei. gloriosa ciui-
tas virginalis in qua verus
sol iustitie habitauit et lucet
de quo sole dicitur Malachie 4o. vo-
bis qui timetis deum orietur
sol iustitie. non iudeis non pa-
ganis non hereticis. quia iudeis
est scandalum. gentibus stultitia
1 Cor. 1. Item hec est taber-
naculum de quo Ps. In sole po-
suit tabernaculum suum. taber-

naculum est corpus assumptum in
quo sub humanitate latet di
vinitas. Thabernaculum est um
braculum quod fit contra solis ardo
rem. Thabernaculum potest in pratis
et locis amenis et ramis ac fo
liis arborum operitur et sole perfusa
formia illuminatur. Sic thaberna
culum fuit maria optimis moribus
et bonis operibus cooperta et intus
solis radiis divinitatis illuminata quod
per significatur. tha. sinu altissi
est in persona dei genitrix dicitur
Eccli. 24. Qui creavit me
requievit in tabernaculo meo. Sic
haec est tuba de qua psalmista In tubis
ductilibus et tube voce cornee
iubilate in conspectu dei. Sic beata
maria fuit tuba ductilis moribus
bonis limata sicut sancti domus
vasa et contagiis malis atte
nuata disciplinis sonora lau
dibus angelorum et hominum. De hac
tuba dicit psalmista buccinate in neo
menia tuba in die sollempnitatis
vestre. Huius tube est vox exul
tationis et salutis in tabernaculis iustorum.
Sic haec est cella vinaria in qua
ordinavit rex caritatem. Cant. 2o.
et 3o. qua crevit vitis vera Ioh.
15. Sic fructificavit suavitatem
odoris Eccli. 24. Item est
granarium frumenti quo angeli
et homines saciantur. De quo Ioh.
12. Nisi granum frumenti. Sic
haec est ortus conclusus Cant. 4.
2o. que faciunt delectalem ge
tus volucrum vel cantatorum et apostolorum
dulcedo cuius tangentem viditas
arborum et herbarum virencium et
vrentum amenitas florum et fruc
tuum Nam innecta est ab ange
lo in nazareth que flos inter
pretatur. Et fructus eius bonitatis
ab angelo predicatur Luce primo.
Ipsa. non dicit in Cant. 2o. ful
cite me floribus stipate me malis.
Item decursus aquarum septuaginta
Sic umbra sicut sancti et lux spe
ta qui vim tuo suum est Ioh. 1o.
et virtus altissimi obumbrabit
in ea Luce primo. Hic ortus
fuit conclusus contra errores
et vitia demonis per sancti et virtuti
bus presidiis angelorum et pro
missis prophetarum custoditur. Sicut
civium corporum. Volebant sinis doc
torum miratur signis miraculorum
omnibus admirandus. Sic haec
est fons signatus Cant. 4o. aqua
deficientes statuunt aque
spem ad rigandum fecundandum
ac lavandum mundum et ad sitim
et ardorem eius extinguendum. Sic
est fons patens in ablutionem
peccatorum et menstruate Zach. 13.
Sic haec puteus profundus aquarum
vinentium Cant. 4o. cuius profun
ditas inconprehensibilis. Quia sunt
virgo et mater dei et hominis
cuius aquas vincentes gratiarum
quod aliquis credo plus
potuit invenire. Quia non est finis
thesaurorum haec est ancilla
aromatum Cant. 4. 6. et longa
funi. Sic haec est vellus rore
conplutum Iudicum 6. Sicud non
vellus tamen sit de corpore ovis
nescit illius corporis passiones.
Sic beata maria tamen sit de car
ne vitia carnis nescit et quod
vellus rore conplutum obmisso
rore remanet incorruptum
Sic beata maria post partum filii
remanet incorrupta. psalmista
descendit sicut pluvia in vellus.
Item maria dicitur vellus quia carne
sua vestivit ovem que ducta est
pro nobis ad mortem Ysa. 53.

Item hec scala Jacob Gen. 28.
per quam dei filius ad nos des-
cendit. et per quam nos ascen-
dimus ad celum. Ista beata virgo
comparatur virge que est inter radicem
et fructum scilicet inter Joachim et Annam
et Christum. Item quia directe sur-
sum tendit per affectum virtutum
nec deorsum flectitur per peccatum
Item quia flectitur ad levem flatum
vel impulsum oracionis. Ista quia
ibi summa per plenitudinem gracie
in gracilima per humilitatem
Item quia transcendit tre viciniam
alios sanctos. Item quia recta per fide
erecta per fidem spem protensa
per longanimitatem. gracilis per humi-
litatem flexibilis per compassionem
florigera per virginale conceptum
fructifera per partum salutarem
De hac virga Ps. Virgam virtutis
tue emittet dominus ex Syon. Ista
non est quasi gerens admiratio. Fidei
nostre speculatio. salvatoris nostri
declaratio. amoris nostri specu-
lum. depressio viciorum. aug-
mentatio virtutum. Item hec
est virga percuciens duces mo-
ab vastans quos omnes filios Seth
Num. 24. Item hec est virga
Jesse que sine corrupcione florem
produxit super quem requievit
spiritus domini septiformis Ysa.
11. De hac virga canit ecclesia
Stirps Jesse ut supra. Hec virga
fuit de radice Jesse hic est
de radice humani generis. Item
hec est virga Aaron que sicca ab
humore libidinis sine humano
semine miraculose protulit fruc-
tum vite Num. 17. Nam per nu-
ces sive amigdala que illa virga
protulit intelligitur Christus in quo
fuit caro quasi cortex propter
amaritudinem passionis. Christus sive

anima tamquam testa fortis. divini-
tas tamquam nucleus dulcis. De
hac virga dicitur Cant. 3o. Que est
ista que ascendit per desertum sicut virgula
Et nota quod sicut ista virga sine
radice sine quolibet humore vel arte
humano fructificat. Sic beata
virgo sine coniugali opere filium pro-
creavit. filium florem dixit
et fructum. florem propter speciem fructum
propter utilitatem. Item hec est virga
piscandi per quam captus est levi-
athan id est dyabolus antiquus hamo
divinitatis et vermiculo carnis. de
quo Leviathan Job 40. De hac
virga et linea hamo et esca
legitur ut supra. Virga est beata
Maria. linea eius genealogia.
hamus divinitas. esca caro. Nam
sicut vermis sine semine sic Christus
natus est de virgine Num. 18.
Ego sum vermis et non homo
Item beata Maria est mons de quo
Deut. 4o. 2. 1. accessistis ad
montem qui ardebat usque ad
celum. erant in eo tenebre
et nubes et caligo. Nam beata
Maria est mons propter excellenciam meri-
torum. ardens propter fervorem caritatis
usque ad celum per contemplacionem ce-
lestium. erant quoque in ea tenebre
fragilitatis humane. unde illud
Cant. 1o. nigra sum sed for-
mosa. et nubes per virtu-
tem humilitatis et omnium viciorum. unde
illud Ysa. 19. ascendet dominus super
nubem levem. et caligo propter pro-
funditatem misteriorum. unde dicitur Pro-
pter nubes a thesauro ... Cant. 2o.
Item hec est lapis institoris longe
portans panem suum Prov. ult.
Iste institor fuit Christus qui corpus
suum dedit in cruce pro salute
nostra. sed institor dat unum pro
alio. Item hec est cedrus exal-
tata in Libano hec est in Christo

qui est candidus in se Cant. 5°
et candidatos nos facit quia ab illo alii
sancti candidantur. Apoc. 7. Lave-
runt stolas et dealbaverunt eas
in sanguine agni. quod est per sanguinem
Christi. Item hec est oliva pacis
adducens ramum perhennis viridi-
tatis. fundens oleum unctionis
pro consultacione peccatoribus suis
precibus. Hec est rubus lucens et
ardens sed non comburitur. Exo. 3°
Ignis in rubo deus in virginis
utero. Ignis rubum non lesit
sed illuminavit. conceptio salvatoris
virginem non violavit sed sanctifi-
cavit. Ideo in rubo deus apparuit
ut a persecucione populum liberaret. Ideo
conceptus est in utero virginis ut
a servitute diabolica populum liberaret.
Item hec est stella orta ex Ia-
cob Num. 24. quia non stella dicitur quia
in alto fixa est. unde exaltata
est super choros angelorum ad
celestia regna. et quia non sit
magna in civitate unde fecit mihi
magna qui potens est in terra sua
unde Ecce ancilla domini Luce
primo. Item quia radios sanctitatis et
miraculorum ex se effecit quibus
noctem humanam quibus illuminat
unde cunctas illustrat ecclesias.
Item quia dirigit in mari huius
seculi navigantes unde dicitur
stella maris quia ad veritatem fidei
et ad viam confessionis et ad por-
tum eterne salutis perducit. Et
ideo Maria nomen interpretatur ma-
ris stella. Qui in vultu exempli eius
cursum vite dirigit non iacta-
bitur vento temptationis mundi sed
de procella venit ad portum salutis
eterne. quia ipsa est illuminatrix
mundi. leticia celorum. gaudium
angelorum. restitutio peccatorum
salus et presidium credencium populorum.

Item beata virgo comparatur celo quia
fuit casa dyos. in qua Christus
corporaliter nasci voluit et quasi
in domo habitavit novem men-
sibus. Dicitur autem celum quia fuit
alta per contemplationem et emi-
nencia vite. clara per virtutum
radiationem. firma per fidem et con-
stanciam. ornata in verbo
et opere. munda a contagio terrenorum.
Tota pulcra diversis laudibus
virtutum et donorum distincta
rotunda sine angulo du-
plicitatis. volubilis in scala
filii sui. sedes deitatis celans
archana. Unde Maria conservabat
omnia verba hec conferens in corde
suo Luce 2°. Item hec est illa
amica de qua Cant. 4° Ecce
tu pulcra es amica mea
per hanc amicam facti sumus deo
amici et per eam facti sumus
[illegible]. Hec fuit pulcra fa-
cie sed pulcrior fide. pulcra
in corpore sed pulcrior in anima. pul-
cra in opere cuius pulcritudinem
sol et luna mirantur et angeli
venerantur et Christus concupivit. Unde
dat dominus Cant. 4° tota pulcra
es amica mea et macula non
est in te. pulcra ut luna electa ut
sol. Cant. 6. Item beata Maria
dicitur mater misericordie quia nobis genuit
patrem misericordiarum et deum totius
consolacionis qui consolatur nos in
omni tribulacione nostra 2 Cor. 1.
Illum qui est iudicem et imperato-
rem durum et iustum mitem iudicem fecit.
Illum qui ante aliquando celi
et terre terrebat modo facta
super timentes se fecit. Hec est
mater misericordie quia pro miseris orat
peccatoribus compatitur supplicat
et peccatoribus intercedit. Item comparatur
nubi quia levis per spiritualem vitam

et quia per miracula choruscat.
Et quia solem obumbravit cum
dei filium concepit. tunc non sol sub
nube latuit. Item quia inter nos
et solem iusticie se medium opposuit
furorem irarum ne suis sceleribus
mitigando. De hac nube Isaia
19. Ascendet dominus super nubem levem
id est super carnem a peccato immunem
Item Isaia 45. rorate celi de super
et nubes pluant iustum. Hec
est nubes desiderata que tempore
Helie pluviam adduxit. 3. Regum
18. Et hec est nubes typice
que filios Israel tendentes ad
terram promissionis operuit ne per via
illos perderet. Exodo 13. Item
hec nubes que interponitur inter
filios Israel et solem ne absciderentur
ardore nimio comparatur. Exodo.
13. Beata virgo comparatur aurore quia
tenebras fugat et lucem ministrat. noctem terminat et diem
inchoat. tempus infrigidat
inter diem et noctem est media
lumen a sole ipsa recipit. re-
levat infirmitatem. terret fu-
res. iudeos aves ad [illegible]
noctuas compellit in fugam
que omnia possunt proprie beate vir-
gini adaptari. Item beata virgo
comparatur lune propter decursum quia fuit
semiplena in sui conceptione et
nativitate. quam in utero sanctificata
In conceptione filii plena cum in
ea habitavit plenitudo divinitatis
corporaliter Colossenses 2. luna lumen
non habet nisi a sole. sic beata virgo
illuminatur gratia a Christo. In nocte
fulgens viro lucet habitantibus
in tenebris et umbra mortis
Isaia 9. Sole recedente mundum
illuminat. quia post ascensionem domini mundum
illuminavit. crescit et decrescit
quia magis crescebat de virtute
quanto

in virtute proficiebat quam magis de-
crescebat per humilitatem. Rotun-
da est quia sine duplicitate ut
duo cornua in ea sunt simile-
giate virtutes scilicet virginitas
et humilitas. Albescit propter vite in-
nocentiam quia monte libano magis
candida. quia virgo [illegible]. In medio
est [illegible] quia pro fragilitate
[illegible] macula Canticorum 4. sine
macula sed et tempore incarnationis quia
fuit finis legis et principium evan-
gelii. Conversio temporis et signum eius
Ecclesiastici 43. Solem scilicet utrumque re-
de sub integritate mentis et
corporis. Item refrigerium prestat
quia peccatoribus ardorem viciorum re-
frigerat. quanto plus accessit
ad solem in conceptione filii. minor
apparuit in sui comendatione. fri-
gide non est quia inter castas
castissima. quanto clarior tanto
magis apparebat sine per humi-
litatem et patientiam. quia nunc sancti
tanto magis sanctius tribula-
tionum se onerant quanto ma-
gis a vero sole per gratiam illus-
trantur. et nunc beata est re-
portat Canticorum 6. sine. Virtuosior
est tunc quam tota sidera quia
benignior et exaudibilior est
peccatoribus quam ceteri sancti. Item
comparatur soli. quemadmodum sol libera-
liter [illegible] inflammata caritate ra-
dios sue pietatis ubique dif-
fudit. et sicut sol terras illuminat
Sic beata virgo suis meritis
illuminat mundum. quia in alto sita
per eminentiam vite. clara per
vite puritatem. In rota sua
invisibilis. quia in claritate maiestatis
sue nobis est incomprehensibilis. noctem
fugat diabolice pravitatis et diabolicam. ignem
diem illustrat ignem ac ignem
ignem. Lunam illustrat hec est.

ecclesiam vnde Sicut vita inclita
ciuitas illustrat ecclesias Stellas
i. sanctos sui gracie obfuscat
Fructus maturat. quia opera vita
filiis concedat Rebus calore
dat. scilicet humilibus viole. martiri-
bus rose. virginibus lilium. Dul-
ta manifestat. quia peccatores ad pe-
nitentias adducat. Pluvia illumat
et immunda i. peccatores. ut cum tamen
ipse inde contrahes immundiciam
vel glorie diminutionem Sicut apertas
fenestras intrat quia quam cito
ad rogandum ea ob apertis eius
mundicia sentis. et ita quia apertas
intrat i. 2ª desiderium tui
cordis. humida desiccat. i.
viciorum rivulos in nobis ex-
tingit. fluida consolidat. quia
ipsa facit labor fortis quam singulis
tradidit. canticorum primo. Et ultio
nube attigit i. sanctos vicos qui
clamat Trahe me post te curremus
primo. Et glacie dissolvit. i. ge-
licidium gracie in latentes acer-
bissimum subtiliat. i. fumum co-
stic iste euanescere facit. quanto
magis elevatur. minor apparet Unde
dicit ecce ancilla domini. et cum in
altissimi predicatur. luce primo. Et
beata virgo acici terribili comparatur
quia armata virtutibus incessit
contra vicia singula ordinate
luna lucet in nocte. aurora in
diluculo. sol in die. Nox patris est
culpa. diluculum prima dies
gracia. qui ergo iacet in nocte
culpe respiciet lunam deprecetur
mariam. ut ipsa per filium suum
cor eius ad contricionem illustret
Qui vero surgit ad diluculum
pene respiciat auroram deprecetur
mariam ut ipsa filium suum ad
satisfactionem illumet Qui autem
incedit per diem gratie respiciat
solem deprecetur mariam ut ipsa per
filium suum cor eius irradiet
ita qui ea devote invocat ex-
audietur cum ipsa sit inter pulcre
dilectos a se speciali Qui vero
impugnatur ab hostibus decone-
tamine vido. deprecetur mariam
ut ipsa per filium mittat auxi-
lium de sancto et de syon tueatur
per. Beata virgo nodum quibus
est luna quia nocte illorum lucet
sue mistificatorum illustrat. pe-
nitentibus et incipientibus est
aurora. dum ad bonum agendum
eos paulatim inforat. profi-
cientibus et perfectis est sol dum eos
sue puritatis illumat Impug-
tibus a diabolo est castrorum acies
ordinata dum eos ab eius
insidiis protegit et defendit
De preciis et cetera capitulo 6. que
est ista que progreditur. sicut aurora consur-
gens ut luna electa ut sol terri-
bilis ut castrorum acies ordinata. Progressus beate
marie fuerunt per gradus octo
gaudii et laboris atque doloris
gradus gaudii fuerunt quia fuit
ab angelo salutata et a spiritu sancto
fecundata et ab elizabeth pro-
visitata et quia ad eius salutacionem
iohannes in ventre utero exul-
tavit et ipsa cum congratulata fuit
in nativitate Johannis congratulata ut
legitur luce primo Tercium gaudium
cum sine dolore peperit unigenitum
dei filium et cum pastores retu-
lerunt ei se vidisse angelorum
visionem nativitatem filii sui evan-
gelizantium ut legitur luce 2° et cum
ipsa conservabat omnia verba in
corde suo. quod promissus fuit
prophetis. ... et prophetis

Sibi ab angelo nunciatus. ab e-
lizabeth pronunciatus a Iosephe
revelatus sine gravamine in utero
suo gestatus sine dolore genitus
et in circumcisione que die ihesus
vocatus est legitur luce 2°. Item
gaudium illi fuit cum 3° ma-
gi sibi mystica munera ob-
tulerunt mathei 2°. Item cum ipsa in
templum puerum obtulit et
symeon et anna prophetaverunt de
illo confitentes xpm in tribus
advenisse luce 2°. Item gaudium
fuit illi quando compungens abiit
in montana cum festinatione luce
primo. Item cum relicta civitate
sua nazareth parentibus iuit
in bethleem et ibi peperit et
reclinavit eum in presepio quia
non erat ei locus in diversorio
luce 2°. Item gaudium laboris
fuit cum fugit in egyptum prop-
ter ... herodis et cum inde
post redijt mathei 2°. Gradus
doloris fuit beate marie quando syme-
on illi predixit luce 2°. positus
est hic in ruinam et in resurrectionem multorum
in israel et tuam ipsius animam etc. Item
gradus doloris illi fuit cum au-
divit pro filio suo interfici tot
milia innocentum mathei 2°. Item
gradus doloris fuit illi quando fi-
lium perdidit luce 2°. Item gradus
doloris fuit illi cum filium
vidit pati multa genera generum
~~...~~ tormentorum que omnes
narrant ewangeliste Illi dolor
fuit illi cum eam filius iam mori-
turus discipulo commendavit Item
gladius doloris eius animam per-
transivit dum vidit latus filii
sui lancea perforari et ipsum se-
peliri. Ubi tot gradus doloris
considera quot per passionem et
mortem xpi potes invenire
Et ad revelationem dolorum illi

gaudium fuit quando invenit fi-
lium in templo sedentem in me-
dio doctorum sapientium stupe-
bant super prudentia illius luce
2°. Item gaudium illi fuit
cum aquam in vinum convertit Iohannis
2°. et cum vidit illum alia mira-
cula facere. et tot nova gau-
dia quot potes eius miracula
invenire. Item attende gaudia
de ... resurrectione ascensione et de
... beate marie exaltatione
ad celum. Dolore que symme-
on predixit hic dominus quoniam
de ... predicatur ut luc-
tum unigeniti faciat Ieremie
6°. Dolore quem predixit angelus
mathei 2°. futurum est ut herodes
querat puerum ad perdendum eum
hic dominus qui incepta bona
destruuntur ut destruuntur. Bu-
chardus. Herodiana malicia
est nascentem velle extinguere
religionem si quid boni si quid
ad salutem pertinens oritur. quam-
quam ... nascentem proprium
salvatorem. dolore que beata
virgo habuit de amissione filii
hic dominus cum per peccatum gra-
vitatis salvatoris ibi do-
lorem ut pervenias. dolore
que beata maria habuit propterea
filii hic dominus pro illis qui dei
veritatem in iusticia detinent
Ro. p° ut se heretici contra fidem
et mali christiani contra mores
Dolore que habuit quando pilatus
apprehendit et flagellavit ihesum
Ioh 19. hic dominus cum videmus
innocentes puniri iniuste sicut
beatus nicolaus dolebat super
innocentium afflictione. Dolore
que habuit in crucifixione hic
dominus cum videmus honore
divini cultus abiecta divini

sed tunc diuisa fuit eius quod dolo-
rem que habuit in lamentatione
et ululatione. Hec denique tamquam vi-
due orphani religiosi et uni-
versales persone que sunt quasi
mortue affligunt Apoc. 27.
Quarto vero quia minimus meis
quarta fuit signum magnum
quod apparuit in celo mulier sole
amicta Apoc. 12. Septimo ut in-
duit dominum ihesum christum Ro. 13.
Ergo sed ferrum igne tota sigil-
lum peccati facie imperfectionis
Item dicitur esse mulier que supergressa est
universas que congregauit diuicias
Prouerbiorum ultimo. Primo in uocatione Luce
primo Inuenisti gratiam apud
deum. Secundo associatione sue huma-
nitatis cum filii sui diuinitate
Luce primo. Dominus tecum et uirtus
altissimi. Tertio in conuersatione
sua operatione uirtutum quia in actis
fuit credens obediens quieta
modesta simplex sapiens ab
angelo salutata plena gratia
predicata mater dei nuncupata
iuxta Luce primo. Item quia eius
conceptio fuit ab angelo nun-
ciata ut legitur in legenda de
conceptione ipsius et ab utero
sanctificata unde eius natiuitas
ab ecclesia celebratur. Item prima
uotum uirginitatis obtulit Lu-
ce primo. Quomodo fiet istud quoniam ui-
rum non cognosco id est non cognoscere pro-
posui. Item optimam partem elegit
de omni statu saluandorum
quia de coniugio fecunditatem absque
feditate de uirginitate ac
continentia mundiciam sine sterilitate
Item singulariter gratia plena fuit
quia dei mater quia per conceptionem
peccatum non potuit quia sola
fuit sine corruptione fecunda sine
grauamine grauida sine dolore

puerpera. Item quia mater tuam
unde tuam ipsius animam pertransibit
gladius Luce 2o. Item quia sola
pro suo filio impetrauit unde
regina prorsus iure natum. Item
quia super choros angelorum so-
la est exaltata unde de ipsa
cantat ecclesia exaltata est sancta
dei super choros. Decimo quia in
sublimi locata quia ut sibi e-
quale non est ea maius nisi solus
deus Augustinus. Omnis natura
a deo est creata et deus est natus
ex maria. Deus omnia creauit et
maria deum generauit. Deus
qui omnia fecit ipse ex maria
se fecit. Et sic omnia que fecerat
refecit qui potuit omnia
de nichilo facere noluit ea uio-
lata sine maria reficere. Et
ideo ad uiuificandum mater
est ex maria ut sic dicitur
ut qui erat conditor hominum
fieret et saluator. Et ideo
habent iure ad quam confidenter
confugiunt peccatores. Item ma-
no sunt ex ea a pietate vacca que
fonte genuit pietatis. Huius
maria omnibus sunt misericordias a-
millat. Item ideo habuit sibi
superstite post ascensionem filii sua
salutem in hoc seculo conseruat
ad consolationem et edificationem apostolorum
ut ex hijs que et uideat et
contulerat in corde suo seruat
tunc apostolicam doctrinam et doctrina
ecclesiastica firmaretur. Beata
maria est id est regina dextris
patris assistit regina a dextris sedet
in adoptionem filij regibus in
vestitu deaurato id est excel-
lentia dignitatis et miborum (?)
sicud in aurum preciosius ceteris
est metallis. Dicit beata maria
talior a preciosior fuit deo

quem terre caritte. circumamicta
varietate sp̄ūe virtutum omni et
storum sp̄ualium. Vnde que omnes
electi angelorum eam honorant
prophete et ap̄li venerantur. ru-
bet rosa martirum glorificat.
Viole confessorum laudat et lilia
virginum bndicunt. Item bta
maria d' imperatrix q' nouem
regnis imperii imperat .i. nouem
ordinibus angelorum. de hoc cantatur
Imperatrix regnorum et salu-
trix animarum preciosa margarita
rosa carens non ante attrita
Hec liberauit pauperem a potente
et inopem cui non erat adiutor
Ite bta maria d' domina. quem vna
cum filio suo omnia dominantur. quem
partes eius a mari usque ad mare
et a flumine usque ad terminos or-
bis terrarum. ps̄. et de qua
cantatur O gloriosa domina excelsa super
Item d' pacifica q' tempore sui
partus tanta pax fuit in terra
quod nullus audebat aduersus alium
arma ferre Ite q' gestabat
in vtero illum qui erat pax quod
ad faciendum pacem inter deum et
hominem eligebat. unde illud
ysa. pax erit in terra nostra
dum venerit. non leuabit gens
contra gentem gladium nec exer-
cebuntur ultra ad prelium. ps̄.
Conuertit terre et confringet arma et
hec pax tunc erat. luce 2° exi-
it edictum a cesare augusto
pacatum .i. quietum est regnum
quod vna desponsatione totum mundum
concludit et tunc angeli cantauerunt
gloria in excelsis deo et in terra
pax. Ite bta maria d'
ancilla luce primo ecce
ancilla. quod nota ibi ecce
et humilis quod notatur in ancilla
et obediens quod notatur in fiat mi-
chi et prudens quod notatur in eo
quod d' de omnibus angeli elegit

nichil s. dominus tecum. non dixit
fiat mi 2ᵐ verbum tuum. Ante
erant ancilla per inobedienciam eue
erat libertas hominis ancil-
lata. sed per humiliem obedienciam fuit
hinc ditata de ancilla seruiendi et liber-
tas redditur homini deo libe-
re seruiendi. Bta maria d' dyua
non quod sit deus in celesti sum-
mitate adoratur et colatur ut
deus sed quod deum et hominem d' spiritu
sancto concepit et peperit

De virgi-nitate beate marie

Heluidius virgine Scotus an-
tidicomarianitas qui virgini-
tati bte marie contradicunt asseru-
erunt post Christum natum alios fi-
lios de viro Joseph peperisse
Et contra fornicatores. Ebeo-
nitas qui asserunt Christum a ma-
ria per Joseph nupciali coitu
fuisse conceptum. de quibus ero-
nicus hec 22 q. 4. Secunda
sapientum aute hec ad tuendum
suum errorem id quod ps̄. non cogno-
uerat eam donec peperit filium
suum primogenitum. et ante con-
uenirent inuenta est in utero
habens de spiritu sancto ibidem. Item luce
2° peperit filium suum primoge-
nitum. Ad primum respondetur quod donec
non significat quod d' Joseph
cognouit quod d' antequam conuenirent
vide 2ᵐ Jeᵒ. 1 Item aliud
antequam conuenirent ad nupci-
alia conuiuia celebranda s. ad
diem solempne nupciarum que ea
solemniter traducit Joseph
in vxorem. quod d' non cognouit
eam donec peperit filium. Item regum
2 viii. Michol quod ydonea est parte
et ibi donec senectutis ergo
sum. numquid per illam senectutem
deus esse desinit. ps̄. dixit
dominus domino meo sede a dextris
meis donec ponam et postea numquid
non sedebat. Ad hoc quod obi-
citur d' primogenito respondetur

eius quia ad[orand]os erit. Item unde quis Christus
dicitur primogenitus et unigenitus. Pri-
mogenitus quia nemo ante ipsum,
unigenitus quia nemo post ipsum.
Secundum n. dicitur quia per abnegationem
priorum tamen et tunc est sensus primogenitus
quia non alius vel prius. Secundum in co-
paracione posteriorum et tunc est sensus primo-
genitus post quem alius et ante quem nullus,
vel dicitur quia interea fuit canonice
pluribus testimonium virginitatis Marie
de tempore ante partum magis super
quo magis poterat dubitari.
Vel Christus est primogenitus a pluribus
genitus quia a patre genitus ab e-
terno de quo Ysaie. Generationem
eius quis enarrabit. Vel
quia ipse primus fuit sine peccato Ysa-
ye 2 peccatum non fecit. Ysaie super
illum efflorebit sanctificatio mea.
Vel quia nouo modo genitus fuit
Ieremie 31. Nouum faciet dominus
super terram mulier circumdabit virum
celum et terram et inferos continet
quia excelsior celo est, profundior
inferno, longior terra et lacior
mari Iob 11. Quod fuit nouum quia
virum perfectum corpore et anima conce-
pit. Item quia mater et virgo simul fuit.
Item quia deum et hominem genuit. Item
quia sine dolore peperit. Item quia
qui mundum pugillo continet ventris
sub arcta clausus est. Unde in prosa: O
virgo dei genitrix quem totus non
capit orbis in tua se clausit viscera fac-
tus homo. Item qui erat invisibilis vi-
sibilis est, qui erat creator creatus
est, qui erat immortalis
factus est mortalis, qui erat
eternus factus est temporalis, qui erat
verbum factus est infans, id est non fans,
qui erat dominus omnium factus est
servus parvus qui exinanivit

se formam servi accipiens. Philippenses 2.
Hec tamen mater cognita datus est
filius. Galatas 4. Per hanc mulier
fidelis salvatur et vir infidelis
sanctificatur cum genere suo propter illud
1 Corinthios 1. Per hanc natura omnium
renovatur. Propter hoc: Innovabis faciem
terre. 2 Corinthios 4. Vetera transierunt
et ecce facta sunt omnia noua.
Apocalypsis: Dominus faciet omnia noua. Ysaie
43. Secundo opponunt de coniuge ut
de parentibus seculi litteraliter respon-
dendum est ad morem scripture ut
ad opinionem vulgi. Augustinus primo: ut
putabatur filius Joseph. Quando
hec determinatio ut putabatur
ponitur de Joseph et non de Maria

Nota quod hec determinatio ut pu-
tabatur ponitur tantum de Joseph
ne erraremus sed illi de quibus
Mathei 13 et Marci 6. Nonne iste
est fabri filius. Sed a non appositione
de Maria quia est contra hereticos qui
quod non fuit vera Christi mater sed pu-
tatiua sed et Joseph. Item ut crede-
retur virum Christi Mariam habuisse
declaratum est Mathei 30 quod in ea
et de ea natus est Christus, quod non
dicitur de Joseph et sed con-
iunx quod perpetua coniuge no-
minat non virginitatis exceptio
sed coniugii testificatio et nuptiarum
celebratio celebrate. Item
obiciunt Mathei 12. Quidam dixit:
Ecce mater tua et infra
omnis qui fecerit voluntatem patris
mei etc. Unde quod licet sponsa
coniugatur non tamen negatur mater
propter carnalis. Item obiciunt Luce 11.
Beatus venter qui te portavit, ubi
Christus induxit: quinymmo beati qui
audiunt verbum dei et custodiunt illud.
Ex quo inferunt quod non venter

bte virginis cum beatus. Unde quasi
quis poneretur ibi pre te et est sensus,
certe beatus est venter. Venit
et cetera. Beati qui audiunt verbum dei.
Vel et quasi primo poneretur ibi pro
insuper tercio cum adverbium ordi-
nandi q.d. superius et maius
est portare verbum dei in mente
quam in ventre tuo. Tu beata
virgo portavit btaz uo

De iiii^or modis generandi

C. Tempore virginis licet non fuit
illa quarta generatio Abra-
he promissa Genesis 17. propter quod cum
ad dei iussionem viventium prima ge-
neratio fuit sine patre et matre
ut Ade. 2a de patre sine matre
ut Eve. 3a de patre et de matre
ut singulorum aliorum hominum. Ista
erat ergo tunc 4a scilicet de matre sine
patre que fuit Christi ut legitur de
qua Apostolus Galatas 4o postquam
venit plenitudo temporis misit
deus filium natum ex muliere
sola. non autem ex viri semine
quia solo verbo virgo concepit ut
nasceretur de matre sine patre qui de
patre natus est sine matre. Et quod non
quasi licet hec generatio plus a iude-
is sarracenis et hereticis impug-
natur. tamen [illegible] magis est con-
sona rationi et facilior ad cre-
dendum quam quod de limo vel costa
sola vel quasi ligno de concepto se-
mine generaretur. Prima generatio scilicet Ade
fuit de terra. 2a scilicet Eve de viro.
3a de masculo et femina. Hec
licet triplex generatio facta est prima
et compassiva Deuteronomio 32. fecit
deus quartam scilicet de virgine propter
quam alie generationes benedicuntur.
D. Genesis 21. Novum faciet dominus
super terram. Contra triplicem generationem
mala dedit nobis triplicem

bona scilicet baptismi purificationem et gloriam.
Unde triplex nativitas celebratur scilicet
Johannis baptiste beate Marie ac sal-
vatoris. nativitas in baptismo fit
per Johannem baptistam. Johannes non inter-
pretatur gratia dei sine baptismo non
gratia confertur. nativitas in spiritu
fit per nativitatem Marie. Maria non
interpretatur amarum mare pro quod
sit altitudo prime nativitatis.
fit per nativitatem salvatoris. Et festum
celebratur cum anima in gloria as-
sumitur et visione salvatoris
perfruitur. Ideo mors sanctorum dicitur
natalis quia tunc in celis sic
nascuntur.

Contra illos qui non credunt possibile virginem peperisse

Tempore virginis sicut non deus
de lapidibus suscitare fi-
lios Abrahe Luce 3. Et qui
solo verbo creavit omnia solo
verbo virginem potuit fecundare
quia dixit et facta sunt Psalmo primo
et omnia possibilia sunt credenti Marci
9. Ideo tunc credens verbis an-
geli consensus concepit Maria
et credendo cum virginitate fecun-
data Luce 1o. Ecce ancilla domini.
E. Et nota ordinem restaurationis
primam cum perditionis. Quoniam fuit
sed serpens missus a diabolo ad
decipiendam virginem desponsatam
Ade Genesis 3. et ideo in restaura-
tione missus est angelus a deo ad
virginem desponsatam Joseph Luce
primo. Quia ergo mors intravit
per feminam et quia femina quam fecit
deus de viro sine femina facta
est in virgine. conveniens fuit
ut vir qui fit de femina sine
F. viro fieret de femina. Fuit
autem beata virgo desponsata viro
ut per Joseph texeretur genea-
logia Marie et in more scripture

et ne a iudeis ut adultera la-
pidaretur. et ut solacio viri suste-
taretur. et ut dyabolo partus celaretur
et ut ioseph castitatis marie
testis esset. et ut ostenderetur in ea
quod in omni statu esse esset sa-
lus scilicet in statu coniugii virginitatis
et viduitatis quia omnibus in beata
virgine fuerunt. De virginitate et
coniugio patet in tercio. De viduitate
patet quia postquam christus in cruce ipsam
commendavit iohanni ut solacio
viri et filii destituta. Qualiter
virginitas marie potest ostendi per auctoritates
et per exempla naturalia et miraculosa et cetera
per racionem et naturalia et

Secundum virgine ipsa. Ecce
virgo concipiet. Ezechiel 30.
porta clausa. et orto conclusus
dicitur. ubi sine corrupcione sicut per vitrum
igniculus per cristallum ut fructus
per herbam ut per arborem flavum
parturire. cogitacio per cor. intui-
tus per oculum. ignis per rubu-
rum 3o. flos per virgam yesse. fruc-
tus per virgam aaron numeri 17.
pluviam per vellus gedeonis iudi-
cum 6. ablatus est per latus leonis
danielis ultimo. Sic sui ingressus et e-
gressus vestigio et sine lesione
christus intravit et exivit per uterum
virginalem. Ad id nota quod sicut
aqua intrat spongiam vel la-
nam et penetrat et implet et
si premitur aqua tota tota
munda et clara egreditur. et
spongia vel lana non leditur
nec corrumpitur in ingressu et
egressu. Sic deitas in virgine
incarnata in ingressu vel partu
virginem non corrupit nec inde
virginitas est violata. Item
sicut vox loquentis intrat per vitrum
vel pictem et venit ad aures
stantis deforis sine omni corrupcione

pictis vel vitri sic dei filius
per virginem venit in mundum et vir-
ginitas vel deitas non est
lesa. Dicant iudei et alii in-
creduli quomodo virga arida flo-
ruit et frondiuit et nuces pro-
tulit et ego dicam eis quomodo
virgo concepit et peperit. Ad ma-
iorem autem confusionem incredu-
lorum nota quod mustela ore
concipit et aure generat. Et vultur
et apis et similia sine commixtione
masculi generant ut in libro
de naturis et alibi dicitur. Non
est mirandum si in sua matre quam
invenit integram servavit nas-
cendo qui dirupta corporum
membra in aliis reintegravit
tangendo. Quod in eius concepcione
crescere debuit virginitas potius
quam decrescere et non minui
sed potius augmentari. Item sine
corrupcione et sine aliqua lesione
formavit deus mulierem de viro sine
2o. Et non pari racione sine corrup-
cione et sine lesione formare
corpus potuit de muliere. Et
nota quanta bona sunt nobis per
beatam virginem collata dum illum
genuit qui mundum ab omni cla-
de redemit et omnibus vitam
ministravit. errantibus viam
egris salutem. famelicis panem
contaminatis purgacionem. desperatis
relevacionem. catenatis liberacionem
clausis apercionem. navigantibus
vite portum. peregrinantibus
celeste reditum. diffidentibus
pacem angelorum et hominum. vitam
totius humani generis salutem hiis
qui tenebantur in tenebris
et claustris infernalibus lucem
et liberacionem. fidelibus ad celum
ascensionem. peccatoribus veniam. per-
ditis recuperacionem. mortuis vitam

B.

Infirmi spoliatorum et destructorum
paradisi reparatorum. Hec omnia beata
maria nobis preparavit dum fo-
re bonorum operum omnium dei filium
genuit et nutrivit. Quod spiritus
sanctus operatus est in maria

C. Secundo ipse cooperator spiritus
sanctus purificavit mariam
a peccato totam corpus purgavit
et a fomite peccati liberavit
et potentiam gignendi sine virili
semine virgini preparavit. Luce primo.
Augustinus de fide ad petrum. Beata virgo
singulariter gratia preventa repleta
est ut ipsum haberet sui ventris
fructum quem ex unico habet
universitatis dominum. ut id quod
nascebatur ex virgine solius
hominis generis tantummodo a nobis cunctis
originem duceret. quia in mente
spiritus sanctus simpliciter arde-
bat. ideo in carne ipsius virtus
spiritus sancti miracula faciebat. Quintum
autem probatur quod beata virgo conce-
pit de spiritu sancto

D. Quinto ipse cooperator concep-
tus dicitur primo. Inventa est
in utero habens de spiritu sancto. Ja-
cob fili david ioseph noli
timere accipere mariam coniugem tuam quod enim in
ea natum est de spiritu sancto est. Luce primo.
Spiritus sanctus superveniet in te. Licet
autem de spiritu sancto conceptus sit non tamen
de substantia spiritus sancti semine patris as-
sumpsit. sed quidam heretici dixe-
runt sicut opiciorum s. s. quedam portio-
carnis aliqua carne vir-
ginis fuit separata et in corpus
christi formata. de quo dicit 2 Au-
gustinus de virgine spiritus vacatio
sine coitu creatur. Augustinus Opera-
tione sancti spiritus formatus est in utero
virginis et ita de nobis caro
efficiente non materiale. quod deus
caro est effrma forlis a fina.

libus sed nondum materialibus. Unde non est
credendum quod sit filius spiritus sancti ut dixit
quidam heretici. ideo non dicitur ut
duo essent in trinitate patres vel
una eademque persona esset pater et

E. spiritus sanctus quod utrumque absurdum est. Non est
credendum quod quamvis de eo natus
eius sit filius non dicitur. pupillus
pediculus lumbricus et si de homine
nascuntur non tamen filius eius dicuntur
sic qui nascitur ... non
dicitur filius dei. Quare conceptio attribuitur
Secundo non quod dicitur spiritus sanctus
mariam accepit sed archi-
rey et bevillus dixit ...
quod solis primo Enchiridion ...
sed de que ... est super ibi

F. Unigenitus dei filius dum quod
spiritus sancti cooperatione conceptus. quia spiritus
sanctus donum dei est. Unde est
ac si dicatur dono et opere dei
et non opere hominis conceptus
sit pater conceptos quemlibet ...
aliorum hominum. Attribuitur autem
spiritui sancto conceptio non quod ipse ea
sine patre et filio fecerit sed quia
caritatis fecit deum incarnari.
Ephesios 2o. Propter nimiam
caritatem qua dilexit nos deus

G. misit filium suum. Et non quod sacr-
ramentum confitetur christum natum de
maria ex virgine et de spiritu dei
id est de flatu dei dicentes deum
instar insufflasse in beatam
virginem et de flatu illo virgi-
nem concepisse non intelligen-
tes spiritum sanctum esse tertiam in tri-
nitate personam sed potius flatum
materialem sed est in quali ...
non intelligunt Gen. 2o. Inspi-
ravit in faciem eius spiraculum vite. Unde
... ut dicunt si flatus
dei impregnavit mariam
qui ... impregnat et ...

facit locu quos no q deus
est sed incorpea ut lz iust
iucta flaudi fauces ꝛ legi
si e omo simpl ut sup cod
c ꝛ Ioh c° Spus deus est
Et q dr inspiravit in fa c
intellige spiravit r spm hos
iuit cu corpi hos infudit

Quod sigt q bta vgo Maria fuit
nupta ioseph ꝛ q sponso sco in pgnata

Quanti sps coopa°e gcep-
tus q bta vgo fuit de-
sponsata ioseph ꝛ a ss in
pgnata tipus e ecclie q cu
nupta pmanet incorrupta
gcepit nos vgo de spu pit
nos vgo sn genitu Ncl io
bta maria alq e nupta et
ab alq° est pfecta q singlc
ecclie spu ripleut ꝛ a gracia
migu tn cuc ꝛ vgini sa-
cerdotu

Quare verus deus
fcus est verus homo

Verus deus ho fcus
verus deus fcus e verus
homo creator fcus creatura
sit qz no amitteb q creat
fieri voluit ipe qd fecerat Et
licet miranda sit hec dei po-
tecia plus tn miranda e eius
mia q ille q sic nasci potuit
voluit pnasci ꝛ qui erat in-
visibilis ipse nobis fieri vo-
luit visibilis ꝛ incomphensibilis
ipse a nobis voluit gphendi
ꝛ qui erat ante omnia tempora dns fui-
lem formam suscepit deos sb
homie obumbrato Deus
aut fcus e ho ut id esset
redeptor qui creator ꝛ ut
de suo redimer ho ꝛ ut fa-
miliai9 diliger ab homie
ꝛ io in silicuz hos appruit
ꝛ vtqz sb9 bti ficaret in ipso

cordis oculq eius dum te ꝛ
oculq corpis i eiq equalitate

Et nota q nisi verq ho esset
qui dyabol vinceret no iuste
si violent videret ho ei tolli
qui se illi sponte subiecerit
Et si victq fuit ab hoie no
lz iusta mih gqrendi sed
ut ho dyabolu vince possz nacm
est ut deus sit qr cu nimi-
ue faciat aptro Di u cer
tu ho ut angelus posset
pecat ꝛ io redigi sub dyali
servituto ut pus ꝛ ita desa-
cili supari si nisi redeptor
a quo victq e deceptor que
in illo potuit supbie unige-
nitq dei filiq fcus e ho verq
ut sic dr ꝛ natq e i tris
ut ho nascer in celis In-
gressus e deus mundu ut ho
ingredet in celu altus
ad humilia descedit ut humi-
lis ad alta gscedet filius
dei fcus e filius hois ut
filios homi faceret filios dei
Iuxta i Ioh pmo Dedit eis
ptate filios dei fieri Vi
tiu quippe supbie pltum
vtute oportuit expiari qr
gtra gtrys curat ut quitu
fuit supbie ut homez velle
ee sd deus ita que illi
hpcus suasit ceccus sd dn
scientes bonu ꝛ malu go
tata debuit ee vtq humilis
ut vtus va sd ho Iuxta
dr aplos qui cu i forma dei
eet no rapina arbitrq
est Vng go tao fcus e ut
daret nobis humilitat exem
plu qui supbe precessimq
humiles redeamq Ivicu
quippe oe pcti e supbia p

hanc angelus peccavit in celo
qui dixit ponam sedem meam et
ero similis altissimo. Per hanc
homo peccavit in paradiso cui deum
est citius sed dum quia quam cito
mandatum transgressit tam cito contra
deum superbivit. Per que proba-
tur deus fieri voluit homo

B. Et nota 3 radices ad
probandum cur fieri voluit
deus homo. quia peccatum primorum parentum G.
fuit superbia cupiditas inobe-
diencia. De superbia Ecclesiastici 10. initium
omnis peccati superbia
et Thobie 4. De cupiditate
1 Thimothei 6. radix omnium
malorum cupiditas. De prima
distinctione 1 c. de penitentia. quia radix
E. de inobediencia quia peccatum est factum
vel dictum vel concupitum contra legem
dei de quo distinctione 4 ... quo
in fine. Sed duo haec fuit peccatum
primorum parentum habet ... 3
necesse medicinam sed cito sed
dum sanctis bonum et malum. Ista
vero gracia contrariis curantur. vero
superbia per humilitatem. cupiditas
per largitatem. inobediencia per obe-
F. dienciam. curanda fuit superbia
primorum parentum fuit ab omnimoda
servitute in omnimoda dominacionem
dum sub esse sed preesse voluerunt
dum in illo mandato dei dominan-
tis inobedierunt. dum propria volun-
tate in omnibus impleverunt. ergo
emendanda fuit per humilitatem quod
esset ab omnimoda dominacione servitu-
tis omnimode assumpto. Haec non
sola radix satisfactio. Exemplum
in moralibus 3 libro primo inde
surrexit ultra se infinitas
nisi [illegible] infinitas
[illegible] dei ut quanto illi
attenderent super se tam ille

qui satisfaceret per pecco illo descen-
deret infra se. Hoc autem potuit
solus deus. Et hoc solus deus
in natura propria peccatum incarnatum
per superbia humilitate sua potuit
emendare. Augustinus. Tantum se pro-
sit humana natura superbia ut te-
neri posset nisi humilitas subleva-
ret divina. nichil non erat in-
fra infra primos parentes a
cuius infimo quanto deus erat
illius superior. Solus ergo deus
potuit tam descendere infra se
humiliando se. quanto adam as-
cendit super se elevando se super
se. Item quia in alta [illegible] divinitatis
se levavit primi parentes per
superbiam. Genesis 3. necesse fuit ut
emendaret per humilitatem ab altitu-
dine divinitatis ad humilitatem descendere.
Humanitatis quam reparator humane
mortis deprecabatur Job cum di-
cebat 33. Si fuerit pro eo loquens
unus de milibus ut annunciet
hominis equitatem miserebitur eius
q. d. si fuerit pro genere humano an-
gelus magni consilii supplican-
do pro eo loquens unus de milibus
de omnibus videlicet cum hominibus [illegible]
tibus pro sui comitis insignia pas-
sionis ut annunciet hominis
equitatem .i. per se humane in se
conformitatem. miserebitur eius .i.
humani generis deus pro [illegible]
eius autem loquens per sermone ut
aliquis statim subiungitur inveni
in quo propicier ei. q. d. quia ne-
mo coram deo iustus intercessor
apparuit ad propiciandum hominibus
hominem nec sancta est iusticia in quo
propicior ei inveni. Hoc est iusti-
ciam quam habet equitatem in tanta
in homine humilitatem quanta fuit
in primo parente superbia data

n fuit in trium personarum comple-
xione. Quia ergo paradisum non intra-
ret nisi hominis humilitas ad-
superbiam compensaret. Unde secundum
primum modum declaratur qualis
necessarius esset redemptor, scilicet
vera. Unde et nos desideravimus
cum despectu et novissimum vi-
rorum. ut quemadmodum homo in verbis
... erat novissimus am-
bitiosus voluit esse sed primus per-
suadente diabolo cum esset deus
deus id primus est et summus per
assumptam humanitatem fieret no-
vissimus. Hac humilitate hominis
primi compararetur superbia. Licet
non esset deus et homo qui homines
redimeret salutis nostre necessitas
deposcebat. Et sed verus homo
voluit deus fieri. sic ergo erat
verus deus voluit fieri verus
homo. Iuxta modum quantum primi
homines concupierunt per cupidita-
tem necesse fuit ut dicitur contrario
per largitatem. Sed cupita fuit
divinitas ideo necesse fuit redemp-
torem dare divinitatem. Item omnino
pauper primus homo qui ut sine
fuit omnino fieri dives concupi-
vit. ideo ut medicina videtur
morbo contraria et contrariis ut
omnino dives deus omnino pauper
efficeretur. Et sed Adam per furtum
ut rapina factus est dives
tamen ut haberet. sic oportuit quod
deus fieret quasi pauper tamen
omnia possidet. 2 Cor. 6. Est
quasi dives tamen ut haberet et
est quasi pauper tamen esset dives
2 Cor. 8. Item inobedientia pri-
morum parentum fuit inobedientia eius
qui tenebatur obedire quemadmodum
qui non habuit quantum ad comparationem
sibi nisi obedientiam eius quod nullo

non tenebatur obedire. Talis autem
erat solus deus. Item illa inobe-
dientia emendanda fuit per obedientiam
que creatoris et creature. Sed haec
creatura toto posse suo et viribus
per se ipsum tenebatur obedire cre-
atori suo unde creatoris. Ideo per
nullius creature obedientiam emen-
dari potuit illa inobedientia quia
continuo obediret non solveret
nisi proprium debitum. Ideo conveniens
emendanda fuit per obedientiam crea-
toris. Necesse ergo fuit creatorem
fieri obedientem tanta obedientia
que esset emenda et satisfactio
transgressionis omnium. Et esset ut
medicina morbum superaret
de qua apostolus Philippenses 2o factus est
ipsi obediens. Item quia ~~...~~
solus primus homo fuit quod omnino
subditus legi omnino sed libere
gessit. necesse fuit ut satis-
factio et medicina talis esset
qua omnino liber a lege sub-
ditus sed legi omnino crederet.
nullus autem erat talis nisi crea-
tor. Creatorem ergo oportuit fieri
omnino legi subditum. De quo Gal.
4. et persequens in fine. Galatas quarto
... venit plenitudo temporis misit
deus filium suum factum sub lege. Propter
quod quare deus non assum- B.
psit angelicam naturam sed humanam
in qua novus homo sic compa-
ratus est ... ut et veritate in-
ciperet ... et viam corrupt-
... vetustatis. Licet autem C.
dei misericordia solo nutu ...
posset homines reparare. tamen ne diabolus
posset de dei potentia quod iniuste eum
... deus quod ipse voluit uti
virtute potentie sed iusticie unde quasi
de quo. Contra illos qui negant Christum
esse deum et contra illos qui dicunt Christum
esse primam creaturam

Unigenitus dei filius ve-
rus homo factus est contra
iudeos sarracenos et
hereticos qui negant christum
esse deum dicentes esse impossibile quod
sumpserit quod immortale mortale
quod eternum sit temporale vel econtrario
sed deus est simplex. homo vero
compositum. deus immortalis. homo
vero mortalis. deus eternus. homo
temporalis ergo impossibile ut dicunt
quod deus fiat homo. [illegible] 2m
cursum ut 2m eas inferio-
res erat impossibile sed apud deum
possibile. luce primo. quod non erat
impossibile apud deum omne verbum
et non potuit humanam naturam as-
sumere non descendo divinam per-
fici deus homo. nunc tamen virginis
infans i. non fans dum simplex
compositum. eternum temporale. impas-
sibile. immortale mortale

Quod christus fuit verus deus proba-
tur auctoritatibus novi et veteris testamenti

Unigenitus dei filius verus
homo factus est contra illos
qui dicunt christum esse puram
creaturam contra quos omnibus [illegible]
auctoritatibus novi et veteris legis
seu testamenti quod fuit deus
et homo baruch 3o. Hic est deus
noster et non estimabitur alius
ab eo. Hic adinvenit omnem
viam discipline et tradidit illam
iacob puero suo et israhel dilecto
suo. post hec in terris visus est
et cum hominibus conversatus est. psalmus
deus noster manifeste veniet.
psalmus deus in domibus eius cognosce-
tur. Et vere cognitus fuit iste
in civitate urbis in passione
resurrectione et ascensione et
ibidem conversatus ut testantur
evangelia. psalmus homo natus est
in ea et ipse fundavit eam altissimus

Ad istud facit totus psalmus deus
iudicium tuum regi da. psalmus
veritas de terra orta est. psalmus terra
nostra dabit fructum suum. Hec
terra est beata maria. Item amos
quod preparare in occursum domini dei
tui. Item michee 4. tu bethleem
effrata et infra ex te exiet dux
qui regat populum meum israhel
et egressus eius a diebus eternitatis
Item ysa. 9. vocabitur nomen
eius admirabilis deus fortis
pater futuri seculi princeps pa-
cis. Item ysa. 7. Ecce virgo con-
cipiet et pariet filium et vocabitur
nomen eius emanuel i. no-
biscum deus. math. primo. Hic est
deus manens in eternum. ysa.
24. et dicet in illa die ecce
deus deus noster iste expecta-
vimus eum et salvabit nos. Item
ysa. 40 et 52. videbit omnis
caro salutare dei nostri. Item
ysa. 34. deus ipse veniet et
salvabit nos. Item luce c. 1.
[illegible] tuus filius ipse dei
omnibus tibi vocabitur. Item act. 1o
et luce primo. et ad tytum 3o. ex-
pectantes beatam spem et ad-
ventum glorie magni dei. Item
ibidem apparuit benignitas salva-
toris dei. Item hebr. primo ubi in-
troducitur pater loquens ad filium
thronus tuus in seculum seculi
deus virga equitatis virga regni
tui. propterea [illegible] cum lo-
quens subiungit dilexisti ius-
ticiam. Item de dei te subiungit
et tu in principio domine terram fundasti
et opera manuum tuarum sunt celi. Item
Io. 17. [illegible] misit filius ipse
unctus a patre et christus
hic est omnium deus. Item 1 joh. 5.

In hoc cognovimus caritatem dei quia animam suam posuit pro nobis. Item 4. Et scimus quoniam filius dei venit et sensum dedit nobis ut cognoscamus verum deum et simus in vero filio eius. Hic est verus deus et vita eterna.

Contra illos qui dicunt Christum non fuisse verum hominem

Verus homo factus contra illos qui dicunt Christum non fuisse hominem verum sed fantasticum ut manichei. Extra de cele. miss. In quantum. Isti heretici Christum non deum sed angelum confitentur et id corpus dicunt vegetatum ab angelo quod deus misit in mundum. Contra quos hereticos Hebr. primo pro toto. Cui enim dixit aliquando angelorum. Et quod habuit veram animam patet Mt. 26. Mt. 2°. Defuncti enim sunt qui querebant animam pueri. Item Mt. 20. Filius enim hominis venit dare animam suam. Item Joh. 10. Animam meam pono pro ovibus meis. Item Joh. 12. Nunc anima mea turbata est. Ex quibus patet quod deitas fuit Christo pro anima non angelica natura tamen deus et angelus ab huiusmodi passionibus sit immunes. Contra illos qui dicunt Christum non esse aliquid secundum quod homo

Verus homo factus est contra illos qui dicunt Christum non esse aliquid secundum quod homo. Quibus tamen Extra de here. cum Christus ad idem. Ubi nota quod hec propositio Christus supponit pro Christo vel pro persona vel divina vel humana. Aliquis veritate personali ... humanitate ... diligenter attende ... in primo scribit de Christo

Contra illos qui dicunt Christum non deum in veritate sed hominem in fantasia apparuisse et quibus inimicum est quasi credendum ad

Unigenitus dei filius verus homo factus est contra Appellitas qui dicunt Christum non deum in veritate sed hominem in fantasia apparuisse. Ad quod inducunt id Ro. 8. Misit filium suum in similitudinem carnis peccati. Sed non est illud cum sit simile. Ergo Christus non erat verus homo. Unde non dicitur quod non habuerit carnem humanam sed quod habuit similitudinem carnis peccati propter passibilitatem et mortalitatem. Quia debuit per omnia fratribus assimilari. Hebr. 2°. Item inducunt Phil. 2° habitu inventus est ut homo. Unde ut ibi expressum est veritatis similitudo. Joh. primo. Vidimus eius gloriam quasi unigeniti. Quod autem Christus sit veritas Joh. 14. Ego sum via veritas. Non est visibile cum falsitate ... hereticos decepisse. Item ... ad Titum 2°. Qui dedit semetipsum pro nobis ut nos redimeret ab omni iniquitate. Verum pretium solvit. Pretium vero pena erat quam debebat genus humanum. Ergo veram penam sustinuit, ergo habuit verum corpus. Non enim est possibile quod redimeret genus humanum falsa moneta solvit. Et ideo Joh. 18. Ego ad hoc natus sum et ad hoc veni in mundum ut testimonium perhibeam veritati. Contra illos qui dicunt quod Christus non est verus homo nec filius hominis

Verus homo factus est contra

B.

illos q(ui) d(icun)t q(uod) xp(istu)s no(n) e(st) verus
ho(mo) n(ec) filius hominis de quibus
24 q. 3. Heretici contra quos
d(icitu)r mat(thei) p(rim)o liber generac(i)o(n)is. Hos du-
os p(ro)misit q(uia) in hiis f(ac)ta fuit
p(ro)missio de incarn(acion)e xp(ist)i. Abra-
he gen. 11. et 18. In semine
tuo be(n)edicent(ur) o(mn)es gentes. Da-
uid ps. de fructu ventris tui.
C Et nota q(uod) mat(thei) p(rim)o sub ordi-
ne p(er)sonar(um) a q(ui)b(us) p(ro)c(ess)it
signat(ur) x(pistu)s in carne s(cilicet) patriar-
chas p(ro)ph(et)as reges p(ri)ncipes
pastores et duces. Abraha
patriarcha. David p(ro)ph(et)a. Salo-
mon p(ri)nceps
Iudas pastor. Zorobabel dux.
It(em) mat. 16. Que(m) d(icun)t homines
e(ss)e filium ho(min)is. mat. 20. Ecce as-
cendimus ierusalem. It(em) mat. 8. Dix-
it ih(esu)s discip(u)lis suis filius hominis
tradet(ur) in manus peccator(um) et occi-
dent eum et die 3a resurget.
It(em) luce 2o descendens venit
nazareth et erat subditus pa-
rentibus suis. Et infra ih(esu)s
p(ro)ficiebat etate et sapi(enci)a cora(m)
deo et ho(m)ib(us). It(em) luce 19 venit
filius ho(min)is q(ue)re(re) et salvum facere q(uo)d p(er)i(erat)
Cristus aute(m) d(icitu)r filius ho(min)is q(uia)
humana na(tur)a q(ue) in p(ri)mo pa(ren)te se-
nuerat p(er) p(e)cc(atu)m in xp(ist)o reno-
vata quasi ad iuventutis ro-
bur refloruit. et iustu(m) ut
a p(at)re decrepito ac debili
filius calidior robore c(ontra) tyra-
num pugnaret et ut ei(us) vic-
toria nisi sibi s(ed) parenti p(ri)us
pugnav(er)at ad libertatem valeret.
Et i(de)o filius dei voluit fieri fi-
lius ho(min)is ut i(n) d(e)o ho(m)i(n)e sumeret
i(n) quo ho(mo) p(er) ho(m)i(n)e(m) diabolu(m) superaret.
It(em) q(uia) ip(s)e fuit verus ho(mo) c(ontra)
luce 24. Videte manus me-
as et pedes meos q(uia) ego ip(s)e
sum. palpate et videte q(uia)
sp(iritu)s carne(m) et ossa n(on) h(abe)t. It(em)
1 Ioh(annis) 4o. Om(n)is sp(iritu)s q(ui) (con)fitet(ur)
d(omi)n(u)m ih(esu)m xp(istu)m i(n) carne venisse
ex deo e(st). Qui no(n) (con)fitet(ur) ex deo
no(n) e(st) s(ed) antixp(istu)s e(st). It(em) in 2a
Ioh(ann)is. Qui no(n) (con)fitent(ur) ih(esu)m xp(istu)m
venisse in carne hic e(st) seduc-
tor et antixp(istu)s. It(em) c(ontra) eos e(st)
ex ip(s)o 48 se.

Contra illos q(ui) dicunt non esse animam q(uia) sit ostendit(ur) r(aci)one

Esse a(n)i(m)a(m) r(aci)onale(m) et huma(n)a(m)
carne(m) c(ontra) illos q(ui) d(icun)t
no(n) e(ss)e a(n)i(m)as. q(uia) aut(em) a(n)i(m)a sit
ostendit(ur) r(aci)o(n)e. q(uia) cu(m) q(ue)da(m) corpa
sint q(ue) no(n) nutriu(n)t(ur) n(ec) aug-
mentant(ur) n(ec) generant n(ec) mo-
ve(n)t(ur) motu voluntario ut la-
pides. Et s(un)t alia corpa que
nutriu(n)t(ur) augmentant(ur) et ge-
nerant sibi si(mi)lia ut plante.
Et s(un)t alia que senciunt et
movent(ur) voluntarie ut a(n)i(m)alia.
Et iteru(m) alia que senciunt et
movent(ur) motu voluntario et in-
tellig(unt) ut homines. relinquit(ur)
ut essencia corp(or)is sit p(ri)n(cipiu)m
a(ctionu)m actionu(m) har(um) s(ed) corporei-
tate q(uia) si p(rincipiu)m in corp(or)e esset
corporeitas invenient(ur) tunc
in om(n)ib(us) corp(or)ib(us). E(st) ergo
id a quo iste actiones emanant
dicit(ur) a(n)i(m)a. ab om(n)ib(us) p(atet) q(uod)
a(n)i(m)a e(st). Postea videmus actiones
in quib(us) conveniunt vegetalia
et a(n)i(m)alia et homines tamen sed s(un)t
nutrire generare. et actiones i(n) q(ui)b(us)
a(n)i(m)alia et ho(m)i(ne)s in q(ui)b(us) no(n) conveniunt
vegetalia ut sentire yma-
ginari et moveri voluntarie

z actos q sit ipe homi sed ro-
cinari intellige discne int bo-
nu z malu adinvenire ac-
tus z osiliari z delibcac et
elige. Erit g° in vegetabi-
libus pri^m nutriendi z gnari
q quib pri^m dicim aiam
vegetalez. In aialibus vo pri^m
senciedi ymagiandi z mo-
vedi 2^m appetitus q d aia
sesilib. In hoibus aut pri^m
rocinandi intelligedi p q d
aia rolis. p3 g° q aia ve-
getalis e sesilib z rolis. Est
Aug^s in li° de aia z spu ni-
chil est q tam novit aia
q id q sibi psto e. Si n^r nichi
n^r aie q q magis psto e q
ipa sibi g° n^t tam novit
q se cognoscit n^t se viue me-
misse velle cogitare scire z
ita impossibile e q aia ignoret
se ee. Ergo aia est. Alud scin^m
quid sit aia 2^m diffi°z sue
nois q sba tata quedam
est spus z no aia sed angelus
q aia z no spus ut aia sesilib
in brutis vegetalib in plantis
q aia z spus ut aia rolis q
est spus p naz rolili p qua
spalis e a corpe z separata
manet ut angelus. aia vo
est p naz vivibilit sed corpe
p qua corp aiando vivificat.
Anuc vo sba n^t spus n^t aia
ut quidam a^a sba creata. Dif-
finit aut aia rolis actus ut
spus. actus ut aia. actus ut spus
z aia. Ut spus diffi sic 2^m
ysaac. Alia e sba incorpea
intellectualis illuminationum q
sibi a primo ultima relatoe p-
ceptiua. Receptio luis du-

A

B

plex

una gnitu ad p^m ee q gna-
lib cocernit rei. ut i igne
qui lumie recipit cu suo
primo ee z io e ei nale et
totum. Alia gnitu ad 2^m
ee qd d bn ee qd no est
gnale z totum. ut recepto
luis in ac. prius e n ee ac-
ris z p9 recipe lume. Ange-
lica na prima relatoe recipit
illumianeo a primo lume deo. z
ht q statim cu fuerunt illuma-
ti angli fuerunt z intellexe-
runt. Anima vo rolis 2^a
relatoe z ht q aia q cito
est no intelligit indicando
s d rebus intelligibus z ideo
bn d illuminationum q sibi
a primo ultima rela°e pceptiua.
Ut aia diffi d q d gpa
z univit corpi s ut motor
mobili. z ut nauta navi-
z 2^m h diffi sic a remi-
gio. Alia e sba incorporea
regens corpus. q spus hua9
corpi iungi ut i re regno
suo qd gubnac dz z ad ins-
tar imperatoris ciuil iungit
z cplt sibi z corpi merri
z ht q d regens corpus
Compar z corpi z univit
ut actus z pfecto ipis z for-
2^m qd diffi abaz le i li°
2° de aia. Alia e prius actus
sy pfecto corpis physicior-
ganici hns vita i potencia
hec ro quib e aie vegetali
sesili roli. i quintu e aia s. cor-
poi vivilib. Dicitur aut q actus
prius d rei pfecto. dr est
ad pfecto. Und 2^m hutio q
adducedis nos dicim puerorum p-
fectu rolilite q h rox. Alia
2^m usu sed dicim virum pfectu
rolabilite q pt uti rone

C

D

E. Dicitur distinguitur duplex esse actus scilicet
primus habitu et secundus usu. Actus
sive perfectio primus habitu est primus actus
perfectio secundus usu est secundus actus. Cum
ergo anima sit perfectio et forma et
actus corporis est actus primus et
non secundus. Cum autem sit actus de-
finitur tamen dicitur corporis sed quia
corpus est artificiale ut statua
et domus et naturale sive physicum est
anima actus corporis physici non
artificialis. Et quia physicum vel
naturale corpus est non habens vitam
in potentia ut lapis et ignis. Et
est corpus physicum potentia vitam
habens ut corpus plante vel alius
vel hominis. Est anima actus primus cor-
poris physici potentia vitam habentis. Sed
quia corpus naturale potentia vitam habens
quandoque est imperfectum et ideo accommodatum anime
incongruum sicut semen et partus non
formatus. Et est corpus naturale
potentia vitam habens perfectum et accommodatum
anime congruum. Et ideo organicum
est id est anima est actus primus corporis
physici organici potentia vitam habentis.
Corpus physicum organicum id est
instrumentale est corpus quod natura ipsa
fabricavit et aptavit ad opera-
tiones. Ita ut licet ipsa aptitudo
et figura cuiuslibet appareat scilicet ma-
nus pedes ad gressus lingua
et labia ad formandas voces.
F. Ut spiritus et anima differunt [illegible]
vero per comparationem ad creaturas [illegible]
Et ab Augustino anima est omnium
similitudo quia ut dicit Augustinus libro
de spiritu et anima anima ad simili-
tudinem sapientie facta in se omnium gerit
similitudinem quia similis est lapidibus per
essentiam arboribus per vitam animalibus
per sensum et imaginationem hominibus
per rationem angelis per intellectum deo per
intelligentiam. Est similis et [illegible] per [illegible]

atque per imaginationem, aeri per rationem,
firmamento per intellectum, celo celorum
per intelligentiam. Sed spiritus differt per comparationem
ad corpus cuius est perfectio. Ab Augustino
sic anima est substantia quedam rationis par-
ticeps regendo corpori accommoda-
ta. Quia quedam anima est substantia regendo
corpori accommodata sed non se-
parabilis immo cum corpore cor-
rumpitur sicut vegetabilis et sensibilis in
plantis et brutis. Et ideo non est
substantia quedam id est particeps rationis. Quia
non manet si separatur. Sed rationalis
anima in se substat et sine corpore.
Et ideo est substantia quedam. Sed est substantia
quedam tota et perfecta non aliun-
de possidens rationem ut deus et
non rationis particeps. Sed tota ac-
cipiens rationem. Sed quia itaque est substantia
quedam rationis particeps ut an-
gelus sed corpori vivificando
et sentiendo et movendo non est
accommodata. Ideo erit anima rationalis
substantia quedam rationis particeps regen-
G. do corpori accommodata. Et
tangitur natura anime. Dicitur rationalis se-
paratur [illegible] contra spiritus dicitur
substantia quedam rationis particeps. Et
unibilis [illegible] dicitur anima et
distinguitur ab anima angeli et [illegible]
additur regendo corpori accommo-
data. Ratio non differt per comparationem
ad deum et [illegible] dicitur quia vel in rela-
tione ad deum ut ad principium vel
in relatione ad deum ut ad fi-
nem. In relatione ad deum ut ad
principium sic diffinitur anima est deifor-
mis spiraculum vite. Deiforme
dicitur ad differentiam anime rationalis spiraculum
vite ad differentiam angelice nature [illegible]
ad [illegible] [illegible]. Secundum ad [illegible]
H. anime. Et tangitur [illegible] anime
rationalis. Secundum quod deiforme dicitur

rationalis. secundum quod dicitur spiritualis dicitur
sensibilis. secundum quod dicitur vite dicitur
vegetabilis. Construitur autem hec distinctio
quantum ad hoc quod dicitur spiritualis vite
contemplative. Primo formavit deus hominem de
limo terre et inspiravit in faciem eius spiraculum vite
Construitur ad hoc quod dicitur deiforme
contemplative. Psalmus: Faciamus hominem ad ymagi-
A nem et similitudinem nostram. Anima similis est deo quia
sicut deus omnem creaturam sic
anima omnem creaturam corpoream dig-
nitate vincit. Sicut in deo est per-
sonarum trinitas in unitate substantie sic
in anima trinitas potentiarum in una
substantia anime. Sicut deus invisibilis
implet et regit mundum sic et
anima corpus. Licet tamen sustentetur
corpore anima non tamen deus mundo.
Sicut deus immortalis ita et
anima. Secundum Augustinum anima est
B spiritus intellectualis rationalis semper
vivens semper in motu bone ma-
leque voluntatis capax secundum
benignitatem creatoris atque sui
operis officium variis nuncupa-
c tur vocabulis. dicitur enim anima dum vege-
tat, spiritus dum contemplatur, sensus
dum sentit, animus dum sapit,
mens dum intelligit, ratio dum dis-
cernit, memoria dum recordatur,
voluntas dum vult. Ista tamen non
differunt in substantia. licet nomina sint
diversa quoniam omnia ista una anima
est. Proprietates quidem diverse sed
D una essentia. Cum spiritus tamen et anima
sint eadem essentia quia omnis anima spiritus
sed non omnis spiritus anima. Cum autem
anima sit spiritualis nec [illegible] habet
[illegible] terrenum vel humidum
vel aereum vel igneum nec habet
colorem nec figuram nec pondus
nullo loco continetur nec membris
circumscribitur nullo spatio finitur
sed ista esse cogitanda et intelligenda

dea sed sapientia iustitia et cetere vir-
tutes ab omnipotente creatore. Iste
diffinitur in relatione ad deum et
ad finem quo diffinita est ascen-
sura. Anima est spiritus intellectua-
lis in se et in corpore ad beati-
tudinem ordinatus. quia angelus
est spiritus intellectualis ideo additur
in se et in corpore. et sic non an-
gelus ordinatur ad beatitudi-
nem tamen in corpore. Iste secundum Isi- e
dorum anima est substantia incorporea
intellectualis rationalis invisibilis
immortalis. quibus ignota sunt ac
occulta origine inestimabilibus
terminis in se ad [illegible]. Iste
Richardus: anima est virtus in-
visibilis simplex in essentia mul-
tiplex in efficatia, sui ipsius
conscia, perpetua et immobilis. Iste
anima est vita vivificans [illegible]
oculus animi palatium [illegible]
Attende anime potestas valens et F
corpus efficationis invisibilis mo-
vet manens immota. Apprehe-
dit visibilia invisibilis. Vis
ymaginativa facile et prompte
fingit innumeralia edificat
destruit reparat construit. Vis
rationalis de singulis diffinit in-
venit indicat disponit. Vis
memorialis infinita recipit
confert servat. Liberum arbitrium
tacita auctoritate imperat quod [illegible]
arbitrari velle facit. Deitas
non vult ipsam cogitare ad quod
non potest intelligere. Voce celes-
tia et divina spectacula sublimiter
conspicit. animo pervenit. se ac
cognoscit. tamen vis quis sceptris
influunt. Iste affectio tot apportatur G
in tot delectatur. tamen multiplex mo-
vetur spe timore gaudio tri-
sticia in infimis mediis et summis
secundum apicem deo visibilis est

Iste anima est spiritus invisibilis corporis
vehiculum vitae appetitus vege-
tativae. Quia vero anima invisibilis est
ideo in corpore invisibiliter movet
et de corpore invisibiliter egreditur
oculo corporis corpora videt
oculo mentis spiritualia et cor- g.
poralia spiritualiter intuetur.

De dignitate anime contra illos
qui animam vilipendunt

h. Ex parte anima nota quod anima est in-
signita dei imagine
decorata similitudine desponsata fi-
de dotata spiritu redempta
sanguine deputata cum ange-
lis capax beatitudinis. Quod bo-
nitatis participes vos tante
dignitatis est anima quod ad eius
redemptionem non potuit sufficere
totus mundus. Ideo redempta est k.
non corruptibilibus auro et ar-
gento sed precioso sanguine Ihesu
Christi i. Petri i. Secundo est contra illos
qui suas animas vilipendunt
qui pro uno solo peccato eas donant
qui animam pro carne ponunt quia
carnem faciunt dominam et animam an-
cillam qui propter verbum terrene
insignias ornant quod cito
vermibus devorandum est in sepul- l.
cro et de anima non curant quam
tenentur bonis operibus adornare
ut in celis possit deo et an-
gelis presentari. Tertia ergo co-
minatio dabitur ergo pro anima sua
Augustinus 16 capitulo 8 Fudit Christus sangui-
nem suum. Fundat ergo et suum
cottidiana afflictione corporis
et si non potest suum a se totum
fundere ut pro mundi ritibus saltem
compunctionem quod si longiori
martirio saepe fundat. Sit latum
vitae longum attendens quod
velit ipse non quod tu. [illegible]
id nos curat plus erit
in [illegible] confessor. Iste pis-

tinctus maximae fundens sanguinem

De tribus viribus anime et ad quid habilis sit
per singulas

Ex parte anima alia est rationalis
concupiscibilis irascibilis. Per
concupiscibilitatem appetit per iras-
cibilitatem contempnit per rationalitatem in-
ter ea discernit. Per rationalitatem
est habilis ad cognoscendum sub-
se infra se in se et supra se.
Cognoscit enim deum supra se et
se ipsam et angelos in se
et quicquid celi ambitu continetur
infra se. Per concupiscibilitatem et
irascibilitatem habilis est affici ad
aliquid appetendum vel fugiendum
adamandum vel odiendum. Ratio de
rationalitate omnibus potentiis anime ordi-
natis omnibus affectibus affectus
non conscriptus est. Dum de eo k.
quod amamus iam gaudemus vel
gaudere speramus et de eo quod
odimus tamen dolemus vel do-
lendum metuimus. Ex obiecto de
concupiscibilitate gaudium et spes
de irascibilitate metus et dolor
oriuntur. Qui quidem quatuor affectus
anime sunt omnium vitiorum et virtutum
quasi quaedam principia et quibus ratio
affectus non omni operi nomen l.
imponit. Et quia virtus est
habitus mentis bene dispositae
componendi et instruendi atque
ordinandi sunt anime affectus ad
id quod debent et quo debent ut
in virtutes possint proficere
alioquin in vicia cito cadent.
Cum ergo prudenter fortiter mo-
deste et iuste amor et odium
instituuntur in virtutes conver-
tuntur prudentiam scilicet fortitudinem tempe-
rantiam atque iustitiam quarum ori-
gines cause et radices sunt
omnium virtutum. Et licet omnia
cum affectuose ac virtuose in

anima instituitur per odium vindi-
cativum proficit in amore dei et
proximi per contemptum temporalium
et inferiorum crescit in desiderium
eternorum et superiorum. Item habet anima
virtutes sacramentales scilicet fidem spem
et sacramentum baptismi et penitentie et cetera
quibus consecratur deo. Item habet vir-
tutes a quibus coniungitur deo et
quibus perficitur ut est humilitas
puritas caritas. Item habet vires qui-
bus corpori coniungitur scilicet naturalem
vitalem et animalem. Est enim deus
trinus et unus verus et perfectus.
omnia tenet omnia implet omnia
sustinet omnia supportat et com-
plectitur. Sic anima istis viribus per
totum corpus diffunditur non loca-
li distantia sed vitali amore. Natura-
lis quadripartita est scilicet appeti-
tiva retentiva expulsiva et
distributiva. Appetitiva anima
per corpori appetit. Retentiva
sumpta retinet donec digestio
fiat. Expulsiva nociva et
superflua expellit. Distributiva
cibos membris distribuit prout
expedit. Vis vitalis est in
corde alia in cerebro et inde
vigere facit quinque corporis sensus.

Que exiguntur ad esse hominis contra
varios errores de assumptione na-
ture humane in christo.

Ex anima vero rationali et humana car-
ne compositus natura ad esse ho-
minis exigitur. Corpus et anima ex
quorum coniunctione verus homo consistat
ut de re. uni. In quantum dilec-
de cons. di. ii. c. Est quod dicimus
contra valentinianos qui dicunt christum
de virgine nil corporis assumpsis-
se sed per eam quasi per fistulam tran-
sisse. Et contra illos qui dicunt christum
corpus celeste assumpsisse ex
beata maria et beatam mariam in
celo creatam fuisse. Ad quod in-
ducunt i. Cor. xv. Qui de terra
terrenus qui de celo celestis et
ita ut dicunt sicut corpus ade de
terra plasmatum sic corpus christi
de celo formatum sit. Aliud quod eos
inducunt quia ewangeliste non repe-
rerunt generationem marie quia non
inveniebant a quibus genita esset
et hoc ideo quia non erat generatio ut
dicunt. Verumtamen quia non fuit hoc
sic quia non erat mos sacre
scripture parentelas per feminas
texere sed per viros. Propterea
non erat nisi ut quod omnes vi-
ri ducant uxores de tribu sua
et cognatione. Et tunc femine ma-
ritos de eadem tribu acciperent.
Hos autem errores destruunt
hec et alia vera que sequuntur. Quod
autem beata virgo mater non fuit
de patre et matre et quod christus
verus homo patet Ro. i. qui
factus est ei ex semine David
secundum carnem. Item Ro. ix. ex
quibus patribus christus secundum carnem
sit. Si ergo christus de semine Da-
vid secundum carnem et non descen-
dit nisi per matrem. Glosa virginem
ergo ipsa fuit de semine David
et non mater et non celestis.
Item Luce i. Elizabeth
cognata tua. Si cognata fuit
ergo ex parte patris vel matris. Item
Joh. xix. Stabat iuxta crucem mater
eius et soror matris eius.

Contra diversos errores de assump-
cione nature humane in christo.

Ex anima rationali et humana carne
compositus est contra Appollinari-
stas Evomianos qui dicunt
christum corpus sine anima as-
sumpsisse. Et contra illos qui dicunt

nichil fieri preter corpore et anima Item
quos ei fuit compositus ex corpore
et anima patet de anima quam dei filius
ondit Ioh. 10 animam meam ego
pono et iterum sumam eam. De car-
ne Luce 24 palpate et videte q[uia]
spiritus carnem et ossa non habet. De utro-
que non derelinques animam meam in
inferno. Item Petrus in actibus
2o prudens locutus est de re-
surrectione Christi quia neque derelic-
ta est anima eius in inferno ne-
que caro eius vidit corruptionem

F. Item quia dispositiones et conditiones
carnis et anime humane assump-
serit scilicet passibilitatem et morli-
tatem et huiusmodi sacre scripture testi-
moniis plenum patet per psalmum repleta
est malis anima mea et
cepit tedere et pavere Matth. 26
Item fatigatus fuit ex itinere
Ioh. 4. Item esuriit cum ieiu-
nasset 40 diebus et 40 nocti-
bus Matth. 4. Item dormivit Matth.
8. Item lacrimatus est Ioh. 11 et He-
breorum 5 [?]. 10. Item flevit super civi-
tatem Ierusalem Luce 19. Item spuit
in terra et fecit lutum et linivit
oculos ceci Ioh. 9. Item circumcisus
est Luce 2o. Item crucifixus est Matth.
27 Marc. 15 Luce 23 Ioh. 19
Act. 2. Item post resurrectionem et ascen-
sionem [?] manducavit et bibit
vere ut verus homo Luce 24 et 14
et 22 Marc. 16 et Marc. 2o. Item Ioh.
4 petiit a samaritana bibere
Item Act. 1o et questus [?] per quar-
ta ab ... Item Petrus de
act. 10 dedit eum manifestum
fieri nobis qui manducavimus
et bibimus cum illo. 1 Ioh. 1o
quod audivimus et vidimus oculis
nostris et manus nostre contrecta-
verunt de verbo vite. Luce 1o

venit filius hominis manducare
et bibere. Item quia manducavit car-
nes Matth. 26 Luce 22 cum des-
parte nobis pascha ut man-
ducet. Item ideo desiderio desi-
deravi hoc pascha. Item quia man-
ducavit post resurrectionem Luce 24 ob-
tulerunt ei partem piscis assi
et favum mellis et cum mandu-
casset coram eis sumens re-
liquias dedit eis. Item Ioh.
21 afferte de piscibus quos
prendidistis et infra cum pran-
didissent dedit ignis simonem [?]
petro. Ibidem suscepit Christus
meam misericordiam humanitatem
infantie vagitibus demollita
pueritie panis astricta imme-
tus sudoribus vexata ieiu-
niis maceratam vigiliis af-
flictam itineribus fessam post af-
flictam flagris laceratam suppli-
ciis deputatam cum mortuus
ditatam vero gloria virtus ad ce-
lorum gaudia duxit Christus in
dextera dei patris collocavit

G. Ut dei filius ondet se vere uni
homo hominis here et assumpsisse
suscepit defectus corporis fa-
me sitim et huiusmodi ~~non tamen sus-
cepit omnes defectus~~
et defectus dicit scilicet tristicia timore
dolore et huiusmodi non tamen omnes
defectus culpe nec omnes defec-
tus pene sed illos quos ad opus
hominis ei assumere conveniebat
et sue dignitati non derogabat
Dicit non contradiciendum gratia et cor-
poris vicia ad quos fuit immunis

H. Veros defectus habuit quos et
nos sed non ex eadem causa. Nos
non ex peccato originali et conditione
corruptionis humane. Christus
autem ex sola pietate misericordie

de utero ipse tustulit vanitatem meam infirmitatem. Unde Ambrosius: Ut homo habuit tristiciam quia in eo suscepit affectum ut operatur in tristibus est dolet. Sic pro me et in me doluit qui ipse nichil habuit quod doleret. Dolens in domine ihesu mea vulnera non tua quia tu non pateris sed pro me doles. Ex predictis patet quod ihesus christus assumpsit animam cum potencia sua et carne cum disposicionibus et passibus suis per quos passus vobis in passione et ante passionem defectus carnis fame sitim fatigationes erumpnas et dolores carnis sustinuit. Ut dicitur Gen. in glosa. Non tamen sic natus est de virgine ut deitatis iniciam acciperet. Qui audis de virgine deum nasci, deus non fuit post bethlehem et per illo defuit.

A. Quibus modis ponitur caro

Humana carne et caro sumitur per vita. 1 Cor. 11. Non omnis caro eadem caro sed alia hominum alia volucrum alia iumentorum. Sumitur pro persona. Ysa. 40 et 42: Videbit omnis caro salutare dei nostri. Sumitur pro fragilitate. Gen. 6: Non permanebit spiritus meus in homine quia caro est. Sumitur pro carnalitas. 1 Cor. 15: Caro et sanguis regnum dei non possidebunt. Sumitur humana natura. Joh. 1°: Verbum caro factum est. Augustinus: Verbum caro factum est per quod habitabit a nobis sed per quod factum est caro habitavit in nobis. Non tamen per conversionem sed per naturam. Contra illos qui dicunt quod iusticia vel natura venit filius dei in carnem

Humana carne virginis paruentur contra illos qui dubitant mariam fuisse angelum et in celo fuisse creatam. Si deus fecisset novum hominem qui non esset de genere ade, non pertineret ad genus humanum quod natum est de adam, quare non debet satisfacere pro eo. Cum non esset de illo. Sicut enim de adam et eva propagatum in omnes homines. Sic decuit quod illi ut qui nascitur de illis satisfaceret pro illo peccato. Et non quod opera que sunt super naturam attestantur eius deitati. Sic defectus et infirmitates eius que in sacra scriptura leguntur attestantur eius humanitati. Et non quod christus qui venit omnes salvare accepit aliquid de omni statu hominis. De primo statu qui fuit ante peccatum accepit naturam humanam sine peccato. Unde Augustinus super Joh. 3°: Qui desursum venit super omnes est. Desursum id est de altitudine humane nature ante peccatum de qua altitudine verbum dei assumpsit naturam humanam sine culpa. De 2° statu qui fuit post peccatum et ante graciam assumpsit penam et alios defectus. De 3° plenitudinem gracie. De 4° non posse peccare et dei contemplacionem perfectam. Contra illos qui dicunt mariam in celo fuisse creatam.

B.

Humana carne. Si quaeritur qua iusticia vel necessitate venit filius hominis vel filius dei in carne. Respondetur quod ea necessitate qua venit medicus ad egrotum, qua liberator ad incarceratum vel compeditum, qua sacerdos ad parochianum, qua visitator ad inclusas, qua vir ad virginem dum desponsabat

C.

obsidione castri sui. qua medi-
ator ad discordes et ab uno
vadat ad alium portans pacem
Joh. 14. vado et venio ad vos
unus est enim deus mediator dei
et hominum homo ihesus christus. Et hec con-
querebat job quia intercessorem homi-
nem habebat. non est qui utrosque va-
leat arguere et mittere manum
in ambobus. talem mediatorem
requirebat iob qui cum utrosque cor-
ruptos haberet principium dicens
non est qui utrosque. scilicet deum et
hominem non possit arguere. quia solus
potuit christus qui iustus est
deus et homo cum hominibus homines ne
delinquerent arguere et deo ne
homines feriret obstitit et iram
iudicis moriendo temperavit
et manum posuit in ambobus
quia exemplaria hominibus que imi-
tarentur exhibuit et deo in se
opera quibus hominibus placeret
ostendit. ut deum furentem reti-
nere potuit gladium et hominem
corripere qui contra omnipoten-
tem protervitudo extollebat ma-
B. num suam. j. thimoth. 2o. Sed
si queratur qua racione assumpsit
carnem Respondetur quia ea racione qua
elemosinarius assumit corpus suum
ad distribuendum panes pauperibus
qua redemptor saccum pecunie
ad redimendum captivos. qua me-
dicus pixidem vel alabastrum
unguenti ad salvandos infirmos
Sed mali pauperes contemptis cibis
panibus ruperunt cibum corporis
furiosi captivi contempserunt saccum
pecunie cum tanta pecunia sue
redemptionis. frenetici infirmi fre-
gerunt alabastrum preciosi un-
guenti sed pixidem preciosa sa-
E. lutis hec medicina. Et si

querat contra quod deus non racio-
nabiliter se mutavit quia dixit
ego sum et non mutor. Respondetur ut superbos
ad humilitatem reduceret et ad ca-
ritatem accenderet inimicos. Ni-
chil enim provocat nos adeo ad qua-
litatem dei accendere quam quod ipse
filio suo non pepercit. Ro. 8
quia maiorem caritatem nemo
habet ut quis animam suam ponat pro amicis suis. Joh.
15. Sed non magis nos ad humi-
litatem invitat quam quod deus se-
metipsum exinanivit formam
servi accipiens factus obediens usque ad mortem. philip.
2o. qualiter et ex quibus compositus est christus

Compositus ihesus christus ineffa-
bilis simpliciter et 2o dicitur
F. compositus 2m humanitatem. quia per-
sona christi constat et conficitur ex deo
et homine et ideo vocatur emanu-
el. i. nobiscum deus ysa. 7. et est
verus homo quia omnes partes in ha-
bet naturam et veritatem ipse con-
tinet ex quibus corpus constat. de con. q.
G. d. 2. hic est quod dicimus Et non
quod in hac compositione nulla facta
est visibilitas vel mutacio utriusque
Sicut enim ex anima et carne fit
unus absque utriusque permixtione
sic deus factus est homo ita quod
non divina natura in humanam mu-
tata humana confusa est in divina. et
ideo ihesus christus dicitur deus secundum divi-
naturam et homo secundum humanam. sed homo
dicitur rationalis secundum animam et mortalis
secundum corpus quod secundum nostram mortalem humani-
tas assumpta est in deum in con-
fusa. Sicut enim deus non mu-
tatur miseracione ita homo non
consumitur benignitate. homo deo ac-
cessit ut esset quod non erat non
tamen esse desiit quod erat Et non
quod magis mirabile est deum
humanam carnem assumpsisse quam

si celu & tra destruet & oia
iteru renouaret. Si qrat̃ que
d̃ unu tãc̃ sciu & no d̃ unu
aia sciu cu ho cstat ex car-
ne & aia respotu cu maior sit
silitudo int̃ unu & aiaz q̃ int̃
unu & carne. Rnde q̃ io d̃
unu tãc̃ sciu e q̃ sciu poscie
dauid zm carne. Ro. p̃o no
zm aiaz q̃ aia no fuit ex
aia traducta si tm̃ tãc̃ uel
p sinodochen unu d̃ caro sciu
i deus scius e ho. Si qrat̃
utru in cpoitõe hoĩs assupsit
igrãz ? sed dĩ infirmitates.
Rnde q̃ ia hois assupta a
suma sapia sta fieri debuit
sapiet & io no fuit assuend
q̃ ullo mo eet utile si valde
nociua ad opus qd̃ eat factur
futur. xpo no ei facet tot et
tãta opa sine inusa sapia
a qua credent oi hoies si ipm
sicut ignorante. ad aliq̃d eet
ei utilis igrãa oru ipe huit
sciam. cu ipe eet suma sapia
no tn ea ondit publice hoi-
bus si p tpe occultauit. Rom
no uide si qrat̃ utru assup-
serit impotẽz volendi uel age-
di bonu uel immundicia sine
corrupciõe pcti. Quare xpus
proficiebat sapia et etate et
gracia

Ompoitus in hac cpoitõe
huit xp9 pleiudĩe sapie
ac grẽ in quibus pficiebat luce
2o. Omia sed d̃t. Breuter rndz
hois nãz pficiebat sapia
no q̃ ipe eet sapiẽtor ex
tpe qui a suma cceptõis hora
plen sapie plenus erat si ea
retib ex tpe demonstrabat. Rndz
hois nãm pficiebat etate

de infancia ad iuuentute pfici-
ebat & gra no accipiendo qd̃
no hebat si pcedendo aliis
donu grẽ qd̃ hebat. & sic
pri ad laudez & hoibus ad sa-
lute pficiebat sapia et
gra. sed d̃ plerũqz pfice in
cura sibi cdita dũ p ciuis
industriã alij pficiunt. Rnd
no pfcc rquiruit ipe sa-
pie & intellectus. ysa·11. Con-
tra illos qui personam carnis aliam
fecerunt quam deitatis in xpo

Na in duabus natis p-
sona. Contra Nestorianos
qui beatam virginem matrem no
dei si hoĩs tm asserunt genitrice
ut alia psona carnis aliqui
asserunt deitatis. ut unu xpm
in uõ dei & carne credunt
si separatim atqz sciunctim al-
terum filium hoĩs pdicat. hij
scindunt & rumpunt corrigia
calciamenti eius. Hec heresis
e dapnata. in d̃ x̃ Sibi e p̃o
2a sinodus & ·16· d̃ ·6· et
·2e q ·iiij· & ·2e q ·j· maio-
res. Hoc & c d̃ Eutichianos
qui xpm in humana assup-
coz negat cpistẽ i duabus
natis. licet dicat ipm cõ-
sistere ex duabus si sola in co
diuina asserunt ee naturã. i gñra
dicunt ee cfusa natãz. sed cũt-
ta uini infusa i mari cuti
in mare. de ista hese in d
c. p̃o & 2a & 10. d̃ 6. quota
sinodus. Hoc & c d̃ Theodoru
qui dicebat aliud deu esse
unu & aliud xpm. & scãz mariaz
virgine negabat genitricez
dei fuisse. 14. d̃ sed. & 16. Et
contra Arrepsalitas & Theodo-
sianos & Agnoitas qui

Eutychis et nestorii secuti sunt
errores de quibus 22. q. ultima
c. quidam. Hos errores impug-
bocinus in libro de trinitate sic dicens
utrus in medio vero decore
collocata consistit. Si quis enim
ultra vel infra quam oportuerit
quis a virtute discedit. quo itaque
si et horum haec non valet possunt esse
nec infra nec in christo due
nec quatuor persone sicut ut nestorius
ait aut una persona una natura
ut sed eutyches dixit a una
persona due quis nec ut catholica
fides credit. aut una natura due
persone quod nunquam hereticorum adque
attigit. Constat igitur ut ea sic
vera quam fides catholica pronunciat
ut geminas scilicet sed una
esse personam ut hic dicitur. Hoc quoque
per exemplum ut in candela sunt tria
cera lignum et ignis Sic in
christo per cera caro per lignum anima
per ignem divinitas Item sicut nuce
cortex testa nucleus Item in
uno nucleo lac oleum et aqua
Item quemadmodum persona hominis est ex duabus
bus et in duabus naturis una
persona tamen non plures Item anima
bus sunt tota et corpus est ex duabus
bus sed ex anima et genus eorum
posita et utraque permanet nec
natura propria declinans Item sed
aurum vel argentum cum inde
fit vas quod non mutatur quam
ad materiam licet mutetur forma
Item sed si lana intingatur in aqua
liquore non mutatur natura Sic
dei filius in virgine carnis
trabea indutus assumpsit quod
non erat nec mutatur in eo quod
ante erat Item sed in sole calor
et splendor in uno radio
sunt inseparabiliter tamen calor re-

cipit fervorem tamen splendor tamen
illuminacio ista quamvis aliud sit ad
singula agunt Sic tamen filius
suscepit carnem qua carne
pater et spiritus sanctus maiestate non sus-
ceperunt Sicut in cithara ars
manus et corda simul operantur sed
nec ars nec manus sonum reddunt
sed cum corda simul operantur Sic
nec pater nec spiritus sanctus suscepe-
runt carnem sed tamen cum filio simul
operantur Et sed sola corda so-
num reddidit Sic solus filius
carnem suscepit. Prodita sunt
contra iacobitas sive iacobinos
qui dicunt christum unius nature et
voluntatis tantum sed et unius persone
Contra quos infra ibi qui tamen
non divinitatem Quare non dicitur
in christo una natura sed una persona

Una in duabus persona naturis persona
nota quare non dicitur in christo
una natura sed una persona quia natura
natura composita consubstantialis potest esse cum
illis naturis ex quibus componitur
Item in tali compositione compositum efficitur
aliud sed ex duabus naturis fit
una persona imperfecto Item non possunt
due persone non possunt dici in christo
quia non unitas persone assumpsit
sed assumendo naturam univit quia
anima et corpus antequam uniuntur
in persona non erat vel sic unita
ad personam Item quia ergo persone erunt
in trinitate quatuor contra fidem fides
et confessio trinitatis Item quia propter hec
unionem non dicitur deus homo vel econtra
Item frustra esset quod dicitur filius ex mu-
liere vel unus mediator vel
unus tamen filius et homo Est ergo una
in duabus naturis persona non confusis
naturis neque mixtis sed societate
unitis quod est contra theodosianos
et gaianitas qui dicunt ex
compositione duarum naturarum una

stanni sed ex commixtione aque et mel-
lis fit potio que nec est aqua neque
mel. Et sed ex auro et argento
conflatis fit aliud quod non est
aurum nec argentum, id est electrum.
Et hunc errorem impugnat Boecius
sicut patet infra. Deus ergo hominem
assumpsit, homo in deum transiit non
nature versibilitate sed condescensione
divine dei dignatione ut nec
deus mutaretur in humana fragilitate
assumendo hominem, nec homo in divina
glorificatus in deum, quia mutatio
et versibilitas nature et diminutionem
et abolitionem facit. Ad quid va-
luit in Christo diversitas naturarum
et unitas persone. iii

Vera in duabus naturis persona
una filius dei divina sit nec
minuit humane naturae; ut illius
ad infima inclinatio nostra
fieret ad summa provectio. Sicut
enim dicit Augustinus ad hoc valuit in
Christo diversitas naturarum et unitas
persone, ut quod operis erat sive ad
hominis restaurationem, si humana non
posset, hoc faceret divina natura; et si
divinam non conveniret, exhiberet
humana, ut per humanam quod illa
debebat et per divinam posset quod
impediebat. Et ideo quia debitor
restaurationis humane non debe-
bat nisi homo, nec eam poterat facere
nisi deus, necesse fuit ut deus
hominem assumeret in unitate persone
et esset idem homo qui deus. Quatenus
quod in natura solvere debebat et
non poterat, in persona esset qui
posset. Hec autem est ad mira-
bilis et super eminens omnium no-
vitatum novitas unitatis, qua
in una persona idem ipse dei filius
et hominis sit unitus, ut levaretur
homo deo coniunctus per unitatem

persone. At deinde deus homini
compassus ut statim sequitur in litera
sententia. Nec sic convertit deum
et hominem ut nec homo a deo se-
parari tempore nec ab homine deus
valeat passione. Ne quod absit
alius filius dei alius filius
hominis credatur. Et ideo qui eius
hunc in impassibilitate convenit
nec separari ab invicem patitur quia
unitas non patitur sectionem. Ut
Leo quod loquitur scriptura utriusque
nec deo in suis proprietatibus per-
manenti tanta facta est unio ut
quicquid ibi est dei non sit ab ho-
mine separatum et quicquid est in homine
non sit a divinitate divisum. Quan-
ta est enim unio dei et
hominis in Christo Ihesu ut una
persona sit ipsius Christi non due
quia quamvis idem sit una
persona facta est unus et homo, id est te-
stum est ut persona quod deus est
esset homo. Vide propter unitatem
dei et hominis in Christo Ihesu et
propter unitatem et singularitatem
persone et deus assumens dicatur
passus. I Cor 2. Si enim cognovis-
sent nunquam dominum glorie crucifix-
issent. Et homo assumptus dicitur filius
dei Luce primo. Quod nascetur ex te
sanctum vocabitur filius dei. Et filius dicitur
descendisse de celo. Johannis primo
3. Nemo ascendit in celum nisi
qui descendit de celo, filius hominis qui est in
celo. Et filius hominis dicitur habere
potestatem iudicandi. Johannis 5. Sicut
pater habet vitam in semetipso sic
dedit et filio vitam habere in se-
metipso, et potestatem dedit ei
iudicium facere quia filius hominis
est. Et filius hominis dicitur habere potesta-
tem dimittendi peccata. Matthei 9. Ut
sciatis autem quia filius hominis

Iste potestatem dimittendi peccata in
terra cum dixit paralitico surge
tolle grabatum tuum etc. Et nota
quod iste locutus deus est homo
homo est deus. Christus est filius hominis
Christus est filius dei in persona
sunt. Et potius pars pro toto ut dicitur
de parte C. dicitur non est ista hec lo-
cutio deus est homo. etiam est
temporalis simpliciter contingens. Et creator
creatura. Ista vero ista Christus
est deus et homo. i. huius veritatis
naturam. Sed hic dicitur in his qui
h.. quod et quia secundum quod dicitur primum
deus primus et diligens habe
intelligere D. attendas distinctionem
~~...~~ Sicut filius dei descen-
dit filius hominis crucifixus
est. Secundum unitatem persone filius
hominis descendit et filius dei
crucifixus est. Tanta non est
unio utriusque nature quod idem est
filius dei qui filius hominis
et filius hominis qui filius dei
et quicquid dicitur vel predicatur de filio
dei potest dici vel predicari de
filio hominis et econverso nisi ubi sit
vocabulum in quo aliqua repugnantia
includatur. Sed sic intelligitur aliquis
illorum includitur sic unius nature
ad alteram sed unire uniri in-
carnare assumere assumi vel
negocio communis cuius oppositum alii
competit sed incipere esse creari
et sic huius omnimoda unio utrius-
que nature in persona illa tamen que
pertinent ad divinitatem trium personis
que autem ad humanitatem non sunt
predicanda de tribus personis generaliter
nisi de persona filii tantum. Dicitur
unde quod est filius dei per naturam
est filius hominis per gratiam. Er-
go ipsus Christus simul utriusque
nature .i. deus et homo una persona

unus filius unus deus cum patre et
spiritu sancto. auctor omnium atque
rector qui se ipsum non hominem
exhibet non deum. non omnipo-
tentem non infirmum ut inter
se contrarietas divinitatis et humanitatis vi-
tetur in negocio contrarias pri-
antur non supplicat non im-
perat non se dicit delictum non
latroni promittit paradisum et secundum
quod tamen confugit agit secundum utrum-
que naturam. Et nota quod quociens
humanitas filii adiuncta sibi
divinitate petit aliquid solo pa-
tris utitur verbo innuendo po-
tentiam que patri attribuitur per quod
sit effici quod rogatur. Quare
Christus adoratur cum sit homo
E. Una in duabus naturis persona
Damascenus unus est Christus
deus perfectus et homo perfectus quem
adoramus cum patre et spiritu sancto
una adoratione cum incontamina-
ta carne illius non inadorabi-
lem carnem dicentes. Adoratur
enim hec carni unita deitate
sed timetur carbo tangi propter
copulatum ignem ligno. Idem
Augustinus contra hereticos. Ego dominicam
carnem immo perfectam in Christo
humanitatem adoro que a deitate
suscepta et deitati unita est
et unum eundem deum et hominem
filium dei esse confiteor. Si hominem
separes a deo illi nunquam credo
nec servio. Sed si quis vestem
vel coronam regis sine rege in-
venerit in terra non cogitur
venerari si si ea rex sit indutus
si venerari contempserit punietur
Sic qui humanitatem Christi adorare
contempserit eternam incurret pe-
nam. Tanta est illa unio personalis
inter divinam et humanam naturam hec
assumente divinitate quod humanitas

adorat(ur) assumpta p(rop)t(er) adorate(m) pa- bellam p(ro)p(ter) eum q(ui) i(n) ip(s)o est.

Qualiter improbat Boetius errorem Nestorii etc.

Vna (con)tra (com)mu(n)e errorem nestorij que inplevit Boecius i(n) libro de trinitate. Si enim (com)po(s)itio duabus p(er)sonis n(on) unu(m) fieri p(otes)t. q(uo)d n(on) est unu(m) n(ec) e(ss)e dici p(otes)t esse n(ec) a(li)q(ui)d unu(m) (con)tin(et)(ur). e(t) cuius unu(m) est. est una (e)t sine dubitac(i)o(n)e p(er)sona n(ecess)e e(st) esse. na(m) si due p(er)sone esset s(ecundu)m nestorium unu(m) ee n(on) poss(unt). Sunt n(on) dissimilia s(e)(cundu)m que ea p(er)so(n)is naturis ab s(e)p(ar)ant(ur). (e)t n(on)q(ua)m unu(m) (ex) equo (e)t ho(m)i(n)e q(uia) unum genus (con)tin(et) q(ua)m (ex) deo (e)t ho(m)i(n)e qui n(on) m(od)o n(on) sp(eci)e n(on) g(e)n(er)e (con)ueniu(n)t. ubi g(ener)o salus n(ost)ra ubi fides. ubi (e)t de(nique) c(ontr)a (con)tra errore(m) iste q(ui) Eutheticy corpea (e)t in corpea n(u)lla potuerit roc p(er)mutari in- vicem nam qui subiecta p(ar)tici- pant, que susceptis (con)t(ra)riis in alt(er)ut(rum) p(er)mutat(ur) ut corpore a(u)t nullo m(od)o i(n)cipit fundamento. Nullum n(on) corp(us) est cui n(on) sit m(ateri)a subiecta. q(uo)- quis ut q(ua)(m) nullo m(od)o fieri potuit ut h(ab)itanti q(ua)nt(um) in deu(m) n(on) i(n)- to n(un)q(uam) credi p(otes)t ut v(er)tat in se ponde(re) ut fidant(ur). q(uia) n(on) in- corporalitas t(ra)nsi(r)e ad corpus p(ar)- i(n)ter eo(rum). q(uia) n(ull)a h(ab)e(n)t(ur) m(ateri)a quib(us) est sola p(er)mutari tra(n)sfor- mari in se (con)uertat que h(ab)e(n)t u(nus) m(ateri)e (con)munic(a)te. Omnibus modis sumitur persona

Persona nota p(er)sona d(icitu)r a p(er)sono eo q(uo)d p(er) se sonat. p(ate)r p(er) se sonat. fili(us) p(er) se sonat. sp(iritu)s s(an)c(tu)s p(er) se sonat. (e)t ideo n(on) dicu(n)t (con)fundi p(er)sone q(ui) (con)iunct(a)e n(on) (con)iungi s(e)d sabel- liani heretici qui de tribus p(er)so(n)is fac(iu)nt una(m). P(er)sona aliter d(icitu)r in gra(mmati)ca. a(liter) in rhetorica. alit(er) in ho(min)ib(us). a(liter) in essencia diuina. p(er)sona in gra(mmati)ca e(st) que loquit(ur) ad a(li)q(ue)m ut ad que(m) loquit(ur) alius ut de quo loquit(ur) alius. In rhetorica p(er)sona d(icitu)r cu(m) (con)tend(un)- tur ut sibi in (con)trou(er)sia ad- ducit(ur). In ho(m)i(n)ib(us) p(er)sona est s(ub)s(tanti)a ro(n)alis indiuidua essencia in diuinis ut in diuina p(er)sona p(er)sona est gignens ut genitus uel ab utroq(ue) p(ro)cedens. sicud i(ta) una (e)t eade(m) res e(st) p(ri)ma 2a (e)t 3a p(er)sona n(on) t(ame)n p(ri)ma e(st) ut t(er)tia uel e(con)u(er)so. Sic una (e)t eade(m) s(ub)s(tanti)a est p(ate)r (e)t fi(lius) (e)t s(piritus) s(anctus). n(on) t(ame)n p(ate)r est filius ut s(piritus) s(anctus) ut e(con)u(er)so n(on) p(ate)r ut s(piritus) s(anctus) e(st) i(n)carnat(us) ut n(a)t(us) ut (pas)sus ut h(ab)uit s(ed) filius t(ame)n ut hic d(icitu)r. Et ideo distigue(n)d(um) est int(er) no(m)i(n)a e(ss)e(n)tialia (e)t p(er)sona- lia. (e)ss(enti)alia s(un)t ut deus om(ni)p(oten)s ete(r)n(us) (e)t h(uius)m(od)i. p(er)sonalia q(ue) sunt trib(us) p(er)so(n)is (con)ueniu(n)t sing(u)- lariter ut h(ec) p(ate)r (e)t fi(lius) (e)t s(piritus) s(anctus). S(e)d (e)t in aliis reb(us) q(ue) s(un)t (e)ss(enti)alia ut h(om)o no(m)en h(ab)e(n)s ma(gis) e(st) sor(tes) (e)t p(er)sonale q(uia) id e(st) (con)u(enien)s ne h(oc) p(ro)p(ri)u(m) p(er)sone sit. Qualiter distinguendum in una Christi persona secundum quod est dei et hominis

Persona una e(st) p(er)sona dei (e)t ho(m)i(n)is filij dei (e)t filij ho(m)i(n)is que inq(ui)t(ur) e(st) dei p(er)sona s(emper) e(st) (e)t erat. (con)uenit om(n)i- pote(n)ti. s(ed) inq(ui)t(ur) e(st) ho(m)i(n)is n(on) s(emper) fuit. Illa g(ener)o p(er)sona q(ue) s(emper) fuit dei futura erat p(er)sona ho(m)i(n)is (e)t s(ecundu)m h(oc) q(uo)d futura e(ss)et ho(m)i(n)is p(er)sona accept(ur)a e(ss)et (ab) ip(s)e p(er)sona qua natu(ra) (e)t s(emper) h(ab)uerat inq(ui)t(ur) dei p(er)- sona. H(ec) distinc(ti)o nota e(st) in p(re)ced(enti)b(us) articulis (con)tra (con)t(ra)- p(ro)ba vosi(n)tate quor(um)dam

Que sit vera vite etc.

C.

B.

C.

f

Viam de qua ysa 30. Hec
est via ambulate in ea
baruch 3o. Hic ad inve-
nit omnem viam discipline. Hac via
ipsa veritas ducit ysa 41. Ego
ipse qui loquebar ecce assu(m)
Et Joh. 14. Ego sum via ve-
ritas Contra illos qui tempora-
libus intendunt
Viste eciam ad hac non ten-
dunt cum illis deus promit-
tit Mt. 19. Omnis qui reliquerit
domum vel fratres etc. centuplum ac-
cipiet et vitam eternam possidebit.
Contra illos qui de hiis que ad
temporalem vitam pertinent sunt sol-
liciti. tamen illam necessariam pro dic-
enda dubitant. Et de illis non
curant que ad eternam vitam per-
tinet ad quam non dubitant per-
venire. Ipse dicitur manifestus
Manifestus quia cepit ipse
facere et docere. actuum primo.
Doctrina nova et apertam sunt
dine fenestre per quas lumen vita-
tis ad audiendum atque conspi-
ciendum corda transfudit et
in scripturis quamvis tenebre
diffugavit. Alius autem prius quamvis
quam in eo esse sit tenebre. Do-
cet apostolus 2 Cor. 3o. 22o. Et
manifestus, lex nova pre-
eminet veteri in revelacione fi-
gurarum. in amplectione promissorum
in magnitudine et excellentia premiorum
perfectionibus et certitudine continet
perfecta instruccio doctorum. Lar-
ga promissio doctorum consiliorum
Et ideo lex moysi ita dicit a
lege ewangelica quia ista figure hec
veritatis, illa pene hec gratie. illa
littera hec spiritualis, illa timoris
ista amoris. illa servitutis
hec libertatis illa oneris
hec honoris illa difficultatis
illa facilitatis. Quare lex moysi
non fuit perfecta

b

g

Viam vite manifestus
est via lex moysi non fuit
perfecta sed per legem illa
inicialis atque primaria continu-
ere perfectorum introductoria et
puerorum atque incipiencium ele-
mentalia. nichil nisi ad perfectum
adduxit lex Heb. 1. Ewangelium
vero est lex salutaris et integre
perfectorum que sola continet regu-
las et mandata perfecte honest-
tatis Et sed unde honestas
perfecta et realis et gratuita consis-
tit Hic lex ista salutaris
virtutes regulis et preceptis et
consiliis continuit cum
tali honestate veteris legis
sive moralia et continua et que est lex
ewangelica superaddito et complemen-
tum Jacobi primo Qui autem per-
spexerit in legem perfecte liber-
tatis. Hinc ergo dicitur manifestus
demonstravit. Manifestus est fe-
cisti per moysen et sanctos prophetas
alios et famulos suos ut
supra Et ideo non quod eiusdem sunt
scripta ad nostram doctrinam sunt
scripta Ro. 15. Hic liber a
solo patre scriptus est filius qui
sapientia est dei patris 1 Cor. 1. et
soli ipsi plene notus et legibilis
vero omnibus in libro tuo scribentur
Hunc libri quasi glose expo-
sitorie sunt creature que scriptibilis
legere ibi exponunt. licet ob-
scure. dei potestatem sapienciam et bo-
nitatem et per magnitudinem et multitudinem
patris potestatem per ordinem et pulchritudinem
filii sapienciam per munificentiam et
beneficentiam spiritus sancti benignitatem
Invisibilia enim dei per ea que facta sunt
intellecta conspiciuntur sempiterna
quoque eius virtus atque divinitas
Ro. 1o. Omnium creaturarum sunt
libri sunt creditorum nostre. et
ipse mundus liber est universitatis

h

velud ex omnibus voluminibus libro-
rum compactus nobis est proposi-
tus ad legendum et disputandum
Luce 2°. Quot sunt creatura-
rum species tot modos operationes sui-
que quibus multiplicatos tot no-
bis loquitur virtutes, caritatis
documenta vite salutis. Omni-
bus loquitur, sed longius perfectis ut au-
dientibus qui intelligunt, ceteris
vero tamquam surdis et cecis.
Et ideo deus omnes creaturas in
libros nobis convertit et intra
legere eas spiritualiter docuit. Sicut pro-
fecit in parabolis evangelii et sermo-
nibus ac comparationibus. Quod sancti
vero multo dicitur imbrsamus po-
tentes fratres in evidente qui
loquitur intra mistice significationis
Huius libri studuerunt. Sicut tamen
in glosa vi. Augustinus dicit. Omnes
creature signa sunt et nuncia
quibus deus loquitur, scilicet ipsum et
magnalia sua. Et ideo sancti argu-
endi sunt qui in tantum nescie-
runt legere creatorem. Sap. 13. Qui
in magnitudinem pulchritudinem vel
alij speciosam mirificencie cre-
ature inheserunt, non admirantes
in ea artificem, similes sunt homi-
ni qui sillabas vel literas decenter
ornatas miratur et in eis in-
telligit sed relicto sine prelocutu
Tercius liber, scilicet scripture, pla-
nior est et levior, quia per illud
manifeste docemur de hiis que
pertinent ad salutem. Liber legis
deponitur in latere arche. Deut.
30. Qui in passione fuit longo con-
signata Luce 4° et 12. Liber
legis apertus est et revolutus quan-
tum ad nos, et clausus et liga-
tus quantum ad iudeos et alios

infideles. Apoc. 12. Luce 8. Chris-
tus enim aperuit sensum ad intel-
ligendum scripturas. Luce ultimo.
Quartus liber est vite. Ysa. 8.
Sume tibi librum grandem. In
primo libro student angeli, in
quem desiderant prospicere. Prima
Petri primo. In 2° sancti. In 3° iudei.
In 4° pagani. Primus liber est
volumen volans. Zach. 5. quia
mentes nostras elevat ad su-
pra. Liber iste scriptus fuit
stilo ferreo in incarnatione cru-
entatus sanguine in passione
scriptus intus foris in visione
expositus ad legendum hominibus
et angelis in ascensione, et uni-
versaliter omnibus et legetur in die
iudicij manifeste. Materia
huius libri et intencio est re-
conciliatio hominum cum deo.
Doctrina huius libri tradidit
deus per moysen et sanctos prophetas
alios et famulos suos in tempore
legis. Et tempore gracie doctrinam
perfecte salutis per se ipsum legit
hominum humano genere magister et
dux ut ipsius corporis et so-
lis dicitur. Manifestius demonstra-
tur quod magister cuius scola est
in terris et kathedra in celis
sicut est magister et dux qui sic
dicit Ioh. 13. Vos vocatis me
magister et dux. Per predicta pa-
tet quod messias sit Christus iam venit
et hic est contra iudeos qui non
credunt Christum venisse. Contra
quos nota David Jacob Gen.
39. Non auferetur sceptrum de iuda
et dux de femore eius donec
veniet qui mittendus est, et
ipse erit expectatio gentium.
Ex quo enim filij ipse egressus

sunt de egipto sed habuerunt de se
vel iudices vel reges vel duces
vel sacerdotes usque ad adventum
christi a iosue a samuele qui con-
stituit saul regem usque ad trans-
migracionem reges deinde duces
et sacerdotes usque ad tempus
quo herodes primus se intrusit
et regnum obtinuit iudeorum
tamen fuit alienigena qui rege-
bat in nativitate christi. et ita con-
tinue recepit sceptrum de iuda
propter quod patet quod messias scilicet christus
iam venit. Idem idem danielis
.9. Et non quod ab exitu sermonis
quo licenciam accepimus ut
reedificaretur ierusalem usque ad
passionem christi fluxerunt anni
lunares quadrigenti et no-
nagita. et hec summa annorum
computatur in annis regum qui
desiderunt usque ad .xviij. ti-
berii cesaris Item osee 3o
sedebunt filii israel scilicet post passionem
christi sine rege sine principe sine
C. sacrificio Et quod autem messias venit
et quod christus deus et homo sit ad
convincendos incredulos testimonium
perhibet angeli pastores stel-
la reges arabie et homines mathei
primo et 2o Item non solum celi sed
per ea ff luce 2o Maria et
venti mathei 8 Item demones mathei
8 Item gentiles mathei 27 Item iudei
mathei 27 patriarche genesis 49 Item
prophete sed in precedentibus patet Item
apostoli et eorum discipuli et
doctores sed super multorum
D. testimoniis est omnipotens Item quamvis
vero deus testificati sunt
in passione sol tenebre vela
templi terre motus petre
scisse et corpora que surrexerunt
sed testatur evangelium mathei 27

mathei 16 luce 23 Item miracula
et opera que ipse faciebat sibi
testimonium perhibebat sicut ipse
dicit Iohannis 5 et 10 Item celi
quia illo nato stella miserunt
et illo baptizato aperti sunt mathei 2o
luce 3o Item mare cum se calca-
bile prebuit illi Iohannis 6 Item
terra cum eo moriente contre-
muit et saxa que scissa sunt
mathei 27 Item infernus quos
tenebat reddidit zacharie 9 Item
E. quod messias venit signa que rome
acciderunt illa nocte qua christus
natus est attestantur. quia tunc
corruit templum pacis de
quo romani longe ante a diis
suis audierant quod regnum eorum
duraret quamdiu duraret
templum illud. cum autem quererent
quamdiu duraret. responsum est donec
virgo pareret. Nunc deus est
templum pacis. quod corruit
quando virgo genuit Item beda quod
eadem nocte ab ecclesia beate ma-
rie trans tyberim fluxit
fons olei usque ad tyberim
Tercio quod ut dicitur quod omnes zo-
domite ubicumque fuerunt inter-
fecti fuerunt. Quarto quod eadem
hora lux apparuit sanctis qui
erant in inferno etc. Ysaie
9 Populus qui ambulabat in tenebris vi-
dit lucem magnam habitantibus in regione umbre mor-
tis lux orta est eis. Vide quanta
duricia in cordibus iudeorum
et aliorum infidelium qui tot
testibus convicti christum esse deum
negant. quem tot testimonia
deum esse predicant Iudaicus
populus designatus est genesis 27 ubi
ysaac caligantibus oculis filio
suo iacob benedixit cui multa
predixit in posterum prophetans
et tamen in presenti non vidit ipsum

palpamus. Item nota quod iudeos qui post passionem christi in captivitate continue detenti sunt querere ab eis pro quo peccato in tanta miseria tam diu fuerint derelicti et quando et per quem liberandi. Quia non potuerunt aliud invenire nisi quod crucifixerunt dei filium propter illum nec unquam poterit a captivitate liberari nisi per conversionem de malicia impietatis. Licet pravitas heretica fuit ipsa congregabit eam iniquitas sua et corruet et non adiciat ut resurgat. Ysa. 30. Pro eo quod reprobastis verbum hoc et sperastis in calumpnia et in tumultu et innixi estis super eo ideo erit vobis iniquitas hec sicut interruptio cadens. Verbum hoc est dei filius quod verbum caro factum est et habitavit in nobis. Unde patet quod lex et evangelium sibi non contradicunt.

Obumbravit quod quasi clausum et obscurum videbatur in veteri testamento nunc aperte et manifeste ostenditur in novo testamento. Ro. ultimo, Colos. primo, Gal. 3o. Prius quam veniret fides sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem que revelanda erat. Et ita non contradicunt inter se cum idem spiritus veritatis auctor sit utriusque sic eadem veritas sibi non repugnat. Sicut est quod duo cherubin se mutuo vultibus mutuis in propiciatorio respiciunt. Exo. 25. Illa duo testamenta conveniunt in hiis que pertinent ad salutem. Et nota quod sicut non est honestas sine re honestatis cui deest maior res honestatis quanta vel lex est que preter maiore et nobiliore regularum et mandatorum honestatis non continet

dicitur manifestum legem moysi non legem perfectam fuisse sine re legis. Lex autem vera perfecte ac preeminenter inter leges ac ligationes est integra ac perfecta continens veram honestatem nunc precepta, nunc virtutum. Et hec lex est ius divinum. Hec est divina auctoritate humano generi imposita et cuius inscriptione quasi digito dei inscripta. Et est ius nature quia nata est cum hominibus et in eis mansit et nature humane connata. Et ideo est lex nature. Que lex est simpliciter et ad omnes. Attamen observatio non est contempto ex quo precepta vel inhibitiones contraria sunt vel facta sunt. Preterea non sit lex simpliciter sed tamen et quando. Et ideo nec vera lex sed simpliciter. Quia lex ista eterna est et carnis [illegible] ceterum non recipit abrogationem nec derogationem nec exceptionem nec dispensationem. Et hec regule ipsius sunt veritatis eterne ut deum esse diligendum timendum honorandum et huiusmodi. Et autem de hec sola veritas et doctrina habuit salutare viam vite demonstravit. Et quod hereticos aliud esse deum novi testamenti aliud veteris testamenti. Contra quos deus est super ibi doctrina humano generi tribuit salutare. Item hic est contra errorem illum qui credit unumquemque in fide sua vel in lege vel secta salvari dummodo credat esse bonam et a deo sibi placere quod facit et hic dicunt propter paucitatem salvandorum et multitudinem dampnandorum. Et imputat in quendam regi regnum et duo servorum si plures hos dampnatos in carcere quam salvabit famulantes

B

C

D

Quibus videmus quod sicut in naturalibus
et moralibus plures viliorum et ignobiliorum
maior pars est multo quam preciosorum
atque nobilium ut ferri et plumbi
quam auri et argenti et lapidum ignobilium
quam gemmarum. Item plures quercuum
quam cedrorum vel palmarum. Et
maior est acervus palee quam grani
eodem modo stultorum hominum quam sapientum.
Quia stultorum infinitus
est numerus Ecclesiastes primo. Et malorum
quam bonorum quia multi vocati pauci
electi Matthei 20. Non mirentur
igitur erronici quod in tanta multitudine
hominum paucos de illis reges
et principes et temporales
efficit deus. Sic non est mirandum
si paucis regna celestia
largiatur. Item pauci ad celestia
regna currunt. Ideo non est mirandum
si pauci perveniunt. Econtrario
multi festinant ad eternam
penam per mortale peccatum. Ideo
non mirandum si multi perveniunt
ad eam. Item non mirandum si pauciores
ascendunt in celum quam
descendant in infernum cum facilius
sit descendere quam ascendere.
Item si pauciores intrant per
angustam portam paradisi quam
per latam inferni Matthei 7. Intrate
per angustam portam. Ut autem
predictus error sit dampnabilis
et iustissima causa dampnationis ipsius
[?] Sicut enim imputandus est error
ambulanti corporaliter si noluit
vitare pericula providendo sibi
claudens oculos vel aures a via
ingrediatur per invia. Vel si ignorans
viam noluit cum possit here ostendere
tempore [?] vel duce itineris
vel si noluit de via bona
inquirere. Sic imputandus est in via
morum illi qui ipso suo ingenio
ac industria dispendia spiritualia
providere et precavere

noluit ut bonam viam eligere
cum possit sive per scripturam sive
per doctrinam sive per miraculis
sive per ordinibus ecclesie congregatis. Talis
enim ignorans ignorabitur
1 Cor 14. Quia noluit intelligere
ut bene ageret ut in ps° 2.38
De hoc in laicis. Item cum ea que
dei sunt nullus cognoscit. Item sed liber
voluntas est ut se avertat ab
omni male volito ita est intellectus
humani sive rationis ut
avertat se ab omni male credito
et ideo ei possibile est vel per ipsa
investigatione vel per humanam eruditione
vel per divina revelatione
Sicut enim libera voluntas dampnabiliter
consentit in male volitum
Sic humanus intellectus dampnabiliter
consentit in male creditum
Item sed debitrix est
libera voluntas sive affectus pie
operandi quod est velle in licitis volendis.
Sic et intellectus pie operandi
est debitor in veris credendis
sive consentiendis. Item sicut non
licet affectui nostro dampnabilia
velle vel salutaria non velle
ita non licet intellectui impia
falsa credere vel salutaria vera
non credere. Quare non error nec
ignorantia aliqua excusat unumquemque a
perditione eterna. Item si non intellectus
credere in suis operationibus
intellectus humanus quam affectus.
Nunquam autem licet affectui nostro
vivum amare deo vel ea que
eius sunt. Sic numquam licet ei
vel non amare deum vel non
amare ea que eius sunt. Econtrario
numquam licet intellectui credere contraria
ei vel eis que eius sunt. Sic nec
non credere ipsum vel ea que eius
sunt. Ideo error dampnabilis est
in talibus. Quia non intellectum dictat
inquirendo vel decipere vel posse

decipi patiuntur 26. q. 1. Item si
ignorantia vel error confusaret cunctos
omnes peccantes errent et ignorent
et tanto amplius quanto plus pec-
cant omnia peccata essent confes-
salia et maiora magis quia
maiores errores et tenebras
ingerunt peccantibus. Apparet
igitur quia ad hanc dementiam tra-
ducunt qui licet unicuique
credere vel discredere quicquid voluit
et nulla lege teneatur esse simpliciter
quia quilibet potest teneri simpliciter eos
et contra quilibet sed simpliciter cum
error et ignorantia ubique conve-
niunt. Ergo (?) scilicet vel esse virtute
vel vicium simpliciter quia credenti
de virtute quod sit vicium erit vir-
tuosum immo religiosum. Sic uni-
cuique credere secundum credulitatem
suam quantumcumque impiam vel er-
roneam. Amplius quia nus non est
vel operando non credentibus sit uni-
cuique quod credit et operanti quod
operatur secundum credulitatem erroris
sui. Item eque tolleretur deus secundum
hoc vicijs ac virtutibus, et eque
proposita erunt mores vitiosi ac
virtuosi, et iudicio dei eque lau-
dabiles eque remunerabiles, pro-
pter quod non refert quid agat unus-
quisque vel qualiter sed solummodo
quid credat vel intendat quare.
Item per hanc viam eque colenda
sunt ydola ut deus altissimus.
Sic ~~credenda~~ credenti (?) [illegible]
esse colenda et maiore atque
religiose negabitur deus si cre-
dat esse negandus. Amplius in ma-
nifesto contrarius intellectui po-
sita esse lege et limites in
operandis suis et limitatum
est ei quid credere vel discredere
sibi liceat et quid non credere vel
ignorare, et per quam viam
ad vitam eternam ducat ani-

bulare sed unicuique deus divisit
mensuram fidei Ro. 12. Contra
illos qui dicunt divinitatem christi esse
passibilem et contra illos qui dicunt
unam tantum operationem et voluntatem esse in christo.

Quod vero secundum divinitatem sit
inmortalis et impassibilis
contra illos qui dicunt divinitatem
christi esse passibilem. Item contra
Monothelitas et Macharium
qui dicebat unam tantum operationem
et voluntatem esse in christo de
quibus 16. q. 3. hec est [illegible]. Contra
quos lacrimatus est tanquam homo
et resuscitavit Lazarum tanquam
deus Ioh. 11. Item spuit in terra
et fecit lutum et linivit oculos
tanquam homo et dedit visum
ceco tanquam deus Ioh. 9. Item
circumcisus est tanquam homo Luce 2°
et crucifixus est Mt. 21. Mc. 17.
Luce 23. Ioh. 19. et resur-
rexit ut deus Luce ult. Item
passiones humanas et defectus
carnis sustinuit tanquam homo
ut deus est ibi operando (?) vol-
et humana carne comporta (?) et
operatum est unum latam (?) tanquam deus
ut evangelium testatur. Item secundum
corpus diversas habuit naturas ita
et diversas voluntates. Unde ipse
ait Mt. 26. pater si fieri potest
transeat a me calix iste. Ecce
esse voluntas hominis. Contra ad
divinam conversio dirigens ait
verumptamen non sed ego volo sed tu.
Item non veni facere voluntatem
meam quam temporale suppri de
virgine sed voluntatem eius qui
misit me quam sum equalis (?)
sum cum patre. Ubi querit contra
corporis oravit quod voluit ex-
audiri. Respondeo quod ad hoc ut
nobis formam prebeat in-
terris (?) tribulationes conformandi ad
dominum et subiciendi voluntatem

B.

C.

sua voluntati divine quia aut dig-
si fieri pt locutus est ut Christus non
quasi ipse dubitavit sed quia modo
D. dubitantis gessit. Item Damascenus
Divina & actio non est impticceps
humane actionis sed alterutrum cum
altera consequentia. Sicud in unda
incisam combustionem dicimus et
combusta incisionem igniti gla-
dii. Sed actionem dicimus inci-
sionem et combustionem fieri aut
incisionem. Ita una & actio
dicentes duas actiones intelli-
gimus duarum naturarum eius divine
E. b. et humane. Hec ille. Idem
ipse contra hereticos ostendens
passibilem et mortalem dicens. Et
anima cum sit in corpore non inci-
ditur neque moritur licet corpus
incidatur vel occidatur. Sic in
autem quasi deum quidem passum in car-
ne dicimus. deitatem autem car-
ne passam vel deum per carnem
passum nequaquam. quemadmodum sole
in ligno. licet lignum inci-
datur sol permanet incisibilis
Sic multo magis impassibilis
in deitas unita carni carne
patiente permanet impassi-
bilis. Et sicut ignito ferro sup-
infundatur aqua quasi quidem aptum
est pati ab igne. ignis extingui-
tur innocuum autem permanet ferrum
quod non est aptum ab aqua corrumpi
et multo plus carne passa so-
la impassibilis deitas passiones
non suscepit. Supposita autem in
omnibus similitudine invenitur per omnia et
maxime in divinis. In homine
tamen est ad idem quod evidentius. quia cum
constet ex corpore et anima. licet
corpus occidatur. anima tamen re-
manet immortalis Mathei 10. Et
hic contra Jacobitas qui dicunt
Christum unam nec actum voluntatis

tum sed unam. contra eos quos
quasi duas naturas ac voluntates
habuit Mathei 26. Tristis est anima
mea. transeat a me calix iste. Ve-
rum non sicut ego volo sed sicut tu. Similiter
Marci 14. Luce 22. Philippenses 2.

a Quare divinitas remanet impassibilis
carne passa ostenditur per exempla

Idem ipse contra hereticos
eorum Nicolaitas et paga-
nos qui dicunt Christum immor-
talem et impassibilem asserentes
quod iudei cum vellent eum cruci
affigere posuit alium hominem
loco sui. Item hic est contra hereticos
qui dixerunt Christum non vere
passum quia cum humana natura uni-
ta esset divine. sed propter hoc non
potuit in humana natura ita
F. vere pati. Contra quos ipse met
testatur dicens Mathei 26. Tristis est
anima mea. Et Mathei 10. Johannis 12.
Ex quibus patet quod Christus habuit veram
animam et carnem veram passibilem.
Preterea si nullas passiones pas-
sus est sed tamen apparebat pati
quid ergo a se orabat transferri
Mathei 26. Pater si possibile est trans-
eat a me calix iste. Et non ordine
verborum cepit contristari et mestus
esse et ait Tristis est anima mea
et rogavit statim dicens Pater
si possibile est etc. Angustia igitur
passionis sue quam providebat
movebat eum ad orandum ut
transiret calix ab ipso. Et si ipse
non est passus neque mortuus
sed apparuit. quo ergo dicit apostolus Romanos
8. Si compatimur et conregnabimus
et si commortui sumus et convivemus
2 Thimothei 2. Et Hebreos 2.
ut per mortem destrueret eum
qui habebat mortis imperium hoc
G. est diabolum. Quia decebat
auctorem salutis per passionem
consumari Hebreos 2. 9. et 10.

quia de summa pietate. summa ele-
mosina. de summa largitate sum-
mum donum. de summo amore sum-
mum signum. ut beneficium dicit
ecclesia. hoc est autem susceptio mor-
tis pro amico. quia maiorem dilec-
tionem nemo ut animam suam ponat quis
pro amicis suis Ioh. xv. Decla-
rat et hoc decet matrem pro libe-
rando filio se dare in periculum
mortis quod apparet in avibus et
bestiis. et hoc decet pastorem
pro grege suo se dare in mortem
gregem suum contra lupos tuendo et
feras et fures. vel hoc decet
regem pro regno et subditos ex-
ponere se in periculum contra hostes
Augustinus Oportebat ut primo im-
mortalis pro mortalibus susciperet
ut sic mortalis pro immorta-
li reciperet mortem. et ideo duas
mortes cum pro suo ne suum timeret
nos pro duobus. Contra illos qui dicunt
Christum esse incarnatum passum non
solum pro hominibus sed et pro demonibus
redimendis qui erunt pro salute
humani generis. Contra Origenem
qui dixit Christum non solum pro homi-
nibus est pro demonibus redimendis
esse incarnatum et passum. Contra quod
Ysa. ix. puer natus est nobis et
filius datus est nobis. Et Rom. iv. quod
traditus est pro debita nostra et
pa. Pet. 2. passus est pro nobis
et in similitudine qui pro nobis hominibus
est et non dicit pro angelis. Unde
nota quod Christus pro salute generis
humani assumpsit in persona sua
ipsa officium medici sanando primo
quasi per cauterium in circumcisione
Luce 2o. 2o quasi per dietam absti-
nentie ieiunando xl diebus
Mt. 4o. 3o quasi per sudorem cum
in oratione factus est sudor eius
gutte sanguinis. 4o per minutionem
manuum pedum et lateris. 5to

per potum amaram aceti mirre
ac fellis sed dicit ewangeliste. Pro
salute etiam generis humani pro-
didit balneum absolutorium in baptismo
et unctiones spirituales sicut balsa-
mi in confirmatione et olei in extrema
unctione. et quasi adustiones
in penitentia. et quasi sirupum et sa-
lutiferum electuarium in eucharis-
tia. Prodest autem non solum contra
incontinentia ut angelice
sed humane quam solam sibi unus
ad medendum assumpsit sed nusquam
angelicam Hebr. 2o. Et nota A
quod humanum genus est quasi egrotus
et deus est medicus. vicia sunt
languores. penitentes ut peni-
tentes sunt planctus. dona gratiarum
antidota virtutes sunt sanitates
beatitudines vero sunt felicitatis gaudia

Quare mirabilior est restauratio humani generis quam institutio

Pro salute humani generis
licet humanus intellectus B
non valeat penetrare
quid sapientia et quam mirabiliter
quam instrumentali opere sit
salus humano generi restituta
illud tamen notandum quod tanto
mirabilius deus hominem restituit
quam instituit quanto gravius est de
peccatore contra iustum id est non de
peccatore contra iustum fecit. Bern. Bernardus
in cantica. Quoniam omnia te mihi
reddit amabilem bone Ihesu
talis ista passio quam bibisti
calicem quippe laboravit in
eo salvator. ut in omni mundi fa-
brica tam auctor fatigacionem
assumpsit. Ibi denique dupit
et facta sunt madauit et cata sunt
fuit non et in dictis suis susti-
nuit contradictores. et in factis ob-
servatores. in miraculis detrac-
tores. in tormentis illusores
et in morte exprobratores

Ad idem Augustinus Quamvis enim de impro
fectu pium quia creaturae novum ce-
lum et novam terram. Hoc enim maior
effectus nisi equalis potestas
Ad idem Augustinus in libro soliloquiorum
loquens de Christo dicit descendit sus-
cepit sustinuit vicit restauravit
descendit ad mortem. suscepit mor-
talitatem. sustinuit passionem. vicit
mortem. restauravit hominem. Unde
Ozee 4. Ego capiam et vadam
et tollam et non est qui eruat. cadens
revertar ad locum meum donec
deficiatis et queratis faciem meam
capiam mortalitatem in incarnacione
vadam ad passionem. tollam predam huma-
nitatis ad inferos. in resurrectione cadens
revertar in ascensione &c.

Qualiter Christus sit mediator inter
deum et hominem

C Pro salute generis humani
Christus factus est mediator
inter deum et hominem. Qui inter
duos convenire debuit deus et ho-
mo una in duabus naturis persona
et ita tamquam mediator potuit
manum ponere in ambobus. Job 9.
Si tamen esset homo longe esset a deo
et si tamen deus longe esset ab homi-
nibus et ita non conveniens medi-
ator. Ideo apparuit mortalis cum
hominibus iustus cum deo per infinite
aversionem hominum per iniustitiam a deo
[illegible] per mortem. Et ideo non potuit nisi
Christus factus est mediator ut dicit
apostolus 1 Thess 2o. Unus est mediator
dei et hominis Christus Ihesus [illegible]
proprio sanguine redempti sumus
[illegible] peccato. possit deus hominem
liberare sola potestate iussione a servi-
tute diaboli et iuste. Quia sicut prius
abduxerat fraudulenter et diu
tenuerat violenter. Ergo licet diabolus
iniuste teneat hominem. homo tamen iuste
tenebatur quia sponte illius se sub-
iecerat servituti. Et ideo non posset

nisi a Christo iniusticie vel potestate.
Christus vero est humanitate ac [illegible]
hominem liberando. Et non quod esset
discordia inter deum et hominem quia eo
quod homo servum suum deo subtraxerat
diaboli servitute. Nec [illegible] debebat et in-
super homo restituere deo ablatum sed
insuper nihil habebat quod digne recompen-
saret deo pro dampno dato. Quia si
esset aliud ab homine non esset sa-
tisfactio homo non inveniebatur ab-
sque peccato. Et ideo ut plena fieret
restitutio. deus dedit hominibus homini
quod homo ex debito reddet deo
non solum equale sed ineffabiliter
maius ut unus sufficeret pro omnibus
hominibus. Et ideo verum tamen factum est
post primo et filius datus est nobis
Isa 9. Et ita facta est pax inter
deum et hominem. Unde in gloria in excel-
sis deo et in terra pax hominibus &c
Luce 2o. Et non quamvis in hoc co-

D cordat dei misericordia et iustitia. Nil
misericordius quam quod servi tor-
mentis eterne damnato et [illegible]
se redimat unicum deus pater dicit
accipe unigenitum meum et da
pro te. Et ipse filius tolle me et
redime te. Quia non [illegible] quando
ad fidem nos attrahit [illegible]
Item nil iustius quam [illegible] cum datur
pretium maius omni debito debi-
to datur [illegible] omne debitum
dimittatur. Attende igitur quantus sit
dei filius qui pro salute huma-
ni generis fuit datus. Cum itaque iste
Christus deo patri obtulit [illegible]
[illegible] debuit deus
pater. aliquem videtur iniustus si
nollet aut impotens si non posset
que a deo [illegible] aliena fuit
Ergo qui retribuit [illegible]
quod ille non [illegible] aut dimittit quod
ab illo exigi [illegible]
tanta [illegible] omnia que prius
cavit sua [illegible] Job 18. Licet
[illegible] debuit quod posset illi

dimitti. 1 Pet. 2. Si enim tota et tanta
debita nostra non illi nec alii red-
deret, inveniam tantam ut fecisse fi-
lius videretur. Et ideo necesse fuit quod alii
redderet. Si autem quis plus debebat
filius voluit alii dare, potuit
nec per illud nunc debuit propter-
ea aut illi cui dabat negare
quare et filio ad suum est dare licet
et per quod debet non nisi alii reddere
debet, sed nullus autem quicunque
filius dare potuit retributionem sue
mortis ~~retributionem~~ quam illis
[illegible] quos sic homines fecit et quibus
moriendo quoniam Christus sic debuit mo-
riendi frustra non eius imi-
tatores essent si nec eius parti-
cipes non essent. Item quos facit
iustus heredes debiti quos
ipse non eget quam parentes et
fratres suos quos aspicit tot et
tantis debitis obligatos egesta-
te et habere in profundo mise-
riarum ut eis dimittatur quod pro
patris debent et debetur illis pretium
quo carent. Item precium predicta
sed quare de morte Christi sequitur
salvatio generis humani

Quantum passus est Christus salute
humani generis.

Pro salute generis humani ni-
chil nasci profuit nisi re-
demi profuisset. Et ideo deus pater ad
mortem tradidit ipsum filium et
ad vitam suam reduxit. O inef-
fabilis dilectio caritatis ut servum
redimeret filium tradidit morti.
Unde id Rom. 8. proprio filio suo non
pepercit deus. Vide quanta fuit
caritas Christi, quanta fuit compas-
sio erga homines. Homo inique egit,
Christus pena multatur. Homo
[illegible] facinus, penis [illegible]
Christus subiacet tortore. Homo
superbivit, Christus humiliatur. Homo
in [illegible] precepto fuit inobediens,

Christus fuit obediens usque ad mor-
tem. Homo presumpsit vetitum,
Christus subiit supplicium. Homo gu-
[illegible] ad illicitam arborem,
sed Christi caritas Christum traxit ad
crucem. Delectatus est homo in cibo,
Christus cruciatus in patibulo. Homo
perfruitur deliciis, Christus perfo-
ditur clavis. Homo pomi dul-
cedine, Christus fellis gustavit
amaritudine. Homo applausit cum
Eva, Christus ploravit cum Maria. Maria Compassio
Si pensentur iniquitas parentis
hominis et libere gratia actoris redi-
mentis, pietas redemptoris
superat maliciam peccatoris, quia
quanto deus superior est homine
tanto malicia hominis inferior
est dei bonitate in quantitate
et quantitate. Et ideo eius magni-
tudini cedit nostra exiguitas, eius
robori nostra imbecillitas, eius
pietati nostra impietas, eius
modestie nostra pravitas, eius
mansuetudini nostra feritas. Nostram
nunc superbiam superat eius humili-
tas, nostram duriciam eius benigni-
tas, nostram avariciam eius largi-
tas, nostram incontinentiam eius [illegible]
tas, nostram vanitatem eius severi-
tas, nostram crudelitatem eius cari-
tas, nostram miseriam eius felici-
tas, nostram parvitatem eius magni-
tudo, nostram [illegible] eius [illegible]

Quod Christus mortuus fuit pro salute
humani generis quo ad sufficientiam sed
pro destinatis tantum quo ad efficaciam.

Pro salute humani generis
in ligno crucis passus
et mortuus fuit. Hic dicitur pro salute
totius humani generis quo ad
sufficientiam sed pro destinatis quo
ad efficaciam. Et ideo dicitur Math. 26
et Marc. 14. Hic est sanguis meus
novi testamenti qui pro multis
effundetur. Effusio nisi sanguinis
iusti pro iniustis tam dives fuit

ad pcm ut si vniusitas cdet
in rdeptore u'n omo dyali
vincla rtineut. 2 io qz iusti
iniuste puniti c iniusti iuste
sunt libati. assumpsit in se
pena pro omibus ut dact pse
glam vniuisis uluerati e cni
pp iniquitates nras. attritus
e pp peccata nra 2 liuore eius
sanati sumus ysa 53. Quibus
auctibus pbat hoc suspendiu

In ligno tris qz pmi parentes
furtiuu pmo sacrilegiu
omiserunt gen 3. io ipi 2 eorum
posteritas ad penam suspendii
tenebantur. Rone ergo suscepti
oneris iustum fuit filium dei
suspendi p liberando genere hua-
no a suspendio infernali et hoc
e qd hic dz Qui cels p salu-
te gnris huani passus 2 mor-
tuus. de hoc suspendio dicit
ysa 64 Job 1. Suspendiu
elegit aia mea. Et ysa 44
expandi manus meas te. de-
a pe in tre. Et Ro 10. ex-
pandi manus meas ad pplm
no credente s; odicente. un-
de deut 28. dabit t dus
cor pauidu 2 deficientes oculos
2 aiam osupta merore. 2 crit
vita tua qsi pendens an te.
dicit io. Quem occiderunt suspe-
dentes in ligno. 1 pet 2o pcta
nra ptulit in corpe suo sup
lignu. Inestimabilis omis amor
omnipotentis cu expandit man
in tre. qsi exponens se omibus
ad amplexu qui amplecti
eu ac ut amplexu formet
brachia extendit. extendens
brachia expuit fortu rtibus
amplexu corporis cordis amor
ostendit. 2 du amor amplex.

terum sc alt alti imprimit p co-
sitioz amor corpa iungit et
pdilectoz animos vnit. Sic
amor opotens suo amplexu
inestabili adsui amore resti-
mabilr nos astrinxit du in
ligno crucis expansis brachi-
is se offert omibus ad amplexu.
um. Et quare xpus elegit pas-
sioz crucis ppter aliud mis-
terium. Unde q pp misterium
de quo ephes 3o que sit lon-
gitudo latitudo sublimitas
2 pfundu. Et qz p qor forma
crucis dist ouspo gentiu de
qor mudi ptibus Joh 12. Ego
si exaltatus fuero oia tra-
ha ad me. Tcius christus qua-
druplici mudi mortem re-
demit. Unde aug amplexus
crucis tenuis rlimata mudi
Et quare deus ostituit i ligo
salute huani gnris. Unde
ut dyalog qui fraude sua ho-
mines vicerat in ligno. ipe
vincerz in ligo a ho'ie p
benignitate assumpte huanitatis
salvatoris nri dui ihu xpi
ad tytu 2o. Et ut ho periret
in ligno qz peccauit in
ligno gen 3o. Et ut ho puiret
in ligno qz in ligno fuerat
delectatus Et qz maledictus
2 mortis gustauit fructu
benedictos 2 vite pripet de
ligno. Illud lignu fuit in-
obediencie ad qd ho manus exte-
dit ut fieret sed deus 2m q se
pes sibi puisit gen 3o. Istud
est lignu obediencie in quo deus
manus extedit factus ho obe-
diens usqz ad morte morte
aut crucis phi 2o. Sup hoc
lignu xpus nra pcta p-
tulit 1 pe 2. pcta i penas

peccatorum nostrorum et portauit iniquitates nostras non ut liceret sed ut consumeret. Deus enim ignis consumens est. Deut. 9. Hebr. 12. Item morbo videt per contrarium medicina. Et unde mors oriebatur inde vita resurgeret. Hoc enim fuit magnum pietatis opus quia mors mortua tunc cum qui in ligno vita mortua fuit. Item nota quod de figura lignorum crucis. Primo Gen. 22. ubi Ysaac puer suo obediens ligna holocausti propriis humeris comportabat. Sic et Christus baiulans sibi crucem. Johannis 19. Item in figura ligni crucis vidua Sareptana duo colligit ligna. 3. Reg. 17. Et regina Saba ligna obtulit Salomoni. 3. Reg. 10. Et Helias sub iunipero dormiuit. 3. Reg. 19. Item hoc est lignum securis Helizei. 4. Reg. 6. Item lignum est sicomorum in qua pusillus ascendit Zacheus. Luce 19. De virtute et efficacia ligni crucis. nota

In ligno. Hoc est lignum a quo salus mundi dependet. Hoc est lignum preciosum et admirabile lignum per quod et diabolus est victus et mundus per sanguinem redemptus. Per hoc lignum aquas Moyses amaritudine aquarum humani generis dulcorauit. Exo. 15. Hoc est lignum vite quod qui apprehenderit est beatus. Prov. 3. Et fructus iusti lignum vite. Prov. 11. Item hoc est lignum contemptibile iustum gubernans. Sapie. 10. Hoc est lignum benedictum per quod facta est iusticia et comeda de eo pri. Sap. 14. Item hoc est lignum cuius fructus est in cibum et folia ad medicinam. Ezech. 47. et Apoc. ult. Item hoc est lignum cedrinum transplantatum super montem celi cum subvolitant pennis contemplationum et virtutum ad celestia volatilia universi. Ezech. 17. Item hoc lignum est arbor Danielis 4. in qua certa omnes fideles et subter eam bestie id est activi et super volucres id est contemplativi. Hec arbor dat lignum ad calefaciendum, umbraculum contra estum et fructum contra esuriem. De hiis Cant. 2. Sicut malus inter ligna silvarum etc. Sub umbra illius sedi etc. Et fructus eius dulcis gutturi meo etc. Cant. 2. Hec est arbor sub qua suscitata est sponsa. Cant. ult. Item hec est arbor vite in medio paradisi. Gen. 2. cuius radices fuit in patribus ante legem. Rom. 11. Non tu radicem portas sed radix te. Fructus in hiis qui fuerunt post legem. Rom. 11. Insertus es trunco olive cultus id est apostolis et martiribus qui fuerunt quasi gigantes super humeros gigantum. Ps. Super senes intellexi. Item et gentilibus. Rom. 11. Tu autem cum oleaster esses insertus es in illis. Item et quot ligna fuerunt in cruce Christi nota quod hec est crux benedicta que sola fuit digna portare regem celorum et dominum. In cruce Christi quatuor ligna fuisse dicuntur scilicet truncus cipressinus transversarius fixus in rupe et stipes cedrinus super truncum et palma lignum transversale et tabula de oliva et tabella de pinu que tabula sustentauit. Et quibusdam videtur quod principale lignum crucis fuit de arbore scientie boni et mali in qua peccauerunt primi parentes ut medela fieret inde unde morbus legitur et ideo dicitur in ymno Pange lingua. Et aliis vero

creditur fuisse ficus quia sub illa
videtur adam fuisse deprehensus quia
de ipsius foliis operuit pudenda. Gen.
3o. Alii ponunt aliud ordinem lig-
norum scilicet quod pes crucis cedrus stipes
cypressus oliva quod summum pal-
ma quod transversum fuit in xpisti
cruce lignum. Ista autem est celebris
credulitas quod integritas dominice
crucis fuit ex cedro stante et
palma transversa. certum non lig-
no ad tormentum sed proprietates pre-
dictas ibi fuerunt. Quomodo dulce-
dine pro corpore fuit congruit mis-
terio sancte crucis. cum inde veri
homini cingendum est prime patibu-
lum vim cuique infert flagi-
tium. tollit suspendium ut sus-
pendatur aman in patibulo
quod paravit mardocheo. Hest.
7. et caput holofernis ense ipso
amputetur. Judith. 13. et caput
golie ipso gladio abscindatur.
1. Reg. 18. De hiis lignis
dicitur Eccli. 24. Quasi cedrus
exaltata sum etc. palma signat
victoriam quam acquiritur per patientiam
et benignitatem. Psal. 2o. Cedrus
humilitatem. Cypressus eminentiam
virtutum. oliva pietatem. quia
in pressura crucis eliquatum est
oleum quod samaritanus infudit
vulneribus sauciati. Luc. 10. Ce-
drus est arbor imputribilis
scilicet fide que servat homines a cor-
ruptione viciorum. Act. 15. fide
mundans corda eorum. Cypressus
est arbor odorifera et scilicet caritate
per quam sumus aliis odor
vite in vitam aliis odor mor-
tis in mortem. 2. Cor. 2. Per
palmam signatur apostoli vincentes
qui vicerunt regna. Heb. 11.
Per olivam plantam predicatores
quorum est sanare a lesionibus
viciorum. Ezech. 23. Per cedrum

virgines qui cum mulieribus non sunt
coinquinati. Apoc. 14. Per cypressum
confessores qui odore sancte conversa-
tionis excitant peccatores facientes
bona non solum coram deo sed etiam
coram omnibus hominibus. Ro. 12.

Crucis horum illos qui crucis
misterium detestantur dicen-
tes quod crux plus sonat in iusti-
ciam quam in leticiam. plus in igno-
miniam quam in gloriam. plus in penam
quam in requiem. plus in tormentum
quam in oblectamentum. Ipso re
nomine est horrenda. Attende quod in
cruce duo notantur scilicet pena et
forma. pena infert supplicium
forma profert misterium de
quo Ephes. 3. ut possitis com-
prehendere cum omnibus sanctis que sit longitudo
latitudo sublimitas et profundum.
Profundum quod fixum terre inheret est
fides que occulta intuetur
vocatur et quia prima in fundo cordis
quasi fundamentum in edificio ponitur.
Longitudo usque ad brachium est
perseverantia. latitudo in expan-
sione brachiorum est caritas.
Sublimitas sive altitudo a
brachiis sursum est spes que no-
bis reposita est in celestibus. Vel
per fundum quod primo occurrit intelligitur
timor qui initium sapientie dici-
tur. per sublimitatem spes que
ad alta nos erigit. per latitudinem
caritas que se extendit ad
dexteram hoc est ad amicos et
ad sinistram hoc est ad inimicos
Ps. latum mandatum tuum ni-
mis. per longitudinem perseverantia
quia qui perseveraverit usque in finem
hic salvus erit. Vel per lignum
profundum quod tota cruce sustinet
tenebat firmum propositum. lignum
erectum sursum in quo totum

corpus extendebatur sicut primum
mortificacionem carnis. lignum trans-
versale in quo manus extende-
bantur significat latitudinem caritatis. lig-
num superpositum sive tabula in qua scriptum
erat ihesus nazarenus rex iudeorum
significat titulum triumphale salutis
eterne quam tribuit fidelibus suis
ihesus christus dominus noster. Vide quantum
misterium creator in cruce po-
suit qui sub cruce sua opera ut
primo fecit ut secundo sic per crucem
refecit. imaginem suam quasi
in quandam crucis formam anime
impressit. corpus quoque in modum crucis
composuit. virtutes vero per crucis
supplicium reparavit. Attende
quasi quandam crucem in essencia dei-
tatis. profundum eius est sapie-
ncie abissus impenetrabilis
Sublimitas maiestas inatti-
gibilis. longitudo eternitas. la-
titudo caritas. hanc crucem deus
impressit anime ut suam imaginem
Est enim anima per essenciam simplex
per intellectum nobilis per naturam immor-
talis per voluntatem libera. disposi-
ne ista quatuor in modum crucis
conformanda. profundum est simpli-
citas essencie invisibilis. Sub-
limitas contemplacionis. longi-
tudo vite immortalitas. latitudo
voluntatis libertas. Creatoris
invisibilitas anime contulit essencie
simplicitatem. eternitas immorta-
litatis longitudinem caritatis libera-
litas libere latitudinem. splendor
maiestatis tronus sublimitatem
Hanc crucem summus artifex
decoravit cum eam splendore
sue similitudinis illustravit. et de-
formatam per peccatum iterum reformavit
cum in formam passionis
pro salute hominis se conformavit ut
quem fecerat repararet. Antequam

Anime nostre deus
crucem impressit sue

christus penderet in cruce lumine
erat horroris. nunc facta est
vexillum amoris. Nunc vero co-
decoratur. nunc vero salva-
cionis. Crux per inestimabilium
bonorum nobis aperuit causa
quia nos de erroribus liberavit
sedentes in tenebris illuminavit
adversarios [illegible] deo reconci-
liavit a deo alienatos restituit
in domesticos. de longinquis
proximos fecit. de peregrinis
cives. de inimicis amicos
Crux per inmortalitatis expul-
sio pacis firmamentum. Bonorum
thesaurus. propter crucem
non erramus in solitudinibus
quia viam vite tenemus. non sumus
extra regnum. quia ianuam regni
invenimus. iam ignitas sagittas
diaboli non timemus. quia fontem
vite quo irrigamur habemus. non
lupum [illegible] sumus. quia in boni
pastoris custodia sumus. ti-
rannum non ~~[illegible]~~ timemus quia
regi adheremus. Tunc non lignum
attendimus sed virtute precium
eius qui crucifixus est pro no-
bis. tanto maior est
oblacio. tanto eminencior est
sanctificacio.

De signacione efficacie
crucis christi de thau

Crucis crux est figura
in quantum manus
iacob cum benedicit duobus
filiis ioseph gen. 48. Item
in libro thau ezechielis 9. sig-
num thau [illegible] omnes
super quos videntur signum thau
non occidentibus. quia [illegible] ultore
non senciet qui hoc signo
fuerit insignitus. Crux est
signum servitutis quia latrones
[illegible] Apoc. 1.

nolite nocere terre et mari neque ar-
boribus quousque signemus servos
dei in frontibus eorum. Exo.
17. Cum moyses teneret manus
sursum israhel vincebat. Si autem
paululum dimisisset amalech
superabat. Hoc est signum quo [illegible]
[illegible] quod est quasi dei mone-
ta insigniri et signari. Sicut
in orbe nummus [illegible] exte-
rius visibilis. Sic nunc est signo
crucis homines velud nummus
monete divine insigniri. Alio-
quin ad proximam monete dia-
boli pertinebit ubi caracter bestie
imparatur. Apoc. 13. Est signum
crucis est signaculum quo pre-
da celestis traditur et merces
quo recipitur ad celeste convivi-
um omnibus paratum. Sicut est quod
latroni christo confitenti in cruce
dicitur Luce 23. Hodie mecum eris
in paradiso. Est crux est sigillum
ponendum in corde ad inveniendum
salutem. Cant. 8 ultimo. Item
crux est signum ad omnes per-
grinantibus in hoc mundo viam
salutis eterne. Mt. 6. Qui vult
venire post me etc. Est crux est
signum quo discernuntur fideles
ab infidelibus. Quia qui christi sunt
carnem suam crucifixerunt. Gal. 5.
Est crux est pretium redemptio-
nis vite eterne. Mt. 10. Qui
non tollit crucem suam et sequitur
me non est me dignus. Item
crux est signum principatus. Isa.
9. Factus est principatus eius
super humerum eius. Quia christus
per crucem principatum eterne sibi
meruit et nobis eternum regnum
acquisivit. Ut philippen. 2. Item
crux est sceptrum regni. Hester
5. Et subiciam vos sceptro
meo. Cruci quidem subiectos
se indicant. Paulus nos [illegible]

socios dum ad eam in omni necessitate
confugiunt in ipsa presertim gloriantes. Gal. ultimo. Michi autem ab-
sit gloriari nisi in cruce domini
nostri ihesu christi. Fideles quidem gloriantur
in cruce christi sicut filius regis in
sceptro gloriatur. Quasi a patre
possessionem mittitur in regnum. Item
crux est hasta cui appensum est
triumphale vexillum milicie
christiane bissino candidissime
carnis et purpura rubentis
sanguinis ihesu christi colore distinc-
tum. De hoc signo Isa. 11. ra-
dix iesse qui stat in signum
populorum. Et 13. Super montem ca-
caliginosum levate signum. Item crux
est signaculum quod super cor po-
nendum est. Cant. 8. Item crux
est fasciculus mirre qui debet
inter ubera commorari. Cant. primo.
Est crux est scala qua christus
ascensus in celum sibi et
suis sequacibus erexit. Quam
iacob stantem super terram et
cacumen eius tangens celum
in sompnis previdit. Gen. 28. Et bene
dicitur cacumen eius celum tangere
quia finis crucis gloria est. Vel quia
inter mortem christi in cruce et ce-
lestis glorie ingressum nichil
fuit quod eius glorificationem debue-
rit retardare. Licet infimum
spoliando seu quasi magalia fa-
ciendo quem scriptura non expo-
nit in die tertio eius glorificatio
sit dilata. Vel ideo dicitur cacumen
tangens celum quia cruce redemp-
tis statim patet aditus in celum
nisi propter peccata superaddita per
penalem penam vel per purga-
torium detineatur. Per hanc angeli
scala id est doctores et predicato-
res ascendunt dum misteriorum
eius sublimia contemplantur.
Descendunt dum opera eius humilitatis

imitacione assumunt vel dum p
capacitate auditorum fidei ef
ficaciam annunciat. Et crux
est pons ligneus super flumina
peccatorum per quem tingebat a ri
pa mortis vitalis usque ad
littus glorie salutaris. Per hunc
pontem primus pastor ecclesie tran
siuit primus ut oues tucius se
quentur. 1 pe 2o. Xpus passus
est pro nobis vobis relinquens
exemplum ut sequamini vestigia eius
. Sursum quod modo nesciebat
sequi deinceps xpm de passu in
passum post affectus tendendo in
tormentum crucis et deinde
in paradisum. Et 1 pe. 4. Xpo
in carne passo et vos eadem
cogitacione armamini. Et crux
est clauis per quam in posses
sionem mittimur ciuitatis celestis
de qua ysa. 22. Ponam clauem
dauid super humerum eius. Hec
est clauis regia ut vulgo
dicitur qua xpus regnum celorum
aperuit et vectes ferreos confre
git inferni. Prs. quicumque hac
claue caruerit ianuam vite
vnde celorum non poterit intrare.
Sine clauis est baptismus et
pena utrumque Ro. 6. Si complanta
ti facti sumus similitudini mortis eius
simul et resurrectionis erimus. Ista cla
ue claudente nemo aperit. et
ista aperiente nemo claudere
potest Apoc 3o. Hec clauis
latroni aperuit paradisum fere
per quinque milia annorum homi
ni ante clausum. vnde dominus et latroni
de cruce Luce 23. Hodie me
cum eris in paradiso. Et nota
quod sicut videmus medicum cum
videmus cum difficiles homi
nis valitudines curare mortis pi
cula medendi arte vincente
sic crux. Crux sancta crux clauis
crux ianua fortis in eadem
Ita et xpus mirabilis deinceps qui

insanabilia vulnera corpo
et mentibus curat. qui publica
num et meretricem ac latronem ad
tantam sanitatem perducit. Et
crux est clauus tabernaculi
eterne quo iohel i. dei sapiencia
malleo carnis assumpte in
cerebrum sisare defigens ipsum
occidit. Judic 3o. Et crux
est hamus quo verus pisca
tor ihesus xpus leviathan cepit
Job 40. An extrahere poteris
leviathan hamo et quo occi
dit cetum qui est in mari ysa.
27. Et crux est muscipula
qua decepta et occisa est astu
cia dyaboli. Osee 13. Ero
mors tua o mors. Augustinus
tetendit redemptor crucis
muscipulam dyabolo. vbi posuit
quasi escam corpus et sanguinem
suum. Et crux est baculus pu
gillatorius qui vulgo dicitur
colbus cum quo propugnator
noster ihesus primus clipeo car
nis protectus ad pugnandum
cepit nobis in eo qui dicitur
caluarie locus. Joh 19. et fecit
nobis gloriosam victoriam
ysa. 63. Ego qui loquor
iusticiam et propugnator sum
ad saluandum. Et crux est ba
culus defensionis contra canes fe
rales et prudentes quem tulit
verus dauid gigantem go
liam hoc est dyabolum debellans
1. Re. 17. Numquid ego sum
canis quia venis ad me cum
baculo. Vere canis dyabolus
Prs. Erue me de ore leonis
et de manu canis vnicam
meam. Et crux est virga quam
verus banaias primus tulit
in manu descendens in cisterna
pugnauit leone 2. Re. 23.
Et crux est virga ferrea i. sig
num victorie perfecte qua omnes
demonum iniquitates confringuntur
Prs. Reges eos in virga ferrea

Item crux est clipeus quem iosue
leuauit contra habitatores hai persecutores filiorum israel Iosue
8. Item crux est scutum quod opponitur ictibus siue temptacionibus
diaboli Ephesios 6. In omnibus sumentes scutum fidei etc. Crux
tua est clipeus crux dux crux
et triumphus. Est crux et baculus hostiarii scilicet christus qui dicit
Johannis 10 Ego sum hostium si quis
per me introierit saluabitur. Hoc
hostium apertum est quando velum in duo
diuisum est per separationem anime a corpore ut latus patet ingressis
in celum. Et ideo hoc baculo pelles
turbas demonum hunc mundum regnum
pandit iter [illegible] 3. Item
crux comparatur [illegible]
[illegible] ortulanum [illegible]
ne leo aut mala bestia intret ibi ysaie 30. Est crux
patibulum in quo [illegible] in quibus
suspenduntur vicia et malefactores scilicet demones Galatas 5 qui christi
sunt carnem suam crucifixerunt. Est crux
est virga directionis regni [illegible]
[illegible] illa ad rectitudinem dominica
[illegible] in hoc mundo [illegible] voluntati
diuine conformem inueniunt. Est crux
est virga moysi Exodi 4 que
proiecta in terram versa est in colubrum [illegible] astuciam et venenum
demonum dei sapientia superante antiquum interfecit crucem. Hec est
virga que virgas magorum deuorat et colubrum qui colubros
egipcios absorbet Exodi 7. Ac
virga spiritualis mare rubrum
diuisum est ut patet liber
[illegible] dei clarus Exodi 14.
per crucem [illegible] velud ag
[illegible] liberorum
[illegible] Est
hec virga percussa petra aquas
[illegible] et sacerdotum
manauit Exodi 17 petra

autem erat christus 1 Corinthios 10. De
cuius plenitudine omnes accepimus Johannis primo. Est crux
virga magistralis in qua experiencia eruditus est christus.
Hebreos 5. Didicit ex hiis que passus est obedienciam. Et in hac virga
discipulos suos erudit magister
christus Matthei 6. Si quis vult
venire post me. Et Galatas 5. Hec
est virga discipline fugans stulticiam in corde pueri colligata
Proverbiorum 22. Est crux cathedra magistralis in gradibus
ligneis [illegible] verus cathedras
christus legit distincte et aperte
[illegible] 8. Est crux et nauicula in altum ducta de qua
christus docebat turbas luce 5.
Et nota quod in naui sunt
ligna ferrum et suppra eum pice
Sic in cruce ligna clavi et
spongia cum vino mirrato
tamquam suppra eum pice. Et sicut
cum in naui transit homo per mare
ad terram promissionis et in illam
Sic cum indulgencia crucis transit
homo ad celeste [illegible] Et sicut
nauicula licet fragilis tamen
preciosa portat sic crux
licet despecta [illegible] portauit
tamen precium humani generis dominum
ihesum christum. Et cruce predicata
portat preciosissimas indulgencias
peccatorum et eterne vite premium pollicetur. Et sicut cicius per
[illegible] cum indulgencia
crucis si vite mutuo non resistat. Item crux cum sanguine christi
[illegible] rubente perfusa apparet
et inclinatorium peccatorum
a deo se auertencium et more
auium auolancium Osee 9.
Effraim quasi auis auolauit.
Est crux est brauium ob gloriam
victorie christi erectum
in campo huius mundi 1 Corinthios 9.

omnibus quidem currunt sed unus accipit bravium. Est crux Christi sanguine rubricata et funiculus coccineus in signum liberationis spiritualibus meretricibus Raab Josue 2 et 6. Est crux et arbor sicomorus id est ficus fatua que mundo visa est stulticia 1 Cor 1. Hanc enim Zacheus ascendit qui dei sapientiam et Christum voluit videre Luc 19. Est crux et palma quam Christus ascendit ut apprehenderet fructum eius id est cetum sanctorum Cant 7. Et ascendit ut ab omnibus videretur et audiretur. Trenorum primo O vos omnes qui transitis per viam. Crux quare comparatur palme quia inferius stricta superius lata. 2o quia tarde fert fructum. Sic crux diu fuit infructuosa donec Christus portavit. 3o quia fructus eius dulcis et rubeus. Sic Christus per sanguinis effusionem sanguine rubea fuit. Ysa 63 Quare rubrum est indumentum tuum. Dulcis per mansuetudinem quia pro crucifixoribus oravit. 4o quia in terra calida nascitur. Sic passio Christi ex calore caritatis processit. 5o quia cortex eius est asper et vilis. Sic et Christus pendens in cruce vilis reputatus est. Ysa 53 Nos reputavimus eum. Est crux est thesaurus absconditus in agro de quo Matth 13. Simile est regnum celorum thesauro in agro. Demum inventio etiam facit festum. Et boni viri pre gaudio thesauro isto vendunt omnia que possident et renunciant omnibus. Christi sapientissimi imitatores qui fugit regnum et venit ad patibulum crucis Joh 6 Joh 18 sic fecit sanctus Franciscus et alii abiciunt temporales honores ut conquirant thesaurum istum nisi pretiosa absconditum in agro. Est crux et ratis qua per mare mundi Christo regente subvectus est totus sanctorum chorus Aug 3. Exiguo ligno credunt animas suas et mare transeuntes per ratem liberati sunt. Aug. Crux ratis in pelago crux anchora crux via portus. Est crux et domus tabernaculi in qua Christi et ecclesie ministri victimas totius populi Ezech 43. Est crux et altare holocaustorum 3 Re 1. Est crux et ara in qua pascha nostrum immolatum est Christus 1 Cor 5 et Heb 9. Aug. Crux altare dei crux quasi altare Christi. Est crux et statera in qua appensa est iustitia Christi et nostra peccata Job 6. Est crux est palus in quo in deserto mundi serpens eneus est erectus ad liberandum populum a serpentum morsibus ignitorum Num 22. Quod ipse Christus exposuit Joh 3o Sicut Moyses exaltavit serpentem etc. Sicut enim aspicientes serpentem eneum in ligno erectum a morsibus serpentum sanabantur. Sic si vere fidei intuitu Christum respicimus qui pro nobis pependit in ligno a peccato et diabolo liberamur. Est crux et virga Jonathe cuius summitas intincta in favum mellis [illegible] est in dulcedine divinitatis et humanitatis Christi in una persona oculos illuminat degustantis 1 Re 14. Est crux et virga clementie Assueri id est Christi regis quam porrexit Hester sorore sue legis clemencie

tetigerit salvus erit Hest. 4. et 5. Item crux est virga vigilans super gregem Iere. primo. Item crux est baculus peregrinacionis cum quo ymmo verius Iacob Christus iordanem sue passionis pertransivit Gen. 32. In baculo meo transivi iordanem istum. Hunc Christus peregrinus tulit quando in celum ascendit ubi nunc extitit peregrinus Ysa. 28. Item crux est baculus penitencialis quem Christus publice penitenciam agens pro nobis quando publice portavit Ioh. 19. Hunc baculum portat qui vere penitenciam agit cum quo dum intrare moris carnes cum viciis et concupiscenciis. Item crux est patibulum in quo bonus misericordiarius suspendit latrones scilicet vicia et peccata prius id Gal. 4. Qui Christi sunt carnem suam crucifixerunt cum viciis et concupiscenciis. Item crux est sartago in qua oblata est deo primicias Christi oleo nunc confrixa igne compassionis et perfecte caritatis supposito Levit. 2o. Item crux est torcular quo Christus vinum salvatorum de botro sui corporis expressit cuius expressione rubricatum est vestimentum eius Ysa. 63. Item crux est calix quo dominus ihesus Christus potat suos Mt. 20. calicem meum bibetis Ps. calicem salutaris accipiam. Item crux est cithara in qua David cantans malignos spiritus refugavit 1 Reg. 16. Item crux est vectis quo portabatur botrus corporis Christi a quo expressum est vinum quo peccatorum animas inebriat Num. 13. Item crux est plaustrum novum portans archam federis scilicet dei filium quem qui tangit indigne moritur 1 Paralip. 13. Item crux est baculus senectutis quo sustentatus est mundus decrepitus Zach. 8. baculus viri in manu eius pre multitudine dierum. Per hunc baculum sustentatur quando caput et fruitur. Item crux est candelabrum lucerna corporis Christi sustentans ut videant omnes qui in domo sunt Luce 11. Item crux est thronus Salomonis super quem sedens mentem suam confortavit 3 Reg. 2o et Ioh. 19. Et omnia et similia patent in metris sequentibus. Crux est via salutis spes una redempcio nostra. Crux medicina mali crux est antidotum morientis. Crux porta celi crux restauratio mundi. Crux precium crux excecatio mortis. Crux ba-rathri lavacrum lavat crux spoliacio animi. Crux fantasie fuga crux sathane cruciatus. Crux lignum vite crux insuperabilis arbor. Crux verum lumen crux renovatio legis. Crux lumen celi crux pax introitus paradisi. Crux in iudicio in gloria terror iniquis. Crux in utraque domo credita lumine cunctas deo-nis insidias eliminat effugat arcet. Crux sanitatem restituit. Bursam impedit distruit a presidiis liberat a periculis. Hostes expellit victores constituit. Crux est instrumentum fidei firmamentum spei clavis sciencie fons iusticie magnificencia virginum gloria sacerdotum inopum sustentatio pauperum consolatio cecorum ductus claudorum baculus peccatorum desperatorum resurrectio mortuorum. Innocencius in libro de sacro altaris ubi addit quod signum crucis

tribus est digitis exprimendum quia
sub invocatione imprimitur trinitatis
ysa. 40. Qui appendit tribus di-
gitis molem terre. per tres digitos
trinitas designatur. Signum
crucis a superiori descendit
ad inferius. et postea quoque a dextro
transit ad sinistram. quia christus de
celo descendit in terram et a iu-
deis transivit ad gentes. quidam
tamen signum crucis a sinistra
inducunt ad dexteram. quia demum
de miseria tendere ad gloriam
sicut christus de morte ad vitam
et de inferno transivit in paradi-
sum. Quamvis crucis tamen na-
ves. volant aves. natant ho-
mines. sunt vestes et abitus re-
ligiosorum. et sunt hec contra illos
qui crucis misterium detes-
tantur. Contra quos 1. Cor. 2o.
gal. 6. ephes. 2o et 3o. philip. 2o.
Colos. primo et 2o. Item crux
dicitur a cruciatu. crux est pena sive
maceratio carnis in qua debemus
crucifigi cum viciis et concupiscentiis
desideriorum quia qui christi sunt carnem
gal. 4. Et nota quod qui crucifigitur
sursum elevatur a terra id est ab amore
terrenorum ut dicat cum Job 7. ele-
git anima mea suspendium. Iudicat
crucem sibi tota vita apprehendere
clavis confixi clavis id est precep-
tis iustitie et timoris ne cadat
per illicita. Ps. Confige ti. t. car. m. i.
carnales motus si suggerent dyabolus
vel quicumque eius ministri descendere
de hac cruce id est a more me-
liorem ut spiritum vel cogitatum ad ali-
quod illicitum. Respondeas quod non potest
quia omnia confixa sunt cruci christi
Et non qui vult esse cum christo
debet crucifigi cum christo. gal. 2. christo
crucifixus sum. philip. 3. configura-
tus sum morti christi. Item Ro. 6.
Si complantati sumus similitudini mortis

christi. simul et resurrectionis erimus. 2. Cor.
10. Si socii fuistis passionum
eritis et consolationum. 2. thimot.
2o. Si commortui sumus christo
et convivemus. Si compatimur et
conregnabimus. Item prima Joh. 2o. qui
dicit se manere in christo debet
sicut ille ambulavit et ipse am-
bulare. Item prima pet. 2o. Christus
passus est pro nobis vobis relin-
quens exemplum. Item Joh. 13. exemplum
dedi vobis etc. Item matth. 16. Si
quis vult venire post me etc. tollat
id est sursum elevat conditione
non ad terram deprimat vel
distrahat per spiritualia viciorum

Cuius et qualiter passus est christus

Passus illusionem flagella-
tionem crucifixionem matth. 20. et
luce 18. Illusio fuit in
Herode in veste purpurea et
sceptro. cum corona spinea
in falsa adoratione et illusoria
salutatione. Flagellatio
fuit in eo quod percussus alapis
sputis arundine et flagellis
Crucifixio fuit in eo in an-
garizatione portande crucis et
clavorum confixione et aceti po-
tatione et in lancee transfixi-
one. Hec sunt duodecim divi-
siones maris rubri per quas
a servitute egipciaca populus
israel liberatur. Exodi 14. Item
passus est iniuste quia iustus pro
iniustis et a personis iniustis et
sub iudicibus iniustis qui dia-
gnat passionem. Item non contra-
dictus fuit tamquam infidelis.
illusus tamquam stultus. flagel-
latus tamquam reus. consputus tamquam
vilis. occisus tamquam
inutilis sive incorrigibilis. luce
18. Item passus in pedibus per ...

B.

C.

affixus interius ut liberaret nos a
peccato mortali. Iste in latere ut li-
beraret nos a peccato originali quia
de costa ade facta fuit mulier per
quam nascimur filii ire propter peccatum
originale. propter quod clausa fuit no-
bis ianua paradisi. Sed christo mor-
tuo et latere eius aperto fuit no-
bis aperta. quia per sanguinem qui fluxit
de latere redempti sumus et per
aquam abluti. Iste in manibus
ut nos liberaret a peccato actu-
ali. Iste flagellatus fuit ut nos
a flagellis infernalibus libe-
d raret. Iste passus vilitate et
contemptibilitate. quia vili precio ap-
preciatus. quia a discipulo venditus. quia co-
mitantibus et turbis lacessitus
quia tanquam latro cum gladiis et
fustibus comprehensus. quia vilissime
tentus et tractatus. quia ligatus
alapis cesus. a falsis testibus
accusatus. a suis discipulis dere-
lictus. a familiaribus denega-
tus. ab herode despectus. quia
sibi latro a populo prelatus. cla-
mide coccinea irrisione indutus
spinis coronatus. arundine pro
sceptro insignitus. illusione sa-
lutatus sputis illitus et spolia-
tus arundine percussus. a vili-
bus blasphematus cum [illegible] sce-
leratis crucis patibulo deputa-
tus. manibus et pedibus clavis
affixus. aceto et felle potatus
post mortem lancea lanceatus et
in alieno sepulcro sepultus et in
quo est omnium creature in passioni-
e bus attestantur. Iste passus
dolore penalis [illegible] iniuriatus
vulneratus infirmus. destitutus
a suis et [illegible] i. depau-
peratus. clamat Trenorum I. O
vos omnes qui transitis per viam. propter
paciens nobilitate et vilitate
propter pene acerbitate et vilitate
propter illusiones illudencium me.

[illegible]plicitate et innocentie et quia sy
culpa sua paciebatur et a suis
publice et in ipsa civitate et
quia sibi reddebantur mala pro bo-
nis et quia qui eum consolaretur
non invenit et quia videbat suam
matrem per dolorem angustia la-
f cruciatam. Iste passus fuit nudus
ut ostenderet quod illud mire fuit co-
niunctum quo modo pro sui cor-
poris mutabatur noluit pro ves-
tium estimare et quod solus suffi-
ciebat appendere precium mundi
in statera crucis. Est quia vigili-
arco? [illegible] eius ut aliud re-
quirebat nisi solum corporis
eius sacrificium. Unde seipsum ob-
tulit deo dei patris aspecti-
bus ut gratissimum spectaculum
quia solus per se ipsum deo erat
acceptabilissimum Hebr. 1. Ac-
cedens [illegible] iustitie
[illegible] quia veste
[illegible] infide-
litate indutus erat. Et ut dum
sibi nova vestis i. ecclesia de
g gentibus erat texta. Nota quod christus
fuit exutus sua veste et indutus
purpura. Et postea veste alba
et tamen corona spinea coronatus
et postea ei data est ei arundo
in manum ad designandum quod nos
debemus exuere veterem hominem cum
actibus suis per confessionem et satisfac-
tionem Colos. 8. Expoliate veterem
hominem cum actibus suis. tunc confite-
debemus [illegible] i. cum verecundia propter
tota die verecundia mea contra me
est. purpura propter ruborem significat
verecundiam. Ecclesiastici 4. Est confusio
ducens ad gloriam. Post ea debemus
indui veste alba. et post indui
spinea corona et in capite co-
gitata [illegible] in mente. Nec
[illegible] corona spinis non [illegible]
[illegible] quia debemus de-
[illegible] operibus gratia [illegible] confiteri.

Item demum tenet arundinem in
manu. arundo que fragilis est licet
videatur fortis designat divicias
temporales que videntur omnibus p-
mittere firmitatem si manu
publicant et xfeant super se
intentum ysa 36. de quo te-
net arundinem id est divicias in
manu ut eas pauperibus ero-
gemus non ut confidamus in eis
et nutriamur et detineamur ab
eis Item passus est totaliter licet
minima gutta sanguinis suffi-
ceret ad tollendum mundi peccata
totus enim fodi voluit ager ille
plenus cui benedixit dominus
gen. 21 et ysa 2o. abscondere
in fossa humo psalmus foderunt ma-
nus meas et pedes meos to-
tus insuper fodi voluit ut to-
tus nobis fructificaret totus
assari voluit agnus ille ut u-
trum de illo comederetur exo.
12 totus pati voluit ut totum
corpus ecclesie ei compassionem de-
beret 1 pet. 2o. Christus passus est
pro nobis totum calicem passionis
voluit bibere ut nihil de mor-
bo in corpore ecclesie remaneret
totus etiam pati voluit ut to-
tum tempus veterum effugeret et nihil
de illo vincet et nihil de eo va-
care a cura evadet sed in cor-
pore suo nihil vacavit a pena
a planta pedis usque ad verticem
non est in eo sanitas ysa 1o.
Et non potuit facere ut pena
durissima ysa 1o. dura ad
verba. dolore ad verbera durissima
ad clavos et vulnera unde
effudit sanguinem per quem peccata
nostra delet. quia lavit nos a
peccatis nostris in sanguine suo apoc.
1 per primo. Et ita completum
est in christo ut dominus precatur in
lege deut. 18 19. dentem

pro dente oculum pro oculo. quia omnia
membra que passa fuerunt in
cruce pro membris ade prothoplasti
redimendis ad signum fuit
4 Reg. 4o quod posuit heliseus
os suum super os defuncti et
oculos super oculos eius et ut
vidit quod dei et digitis filius
membra sua contenderet in se
pro quando [illegible] a
morte etiam. Item passus
est pro peccata nostra delenda ysa
53. vulneratus est propter iniquitates
nostras attritus est propter scelera nostra
Et non pro iudeis et aliis in-
fidelibus qui dur in illo casu
ut hebr. 9. Sanguis quod emun-
davit conscientias nostras ab operibus
mortuis ut hebr. 10. Christus
semel oblatus est ad multorum
exhaurienda peccata ut 1 pe. 2
Et non satis mirabiliter miseri
dissolutio passionis christi peccavit
impius et punitur iustus deli-
quit reus vapulat innocens
offendit impius dampnatur pius
quod meretur malus patitur bonus
quod perpetrat servus exsolvit dominus
quod committit homo sustinet deus
Concupiscentia duxit hominem ad illici-
tam arborem perfecta caritas christum
duxit ad crucem. homo presumpsit
vetitum. christus subiit suppli-
cium. homo gustavit pomi dul-
cedinem. christus fellis amari-
tudinem libere iniquitas peccatoris cum
mira redemptoris ineffabiliter superatur
peccatoris malicia pro unus re-
dimitur Et nota circumstan-
tias passionis christi per hos versus
Acervor sudor fraus comitiva
captio vincla accusator lingua
minor sputum velato multa
sedes in facie colaphi de-
risio clamor Subcam pro cetera

Versus de [illegible]

C

de pavore a tedio ... ut

D

prie calamus qz salutas Barria
loco comes mudato fixio ptes
potus blasphemias mors la
cta tuba tientes. Vnd q yog
an passione sua cepit pavere et
tedere ac molestus esse et cum
lacrimis orare et sudorem sanguis
emittere ad quos nos debemus
pavere ne puniamur iuctum cum
mina dei. 4 Job et Johis bap
... ipse xpus puniti sunt et
fuerunt in puti. Ipse demum te
dere de vilitate vite pterite
Job 10 Tedet aiam meam vite mee
Ipse demum esse molesti ac tristes
pro ptitis delictis 2 Cor 1. Ipse
demum orare cum lacrimis veniam
pro nobis et gloriam Ebr 5. Qui in
orabat cum lacrimis obtuli orones
tuam deo. Ipse demum sudorem sang
uis emittere ut totum corpus
operiat. Hic sudor est angus
tia vehemens de peccatis que omnia
membra ... et sicut sudor
sanat corpus sic et aiam a
spiritualibus viciorum infirmitatibus
sanat. Ipse passus in altitudine
crucis non in templo non sub
tegmine edificii sed extra civitatem
et extra muros. Quia inter
iniquos deputatus est non in
altari nec in tecto supposito
sed sub celo in aere ut aerem mun
daret. aer non purgabatur cum
agnus ... in altitudine crucis immo
labatur. fedatus nam aer fuerat fu
mo avarorum et viciorum ac fetore
sacrilegorum sacrificiorum. Iterum terra
purgata fuit cum stillavit
sanguis de latere domini super eam. Ille
... et non fuit passus in templo
iudeorum ne iudei estimarent
... illa tunc ... esse passum
et non extra civitatem extra muros
ut intelligatur quod omnibus est hostia
... oblata in cruce.

E. Iste passionis effusus qui sunt
... inde ... novum
... celi aperta Heb
9 ... sanguinem introivit in
sancta sanctorum. Eduxit de limbo
ductos. Zach 9 ... in sanguine
... Tercius est precium
to 1 pet 1 non corruptibilibus au
ro et argento ... redempti
ablutos. Apoc 1 ... qui dilexit
nos et lavit nos a peccatis nostris
in sanguine suo. Ebr 9 Sine
sanguinis effusione non fit remis
sio ... effusio. Exo
12 Erit sanguis in signum in edi
bus vestris ... erit in nobis pla
ga ... percussit terram egipti
... ad amorem ... 2
Machab 6 ostenderunt elephan
tis sanguinem. Et Joh 17 maiorem
caritatem nemo habet ...
bis postulatio. Ebr 3 Ipse
postulat pro nobis gemitibus in
enarrabilibus. ... ad deum
... Coloss 1 pacifi
cans per sanguinem ... Moyses
aspersit librum et omnem populum sang
uine. Heb 9 Et xpus dicit
Joh 6 qui bibit meum sanguinem
in me manet. Iste passus
contra ... qui xpm
passum negant ... quidam
dicunt quod deus ... ibi fuit
est passibilis et mortalis. Et non
F. ... xpus ... traditus a patre
... voluntarie ... toci
... passus. Et a se
ipsum obtulit. Et a iuda qui
... ipsum prodidit. Et a iudeis
qui ad ... alios instigaverunt
diversa ... fuerunt ... Licet pas
sio ... unde ... et
... diversitate. Pater tradidit
... caritate. Filius ... pietate
Judas ... cupiditate. Iudei

contra privata invidie malignitate.
Unde patet quod intentio diversificat
actus licet res sit una. Contra illos
qui dicunt quod si Christus fuit moriturus non
potuit necesse pati

Et mortuus. Contra iudeos qui
dicunt quod si Christus fuit mori-
turus non potuit nec pati. Contra quos
Damascenus lo. Opponunt infideles
que iustitia fuit hominem iustissimum
morti tradere pro peccatoribus. ut morte
dampnatos ut nocentes liberaret. Et
si deus aliter peccatores liberare
non potuit quam iustum dampnando
quo ergo est omnipotens. Si vero potuit
sed nescivit quo ergo est sapiens. Si
autem potuit et scivit sed noluit
quo ergo iustus est. Respondeo quod Christus
non ex necessitate cogente sed libera
voluntate mortuus est. Oblatus
est quia ipse voluit. Ysa-
53. Unde ipse dicit: ego pono animam
meam et iterum sumo eam. Jo. 10.
Nemo tollit animam meam
sed ego pono eam a me ipso. Ex quibus
patet quod sponte Christus mortuus est. Item
autem mors eius voluntaria et necessaria
fuit sic patet quia genus humanum
datum fuit Christo in hereditatem. Ysa.
39. dedi te in fedus populi ut
suscitares terram et possideres hereditates dissi-
patas. Heb. 1. quem constituit here-
dem universorum per quem fecit et
secula. Sed res transit cum honore
suo. Extra. ut lite non. et de pig-
noribus et de decimis. Cum
non sit heres autem humanum
oneratum ac obligatum erat
debito mortis. Gen. 3. In quacumque
hora comederitis morte moriemini. Quia
pura creatura potuit esse sufficiens
totius generis humani. Ideo opor-
tuit quod creator se ipsum daret ad
mortis passionem. Et sic verus
Joseph venundatus a fratribus di-
mittit pallium carnis synago-
ge in cruce. Gen. 39. Et homo
qui per peccatum adversatus deum
offenderat per iustitiam satisfaceret
et diabolus qui hominem vicerat per
hominem vinceretur. Unde ipse sua
moriens morte moriendo per- Versus
emit. Et sic Sampson miseros
a morte redemit. Quod autem Christi B.
mors prevaleat numero et magni-
tudine peccatorum homini probat
Anselmus in libro Cur deus homo Anselmus
sic. Si diceretur alicui sensato
nisi occideris hunc hominem de-
monstrato Iesu Christo qui simul est
deus et homo, peribit iste mundus
totus non faceret etiam si mundorum
infinitus numerus offerretur. Et
iterum si diceretur: aut quod eum occidas
aut omnia peccata que fuerunt et futura
sunt veniret super te, non faceret
hoc sensatus, quia peccatum quod in per-
sonam Christi fit aliquid fit incomparabiliter
super omnia illa que extra personam illius
possunt cogitari. Ex quo patet quod mors
Christi prevalet omnibus hominum peccatis.
Quante efficacie fuit mors C.
Christi nota quod fuit tante virtutis
quod non solum in presentes sed et in
absentes vel loco vel tempore eius
extenditur effectus in omnes. Sicut qui
ad [illegible] civitatis constructio-
nem [illegible] ut dicit Augustinus. Item D.
per mortem Christi licet nobis re-
dire in patriam. Sicut olim in morte
summi pontificis hii qui ad
civitates refugii confugerant li-
cebat redire ad propria [illegible]
Iosue 21. Bonus igitur non tantum
pro amicis sed etiam pro inimicis
mortuus est. Eligens populum
a celis ut nos reportaret
ad celos. Amicus dulcis, con-
siliarius prudens, adiutor for-
tis. Ut ostenderet quantum nos di-
ligat, non nisi moriendo a-

a morte nos liberaret. ut non solum
vitalis impenderet beneficium sed ut
caritatis monstraret affectum. nulla
dilectio maior. nullus amor fortior sci-
entior. nulla caritas sanctior nullus
affectus ardentior quam quod ille pro
quibus mortuus est innocens. cum non
inveniret in nobis dignum
E. aliquid quod amaret. Et mortuus
per mortem christus illusit et dyabo-
lum tamquam [illegible] vel piscis seu leuia-
than de quo Job 40. Numquid ca-
pies leviathan hamo. quia
divinus carnis humanitatis impe-
tivit que patebat cum hamo di-
vinitatis captus est qui latebat.
Christus enim in christo cum hamus divini-
tas. esca caro. linea geneo-
logia que in ewangelio recitatur
Mt 1o. Ubi ponuntur quasi no-
di linee quadraginta due gene-
rationes. tenens hanc lineam deus
pater. Matheus lineam generationis
inchoabat ab abraham et
finiat in ihesum christum. lucas
ab inferioribus inchoat scilicet a ioseph
et finit in deum. Deo christus in
infernum descendit ut viam ape-
riret ascendendi ad celum. et
[illegible] se traheret per dictam lineam cum
F. fune. Item et mortuus scilicet in cor-
pore ut mortificaret in nobis
mortem anime que est peccatum. Ozee
13. Ero mors tua o mors.
Augustinus. Immortalis moritur et
[illegible] conficitur. hec mors
mortua tunc est cum in ligno
mortua vita fuit. Augustinus.
Mors quam timent homines se-
paratio est anime a carne. mors
quam non timent separatio est
G. dic a deo. Quare fuit necesse
ut persona eterna sustineret mor-
tem temporalem

Et mortuus. Nota quod hec
fuit comparatione infinita per
ad ceteros [illegible] corporis

ut mors eterna eius quod temporalis
erat morte temporali eius quod eternus
erat redimeret. Mors non eterna
morte eterna redemptione [illegible]
non potuit quia si esset parvum
esset inutilis cum par dampnum
auferre deberet. Si minor esset
insufficiens. Si maior esset dam-
nabilior non ergo potuit mors
equa esse redemptio mortis e-
terne propter maiorem [illegible] restat
ergo eam esse tantum temporalem quia si esset
perpetua temporalis esset infinitum
minor morte [illegible]
non esset [illegible] Item
est [illegible] ut sit eterne perpetue tempora-
lis mors ut eternitate dig-
[illegible]
eternitas. [illegible] temporalis eternum
[illegible] redimunt [illegible]
eterni [illegible] temporali. Item
H. mortuus est christus mortuus
est [illegible] 20 et 21. [illegible] 8.
Joh 19. Glo [illegible] luce 23. [illegible]
10. 1 pet. 1 et ysa 23 et [illegible]
I. Ro 6. 1 Cor [illegible] heb 2 et
[illegible] Et mortuus non
divinitate [illegible] de morte
christi [illegible] emisit spiritum [illegible]
et lucas [illegible] Joh tradi-
dit spiritum. In emissione notatur
reconciliatio [illegible] emissa
est columba de archa corporis
[illegible] que detulit cum ramum
olive virentibus foliis [illegible]
In expiratione nota [illegible]
[illegible] expirante
dyabolus expiravit. In tradi-
tione notatur [illegible]
[illegible] commendo spiritum
quasi [illegible] homo
K. Et mortuus per mortem christus
destruxit eum qui habebat mor-
tis imperium id est dyabolum et liberavit
eos qui erant obnoxii servi-
tuti heb 2o. Et per mortem
christi reconciliati sumus deo Colos

primo. Alios effectus et modos ide
effectus de passione et morte
Christi notavimus supra ibi passus
Item mortuus vel Contra nicolaitas
qui dicunt Christum esse immortalem
et impassibilem contra quos dictum
est supra ibi passus. Et non
quia mors et vita Christi fuit vera
imago et similitudo et sacramentum et
exemplum. Unde Ro. 4. Christus tra-
ditus est propter delicta nostra et re-
surrexit propter iustificationem nostram
ut peccatis mortui iustitie vivamus
et 1 pet. 2 Christus passus est

De nominacionibus inferi seu in-
ferni

Descendit ad inferos. In-
fernus dicitur tartarus quo dicitur
impiorum cruciantur. Et dicitur
infernus id est inferius eo quod infra
sit positus velud abissus. Vel
dicitur infernus id est valde fervens
vel ferox. vel infernus dicitur quia
ibi omnes inferuntur. Item carcer
ille dicitur orcus id est locus insa-
nabilis quare dicitur orcus. Item
dicitur tartarus a tartaron id est
quod sonat latine tremor frigo-
ris quia ibi est frigus nimium
et fetor. deuteronomium 32.
Item dicitur barathrum id est vorago sive
lacus de quo canitur cum surgit
Christus tumulo victor redit de
barathro. Item dicitur Chaos quia sine
vero et sine vite vel sine bono
quia nulla est ibi amicitia. Item dicitur
acheron aba quod est sine et cheron
quod est gaudium. Est autem
acheron fluvius infernalis. et
interpretatur tristicia de quibus duo-
bus dicitur Job 10. ubi nullus ordo
sed sempiternus horror. Item dicitur puteus
quia putet et est profundus. Ps. neque
absorbeat me profundum neque
urgeat super me puteus os
suum. Item dicitur abissus quia non re-
peritur ibi fundus. Ysa.
dilatavit infernus animam suam. Item dicitur fornax
de quibus tribus Apoc. 9. data est

clavis putei abissi et aperuit pu-
teum abissi et ascendit fumus
putei sicut fumus fornacis magne.
Item dicitur carcer quia ibi detinentur
captivi cathenis igneis col-
ligati fame siti et frigore
afflicti. Contra illos qui negant
Christum ad inferos descendisse

Descendit ad inferos. 2.
carne in sepulchro quievit
anima descendit in infernum
ut fortior superveniens for-
tem spoliaret armatum. Luce
11. Et quia mors paradisum intulit
et colonos eiecit. vita infer-
num ingressa est et captivos
eduxit. morte sibi de nostra
morte suscepit et vita no-
bis de sua vita restituit.
Descendit ergo ad inferos ut
ineffabili potentia morte superata
spoliaret infernum et iuste ac
misericorditer iniustos qui ibi
detinebantur educeret ibidem re-
linquens iniquos. Et sic non in-
fernum absorbuit sed momor-
dit. Osee 13. Contra Averro-
istas qui negant Christum
ad inferos descendisse et inde
animas bonorum liberasse contra quos
ephes. 4. quia descendit ad in-
feros ad inferiores partes terre
qui descendit ipse est qui et
ascendit. Item Act. 2. quem
deus suscitavit solutis do-
loribus inferni. Ps. illud
impossibile erat teneri illum a
morte. Ps. non derelinques animam
meam in inferno. Item quia contrivit
portas ereas. Ps. eduxit
eos de tenebris et umbra
mortis. Ps. domine eduxisti
de inferno animam meam. Item mise-
ricordia tua magna est super me et eru-
isti animam meam ex inferno in-
feriori. Zach. 9. tu autem edux-
isti vinctos in fragione de lacu

in quo non est aqua sed refrige-
rium. Infernus dicitur lacus quasi
latus quia nullo termino clau-
ditur. lacus est ipse aqua luto-
sa et putrida que non mouetur
talis est infernus cum sentina
uanis Ps. eduxisti me de
lacu miserie et de luto fecis
Infimus dicitur quia infimum i-
niger uel quasi infimus quia
infimius iacet ut glosa dicit
quia sit nigra a atque profundus
Item quod dicitur mortuus descendit
ad inferos sed descendit in aia
est contra illos qui dicunt nunquam
istum esse infernum locum deputa-
torum et non aliud Contra quod est
Luce 16. de diuite et lazaro
Item Matt. 6. et 10. et 12. Contra illos
qui non credunt infernum ratione onerum
expositus

B. Descendit ad inferos Contra
illos qui non credunt esse
infernum dicitur autem sit infernus
probatur quia ubi de duobus contrariis unum
tamen sunt alterum et medium necesse
est et reliquum inueniri. hac
radice utitur philosophus generaliter ad
stabiliendum utrumque contrariorum
Cum ergo inuenitur pura feli-
citas inuenitur et status me-
dius inter puram felicitatem
et puram miseriam scilicet status
huius vite qui non est pure mi-
serie et est permixtus admixtas consola-
tiones. necesse est inueniri
3um statum scilicet pure miserie. Et hic
est infernus ubi nulla redemptio
sed sempiternus horror inhabitat
Job 10. Unde hac via si in-
uenitur subiecta alterius contrarii
id est pure felicitatis et status medii
scilicet vite istius. necesse est inueniri
reliquum tertium statum scilicet hominum pure
miserie deputatos. Et ad hoc
secundum locorum congruenciam. ut sicut prius
locus est locorum nobilissimus et
situ spirituali uel corporali sup-
rimus medius sub illo est tamen
nobilior quam situ circa necesse tercius
ignobilissimus et utrique imo et
situ infimus. Evidens autem
quid facit ad hoc ipse status
et locus medius eius quia habita-
tores contrarie. non sunt sed sicut hic per
ad medium et ita medium ex
se habet ad tercium Sicut ergo nos
et statum et locum nostrum ad eos
qui pure felicitati donati sunt
et ad locum et statum eorum. sic
pure miserie deputati est locus
et status eorum ad locum et statum
nostrum. subter nos igitur sunt et sta-
tu et loco sed nos sub superius
Id probatur autem Apocalypsis 5. nemo
poterat neque in celo neque in
terra neque subtus terram aperire
librum neque respicere illum. Ad
idem Gregorius in dialogo Sicut
infernum dicimus quia inferius
iacet quam terra ad celum est hoc in-
fernus esse debet a terra Unde Ps.
dicitur liberator liberasti animam meam
ex inferno inferiori Augustinus in
libro 12. super Genesim Est propius
inferiorum sed si eam spiritualem
esse non corporalem arbitror
et sub terris creditum inferi
respectu. non uolo eo quod nichil
sub licat ponat. Ex hiis patet
quid sit infernus et ubi Item
de inferno facit fidem iudicium
et iusticia dei. quia tam peccata
quam maioribus suppliciis et cruciatibus
sunt punienda. punita non fuerunt
in hac vita. necesse in futuro
sunt punienda. Et ita necesse est

et locum dampnatorum eternum quem merentur absque penitentia decedentes in peccato mortali. Quia ut dicit Gregorius in dialogo: digne eternaliter puniuntur in dei eterno qui peccant in suo eterno, id est quia in suo perpetuo sine peccando non apposuit a peccato recedendo. Sic deus in suo perpetuo non desistat a puniendo. Locus autem huius dampnatorum est infernus ubi infliguntur nove pene illis qui per bonam vitam noluerunt igne angelorum ordinibus sociari. Ignis inextinguibilis Ysa. 30. Flamma ignis devorantis. Allidet in tractatu Ioelis 2°. Ante eum ignis vorans et post eum comburens flamma. Est frigus intollerabile Iob 24. Ad calorem nimium transibunt ab aquis nivium. Matthei 22. Ibi erit fletus et stridor dentium propter frigus. Est fetor sulphuris Ysa. 3°. Erit pro suavi odore fetor. Apocalipsis 19. Qui adorant imaginem eius missi sunt in stagnum ignis ardentis sulphure. Psalmus: Ignis sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum. Sunt vermes immortales Ysa. 14. Subter te sternetur tinea et operimentum tuum erunt vermes et cumpho ultio vermis eorum non morietur. Et Eccli. 7. Vindicta carnis impii vermis. Sunt tenebre palpabiles. Matthei 22. Ligatis manibus et pedibus mittite eum in tenebras exteriores. Et hoc iustum quia hic amavit peccator tenebras. Iob 24. Oculus adulteri. Est flagellum demonum. Proverbiorum 19. Parata sunt derisoribus iudicia et mallei percucientes stultorum corpora. Est timor in visu. Trenorum 4°. Denigrata est facies eorum super carbones. Sunt laquei. Psalmus: Pluet super peccatores laqueos, ignis. Est turbo ventus sine dispositione. Ysa. 24. Spiritus robustorum quasi turbo impellens parietem. Unde versus: Flamma fetor gelu vermes caligo flagellum clamorque timor lagi iunctis cum procella. Hec tibi que pena fuit sine fine iehenna. Item in inferno erunt pene acerbitatis, diminutatis, perpetuitatis et inequalitatis. Quia ab eadem pena aliqui puniuntur plus, aliqui minus, sed ab eodem igne aliter comburitur palea, aliter lignum. Item descendit ad infernos plures diversas mansiones suppliciorum. Iohannis 14 in medio: In domo patris mei mansiones multe sunt pro diversitate statuum. Sic dampnatos diverso supplicio iehenne ignibus subicit disparitas criminum ut inmaneat dedecus peccati sine decore iustitie. Quanto peccator tormenta et maiores culpis gravioribus instigat, quia maiores sic sunt dura magis disposite pro quo quibus in penis pena vidua alterius ut uniuscuiusque sit afflictio aliorum.

Contra illos qui non credunt resurrectionem

Et resurrexit tercia die sicut predixerat. Matthei 20. Luce 18. Et quia verus Christianus debet sequi Christum tamquam caput suum, sed caput membra sequuntur.

B

Attende quod tres sunt dies sive
illuminaciones quibus homo interius il-
luminatur. primus est timor. 2us ve-
ritas. 3us caritas. Primus dies
est solum summe potestatis. 2us sa-
piencie. 3us benignitatis. potestas per-
tinet ad patrem. sapiencia ad filium.
benignitas ad spiritum sanctum. dies patris
admiracio est operis dei per quam
incutitur timor. dies filii
illuminacio est sapiencie dei per quam
cognoscitur veritas. dies spiritus sancti
est benignitas per quam in nobis
caritas inflammatur. Primus dies di-
vine potestatis movetur per timorem. In
die sapiencie secretum cognoscimus
quoniam mundi per veritatem omnium.
In die benignitatis resurgimus
per eternorum amorem. Ideo xpistus
sexto die mortuus est. septimo
iacuit in sepulcro. octavo
resurrexit. ut sibi modo primo
potestas in die suo per timorem nos
a carnalibus desideriis fortis
occidit. deinde sapiencia in die
suo nos in abscondito contem-
placionis sepeliat. postremo be-
nignitas in die suo divini amo-
ris vivificatos resurgere
faciat. quia sexto dies ad labo-
rem. septimo ad requiem. octavo
pertinet ad resurreccionem. Contra
illos qui non credunt resurreccionem

Et resurrexit a mortu-
is per dies 40. apparuit
discipulis et loquens de regno dei
Actuum primo. Et nota quod infra
40 illos dies apparuit deci-
es discipulis suis. ipsa die re-
surreccionis quinquies. Primo ma-
rie magdalene Marci ultimo
et Johannis 20. Secundo mulieribus re-
euntibus a monumento Mathei ultimo.
Tercio petro Luce ultimo. Quar-
to duobus discipulis euntibus

in emaus Marci et Luce ultimo. Quin-
to decem apostolis absente tho-
ma Johannis 20. Sexto post dies
octo eisdem presente thoma Johannis
20. Mathei et Luce ultimo. Septimo
septem discipulis in piscacione Johannis
21. Octavo undecim discipulis
in monte thabor. Nono
undecim discipulis in die ascen-
sionis recumbentibus Actuum primo
Decimo eadem die in monte oli-
veti Actuum primo et Luce ultimo.
preter quas apparicionibus plus quam
quingentis fratribus simul et deinde
iacobo et novissime ipsi pau-
lo sicut dicitur 1. Corinthiorum 15. Et no-
ta quod gloriam suam sive paulatim
per incrementum temporis apparens primis
ostendit discipulis quia tanta erat
virtus miraculi quod repente hanc
non posset humana fragilitas
intueri. primus ergo feminis ostendit
lapidem revolutum et linteamina
quibus corpus fuerat involu-
tum. deinde curiosius inqui-
rentibus ostendit visionem ange-
lorum resurreccionem manifesta-
tum. et tandem dominus ipse mani-
festius se ostendit. Sed queritur
quare primo apparuit feminis
quam hominibus et quare inter feminas
primo magdalene. et quare inter
homines primo petro. Respondeo
ut quod primo peccavit femina
quam vir et ideo sicut precessit in
morte culpe per feminam. ita
precedat in vita gracie per feminam.
Primo autem apparuit peccatoribus
ut de venia desperacionem. Si
queratur ubi erat xpistus per istos
40 dies. quia cum discipulis
non manebat. Respondent quod
erat in paradiso terrestri ubi
sunt enoch et helias. cum illis

sit locus dignior et amenior
et quietior in terra. et ibi ad co-
rporis aie quas eduxit de infer-
no usque dum ascenderet in altum
captivam duxit captivitatem. i. eos
qui in inferni tenebris tenebantur
tur usque ad primum eduxit
eos de tenebris. Et ad hoc
concordat quod dixit latroni hodie
mecum eris in paradiso Luce 23.
dignum enim fuit ut persona
ronis ipse videret in paradiso
qui per penalitatem culparum eiec-
tus fuerat de illo. Gen. 3. Quod
Christus mortuus sua virtute re-
surrexit. visibile est quia ipse
viventes mortuos suscitare pos-
sit. et tali duo similia qui se
suscitaret homines si in eius simi-
litudine moriantur. non enim libenter
viveres sed dum illud qui non
potest restituere ei equum suum si
in eius similitudine eum amiserit.
Et est contra saduceos qui non cre-
dunt resurrectionem act. 22. Sed
de hoc plenius infra ibi qui de
mortuis resurget corporibus

*Contra illos qui dicunt Christum puram creaturam esse et ad inferos reman-
sisse et quibus innititur et qualiter rudes*

Et ascendit in celum. Contra
illos qui dicunt Christum esse
puram creaturam et apud infe-
ros remansisse. Impugnat
autem hunc articulum heretici per illud
1. Cor. 15. Caro et sanguis
regnum dei non possidebunt.
Rude quia caro et sanguis non pe-
rvenient ibi per substantiam carnis et
sanguinis sed per carnalibus operibus.
Item obiciunt quod ascendere
et descendere motum localem dicit
et deus immobilis et immuta-
bilis existat hec non possunt
dici de deo. Rude quod de

Christo dicitur ratione qua homo est. Deus autem
dicitur de Christo ratione qua deus des-
cendere non dicitur motu locali
sed incarnatione. i. unione filii
ad carnem quando in similitudinem carnis
descendit de celis et incarna-
tus est. Et ascendit in celum
quia Christus ascendit in celum cor-
poraliter in veritate et fortitudine humana
Marci ultimo. Luce ultimo. Ioh. ultimo.
Act. 1°. Et qui ascendit ipse
est qui et descendit. Ephe. 4°.
Et Ioh. 3°. Nemo ascendit in
celum nisi qui descendit de celo.
Et contra incredulos non contra
quam rota molendini quando
ad ima de supernis descendit
tunc de infimis ad sublimia
ascendit. Avis volans in ae-
re quando descendit tunc ascendit.
Sol ab oriente heri surrexit
sed ad occidentem occubuit. Et
hodie similiter in eodem loco sur-
rexit. non ergo est dubitandum
si filius dei unus venit illuc
rediit. *Quare descensus ad
inferos pertinet ad solam animam*

Sed descendit in ad- B.
descensus ad inferos per-
tinet ad solam animam que unita
est persone filii dei. quia persona
filius dei assumpsit corpus
et animam non deposuit eam. Aug.
Verbum persona suscepit
hominem i. carnem et animam
numquam deposuit ut esset anima
separata a verbo sed carnem posuit
animam cum expiravit quam rede-
unite surrexit. Mors ergo
ad tempus carnem et animam separat
quia non possit mori corpus nisi
anima separata fuisset ab eo con-
veniens a verbo dei. Carnem igitur C.
posuit et assumpsit animam non separa

ptate sed ptate deitatis habitantis
carne Sicut aut mortuus dr
ho qui mortua e caro Ita deus
dr mortuus qui mortuus e ho
qr sed dr Augus q qui passus
est ho pati dr deus roe uni-
onis qz deus erat ho sed dr
quis iniuria pati si vestis
eius in ipso scindatur iniuriose
licet ipse no sit vestis Si
quaeritur utrum fuit ho in illo tri-
duo Respondeo q qr deus unitus
erat aie et carni et ex aie
separatio a carne erat mortuus
sed ex unione utriusque nec cum deo
fuit ho. no aut ita in aliis ho-
minibus Et no. q uno eodem
tpe corpus totus fuit in sepulcro
totus in inferno nec mortuus
et nec unus morte immortali-
tas accepit et vita divinitas
no perdidit Et sed sic dr fuisse
in sepulcro gra corporis. Ita
dr descendisse ad inferos gra
aie Et e hr q illos qui dicunt
q aie no descendunt in infernum
usque in die iudicii In hoc
errore sunt nati ult maiic
Contra quos Luce. 16. de divi-
te et lazaro Apoc. 1. Item
2o. si dc q plenius infra ibi
Venturus in fine seculi. Item
hic e q arabicos qui dicunt
aiam cum corpe mori qui er-
ror destruit fundamentum
honestatis et totius religionis
cum auferat spem vite alterius
et fiducia vere felicitatis Respondeo
sec rerum humanarum perturbatio
vitiorum pstitutio vite omnino-
da confusio et tamen conclusio
vatio Et io unito hic er-
rari occurrit semper pprietas pro-
pria supta a resurgentibus
et pro morte redentibus ad hic

vita. 2o pena criminibus in-
flicta per lege. 3o divinus per
prophetam et revelatio divina
auctoritatem veneravitibus
4o ipsi probationibus Sed probat
immortalitate aie hunc
et iudicium futurum no. Nam
si aia pro vita ista no vi-
vet. frustra hic fuit deo
cum in vita ista dei cultus
et religio plurimum sui tor-
mentum habeat. et pro vita istam
nulla sit ei remuneratio
2o hunc errore cum no sit
vita aie pro illa utilius es-
set aie hunc negare deum
et omni voluptati se pstituere
quamdiu hic vivit 2o hoc Item
si curat deus cultores et ve-
neratores suos ubi eis pro-
tectio nisi in vita ista hic si sit
eis nisi detenus nisi in alia
sit eis melius Eadem 2o hoc
aia no sit superstes pro istam
Si aut no curat ubi eius
sapia et bonitas aut ignorat
rat aut no curat vindicare
cultores suos et veneratores
quorum alterum destruit eius
sapiam alterum vero bonitate
Alius radius e dei iusticia quia
posita iustitia ee futurum dei
iudicium quia in hac vita ut
mali recipiunt que merentur
ut boni. quia et malis hic
bn e et bonis male. ubi ergo
iusticia dei cum veris gratia me-
ritis suis recipiat in hac
vita si pro istam no e iudicium
q utique no e si no e vita
pro istam Tertia radius est
omnis iusticia requirit in iudicium
quia ut iusta merita p-
hibet ut difficultas [illegible]
dut impossibilitas retribuendi

iustitia vero dei a quo istorum pro-
hiberi non potest in iudicium igitur
illa opere necesse est ut quando
et qualiter voluit omnibus de-
bita reddat remunerando vel
puniendo sed non completur in hac
vita ut patet per predicta necessario complebitur
igitur post hanc vitam et ita erit
vita post istam. Et vita radius
est hec quod sapientissimus ac
benignissimus et omnipotentis-
simus creator aliquid melius
providit electis suis quam vita
ista habeat. cum ipse doceat con-
temnere quicquid habet vita ista
et ipsam esse vitam. Unde illud
capitulo 19 veniente domino quod habetur
Et omnis qui reliquerit do-
mum aut fratres aut sorores aut
patrem aut matrem propter nomen meum
centuplum accipiet. Et capitulo
16 Si quis vult venire post me
quia essent deceptissimi
electi dei cum totum bonum suum
delectabile contempnent in hac
vita propter deum omnia relin-
quendo. Soli ergo mali qui sa-
piunt vivent. cum soli boni
suum consequuntur delicias inhien-
do. Restat igitur ut hii ut aliqui
aliud quod habeat vita ista
erit igitur in alia. Et ita patet quod
est vita alia post istam sal-
tem animabus bonorum. que esset
et animabus malorum. quia si in-
deinus reservavit deus animabus
malorum quam habeat vita ista
tunc in primo mali sunt sed et
propter malicia sua melius est
eis quod non esset divine cuius bo-
nitati. Item ad stabiliendum
immortalitatem animarum humanarum
est radius ille fortissima quae
dicitur creatore optimus ac sapien-
tissimus non cassasse animam humanam
propter corpus vel operationes quas

in illo et per illud operatur sed magis
esset propter bona quedam corporalia
seu temporalia sed in tempore et cum
tempore transeuntia. Et hec radius
inde manifeste apparet quia res
nobiliores non sunt create propter
res viliores. licet res vi-
liores ad iumentum sint vite
ac conservationis rerum nobiliorum
sicut alimenta quibus vita hominum
sustentatur. Item omnibus virtutibus omnino
scorsum et omnino non pendentibus
ex corpore immortalibus et incor-
ruptibilibus est morte ac cor-
ruptione corporis. et econtra omnibus
virtutibus omnino in corpore et omnino
pendentibus ex illo necesse mortalibus
et corruptibilibus est morte ac
corruptione corporis. Quod
autem est medie dispositionis inter
prima extrema. erit medie dis-
positionis inter ultima. Exempla
horum sunt angeli omnino scor-
sum et omnino non pendentes ex
corporibus. Et anima sensibilis
et vegetabilis omnino immersa
corporibus et omnino pendens
ex eis. Anima vero humana
convenienter est media quia partim
immersa est corpori et partim pe-
dens ex illo scilicet quantum ad
vires quas communicat cum anima
sensibili et vegetabili. partim
vero scorsum est et abstracta
et non pendens ex corpore scilicet
est quantum ad vires suas sub-
limes et nobiliores quas
communicat cum angelis. Et ita
patet quod aliquae vires animae sunt
mortales et aliquae immortales
Quod non est in anima humana
principalis ac nobilissimum omnium
est immortale. visus vero
vel auditus vel alius sensus
corporis corruptibilis est et
mortalis. 2um hoc quod habet

a corpore sit. Secundum quia peccatum corporis. Item si providit divina bonitas innumerabilibus animabus sibi convenientia scilicet corporalia et corpora quanto fortius providit animabus humanis bona tanto convenientiora quanto ante volucres animabus irrationabilibus antecellunt. Et quanto bonitas eius largitas ceteris largitoribus antecellit. Necesse igitur est deum ditissima largitate sua dare animabus sibi servientibus felicitatem perhennem. Cum temporalis plurimo non esset congruens celsitudini dei nec decens omnipotencie sue illa dare. Non esset autem perhennis si morte tolleretur. Et ideo necesse est ut eas faciat immortales. Non enim aliter dedisset convenientissima et ditissima ac omnipotentissima largitate sua. Et attende diligenter comparaciones et proporcionalitates inter reges temporales et eternum, inter largitorem illorum et istius, inter divicias illorum et istius, et inter potestates et divicias et delicias regum et familias. Et profecto radix valida et fundamentum firmissimum ad stabiliendum immortalitatem et perhennitatem animarum humanarum. Tercia: quia cum reges et alii potentes quanto ditiores et potentiores sunt, tanto maiora suis fruitoribus tribuunt, necesse est ditissimum et potentissimum creatorem dare vite perhennitatem et felicitatem fruitoribus suis. Nam si daret solum temporalem, non esset vite felicitas sed liberetur ad tempus ~~tempus~~ tamen quia tanto dolore amitteretur quanto gaudio possideretur. Et ita tamen afferret miserie

quantum conferret felicitatis. Cum dolor omnis miseria sit, presertim quia felicitatis esset brevis vite temporalis amissio vel eius spectacio. Item si divina bonitas tamen auferret quantum conferret, perfide esset ac si nichil conferret et ei simul efficeret miseriam et felicitatem cum ea velocitate qua daretur et auferretur. Cum igitur non sit felicitas animarum humanarum in bonis non permanentibus ut corporalibus, necesse est quod ei bonitas providerit animabus felicitatem permanentem in qua sit eis quies et pax ab omni genere inquietudinis et molestiarum et per consequens a morte. Et ita erit anima immortalis. Item cum divina bonitas possit felicitatem istam dare absque omni difficultate et absque omni incommodo, necesse est ut prout illam decet suis fruitoribus illam petentibus largiatur. Quia hoc facit etiam homo bonus: non negaret amicis idoneis digne petentibus quod posset absque omni incommodo eis dare. Quanto fortius igitur creator largissimus et omnipotentissimus qui non poterit suis fruitoribus denegare. Presertim cum ad eius gloriam istud cedat et ipse inmet suggerat suis servitoribus ut hoc petant. Nisi non concederet quod ipse suggerit a se petere, petentes seduceret et eis illudere videretur. Item tamen in novo quam in veteri testamento creator fruitoribus suis ad remunerandum se obligat et debitorem se constituit promissionibus variis et innumeris absque

determinatione sed non communicat
in statu vite presentis nec etiam commu-
nicatur in alia vita post istam pro-
cedit animabus humanis alia vita post
istam quia non moritur anima cum cor-
pore sed econtrario dicunt. Item
non est possibile aliquid destrui nisi
divisione forme a materia aut
divisione partium integralium aut
destructione differentie aut substantialis
aut subtractione cause efficientis sed
destrui dicitur subtractione solis
a corporibus subtractione anime. Sed
aut in anima humana contingit
impossibile est et ideo est impossibile eam
destrui per mortem. Et ita patet quod
anima humana est immortalis

Que inconveniencia incurrunt qui
negant inmortalitatem anime

Qui negat immortalitatem animarum
per quod negat futuram gloriam
et glorificationem earum non minus detra-
hit creatori quam si negarent
gloriam angelorum cum anime glorifi-
cande equales glorie sint fu-
ture cum angelis. Ignorantia vero
et incredulitas de immortalitate
animarum radix est totius inordi-
nationis et impietatis vite huma-
ne per quam creator offenditur
et blasphematur et funditus re-
ligio tollitur et omnis hones-
tas et virtus et virtus evacu-
atur et future glorie felicitas
amittitur. Et non quod negare
vitam aliam post istam eo immortale
est magis detrahere glorie creato-
ris quam negare de omnibus
animabus malorum impietas eo. Quia
una anima sancta melior est et maior
omnibus operibus creatoris quam omnes
anime impiorum. Quia gratia creatoris
qua gratiam sibi facit animam
humanam maius bonum est et
magnificentius creatoris donum
quam non anime humane. Quanto

aut magnificentius bonum est
quam cetera omnia sive dona creato-
ris tanto magis detrahit
glorie ipsius qui aliud negat.
Sicut si quis diceret deum
non creasse mundum istum vel non
dedisse ei esse plus detra-
heret largitati et magnificencie
dei quam ille qui diceret deum
non creasse solem vel lunam
equaliter vel tanto magis de-
trahit glorie creatoris quanto
magis est quod dedisse negatur.
Item per testes et testimonia potest
immortalitas stabiliri sed patet
in historiis gentilium iudeorum
et paganorum ubi patet quod anime re-
stitute fuerunt corporibus suis
que non vixissent post mortem
corporum non diceretur anime re-
stitute. Ipse et dicte sentencie
bene et fatebantur se rediisse
ad corpora. Et recordabantur
eorum que ante mortem corporum
suorum gesserant in illis
ut de lazaro et multis aliis
et de capite mortuo duo
istud ipso. Et non quod sed creditur
testimoniis illorum qui referunt
ea que viderunt in longinquis
regionibus sit et rei insolitas
hominibus credendum est de
hiis que in alto seculo se
vidisse testantur et precipue
de sanctis cum ipso possint se
esse et se vivere ostendere. Item
contra errorem istum clamant
omnes historiarum et verorum anti-
quarum fides atque credulitas
Qui vero non est credendum hominibus
qui res fidei scripserunt et
certissime cognoscunt ut esset credendum
aliis qui non cognoscunt. Item
in libris historiarum leguntur
miracula de alta vita et
seculo altero de suppliciis

dampnatorum purgatorum et
liberatorum animarum. De gaudiis
et gloria animarum sanctarum ad angelorum
consortium assumptarum. quibus tanto
certius est credendum quanto a vite
huius tenebris ad lucem eterne
claritatis sunt assumpte. ut patet
in agno mictui. quod de visu
et sua continue attestatur. Ite-
rum per testimonia animarum ipsarum
animarum quibus datum est sentire
vitam suam post mortem corporis
suorum. et interius sensu non vi-
su vel auditu vel alio cor-
porale sed sensu interiore spirituale
quia anime sentiunt se esse se vivere
se gaudere se cruciari. sentiunt
etiam anime eternaliter post mortem
semetipsas sed idem deum est
Secundo id patet adduci testes
omni acceptione maiores tam
vite sanctitate quam verorum ipsarum
continue. Sunt autem sancti quos
irradiat splendor propheticus
quos excessus mentis qui
dicitur extasis elevat. quos ad
se elevat potentia verorum sub-
limium occultatorum preludium
quibus quibus dicitur esse in ipsis Splen-
c. dor propheticus dicitur visio longe
sublimior atque nobilior
cognitoribus atque sensibus phisicis
et est divine irradiationis lumine
d. sive illuminatio Revelatio tamquam
absconditorum detectio que hinc
intus a sensibus cognosci non potest
vel et revelatio dicitur tamquam
velatorum detectio sive revelatio
e. Visio autem per anthonomasiam sine
prelleq videndi dicitur prophetia
qui nunc propheta dicitur antiquitus
videns dicebatur. quia quantum ad
res propheticales de solo splen-
dore prophetico videbatur soli
prophete videntes erant. Sicud

et hominibus experientia visus de
rebus que solis illis visibiles
sunt credendum est sic solis prophe-
tis de rebus propheticabilibus
quod illis soli evidenter vide-
tes sunt in rebus huiusmodi
f. certi autem homines certi Res
propheticales sunt vita alia et
seculum alterius seculi quod in-
finitum quod est infinitum. vere
huius seculorum et vite. Item
eventus rerum futurarum que ad
gubernationem hominum pertinet. Prophe-
tarum visio prophetico illustrati
prebent ducatum ceteris hominibus
tamquam cecis in via morum. Per
quod vere absque offendiculo am-
bulaverunt et qui diu in ducatu
huiusmodi persistiterunt. precedentes
vero a ducatu huiusmodi prophetis tene-
bris se committentes in offe-
diculo inciderunt et in errorum
devia erraverunt. Prima in
prophete ~~testamenti~~ testificati sunt
de vita animarum post mortem
corporum et de futuro iudicio bli
indubitate tantorum testium
g. assertionibus est credendum. Extasis
est excessus mentis supra se in
altitudinem ut supra se et sua et aliorum
sub se ~~videat~~ videat. Iuxta
id ego dixi in excessu men-
tis meo proiectus sum a facie
oculorum tuorum. Excessus
mentis hic dicitur quod mensura
humane possibilitatis. Iuxta id 2a
Cor. 7. Sive mente exce-
dimus deo sive sobrii sumus
nobis. ac si diceret si limi-
tes aut mensuram humane
possibilitatis vel videndo vel lo-
quendo excedimus deo hoc
facimus. Si vero sobrii sumus
id est sinistram mentem atque sensus
ad mensuram humane possibilitatis

atque capaciter instruimur hec
facimus nobis condescendentes pu-
eritati capacitatis nostre sed nutri-
ces balbuciunt parvulis quos
nutriunt quia non capiunt sermones
perfectos Conceptus est illuminatio et
directio mentis nobilissima
per quam res notabiles atque sub-
limes rapiunt res humanas
a se ipsis et ab aliis tota carnis
pellicitudine ipse transeuntes ita
ut illa hora animas humanas to-
taliter occupet et ipse suspe-
sas detineat Et sed adamas
rapit et attrahit ad se ferrum
sic res nobiles et sublimes
nam quod amore ipse rapitur
animas humanas cum eis appre-
hendit et appingunt ita ut eis
pene inseparabiliter adhereant.
Sic amor creatoris totaliter
in se rapit et omnino ad se tra-
hit animam humanam si deo conpis-
cit in corpore possit divinam sua-
vitate et pulchritudinem intueri Secundum
quod anime non sunt alligate
corporibus et morte ipsorum mors
sequatur illarum. vel corruptio le-
sione quantum ad esse. cum vita
illarum melior est quoniam elon-
gatione sive separatione a corporibus
et melius vivat in statu rap-
tus et detinens sit eis quantum
ad vivendi modum cum ab eiusdem
statu nunc fuerit ad corpora
Et non solum sed per motum locale
mens humana nititur a raptu
eiusdem ad sensus corporis et ad vi-
denda sensibilia et hec subito. sic
ab eiusdem statu per subitum raptum
ascendit ad videnda ea que sibi
per raptum eiusdem revelantur. Esse
in spiritu quantum ad infusionem sple-
doris sive revelacionis unum est
cum raptu et esse in spiritu idem est

quod esse in luce seu lume spirituali
et tamen in quo dicit esse
non in carne per modum communem
esse in nocte spirituali in quo
non sinimur aperiri et videri
occulta humanitatis Irradia-
tiones autem iste sunt 2^m supla-
citum creatoris in qua animas
voluit et quantum et quales et quam
voluit per predictas irradiationes
cognoscitur immortalitas animarum huma-
narum quia per has senciunt anime
aliud statum et alia conditionem
aliam quam vitam eis esse quam in
corporibus habeant et si pergusta-
cione permodica innotescit
illis vite perfecte felicitatis sed
et degustatione parva vel odore
precium totius cibi vel speciei
aromatice saporositas et
suavitas innotescet Iuxta
id quod dicitur gustate et videte quam suavis est
dominus Item si anime humane mo-
reuntur et corpora morte illarum
moreuntur et corpora sed vivunt
vita earum. quemadmodum sed lux
solis contingeret. necesse esset
obtenebrari quidquid illa que sola
luce illius lucet seu illuminantur
sed corpora humana non sunt tales
mortis nisi illas que medici
sunt note. mors autem animarum
non est nota medicis Unde
patet quod mors animarum non est
causa mortis corporum humanorum
Essent autem causa eius si anime huma-
ne moreuntur. quare certum est
quod anime humane non moriuntur
De hac materia quere iusta ibi vi-
ditur similis 2^m opa sua.

Ubi hic de predictis erroribus et
quibus auctoribus destruuntur

De predictis erroribus habetur
24 q. 3. Quidam autem
heretici contra illos qui ne-
gant immortalitatem passione

resurrectionem ascensionem quoque breviter
astruit et replicat apostolus ad Ro.
8 Christus Ihesus qui mortuus est immo
qui mortuus est ecce passio. quin
et resurrexit ecce resurrectio. qui est
ad dexteram dei ecce ascensio. Ad Phi.
2o Hoc sentite in vobis etc. Et
1 Cor. 15 tradidi vobis in
primis quod accepi quoniam Ihesus
Christus mortuus est pro peccatis nos-
tris secundum scripturas et quia sepul-
tus est et quia resurrexit 3a
die. Ps. 23 Quis ascendet. Et
de quo dicitur 2 divina in summo pot-
tam in similibus quam in singulis
creaturis. Hec plenius comprobatur
Ecce in ps. Inclinavit celos
scilicet in incarnatione et descendit
in passione morte sepultura
et inferno et caligo sub pedi-
bus eius in resurrectione. Et ascendit super
cherubim in ascensione. Ad
idem Ezec. quinto Ego castra
nostre mortalitatis vada nostre
ad passionem talla nostre perditionem
quam quibus adiralo per des-
census in infernum cadens
nostre per resurrectionem et ascensionem virtutem
C. nostre ad diem iudicii. Et non
quasi illi qui contradicunt incarnationi
passioni et resurrectioni filii dei et
descensui ad inferos ut animas
inde liberaret quod dei bonitatem
blasphemant. Quando de fonte
largitatis divine tam donum
negant procedere potuisse. De
fonte tunc tanta elemosina.
De fonte abissalis bonitatis
tanta unda effluere. De im-
mensa fornace et camino
caritatis divine tanta flamma
D. emicare. Est enim incarnatio
et passio Christi filii dei sicut
flamma de camino et forna-
ce divine dilectionis emicans

et velut elemosina de necessitate
nunc dei misericordie quam gratis
erogata. Et velud donum de
divitiis divine largitatis pau-
pertati humane donatum et velud
unda de fonte divine bonitatis
super sitim generis humani ema-
nans. Non adiunt ceci et
miseri et omnibus fontibus in pro-
E. modo sue copiositatis emanat
et omnibus largitas in suo modo
sue possibilitatis atque divitias
dignis et indigentibus elar-
gitur. Et omnibus nunc in suo pos-
sibilitate facultatum in pauperes
et miseros se profundit. Et omnis
ignis luminositatem suam et fla-
mmas in receptabilia pro modo sue
virtutis diffundit. Et quantum
ubique potest illud efficere quod
magis nunc in suo modo sue
virtutis operatur. Et larga est virtu-
tibus et operationibus in omne recepti-
bile ipsius secundum quod potest. Quanto
quod permittitur. Sicut patet in sole qui
totum luminositatis suo atque ca-
lore quantum potest largitate
circumquaque diffundit. Ad hec
igitur dementia deveniunt ut in
fonte largitatis negant esse lar-
gitatem et ponunt avariciam
et in fonte fecunditatis ponunt
sterilitatem. Hos igitur mendaces
facit universitas creaturarum
largitate quia largitas cre-
aturarum non est nisi indicium
et testimonium largitatis ipsius
fontis de quo omnes creature
fluunt et quasi large fluunt et quasi lar-
giuntur. Quia igitur magnitudo doni
honor est dantis. Et magnitudo
flamme honor est camini vel
fornacis et magnitudo unde
F. honor est fontis. qui hoc
negat de deo quod eius boni-
tatem blasphemant. Infinita

cuius incarnatus filii dei domum e
diuine largitatis quo maius in
thezauris dei inveniri non
potuit. & elemosina qua nusquam
vic quibus humani sanande effi-
cacior erogari non potuit. &
flamma diuine caritatis caritatis
qua calefaciendo & viuifica-
ndo genus humanum de carne ca-
ninino diuine dilectionis ardencior
emicare non potuit. & inun-
dacio qua de fonte aquarum vi-
uencium lauando genus humanum
& extinguendis cunctis incendiis
efficacior emanare non potuit.
de fonte vite bonorum

Quare descendit in infernum
anima deificata

Descendit in anima. Damas-
cenus. descendit in infernum
anima deificata ut quadmodum
hiis qui in terra ortus est sol
iusticie. ita & hiis qui sub
terra & in tenebris & umbra
mortis sedent super lucerat
lumen. Et sicut hiis qui in terra
ewangelizauit pacem captiuis
remissionem cecis visum
& hiis qui crediderunt factus est
causa salutis eterne. hiis autem qui
non crediderunt redarguo
incredulitatis. Ita & hiis qui
in inferno ut omne genu flec-
tatur celestium terrestrium & infe-
rnorum philippensium 2º ut iam suos ab-
solueret compeditos. zach. 9.
Emisisti vinctos de lacu
in quo non est aqua. Augustinus in
libro 12. super genesim. Cristi quidem
animam venisse usque ad illa lo-
ca in quibus peccatores cruciabantur
ut solueret a tormentis quos
esse soluendos videbat non in-
iuste creditur. Et descendit
in anima contra saduceos et
alios qui dicunt animas non

esse. Contra quos ma. 1. anima plus
est quam esca. Et math. 10. no-
lite timere eos qui occidunt
corpus animam autem occidere non
possunt. Et math. 11. invenietis
requiem animabus vestris. Et math.
16. 22. & 26. Ioh. 10. potestatem
habeo ponendi animam meam. Et
Iacobi 5. Qui autem fecerit
conuerti peccatorem ab errore vie
sue saluabit animam suam a
morte. Et apocalipsis 6. vidi
subtus altare animas interfecto-
rum propter verbum dei. Error iste odi-
bilis est deo & hominibus. deo quia
imaginem suam & similitudinem auffert
& plurimum dehonestat cum
ponit deorum in homine per animam.
Et est odibilis homini cum dicat
eum habere demonium in quo per
inhonoratum se dicit. Ioh. 8.
De anima deus est super in corpora
rurali Contra illos qui negant
carnis resurrectionem

Et resurrexit in carne
hoc est Cristus resurrexit in
carne. Math. vltimo. Marci 8
& 16. Luce 24. Ioh. 20 et
21. Ro. 6. & 7. prima Corinth.
15. philippensium primo. Colocenses primo. 2
& 13. Apocalipsis primo et 7. et
prima Petri primo. Item contra
apostata omnia si dicere tria
deo cattalos suos mortuos
auxilio suo viuificat. quid
mirum si deus per suum filium
die tercia a mortuis resusci-
tauit. Nec stupendum si dei filius
ad vitam redisset si helias
3. Reg. 17. & helizeus ad
vitam redyt cum multi ante
eius vi. 3. & Reg. 4º fa-
cile defunctos suscitauerunt
facilius deus per filium potuit
suscitare & ipse qui plures
mortuos ante passionem

suscitavit facile a mortuis re-
surrexit et a morte nullatenus
teneri potuit. Ad cuius conspectum
mors ipsa fugit et ad cuius vo-
cem plures surrexerunt mortui
quod est contra illos qui non credunt
resurrectionem carnis sed de hoc dicetur
infra ibi qui omnes cum suis corporibus
C Et resurrexit in carne atque
probavit se ipsum vivum in multis ar-
gumentis Act. primo. Argumenta
vero sunt frequencia apparicionum
de quibus iam dictum est supra. Item
testimonium angelorum. primo quando
angelus revolvit lapidem et dixit
mulieribus surrexit non est hic
Mt. et Mr. ult. Secundo quando mulieres
viderunt duos angelos qui
dixerunt non est hic surrexit
Luc. ult. Tercio in ascensione
quando angeli dixerunt hic Jhesus qui
assumptus est a vobis in celum Act.
primo. Item conspectio vulnerum
de quibus Joh. 20. Et esus
ciborum Joh. ult. Et comparacio
scripturarum Luce ult. Item
operacio miraculorum. primo quia eo
resurgente multa corpora sanctorum
surrexerunt Mt. 26. 2° quia
terre motus factus est magnus
Mt. 28. sed et in morte terra
tribulata fuit mota Mt. 21.
3° quia clauso hostio intravit
ad discipulos Joh. 20. sed clauso
virginis alvo venit in mundum
4° quia miraculose ceperunt pisces
Joh. 21. quia miraculose evanuit
ab oculis peregrinorum Luce 24. Quinto
quia invisibiliter ascendit in celum
sed visibiliter descendet in utero
virginis et invisibiliter est in die
iudicii descensurus. Quarto Christus
fecit miracula nascendo predican-
do moriendo resurgendo et as-
cendendo in celum sed et omnes
creature quia data fuit sibi

omnis potestas in celo et in terra
Mt. ultimo. et omnia quecumque voluit
fecit in celo et in terra in mari et
D in omnibus abyssis. Et resur-
rexit in carne. Dicendo quod fu-
erunt dies per quos in carne
resurrexit a mortuis usque
dum ascendit in celum. Ita quod
hore fuerunt quo mortuus
est in cruce usque dum resuscita-
tus de sepulcro. nam sexta feria
hora nona expiravit et dominica
prima hora resurrexit di-
es sabbati et due noctes unam
precedens et aliam subsequens fue-
runt. 36 hore et restabant [illegible]
de sexta feria et ita omnes sic
fuerunt. 40. De ascensione Christi

Ascendit quasi de mundo quasi
de campo triumphans post
triumphum crucis post
victoriam passionis victis hos-
E tibus. In celum ut in civitate
coronandus et sic per ascensionem
eius missi sumus in possessionem
celestis hereditatis. Dum natura
nostra id est corpus et anima Christi ibi
F ascendit et iam quasi arra et
securitate regni celi habemus
cum caput nostrum Christus in celum
intravit quia membra caput
sequuntur. aliter membra ca-
pite truncarentur vel caput
membris. Ideo dicitur est necessarium
et membra per sequelam [illegible] in-
trare per quam caput. Et ita
ascendit palmam victorie et
apprehendit fructum eius id est reco-
ciliacionem generis humani. Cap. 1.
Dicitur [illegible] virum corpus cum
suis membris reputat [illegible]
gloriam deo patri cum ascendit
in celum dicens hoc nunc os ex ossi-
bus meis et caro de carne
mea. et ostendens se cum car-
ne illa in via quesivisse [illegible]

erunt inquit duo in carne una
hoc autem inquit apostolus Ephes. 5°
magnum sacramentum est in christo
et ecclesia. Item sicud etiam sit spo-
sa christi satis est visibile quia ad spon-
thalamum admittatur. Item non est
tunc aliter sine veste sua
est etiam ad nupcias intrare
Item apud eum iudice filia me-
rita filium communicatorem me-
rentur. non dico equale quia non
equalia sunt iuncta capitis et
membrorum. Item ubi christus hospita-
tur diu ianua est aperta do-
nec intrant cives familia.
Michee 2° ascendit pandens
iter ante eos. Visibiliter ascendit
christus in altum ut in celum ut
provocaret et post se traheret de-
siderium nostrum quia sequi caput
et dum nunc ascendamus
cum ipso spiritualiter mente et in-
tellectu in presenti et corporaliter
in futuro. Sperandum quanta est
deus in homine ut homo exaltetur
in deo. Unde dicit Augustinus de con-
fessione descendit desiderium
desiderando ascendit amor. ascen-
dendo facit capere. hec est
enim vita nostra ut desiderando
capiamus. tunc autem nos capere
facit desiderium quum desider-
ria nostra ab amore seculi am-
putamus. Contra illos qui ex duabus
naturis unam in christo corruptam
dicunt. et

Probatur in vita contra
Theodosianos et Gayna-
nitas qui ex duabus naturis
unam in christo corruptam di-
cunt. Item in vita contra Euno-
mianos et Acephalitas
et contra Diascoros qui unam

tantum in christo naturam dicunt. Et de quibus
dictum est supra ibi unam in duabus
naturis. Item ascendit contra
eos qui sunt in vita contra Apollina-
tas et Paulianos et quosdam
alios qui christum deum esse negant
quia tunc non diceretur ascendisse
sed translatus fuisse sicut dicitur de
Enoch Genesi 5 et ut sublatus
sicut Helias 4 Regum 2°. Item
contra illos qui dixerunt christum
purum esse creaturam et apud
inferos permansisse. Item contra
Manicheos qui dicunt christum
non fuisse verum hominem sed fan-
tasticum. Contra quos Marci ultimo et
Dominus quidem Ihesus postquam locutus
est eis assumptus est in celum.
Item Luce ultimo factum est dum be-
diceret illis recessit ab eis et
ferebatur in celum. Item Ephes. 4°
qui descendit ipse est qui et ascen-
dit super omnia. Item Ro. 8. de
christo dicitur qui est ad dexteram dei.
Item Actuum 1 videntibus illis e-
levatus est. Item Actuum 1. celum
in sedes est terra autem scabel-
lum pedum meorum. De hac as-
censione admirate sunt celes-
tes virtutes Ysa. 63. Quis
est iste qui venit de Edom.
Ps. Tollite portas principes
vestras. Et occurrerunt christo regi
celo sed occurrit igitur spirituali
tunc laudibus post triumphum
Ps. ascendens christus in altum.
Item ascendit deus in iubilo. Item
exaltare super celos deus. Et quia
quo et ubi sit in celo Unde
Augustinus Enchiridion in 1 super-
natum est hoc querere non est
enim fragilitatis nostre celorum se-
creta discutere sed credere sub-
limia de divini corporis dig-
nitate. Item Ro. 8. dicitur de christo

B

primo

C

quod est ad dexteram dei. Item .i. actuum
primo et .ii. Ecce video celos aper-
D tos et filium hominis stantem ad dex-
tris virtutis dei. Augustinus de con-
fessione (?) omnia in fine. Sed cum autem
dicitur sedere ad dexteram dei patris, non
localem compositionem intelligamus, ut
deum patrem arbitremur dextro
aut sinistro latere habere aut se-
dere quasi flexis poplitibus, ne in
illud sacrilegium incidamus de
quo apostolus ad Ro. primo arguit
eos qui commutaverunt gloriam
dei in similitudinem corruptibilis
hominis. Sed per dexteram patris intel-
ligimus gloriam et honorem deita-
tis in qua dei filius ante se-
cula deus et patri coequalis in no-
vissimis incarnatus sedet in summa
bonitate (?) corporaliter cum glorificata
eius carne et adoratur ab omni
E creatura. Damascenus: Caro non, licet sit in-
adorabilis creatura, unita tamen deo
verbo per ipsum et in ipso adoratur, sicut
rex nudus adoratur et indutus
et purpura post coronatus et per-
sistit (?), sic sancta regalis indumentum
honoratur et glorificatur, et si quis
eam profanaverit morte condem-
natur. Item sicut lignum purum
est tangibile, sed igni coniunctum
et carbo factum non per se sed per
ignem fit intangibile, ita caro
Christi ipsius natura non est adorabilis
sed incarnata dei verbo adorat-
ur non per se sed per unitum ei dei
verbum. Sedere etiam non membrorum
positionem signat sed iudiciariam
potestatem qua reddet (?) singulis secundum
F opera sua, ut dicetur infra. Ter-
tio nota quod licet maiestas dei
nusquam desit, tamen descendere dicitur
et ascendere Christus. Nam sicut
ille qui descendit incedit
a summo in deorsum, sic cum
deus factus est homo semetipsum exi-
nanivit et a sublimi divinitatis
apparuit in infimo humanitatis.
Philippenses 2. Sicut si rex contexe-
ret minorum (?) suo ancilla sua
diceretur multum descendisse seu se
humiliasse.

Quare tamen differtur resurrectio mortuorum

Venturus in fine seculi
corporaliter in ea forma
in qua ascendit. Actuum primo: Sic
G veniet quemadmodum vidistis eum
euntem in celum. Et sic magna
fiducia erit videntibus quod frater
eorum iudicabit. Iohannes quinto:
Pater non iudicat quemquam, sed
omne iudicium dedit filio. Sed
H in fine seculi. Seculum quandoque dicitur
status mutabilitatis et instabi-
litatis in quibus sumus. Quandoque
ponitur pro duratione, sicut in secula secu-
lorum sive eternitas. [...]
aut seculum dicitur spacium quod est
inter duas magnas mutationes
vel regnorum vel sectarum vel
legum innovationes [...]
sine periculo fiat. Quando
sunt magne, sicut fuit in dilu-
vio Noe, vel in fame vel peste
vel tempestatibus aut terre mo-
tibus, sicut magne destruc-
tiones hominum vel aliud, mun-
dus seu finis seculorum. Et in-
terpretatur seculum a sequendo, quod
est succedendo per fluxum
continue successionis, vel a se-
cando vel a sectando per sec-
tiones continuas quibus secatur
ab eo [...] continua. Secundo
dividuntur secula per spacia
centum annorum, quod est spacium vi-
te hominis, nisi aut corruptio
complexionis aut alia incommodi-
tas abreviat. Quandoque exten-
ditur in plures quam in centum

B

annos et sepe contrahit in paucio-
res. Alii dividunt per spacia
mille annorum ubi illi dividunt
totum tempus durationis mundi infe-
rioris in septem chiliadas hoc
est millenarios secundum quasdam mag-
nas mutaciones que facte sunt vel fu-
ture sunt. Alii per spacia sexcentorum
annorum secundum magnas muta-
tiones regnorum vel legum vel sec-
tarum secundum quod in historiis et cro-
nicis invenitur secundum quas mutationes
secula seculorum intelligunt.
Unum autem seculum est eternitas que
non recipit divisionem in se nec
augmentacionem alterius. Et ideo hic dicitur
pro seculo quod non est in ea seculum
et seculum. Quod autem dicitur Exodi
15 dominus regnabit in eternum
et ultra et psalmo dominus regnabit in
eternum et in seculum seculi et
Danielis 12 fulgebunt iusti in perpe-
tuas eternitates huiusmodi locu-
tiones dicuntur per figuram que dicitur yper-
bole grece que tempus locutionis
dicitur expressius sicut dicitur cuius cacumen
usque ad celos innate deutero-
nomio 2o et nono et per huiusmodi locutiones
designatur insuccitas creatoris
et quod eternum poni per perpetuo
et sempiternum per tempore multo dura-
turo. Item in fine seculi contra
illos qui temporali remuneracioni
tantum intendunt nichil post finem
expectantes contra quos Ysaie
34 leticia sempiterna super ca-
put eorum et 64 oculus non
vidit. Item contra illos qui dicunt hiis
qui baptizantur statim recipiunt
remuneracionem contra quos Sopho-
nie 3o expecta me dicit
dominus in die resurrectionis mee in
futuro. Quare tamen differatur
resurrectio mortuorum

Ventus in fine seculi. Si
queratur quare differatur
resurrectio mortuorum
tempore illorum qui purgatorie
alterius vite non indigent et quare
sed totum genus humanum par-
ticulariter moritur et particulariter non
resuscitatur et quare ulterius iterum
diu expectatur. Respondeo
quia decens est ut sponsa tota
simul reformetur decoretur et
ornetur glorificetur et recipiat
pulcritudinem que congruat glorie
tanti sponsi et ut simul
tota introducatur in talamum
eius et in solium glorie sue
quod si introduceretur successive
per partes. Sicut et pe-
regrini socii se invicem expectant
cum volunt simul ingredi civi-
tatem. Ita per dilectorum unionem
que erit inter electos tot erunt
uniuscuiusque gaudia quot erunt
simul iuncti in gloria. Et ideo
multo se expectabant pro eo quod
maior est pulcritudo
in toto universo tota simul constituto
quam in partibus in particulari te-
mpore consistentibus. Et ideo congrua-
da est universis partibus suis
iusticia dei forinseca contri-
bucionibus retribucionibus et ultionibus
in uno iudicio faciendis ut
tanto magnificencius splendeat
ad gloriam creatoris in tota-
litate pulcritudinis sue quanto
maior est universitas omnium
retribucionum et ultionum quam
erit particularis. Sicut
magnates ad magnam curiam
multos congregant remunerandos
pro serviciis et pro malefi-
ciis puniendos ut congre-
gatis pluribus laudibus splendeat

c

maior fulgor. Ibi gra[tia] utrumque
electi doleant de dilatione glorificationis
Unde in li[bro] de scribus gra[tia] q[uia]
tum est eis vera voluntas que in
nullo discordat a rectitudine
voluntatis ipsius creatoris. Et hec
est pro potissima gloria ipsorum. Li-
cet enim desiderent dampnatam glo[riam]
non tamen desiderant eam habe-
re nisi cum beneplacitum fuit creatoris

Contra illos qui imitantur heretica qui dicunt quod
usque ad diem iudicii nullus vadit
ad paradisum nec descendit in infernum

2 qle xviii

Tenemus in fine secuti Con-
stitutionis (?) et aliis scripturis no-
vi et veteris testamenti dicunt
heretici quod usque ad diem iudicii
nullus vadit in paradisum nec
descendit in infernum. Fulgor
errore sunt armeni theodo-
nite et iacobite et alie naciones
transmarine. Ad quod inducunt
id Ysa. 3o. Dominus ad iudicium ve-
niet cum senioribus populi sui. Et
danielis 11o. Veniet tempus quod
non fuit ex quo gentes esse
ceperunt usque ad tempus id et in
illo tempore salvabitur populus tuus.
Et Iohelis 3o. In diebus illis
cum convertero captivitatem iuda
et israel congregabo omnes gentes
et eos in valle iosaphat et
disceptabo cum eis. Et infra
Consurgant omnes quia ibi sede-
bo ut iudicem omnes. Et Mt. 3o
Congregabit triticum suum in hor-
reum paleas et zizania combu-
ret igni inextinguibili. Ergo ut
dicunt heretici nec triticum id est boni
nec palea id est mali adhuc sunt
in horreo paradisi nec palee in
igne inferni. Et Mt. 13. Mit-
tet angelos suos et colliget
de regno eius omnia scandala
et eos qui faciunt iniquitatem
in caminum ignis. Ergo ut dicunt

dum
non sunt missi. Ergo nondum puniuntur.
Item Mt. 20. Cum sero factum esset
dixit dominus vinee procuratori
suo voca operarios et redde illis
mercedem suam. Per sero autem intelligitur finis
mundi. Ergo ut dicunt tantum in fine
mundi reddetur merces. Ergo non
ante. Et quoniam nec in illis pe-
na. Item Iudit. 3o. Veniet
dominus facere iudicium contra omnes
Ex quibus omnibus concludunt
heretici quod usque ad diem iudicii
nec boni nec mali remune-
rabuntur. Sed videndum quod duplex est
iudicium unde quoddam in novissimo
die fiendum est de toto homine
id est tam de anima quam de corpore. Aliud
de homine interiori tantum id est de ani-
ma. De iudicio ultimo predicte in-
telligunt auctoritates. Nec negatur
quin anime habeant modo suam re-
munerationem de qua apocalypsis 6
Et de hoc infra plenius ibi et
isti cum christo. Contra illos qui
dicunt universale iudicium esse factum

Tenemus iudicaturus et re-
dditurus est contra illos qui
dicunt factum esse ultimum iudicium
vel unde sicut Apocalypsis 2o. Ubi dicitur quod red-
det unicuique secundum opera sua. Et
2 thimothei 4o. Potens est de-
positum meum servare in illum diem.
Et Mt. 16. in fine. Sunt
quidam de hic stantibus qui non
gustabunt mortem donec vi-
deant filium hominis venientem
in regno suo. Et 1 thimothei 4
et in novissimis temporibus discedent
quidam a fide attendentes spiri-
tibus et doctrinis demoniorum. Et
Mt. 24 et 24. In quibus omnibus
notandum quod verba futuri temporis ponuntur
quod veniunt quod unde iudicium
sit futurum. Item illud notandum quod
hereticus vel heretici non habent

auctoritate ad probandum quod vltimum iudicium
sit preteritum vel futurum. Ideo autem
dominus iudicium suum in fine distu-
lit ut eius ministri nos primo
iudicent ad correctionem ne et ipse
postmodum nos iudicet ad dampna-
tionem. prima Cor. xi. Si queratur
quando illud iudicium fiet respondetur
dominus actuum primo non est vestrum
nosse tempora vel momenta que pater
posuit in potestate sua. Et Matthei
24 et Marci 13. De illo autem die
nemo scit. Si queratur ubi fiet
illud iudicium videtur quod in valle
iosaphat Ioelis 3°. in spacio
super aeris iuxta montem oliueti
a quo ascendit iuxta illud actuum
primo hic veniet quemadmodum
Iosaphat interpretatur iudicium
domini et ideo in valle iosaphat
id est iudicio domini congregabuntur omnes
impii. iusti autem non descendent
in vallem iudicii id est dampnationis
sed elevabuntur in nubibus obuiam
christo in aera. 1 Thess. 4°. Secundum
venturus in fine seculi iudica-
turus viuos et mortuos. 2 Thim.
2. de quo symbolum et omnia. Et est
contra hereticos qui non credunt
iudicium venturum vel futurum. Contra
quos Matthei 26. amodo videbi-
tis filium hominis stantem a dextris
virtutis dei et venientem in nubi-
bus celi. Ro. 14. omnes stabimus
ante tribunal christi. Et 2 Cor.
5. omnes nos manifestari oportet
ante tribunal christi ut recipiat vnus-
quisque propria prout gessit siue bonum
siue malum. Ps. tu reddes vni-
cuique iuxta opera sua. Et Ro.
2°. secundum duritiam tuam et impe-
nitens cor tuum thezaurizas
tibi iram in die iudicii et re-
uelationis iusti iudicii dei

Quare attribuitur iudicium filio

Iudicaturus filio attribuitur
iudicium quia in humana
natura iudicabit non solum
auctoritate sed et sui priuilegio de
quibus venite benedicti Matthei 25.
Dignum non est ut in fine se-
culi iudicet homines qui pro li-
berando homine in hoc seculo vo-
luit iudicari. Matthei 26. Marci
14. Luce 23. Joh. 19. Ideo pater
non iudicat quemquam sed omne
iudicium dedit filio Joh. 5°.
Si opponatur quod dicit filius Joh.
8. ego non iudico quemquam
respondetur solus quia tota trinitas
iudicat auctoritate sed solus filius
sine priuilegio in forma
humana iudicabit homines a quibus
iniuste sustinuit iudicari. Prima
ratio ut videat in quem
pupugerunt Zacharie 12. et
timeat Apocalipsis 1. Impii non
videbunt diuinitatis gloriam ne
gaudeant quia diuinitatis gloria
sine gaudio videri non potest.
Isaie 26. tollatur impius ne
videat gloriam dei. Sed beati mundo
corde quoniam ipsi deum videbunt
Matthei 5°. Illud autem nondum
quod mali videbunt aspectum
tremendi iudicis quod eis erit
magis pro pena quia tam tanto
tremore contremiscent tanta
erubescentia confundentur ut requiret
tur magnificentia scelerum et fe-
ditatis vitiorum et maiestas ter-
ribilis iudicis vel iudicantis. Et
hoc est quod requirit id est iudicium
sed ut iudex vel sua virtute
se malis et dampnatis exhibe-
at visibilem et audibilem velud
hic operis in visu et auditu

corpus non ipsum esse et videre valeat
et audire. Credendum est enim
f. reprobos quod ante retribucionem communis
iudicii iniusti quosdam iustorum in
requie conspiciunt ut eos viden-
tes in gaudio non solum de suo
supplicio sed eciam de istorum bono
crucientur. Iusti vero semper intuentur
malos ut hinc eorum gaudium
crescat quia malum conspiciunt quod
misericorditer evaserunt. Et ergo
peccatores in supplicio amplius pu-
niuntur et eorum videt gloriam quos
contempserunt. Et iusti in pena illorum
torquentur quos utiliter adve-
runt et hoc solum patet de divite et
g. lazaro Luce 16. Et iudicaturus
quando ad iudicium veniat precipue
patet Matthei 24. Sicut fulgur exit
ab oriente et apparet usque in occi-
dente ita erit adventus filii
hominis sed subitus atque fulgidus. Et
fulgur cum emicuerit non est
inquirendum si sit facta corus-
catio. Ita cum iudicaturus precipue
effulserit non erit inquirendum an
venit christus. Et Matthei 24. Cum ve-
nerit filius hominis in forma humana
glorificata tunc apparebit signum
filii hominis Matthei 24. Et angeli
deferent ante illud signum crucis.
Sicut enim in ingressu dicte regie civi-
tate precipue ante eum preferunt
signa regalia et annunciant regis
adventum. Ita adveniente ad
iudicium domino ihesu christo precedent
exercitus angelorum cum signo
triumphali sancte crucis adventum
regis celestis omnibus nuncian-
do. Et ps. Ignis in conspectu eius
exardescet. Et ignis ante ipsum
precedet. Job 26. Columpne celi
pavent ad eius adventum. Et
Zach. 12. Et tunc erit planctus iste
in medio mundi tunc.

Et videbunt. Hiis plagatus sum
in domo eorum qui diligebant me.
h. Et veniente ad iudicium domino
sol et luna dicuntur obscurari non
sui luminis privatione sed preveniente
maioris luminis claritate. Tanta
enim erit eminencia splendoris
in christo ut et clarissima luminaria
celi pre fulgore divini luminis ab-
scondantur. Virtutes quoque celorum
id est angeli movebuntur non motu
dampnacionis ut aqua per fluctus
pavoris sed quadam admiracione
qua viderunt. Sicut presente principe
iudicante non solum rei sed et of-
ficiarii qui nichil commiserunt sunt in
timore ac timore concutiuntur
pre iudicii et iudicantis reve-
i. rencia ita quod in hoc iudicio iudi-
cabit tota trinitas auctoritate sed
solus filius manifestacione Matthei 24.
Sed vero qui propter christum reliquerunt
omnia assidebunt Matthei 19. Sede-
bitis et vos super duodecim se-
des. Et omnes iusti apparebunt
quia fulgebunt iusti et iusti
iudicabunt naciones Sap. 3. Ma-
li et iudicabunt alios comparacione
Matthei 12. Viri ninivite et regina
austri. Qualiter intelligitur
iudicare vivos et mortuos

Vivos et mortuos [illegible]
videre Matthei 22. Non est
k. deus mortuorum sed vivorum. Un-
de quod ihesus disputabat contra
saduceos qui negabant resurrexionem
Act. 22. Tunc quos
inducit Exodi 3. Ego sum
deus abraham deus ysaac et
deus iacob et addit non est deus
mortuorum sed viventium quasi dicat
non est deus eorum qui non sunt sed
eorum qui sunt. Ergo si tunc sit deus
abraham ysaac et iacob illi
erant sed non secundum corpus sed
secundum spiritum. Vel oppone vivos

.i. qui supervivent vivi in die iudicii
et mortuos .i. qui tunc erunt mortui
vel vivos spirituali vita .i. salvan-
dos et mortuos spirituali morte
.i. dampnandos Apoc. 8. Corpus mor-
tuum est propter peccatum. Item Ephes. 2o
et vos cum essetis mortui delic-
tis et peccatis vestris. Mors est pri-
vatio vite non habens in se non
essentiam sed tenebre absentia
lucis. Item mors corporis utilis
est quia separat hominem a divitiis
et deliciis corporalibus et honoribus
et potentiis et vanis laudibus
quibus anima humana obtenebratur
inebriabatur et detinebatur atque
ipsi creatori odibilis efficitur.
Mors vero timore sui excludit
mediante amore hominis quasi
virus pestiferum mortiferum et
medicinam extinguit in ipsis

Contra illos qui non credunt resurrectionem

Et redditur singulis in
opera sua. Contra illos qui non
credunt resurrectionem et contra illos qui dicunt
animam cum corpore mori. Adducunt in-
ducunt ad Thimo. 6. deus solus habet
immortalitatem ex quo infertur
ergo anima non est immortalis. Respondetur
quod immortalitas dicitur ideo immutabi-
litas qua non habet creatura propter
quod sit ex nihilo facta et possit per
accidens immutari. Anima vero habet
immortalitatem ut nota per naturam
finis temporalis. Item videtur hominis er-
roneis quia sicut spiritus irrationalis
forma est et perfectio in corpore bru-
ti sic spiritus rationalis forma est
et perfectio in corpore humano. et ideo
videtur quod sicut spiritus irrationalis perit
in brutis cum corpore sic et spiritus
rationalis in homine. Respondetur quod spiritus
rationalis in homine non dependet a cor-
pore sed spiritus irrationalis in brutis.
Item errorem suum probat unitur

animabus salvorum Eccles. 3. Idem
atque unus est interitus hominis et
iumentorum et equa conditio utri-
usque sicut moritur homo sic illa mo-
riuntur. Dicitur quod superius dicta sunt ut
quod homo iumentis amplius cunc-
ta subiacent vanitati et omnia
pergunt ad unum locum. de terra
facta sunt et in terram pariter revertuntur.
Respondetur Gregorius in dialogo 4o
dicens quod liber Ecclesiastes concionator
dicitur quia sensum in eo quasi tumul-
tuantis turbe suscipit ut ea
que per inquisitionem dicit que
fortasse per temptationem imperita
mens sentiat. Nam quot sententias
quasi perquirendo movet quasi
tot in se personas suscipit
et ideo ut concionator quasi temp-
tatorem mentis humane dicat
unus est interitus hominis et iumentorum
Eccles. 6. et 9. Respondet dissimi-
litudinibus posterius profert quid
habet sapiens plus iumento et
homine stulto nisi ut pergat illuc
ubi est vita. quasi dicat quod hic vita
hominis non est quia est alibi tes-
tatur. Humanum errorem sibi conscripse-
runt qui ad unitatem suam vole-
bant vivere. quorum errorem de-
scribit liber Sapientie 2o. Item quod
anima humana non moriatur cum
corpore probatur per testimonia sa-
cre scripture. Math. 10. Nolite
timere eos qui occidunt corpus. Item
22. Ego sum deus Abraham. non
est deus mortuorum sed vivorum. ergo
illi vivebant sed non cum corpore
ergo cum anima. Item falsitas huius
erroris patet per experientiam quia
resurrexerunt post mortem. ut
Lazarus et illi de quibus Hebre. 2.
11. acceperunt mulieres de resurrectione
mortuos suos. Hoc et eadem
virtutes quas mortui operantur
vide Gregorius in 4o dialogorum

Pensa qualiter anime vivunt illuc
ubi vivunt quorum et mortua cor-
pora in tot miraculis. si igitur
vitam anime viventis et manentis
in corpore deprehendis ex motu
membrorum cur non perpendis vitam
anime post mortem vel per corpus
et ossa mortua in virtute mi-
raculorum. Item ordinem
que lex hominis inter creaturas est. n-
homo est creatura media inter iumenta
et angelos. quorum habet immortali-
tatem cum angelis mortalitatem
vero cum iumentis sicut dicit Gregorius in
4o dialogorum. Et non quod homo
est necesse rote manibus meis cum
manibus dissipatur. vel militem
occidi cum equus cui insedet
occiditur. vel artificem deficere
licet instrumenta quibus utitur de-
fecerit. Sic non est necesse quod anima
rationalis pereat licet corpus quod
est eius organum pereat. Et
nota rationes platonis de
B. immortalitate anime contra [illegible] in-
dico et [illegible]. Primo dei iustitia
qua posita necesse est futurum esse iu-
dicium. quia in hac vita nec boni
nec mali recipiunt quod merentur
quia et bonis sepe male est et ma-
lis bene. ubi est ergo divina iustitia
cum utrique quia nullus recipiat
in hac vita si non esset iudicium
post istam. Secundo dei potentia quia cre-
avit deus bubulcos et arato-
res suos quod non si creat ubi
est eius potentia cum in hac vita
non sit eis potentia quia nisi deterius
vel in anima sit eis melius si anima
non sit futura post istam. Tertio
dei sapientia et bonitate. si enim deus
non creat aucupes suos ubi sa-
pientia eius et bonitas. quod vero igitur
vacare quod non anime videbitur. arato-
res et venatores suos quorum
alterum destruit sapientia eius

bonitate. Item singulis Contra illos
qui dicunt quod una anima multis cor-
poribus infunditur successive et vivi-
ficat multa corpora de quo errore
dictum est supra ibi ex corpore et spiritu
C. Item secundum opera sua Romanorum
2o 3o et Colossenses 3o unus-
quisque autem propriam mercedem accipiat
secundum suum laborem. Et quod hec propositio
secundum notat quantitatem patet 2 Corinthios
8 9. Qui parce seminat parce et
metet et unusquisque sicut desti-
navit in corde suo. Et 1 Corinthios
14 stella a stella differt in clari-
tate sic et resurrectio mortuorum
Contra illos qui dicunt quod de necessitate
eveniunt omnia
Secundum opera sua Contra illos
qui dicunt quod omnia de necessitate
omnia eveniunt de qua ma[illegible] hec
23 q 5 est et anima et capitulis
sequentibus. Contra ad destructionem huius
erroris nunc id sufficiat quod
si omnia evenirent de necessitate
vel [illegible] non esset [illegible] vel
[illegible] vel aliqua operatio [illegible]
[illegible] ad bonum vel ad malum
et [illegible] esset [illegible] et artificialis
[illegible] et [illegible] medicina et medi-
camenta [illegible] et [illegible]
[illegible] sollicitudines et labores. Unde
nota [illegible] scolaris qui cum [illegible]
hac [illegible] studuisset rogavit
cum instancia socium ut iret cum
eo ad magistros theologie. quia volebat
placere illis quod omnia evenirent ex
necessitate. qui cum non posset aliter
eius inquietudinem [illegible]
[illegible] ei [illegible] est [illegible] dicens [illegible]
[illegible] [illegible] inquietas. quia si est
necesse quod tecum vadam velis no-
lis tecum ibo [illegible]. si necesse est quod
[illegible] [illegible] me rogas [illegible]
sit [illegible] quod tecum [illegible] si ex
necessitate cuncta eveniunt [illegible]

tu dicas qui ad hec rursus arguunt errorem suum et confessi sunt religiosorum. Item secundum opera sua contra illos qui credunt quod quidam homines sic creati quod ex necessitate salvabuntur, quidam sic quod ex necessitate dampnabuntur. Sed non credunt quod ex dei intencione vita eterna omnibus sit oblata neque omnes salvari possunt. Intelligunt autem predestinacionem dei esse dei ordinacionem quorundam ad supplicium quorundam ad premium quod non patet esse verum. Ezech. 18. Si impius egerit penitenciam. Item Jerem. 18. Si penitenciam egerit gens ista. Item Rom. 2o. his quidem qui secundum pacienciam boni operis gloriam et honorem. Item Apoc. 2o. memor esto unde cecideris et age penitenciam et prima opera fac. Ex quibus patet quod in operibus liberi arbitrii consistit salus et dampnacio animarum. Frustra enim esset liberum arbitrium et si de necessitate homo salvaretur vel dampnaretur. Nec esset omnibus oblata vita eterna secundum quod docet apostolus 1 Cor. 10 et 1 Thimot. 2o. omnes vult salvos fieri. Item Act. 10. In veritate comperi quod non est personarum acceptor deus. Item 2 Pet. 3o. deus non vult aliquos perire sed omnes ad penitenciam reverti. Unde non quod predestinacio est preparacio gracie in tempore et collacio vite in futuro. Vel predestinacio est exhibicio gracie in tempore et in futuro vite eterne. Prima descripcio est cause, secunda effectus. Est autem duplex effectus predestinacionis: primus est exhibicio gracie in tempore, secundus finalis est exhibicio vite eterne exhibicio. Item secundum magistrum in sentenciis predestinacio est preparacio gracie in presenti et glorie in futuro.

Item secundum eundem est preparacio gracie id est divina eleccio qua elegit quos voluit ante mundi constitucionem. In nomine predestinacionis sunt duo scilicet antecessio et predestinacio. Et in predestinacione tria oportet notare quod sit alicuius et de aliquo et ad aliquid et non in predestinacione. Sed tamen unum ut primum scilicet preparacio a quo est quod dicitur gracia in futuro dicitur ut tamen ad quem est quod dicitur gracia in presenti aut dicitur medium per quod est predestinacio. Sed autem dicitur predestinacio hec proprie. pre notat antecessionem eternitatis ad tempus. Item predestinacio est actus vocacionis iustificacionis et magnificacionis ex parte [illegible]. Item non qualiter dicunt vocacio iustificacio et magnificacio. quia magnificacio respicit gloriam, vocacio et iustificacio respicit graciam. Sed gracia duos habet effectus unum revocare a malo quod dicitur vocacio, aliud ordinare ad bonum quod dicitur iustificacio. Differunt predestinacio sic: predestinacio est presciencia beneficiorum dei. Item predestinacio est preordinacio alicuius ad gloriam. Item predestinacio est proposito miserendi. Item non [illegible] actus diversos secundum vos intelligencie qui intelliguntur in hac predestinacione. Sed non dicunt secundum actum primus est agnoscere se indigere, 2us eligere sine disposicione quod est cogitare ad faciendum, 3us est velle sine proposito facere, 4us est voluntate firma in fine dirigere. Secundum primum actum data est hec diffinicio predestinacio est presciencia. Item secundum actum 2um id est predestinacio est providencia. Item preordinacio secundum vos intelligencie procedit voluntate et sequitur scientia et antecedit. c. d.

in dispositione consequente secunda. 2m
actu 3m da. ista predestinatio est
propositum miserendi. propositum vero in
nobis est voluntas firmata de-
liberatione. sed hoc in deo non est
deliberatio hoc vero igitur propo-
situm in deo est firma eius
voluntas. 2m actum 3m da.
ista diffinitio predestinatio est preparatio
gratie. et nota quod predestinatio pot-
est tamen quod iste sit sine usu
doni dei et liberi arbitrii
aliter vero voluntas vel gratia non
esset iusta si cogeret nos sal-
vari. tota vero causa effectiva nostre
salutis principaliter est apud deum
sed causa susceptiva est apud nos
et sic divina causa equaliter se habet
ad omnes. non tamen omnes equaliter
se habent ad ipsam. nam ut dicit Augustinus f
sicut lux presens est ceco licet ce-
cus est absens luci. sic gratia
dei presens est omnibus. non tamen
male putes sic ei. et deus facit
solem suum oriri super bonos et
malos mt. 5. non tamen equaliter
omnes videt solem. nec omnes
E equaliter illuminantur a sole. Repro-
batio contrario est presentia iniquitatis
quorundam et preparatio dampnationis
eorundem. sed vero predestinationis effectus
est illa gratia qua in presenti ius-
tificamur. atque ad bonum vivendum
et in bono perseverandum adiuva-
mur. et qua in futuro beatificamur.
Ita reprobatio dei est qua ab eterno
non eligendo quosdam reprobavit. in
qua scilicet duo considerantur quorum
alterum presciit et non preparat. scilicet ini-
quitatem. alterum presciit et preparat
scilicet penam eternam. Et 2m opera
sua eorum qui dicunt si deus
vellet illi essent per boni quod
non eis imputandum hoc mali

omnibus videtur Augustinus quod deus me-
lius voluit ut quod homines vellent
essent si boni non infructuose
si mali non impune. Eccli. 14.
deus ab initio constituit hominem
et reliquit eum in manu consilii
sui. et iuxta apposuit sibi ignem
et aquam ad quod volueris porrige
manum tuam. ante hominem vita et
mors bonum et malum quod pla-
cuerit ei dabitur illi. Ad idem Deu-
teronomii 30. liberi vero arbi-
trii nos condidit deus non ad
virtutes vel ad vicia necessitate tra-
himur alioquin ubi necessitas non est
corona. De penitentia d. 2. Item
2m hanc summa 2.23. q. 2a.
optime nabuchodonosor. Contra illos
qui dicunt quod sciencie amarum
dolent mortem corporum. 18

Ut recipiat 2m opera sua
eorum contra istorum qui dicunt
quod sancte anime delectantur mor-
te corporum in illis ut ab illis
eorum quos attende quod 2m Bernardus necesse
est ipsum fieri de virtutibus animo-
rum corporum et per quas reparabitur
premissa esse separatorum animarum a
corporibus suis cum per ea amit-
terent quod deus habent pulchritudinem et perfec-
tionem. Item 2m Bernardus insanum esset
desiderium sanctorum virorum qui de-
siderant dissolvi a corporibus ad
vitam alteram suspirantes. cum
2m Bernardus vita illa esset sine spiritu
et intellectu et voluntate et omni virtute
Item 2m Bernardus sancte anime non amplius
a scelestis et impiis post mor-
tem corporum essent differre cum
pari deformitate pari execratione
pari omni spiritu et cognitione essent
private. Et ita private sunt cor-
poribus omni virtute pulchritudine
spoliate. Et 2m Bernardus melior
esset conditio malorum animarum
quam bonorum. nam bone per mortem

corporum sensibus et virtutibus perpetue
male vero a spurciciis viciorum pec-
corum divino mundaverint per mortem
corporum. quare malis erit despe-
rabilis separatus a corporibus
suis. bonis vero preciosissimus.
Sicut non pulveriores nec sordidiores
apparerent ad conspectum creatoris
hic sine fine sed quod scelerate sunt
et in hac vita error in sceleratis
nullam relinquat maculam mors
corporum. nec in bonis nullum ves-
tigium pulchritudinis vel decoris.
Ex predictis patet quod error iste
iusticiam dei evacuat et sancto
dei iudicio contradicit et ecclesie omni
legi. Ex quo manifestum est quod sicut
de sublimibus morte vel amis-
sione corporum non amittuntur
nec dona graciarum quibus hic sancta-
ne perficiuntur in presenti vita. sicut
dictatur per preceptum quod concretate
et impugnacione sunt cum virtu-
tibus glorie future. quia fides et
spes evacuabuntur. a virtutibus
et spiritualibus rebus de quibus
erant cavent. fides non est nisi
viciorum et non apparentium atque
non presencium. Econtra vero contrario se-
cus per omnia quia ipsa viciorum et
apparencium atque presencium est. Est
enim visio corporeque in hac vita
creduntur. et apprehensio corporum que in
hac vita abscondita sunt. et presen-
cia absencium futurum ad vitam
future. Unde apostolus dicit. videmus nunc per
speculum in enigmate. tunc autem
videbimus faciem ad faciem. scilicet absque
velamine et conspectu. Circa spem de
spe et de re sine de gloria que
sperat. Spes non in perpetuitate
evacuatur. cum res adest que
sperabatur. Convictas non quedam
est inter spem et rem sed inter
futuritatem et presencialitatem. Unde

quod dicitur ad Corinthios 8. quod non videbis quibus
que sperat. Propter quod non virtutes
non sancte peribunt in anima mor-
te corporum sed eis sublimiores
succedunt. quia sicut cera melius
aptata ad recipiendas sigilla-
tas sigillum forcius imprimit
ubi prior sigillata debilius
fuerat. sic anima post mortem
corporum reformabitur et sigil-
labitur similitudine pulcriores for-
tius quam fuerint in hac vita ^
quia cum prestabat anima liberata fuit
et sic depurata ab omni impor-
tunitate et infinite. Sic est quia fuerit im-
pressisse creatorum in omnia sua
erit ymago et similitudo summi
patris per hanc directe prestate. Cum ab-
rogata fuit ab omni errorum
labe et ab omni tenebrositate igno-
ranciarum dubitacionum et opinionum
et effecta erit lucidissime sapiencie
fulgentissima erit ymago summo-
pere sapiencie per sapienciam lucidi
plene luminositatis. Cum vero
gracia benignitatis in statu fuit
illustrata ut omni bono con-
gaudeat gaudio glorie presenti
et ab omni malicia et malignitate
ita longe sit ut nequaquam cogitatus
malus ei appropinquet. erit per
hanc directe tante benignitatis dul-
cedine ymago et similitudo spiritus
sancti. Illud autem scire oportet quod anima huma-
ne spiritus sunt a creatore in
ad eam obtinenda multis auxi-
liis adiuvatur. scilicet doctrinis
libris oracionibus vite medicina
et sanitate. sed illuminacio donis
aptacione et amplificacione scienciarum
ut ad recipiendum lumen sit ap-
cior. Lux autem solaris solacia
est hanc directe illuminacio. Quando sit reprobacio

Tum in reprobis. Reprobacio
est substractio ut non

A. ^ dune

A

B.

apposito gratie in presenti et vite eter-
ne in futuro. Sic intelligitur psalmus 22
effectum non distinguitur ut in predesti-
natione quia subtracto gratie non est
effectus nisi sit potentia aliquid in pluri-
bus si potius in ratione. Dicitur subtra-
ctione gratie aliquid ponit in deo
sed punitio quod punit deus aliquem
quia meretur quia est indignum.
C. Et nota quod in nomine predestinatorum
et reprobatorum intelligitur pluraliter. In
predestinatione prescientia gratia et gloria in
quorum est predestinatio. Dicitur in rep-
robatione tamen sed presentia et prius iniqui-
tatis et pena futura. Item contra
S. reprobis. Quidam querunt quare deus fecit
homines cum sciret eos dampnandos
esse et reprobandos. Respondet quod sicut
patresfamilias habens honorum vinum
de certa scientia fundit id in vase in
quo scit quod immutabitur in acetum
et adhuc infundit ut ibi cor-
rumpatur sciens quod in ei ad con-
dienda salsamenta. Sic deus
licet sciret quosdam malos esse futuros
tamen eos vivere ad exercendos suos
suos et ad bonorum merita promo-
venda ut patet in martiribus
et in corporum persecutoribus. Item
sicut aliquis nutrit canes venaticos (?) feras
et aves quas scit futuras esse rapa-
ces et adhuc nutrit ut rapiat
feras et occidat. Et sicut rex te-
net lictores et alios ut puni-
ant vel suspendant vel aliter pu-
niant. Item sicut patresfamilias
aliud vas in genere et aliud
in honore. Roma. 9. Item sicut deus
fecit et fundavit malos et quibus
erudiet iustos. Judicum 3. Sic
deus facit et fundat homines quos
sciat eos malos esse futuros
ut per eos probet electos. Item
sicut bestie non propter se sed propter homines
create sunt ita mali homines

non propter se sed propter bonos creati sunt
et vivunt. Et mala que inferunt bo-
nis prosunt vel ad emendanda sua
demerita vel ad probanda
iustitiam vel ad bonum vite ineffi-
cacem demonstranda ut patet in Job primo
et 2o 23o et in apostolis act. 8 et 9.
Item contra reprobis quidam electos contra
illos qui negant elemosinas
et alia opera bona prodesse malis
dicit quod Dan. 3o peccata tua
elemosinis redime et iniquitates
tuas misericordiis pauperum. Item
actuum 10. de cornelio: orationes
tue et elemosine tue as-
cenderunt in conspectu dei. Item
sunt alii heretici qui dicunt quod non
est meritoria nec elemosina
illis qui sunt mali. Contra quos
Luce 6. Dicitur deus dicit: diligite ini-
micos vestros et benefacite. Et
Galat. 6. Dum tempus habemus
operemur bonum ad omnes. Roma.
12. Si esurierit inimicus tuus ciba
illum. Et ita patet quod utiles elemosina
facta malis et eis facienda est,
sed elemosine a bonis facte bonis
valeat. 2 Cor. 8 et 9 et
actuum 4 et 2. Contra illos qui
non credunt resurrectionem et contra
illos qui dicunt animam cum corpore mori

Quia vero resurget contra
Sentianos qui resurrectionem non
crediderunt et contra saduceos et contra
philosophos qui dicunt animam cum
corpore mori. Et contra illos qui di-
cunt resurrectionem generalem iam factam esse
de quibus 2 Thimoth. 2. Et heretici
qui negant resurrectionem diversas causas
assignant. Quidam resurrectionem corporum
negant quia ea a diabolo facta esse
dicunt. Et quos deus est superius ibi
non est maiorem potentiam. Alii
dicunt quod ista corpora non sunt nisi
organa sive instrumenta animarum

p[er] que aie opant[ur] bonu[m] vel ma-
lu[m]. Vn[de] dicit q[uod] s[icut] artifex tu[n]c
re[m]unerat[ur] et no[n] instrume[n]tu[m]
quo vti[tur], ita sole aie re[m]une-
rabu[n]t[ur] et no[n] corpa. Isti p[er]u[er]-
tu[n]t aie ascribu[n]t et s[ib]i bonu[m]
opus et nullo mo[do] corpi. Cont[ra]
de q[uo] i[n]fra p[atet] ec[c]l[esiastic]i vij q[uia] 2[a]. 1[a] q[uod]
ex corpe et aia no[n] fiet vnus
ho[mo] sicut n[ih]il fit ex artifice
et instrume[n]to. It[em] aia iuncta cor-
pori co[m]plexio[ne] corpis co[m]itat[ur].
Vn[de] p[er]cusso vel leso corpe aia
co[n]dolet corpi, q[uo]d no[n] fiet si ta[n]-
ce[n]t instrume[n]tu[m] s[ed] n[on] arti-
fex dolet leso instrume[n]to. It[em]
re[m]uneraco aie sine corpe no[n]
erit re[m]uneraco ho[min]is. Cu[m] aia
sine corpe no[n] sit ho[mo]. It[em]
cu[m] ho[mo] s[er]uierit deo i[n] corpe
et aia et de[us] no[n] sit minus libe-
ralis in re[m]unera[n]do q[uam] q[uan]do
ho[mo] in s[er]uie[n]do, v[tique] no[n] s[olum] in
corpe et aia d[e]b[et] ho[mo] re[m]unerari.
Iustu[m] e[st] ut caro q[ue] fuit so-
cia in certamine socia sit i[n] gl[or]ia.
Alij negat re[sur]r[ecti]o[n]e[m] corpu[m] q[uia]
vide[n]t ea vel in puluere[m] re-
digi vel a vermib[us] vel a bestijs
aut ab igne co[n]sumi et diu[er]sis
terra[rum] spacijs disp[er]gi. Cont[ra] q[uo]s
d[icitu]r j. Cor. 6. Deus suscita-
uit nos p[er] virtute[m] sua[m]. Virtus
g[o] diui[n]a que h[uma]na corpa
et o[mn]ia creauit de nichilo, h[uma]-
na corpa vbicu[m]q[ue] disp[er]sa po-
tit adunare et adunata resus-
citare ad vita[m] n[ost]ra[m]. Vn[de] dicit
Grego[rius]: Longe mai[us] est de nu[n]c
creare q[uo]d fuit q[uam] ... q[uo]d
no[n] fuit. Et mirabili[us] e[st] celu[m]
et terra[m] nullis co[n]tentib[us] co[n]didis-
se quam ipsu[m] ho[min]e[m] ex terra
reparare. Attendant ergo in-
creduli multo[rum] q[uo]m[od]o alia
de putredie et puluere q[uo]m[od]o
et vitru[m] clarissimu[m] de cine[re]
et io no[n] desp[er]ent corpa sua
de cinerib[us] reformari, p[re]-
stim cu[m] h[ec] req[ui]rat no[n]
solu[m] bonitas et largitas cre-
atoris s[ed] [et] iustic[i]a et gl[or]ia ip[s]i[us]
virtuositas i[ste] et i[m]mensitas
v[e]n[t] dei qui creauit celos de
nichilo qui dixit et f[act]a s[un]t
ma[n]dauit et creata s[un]t vniu[er]sa
qui vocat ea q[ue] no[n] s[un]t ta[m]q[uam]
ea que s[un]t. Vocabit mortuo[rum]
corpa ad iudiciu[m] ut resur-
ga[n]t et viua[n]t et illa audiet
voce[m] filij dei et p[ro]cedet. Ioh[annis]
v[o]. No[n] n[on] co[n]buste instrume[n]t[um]
aut q[uod] a[n] h[um]ano artifice
reformanda s[un]t h[om]i[nu]m corpa
s[ed] solo iussu i[m]piosissimo
creatoris et glorificabu[n]t[ur] tota-
ita q[uod] n[ull]a corp[or]is re[m]ane-
at in miseria et o[mn]ib[us] vicib[us]
ai[ar]u[m] et corpu[m] glorificabu[n]t[ur]
ita q[uod] nulla in eis re[m]aneat
defectus. Alij negat re[sur]r[ecti]o[n]e[m]
p[ro]p[ter] deformitate[m] corpu[m] q[uia]
vi[dentur] indecens q[uod] in tali forma
resurgeru[n]t. Cont[ra] q[uo]s r[espo]nderi
p[otes]t p[er] id j. Cor. 14. Mor-
tui resurge[n]t i[n]corrupti.
It[em] semi[n]at[ur] corp[us] i[n] corrup-
tio[n]e, surget in i[n]corrupc[i]o[n]e.
semi[n]at[ur] in ignobilitate, surget
in gl[or]ia. semi[n]at[ur] in i[n]firmitate
surget in v[ir]tute. Vn[de] corp[us]
deforme redactu[m] in puluere[m]
dei pote[n]cia cui n[on] e[st] i[m]po[ssibi]le
reintegrabi[tur] absq[ue] deformi-
tate. P[ro]p[ter] q[uo]d ph[il]ip[enses] 3o d[icit]: Salua-
tore[m] exspectam[us] d[omi]n[u]m i[esu]m x[pistu]m
q[ui] reformabit corp[us] h[umi]litatis
n[ost]re co[n]figuratu[m] corpi clari-
tatis sue. 2[a] pot[est] q[uod] qua

pt sibi subiicit quod. Secunda causa erroris est prava intelligentia scripturarum quas inducunt ad probandum corpora non esse resurrectura. Ad quod inducunt Matth. 22. In resurrectione neque nubent neque nubentur sed erunt sicut angeli dei in celo. Sed angeli non habent corpora ergo corpora non resurgent. Sed dicendum quod li sicut non notat similitudinem in toto sed in parte scilicet quo ad esse sine nuptiis et sine opere nuptiarum. Item obiciunt prima Corinthios 15. Quod seminas non corpus quod futurum est seminas ergo aliud corpus seminatur et aliud futurum est. Dicendum non quod non equale quantum ad proportionem sed idem. Vel dic quod idem in substantia et aliud in qualitate. Dicitur idem corpus in substantia moritur et idem resurget sed in qualitate dispari. Grano vero non est, corrupto enim uno et cinere est materia ... que corrumpitur una forma induitur alia. Unde et in grano nova species; non autem forma eiusdem speciei est eadem forma veteris grani, non differt nisi numero et accidentibus. Quod ea que pertinent ad veritatem humane resurgent in homine aliquo non.

A. Quum omnis resurget corporibus integris perficiet ad veritatem humane nature que pertinet ad perfectum hominis statum. Non enim est de veritate nature humane quicquid est in corpore, quia fomentis corporalibus cibi et potus acquirit quedam adulterina que non sunt de veritate humane nature. Ita tamen sive nature adiuncte quod non est discretio inter verum [illegible] et illa. Illud ergo quod in capillis et aliis membris est de veritate humane nature resurget, quod non de incrementis sive

B. superfluis non. De etate in qua etate vel mensura corporis fiet resurrectio. Dicendum Augustinus: Unusquisque suam recipiet mensuram corporis quam vel quale fuerit in iuventute etiam si senex obiit vel fuit obiturus si ante est mortuus. Etas vero erit illa ad quam pervenit Christus i. 32 annorum. Unde apostolus ad Ephesios 4°. Donec occurramus omnes in virum perfectum in mensuram etatis plenitudinis Christi. Virum autem posuit non ut distinguit sexum sed ut significet perfectionem virilis etatis illius, vel dispositionem mensure corporis vel statum secundum etatem, quia non accipiet magnitudinem corporis quam non habuerit vel fuerat habiturus. Opponitur Apocalypsis 21. Ecce nova facio omnia. Ergo vetus homo non resurget. Dicendum quod sicut homo qui prius vetus erat vetustate peccati renovatur tamen per baptismum vel penitentiam, non est alius in substantia quam prius, ita caro que prius erat vetus i. corruptibilis et mortalis per resurrectionem fit nova, non est alia in substantia quam prius. Et hoc dicitur in psalmo: renovabitur ut aquile iuventus tua. Item Job 14. Cunctis diebus quibus nunc milito expecto donec veniat immutatio mea i. in melius mutatio. Item sicut statua cuiuslibet metalli solubilis igne liquefieret vel contereretur in pulverem vel confunderetur in massam et eam vellet artifex compilans materiam et in eadem quantitate iterum reparare, non interest ad eius integritatem que particula materie cui membro statue redderetur, dum tamen totum ex quo constituta fuerat resumeret restituta. Ita deus ineffabiliter artifex humane nature ineffabili ce-

leccio tota quantacumque restituet
in resurreccione generali et quantumcumque parti-
cule corporis disperse fuerint rein-
tegrabuntur ita quod nichil quod erat
de substancia vel de essencia deperibit
iuxta illud Luce 21 capillus
de capite vestro non peribit

Alia opposicio heretici

Quia omnes ut dicitur 1 Cor 15
omnes quidem resurgemus contra
hoc opponunt heretici in speciali
non resurget impius in iudicio. Contra
dicitur quod non ad hoc ut iudicet sed
sunt quibus dicitur Matth 19 cum sederit
filius hominis in sede maiestatis sue sedebitis
et vos iudicantes. Et hoc innuit
ps cum subiungit neque peccatores
in consilio iustorum. Et ps spiritus
pertransibit et non subsistet et non
cognoscet amplius locum suum. Respondendo
non cognoscet corruptibiliter sed ut post-
quam in resurreccione erit incorruptibilis
et immortalis. Et Job 1 descen-
det ad inferos non ascendet
nec revertetur ultra in domum suam
ergo non resurget dicit hereticus.
Respondendo quod loquitur in speciali contra
phariseos et alios qui credunt
quod post resurreccionem redibunt ad domos
corporeas ad familias suas. Con-
tra illum errorem dicit Job 1
non revertetur oculus meus ut
videat bona ista temporalia nec
aspiciat me visus hominis scilicet in isto
statu corruptibili. Et dicit Job
credens resurreccionem mortuorum
Job 19 scio quod redemptor meus
vivit et in novissimo die de terra surrecturus
sum [illegible] pelle me. Item Job 14
homo cum dormierit non resur-
get. Respondendo quod non negat simpliciter
resurreccionem sed addit donec attera-
tur celum ut notetur quod utrumque
simul fiet. Et obiciunt quod in

carne sunt deo placere non possunt Rom
8. Respondendo quod in carne scilicet faci-
entes opera carnis que manifesta sunt
Galat 5 manifesta sunt opera car-
nis. Item obiciunt 1 Cor 15
caro et sanguis regnum dei
non possidebunt. Sed accipitur caro
et sanguis id est carnales sensus
sive corrupcio. Et hoc innuit apostolus
cum subiungit neque corrupcio
incorrupcionem. Vel caro et sanguis
id est carnaliter de deo sencientes.
Unde Rom 8 prudencia carnis
mors est. Sanguis autem appel-
lat turpem vitam hominis qui
perditis intendunt operibus. Contra
cum suis corporibus. Ad ostendendum
quod omnes cum suis propriis corporibus
resurgent. Attende quod in
toto homine tam interius quam ex-
terius sic vita ostenditur
contra creatori obsequia. Neces-
se est ut in toto sit gracia remu-
neracionis procedat. Et congruit
hoc divine iusticie et equitati
ut proporcionabilis sit vita
gracie et premia glorie. Et quia
corpora presentes sunt hominum simul
[illegible] gesserunt dimidium
hominis remunerarentur. Sicut [illegible]
[illegible] [illegible] suum servitorem
dimidium remunerare. Sed et
corpora domus [illegible] sunt [illegible]
[illegible] bonitati [illegible]
[illegible] [illegible] ut suo tempore re-
ficiantur ac reparentur [illegible] et
[illegible] [illegible] decore et
ornentur [illegible] quia ad-
[illegible] sunt. Et cum corpora sit
vestes [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corpus [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] necesse est ut reddantur
[illegible] vestes [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] in [illegible]

Quesierunt in vita ista sunt in gloria
et decore consumati felicitati fu-
ture. Item ad satisfaciendum vul-
garibus attende quam indecens esset
ut aliquis dives in domum suam
reciperet hospitem quem diligit
dimidium vel medium tm̄. Ex co-
paracione ergo que sunt domus vel
regalis pallacii ad omnipotentem
et liberalissimum hospitem. Impossibile
est ut habundatissima largi-
tas creatoris concludit a domo
vel a pallacio super corpora homi-
num sunt parietes vales corporum
sive vestes sive aquam eorum. Ergo
non permittit fieri apud hos-
pites liberales id medium quod
apud eos est liberalitatis et lar-
gitatis. Quomodo ergo potius non pa-
tietur hoc omnipotentissima et lar-
gissima liberalitas creatoris.
Item cum tota congregacio electorum
sit civitas templum domus
sponsa creatoris et Ihesu Christi. Hanc
autem nominatorum separacionem
et separatio glorificata que in morte eorum
sponsum decet sponsa morte
et sponso glorie sponsa gloriosa. Quare
sic de civitate domo et templo
et Ihesu Christi sit negociandum. Ex pluri-
mis rationibus patet quod congregacio electorum
est reparanda ac renovanda et
glorificanda. Item quod apud eundem
et iustissimum iudicem equalium me-
ritorum equalia sunt premia. et
similium similia. sed autem beatorum
fidelium vita sunt similia merita
et laboribus quibus sunt Christo. sed eos imi-
tatores sunt illius ergo omni illius
vita apud deum iustissimum
iudicem vivatorem et datorem lar-
gissimum premiorum similem premium
obtinebunt. Non dico equale
Dilectio non est in merito et premio
non equalitas. Dilexi in gloria
vero ei quam prius obtinuit

nere est obtinere omnibus fidelibus di-
vinos et sanctos esse glorificandos. Non
dico equaliter. Si quibus opponit
de premiis quare non sunt operum
merita. Respondeo quod tamquam sunt
sanctificati per baptismum filios eius fi-
sunt in gracia et ideo filios eius sunt
sunt in gloria. Malos vero oportet ꝑpur-
gare in corporibus suis ut satis-
fiat divine iusticie. Item sed se
mali quesierunt in vita ista
tamen interius quam exterius. Sic
eisdem retribuatur necessario per iusticiam
creatoris. Quando est resurrectio et quibus
modis probatur contra illos qui
carnis resurrectionem impugnant

B

Quia omnibus etc. cum tot sanis
doctoribus hereticos quam resurrectionem
carnis impugnant. Nondum quod
resurrectio est anime et corporis morte sepa-
ratorum iterata coniunctio. Probatur
autem carnis resurrectio auctoritate novi
et veteris testamenti. Iohannis v. Nolite
mirari quia venit hora in qua omnes
qui in monumentis sunt audient
vocem filii dei. Matthei. x. Viri ni-
nivite surgent in iudicio cum
generacione ista et condempnabunt ea
quia penitenciam egerunt. Item Matthei. 19. In
regeneracione cum sederit filius hominis
in sede maiestatis sue sedebi-
tis et vos super sedes .12. iudi-
cantes .12. tribus israel. Item Matthei.
.22. In resurrectione neque nubent neque
nubentur. Item Matthei. 24. Cum ve-
nerit filius hominis et cetera tunc sedebit et
tunc sedebit super sedem maies-
tatis sue et congregabuntur ante
eum omnes gentes. Item Matthei. 27.
et multa corpora sanctorum qui dor-
mierunt surrexerunt. Item Matthei.
ultimo. Surrexit non est hic. Item
Luce. 13. Cum videritis abraham
ysaac et iacob et omnes prophetas
in regno dei. vos autem expelli

Ite luce 16 et 20 Ioh 12 It
actuum p 10 deus suscitavit ihm
3a die a mortuis ih ps post q
passus resurrexit a mortuis p
cepit nobis predicare pplo et
testificari qr ipse e qui constitu
tus a deo iudex vivorum et
mortuorum It act 12 deus
suscitavit eum tercia die It
act 19 et 20 It Ro 8 qui
suscitavit ihm xpm a mortuis
vivificabit et mortalia corpa
vra et infra expectantes
redempcionem corporis nri 1 Coro
17 Oportet incorruptibile hoc
induere incorrupcionem et mor
tale hoc induere immortalitate
hoc n dicit de corpe non de aia
nec de spu non n hz dicere hoc
spus hec aia 2 thimot 2 me
mor esto dnm ihm xpm resurrexisse
a mortuis q d si caput sur
rexit et membra q sunt corpora
nra 1 Coro 6 an nescitis
qm corpa vra membra xpi
sunt 1 Coro 14 phil 3 1a
thess 4 Apoc 2o 12 20 d
n in 2o ca hec dicit primus et no
vissimus qui fuit mortuus et
vivit vitas resurreccionis et ca 20 or
do resurgencium audit 1 thess
4o hoc nobis dicimus in vbo dni
qr nos qui vivimus q re su
mo puc e q dor Ysaie ysa
26 Ve vivet mortui tui et
ysa ult veniet ois caro ut
adoret coram facie mea et eg
dientur et videbunt cadavera
virorum Danielis 12 de multi
de hiis qui dormierunt Jone
3o sublevabis de corrupcione
vitam 2 machab 12 It ezech
21 Iob 19 Scio q redemptor
meus vivit Exemplo ipius
capitis s xpi qui pr ut pr

instrumenta publica quorum circum
et apostolorum ut dicitur e qui sunt
velut publici notarii imperia
lis aule s curie celestis qui
ita fide digni sunt q ubique
eorum credit instrumentis
et in nullo iudicio katholico
it contra probatur et p consequens
patet in apostolorum ro capitis nri
s ihu xpi Ioh 20 et act p
p visum eum audit eis manus
et pedes et latus p tactu ibi
mitte manum tuam i latus
meum Ioh 21 p gustum piscis
assi ibidem It p opera mira
culorum in noie crucifixi
ut probatur in actibus apostolorum ca
primo usque ad 4 ca It probatur
et xpo membrorum qr multa
corpa scorum qui dormierunt
surrexerunt et apparuerunt de mo
numentis post ro ej et apparue
runt multis mt 27 It xpo semi
nis 1 Coro 15 Insipiens tu
q seminas non vivificatur n
prius moriatur Ioh 12 nisi granum
frumenti cadens i terram mor
tuum fuit ipm et sd dr Greg
In uno grano pusillimi seminis
latet tota que nascitura e
arboris moles Considerate
ubi in illo pvo grano seminis
latet fortitudo ligni aspi
tas corticis savoris odoris
q3 magnitudo ubertas fruc
tuum viriditas foliorum pvo
semine latet in semine sicut
non videtur xpo q q3 busq3 g
dibus ad fide veniant incre
duli Sed dicendi dicendi ut
qui videt arbores et ar
busta universe refrondescere
ac fructificare estimant se
posse resuscitari renovari
et reformari xpo herbarum

cura
et arbustorum cum maior cura
sit deo de remuneratione hominum quam
herbarum. Item probatur ratione quia omnibus
animi conceptio est quod deus est
summe iustus. Ergo retribuet
singulis secundum opera sua ergo bo-
nis bona malis mala. Sed non
fit hic in hac vita quia mali nunc
felicitate gaudent et boni mi-
seriis affliguntur sicut patet ad o-
culum ergo retribuetur in alia vita
cum non retribuatur in hac. Luce
16. Fili recordare quia recepisti bona in hac
vita vel bene vel male mendicus
laborat ergo tam corpori quam anime
pro facti qualitate debetur deus in futuro
vel in pena vel in premio reddere.
Oportet igitur ut corporibus et anime
morte separatorum fiat itera-
ta coniunctio vita resurrectio carnis quia
secundum Jacobi primo beatus vir qui
suffert temptationem quia cum probatus fuerit
etc. Sancti suffererunt temptationes
in martirio corporibus ergo necesse
est ut corpore remunerentur sed
non nunc ergo remunerabuntur in
futuro ergo necesse est ut resurgat
in corpore ut in eo remuneretur.
Item nota quod inconveniens sequeretur
si vera non esset resurrectio quia deus
videretur auctor erroris qui
predicatores apostolorum tantorum miracu-
lorum testimoniis confirmavit. Actuum
primo et in multis talibus. Item testi-
monium apostolorum plurium esset de
visu auditu et tactu. Item
in manibus esset predicatio corporum et
vana corporum fides et miserabi-
lior corporum conversatio secundum quod ad
hec et huiusmodi inconveniencia de-
ducit apostolus eos qui resurrectionem non
credunt. Ad Corinthios 15. Item si non
esset resurrectio destructio esset fun-
damentum religionis et sequeretur
verorum christianorum intollerabilis
perturbatio vite huiusmodi confusio.

Constitutio victorum. Et non quod resurre-
xerit quibus sit retributio sic gloria
resurgencium erit dissimilis. Ad Corinthios 15.
Omnes resurgemus sed non omnes
immutabimur. Alias in melius mu-
tabimur. Stella enim a stella
differt in claritate. Sic et resurrectio
mortuorum differt in claritate
secundum quod magis vel minus meru-
erunt in vita ista. Quod os-
tendit apostolus tripliciter. Primo
per comparationem terrestrium corporum inter
se. Non ait non omnis caro eadem
caro. Id est eiusdem dignitatis sed
subdit alia hominum alia volu-
crum alia pecorum alia piscium.
Secundo ostendit per comparationem celestium
et terrestrium ad invicem. Unde
subdit hec et sunt corpora celes-
tia et corpora terrestria. Sed diffe-
rencia est in gloria. Unde subdit
alia quidem celestium gloria id est
dignitas alia terrestrium. Tercio
ostendit per comparationem celestium ad
invicem. Unde alia claritas
solis alia lune. Ad Corinthios 15.
Singulari autem corpore fiet re-
surrectio. Unde subiungit oportet autem corrup-
tibile hoc induere incorrupcionem et
mortale hoc induere immortalitatem. Fiet
enim in corporibus quod idem
apostolus dicit ibidem seminatur in
corrupcione surget in incorrup-
cione seminatur in ignobilitate sur-
get in gloria etc. et infra corpus
animale surget corpus spirituale propter
non tamen quod propterea spirituale dicatur
quia ipsum corpus spiritus erit sed
quod vivificante spiritu immortale
et incorruptibile permanebit.
Dicitur autem tunc spirituale corpus
cum non sit spiritus sed permanebit
corpus sicut dicitur animale nunc cum
tamen vivificatur non anima esse sed
corpus. Corpora glorificatorum dotabuntur
propter subtilitate sui corporis. Item
propter velocitate et agilitatem

qua propria faciliter se transferent quia
spirituales sunt a cogitatu in cogi-
tatum etc. propter stabilitatem sunt sine
quia non possunt consumi fame vel
siti et ideo non indiget nutrimento
sed quia impassibilia et impossibilia sunt
etc quia apparent cum volunt et quibus
volunt et quo volunt. Et nota
quod tunc cum corpore spirituales ef-
fecti per mentis illuminationem divinam sciencie
et per corporis leviter ubique esse
potuimus. volabimus mente per conte-
placionem volabimus corpore per incor-
ruptionem. distinctio mente et cor-
pore. tunc secundum unius corporei ver-
tentur ius vero. vox in intellectu
intuitus in intelligencia intelli-
gentia mutabitur in deum. tunc huma-
na natura ad conditorem sui feliciter
sublimabitur. Et dicit a. propter prius
corrupta fient in probabitur in
intelligentia. sine intellectus sine errore. me-
moria sine oblivione. cogitacio
sine pervagatione. sensus sine offe-
sione. incolumitas sine debi-
litatione et sine dolore. vita sine
morte. facultas sine impedi-
mento. saturitas sine fastidio.
et tota sanitas sine morbo atque
qualitas sine simulacione. Illud
autem novum quod primo non seminali-
bus nec naturalibus causis sed pri-
mordialibus fiet secundum continu-
maioriter et supernaturaliter et secundum di-
vinum imperium. Quod signum
dabitur resurgendi. rubrica

Obviamus tunc suis spiritibus re-
surgent corporibus. quia sicut
dicitur Johannis 5°. Venit hora in qua omnes B
qui in monumentis sunt audient vocem filii dei. De
hac voce dicit apostolus 1. Thess. 4°
quod erit archangeli. id est propter quia
principis angelorum omnium. vel
erit vox cuiusque vel plurimorum
angelorum. eadem quoque dicitur tuba
quia erit manifesta et novissima

quia post eam non erit alia ad susci-
tandum mortuos. Hec tuba ut
ait Augustinus est clamor de
quo dicitur Mat. 25. Media
nocte clamor factus est. Et in-
de nomine aliquod evidens et
preclarum signum intelligitur. quod vox
archangeli et tuba dei ab
apostolo dicitur. et in ewangelio vox filii
dei. et clamor appellatur. quam
mortui audient et resurgent.
Ps. dabit voci sue vo-
cem virtutis. id est efficacem resuscita- C
di mortuos. Media autem noc-
te dicitur venturus ut Augustinus ait
non propter horam temporis sed quia tunc ve-
niet cum non sperabitur. media
autem nocte. scilicet tunc valde obscu-
rum erit. id est occultum. dies. unde
dicitur quia fur in nocte veniet
1. Thess. 5°. Vel dicitur adventus D
eius dies non qualiter temporis
sed verum dicitur quia tunc patebunt
cogitaciones et consciencie singulorum
Daniel 7°. libri aperti sunt coram
eo. quia consciencie tunc omnibus pate-
bunt et implebitur illud Mat. 10.
nichil occultum quod non sciatur
virtute namque divina tunc fiet ut
cuique opera sua manifestentur
ut consciencia dampnetur vel salvetur
consciencia sua teste. Quare restau-
randus est homo cum eo in quo
nunc corpore vivit. rubrica

Quia nunc constat. quia si non E
peccasset homo tunc eo quod
gerebat corpore in incorrup-
tibiliter transmutatus erat. et
ideo oportet ut tunc restaura-
bitur tunc suo in quo vixit
in hac vita corpore restauretur.
Et hoc est contra illos qui dicunt
animam transire de corpore in corpus
vel continui in continuis alia. Et
contra Origenianos qui dicunt
animas diversa corpora quasi vin-
cula meruisse pro diversitate

pecco℞ 28 q. 3ª ult. Et uidetur
c. ult. Contra quos 22 dicitur qui
crepus est Matth. 20 ubi singulos
singuli acceperunt denarios et
dicitur c. 6 date sunt illis singule
stelle. Ite quae nunc gestaverunt
Contra illos qui dicunt quod alia
corpora assumentur in resurrectione. Contra
quos nota quod si alia caro vel
alia assumetur. Contra quod dicunt
heretici. Resurrectio vera non esset nisi ea-
dem caro que cecidit resurgeret.
Item si nova caro assumeretur
vel ad damnationem vel ad gloriam
pertineret. Si ad damnationem contra
illa agetur iniuste quia penam pe-
nam quam non meruit sustineret.
Si ad gloriam quam carne que ceci-
dit ut resurgeret agetur iniuste
quia gloriam sibi debitam caro no-
va quam non meruit obtineret.
Quod esset iniquus si nova ala
assumetur. Restat ergo ut eadem
caro et idem corpus resumatur ut
illi qui meruit digna re-
tributio rependatur. Contra quod quidam
dicunt. Contra illos qui dicunt quod post iudicium
premia bonorum erunt equalia et pene
malorum similiter et contra hoc mentitur et contra hoc videtur

Et recipiat unusquisque opera sua
Contra illos qui dicunt quod p-
[bonorum] mia post iudicium erunt equalia
et pene malorum similiter. Contra quos
inducitur Matth. 13 ubi crematur
pene quedam malorum et conquo
quedam videntur eis quod equales
sunt Unde quod non sequitur quod licet quelibet
sint in igne ferrum lapides
ligna fenum et stipula non
tamen equaliter comburuntur. Et licet
omnes peccatores sunt sub uno qui
pole sunt non tamen equaliter tale
sunt vel equaliter illuminantur ab
eo. Et non quod ibidem dicitur colligi-
te primum zizania et ligate
ea in fasciculos non dicit
fasciculum ut notaret diversitatem

penarum. Ad idem inducitur Iacobi
2º qui totam legem servaverit offen-
dat autem in uno factus est omnium re-
us et quo eius videtur quod tanta sit eius
futura pena quantum si fecisset
omnia mala. Respondeo quod id est potest esse
sicut Matth. 11 Tyro et Sydoni re-
missius erit ergo non erit equalis
pena. Item exponere factus est omnium
reus id est sibi non poterunt ad sa-
lutem. Item ad idem inducitur Matth.
24 capitulo discedite a me male-
dicti in ignem eternum. ergo quod equali-
ter et equali pena mali pu-
niuntur. Respondeo quod licet equali in pe-
rnitate non tamen in acerbitate pe-
narum est equalitate nituntur
probare per id Matth. 13 Iusti fulge-
bunt sicut sol. Respondeo quod licet sol est
ad ubi sibi non quanti unde
sicut fulgebunt similiter ergo equaliter
Eodem modo unde ad id quod obiurit
1 Cor. 15 tunc configuratum corpori
suum similitudo in hoc notatur quod
omnes conformis manifeste tamen
unus manifestius alio. Ad idem
inducitur Matth. 20 de operariis
ubi omnes acceperunt singulos
denarios unde dicitur equali fuerunt
in premio videtur quod premia equalia
erunt in fine. Respondeo quod illud
intelligitur de tempore gratie ubi denarius
id est dei gratia data est ita ultimis
sicut illis qui fuerant ab inicio
ubi equalitas premii non attenditur
pro diuturnitate temporis sed pro devo-
tione mentis. Similiter vidua que duo
minuta posuit plus omnibus misisse
dicitur quia ex maiori devotione
et fide Luc. 21. Secundo autem non sunt
paria premia bonorum vel supplicia
malorum patet per hoc quod futura ad sup-
plicia peccata non sunt paria ut patet
Matth. 12 de peccatis in spiritum sanctum et
Ioh. 19 qui tradidit me tibi
maius peccatum habet et Matth. 12 fiunt
novissima illius hominis peiora

operibus ergo dei iusticiaque puniet et illum qui magis peccavit ergo non erunt paria supplicia. Ad idem Matth. 11. Luce 12. Joh. 12. ubi dicitur apostolus quod dedit unicuique secundum opera sua et quod secundum notat quantitatem operum ut Apoc. 12. Cor. 2. Job 20. Petri 2. Jacobi 3. Contra predictum errorem non quod divina bonitas omnibus intellectibus semper uniformiter superlucens omnibus radios sue lucis opponit sed quicumque oculos sponte claudit vel aversus a lumine per se sibi supradiante. Cui vero immoderate se ingerit in lumine ac presumptuose speculatur eo quod sue capacitati congruebat. Cui vero illud immoderate ostendi clamavit lumine dicitur in communicacione multorum et secundum quod se habuerunt in operacione sic retribuetur eis in communicacione. Et ideo bene dicitur ut recipiat secundum opera sua. Et non quod proporcionabiliter sicut vita et premia et quemadmodum se habet vita ad invicem ita et premia se habebunt. Contra illos qui non omnes aiunt equaliter male et bone se habere nec eos omnes equales in gloria ut pene in futuro erunt. Item nota inconveniencia que sequuntur contra hos errores. Contra secundum illos tangit qui semper puniendi fuit quantum si interfecisset multa milia hominum et omnia alia peccata enormia commisisset. Quod patet per Matth. et filii. Contra autem premia bonorum sunt inequalia per triplicem primo per inequalitatem bonitatis in uno et in alio. Secundo per testimonium scripturarum. Tercio per inconveniencia que sequuntur. Et ut recipiat secundum opera sua in iudicio scilicet in fine seculi. Contra Cherencianos qui mille annos post resurrectionem in voluptate carnis futuros predicant. Contra quos

&

Deut. 7. Reddit odientibus se statim ita ut disperdat eos et ultra non differat protinus reddens eis quod merentur. Item Ysaie 29. Confestim a domino exercituum visitabitur in tonitruo et commocione terre et voce magna tempestatis et flamme ignis devorantis. Ps. 32. Non adiciet ultra ut glorietur calumpniam sustinens. Et 33. Dies ulcionis domini annus retribucionum iudicii Syon et convertentur torrentes eius in picem et humus eius in sulphur et erit in picem ardentem nocte ac die non extinguetur in sempiternum. Prov. 6. Zelus et furor viri non parcet in die vindicte.

Quas dotes recipiant corpora in iudicio.

Ut recipiat secundum opera sua sive bona fuerint sive mala. Inde nota quod recipient corpora bonorum quatuor dotes de quibus Dan. 3. Matth. 13. Fulgebunt iusti sicut sol ecce claritas, tamquam scintille subtiles ecce subtilitas cui non obstat soliditas aliorum corporum. In arundineto discurrent ecce agilitas. Iudicabunt naciones ecce impassibilitas quia absterget omnem lacrimam etc. Apoc. 21. Ad idem Luce 6. Mensuram bonam etc. Et quod per quod deponent totam vetustatem suam scilicet obscuritatem grossiciem ponderositatem sive tarditatem et passibilitatem. Ut corpus prem... eterne glorificacionis eriget et fide astringet et accendet caritate. Unde glorificati corporis ipse ostendit dicim quatuor. Subtilitatem cum nasceretur de virgine Matth. 1. et Luce 2. Claritatem cum transfiguratus est in monte Matth. 17. Agilitatem

B.

cu incedet sup mare Joh. 6. In
passibilitate cu ingrederet
in terra agt. 26. Item pdte
q̃or dotes notant ag' ja
cum dr resplenduit facies eius
sicut sol In sole n claritas est
qr igneus 2 lucidus Inpassibilitas
in ea qr perpetuo gsistit in
corrupta Subtilitas in ra
dio qr sine obstaculo penetrat
vitrum Agilitas in motu qr
una die discurrit ab oriente
in occidentem Animae vero re
cipiunt 3 dotes de quibus
Rom 5 Cui confidunt in illo
intelliget veritatem ecce ple
na cognitio 2 fideles in
dilectione acquiescent illi ecce
plena dilectio quia donum et
pax est electis dei ecce felici
tas De prima Joh 17 Hec
est vita eterna ut cognoscant
te solum verum deum 2 quem mi
sisti De 2a i cor 13 tunc
cognoscam sicut cognitus sum De
3a ysa 31 Erit ignis eius in
syon 2 caminus in ihrlm De
3a Apoc 21 absterget deus
omnem lacrimam etc Et plena
cognitione sit summa dilectio
ex summa dilectione inestimabilis
delectatio sive felicitas quam nec
oculus vidit nec auris audivit
nec in cor hominis ascendit Pdte
dotes erunt 2um plus minus
2um maioritate 2 minoritate
penes habitum caritatis Et est
quedam excellentia preter quibus
est anime 2 corpori que dicitur
aureola 2 hec debetur tribus
generibus istorum s. predicatoribus
virginibus 2 martiribus quod non
redditur voluntati tm sed opi
extrinseco 2um meritum caritatis.

Auctoribus 2 rationibus ondit quod non
tm homines sed etiam alie creature
renovabuntur

Ut recipiat Christi gratia creatu
re creature alie sit recepte
innovatione 2 melioratione
Unde dicitur Vidi celum no
vum 2 terram novam. Primum n celum
2 prima terra abiit Apoc 21
2 ysa ultimo 2 in veritate
possibile est quod voluntas creatoris
de innovatione 2 melioratione celorum
2 aliarum creaturarum Et etiam est
quia propter gratiam hominum deus meliorat
plures creaturas 2 in eorum pena
quasdam deteriorant Gen 10 2
talibus sequentibus Unde celi non
dabant quia rorem nec pluviam
propter maliciam hominum Jacobi ultimo
Et terram fructiferam dedit
in salsitudinem a malicia habitantium
in ea ps 2 quia civitates
subvertit 2 totam regionem dedit
in combustionem sicut erat ante
sicut paradisus Gen 19 Egiptus
etiam percussa est plagis multis
propter maliciam hominum Exo 10
2 sequentibus talibus Et econtrario propter
gratiam hominum dedit spiritus aquis
in terra que erat sine aqua 2 ine
tonibus dedit fertilitatem terris
2 vegetabilibus Si igitur propter
paucos electos 2 brevem corporum
habitationem super terram bonitas crea
toris sic melioravit terram propter
ingratiam 2 parvi temporis fru
itionem quanto fortius propter innumerabiles
plures electos 2 incomparabiliter
meliores decorabit te 2
meliorabit celos stellas
lunam 2 aerem quam ab initio multi
plici fruitione fruierunt electis
Item si decorant habitationem electorum
suorum tamquam modici temporis
in terra quanto fortius decora
bit celum propter habitationem eterna
perennem Item si reges i tempore
nuptiarum filiorum suorum decorant palla
cia sua novo decore ac ortu

Quanto fortius vos regum cognatus cunctos filios adoptatos in regis palacium nobilissimum in quo sunt regnaturi cum eo perpetuo ornatu novo, polito, precioso faciet decorari et in consequendum honoris regie cognatos et cognatorum. Et si hospites advenas sit apparatus domorum ut honorifice aut festive recipiantur et hec ab hominibus modica virtute hospitalitatis contentis. Quid quanto magis est ab illo patrefamilias tanto tocius omnium cuius largitas ac liberalitas est in ultimum perfectorum. Et cum eos gratia adoptionis honoravit quo honore non potest amplior cogitari, quo non eis impendet huius honores. Et hec confectos et tota huius creature renovande et melioriande sunt hec servicium electorum. Et quibus contrarie communi usui vel utilitati deficiet status illius prosperitas sive prestancia. Unde qui perfectioni deficiet nimis quia non decet negligere creatorem, deficiet et gloria creatoris que operis apparebit largitas et redundancia beneficencie creatoris. Que sunt bona opera et mala

Que bona sunt sive mala opera. Bona sunt que fiunt ex virtute fidei per spem remuneratoris eterne ad attendendum amore dei et proximi quo declinatur a viciis et virtutibus inheretur et cultus divinus salubriter exercetur. Mala vero opera sunt per que quis avertitur vel recedit vel separatur ab incommutabili bono cui adherendum est tamquam creatori et honorum omnium largitori et ab aliis operibus abstinendum ne avertatur. Et hec sic sunt servicium creatoris. Quia adherere creatori totum et solum bonum est amorem creatoris et nominis peccato opposita est propter necessitatem totum et solum malum amorem creaturarum et nominis. Item quod toto et solo salvato boni summi et a malicia culpabili liberi et immunes, peccato vero quod est bonitati opposita tota et sola malicia est quod mali summi posita in quolibet adherencia ad creatorem boni summi et ea remota mali. Nam secundum dictum philosophi ipse est quo posito ponitur et quo remoto removetur. Conversio igitur a creatore sive recessio est vere malum sive malicia sive sit in voluntatibus sive in actibus vel operationibus vel dispositionibus vel habitibus vel passionibus vel privationibus. Et nota quod quelibet culpa mortalis maculat animam humanam et facit eam abhominabilem creatori, et in quo malicie maculis est simpliciter. Qui uno opere se maculavit vel separavit a deo non est necesse omnia mala opera perpetret ad hoc quod sit malus. Et ad hoc quod sit adulter vel fornicator non requiritur quod fecerit omnia adulteria vel fornicationes. Vel ad hoc quod sit ydolatra non oportet quod peccaverit in omnibus speciebus ydolatrie. Vel ad hoc quod sit hereticus quod erraverit in omnibus que ad fidem pertinent catholicam. Nec ad hoc quod sit criminosus quod omnibus insidias vel nocumenta intulerit. Nec ad hoc quod sit immundus quod in omnes immundicias inciderit. Sufficit enim si uno tantum in luto sit inquinatus vel uno vulnere vulneratus vel una morte mortuus vel uno peccato mortali adeo separatus. Contra illos qui non recipiunt purgatorium

Que bona sunt sive mala sunt in ultimo iudicio cum quilibet recipiet premium ... seu purgandum futurum non est purgato

B.

animarum per oratores ieiunia per elemosinas
et peregrinationes et sacrificia et per alia
bona opera. Contra illos qui dicunt
animas illorum qui in caritate de-
cedunt nullam penam purgato-
rii patiendas qui error contra
tres errores sibi annexos: primus
quod nullum peccatum est veniale. 2us
quod quando dimittitur culpa dimit-
titur et pena ita quod si decedat
nullam penam purgatorii pa-
tietur. 3us quod suffragia ecclesie non
prosunt mortuis. Contra primum non
quod non sentit de deo in bonitate
cum credat ipsum pro qualibet offensa
iracundie suis filiis ad mortem
dicit enim omne peccatum esse mortale
quod non est verisimile ut pater miseri-
cordiarum pro qualibet offensa levi suos
filios expelleret sed potius est
verisimile quod sed contra gladium mor-
tis eterne quo utitur in suos
malivolos pro magnis offensis
sic contra virgam correctionis et pur-
gationis tristitie pro levibus
offensis. Item sed non est ad mor-
tem omnis infirmitas vel vulnus
corporis sic nec omnis infirmitas
vel lesio anime est mortalis. Et sed
non omnis casus corporis ad frac-
turam colli ita nec omnis casus
spiritualis est ad mortalitatem
Prov. 24. Septies in die ca-
det iustus et resurget. Et sed
non proiciuntur vasa preciosa pro
qualibet immundicie sed purgantur
sic nec anime si in morte inve-
niantur in aliqua immundicia non
tamen pro qualibet dampnantur sed purgan-
tur. Quod idem patet quoniam in veste
ornatu et aliis utensilibus que
non pro qualibet macula seu vicio
destruuntur sed sunt per ignem sive
per aquam quibus fuerunt ut pur-
gentur. Ps. transivimus per ignem
et aquam et eduxisti nos in
refrigerium. Item si nullum peccatum
sit veniale nullus erit absque

mortali contra illud quod dicit Iohannes
et si dixerimus quia peccatum non habemus
nos ipsos seducimus et veritas
in nobis non est. 1 Ioh. primo
Item quod sit peccatum aliud venia-
le aliud mortale patet Ioh. 5. 26
et prima Cor. 3o. Uniuscuiusque opus
quale sit ignis probabit si
cuius opus exarserit detrimen-
tum patietur. Ipse autem salvus
erit sic tamen quasi per ignem que
creavit benignitas creatoris
ad purgandas animas huma-
nas sed creavit ignem ad pur-
ganda metalla. Contra 2m
errorem qui ponit quod quando dimit-
titur culpa dimittitur et pena
queritur ad quid ergo monet
scriptura sacra ad penitentiam Ecc.
3o. quia si aliquis est in mortali
non est penitentia meritoria vel pena
si vero dimissum est peccatum quo
ad culpam non est ei necessaria penitentia
quo ad absolutionem a pena cum
tamen eos nullius pene sit debi-
tor. Item quare qui plus et magis
peccavit maior iniungitur pe-
nitentia si tota pena dimittitur
tur eis cum culpa. Item constat
quod antiqui patres nulla pena
puniti sunt et in exilio huius
mundi et etiam post mortem licet
culpa mortalis esset eis dimis-
sa fuerunt enim in inferno donec
Christus eduxit eos. Ezech. 12
dicitur 2o. Reg. 12o. Hebr. 2o.
Si illi debitores fuerunt pene
post dimissionem culpe propterea quod non
est tota pena dimittitur cum
culpa. Preterea si sic esset videretur
iustitia dei enervari et esset
detrimentum culpe sine decore vin-
dicte. Et pene proportionabiles
est culpe sed cum peccator non im-
ponit finem culpe sue debe-
tur ei pena infinita et acrior
tamen quia culpa fuit maior ergo
cum peccator imponit finem culpe

fuer debetur ei pena finita et tran-
sitoria et maior vel minor secundum quod
culpa maior vel minor fuit. Pro-
terea tamen deus pater voluit quod suus
filius penam transitoriam pro quanto
gerit complevit. quia quamvis ipse eam
remitteret non est verisimile quod ita
defacili penam peccatoribus remit-
tatur qui saltem penam transitoriam
eos punit. Basilius. Premio non pe-
rit filio, neque propter figmento
neque propter suum [illegible]. Ubi for-
te dicatur quod penitentes de peccatis
puniendi sunt in presenti et non in
futuro quod dei misericordia magis erit
propicia hiis qui differunt conversionem
suam usque in fine vite sue, quam
hiis qui in iuventute sua converti-
tur. hii puniuntur et non illi. Et sic
deus erit benignior in contempto-
ribus sue benignitatis quam in aliis.
Ro. 2o an divicias eius bonitatis
et longanimitatis contempnis. Contra
3m errorem qui dicit quod suffragia
ecclesie mortuis non prodesse. no-
tandum quod sit detestabilis et tamen seviat
in mortuos auferens suffragia
ecclesie illis qui igne purgatorii
cruciantur. Contra illud Eccli. 7o
mortuo non prohibeas graciam.
Vide ergo quomodo non sit prohi-
bere dare elemosinas indigenti [illegible]
3o noli prohibere benefacere eum
qui potest; si vales et ipse benefac.
Et dicit suffragia prosunt de-
functis patet Ioh. 11. ubi ad preces
marie et marthe [illegible] lazarum
resuscitavit. Et ad preces pet-
ri fuit thabita suscitata actuum
9. Ad id 1 Cor. 12. Et 1a
Ioh. 3o fiduciam habemus ad deum
quia [illegible] periculum [illegible] ab ipso.
Item 2 Mach. 3o ad preces
summi pontificis pro eliodoro
resuscitatus est. Item probatur quia sicut
[illegible] corporis [illegible] debitis
membris indigentibus et sic in

corpore Christi mistica et suffragia
ecclesie que sunt [illegible] sibus se de-
bent extendere ad fideles qui
sunt membra ecclesie indigencia
in purgatorio. Et non quod omnes B
pauperes purgatorii puniuntur
in presencia suffragiorum ecclesie
pro preceptis suum ego cum ti-
mentibus te. Dicendum primo in
[illegible] vel alio benefico C
[illegible] ibi transfuso. Ad
purgandum ista septem requiruntur.
primum est unitio ut per bona opera
quibus meretur consortes ecclesie sibi
[illegible] quod signat [illegible] quod
suffragatur mortuo. Secundum pena
que comburit venialia sed ligni
[illegible] venialibus feni stip-
ble et stipula que quamvis aliquid
utilitatis portat tamen ea que
venialia sunt quod signat suda-
rium in quo involvitur mortuus.
Tercium est oracio sanctorum ecclesie tri-
umphantis quod signat incensum
quod facit sacerdos super ecclesie
militantis quod signat incensum quod
ponitur ad terram. Quartum est
[illegible] que faciunt vivi pro mor-
tuis quod signat candela que
se consumit ut aliis luceat. Quin-
tum est elemosina que fit pro eis quod
signat aqua benedicta. Sicud enim
aqua extinguit ignem ita elemosina
peccatum. Sextum est passio Christi
[illegible] et cadaver
[illegible] in sanguine agni
quod signatur per crucem. Septimum est
sacrum altaris [illegible] quod sunt 3
preces de forma hostie ad mis-
sam. Illud autem notandum quod per D
predicta non iuvantur illi qui sunt
in inferno vel pueri qui sine
baptismo decesserunt. Sed penitentes
in fide catholica qui de
hoc seculo transierunt. Illis vero
qui non sunt uniti corpori Christi
mistico per baptismum vel penitenciam

et per peccatum sunt abscisi a corpore separati nulla spiritualis influentia ad eos pervenit nec eis prodest sicut nec influentia capitis prodest membris a corpore amputatis

De purgatorio

De purgatorio non dubitandum est ante iudicium et post ... agitur. 27. d. c. qualibus (?) ... qui in aliud. Contra quod non credunt ignem purgatorium restare post mortem sed statim solutam animam a corpore vel ad requiem transire vel ad damnationem. Inducunt pro se illud Apoc. 20. ubi sunt novissimi primi quia unus dies apud dominum sicut mille anni. 2 Pet. 3. et 21. q. 1. agnovimus. Contra 2 Cor. 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi ut referat unusquisque propria corporis prout gessit sive bonum sive malum. Hic dicit prout gessit non prout aliquis gessit. Aliquis pro eo ergo non prodest defuncto quod alius gessit pro eo ut dicunt. Respondeo quod eadem ratione posset concludi ergo non prodesse vivo quod alius facit pro eo. quod est contra ecclesiam. Item apostolus orat pro peccatoribus et apostolus in multis locis petit orationes eorum quibus scribit ut patet Rom. 15. et Coloss. in fine. Et dicit se orare pro eis sine intermissione Rom. primo. Praeterea ibi loquitur de iudicio ubi ut patet per omnes nos etc. ut referat unusquisque. Et autem apostolus dicit ut recipiat. Sensus est ut recipiat remunerationem vel damnationem etc. opera sua. Per hoc ergo non removetur quin aliquis possit iuvari ante iudicium vel si decessit in pena inchoata non finita. Item obiciunt Apoc. 14. opera enim illorum sequuntur illos. quod dicit non

aliorum. Respondeo quod per hoc non removetur quin aliorum opera valeant. Item huius erroris sunt Greci Armeni et fere omnes alie nationes transmarine. Contra quos est quod ipsi orationes et elemosinas et suffragia offerunt pro defunctis. Et sic tenet etiam ecclesia catholica ut 13. q. 2. pro obeuntibus. Et sancta et salubris est cogitatio pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur. 2 Machab. 12. Non autem solvuntur qui sunt in inferno quia ibi nulla est redemptio sed sempiternus horror inhabitat. Iob 10. Nec in gloria intrabit aliquod inquinatum. Apoc. 21. Et ita non deerit ibi locus purgatorius. Nec illi qui sunt in gloria hoc requirunt nec qui sunt in inferno hoc quibus suffragiis adiuvantur. 13. q. 2. tempus. Est ergo alius locus extra hos in quo sunt hi qui seculo in quo adiuvantur qui vivente hoc meruerunt. 13. q. 2. estimant et c. tempus. Item quia ibi solvuntur et purgantur anime a peccatis per suffragia ecclesie ergo purgatorium. Item ergo quod sit purgatorium auctoritate ecclesie que multa impendit suffragia purgandis animabus et aliter deciperetur ecclesia et eius suffragia essent superflua quod est iniquum. Item patet auctoritate scripture. 1 Cor. 3. In igne revelabitur. Ibi glossa id est pena purgatorii. Item super illud 1 Cor. 3. Si quis edificaverit super fundamentum hoc aurum argentum lapides preciosos ligna fenum et stipulam. Per aurum intelligitur contemplatio dei. per argentum dilectio proximi. per lapidem preciosum bona opera. Vel per aurum intelliguntur optimi mores. per argentum mediocres. per lapides boni ista

cum non crematur sed purgatur ab
igne hoc vero non bona opera · hec
edificatio est tam profectorum qui
non cremant placere mundo sed deo
tam · qui si venialiter aliquam pec-
cant fervore caritatis ita
absumuntur in eis peccata sicut gut-
ta aque in camino ignis · et
non portat secum crema-
bilia per lignum fenum stipulam
intelliguntur peccata venialia unde
propter quod dicit destructum patietur
non dicit eternum supplicium unde
subdit ipse salvus erit sic tamen
quasi per ignem scilicet purgatorium
hec edificatio est illorum qui non
tam deo sed et mundo placere volunt
deum tamen preponunt | Qui vero mundum
preponunt non superedificaverunt
sed destruxerunt fundamentum | Af-
fectus igitur carnales quibus homines
dediti sunt coniugibus filiis paren-
tibus amicis carnalibus posses-
sionibus divitiis aliquibus per lignum
fenum stipula signantur · et si cum
huius edificiis decesserint dissol-
ventur per ignem purgatorii tamen non
merito fundamenti quia cum fide xpisti
salvi erunt · | Ubi notandum quod omnia
verba que ibi ponuntur sunt de futuro
scilicet manifestum erit declarabitur re-
velabitur destructum patietur
in igne salvus erit · et ita patet quod
de iudicio futuro intelligitur non de
A presenti | Et per lignum intelligitur quod diu-
tius per fenum quod minus per stipu-
la quod minimum igne purgatorium
sustinebit | Et Eccli 26 · Vasa
figuli probat fornax · id est purgato-
rium num · 31 · | Omne quod potest tran-
sire per flammas igne purgabitur
B de hoc igne dicit Augustinus | Ille
ignis purgatorius erit durior
quam quicquid in hoc mundo potest videri
vel excogitari | Item ideo timet

non digitum in igne ad horam
ponere · timeat ibi totam vi-
tam etiam maiore tamen sit di-
es unus sicut mille anni · 2 pe(tri) 3 ·
| Item quod sit purgatorium patet
2 · Regum ult(imo) · trium tibi datur
optio ubi per septem annos pe-
na iehenne spectra que pro pecti-
tas notatur per septem annos
per tres dies dies pena pur-
gatorii que deficit qui de-
fectus notatur per menses qui dicitur
amene quia est defectus per 3 dies
pena pene per quam intelligitur
via dierum in solitudine con-
quisito | Item auctoritate sanctorum Gre-
gorii | Ignis purgatorius
est qui pro quibusdam levibus
culpis ante iudicium credendum
est quia post mortem curat si
in hac vita positis non fuerint
relaxate · | Augustinus · | Qui in aliud
seculum distulit fructum conver-
sionis post purgabitur igne
purgatorio | Et glosa super
· Mat · 12 · non remittetur in
hoc seculo neque in futuro | Sun-
dicit quidam peccatum esse quod nec
in hoc seculo neque in futuro
remittitur si non remanet in
futuro remissio purgatorie
peccatorum | Item revelationibus ostenditur
esse purgatorium ut patet per
multorum exempla qui in hiis
purgatoriis existentes post
mortem corporis suorum appare-
rint multis prunientes eos
ut sibi a futuris suppliciis
precaverent et petentes ab eis
suffragia sua vel ut ab a-
micis ea sibi fieri procurarent
| Facit ad hoc testimonium mul-
torum qui morte corporis re-
surrexerunt qui statum animarum
separatarum et aliarum in penis pur-
gatoriis existentium narra-
verunt ut in multis scripturis

de lingwidi applicacionibus peticionibus querelis et revelacionibus que iocunde debent ad audiendum et perficientes ad correccionem hominum et provocantes ad amorem caritatis et ad desiderium eterne felicitatis. Item racionibus potest ostendi quod purgatorium sit. Secunda non hic purgantur omnino et hii statim ut moriuntur evolant, ut patet in morte plurimorum martirum et aliorum sanctorum. Alii nec purgantur hic nec purgari incipiunt et hii cum moriuntur in infernum descendunt, ubi nulla redempcio sed sempiternus horror inhabitat. Alii hic purgari incipiunt per penitenciam sed propter defectum vite purgacionem non perficiunt, ideo necesse est ut vadant in locum ubi perficiant purgacionem quam inceperunt et ille locus dicitur purgatorius. Item cum deus sit misericors et iustus, ex una parte ignoscit penitenti non reservans peccatum ad penam eternam; ex iusticia vero nullum malum impunitum dimittit. Job 10: Verebar omnia opera mea sciens quod non parceres delinquenti. Et 13 Luce: omnes peribitis. Item Ro. 1°: Revelabitur ira dei de celo super omnem impietatem hominum. Ergo si deus hic non punit, oportet quod alibi puniat; secundo hic non punitur sufficienter pro peccato suo. Restat ergo locus purgatorius pro quo clamat veritas. Et licet peccatis venialibus occidi anima non credatur, ut dicit Augustinus in quibusdam pustulis et horrenda scabie deformis efficitur. Ideo ad amplexus sponsi celestis vix aut numquam sine confusione veniret nisi purgatorium eam ab ipsis immundiciis expurgaret. Ignis autem purgatorii quos purgare digna meruit faciet

C. D. E.

pulcriora sicut fornax aurum et argentum. Malachie 3°: tamquam aurum in fornace probavit electos probos et probasti igne tamquam examinasti sicut examinatur argentum. Item bonorum et malorum alii sunt valde boni, alii non sunt; mali descendunt in infernum, non sunt mali in limbum; ideo a simili sunt boni ascendunt in celum, non sunt valde vadunt ad alium locum et hic dicitur purgatorium. Item dampnandorum duo sunt loca, limbus et infernus; ergo et salvandorum duo, scilicet purgatorium et paradisus. Ubi autem ante reparacionem corporum sunt anime docet Augustinus 13 q. 2 Fleb. et Gregorius in dialogo: quorundam iustorum animas a celesti regno quibusdam dilacionibus differri, quod de perfecta noticia aliquorum iustorum convenit. Quorundam non autem sunt in celo quod ipse per se veritas testatur Mt. 24. 2a q. 1: Ubi corpus ibi congregabuntur et aquile, quia ubi ipse redemptor est corpore illuc procul dubio colliguntur anime iustorum. Et Paulus: cupio dissolvi et esse cum Christo, Philippenses 1°. Quid autem eis accrescet in iudicio? Quia nunc animarum sola, tunc vero et corporum beatitudine perfruuntur, ut ipsa carne gaudeat in qua dolores cruciatusque pro domino pertulerunt. De hac duplici gloria dicitur Ysa. 61: In terra sua duplicia possidebunt, leticia sempiterna erit eis. De simplici gloria Apoc. 6: Date sunt illis singulis stole albe et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum donec impleatur numerus fratrum eorum. Item Apoc. 14: Amodo iam dicit spiritus ut requiescant a laboribus suis. Item Jacobi primo: Beatus vir qui suffert temptacionem. Anime qui nunc acceperunt singulas binas habituri sunt in iudicio stolas

quia nunc animarum tantum sed tunc animarum et
corporum in gloria letabuntur. Sicut
igitur certum est sanctorum animas in celo esse
ut probatum est, credas similiter dampnatorum
animas esse in inferno, quia hoc exigit ordo
iusticie eterne, secundum quam iusti glorificari
merentur et peccatores ut et iniusti cru-
ciantur. De hac materia habetur 13 q. 2
Fletus et 90 di. de cele. miss. Cum
marthe in fine. A. Sed autem mali
hominibus et demones penam habeant
ante diem iudicium patet Luce 16:
mortuus est dives et sepultus est
in inferno. Lazarus autem erat in sinum
Abrahe, quo modo in paradiso fuerat
antequam redemptor nondum solutum erat
precium. Patet Luce 23: Hodie mecum
eris in paradiso, quod intelligitur non loci
positione sed aspectione sive dei frui-
cione. Hec est enim paradisus, quia hec
est vita eterna ut cognoscant te
Joh. 17. Patet quod Sathanas et prin-
cipes eius ante diem iudicii penas
patiuntur in inferno patet apocal.
19. Contra errorem illorum qui ne-
gant esse purgatorium

Illi qui negant purgatorium dicunt
quod peccatum deponitur cum ipso
corpore et sola depositione corporis
dimittitur anima quamvis libera
et munda quia non indiget purgatione B.
. Contra quos querere quid sit
[illegible] et utrum culpe mortales de-
ponantur sola depositione corporis quia
si leves culpe ut de nimio
risu et delectatione cibi et potus que
plenarie inficit animam, sed peccata
que suaviter sua animas alliciunt
et detinent sola morte corporis
relinquuntur, multo forcius relin-
quuntur illa que constat esse minoris
adherencie ac tenacitatis ut sunt
peccata commissa que horrore suo
deterrent et diffugant animas a se
ipsis. Sed cum illis facilius
dimittuntur peccata commissa quam

levia vel levissima quod est inconveniens
apud omnes. Item cum actualia pec-
cata voluntate contrahuntur, necesse
voluntate contraria deseruntur. Sed in
hiis qui subito moriuntur lo-
cum non habet voluntas contraria, quia
non etiam cogitatus decurrere
vel emendatione ipsa ante sepulcrum
deserunt. Sunt igitur peccata. Cum igitur
non cum eis tulserant ad celum
non per eis detrudantur in infernum,
necesse est eas spaciali aliquam
in celeste gloriam tulserant,
esse ideo locus ubi hec purgatio
fiat et ita patet quod est purga-
torium. Item si dixerit quod sufficit
afflictio penitentis et dolor
minor que habet penitentes pro
quibus peccavit. Contra quia tanta po-
test esse afflictio et vehemencia
doloris vel penitentis quod suf-
ficit sed si pena fuit negli-
gentis et remissa non sufficit
ad plenam purgacionem, quare
necesse est ut adimpleatur donec
suppleatur quod deest. Quod si in
hac vita sibi non fuit, necesse
est necesse ut post hanc vitam sup-
plementum huiusmodi apponatur,
et erit purgatorium post hanc
vitam. Item si dixerit aliquis
quod piissimus creator non querit
tormenta vel cruciatus animarum
cum sit amator animarum. Unde
quod sit clemencia non est amator, sed
clemencia est iusticia et hoc non
sed non querit penas animarum vel
cruciatus quia se sequitur sed quasi
multi non salutacionis. Sed non
querit penas purgatoriis vel
pene purgatoriales quia tor-
menta sunt animarum sed quia iuste
et honori suo quietissime
sequitur. Iuste bone sunt
sed iusticia in quantum iusticia
bonitas est. Et quia deus est clemen-
tissimus et iustissimus facit opera

clemencie ut puniatur eternaliter mi-
serando et opera iusticie penali-
bus penis et purgacionibus temporaliter
puniendo. Illud autem nouerunt
qui negauerunt esse purgatorium
et purgacionis istas animas ignora-
uerunt penitus et eius esse. Est
in prima sua penitudo interior
iudicium spirituale in quo iudicio
anima peccatrix accusat se, tes-
tificatur contra se, iudicat contra se, viz.
se dignam tormentis atque sup-
pliciis infernalibus pro eis que
male gessit. Postremo exe-
quitur iudicium istud contra se viz.
torquendo se non solum spiritualiter
interius doloribus sed et corporalibus
afflictionibus qualia sunt ieiunia,
labores, flagella et alia quecunque
que sacre scripture commemorant.
Et cum videt omnia ista non
sufficere ad plenam satisfactionem
iusticie creatoris, instat
orationibus et obsecrationibus apud cle-
mentissimum creatorem implo-
rans eius misericordiam ut ignoscat mi-
ta supplicia. Restat ultima et af-
flictio nimirum tormentum quod hic
penitentes infligant quando non
maiora inequalia debeantur
peccatis conuenientibus quibus anime conue-
niunt separari a deo. Si enim labo-
res contriciones sunt equales
pene ut comparari contricionibus et
iniuriis que peccatis contingunt
deo altissimo erogatis. Item
quod peccata contra deum et infinita
sunt et infinite peccatis pene
debent de rigore iusticie e-
rogari, necesse est ut purgacio
penalis exterior contingat iudi-
cium consequatur si contingat spa-
cium hac complendi aliquas pe-
nas in hanc vitam vel sufficit.
Si autem deficiunt post quod sufficit
hac vita ut peccatum dimittat

peccatorum acquirat. Addunt etiam super
illud Ezechielis 18. Impietates tuas
confitere qui sed non sufficit fugitiuo
sola reuersio ad dominum suum, ymo
insuper exigitur ab eo opera
quibus tempore fuge suum dominum
defraudauit. Et sed non sufficit
sola reuersio bellatori conducto
a rege si prelio eminente a rege
suo recesserit et ad aduersarios
suos se transtulerit, ymo exi-
gitur ab eo satisfactio de fide
violata et de dampnis ab eo
illatis. Similiter et si spoliauit
aliquas ecclesias vel personas
religiosas sive alia dampna
dedit non sufficit quod peniteat
vel petat veniam tantum, ymo
oportet quod prout potest satisfaciat
de dampnis datis. Sic et in
peccatoribus non sufficit sola reuer-
sio ad regem et ad dominum omnium
seculorum nisi det dampna subtrac-
te seruitutis, subtractis seruici-
is et spoliacionis restituat crude-
lium et iniuriam fuge sue et
delictorum iuxta legem iniunctam e-
mendet, nisi forte tanta sit
humilitas et deuocio afflictio
contricionis interior ut regi et domino
huius placeat esse contentum. Si
autem non satisfecerit in hac
vita necesse est quod satisfaciat
in futuro. Et sic patet quod est purgatorium
post hanc vitam. Preterea autem locum
aliquem esse huius purificacioni-
bus deputatum sit solus et
primus notandus locus ut ait scriptura
determinat. Apparet autem ex visio-
nibus et reuelacionibus diuersorum
hominum dei quod in multis locis mundi
homines tradunt purgaciones iste et sup-
plementa purgatorii sunt. Appa-
ret et patet quod per hoc tamen in pur-
gatorio homines dei supplementa
sunt penalium satisfactionum

B

non oportet quod alius locus sit eis de-
betur pro totis partibus. ubi enim est
locus corporis ibi et pedum et ma-
nuum eius. purgatorium autem iste
partes sunt [illegible]

Cuiusmodi ignis
sit purgatorii. capitulum

Qui queritur cuiusmodi ignis sit
purgatorii. Videtur quod
ignis ille non est proprie corporeus sed pena
sive afflictio quedam divine iusticie gratia
satis sit de defectibus purgationis
in vita ista interruptarum et in eadem
non completarum. et cuiusmodi penas
intelligimus non unam esse et in uno
uno multas. et hoc patet ex apparitioni-
bus et revelationibus mortuorum qui
apparuerunt vivis quibus fuit bene-
placitum creatoris et revelaverunt
penas suas pro peccatis. Recitatum
est enim in sermone XI quod igne tribu-
lato vel afflicto [illegible]. Nam ecclesiastici
27. Vasa figuli probat fornax
et homines iustos temptatio tribu-
lacionis. Luc 3. tanquam aurum
probavit electos dominus. per[illegible] transivimus
per ignem et aquam. Et igne nos
examinasti. Item si queritur quomodo
ignis sive afflictio corporalis pur-
gare possit animas que sunt incorpora-
les. Videtur quod anime que de-
lectantur et molestantur a corporibus
et per ista delectabilia corporalia in-
flammant animas desideriis et ca-
piunt et irretiunt voluptatibus
et sensibilia contristant carnis. Unde
non est mirandum si ignis sit ali-
quis qui animas in corporibus et
a corporibus separatas torquere
valeat. Ad removendam autem
dubitationem et admirationem de igne
purgatorii et de igne iehenna-
li quos imperiti posse esse non
credunt. sed in modo suo credunt non
videntes alios non posse videre
existimant et que non cognos-
cunt ab aliis desperant et ut

perventum esse opinantur. Notandum autem
quod est ignis qui aqua comburit quod
vocatur ignis grecus cuius no-
men sic [illegible] ut dicit Aristoteles qui
docet [illegible] et [illegible] [illegible]
ipsorum in tractatu de quatuor singularibus.
Est et ignis qui omnino extinguitur
et aqua frigida accenditur. hoc
est in calce viva. Est et ignis
qui vento vel pluvia non extin-
gui qualis fuit quondam in templo
veneris in [illegible] in qua
lucebat et ardebat albestus
lapis qui semel accensus non
extinguitur vento vel pluvia. qui
lapis est lividi ac ferruginei
coloris. Est et ignis qui vul-
go dicitur aqua ardens qui non
consumit [illegible] et est liquor
confectus ex [illegible] vel [illegible]
quo [illegible] [illegible] vel [illegible]
capilli alicuius non est [illegible]
alia [illegible] ad mensam in qua
sedet. capilli enim illius arde-
re videntur et illuminant ad modum
facule ardentis. capilli non
remanent illesi. Est et ignis
in terra sicilie qui corpora non
ledit. Sunt et alii ignes in
lacubus vel potius ipsi lacus in
quibus et [illegible] inficite fa-
cule accenduntur et ardent. Le-
gitur et ezechielis 3. quod ignis [illegible]
in rubo [illegible] [illegible] non
[illegible]. Sicut legitur genesis
19. quod pluvia ignis et sulfuris
creata fuit a iustissimo cre-
atore pro vindicanda iniuria
et contumelia dei et vere in gentes
sodomorum. Quanto fortius propter
omnes iniurias et contumelias al-
tissimo erogatas creatus
est ignis qui possit torquere
animas impiorum et cuiusmodi in-
iurias vindicare. Item si fla-
gellandis egiptiis misit
pluviam igneam et grandinem

et igne in aqua ardere fecit. Sa-
piencie 16. Quanto fortius potest torque-
dis viuis impijs tale quid
aut maiora et mirabiliora fa-
cere decet iusticia ipsius. Item
si hanc virtutem dedit uentri stru-
cionis ut ferrum frigidum atque
durissimum coquat in intestino
corporis ipsius strucionis quid
mirum si dedit igni virtutem
animas sic torquendi. Si ergo de-
dit virtutem ventri cuiusdam
alis ut ferro ignito uel vestibus
aut lesionibus aliquis pascatur
quid non pocius uel igni uel alij
corpori dedit uel dabit virtutem
maiorem cum dignum et iustum
sit apud ipsum ut corporibus
quibus culpabiliter et iniuria at-
que contumelia creatoris se subie-
cerunt. Item secundo ad delectandum
ac penam ut in quibus et per que
regem glorie benignissimum delecta-
biliter offenderunt in hijs et per
hec instabiliter crucientur. Item quid
iustius quam diuine glorie contempne-
tibus quam ipsum propter sui tergantur cor-
poribus ad supplicium et cruciatum
que neglecto creatore atque
contempto elegerunt suis potius
corporibus quam creatori. Non est
igitur mirandum uel dubitandum quod
iustissimus creator etiam ignem
creauit qui suis possit eius
iusticie ad puniendos peccatores
et iniurios deo seruire. Si quis
C miretur uel dubitet qualiter
anime uel peccatorum corpora non con-
sumantur a predictis ignibus. Respon-
deo quod non est mirandum uel du-
bitandum de hoc cum salamandra
viuit in igne nec corrumpatur
ab illo. pelles et plume ipsius
si infecte fuerint ab igne li-
cet videantur ardere ac lucere
nil tamen lesionis paciuntur ab
igne. immo repurgantur et

meliorantur. Item ut strucio
non leditur a ferro ignito. uel
lateres coquiterres in igne le-
B duntur ab illo. Item et alia in-
numerabilia que non consumuntur
ab igne. Si autem anime uel corpora
que sunt corpus uel hominum igne
illo infernali essent mortifi-
cata non esset iam nec perpetua
pulcritudo diuine iusticie cum
non esset perhennis pena corpo-
rum. Esset tamen ac tanta qualem
et quantam esse requirit diuine ius-
ticie rectitudo. Item igitur ignis
est instrumentum ad operationem
iusticie creatoris in pueros fu-
erit eis assumptio corporum
sed non fuerit ab operatione tor-
mentorum. Sed ignis non fuerit
ad incorporeis seditatibus me-
tallorum sed fuerit puris corporibus
corporum.

Illi cum dyabolo. Contra ther-
tulianos qui dicunt animas
hominum esse quinque et de-
mones. 27 q. 6. c. ult.
Augustinus in libro de fide ad petrum.
Cum ipso dyabolo impij et in-
fideles de quibus scriptura dicit
imitantur illum qui sunt ex parte
eius. Pro eo quod in malis operibus
eum imitati sunt. Et ante finem
presentis vite congruam penitenciam
non egerunt. propriis corpori-
bus etiam combustionis supplicio
sunt arsuri. ut fulgentius. Bulg.
in felici consorcio colligati sem-
piternis involuantur supplicijs
uel incendijs qui socij fuerunt
in vicijs. Et quos unus amor
ligauit in crimine illos impli-
E cet una pena. Item de hac quanta
erit impiorum cum isti a sanc-
tis separabuntur a consorcio sanctorum
et a visione dei et traditi in

in perpetuum secundum ibunt cum ipsis
in ignem eternum qui ita consumit
ut semper reservet sic torquet ut
semper renovet. Et ideo sic ibi mori-
untur ut semper vivant et sic vivunt
ut semper moriantur. Psalmus mors de-
pascet eos. Vnde Augustinus aliud eli-
gendum de duobus aut semper cum
diabolo cruciari aut cum Christo perpetuo
gaudere. Bonum vero et malum vita
et mors ante nos sunt ut ma-
num ad quod volueris extendas. Contra da-
mnatos Ecclesiastici 15. Contra quosdam autoribus
innitentes qui dicunt quod angeli
qui corruerunt et omnis anima sal-
vabitur.

Penam perpetuam contra illos
qui dicunt quod angeli qui
corruerunt et omnis anima sal-
vabitur. Ad quod inducunt
illud Romanorum 11. conclusit deus
omnia in incredulitate ut
omnium misereatur. Ex quo con-
cludunt quod miserebitur angelorum
qui contra ipsum peccaverunt in celo
et eciam omnium damnatorum. Respondet quod
apostolus intelligit utrumque po-
pulum iudeorum et gentilium et
deum utriusque populi misereri
velle ut salventur in eodem capitulo
et quasi per totam epistolam ad Roma-
nos. Et quod dicitur an iudeorum tantum
deus nonne et gentium quoniam quidem
unus deus qui iustificat circum-
cisionem ex fide et preputium per
fidem Romanorum 3°. Quod autem omnis anima
non salvetur patet Matthei 22. ubi
dominus illum quem iubet proici in
tenebras exteriores vocat
amicum. Patet Iohannis 17. dicit Christus pa-
ter custodivi eos quos dedisti
mihi nemo periit nisi filius perdi-
tionis. Quod autem angeli qui cor-
ruerunt non salvabuntur patet 2a
Petri 2°. Si enim deus angelis pec-
cantibus non pepercit sed rudentibus
inferni detractos in tar-
tarum tradidit cruciandos. Patet
Iude sexto angelos qui non
servaverunt suum principatum sed
dereliquerunt suum domicilium
in iudicium magni diei vinculis
eternis sub caligine reservavit.
Patet Hebreorum 4 2. et Apocalypsis 12. Patet
contra peccatores eciam Matthei 25. dis-
cedite a me maledicti. Si
queratur quomodo ardeat et non
consumatur. Respondet Augustinus quod sicut
anima cum in presencia vivit corporis
dolore pati potest et mori non
potest sic illi miseri eternis ignibus
ardebunt et non consumentur. Item
si queratur an demones vel spiritus
corporali igne ardeant. Respon-
det Augustinus spiritus incorpo-
reos posse pena corporali af-
fligi. Dicendo enim spiritus hominum in
corpore potuit includi corpora-
libus membris sic in ichenna
corporum suorum vinculis insu-
perabiliter alligari poterunt et
cruciari corporeo igne. tam
demones quam homines. unus cru- E.
ciet ignis utrosque. Item si queratur
qualis et ubi sit. Respondet
Augustinus ignis eternus cuiusmodi
sit et in qua mundi vel rerum
parte futurus sit neminem scire
arbitror nisi forte cui spiritus divinus
revelavit. Si queratur utrum anime
corporibus exute senciant ignem cor-
poralem. Respondet Gregorius. Vnde si
viventis hominis incorporeus
spiritus tenetur in corpore cur non
post mortem et corporeo igne
teneatur. teneri autem per ignem
dicimus ut in tormento ignis
sit videndo atque senciendo
et eciam percipiendo tormentum
ignis anima patiatur ut in
divite Luce 16. qui mortuus
in inferno est sepultus cuius

anima que in igne cruciatur cum abra-
ham deprecatur dicens mitte la-
zarum ut intingat extremum digiti
sui in aquam et refrigeret linguam meam quia crucior
in hac flamma. Sed ergo pecca-
tores divites dampnatos in gloriosis
vitas prohibet. Quibus sapiens
corporum animas teneri ignibus
negat. Ergo non autem lingua di-
vitis intelligatur digitus laza-
ri flamma inferni sinus abra-
he et huiusmodi. Nisi a nescien-
tibus agnitoris unde inveni-
tur et dicit Augustinus. Contra penam eorum
illos qui dicunt quod iudicium
penarum non sit a deo bono.
Contra quos quod iudicium penarum
punitivum sit a deo patet Roma. 3°:
numquid iniquus est deus qui infert
iram? absit. Nota quod infert
dicit in presenti. Patet I Cor. 11: dum
iudicamur a domino corripimur
ut non cum hoc mundo dampnemur.
Patet 2 Cor. 12: ne magnitu-
do revelationum extollat me
datus est mihi stimulus. Non quod dicit datus
est. Patet Hebr. 12: fili mi noli
negligere disciplinam domini neque
fatigeris dum ab eo argueris.
Quem enim diligit deus corripit,
flagellat autem omnem filium quem
diligit. Dan. 3°. Prov. 3°. Patet
Ephes. 5: propter hoc venit ira
dei in filios diffidentie. Patet
Coloss. 3. Patet Apoc. 21. Maledi-
ctioni et statim aruit. Patet Joh.
2°: cum fecisset quasi flagellum de
funiculis omnes eiecit de tem-
plo. Ex quibus patet falsitas illius
erroris qui dicit quod deus
non punit propter suum peccatum
hic commissum sed pro peccato facto in
celo. Sed quod nullum ad hoc constat
testimonium patet et falsum. Contra
priorum errorem non quod si deus
non exerceret iusticiam in malos

non nisi in media bonitate sua
impleret, quia tunc quasi dimidiate per-
fectus fuit bonitatis divine una
et iusticia. Sed peccatores ibi cogitarent
quas persona est contra ad ef-
fectum. Contra in hunc errorem aut
erit apud deum ociosa iusti-
cia aut evanuit diminuta
placatio aut deo tormenta ma-
lorum et bonorum sed tamen tantum
reputentur. Nota mirande et lau-
danda est pulchritudo iusticie dei tam
F. in presenti quam in futuro. In presenti
constituit iudices ut per eos
alii corrigantur aut mortem
vitent et in pace et tranquillitate
permaneant et ideo hunc gladium
Roma. 13. Gloriosa autem est dei ius-
ticia si tirannos et rebelles
contrarios legibus suis et manda-
tis qui nec penitere emendare
volunt et officiales puniat et
condempnat hic et in futuro.
G. Secundo non laudes gratiarum actores re-
sonabunt dei misericordiam in glorifi-
catis. Sic planctus et ulula-
tus clamores et eiulatus
resonabunt dei iusticiam in
dampnatis. Patet quod glorifi-
catorum animabus infinita ineffabili
suavitate sustinet paradiso
et dispensatio apte iusticie can-
tum nunc consonabit. Psalmus illud
misericordiam et iudicium cantabo tibi
domine. Per iusticiam magis con-
minantur vicia et peccata et de-
fenduntur virtutes et boni mo-
res custodiuntur et propagantur
quasi ad ... excellentissime
bonitatis ac supereminentissime
potestatis pertinet omnem mali-
ciam exstirpare et bona omnia
defendere et augere. Contra illos
qui dicunt non esse iustam penam
eternam pro peccato aliquo commisso contra
auctoritatibus rationibus et exemplis

Pena eterna contra in-
sipientes et incredulos

quamvis possit esse iusta pena perpetua
pro perpetratione peccati ad horam quamvis
si fraude vel furto pro pictu monetari-
neo nullus vel mors et sic
pro tam in perpetuum perpetua ibi in-
carcerato. et sic pro brevi furto vel
alio maleficio longa incarceratio
vel perpetua mutilatio vel suspe-
dium. et sic pro brevi ligatione lo-
ga vel perpetua ibi detentio. et
sic pro brevi emptione vel vendi-
tione longa retentio vel amissio
et sic pro brevi flatu liceret per-
petua proiectio. et sic pro brevi de-
structione domus perpetue loci eius
amissio. Sic pro brevi peccato infertur
a deo perpetua punitio. De hac
perpetuitate ait petrus gre-
gorio in 4º dialogorum. Scire velim
quo iustum sit ut culpa que
cum fine perpetrata sit. sine fine
puniatur. Gregorius hec vere diceretur si
districtus iudex non corda hominum
sed facta pensaret. Iniqui enim ideo
cum fine deliquerunt quia cum fine
vixerunt. vellent autem si pos-
sent sine fine vivere cupiunt qui nunquam
quam peccare desinunt dum vi-
vunt. Ad magnam ergo iusticiam
pertinet ut illi nunquam careant
supplicio qui in hac vita nolu-
erunt carere peccato. Augustinus. Quia
eternam habere voluit peccati fruitio-
nem eternam invenit vindicte
severitatem. Ideo multo in celesti
civitate imaginem peccatorum ad
nichil redigit deus. Quia in sua
terrestri civitate imaginem ad
nichilum redigunt dei. Et quanto
magis bonum est deo quod ei perfertur
tanto maior ei contumelia in-
fertur. Sed cum omne quod est vel esse
potest in infinitum magis bonum est
deo quam quod ei prefertur. infinita con-
tumelia infertur ei. Omni autem
mortali peccato aliquid ei prefertur.

Peccator vero quamvis Augustinus est preceptum
incommutabili bono bonis commu-
tabilibus adherere. Omni ergo mor-
tali peccato infertur deo infinita
contumelia. multo ergo per quodlibet peccatum
infertur a deo infinita pena
Hi quibus peccatur in aliquem sibi
similem aliquando peccatur. et si ille
peccatum committit in maiorem
magis ergo si peccat in deum
qui maior est in infinitum quam
puro homine in infinitum magis
peccat. In omni autem mortali peccato
deus contempnitur. quia preceptum eius
preteritur. Sed ideo infinitum sit
peccatum quo quis contempnit deum
multo infinito pena ei debetur.
Et si quis dedisset mille marcas
argenti alicui aliquando esset ei
obligatus. ergo cum solus oculus vel
lingua in infinitum sit preciosior
mille marcis auri. in infinitum
magis obligatus est pro solo
vel lingue vel oculi quam esset
pro mille marcarum. quid ergo erit
de obligatione qua est totius corporis
et quid de illa qua est pro anima que
in infinitum est melior corpore
propter ergo quod obligatio obediendi vel
serviendi deo infinita est. Et si
alia vobis non debet durare pro
qua vita in esset obligata
deo pro divine vite alicui
obligatione. et si pro duobus pro
duorum dierum esset obligata
duplo maiori. Et sic ascende-
ndo. ergo pro infinite vite obli-
gata est deo obligatione in in-
finitum maiori. Cum ergo obligatio
sit infinita culpa transgressionis
est infinita et ideo multo debetur
ei pena infinita et ita pena
ut ibi dicitur cum sit proportionalis
pene culpis Contra illos qui dicunt
animas que decedunt in peccato mortali
non esse puniendas eternaliter et quare hoc
dicunt et qualiter. Capitulum xvi.

Perpetua Contra illos qui
dicunt animas que in mortali

abliquando

peccato decedunt non puniendas eternaliter. Ad quod inducunt aug. 6 in qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. Et apoc. 18. quantum glorificauit se et in deliciis fuit tantum date illi tormentum. Sed ut ipsi dicunt non est mensura pene contra mensuram culpe si pro peccato momentaneo redditur pena eterna. Unde quod ibi sit comparacio sive commensuracio in genere. s. ut qui multum peccauit multum puniatur et qui minus minus. non quod fiat mensura equalitatis in duracione temporis contra quam pena potest esse maior quam culpa. ut in peccatis [illegible] pene non ab humano iure inflicte plus durant quam peccata pro quibus infliguntur quarum penarum genera sunt octo

B. contra Tullium. s. dampnum vincula verbera talio ignominia exilium seruitus mors. que omnia et singula plus durant quam culpe pro quibus infliguntur. Quia ut dicit Augustinus quod fuit breue tempore uel opere longum esse constat in priuati volu[illegible]. Et pena [illegible] pena contra erroneos qui dicunt quod non sustinet dei clemencia quod tanta et tam diuturna pena quemquam puniri. Ad hec [illegible] quoniam [illegible] aliqua uel nulla. Si nulla esset eternaliter iusticie. Si aliqua sed temporalis tunc esset ridiculositatis. quia temporalis pena ad comparacionem eterne nulla est. Necesse est autem opera dei esse completa in omnibus [illegible] necesse est ut opera iusticie ipsius non diminuta habeat nec defectiua. Ideo retribuciones iusticie dei in bonitatis sunt eterne. sic et pene in malis [illegible] sunt eterne [illegible] paruum [illegible] paruos esse solet effectus. quare tamen non

minor uel minus sit dei iusticia quam eius [illegible] nec maior nec minor uel minus est eternus esse [illegible] effectus in dampnatos et puniendos quam effectus eius in saluandos et glorificandos. quare sicut salus et beatitudo eterne erunt in predestinatis. Ita dampnacio et penalitas miseria eterna erit in reprobis. Iustum est eciam ut quamdiu durat in voluntate dei iniuria tam in eo duret et pena. tamdiu autem durat iniuria quamdiu non emendatur. Sed per penitenciam infectos ac non emendatos [illegible] pena. quia nec opus nec racio nec sciencia nec sapiencia erunt apud inferos. eccles. 9. Et iustum est quod qui peccauit in suo eterno puniatur in dei eterno. Gregorius in

C. 4o dialogorum. Si queritur [illegible] tibus quare deus fecit homines quos sciebat esse perituros Respondeatur [illegible] putabit si fuerint peccatores natos quibus tu fecisti [illegible] nos est Ro. 9. o homo quis es tu qui respondeas deo. numquid dicit figmentum ei qui se finxit quare me fecisti sic. Dic quod in hoc miranda est diuicie bonitatis dei qui tanta bona donat eis quos preuidet esse ingratos. miranda est eciam peruersitas hominum qui largitorem omnium bonorum donis eius

D. impugnat. Et non contra dei misericordia et iusticia concordat. nam quos dei misericordia creat nutrit regit et seruat ingratos de acceptis beneficiis merito iusticia

E. dampnat. Nec mirandum si iusticia reddit peccatoribus quod meruerunt quia nemo miratur de eo quod sol illuminat uel quod ignis calefaciat uel quod dei misericordia dei bonis retribuit beneficia. Sed non est

uirad si iusti^a dei cos q st
rebelles deo punit. no eny
mira^z aliquis si qd seminat
metat. galat. 6. Que scia
nit lgo spet et metet Onn. A
no semines mala et no me
tes ea. Job 4. qui opa^z in
quitate et seminant dolores
metut eos. De ppetuitate et
qualitate penarz deny e sup
ibi ad infedes. Illud aut no A
tand q^l maig gaudiu d' asp
tu diue iusticie in pria que
ibi lucidissie aspicie^z quam
erit gaudiu q omnibus gau
diis quing mdi si oplaceut^z
in vnd. Que .n. gaudiu et
omnib delicia p mag^ue aox
qui in eo e. et p mag^ue ges
comis q de eo est et p mag
tu^ue ipius delectabi^lis magnu
est. Quia i^z spet ta i pria
ad tria sibi pporto^lia seu r
spode^ta. spe spe e in via infi
nita st .i. sup omnes pporco
maiora. Nec gaudiu ophys
in pria e infinitu ad gaudiu
ppporto^ly coz in via. qz
coz que st prie seu gle ad
ea que st vie nulla e ppor
in mag^ue seu intespoc. qua
amoris ad amore et ggtonis
ad ggnitoz u^a erit graco. Sir
u^c eius qui approbat tue de
dina iusti^a uel mia ad id
qd de ead^e nunc appet i via
et ita de aliis que dci st.

Que similitudo ppetuitatis infelicitate et misera

Isti cu dyalo pena ppetua B
et isti cu xpo gla sempi
terna. Secund .n. in etna fe
licitate u^a e pmissio
n^c diminuco gaudiorz. Sic et
i inferno u^a e mitigatio seu
diminucio tormetorz.

Quam gloriosum erit esse cu xpo

Et isti cu xpo gla sem C
piterna. Cu quo erit
omnib leticia et exul
tacio qz tuc videbim eu
sicuti est in que desiderant
angeli aspice^z. ipa^d pet pmo
cuius aspectus beniguus fa
cies decora. eloquium dulce
qui e delecta^lis ad uidendu
suauis ad gustu. dulcis ad
fruend. qui pr se placet et p
se sufficit ad merito et pre
miu. n^c ex ipo qsqua aliud D
querend. qz in illo totu qsq^d
est desidera^le inueni^z. Que
i^z angit nos qsania viciorz
sitire absinthiu huius mdi
sequi naufragiu vite la
bentis pati infortuniu
impie tirannidis sic domi
nu et no magis volare ad
sanctorz felicitatez. ad anglorz
societate. ad etne leticie
iocunditate. ubi e sumus
felici^t. supeminens gla et
supabundans leticia. totu cor
hois implens et satians hui^uc
ensummata est. Hec fa^ut ppi
christianorz qui seruitoribus
suis pmisit delicias spales
et illas satis igmominosas et in
puras. 2^m q^l d^r infra eod
ibi etiam hui^ue. Sic iudeos
qui tpali et legali tin pmis
sioni inhent. Sic et Arabi
cos qui d^ut alias cu corpe
mori q quos deus e sup
ibi reddituro singulis

Quam vtile sit esse cum xpo

Quy xpo cu qo sum^g v^m E
corg. Ro. 11. et io i xp.
omnib inuenimus omib
ad celestia tendimus. Est
n. in xpo hoie unigenit uniq^u
cao et sanguis et porco. Vnde ubi
go porco mea regnat regnare
me credo. Ubi dnat^z sanguis

meus dominus meus scutum. ubi glo-
rificatur caro mea me glorificando cogi-
to. Bernardus ergo rector placat
omnino gratie non desiderat. quia
si peccata nos prohibet. gratia nos
requirit et mediatio nos invitat
natura pater bonitate divinitatis pe-
culiaris nobis salvandos assum-
psit. quia sed deus est in ipso et ita
natura nostra iuncta in pace
divinitatis virtute nunc prohibebit
affinitas. Iterum. non tam immitis
est deus ut obliviscatur hominis
que ipse gestat. quem causa miseri-
cordi et salvandi suscepit. non
tam obstinatus ut non indulge-
at carni sue. membris suis
visceribus suis. quia sicut dicit apostolus
ad Ephesios 5. nemo carnem suam
umquam odio habuit sed nutrivit
et fovet eam sicut christus ecclesiam
quia autem sumus membra et caro
christi dicit apostolus ad Ephesios 5. et nunc
os ex ossibus meis. Sacramentum
hoc magnum est. ego autem dico
in christo et in ecclesia. Idem in ipso
christo iuxta id Matthei 27. venite
benedicti patris mei etc. Item
Augustinus in libro de fide ad Petrum. Ho-
mines quos facit deus dono gratie
sue gratis iustificat per fidem
cuius iustificatis in fide et
caritate sic usque cetera in
quem in fine perseverantiam donat
ut suo adventu resuscitet
glorificet et promissione sua
equales sanctis angelis suis
faciet et ad eum statum perducat
in quo perfecte quietum permanebit
donat deus boni sunt et ab ipsa
perfectione deinceps mutari non
possunt. ubi diversa erit sanctorum gloria
sed una erit omnium vita eterna
Si queratur quare potius elegit
deus istos ad gratiam suam et
gloriam quam alios. Respondetur quod
sic faciendo nulli facit iniuriam

et voluntas sua optima et libera-
lissima facit utrumque. non elegit
istos et reprobavit eligere alios
et qui talibus convenit. pro inde
est ac si queratur. quare deus non
dedit splendorem lune quem
soli. vel quare omnibus stelle
non sunt eiusdem claritatis. vel
quare non sunt omnes homines virgines
vel quare non sunt omnes lapides
preciosi vel quare non sunt omnes la-
pides carbunculi vel smarag-
di. Item non quia gloria sempiterna est
premium quod consistit in visione sum-
me actione unius summi bo-
ni scilicet dei quem beati videbunt
facie ad faciem. sicut est lucidum
ac sine velamine quem fruentur
avide et delectabiliter. quem eum
tenebunt sempiternaliter. iuxta
illud Bernardi. quia deus futurus
est ubi pulcritudo lucis vo-
luntati multitudo pacis. et
memorie continuatio eternitatis.

Quantum et gaudium esse cum christo
in gloria sempiterna

Glorie sempiterna ubi
erunt bona corporis et anime
qualia nec oculus vidit nec au-
ris audivit nec in cor hominis ascendit
1 Cor 2. delectat gloria dicit
Augustinus quantum amas caro mea
quantum desideras anima mea. ibi
est quicquid amas et desideras. ibi
delectat pulcritudo. ibi fulge-
bunt iusti sicut sol Matthei 13. ibi ve-
locitas et pulcritudo et liber-
tas corporis cui nil obsistere
possit. ibi erunt homines sicut
angeli dei Matthei 11. ibi longa
et salubris vita. ibi iusti in
perpetuum vivent. Sap 7. ibi sa-
cietas sacietur cum apparuerit
gloria Psalmus 16. ibi ebrietas sola
inebriabuntur ab ubertate domus
dei. Psalmus dixit ministri. ibi
melodia. ibi angelorum chori
canunt sine fine deo Isa. 6.

Si quelibet nuda voluptas ibi torrente voluptatis potabit eos ps. Si sapientia ipsa dei sapientia omnibus se aperiet Joh. 17. Si amicitia ibi diliget deum plus quam se ipsos et ille et illum et se inuicem et ille illum et ille se et illos plus se ipsis. Si concordia omnibus erit vna voluntas quia nulla erit eis nisi dei voluntas. Si potestas ibi erunt ita omnipotentes sue voluntatis ut deus sue. nam sicut potest deus quod vult per se ipsum ita poterunt illi quod volunt per se ipsos. quia sicut illi non aliud volunt quam quod ille ita ille vult quicquid illi volunt et quod ille vult non potest non esse. Si honor diuicie ibi deus seruos suos et fideles super multa constituet Matt. 24. Immo filii dei et dii vocabuntur ps. et ubi erit filius eius ibi erunt et illi Joh. 18 heredes quidem dei coheredes autem Christi. Si vera securitas ibi certi erunt nunquam et nullatenus ista vel potius illud bonum sibi defuturum sed certi erunt non sua sponte amissuros illud nec dilectorem suum deum id dilectoribus suis inuitis ablaturum nec aliquid deo potencius inuitum deum et illos separaturum. Interroga intima tua homo si capere possint gaudium suum de tanta beatitudine. Si vero duo vel 3 vel multo plures id ipsum haberent tunc inde pro singulis tantum gauderes quantum pro te ipso gauderes si singulos sicut te met ipsum amares. Attende igitur quantum erit gaudium eorum in Christo in gloria sempiterna ubi innumerabilium angelorum et hominum tanta erit societas tamen perfecte caritatis ubi nullus minus diliget alium quam se ipsum. Et ideo quamuis sed felicitas que electis dei promittitur non per partes eis reddenda est nec successiue per partes sed tota simul alioquin non esset completa illa felicitas vel integra. Sic necesse est ut in contrario miseria tota simul malos obtineat et affligat.

Hic incipit tercia et ultima pars huius operis

Quia absoluimus nunc ad finem agitur de vnitate ecclesie et ecclesiasticis sacramentis de quo dicitur Vna vox fidelium vel ecclesia contra illos qui vnitatem ecclesie katholice non credunt vel qui eam impugnant et quam contra scismaticos de quibus 24 q. 1 alicuius aduocauit. Contra omnes qui credunt et contra hereticos qui dicunt aput se diuersas esse ecclesias. Et contra illos qui dicunt vnumquemque in sua fide vel secta saluari. Et notandum Vna dicitur vox ecclesie fidelium quia viuit in vnitate fidei et in vna credulitate articulorum ac sacramentorum. Quam in vna conformitate significatam sacramentum omnes fideles in Christo ar. 24 q. 1 haec est fides. Huius vox ecclesie radix est fides Abac. 2. Justus ex fide viuit. Et arbor conrradice ipsa vel est fundamentum edificii spiritualis 1 Cor. 3. fundamentum aliud nemo potest ponere preter id quod positum est quod est christus ihesus id est fides ihesu christi. Et ideo propria cognicio ecclesie ex fide est per illam vel primo constituitur et distinguitur ab ecclesia malignancium galat. 3. cognoscite ergo qui ex fide sunt hii sunt filii dei. premisit de fide per quam ecclesia consistit Hebr. 11. Fides est substancia vna quae consistit vel similitudinarie sed multi habent vnius ...

B

C

D

infra c. Daphnaeus Et sed multa
membra existentes unum corpus Ad Ro.
12. Sicut in uno corpore mul-
ta membra habemus etc. et h. d.
Singula Et sed multa quod
unus panis sit unum corpus
E multi sumus j. Cor. 10. Item
una nulla non quia est ecclesia nisi
que in apostolica radice est fundata
24 q. 1. pudenda de qua dicitur
est Mt. 16. tu es petrus et super
hanc petram edificabo ecclesiam meam 24
F q. 1. capitulum Rursus Nec qualiter sancta
& katholica est quia vere credit
in deum de cons. di. 4. prima Nec
due possunt esse ecclesie quia una quod
corpus quod est constat esse ecclesiam
que in duo vel plura dividi
non potest simul nec enim ab ea quis
discessit ecclesia esse desistit 24
q. 1. Scisma Et io. nec sic dicitur
formidat quamvis quis separari
a corpore eius Sicut non separatur a
corpore quod non est membrum eius
Sic non est membrum eius non ve-
getatur a spiritu eius 11 q. 3. nec
& 24 q. 1. Cum candimos Et
G non quia christus est caput ecclesie
Ephes. 5. Vir caput est mulie-
ris sed et christus caput est ecclesie
Et christus est pastor ecclesie Joh. 10
Ego sum pastor bonus Et j. pe-
tri 2o Eratis sicut oves erran-
tes sed conversi estis nunc ad pas-
torem & episcopum animarum vestrarum Quod
H ecclesia sit corpus christi 1. Cor.
6 Nescitis quia corpora vestra me-
mbra sunt christi Et 12 Sicut corpus
unum est et membra habet multa omnia
autem membra corporis cum sint
multa unum corpus sunt Ita et
christus Etenim in uno spiritu omnes
nos in unum corpus baptiza-
ti sumus sive iudei sive genti-
les sive servi sive liberi & omnes

uno spiritu potati sumus Nam & cor-
pus non est unum membrum sed
multa Ephes. primo Omnia sub-
iecisti sub pedibus eius ipsum
dedit supra omnem ecclesiam que
est corpus christi Et quod vir
caput est mulieris Et infra
nemo carnem suam odio habuit
sed nutrit & fovet eam sicut et
christus ecclesiam ut ibi Ephes. 12
Et est tamen in illo pro omnia qui est
caput christus ex quo totum cor-
pus compactum & quod quidem est christus
tus non dicitur ecclesie caput quia sed
caput licet ipse plenitudine sensuum
& ceteris membris quam conformes ce-
teris possidet ceteris preter bene-
ficium influentie quod ipsi capiti
concessum Sic christus habuit ipse
superhabundantiam gratie nobis co-
similis in natura omnibus ad ipsum
accedentibus preter beneficium gratie
Et qui ad ipsum accedere est per
fidem & per fidei sacramenta & fides
quod cadit in preteritis presentibus &
futuris nam qui preibant & qui
sequebantur clamabant osanna fi-
lio david Mt. 21 omnium preteritorum
presentium & futurorum in christo
credentium & in christo veneratorum
est caput christus per fidem copulatum
christo & per gratiam influentie sunt
membra christi & sed distantia lo-
corum non dividitur sicut nec di-
versitate temporum separatur ac per-
sonis nisi ubicumque sint et
quandocumque fuerint unum efficiuntur
christi corpus misticum sensum
& motum spiritualem suscipiendo
ab uno capite christo influente
tamquam fontale radicale & origi-
nale plenitudine omnibus gratie
existentes in christo sed in fonte
Et ecclesia sit ovile ut Joh.
10 alias oves habeo que non

sunt comparabili. Et non quod sed in uno
ovili diverse sunt oves diversis va-
rietatibus insignite. diversis vel-
leribus cooperte quarum tamen unus
est pastor. unum lac. unum
ovile. Ita in eadem ecclesia sine
contrarietate sunt diversarum professionum
hominibus diversorum statuum quorum
tamen unus est pastor Christus de quo
Joh. 10. Ego sum pastor bonus. Et omnes
unum lac id est unam fidem habent
1 Cor. 3. lac potum dedi vobis
et omnes sunt eiusdem ovilis id est ecclesie
licet non sit in hereticis qui in
plures sectas sunt etiam malig-
nantium sunt divisi. Est una quia
ecclesia quia super uno fundata quia
ab uno cive cepit origo quia
per unam columbam unam christianam
unam electam signata quia unum
corpus in Christo quia uno spiritu
per gratiam unita et vivificata quia
in unam spem vocata. una
fide uno baptismate uni deo uni
domino coniuncta. Hec autem una
ecclesia in multitudine innumerose-
ruditatis extenditur sed unum
lumen solis in multos radi-
os et sed una arbor in multos
ramos et sed unus fons in mul-
tos rivulos sed plenius habetur
habetur 24 q. 1 loquitur. Item
una. Si quis obiciat quod Johannes
scribit septem ecclesiis Apoc. primo
et paulus pluribus ecclesiis epistolas
et quod multa diversitas invenitur
in ecclesia dei quia alii coniugati
alii virgines alii continentes in
ea continentur et inveniuntur. Item
tot diversorum ordinum varietates
propter quod non videtur esse una. Respondeo
quod in hiis que sunt de substantia et veritate
religionis nulla est dissimilitudo
vel distantia sed in eadem
religione procedit tota ista

varietas. sed apparet in uno homine
qui ex eodem timore et amore
dei nunc peregrinatur nunc pascit
pauperes nunc induitur cilicio nunc
ieiunat nunc cantat nunc plorat
coram domino. Sic ex eadem fide
spe et caritate et ex eadem intentione
religionis procedit ista varietas
ut servi dei unius intendunt fi-
deles sicut a seculari conversatione
ad religionem transeunt primo ut
sint securius sublimius et libe-
rius deo vacent. ut intendunt cultum
dei in se minime sed augere prout
dicit Augustinus quod sed per eandem viam
alios pedes alios equos alium
solus alius cum comitatu incedit
sic per eandem viam fideles am-
bulant omnium ordinum veri pro-
fessores in hac via fidei sine
christiani. Sunt diverse vie sunt modi
vivendi sunt veniendi ad salutem
Ysa. 55. Sicud exaltantur celi
a terra sic exaltate sunt vie mee
a viis vestris. Et actuum 13
dicit paulus fili dyaboli inimice omnis
iusticie non desinis subvertere
vias domini rectas. Et Apoc. 15
iuste et vere sunt vie tue. Ideo
idem Aug. 13 de Genesi quod fecit
fructum aliud tricesimum aliud
sexagesimum aliud centesimum. Et
dicit fidelium quia congregatio hereticorum
non est ecclesia 32 q. 2 sed nec a
Christo recedunt a capite vel abscis-
apostolis supersunt quod ordinem sic a pa-
ganis a iudeis et ab aposta-
tis christianis. Et quod congregatio he-
reticorum non sit ecclesia. Ad Hebr.
11 sine fide impossibile est placere
deo. Quod autem hereticus sit sine
fide 1 ad Thimot. 4. In no-
vissimis temporibus discedent quidam
a fide et non aut sunt congregati

§.

c.

dicit apostolus ibidem. Propter duo scilicet propter pseudophilo-
sophorum imperitiam et propter doctrinam absti-
nendi a cibis quos deus creavit
que duo heretici faciunt. Unde
2 Pet. 2. Fuerunt et pseudoprophe-
te et in vobis erunt magistri men-
daces qui introducent sectas
perditionis. Item 1 Ioh. 2o. Nunc anti-
christi multi facti sunt unde scimus quia no-
vissima hora est. Ex nobis exie-
runt sed non erant ex nobis.
Unde in Act. 20. Ex quibus
omnibus patet quod heretici vel congregatio
hereticorum non sunt ecclesia dei neque
partes eius. Secundo ubi. Augustinus 11 [?]. Eccle-
sia in fine. Ubi quia in universo
mundo diffusa. Augustinus ubique currens
in mundo universo. Item Ps. 18. In
omnem terram exivit sonus eorum. Contra
sinagoga iudeorum que dicitur uno
in templo est collecta. Sinagoga
grece dicitur congregatio a sin quod est
con et agoge congregatio vel congregare
vel dicitur quieta seu collecta. Et
quamvis et sinagoga dicta ecclesia sed proprie
ecclesia dicta est sinagoga id est proprie
congregatio ut dicitur pecora. Homines
vero convocati. Et ideo iudei tamquam
brutales contra ad gentes di-
citur sinagoga. Populi vero tamquam
volentes spiritualia sentientes ecclesia
dicuntur. Item dicitur ecclesia ubi
alia ei data. Synagoge autem
data fuerunt precepta particularia
temporalia que mobilia particularia competi-
tiva uni genti tamquam particularia
conditione que liberorum particularia
sexui ut circumcisio tamquam masculi-
nis. Precepta autem que data sunt
ecclesie alia sunt que immobilia sunt
et omni genti et sexui et conditioni
apta. Quia non est iudeus neque
grecus non est servus neque liber
non est masculus neque femina.
omnes enim vos unum estis in Christo
Iesu. Galat. 2o. Item ubi quia
universis infirmitatibus spiritualibus remedium uni-
versorum hominum sufficientia continet
in se remedia scilicet septem sacramenta
que sunt baptismus confirmatio eucharistia
penitentia ordo matrimonium extrema unc-
tio. Item ubi quia colligitur ex omni
tribu et lingua et populo et natione.
Apoc. 7 et 10. Veritas eccle-
sie patet in sacrorum societate et
communione que complectitur iustos
et iniustos de quibus est ecclesia.
4. Ubi ecclesia predicta sancta katho-
lica est quia recte credit in deum
de quibus dicitur et iustitia [?] ... Que dicitur quare dicta

est ecclesia ...

Ecclesia nota quod duplex est
ecclesia. Una que dicitur vera
est sanctorum de qua psalmus laus eius in
ecclesia sanctorum. Alia est maligna-
ntium de qua psalmus odivi ecclesiam
malignantium. Sed circa quando
incepit ecclesia dei. Sciendum quod in-
cepit a primo iusto Abel. Math.
23. Ut veniat super vos omnis
sanguis iustus qui effusus est super
terram a sanguine Abel iusti. Dicitur
autem incepisse potius ab Abel
quam ab Adam. Quia Abel fuit primus
iustitia consummata non rupta per
lapsum peccati ut ostenderetur quod ecclesia
dei continue futura fuerit et numquam
defutura. Abel dicitur esse principium
ecclesie triplici de causa. Scilicet quia virgo
quia iustus quia martir. Item autem ecclesia
fuit ante Christi adventum. Psalmus actuum
26. ... contra dicens nihil ea
que locuti sunt prophete. Item 2 Cor.
4. Habentes eundem spiritum sicut scriptum
est credidi propter quod locutus sum
et nos credimus propter quod et loquimur.
Unde ... et eadem fides fuit anti-
quitus et in antiquis patribus ante
adventum Christi et in illis qui
post fuerunt. Sed illi credebant

Christum venturum. nos autem credimus
Christum iam venisse ut sic mutentur
tempora sed non fides. Sicut non quam qui
fuerunt ante incarnationem Christi fuerunt
quasi electi milites qui venturum
regem Christum contra dyabolum pugna-
turum quasi in acie precedebat
qui sanctificabat et muniebat
sacris illius temporis quantum ad quasdam qui-
busdam armis et emundationibus
Quod non operabantur in illis oblationes
et sacrificia mediante fide. et
postea sub lege scripta circumcisio
vel sub gratia baptismus quia per hec
a peccato tam originali quam actuali
iustificabantur. De conse. di. 4. quod apud
eos circumcisio sequuti. Sed ianua regni
celestis non fuit eis aperta donec
Christus ascendens in celum ianuam
sequentibus aperiret. tamen in sinum
Abrahe id est in tranquilla requie serva-
bantur. Christiani vero post incarnationem se-
quuntur sicut quasi milites Christum rege-
m precedentem sequentes. scutum
sanctam fidei tanquam armaturam eius
et ipso contra vicia pugnanti. Sunt
ideo sancti fuerunt tempore naturalis legis
scilicet ab Adam usque ad Moysen. sunt
tempore scripte legis scilicet a Moyse us-
que ad Christum. sunt tempore gratie scilicet a Christo
usque ad finem mundi. omnes una
fide fuerunt. Uni regi Christo mi-
litaverunt. unum dyabolum tirannum su-
peraverunt. qui genus humanum deci-
piat fraudulenter et detine-
bat violenter. Sed a Christo gloriose incepit
ecclesia que modo dicitur romana unde
id est Math. 16. tu es petrus et super petram
et successit Christo. Clemens pet-
ro. usque in fine seculi. Con-
tra opponunt heretici quod Silvester
papa non successit Christo sed Consta-
tino. ad quod inducunt dist. 20.
Beati quia principes ecclesiarum duca-
torum et Christus populus fugit regnum

quum vidi. Joh. 6. et ipse dicit
Joh. 18. regnum meum non est de
hoc mundo. quod ergo successit Christo
cum non fundavit doctrina ut
dicunt heretici. Respondeo quod papa Silvester
successit Christo in auctoritate pon-
tificali. Constantino vero in auc-
toritate imperiali. unde propter privi-
legiis ecclesie Rome concessis
et 26. di. Constantinus. et sic fuit
completa prophecia Danielis 7°
regnum autem et potestas et magni-
tudo regni que est subter omne
celum detur populo sanctorum altissimi
Christo autem ante tempus mundi
fuit. sed ipse ait Math. ultimo data
est mihi omnis potestas et qui
fuit ab ipso fuit Rom. 13. Per
me reges regnant. Danielis
2° Deus celi regnum et forti-
tudinem dedit tibi. Hec in
predictis auctoribus hoc non negatur
sed ambicio regnum fugienda
Licet regnum Christi est de hoc mundo
primo modus iste est de regno
suo sed non dicitur quod regnum
vel imperium esset de aliqua
vili dominica in regno vel im-
perio contenta sed potius e contrario
Iterum opponunt heretici contra ecclesiam
romanam quod ecclesie plures sibi de-
bent preponi ut Nazareth quia ibi
Christus est incarnatus et Bethleem
quia ibi Christus natus et Iherusalem
quia ibi Christus passus. Sed Anthi-
ochena ecclesia esset preferenda quia
primo sive fuit et a cunctis apostolis
dedicata. Et quia ibi nomen christia-
nitatis incepit. di. 22. Sacro-
sancta. Et quia Petrus primo fuit ibi
ab omnibus apostolis prelatus et
ibi primo presedit. di. 21. in novo
Respondeo quod licet predicte ecclesie sint
venerables propter ipsa que ibi gesta
sunt. tamen romana premissis est

pertinenda quia petrus qui fuerat a christo
caput ecclesie constitutus in terris
eius vicarius institutus et cla-
vigerum regni celestis effectus et
post ascensionem domini remansit
ab vniuersis apostolis electus et prin-
ceps omnium prelatus et quia fuit ab
vniuersis statutum concorditer ut tamquam
ipse cum quilibet successor ipsius
esset princeps et caput omnium et
rector ut 21 distinctione in novo et
22 distinctione sacrosancta. Post vero cum inspi-
rante divina gratia romam venis-
set et ibi diu predicasset cum vel-
let inde recedere. christus sibi ap-
paruit dicens quod veniebat
romam iterum crucifigi. quo audi-
to intellexit quod morte cla-
rificaturus esset et cum et cum re-
versus fuisset rome ab vniuersis
fidelibus qui ad eam erant electus est
et assumptus in principem omnium qui
rexit ecclesiam per 29 annos
et menses septem et diebus octo
sed in romanis moritur et rome
pro fide christi fuit crucifixus cuius
martirio associatus est paulus. Et quia
romana sedes tantorum apostolorum est
martirio dedicata et eorum
presencia sublimata merito omnium
ecclesiarum obtinet principatum et ab
ipsa tamquam a domina et magistra omnes
ecclesie fidei et doctrine debent acci-
pere disciplinam. distinctione 22 sacrosancta
ut ubi fuerat caput superstitionis
ibi fieret caput sanctitatis. et ubi
fuerat totius orbis principatus
ibi esset caput totius christianitatis
et dominium ac religionibus. et ubi
fuerat cultura demonum. ibi esset
cultura christi. et ubi gentiles
principes habitaverunt illic ecclesie
principes habitarent. Hic etiam im-
pletum est quod christus predixerat
petro cum vocabitur cephas quod
interpretatur caput. Ratio huius

ubi petrus electus est in summum pon-
tificem ubi pro fide christi martirio
coronatus ubi quiescit corpus eius
ibi debuit caput christianitatis
merito collocari. Item hereticus qui romana
contempnit ecclesiam hereticus iudicatur
24 q. 1 hec est fides et distinctione 19
nulli fas est. et qui privilegia
romane ecclesie conatur auferre
hereticus est dicendus. distinctione 22 quo-
ciens. ut de arduis negociis
agitur vel de fide questio oritur
ad ipsum est recurrendum. 24 q.
1 quociens et 12 in preceptis
de communione summi pontificis agitur
iusta ibi 2am claues ecclesie
quas ipse concessus est apostolis. Item
opponunt heretici quod ecclesia romana
facit iurare contra preceptum dei.
Math. 7. Ego dico vobis nolite
iurare et Jacobi 4. ante omnia
fratres mei nolite iurare. Item
de quo non dicit simpliciter dico vo-
bis nolite iurare sed addidit
omnino. non vetat iurare per deum
unde non dicit neque per deum sed dicit
per celum. sed dicit Glossa. Rursus
iurare prohibet. Ratio contrarie
omnino tempore vel loco vel modo vel
persona etc. Ratio in greco holos
id est quasi totum vel omnino. id est per omnem
rem vel sine consensu isto se-
cundo bona fide vel omnino. id est pe-
nitus falsum et contra cautelas omnibus
cum non Jacobus voluntatem et
usum prohibet et quia non ante demum
creaturam quia celum et terram deus
ad ministerium sibi dedit. non homi-
nibus ad iuramentum. per solum enim
deum iurandum est deutro. 6. et 10.
et ysa. 20. Ratio qui iurat per
celum vel per terram vel per aliam cre-
aturam quasi deificat id per quod
iurat et sic ydolatriam facit
et maiorem facit creaturam quam sibi

ad he. cum ipsum creatorem deum he-
breorum 6. qui non reddit deo
iuramentum suum secundum clementinis du-
pliciter peccat primo quia non reddit
deo iuramentum. iura id reddis deo
iuramenta. Mt. 5. 2° quia deificat
id per quod iurat. Ecclesiastes autem sit
iuratum per deum Ieremie 4. ubi
ponuntur tres species vel comites
iuramenti et forma iurandi. Item
Ieremie 20. Decretum 22 q. 2 c.
2. Ecclesiastes autem possit iurari sine peccato
patet hic quia iuravit ipse deus
Ysa. 62. Hebr. 6. et precepit iu-
rare Deut. 6. et 10. Sic deus
iuravit Noe Gen. 10. Sic Abrahe
Gen. 22. Luce primo. Hebr. 20.
Sic iuravit Christus. Ioh. 12. amen
amen dico vobis. Iuravit an-
gelus Apoc. 10. Iuravit pau-
lus Gal. primo. 2 Cor. 1. 2a
Thimothe. 2. Sic iuravit patriarcha
Abraham Gen. 12. Iuravit Ysaac
Gen. 26. et Iacob Gen. 24 et fecit
sibi iurare Esau Gen. 24. Ecclesiastes ac
sit iuratum Ps. laudabuntur omnes
qui iurant in eo. Sic qui iurat
per proximo. Sic iuravit dominus et non
B penitebit eum. Sic ecclesia duplex
est ecclesia una que constat ex vivis
lapidibus etc. que est totius cetus
sanctorum vel unaquaque illorum de
qua hic et 2 Paralip. 1. Iudicum
20 et de qua dicitur prima ecclesia
id est katholicorum collectio. Cuius
triplex est status primus trium-
phancium qui iam regnat in
celis. Alius militancium qui ad-
huc peregrinantur in tribus. Tercius
expectancium qui adhuc expectant
C in purgatorii penis. Alia con-
stat ex mortuis lignis et lapi-
dibus et sic habet ad altare ut fi-
gura ad veritatem et cultus eius
ad cultum illius quia sed ecclesia

sed habet ad ecclesiam sic cultus ad
cultum Hebr. 8. Vide inquit dia
facito omnia exemplar quod tibi
iuratum est in monte. Et non
exemplar sine figura sine
similitudine materialis ecclesie ad spiritua-
lem. Sicut enim in materiali ecclesia
de silvis et lapicidiis ligna
et lapides preciduntur. Sic in
spirituali de iudeis et gentibus
predicatores verbi dei credendo
fideles ab erroribus abrumpuntur.
Et sicut in materiali per manus ar-
tificum dolantur et coaptantur
et poliuntur. Sic in spirituali per
sacramenta ecclesie ministerio sacerdotum
baptisantur informantur et sancti-
ficantur. Et sicut ibi ad hoc quod sit
domus dei ligna et lapides
cimento compaginantur et iunguntur.
Sic et hic fideles caritate
uniuntur et connectuntur sibi invicem
certo ordine per dilectionem pacifice
cohabitantes. Item sicut in materiali
ecclesia dum ceduntur lapides
et ligna dum dolantur formantur
coaptantur labor et cura cum at-
tem edificii dedicatio celebratur
completa et securitas laboribus
et curis succedit. Sic et in spirituali
dum ex inimicis vita homines
segregantur ad fidem cum quasi quidam
necessario e amputantur dum fiunt
apte pacifice quia ab inimicis
temptatores timentur et tribulaciones
sustinentur. Cum vero advenerit di-
es dedicationis domus eterne tunc
erit securitas et completa cum di-
cetur nobis venite benedicti patris
mei etc. Huius ecclesie fundamentum
Christus lapides suppositi fide-
les sancti apostoli columpne episcopi
et doctores doctores. Huius ecclesie
edificium erit in iudicio in sua
perfectione consummatio. ad cuius de-

tore erit varietas primorum et
prelatorum sed non est varietas or-
dinum et professionum ad decorem
ecclesie. nec diversitas professionum
contrarietatem habet aut repugnantiam
que decorem in toto vel in parte
vel deminuet vel impediat. Sicut
non varietas membrorum et officiorum
eorum ledit in aliquo decorem
corporis humani. nec varietas vir-
tutum aut operationum decorem
animarum humanarum. immo potius
illa exornat perficit et compo-
nit. Quia vero heretici detrahunt
edificationi et dedicationi ecclesie
materialis irridentes quasi dedica-
tionem dicunt et fiunt ad confusionem
infidelium et ad edificationem fi-
delium quid illa significet ple-
nius ostendemus. Christus in studio
amoris operibus alterius ecclesie vel
fidelem animam ut sponsam sibi
ornat et preparat ad celestem
dedicationem. per temporalem ecclesie dedi-
cationem expresse figuratur. Ponti-
fex enim ter circuit ecclesiam dedi-
candam. aspergens eam aqua benedicta
clero et populo prosequente. interim
conclusis et intus inclusis duodecim
ardent luminaria quotiens ad por-
tam venit pro ministerio clausa
ostium percutit super liminare vir-
ga pastorali dicens tollite por-
tas etc. Diaconus intus vero dicit quis
est iste rex glorie cui dicens vir-
tutum ipse est. Tercia vice reserua-
to hostio intrat cum clero et
populo dicens pax domui. Deinde
cetera peragit que ad dedicationem
pertinent. Hec autem licet fiant visi-
biliter omnia in anima invisibiliter
dei gratia operatur que vere templum
dei est. Ubi fides fundamentum
iacit spes erigit caritas
consummat. Ipsa est ecclesia catho-
lica ex vivis velut lapi-

dibus id est fidelibus adunata templum
dei est. I Cor. 3 templum dei
sanctum est quod estis vos. Et multa
templa unum sunt templum quo-
rum unus dominus et una fides. Ephes.
4. Domus id est dedicanda est
anima sanctificanda. aqua prima sal
sapientia trina aspersio trina im-
mersio baptizandi. duodecim
luminaria apostoli lucis et ministri
predicatores. vel doctrina simbo-
li XII articulorum apostolorum. Pontifex
Christus. virga eius potestas. trina
percussio celestium terrestrium et
infernorum ducatus ut trina re-
rum machina flectat genu
iam subdita. Interrogatio in-
clusi ignorantia populi. apertio
hostii evacuatio peccati. Ponti-
fex intus pacem domui precatur
et populus ingrediens nos vel
animam pacem inter deum et homines
operatur. Deinde prostratus opus
sanctificationis domus orat et pre-
similiter sicut ad passionem cum dis-
cipulis et rediturus omnibus
orabat dicens Pater sanctifica
eos in nomine tuo. Surgens
non salutat sed orat deum quia
non est applaudendum hominibus qui
nondum sanctificati sunt sed pro ipsis
orandum. De scripto alphabeti in
pavimento est simplex doctrina
fidei in corde humano. incipiens
a sinistro angulo orientis du-
cens in dextrum occidentis
alterum a dextro orientis in sinis-
trum occidentis cruce conjunc-
tis et collectis utriusque populi fi-
gurat. Unde id quod Iacob can-
cellatis manibus filios Joseph
benedixit Gen. 48. Cambuca
qua sedet ministrat ministrum
doctorum quo sancta est curatio
et perficienda in decorem. Quod deinde
stans ante altare deum in
adiutorium invocat orat eos

qui precepta fidei ad pugnam se
preparant. Et quia adhuc sunt in certa-
mine quasi inter suspiria non alleluia
adiungitur. Post hec aqua benedicitur
cum sale et cinere addito vino aque
mixto. Aqua est populus. sal doc-
trina. cinis memoria passionis
Christi. vinum aqua mixtum Christus
deus et homo. vinum divinitas. aqua
humanitas. Et sic populus sanctificatur
doctrina fidei et memoria passionis
Christi iunctus capiti suo et homini
Christo. Unde altare et ecclesia intus
aspergitur ut intus scilicet quo ad spiritualis
ecclesia sanctificanda mundatur. Asper-
sionem de ysopo humilitas est Christi
qua aspersa mundatur ecclesia catho-
lica. Circuit aspergendo cum lustris
et cura omnibus impendens inter-
num cantatur. Expurgat deus
Adiss. ini. cum antiphona que sic
alia. Qui habitat in adiutorio al-
tissimi. Et pontifex cantat Domus
mea domus orationis vocabitur. Et item
narrabo nomen tuum fratribus meis.
Et quia sine deo nullum opus perfi-
citur in consumatione oratur ut exau-
diantur ingredientes beneficia pe-
tituri. Postea fratres veniat ad
altare cantans Introibo ad altare
dei etc. Et quod inundasit de aqua
ad basim est altaris effundendo
est committens deo quod competit vi-
ribus humanis in tanto sacro. De-
inde altare linteo tergitur. Al-
tare corpus est. linteum caro eius
tonsionibus passionum ad cando-
rem et gloriam inmortalitatis perducta.
Hinc pontifex offert super al-
tare thus accensum in modum
crucis et in medio altaris et
per quatuor angulos eius facit cruces
de oleo sanctificato. Deinde cruces
tres per singulos parietes ecclesie
cum oleo crismate. Sic paratum
servatur altare albo velamine
operitur. Precepit orans oleum gratie

spiritus sancti descendit. cuius ple-
nitudo scilicet unguentum in capite
quod descendit in barbam barbam
aaron id est in apostolis corporis et
discipulis qui crucis myste-
rium per quatuor climata mundi deo
cooperante predicaverunt. Albo
velamine immortalitas ministrat
ecclesia de qua filius exultat
dicens psalmus Conscidisti saccum meum
et circumdedisti me leticia. Qualiter
dedicatio ecclesie materialis fiat
dedicatio est hec sanctificatio ecclesie
spiritualis scilicet congregationis fidelium
vel anime fidelis. Et nota quod
dedicare idem quod dicare vel consecrare
sive deo copulare vel perficere vel
initiare id est in novum usum assumere
unde Deut. 24. Quis est
homo qui edificavit id est edificare
cepit domum et non dedicavit
eam id est non perfecit vel non est
usus ea. Dedicare autem componitur
a de et dico dicas quod est copulare
consecrare sonare. Dedicare igitur ecclesiam
est eam copulare deo vel consecrare
vel sonare vel perficere vel in usum ac
fructum eius assumere. Per predicta
patet ignorancia stulticia et ma-
licia hereticorum qui dicunt quod ma-
terialis ecclesia non est bona nec
ibi orandum. Contra quos Joh. 4. venit
tempus quando neque in monte hoc neque
in Ierusalem adorabitis. Sed veri
adoratores adorabunt eum
in spiritu et veritate. Unde dicunt quod
locus ad orandum non pertinet quia
scilicet deus est ubique. Sic patet orari
vel adorari ubique. Quidam non operantur
ut dicunt parietes ad supplicandum
illi qui ubique est ipse Christus etiam
in desertis orant. Unde licet
tempus vel locus non sit de substantia
orationis est tamen de circumstantia. Et ad
hoc instituta ut vox loci vel
temporis adorandum humana devotio
incitetur. Christus autem in deserto

ad nouum quia ubique est deus adorari
et ut audeat quia a tumultu cogita-
tionum secularium fugiat. Mathei
6. tu autem cum oraveris intra
in cubiculum tuum et hostium mentis est
carnalis sensus. per quem enim sensus
corporis peciora implent et inge-
runt et intrat mors per fenes-
tras nostras. Et ideo claudendum ne
vagentur ad peciora. clarum enim
est intrare cubiculum si hostium
pateat cogitationibus importunis
et fantasiis quibus oratio impe-
ditur quia tanto videtur quibus quanto
facilius est claudere vel autem ocu-
lum vel aurem ut sic huiusmodi fan-
tasmata repellantur. Contra op-
ponunt heretici actuum 17. Deus non
habitat in templo manu facto.
Respondeo quia edificatur ecclesias ut deus
ibi localiter contentus habitet sed ut
ibi colatur decentius. 3 regum 6
et 1o. 2o paralipomenon 2o et 1o capitulis.
Contra obiciunt quia apostoli tales ecclesias
non habuerunt. Respondeo quia propter persecu-
tores nondum potuerunt habere. Et quia
templum sive materialis ecclesia sit
locus orationis patet 3 regum 8 et 9o
capitulo. 2 paralipomenon 6 capitulo 1o. Quia autem
honestius honestum est habere hospi-
talitas per civitates sane menti
ubi non decet habere locum deputa-
tum et ceteris usibus sequestra-
tum ad sumendum corporale cibum cor-
poris quanto forcius ad sumendum
celestem cibum mentis. Unde dominus ostendit
Johannis 2o sibi displicere locum ora-
cionis locum negociacionis. et appellat
basilicam sive materialem domum orationis.
Potest autem audiri vocibus autenticis
et racionibus quod materialis ecclesia est necessaria
per significacionem quia materialis ecclesia et
ea que in ea sunt vel fiunt spiri-
tualia et ea que in ea deceat esse
vel fieri. hebreorum 1. Et ideo vocatur
ecclesia quia ecclesiam id est congregacionem fide-
lium continet et ponitur continens pro

B.

C.

contento sed ibi presencius quam occasio-
nalius(?). act 22. Et propter utilitatem
quia ibi clerus et populus in fide
et moribus instruuntur et ad lau-
dem dei et orationem ibidem devocius
provocantur. Et propter rememoracionem
beneficiorum dei aut aliorum mira-
bilium sed et representacio divine
virtutis et huiusmodi et qualis est
representacio gestorum que apparet in pic-
turis et sculpturis septuplex ecclesie
[illegible] de quibus de consecratione distinctione 3
placuit et venerabiles. Huiusmodi pictas
ymagines et figuras reprehen-
dunt heretici dicentes esse ydola-
tras qui talia faciunt quia est contra
deum Exodi 20. Respondeo quia postea
de mandato domini fecit moyses
duos cherubim aureos Exodi
31. Item Salomon sculpsit yma-
gines et cherubim in tabulis
ereis 3 regum 6. Et moyses
de precepto domini formabat manna
Exodi 16. Et filii israel formaverunt
serpentem eneum quem de mandato
domini fecit moyses numeri 21. quia
tamen formata fuerunt non ut ado-
rarentur sed ut essent in memo-
riam beneficiorum dei. Similiter
et nos formamus crucis et ymagi-
nes dei et picturas sanctorum non
ut adorantes sed venerantes et
recolentes dei beneficia que
representant de consecratione distinctione 3 placuit
venerabiles. Unde et pingimus depin-
gimus presidentem in throno ad
designandum sue maiestatis potestatem.
Et in gremio matris sedentem ad
declarandum matris eius humili-
tatem. Et in cruce pendentem ad
designandum eius passionem. Et ma-
iestate eius presentatus manus
habentem et gladium bis acutum in
ore ad ostendendum [illegible] iudicium quia
eius sua erit quasi gladius

scindes et separans bonos a ma-
lis cu dic bonis venite bndi
& malis Ite maledicti Si obici-
at hereticus ut adoramus crucez
dicentes vnd ste adoramus dice-
Rnde q adorare idem e q petere ab
eo q adorat aliquid & sic non
adoramus ste ut idem e adorare
q venerari sive honorare 4o adorab
Imo id psalmum adorate scabellu
pedum eius Et adorabo ad templu
sanctum tuum Item obiciunt heretici q
signum crucis & nobis facimus cum
crucis signum adoramus vel fro-
nti nro imponimus Rnde q illa
signum e glorificatio nra galath
6 & ultimo Michi aut absit glo-
riari nisi Et 1a petri 2o qui pecca-
ta nra pertulit in corpore suo sup
lignum Ad id 1 cor 1o et 2a
cor 8 Cruce & in frontes
nobis facimus & in vultu q
non erubescimus Rom 1o & ps
Signatum est sup nos lumen vultus
tui dne Vltimo patris dei filius
in quo apparet voluntas & amor
patris ad nos hunc ymaginem ost-
endimus q fides omnibus xpi illu-
minat credentes in eum Or at
siquidem sumus in frontibus Apoc
2o 28 & ap 22 Item patres
& auctores prim noui & veteris
testamenti ad quendam modum ecclesiam
informauerunt Moyses ex precepto
dei fecit tabernaculum exo 27
& 26 Salomon templum 3o
regum 6 & 9 2o regum 1o Actuum
14 Moyses a temporibus antiquis
habet in singulis ciuitatibus qui
eum predicent in synagogis Pa-
tres & noui testamenti frequentant
materialem ecclesiam mat e mar 11 Do-
mus mea domus oracionis vocabitur
luce e & 19 mat 21 cum intraret
ihesus in templo eiecit emen-
tes & vendentes Et mat 20

Cottidie apud vos eram docens
in templo luce 1o Ingressus
in templum dni apparuit ei an-
gelus luce in fine post ascensio-
nem erant semper in templo laudantes
& benedicentes Et Joh 2o Aufferte
ista hinc & nolite facere do-
mum patris mei etc Et 16 Abs-
que synagogis facient vos Item
1 cor 11 Conuenientibus
vobis in ecclesia dei audio scis-
suras esse in eadem Numquid non
habetis domos ad manducandum
& bibendum aut ecclesiam dei contemp-
nitis Et act 3o Petrus & Jo-
hannes ascenderunt in templum
Et act 9o Ingressus paulus
in synagogam q hic e filius
dei Item impugnant heretici
cantum ecclesie inducentes mat 6
cum oraueris intra in cubiculum
& clauso hostio etc Rnde est
non prohibitum sed q aliter orare
q si non habeat cubiculum quid
si in cubiculo non sit clausura
et runca cum quibus vis orare
deuote ergo intrare cubiculum
cordis & claude hostium sen-
sum a corde tuo at conscia bona
& fide non ficta ergo orare deum
in spiritu & veritate Joh 4 Cu-
biculum e cordis secretum vel se-
cretius mentis archanum hos-
tium carnalis sensus per quem hec ex-
teriora ut turbe fantasmatum
in ppe se ingerunt quibus resis-
tendum ut oracio spiritualis dirigatur
ad deum Or aut cantandum & psal-
lendum sit in omni loco voce et
lingua patet 1 thimot 2o volo
viros orare in omni loco leua-
tes ~~parites~~ manus sine ira & puras
odio ad populum & sine dira ad
deum Idem act 16 Et q
in omni tempore sit orandum luce 8.
21 Item respondent orantes

plixas inducentes id Mt. 6°
nolite multu loqui in orone
sicut ethnici faciunt Unde q
multu orac no phibuit quia
ipse xpus in agonia plixi9 oravit
Luce 22 et in orone erat puoc-
tavit Luce 6 et qui docuit p
orac et no deficere Luce 18 Sz
sicut ethnici faciunt i ea inte-
cione qua gentiles et ppont
intencioz putant n q i multi-
loquio suo exaudiant quasi
psuasibilibz vbis deus inulce-
atz vel si absens e vocetz
et q nescit vota ambagibus
docea3 Et dicitur no ee tacta
du n orandu nisi oroz dnica
q sic docuit xpus Mt 6°
Unde q licet formā orandi
dedit no phibuit devote aliter
psallere seu orac sz ethnicis
assimilari ut ps la ibi sz ethni-
ci sunt gentiles multiloquio intendunt
putantes q sed oator indiceri
sic possit flecte deu vbis et
q nesciet deus quid petunt
nisi vbis illoz instruat. qua
infidelitate xpus dapnat sz
no multas lacrimas no multas
obsecracoes in cordis puitate
sicut fecit sci faciunt et iesus fecit
qu in oroe puoctavit Luce 6
et ipse met da for voto oravit
ut3 Joh 11 et 12 ptotu Luce 22
et 23 Mt 12 et 17 Mt 2a dc
aut in vbiis et impnis et ca-
ticis spualibz sit orandu et ca-
tandu docet aptus Coloss 3 et
q obsecracoes orans postulacoes
et graz actoes decent sz pomibz
hominibz vt 1 Thimoth 2° et q
instandu sit in his die ac noc-
te vt pa thimoth 5 et q sine
intermissione orandu pa thess ulta

E. Et rectitudine tepnficacoes ecce
ut id ipsa eb qui recordatz
therus q qui vendiot ydolo Et
ipsa quid incensu abhominato
est in Unde q sequit pce
aductus in quo legalia cessa-
unt ecca no no tepnificat
vino ut lege sz ut eccie edifi-
catoz et significatz Corinth 8°
F. Et eccia dr domus domus dei
pa thimoth 3° Hebr 3° Et
dr columba sponsi ortu9 conclusu
fons signatus puteus aque vive
paradisus sm frmentu pomoz Cant
2a et 1 ouiuibz Cantic 2° 23°
cuius cultor et invector et
fructificator spualium largitor
est deus Et dr archa noe in
qua munda animalia et immunda Gen
q pa qz vosola quia victa Gen
6° et que quanto amplius inoceps
cuius aque tanto amplius exal-
ta et que licet undique tuda
fluctibus. undiqz tn subiugitz
hanc archa construxit sibi xps
et spiis quercus ligamina crucis
portavit et arte ac ingenio
mirabili et passione compaginavit
de lignis levigatis scilicet ymi
inunte de lignis politis puendo
splendore pgne plenitudiez
de lignis compaginatis p verbi
unione Et eccia dr regnum ce-
loz in quo sunt virgines prude-
tes et fatue Mt 27 Et igitur
virgis rep virgo et duo draconu
illius xpus Apoc 19 In hac
virgo vigilat unitas sm pote-
ris cam defendit ab impug-
toribz Sapia filii ca docet in
fide et moribz Bonitas spus
sci cam conservat concordia caritatis
et unitatis Et dr ager ubi zi-
zania mixta sunt cu frumento
Mt 13 et 2a q pa ~~no turba~~
~~...~~ mundo Et
dr navis in diuersis fluctibus

agitatur 23 q. 1 non turbatur. Et navi-
cula petri Matth. 14. Est archa ubi
palea cum grano Matth. 3o. Est dicitur sage-
na sive rethe ubi boni pisces cum
malis Matth. 13. Item ovile cum
edis cum agnis Ioh. 10. Est domus
dei qui tamquam pater familias
victu et vestitu spirituale ibi sibi
famulantibus providet et dicitur ubi na-
via famulantium et vasa contumelie
et honoris Ro. 9 et 2 Thess. 2o
non tamen despiciendi sunt boni propter malos
immo potius tollerandi sunt mali
ubi non possunt corrigi ut patet 23
q. 1 quisquis. Item dicitur civitas
Matth. 5 non potest abscondi civitas super
montem posita. Civitas dicitur quasi civium
unitas quia sub eodem rege deo et
sub eadem lege fidei ubi vivunt fi-
deles sibi invicem adiuvantes. In hac
civitate summus dispensator papa
christi vicarius sub quo ceteri magistratus
et officiales. Est dicitur ager et vinea
cuius agricola deus Matth. 20. Ite
et vos in vineam meam. Cuius vinee
tot sunt palmites quot sunt sancti
a principio mundi usque ad finem. Ad
cuius culturam missi sunt operarii
mane ab adam usque ad noe
hora tercia a noe usque ad abraham
sexta ab abraham usque ad moy-
sen. nona a moyse usque ad christum
undecima ab adventu christi usque ad finem
mundi. Est dicitur tabernaculum ut prefiguratur
tab. in al. Est dicitur templum spiritus
dei cultum 2 Cor. 6. Est dicitur
exercitus propter stamina (?) et bellicum ap-
paratum contra errores et vicia. Cant.
6o terribilis ut castrorum acies or-
dinata. Est dicitur soror sponsi et
amica Cant. 2o. Est dicitur thalamus
4 R. qualis (?). Est dicitur columpna et
firmamentum veritatis 1 Timoth. 3o.
Est ubi ecclesia in qua sunt homines
mali cum bonis sicut pisces mali
cum bonis in sagena et sicut 31.

zania cum tritico Matth. 13. Est sicut
operarii in vinea ubi multi sunt
vocati pauci vero electi Matth. 20. Est
sicut virgines fatue cum pruden-
tibus Matth. 25. Est sicut vasa con-
tumelie et honoris in domo
magna Ro. 9 et 2 Thess. 2.
Item sunt homines mali in ecclesia sicut
in corpore humano humores mali
qui necesse expuuntur a corpore de
cons. di. 2 est unitas. Est sicut
manus arida sive fragile membrum
corporis sicut necessitas amortuum
sic fides cum sit vana tamen sine
operibus mortua est 1 q. 1 sicut
dicitur Iacobi 2o. Et corporalia
sacramenta que portant et celebrant
et segregati ab unitate corporis
christi formam habent pietatis sed
virtutem vero invisibilis et spiritualis
ita in eis esse non potest quemadmodum
sensus non sunt membra quando am-
putantur a corpore 1 q. 1 esse corde
predicta faciunt contra hereticos qui
dicunt quod in ecclesia dei non possunt
esse boni cum malis. Contra he-
reticos qui dicunt quod mali non possunt
cum bonis ... ostenditur quod nullus
extra catholicam ecclesiam salvatur

Extra quam quia qui recedit
et non permanet in doctrina
christi habet deum non habet 24 q. 1
Omnibus qui Ro. 8 et qui non
colligit mecum dispergit Luc.
11. Et qui christi non est antichristus
est 24 q. 1 in fine dicimus
et prima Ioh. 2o nunc antichristi multi
sunt. Heretici dicunt ecclesiam dei de-
fecisse tempore silvestri dum a constantino
imperatore recepit dominia et
divicias temporales. Et ipsam eccle-
siam romanam et eius sequaces
non dei ecclesiam fuisse et propter ipsos
hereticos institutam fuisse. Sed quia
defecerit ut per eos ut ipsi

A

B. nescitur fuit instituta non habuit
auctorem. Secundo autem non deficit ecclesia
dei ex quo incepit. Genus prophe-
tica et angelica et evangelica testi-
monia. Ysa. 9. puer natus est nobis et
infra super solium david regnum
eius ut in iusticia et iudicio amodo
et usque in sempiternum. Et luce primo
dabit illi dominus deus sedem david
patris eius et regnabit in domo
iacob in eternum. Et illud regnum
appellat ecclesiam. Ergo non fuit finis
ecclesie ex quo incepit etc. Item
danielis 2o. In diebus suscitabit
deus regnum celi quod in eternum non
dissipabitur et regnum eius alteri
non tradetur. Comminuet autem et
consumet universa regna hec et
ipsum stabit in eternum. Et ut vidis-
ti quod de monte abscisus est lapis
sine manibus etc. Iste lapis christus
1 pet. 2o sine manibus id est sine vi-
rili opere abscisus de monte id est
de beata virgine vel de cetu sancto-
rum veteris testamenti. Et ad alios
dixit ihesus discipulis suis vobis-
cum sum usque ad consummationem seculi.
Hec dixit christus prelatis ecclesie.
Ergo ecclesia non deficit nec deficiet
et usque ad consummationem seculi. Et
luce 22. dixit ihesus ego pro te
rogavi petre ut non deficiat
fides tua. Ergo fides eius non de-
ficit. Ergo nec ecclesia, quia fides christi
non nisi in eius ecclesia invenitur.
Et ioh. 17. christus orans ad patrem
dixit non pro eis tantum rogo sed pro
aliis qui per eos qui credituri
sunt per verbum illorum in me. Ad idem
ephes. 2o et 3e. et philipp. primo
tempus tuus deus in seculum se-
culi. tronus id est ecclesia dei. Item
extra quam nullus omnino salvatur
23. d. qui episcopus in fine. Nam ad
diluvium omnes quos extra archam
invenit extinxit 24. q. 1. quia
C. ipsa ecclesia katholica veritas

ecclesie sola est que inter ponitur vali-
da compage caritatis custodit. Au-
gustinus in li. de fide ad petrum.
Firmissime tene et nullatenus du-
bites non solum omnes paganos
sed et omnes iudeos et hereticos et
scismaticos qui extra ecclesiam
katholicam presentem finiunt vitam
in ignem eternum ituros qui paratus
est dyabolo et angelis eius. Et
D. ideo non est orandum pro eis quia
quibus vivis non communicamus nec
mortuis communicare debemus. 24. q.
2a. Diffinita 2 q. 2. Sane. 23 et
de sima et Contra mortuos a nobis fide-
E. libus autem qui in unitate ecclesie de-
cedunt prosunt oraciones et alia be-
neficia et suffragia ecclesie ut
2 mach. 12. pro viro fortissimo
iuda etc. Et actuum 9. petrus
ponens genua oravit et conversus
ad corpus dixit thabita surge.
At illa aperuit oculos et viso
petro resedit. Et ita patet quod oraciones
vivorum prosunt defunctis. Contra
waldenses et alios hereticos qui
hoc negant. Ad idem ioh. 11. maria
et martha impetrant vitam lazaro
corporaliter mortuo. Et marci 9. mat.
9. luce 7. et 8. Si nunc valet ad
sanitatem corporis multo fortius
ad sanitatem animarum. Valet eciam
vivis oraciones illorum qui ab hac
vita migraverunt ut 2 mach. 15.
14. ubi dicitur Iheremias hic est fratrum
amator et populi israel hic est qui
multum orat pro populo et pro universa ci-
vitate sancta. Item angelus offert
oraciones fidelium deo thobie 12.
Ad idem Apoc. 6. et 8. Vidi sub altare
interfectorum propter verbum dei et testimonium
quod habebant et clamabant voce magna di-
centes usque quo domine sanctus et verus non
iudicas et non vindicas sangui-
nem nostrum. Si sancti interfecti orant

pro iniuria in ipsos multo forcius
videtur quia pro dei clemencia in electos
Item luce 16 divites dampnatus ora-
bat pro fratribus qui erant in hac
vita. Unde patet quia si amor carnalis
movebat ad orandum pro aliena sa-
lute, multo forcius caritas mo-
vet illum qui est in gloria, in quo
tamen iam accensa est caritas
ad orandum pro aliena salute. Unde
et katholica ecclesia interpellat ad
eos ut igitur quod orent pro nobis. Et
dicitur in libro [illegible] et non [illegible] 1 q. 1
ecclesia. Extra catholicam ecclesiam non
est locus veri sacrificii. Et 32 q. 1
c. Si autem quod in una domo agni
hostia percipitur, comedi nec extra
foris inde efferri. Exo. 12. Et
quod in una catholica ecclesia vera hos-
tia redemptoris immolatur. 24 q.
1 quod [illegible] scisma et scismaticis dam-
natis prohibetur. Cap. 1 quod ut
dicit gregorius unus idemque spiritus sanctus
in tota ecclesia invisibiliter eam vivi-
ficat operando sanctificat et sanctificando
benedicit. Et est contra grecos ar-
menos et alias naciones que non
sunt in ecclesie unitate, licet sint
in multis nobiscum. De quibus dicitur q.
non in nobis. *Quare oportet
esse in ecclesia unum verum et summum
sacerdotem*

Idem ipse sacerdos tota quasi [illegible]
una est ecclesia omnium congregacio
electorum. Ita et unum oportet esse
sacerdotem verum et summum in
ea. Hebr. 7 et 2. 1. Cristus autem pro
nobis suscepit officia quibus-
cumque humanum genus indige-
bat scilicet sacerdotis, advocati, media-
toris et medici. Que officia exercentur
in missa. Et ideo necesse est ut Cristus
in eo quod sacerdos ad missam veniat
sanctificator et sacramentator in
ea officium impleturus. Non enim est
sacerdos nisi in eo quod est homo

et in forma hominis. Necesse est igitur ipsum
interesse misse in eo quod est homo
et in forma humana. Eodem modo in
eo quod advocatus, mediator et
medicus. Et non ceteris hominibus post
quos missarum ad ista etc. pro-
feruntur. Inequalis enim pro quo
aliquid coram petitur sanctificate
ut sacerdos et ut hostia et
interpellacio ut advocatus et
iusticia et mederi ut medicus
et pascere ut dapifer et ista
mediatoris est officium inquantum
mediator, et sic dicitur tota mis-
sa est pro officium [illegible]. Et ideo necesse
est interesse et ista officia adim-
plere in missa. Item quod idem ipse sa-
cerdos est sacrificium ideo [illegible]
ut hic dicitur. [illegible] De quibus dicitur 2
quod corpus sacerdos. Idem ipse sa-
cerdos est sacrificium hostia
et precium reconciliacionis nunc qui
oblatus est non [illegible] sed deo patri
in ara crucis pro omnibus hominibus
quantum ad precii sufficienciam, sed pro
electis tantum quantum ad efficienciam. De
quibus dicitur 2. Semel immolatus. Idem
ipse summus et minimus ipse convi-
vens conmeditur. De quibus dicitur 2.
Non moyses invitat. Aug. Item cum
sedes in terra turba circumstans
quodcumque sic gerit in manibus
se cibat ipse cibus. Vel idem ipse
sacerdos est sacrificium. Sacerdos
et in spiritu sacrificium et in carne.
Idem ipse offert se ipsum et fit sic
sacrificium et sacerdos. Quanto igitur maior
est sacerdos et maior oblacio
tanto maior invenitur est sanctificacio.
Sacrificium quod offertur et consecratur
a sacerdote est sacrificium et oblacio
que est memoria et representacio veri
sacrificii et sancte immolacionis facte
in ara crucis pro nobis, ut
nos moveamur interius ac si
videamus dominum mori pro nobis

in cruce. de con. di. 2. Semel immolatur in fine. Dicitur autem sacrificium quasi sacrum factum quia prece mistica consecratur pro nobis in memoriam passionis ut dicit Ysidorus 6° ethimologiarum.

Quid sit sacrificium

Est sacrificium. Sacrificium quod proprie et stricte est munus deo immediate oblatum protestationis eius imperii sui ut deus habetur principaliter attestandum quod ab eo petitur. Propter quod quia eo posito ponitur illud propter quod est sacrificium scilicet dei protestatio. Hinc dicitur quod propter alias conditiones oblata deo facta que quandoque dicuntur sacrificia non tamen proprie sacrificia sunt. Item sacrificium est oblatio que sacra fit offerendo et sacrat sive sanctificat offerentem et illum pro quo offertur nisi hoc irreverentia vel aliud peccatum impediat offerentis. Quia non hereticus sacrificium impugnat. Nota causas sive utilitates propter quas deus sacrificia sibi offerri voluit in veteri testamento. Prima est dei honorificencia. Sic enim honorabatur deus dum quod ipse elegerat instituerat et accepta habebat homines ei obedientes et devote offerebant. Secunda erat iusticie fortis impressio. Per hoc quod enim sacrificia quibus recognoscebat homo dei iusticia mortuo peccatorum suorum sibi mortem imminere sed in illis animalibus per dei misericordiam liberari. Et ita erant ad instructionem et erudicionem ut in sacrificiis ipsis legerent quod se met ipsos deo placarent. Tercia divine beneficencie recognicio et spiritualis capitatio cum erant eis materia et occasio divine misericordie. Deut. 26 Profiteor hodie coram domino. Quarta offerencium sanctificatio. Quia per hoc quod sacrificia a patribus mandabantur homo dei unitus. Quinta familiaritas ad deum quia participatio sacre mense de familia dei efficit participantes. Quia de eius familia dicuntur esse quibus a suo pascuntur et de cuius mensa vivunt. Commensalitas enim maxime efficax est familiaritatis. Propter quod deus mittebat ignem de celo qui partem sacrificiorum comederet quasi vice ipsius. Sexta adunatio sive unio populi dei quia sicut una familia localis facit civitatem victualium sic una familia spiritualis quo ciborum spiritualium. Septima attencio retencio et conservacio populi in cultu divino. Voluit enim deus ut in ~~cultu suo~~ domo sua esset civitas sibi spiritualis corporalis et potus ut civitas populi sui per hoc attraheretur detineretur et conservaretur ubi fieret refectio necessaria cibo et potu. Voluit illa sacrificia ut populus non tam sua sed tamquam dei dona nec tamquam communia sed tamquam sacra sumeret. Et sic ad sacrorum communionem ad missam videmus ab omnibus abstinet. Octava sustentatio sacerdotum. Hic enim virorum divino cultui et erudicioni populi vacancium quos duobus officium ut libere vacarent liberos esse oportuit a sollicitudine acquirendi victus. Illud autem notandum quod per hec fuerunt alii a principio qui deum cognoscerent et colerent certo ritu sive vel a prioribus didicerunt vel divina revelatione vel propria prudencia invenerant ut de Abel et Cayn Gen. 4 de Melchisedech qui fuit sacerdos dei altissimi et panem et vinum obtulit Gen. 14. Licet ritus alius sui sacrificii non legatur. Hebr. 7. 1. Item Abraham placuit deo sacrificando Gen. 17. Item Job qui non erat de gente Hebreorum offerendo sacrificia quesivit a deo Job primo. Et hoc intelligo de cultu sacrificiorum

corporum. Sed oblationum melior
aut cultus qui consistit in purita
te et devotione mentis omni tempore
fuit notus. Et propter hoc iudei pro
illis qui detraxerunt sacrificiis
que fiebant in lege que propter
ruditatem et novitatem fuerunt
populo iudaico qui nondum erat
capax sublimioris et divinioris
cultus conveniunt. Unde unum est quod ru
dibus et novitiis perfecta non ab
initio traduntur sed primo minima
quedam et levia et animo non gravia
quia in scola doctrine et in scola
virtutum paulatim proficitur ad ma
iora. Traditiones autem propheticorum [illegible]
valentes debent esse perfectis. Unde
aut proficiebat sacra eruditione
populus ille sic minora eidem
gradatim imponenda erant et
ideo doctrine legis successit
doctrina prophetarum et tandem perfecta
evangelica ultra quam non est per
fectio sanctitatis. Et ideo in adventu
eius quia predicta sunt venit media
que sufficiunt Heb. 7. 9. Et nota
quod sacrificia significabant peccata. 2 Cor.
5. Ipsum qui non noverat peccatum. Ro.
8. De peccato dampnavit peccatum. Et
2 Cor. 5. Eum qui non noverat
peccatum pro nobis fecit peccatum deus
pater. Et ideo crematio sive combustio
sacrificiorum et consumptio atque mors
morte et consumptione significabat
et efficiebat peccatorum. Et qui ea
immolabat facto vel verbo ut creditur
sic dicebat: sicut moriuntur et consumuntur
ista sic moriantur et consumantur
peccata pro quibus illa offeruntur. Et hoc
comprobat littera legis. Vel significabat
ipsos offerentes et hec debebat
esse offertorium intentio mortis sive
tremenda quia patiuntur hec animalia
supplicium meruisse me fateor
et per hec sacrificia veniam inde
peto. Sunt intentos valde congrue
sacrificiis que offerebantur pro peccato

et pro delicto. Et nota quod licet peccata
sint in cordibus hominum tamen tam
portant mori et consumi dicuntur
in aliis vel aliis sacrificiis sicut
quod aliquid scribi vel depingi
tur nomine eius vel figura
scribitur vel pingitur et sic signum
ibi fuit quod veritate. Hoc autem
notandum quod omnia ista sacrificia signi
ficabant corpus quod fuit verum
sacrificium in ara crucis patri
immolatum pro salute humani generis
et reconciliatione totius mundi obla
tum quo oblato carnalia sacrificia
cessaverunt. Quia revelata veritate
et instructo dei populo venientes
inutilia remanserunt. Heb. 9.
Iusticiis carnis usque ad tempus
correctionis impositis. Item quare
deus elegit sibi in lege offerri
de quadrupedibus oves boves
et capras in utroque sexu. Unde
quia licet sint magis vera victima
humano et apud antiquos preces
magis comedebat. Ideo in hiis
quibus magis utebantur magis
voluit participari et communiori homine
cum eis et de quibus largior erat
beneficentia dei erga illos de il
lis voluit sibi maiorem recognitionem
significari et honorificentius offerri.
Sunt ista inter alia sunt mansue
tissima et minori rebellione suf
finent mortem et non minori periculo
accidentium. Sed causa interfectionum
hominis animalium magis erant assue
ti quia eis magis utebantur. Et
quia magis familiaris hominibus
non ea voluit familiaria esse sibi
in sacrificiis honoris sui et cultus.
Sunt inter quadrupedia ista sunt
mundiora quia et mundis pascuntur
et corpore etiam mundicie sunt
munde et fructuose. Sed ista sunt
que fiunt totaliter utilitati ho
minis. Sed et vivunt et sine quibus
avis homines vivere possunt
sine omnibus aliis possunt. Hec

l animalia sola et solas fruges sibi
deus voluit primo offerri. Item
e. De volatilibus elegit sibi deus
offerri turturem et columbam quia
per turturem castitas vel vidualis
per columbam coniugalis castitas
signatur. sua consibilium a volati-
lium deus esse voluit mundum
mansuetum et utile. f. In quo eos
instruxit quales esse debeant
qui in sorte eius essent indi-
cauit. Et non quia deus precepit
in omni sacrificio apponi sal et
vocauit illud sal federis Leui-
tici 2o. quia in solis sacrificiis dei
ponebatur. et non in sacrificiis
ydolorum g. Mel vero apponi prohi-
buit quia ponebatur in sacrificiis
ydolorum Leuitici 2o. Animal vero
h. offerendum precepit esse absque ma-
cula sui corporis ut nullo membro
careret nec in membro vicium haberet
et hoc propter honorem dei. Nam licet
primo sanguinem hostiarum fundi
iussit et numquam comedi contra
consuetudinem ydolatrie. quia non
solum in sanguine animalium sed et filiorum
demoniis ymolabant. propter illud
psalmi. effuderunt sanguinem inno-
centem filiorum suorum quas sacri-
ficauerunt. Et hac oblacione deos
auctores et conseruatores vite sue
confitebantur qua feritate ydola-
trie eo plus debent abhor-
rere quo maior subieccio et
districcior seruitus eius cibos
sibi imponebatur. Et eo ipso
deberet esse illis horrori dii per
odibiles quia nutrimentum et sus-
tentacionem vite que est in sanguine
dii horrori ydolatre sitiunt et quia
hoc in morte sibi seruicium vi-
debantur intendere. Hec et fuit causa
quare prohibitum est comedere cap-
tum a bestia vel suffocatum. Secundum

Item assumpcio sanguinis et quod suffo-
catus modus quidam fuit demoni-
bus ymolandi. Ex quo aut legitur
sanguis pro anima est intelligendum quan-
tum ad ydolatriam tamen non animas fu-
as non posset dare ad comeden-
dum vel bibendum demonibus salua
vita corporis dabant quod habebant
quasi vitam animam et demones
sanguine habebat pro anima ymolatus
et hoc est dicere quia anima omnis vel san-
guis pro anima est ac si diceret sanguis
ymolatus pro anima est offerendus et
anima est in sanguine quia in eo comede-
batur et bibebatur sanguis a ipso
i. dyabolo cui ymolabatur. Ex quo aut sibi
retinuit deus adipem omnium sacri-
ficiorum et renes ac ventriculos
causa fuit vitanda ydolatrie De
Deutronomii 32. De quorum victimis
comedebant et bibebant vinum. Et ut
in sacrificiis deprauaretur gule et
ebrietas seruaret. Et ut deus
pinguiores oblaciones honoraret
pectusculum aut et armum dextrum
sibi retinuit ad vitandam ydolatriam
diuinacionis in spatula minima que
scapuldir begin nuncupatur nec in
pectoribus et spatulis possent. No-
k. tandum aut quod mortificatos sine
mactatos vel combustos animalium
vel corpora per quibus offerebantur etiam ipsa
virtute ad eundem ... a peccatis vel
ad gratie acquisitionem nunquam cum
aperit in deceptorem. vel aut prius
nisi aut placatori suo seu famoso
donatur. mortificatio aut animalium
in se placatorem non habet habent
deum sed ipse dicit nunquid manduca-
bo carnes taurorum psalmus. Non
enim habet quod placatur nisi utili-
tate ad reficiendum vel suauita-
te ad delectandum vel prositate
ad ditandum vel pulcritudine
ad ornandum. Et hec non sunt

placita tanto constat igitur quod illa sanctorum donatio sive illa devotorum vel obedientia vel gratiam offerentis deo hec sacrificia placuerunt quia non offerens a muneribus sed munera ab offerente placuerunt. 3. q. 1. in quibus. Item nichil odit eorum que fecit altissimus sed generaliter iniquitatem odio habuit. ps. Iniqua ergo fuit vita animalium deo odiosa sed vita plus vitiorum et ideo mortificanda. Mortificatio enim vitiorum placet deo et ipsa sacrat et sanctificat facientem. mortificatio autem vitiorum est ablatio sive desertio eorum vel recessus ab eis. Et hoc sacrificium deo acceptum. Eccli. 34. quia sacrificium salutare est discedere ab omni iniquitate. Et iterum beneplacitum est domino recedere ab iniquitate et ~~recedere~~ deprecatio recedere ab iniustitia. Mortificatio igitur spiritualium animalium hoc est vitiorum est ipse sacrificium iustitie quia deo facimus de nobis ipsis nos verissime iustificantes. Et iterum est sacrificium iustitie. i. iustificans dum iniustitiam in nobis mortificat et contigit. Quia igitur spirituali templo hoc est quod spiritualia sunt competenti non sunt localia sacrificia necessaria ad instructionem eruditorum vel ad emendationem et sanctificationem nec ad conservationem in dei honorificentia et cultu neque ad alimoniam sacerdotum cum aliis eis melius sit provisum nec deo sunt placita nec utilitati templi sui. pro quo facto spirituali templo hec tamquam inutilia superflua et honerosa sunt dimittenda et [illegible] interdicenda. quia eis potius non additur utilitati sed deponenda sunt et eis remotis nichil detrahitur. tota enim utilitas sacrificiorum est propitiatio creatoris que per sola

sacrificia spiritualia obtinetur. Et quare deus voluit munda sibi animalia occidi ad confirmandum quod munda sunt in hominibus velit vivere et augeri. cum et munda animalia sicut dona gratiarum et virtutum. Et inde quod non est mundum in hominibus quod non mundatur non exigat vel quod mundius esse non possit sicut legitur ipsa. Ge. quasi primus instruatur omnibus iustis. nunc et Apoc. ult. qui iustus est iustificetur adhuc. vel quia illa animalia et si munda erant. i. non polluta ydolatriis vel sortilegiis gentium. tamen habebant iudicias naturales quibus nunc immunditie nostre spirituales significantur ut in thauro cum fositas cornibus feriendi impositatem seu [illegible]itatem vel occidebantur munda animalia pro impetranda seu conservanda roboranda vel augenda iusticia. vel ut offerentes illi sacrificio audent quod non nisi inducti per spiritualem ignem et gladium posset ad dei consortium pervenire. quia per ignem et gladium primis parentibus ingressus est prohibitus paradisi Genesis 3º. vel quia sublimioris est significationis quod non poterant aliter deo vivere nisi morerentur. propter illud Galat. 2º. Vivo ego iam non ego vivit autem in me Christus. Sicut enim animalia in mortem corporalem efficiebantur pro deo sic et homines ea per huiusmodi mortem spiritualem tenentur in parte dei. Spiritua- 8
le sacrificium est unusquisque nostrum quod [illegible] nos offertur primo sanctificatione baptismali. quia per eam baptisamur deo oblati et sanctificamur et pro dei efficimur. Colos. primo qui eripuit nos de potestate tenebrarum et transtulit

nos in q̄cumq̄ filii sui. Et in sacrifi-
cium ē pena sine disciplina ꝑpe-
nitencie. vetera vicia mactantur ꝑ
disciplinam bona virtutum custo-
diunt et nec oriantur uel crescant vicia prauencio. Tercium est
ordo in quo singula virtus mactat
quod deo mactet et offerat. fides
mactat obnubilaciones sensuum
et intellectus et defectus peiorum et
heticarum et vanarum cogitacionum
et blasphemiarum. Timor dei mac-
tat concupiscencias carnis. ps. Confige
timore tuo carnes meas. Spes
E tocies et minas que sunt corporales
carnis et mundi. Caritas odia li-
tes rixas contenciones et iniurias
insup bella et sediciones et sic de ali-
is. Quintum in offensionibus. disciplina
oculorum mactat illicitos aspec-
tus. disciplina aurium illicitos au-
ditus. et sic de ceteris que ꝑ corpus aguntur.
Singule et virtutes offerunt deo
munera. fides intellectum purifica-
tum ab erroribus. Spes iocunditatem
affectuum eternorum. Ꝺeliquam agnum om-
nium uel cumulum bonorum salicet
in vita eterna. Caritas offert sa-
crificium quo cor addeci concremat-
ur seu assatur. et pietatem
ꝑ quam cor frigatur in oleo mi-
sericordie. dilectionem et adversitates
ꝑximorum et benignitatem et ꝑpera cor-
poris diuiditur que ꝑ desideriis et quasi
panis suauissimum deo offertur.
Hec sunt sacrificia de craticula
de sartagine de clibano. Leuitici
2o c. Sic spiritus contribulatus offert deo
sacrificium martirii spiritualis quo
gladiis peccatorum et vindictis repu-
gnat et punctionum mulieribus do-
lores suauissimos sustinet in se
ipso et gratissimos offert deo. Ex
parte sunt qui ꝑ vnaquaque virtute
offeruntur duo genera sacrificiorum. scilicet
vnum scilicet mactacio viciorum alterum
oblacio ipsius virtutis. Ex iis horum
patet in viro sancto disciplinato qui est
altare in quo non vacat a sacrificio
quia totam mentem ipsius implent
virtutes totum corpus eius con-
tinua opera virtutum dum totaliter
mortificatus est quantum ad vicia
totus deo oblatus est ꝑ opera virtutum
et dum in eo non superfluum nichil
fedum nichil inordinatum re-
linquitur. totus est in sacrificio. to-
tus sacrificium totus oblacio. cuius
exemplar est ipsius pendentis
in cruce in quo ut a mansio-
F nichil a sacrificio vacauit. Primum
ac principale sacrificium suum quo nobis ipsi-
tius placacio certa placet deo
Gen. 4. Respexit deus ad abel scilicet
primo et ad munera eius post.
3. q. 1. in quibus Secundum est sacrifi-
cium operum interiorum. ps. cor con-
tritum et humiliatum. et ita sa-
crificium deo spiritus contribulatus. Tercium
est operum exteriorum que ꝑ corpus
aguntur. et horum duo sunt genera
scilicet passiones et acciones. vnde sunt duo
genera sacrificiorum. scilicet passionum et
G acionum. Sacrificia passionum
patent in martiriis. Sacrificia ac-
cionum in operibus discipline
claustralis. inter que excellit
ordo tum ꝑ tribus suis quantum ad
pinguedinem deuocionis. doctrina
vero et predicacio quantum ad fruc-
tum. Verus enim doctor et predica-
tor est mactator et animalium
spiritualium. Job. 20. Concidat eum
et dicit. 10. macta et manduca.
mactatur autem gladio spiritus
quod est verbum dei. Ephes. 6. Apoc. gla-
dius in labiis corporis eius. Quartum sacri-
ficium nichil placatum est
nisi cum virtutibus uel cum gracie
coniuncto. sola vero sacrificia que
dicimus sunt cum virtutibus uel virtutes
ꝑ que hec sola placent deo et non

alia quae nullis aliis placa deo
ul placet deo Hec aut st que
offert coram karitate quae pla
sacrificia ecclie karitate .i. xpianis
ul xpiane placet deo q2 nil est
in hominibus q eos faciet ul sci
ficet nisi virtutes Ergo aut opa
que ex illis sunt quae una alia st
una sacrificia .ia alia faciunt ul sci
ficant offerentes una alia placet
deo ul placat deu Pdcta fac
ut grae hereticos iudeos sara
cenos & alios infideles q lra
libus sacrificiis tm inherent
Est aut agn9 d sacrificio corpis
ihu xpi in quo id ipe sacdos e
& sacrificiu q2 sacerdotale offi
ciu e sificato no ppletur n per
hostia ul sacrificiu que gra sci
ficator ppo impetrare nulla
aut hostia impetrare potuit n
ea quod ipe in ara crucis obtulit
& hec e ipe inet 2m q homo
sd dr Hebreos. Heb. 9. q2 semel
in psumatoe seculorum ad distruccoem
pcti p hostia sua apparuit Et
inf. 10. Scificati sumus p obla
cone corpis ihu xpi. Unde e i
xpm adueniens ex officio sacerdo
tali suscepto ad scificandum ppim
p hostiam & ita pz qd hic dicitur
Id ipe sacerdos est & sacrificium
Ihus xpus Eos illos q sacro
detrahunt p indignitate ministrorum
q2 no in minio sacerdotis fi in
uo pficitur creatoris .i.q.i. Intra
karitatem nc sacerdotis iniquitas
effectum impedit sacri. sd nc infi
rmitas medici virtute impedit
medicine Si quibus tm pficit ul
sunt indigne indicium sibi ma
ducat & bibit .i. Cor. 11. q2 sd
omnia munda mundis sic dia sunt
inmunda inmundis. ad titum primo
Heb. 8. Et io cu malus vitam
indigne accipit morte meruit
dit equus cu bonus devote mor
te sustinet vitam acquirit si de
gr plenius infra ibi vite fo
ret ordinatus & ibi 2m ela
ues ecclie Et hic dicit Ipse
q2 maior sacerdos sacramen
tados gnu humano & pnt & eciam
totius gnis humani sufficie
no poterat p pollucos in
mundas peccorum quibus erat ver
inquinatum Ille p maiore ad
uocatum ea totius gnis humani
agi ul expediri no poterat
p delictorum multitudine innumerabile
magne invesciale qui suffi
ceret advenia & gras impetra
dam Et io genus humanum indi
guit sacerdote p eterno & advo
to Heb .4. Item q2 nus alius
mediator poterat satisfacere
deo & sibi hoiem pacificare p
tot & tantas offensas gnis
humani si unigenitus dei q2
deus & ho est tanquam medi
ator potuit manum ponere
in ambobus Job. 10. Ihus xpus
est ne mediator q2 deus
& ho servans media equitate
s homi miseratorem deo debitum
exhibens honore ut nec nimis
honorans deu sum grae nc
nimis sum operacies deu ho
nore debito fraudaret Job. 10.
no e qui possit utrosque arguere
amanu ponere in ambobus Et
q2 no erat impossibile p maiore me
dicu totius gnis humani curari
lesiones multiplica atque mor
bos de hoc gn 2o qui & p salu
te humani gnis id ipe cui ul
deficere nichil e impossibile deus
ihus xpus tota eciam & vim

quemadmodum de ecclesia tamquam egrum ad
curandum in hospitali ministratione susce-
pit. Et ideo necesse est istum egrum visitare
quociens infirmitas requirit. Et hoc cum
ungentis et medicinis que curacioni eius
sunt necessaria. quociens igitur de medicamine
eterno agitur et sanacione eius inten-
ditur. necesse est saluatorem nostrum ad medi-
candum venire. Quia igitur ad hoc agitur mis-
sa et quia in eo fit ut cuilibet egro
medicamentum et sanacio uel sanitatis
beneficium impendatur. necesse est officio
misse corpus interesse. et hoc in eo
quod medicus. Sed non est medicus nisi
in eo quod est homo. Et ideo necesse est inter-
esse misse in eo quod est homo et in for-
ma humana et cum alabastro omnium unguen-
torum quod in cruce fractum est. Ap-
le. vel cum ipsa carne que est
cataplasma contra omnes dolores
et lesiones spirituales. et est antido-
tum fortissimum contra omnes humores
noxios viciorum. Est et cum sanguine
suo qui est sicut siropus illecte-
bris atque dulcissimus et tamquam
medicina liquida, valens contra
omnes animarum languores et imbecillitates
que duo velut medicina inuo-
luta sub nebula cum vino sub
speciebus panis et vini in ecclesia
katholica fidelibus ministratur. ut
sit dicitur. Quia tantum cibus panem
est et pollens mentis est pabulum
quo tua anima plenissime sacia-
bitur cum id in eterna felicitate
gustabit medicus qui corpus
et animam ut utrasque sanaret ~~et men-~~
~~te litargicam excitaret Et quia~~
~~omnium~~ primam caritatis arte confectionem
composuit qua egrotum sanaret
et mentem litargicam excitaret.
Et quia omnium quod erat in principio apud
deum et per quod omnia facta sunt quod caro
factum est et habitauit in nobis tamquam
cibum solidum non potat in for-
ma egrotus cuiuslibet ruminare
sub dulcissimo liquore confectum
tribuit ut in panis ac vini in
sacro liquore consumptum sorbilare.

Est sacrificium si queratur cui
vel pro quibus et per quo vel pro quibus
et qua et quare hoc sacrificium
cuiuslibet offeratur. Respondeo quod indi-
uidue trinitati deo et per ecclesiam
sanctam katholicam. scilicet pro omnibus or-
thodoxis qui sunt in unitate
fidei scilicet in remissione peccatorum et
pro beneficiis temporalibus spiritualibus
et eternis. Sed pro omnibus rogemus deum
quia licet hoc patet in ca-
none misse aperte. Pro quibus ibi tibi
reddunt vota sua deo viuo
Quoniam ibi pro ecclesia tua sancta ka-
tholica certum ibi communicantes
et memoriam venerantes. Et iterum
pro redempcione animarum suarum pro spe
salutis sue. Et licet offeratur generaliter
pro omnibus tamen specialiter pro quibusdam
ut pro prelatis et subditis et pro
circumstantibus. Quo modo patet quam
sit salubre offerre. ac missarum
officiis interesse. cum sacrifi-
cium pro circumstantibus et pro hiis
qui offerunt specialiter offeratur et
corpus illius. De quo dominus est
super ibi et tamen unigenitus
dei filius ihesus christus.

Contra illos qui negant sacramentum altaris. ii.

Corpus corporis et sanguis
in sacro altaris Contra he-
reticos qui negant sacramentum
altaris. Si queras ab eis quare
hoc negant cum tot auctores id
dicant. Dicunt quia est contra naturam. Respondeo
quod qui cuncta fecit de nichilo
potest unum in aliud mutare. Ergo
stultum est diffidere. quod christus
instituit. quod veritas ipsa affirmat
quod apostoli predicauerunt et docuerunt
quod omnes sancti attestantur. in qua fide
videmus viros religiosissimos
vitam finire et in eius veri con-
fessione finaliter sumunt viaticum

moventes. Hec ut vult corpus christi de
virgine natum et passum in cruce
ac sepultum quod resurrexit de
sepulchro quod ascendit in celum
et sedet ad dexteram dei patris omnipotentis quod adven-
turus est iudicare vivos et mortuos ut de consecratione
dist. 2 omnia. Et 2a quia hec dicit ibi
hic quod est panis qui manu sancti
spiritus formatus est in utero virginis
et igne passionis in ara crucis
decoctus. Hic est panis angelorum
qui factus est cibus hominum. unde pa-
nem angelorum manducavit homo et Sap.
16 panem de celo prestitisti illis
et Joh. 6 ego sum panis vivus
et panis quem ego dabo caro mea
pro mundi vita. Quare instituta
sunt sacramenta sacrificia atque
sacra

In sacramento sacra sacrificia
et sacra sunt tamen generaliter sunt insti-
tuta. Sacra ad sanctificationem
que necesse est ut sanctificemur. Sa-
crificia ad placationem que necesse est
ut iram creatoris declinemus aut
pacem eius et gratiam habeamus. Sacra
ad dei honorificationem que necesse est
ut ipsum creatorem cultu sibi pla-
cito iugiter honorificemus. Sacra-
menta sicut ipse cultus divinus qui maxime
in templis agitur et decoratur
vel sacra dierum festorum et ad festa
pertinentia. Sacrorum autem septem
sunt motiva. Primum processio inor-
dinate predicationis et corruptele homi-
num pervenit ad maiorem sacrorum sa-
crorum quod est celebratio misse. Se-
cundum est misse celebratio compe-
tens que significat in eo quod ibi continuus
temporibus exhibet. Tertium divinarum
laudum auditus et operatio. Quartum
ministrorum ornatus exterior. Quintum
ipsius templi ornatus et apparatus
Sextum signorum seu campanarum
pulsatio. Septimum exterior pe-
tior vel aque benedicte aspersio
tertium autem quod in sacris exterioribus

agitur figura est et representatio que
venerabilissima veritatis que in no-
bis debet esse nunc et que in futuro
nobis promittitur et continuenda
... Et propter hoc competenti figura
et silentio presto est mirandum ut
expressa silentio ad spiritualia pro-
moveatur. nisi non cognoscit non di-
ligit et nisi diligit non querit
et non querit non invenit. Indoc-
tis igitur hec sunt satis ad doctrinam
et eruditionem. Doctis autem ad
devotionem et incitamentum no-
tum hominibus sacra sunt virtute
sanctificandi vel sanctificandi licet
possunt adhuc ut sacrentur et sancti-
ficentur celebrantes. Quintum novum E.
quia sacrorum exteriorum multiplex est utili-
tas prima eruditio ad spiritualia
vel ad habitum expressam representationem
corporis faciunt in rudibus et in-
doctis. Secunda est iocundatio
eorum per quam et docti in amore
illorum et augentur et roborentur.
Tertia est imitatio et provocatio
interiorem exteriora ad amorem
et desiderium interiorum. Quarta
impetratio interiorum sacrorum
cum exteriora impetratoria sunt.
Hec autem est quia cultus dei altis-
simi sunt. Quinta est iocundatio
beneficiorum dei aut aliorum mira-
bilium qualis est representatio gesto-
rum domini et ... et
apparent in picturis et sculpturis
ecclesiarum. Propter predictas utilitates
omnia sacra instituenda sunt
non propter nulla debent esse sacra
preter ista que habent vel efficiunt
predictas utilitates. Sola autem F.
sacra catholice ecclesie habent hu-
ius utilitates. Et ideo hec sola dicenda
sunt sacra. Sexta est quia vera dei
cultus exterior necesse est sine
veneratione interioris obsequii. Et
ideo in hiis sacris pretiosissima

et preciosissima adhibentur ut sum-
mus decor excellentior summo deco-
re iuuat maiorem. Quare in
ecclesia cultus decoris est propor-
cionatus summo deo summe dignus
nunc et nunc vnus fuit cultus ipsi
decoris preter istum quo deus hono-
ratur in sola ecclesia christiana que
qui videt admiratur et diligit
eam propter quod dicit Domine dilexi decorem
corde confitetur deum esse non tam
humani artificii sed diuine reuela-
cionis et celestis misterii docu-
mentum. Secundo summus ornatus
eius summa reuerencia deo esse in
sacro altari vbi secundum hec dicitur
corpus et sanguis christi ihesu christi
a. Est in sacro altari. Quia sacra-
mentum est memoria passionis et mortis
christi quam tamen ipse mox consumpsit
tum illud instituit Luce 22. Nam
memoria nunc amicorum augeri solet
dilecto corpore ad maiorem et perpetuam
dilectionem. Hoc instituit sacramentum ut
tam in hoc sacro christum hominem po-
tentius tamquam ad passionem et mor-
tem ductum pro nobis ad ipsum am-
plectemur et pro ipso paciencius atten-
dens et ei affectuosius inuitamur.
Hoc sacramentum ideo ipse christus institu-
it heredibus suis nouum condidit
testamentum ut post mensa eius
bibant et edant in regno quod eterna
concessit. Hac institucione apostoli
sorti forma in verbis et materiis
signauit in rebus. Sed testatur
apostolus 1 Cor 11. Ego enim accepi
a domino quod et tradidi vobis. Hoc premittit
qui instituit ecclesie tradidit
celebrandum dicens Luce 22. Hoc est
corpus meum quod pro vobis traditur.
Hac institucione imperiti celebrant
iugiter per misterium quod semel
in precium est oblatum. Et hoc est
a terris ad celestia ingressus cor-
pus et sanguinem suum christus post

ceterum lege completa dedit apostolis
ut hoc sacramentum veluti vltimum testa-
toris mandatum artius memorie
commendaret. Nam nouissimum conde-
testamentum heredibus ait Luce 22.
Vos estis qui permansistis mecum in temp-
tacionibus meis. Et ego dispono vobis sicut dispo-
suit mihi pater ut edatis et bibatis super mensam meam
in regno meo. Hoc testamentum est
eternum sed eternum quod nouissimum
quod secundum dicit apostolus Hebreorum 9 nouis-
simum hominis testamentum mole-
preuenit quod testatoris morte
b. firmatur. Sic gratia que per alios
cibos non fuit hoc sacramentum corporis
christi qui hoc instituit. Vnde quia
adhuc ut christus videret legalia
in sua morte finiri ac noue
legis sacra substituit post
typicum pasca quod erat tunc pri-
mum ~~quo aut ordine~~ sacrificium
instituit eukaristie sacramentum quod est
ipse christus perpetuum. Quo aut ordine
postea sumatur docens apostolus
corpori et successoribus reseruauit
quibus commisit ecclesiam disponendam
a quibus est ordinatum ut a ieiu-
nis sumatur contra singulari reue-
rencia a cibis aliis discernatur. Decretum de consecracione
distinctione 2. Liquido apparet non quod beatus pe-
trus antiochie missam dicitur cele-
brasse in qua tres orationes in pri-
mordio nascentis ecclesie dicebantur
reliqua vero diuersis temporibus et a diuersis
patribus leguntur adiecte secundum quod cre-
scente cultu christiane religionis visa
sunt decencius conuenire. De consecracione distinctione
vltra. et. ll. d. ceterarum quibus nes-
c. ciat. Est in sacro altari. Sacramentum
in tribus consistit in rebus secundum proprie-
tate. In forma secundum similitudinem. In verbis
secundum interpretaciones. In sacro alta-
ris est res corpus christi et sanguis
sine corpus et potus. Vnde hoc est
corpus meum. Hoc est sacramentum
pietatis signum vnitatis vinculum

caritatis. qui uult viuere accedat
et credat in corpore cibum quem et
potum societatem intelligere corporis
et membrorum quod est ecclesia in predesti-
natis de cons. di. 2. Item sacrum. In
sacro altaris in quo sunt tria scilicet per-
sona que sit sacerdos ab episcopo ad
hoc officium proprie consecratus. et materia
panis et vini cum aqua mixta
et verba que a sanctis patribus in canone
sunt expressa. a fidelibus integro cor-
de sentientis de quibus dicitur de cons. di. 2. pa-
nis. Item hoc sacrum est panis unitatis
vinum caritatis. aqua fidelitatis
panis propter corpus. vinum propter animam. aqua ad
[illegible] sed infra plenius dicitur
panis debet esse de frumento. vinum
de vite de cons. di. 2. In sacro quod
corpus comparat se frumento dicens
Ioh. 12 nisi granum frumenti etc. et
viti Ioh. 15 ego sum vitis vera
sed non racemus vue. ut granum [illegible]
frumenti debet offerri [illegible] vel expressum
in vinum vel redactum in panem
de cons. di. 2. cum omnes. ubi errores
plurimi reprobantur. Item
ad presbyter accepit panem et cali-
cem inter sanctas manus suas. sacer-
dos [illegible] panem et calicem in ma-
nibus accipiens utrumque per crucis
signaculo benedicit. et quotcunque
sunt ibi oblate tamen nisi in vino
corpus christi omnes sunt hostie con-
uertuntur de cons. di. 2. quid sit sanguis.
singuli. Item in sacro altaris sa-
cramentum altaris dicitur officium misse
quod in eo offertur fidelibus per ministerium
sacerdotis qui fungitur vice media-
toris inter deum et homines preces sup-
plicationes quoque ac vota transmittit
altissimo. et ideo sacrum altaris
dicitur oblatio cuius suauitatis odore
nidus redolet et qua fetor eius
fugatur. Item dicitur sacrificium in eo quod
est efficacia reconciliationis ad deum

et placationis et [illegible] hominis
auxilium. Item dicitur sacrum in eo
quod est efficacia sanctificationis et sacra-
mentum sanctificatum quo nobis sancti-
ficatus est et sacratus. Item dicitur mis-
terium in eo quod secreta et re-
condita hic dispensantur. Item dicitur
eukaristia id est bona gratia quod ut
melius corporis et sanguinis christi
i. q. i. multi. Item mensa dicitur in
eo quod est refectum et corpora re-
fectorum sunt [illegible] quo
angeli et homines reficiuntur. ibi-
que eterne vite fercula minis-
trantur. ibi preparatur et dispen-
satur per manus ministrorum christi
et dispensatorum ministeriorum dei
panis qui de celo descendit et
dat vitam mundo. Item dicitur [illegible]
sacra in eo quod sanctificat eos
[illegible] communicationis sui [illegible]
Item causa totius ecclesie et singulorum
ventilatio [illegible] per dispensatorem
et oblatorem. Item medicamen totius
corporis ecclesie quod est medicine
spiritus exhibitio que sanat
omnia Sap. 9 et 16. Item dicitur
viaticum quod reficiens in via
deducit ad patriam. Item dicitur missa
eo quod celestis missus ad conse-
crandum et viuificandum corpus ad-
ueniat iuxta dictum sacerdotis. vel
dicitur missa a misso christo qui de
se dicit missus sum ad oues
Mt. 15. Item Luce 4 aliis ciui-
tatibus oportet me euangelizare reg- §.
num dei quia ideo missus sum. mis-
sus est christus nobis a patre cum
esset nobiscum per incarnationem. precatur
patri a nobis ut intercedat pro
nobis ad patrem per passionem. Item
nobis a patre mittitur in sacro
sanctificationis. precatur patri a nobis
per oblationem. Hec una placata est
idonea et sufficiens missio

sunt legato ad placandas inter deum
et homines inimicicias et offensas
remissi ad nos a patre qui consecratur
panis in altari. sed post consecrationem
illud ad patrem mittimus ut inter-
cessorem pro nobis. Unde et ipso dicitur
E. Ite missa est i. ite sine mora et iam
tandem post ista hostia i. Christus
que missa est ad patrem pro nostra inter-
cessione. Hec omnia intellige quantum
est in virtute et sufficientia ipsius mis-
se et si non in efficacia impedi-
ente quandoque peccato. Vel dicitur ite mis-
F. sa est i. redite ad propria quia oblata
est hostia salutaris. In sacro
altaris inter sacra legalia et
evangelica hec est differentia quia illa sig-
nificabant tantum. hec autem signant
et iustificant. Unde non quia sacramenta
ad curacionem hominis ab inicio generis
et usque in fine seculi perdurabunt
sed alia fuerunt in lege nature alia
sub lege moysaica sive scripture
alia sub gratia et hec sunt priora
posteriora tamen significatione evidenciora
et effectu quoque digniora
In lege n. nature fuerunt oblaciones
sacrificia et decimaciones In lege autem
scripta inducta est circumcisio
super addita est expiacio et super-
adiecte oblaciones decimaciones et
sacrificiorum distinccio multiformis
In lege autem nova sunt sacramenta
numero pauciora. utilitate poci-
ora. virtute efficaciora. et venu-
stacia digniora. in quibus est
impletio simul et evacuacio omnium
aliorum. Illa n. precesserunt et presup-
ponunt adhuc sicut via ad terminum
ut signum ad signatum. ut figura
ad figuratum. et ut imperfectum redu-
G. citur ad perfectum. Sacramentum quoque
quandoque large sumitur et omne signum
rei sacre sive sit sacrum sive non
et quoque sic signa legalia sacramenta
dicuntur. Quandoque stricte sumitur
sacramentum dicitur solummodo sacrum signum

Item sacramentum active dicitur et passive
quasi sacrum signans vel sacrum sig-
natum. Primo quod sacramentum accipitur pro signo
rei. Sacramentum dicitur a sacro et signo
quasi sacrum signum. Secundo quod accipitur
pro re signi sacramentum a sacro et
secreto quasi sacrum vel secretum
H. Et in sacro altaris sacramentum est
invisibilis gratie visibilis forma. Augustinus
de consecratione di. 2. sacrificium. Sed unde et
in sacro altaris sit sacramentum et
res sacramenti dicitur de consecratione di. 2. hoc
est quod dicimus et de consecratione de tali mis-
se et sacro cultu tamen matthei.
I. distinguendum ubi dicitur quod tria sunt in hoc
sacro distincta. s. forma visibilis ve-
ritas corporis et virtus spiritualis.
forma panis et vini. veritas carnis
et sanguinis. virtus unitatis et cari-
tatis. Primum oculo cernitur. secundum
animo creditur. tertium corde percipitur.
Primum est sacramentum et non res. tertium
res et sacramentum. sed signum est sacramentum
tantum rei. tertium non res tantum
sacramenti. Secundum autem est sacramentum unius
K. et res alterius. Nam forma panis ve-
rum corpus quod significat. verum
quod continet et signat et misticum
quod signat et non continet. Sicut
n. unus panis ex multis granis con-
ficitur et vinum ex multis acinis
fit et corpus Christi ex multis mem-
bris componitur et unitas ecclesie ex
diversis personis consistit. Unde dicit
apostolus 1 Cor. 10. unus panis
et unum corpus multi sumus de
L. consecratione di. 2. Quia passus vinum aut
ingustatum liquet aut rubet simili-
tudine sanguinis imputat. Unde
talet aut redolet proprietatem
innuit caritatis. Nam vinum et sangu-
is efficit et excitat caritatem
et cor libentis exhilarat et
dilatat. propterea quia sola corpus
et sanguis Christi est sacramentum et res

sed altius sacri res et altius rei et sacramentum. Est ii. res sacramenti invisibilis que continetur et significatur. et est sacramentum unitatis ecclesie quam efficit et significat. de con. di. 2. Quia passus

A. Si queratur quid panis corporis aut quid vinum sanguinis sacramentum cum post consecrationem non sit in altari panis aut vinum. Respondeo cum non sit non est rei alicuius sacramentum ut species que videntur sit consistit ex granis vel acinis quae postquam non est acinis sed sola. Concludit quod sacramentum in eo consistit similitudine in quo rei similitudinem representat. et ideo species panis et vini sacramentum est corporis et sanguinis non propter vocem rei significate sed et vocem rei gerunt de con. di. 2. species et similitudo et ad hoc est quasi dicitur et cetera vinum. Et

Si queratur quare super cultam plenissime consecratam adhuc signa benedictionis ponuntur aut aliquid consecrationi perfectum. Primo quia certa subiunguntur in canone que videntur nunc quod nondum sit tunc plene consummata. Concludit potest quia in canone verba per prius proferentur ad cultam consecrandam. Signa vero ad historiam recolendam. Verbis vero utimur ad consecrandum panem et vinum in corpus et sanguinem Ihesu Christi. Signis vero utimur ad recolendum ea que gesta sunt circa Christum per ebdomadam ante pascha. Non videtur quod id ea que predicitur debet subici in fine canonis quando in eo consecratio consumatur. Sed quando impedisset ordinem historie recolende. Quod fuit gestum in medio recoleretur in fine. Proinde canonis ordinator ut ordinem servaret historie calicem id quod pridie quasi cor in medio collocavit de hoc infra calicem ut accipiens de suo quod ipse accepit dicunt ne que sentiretur intelligatur procedere et in figuram quia sepe sic ut quod narratione succedit intellectu precedat. Unde prima quod sentitur consecrationem non pertinet ad cultam consecratam.

B. Et in sacro altaris in quo notabiliter tres res veteris testamenti tangit in canone nominantur Abel qui efficaciam offerebat. Abraham qui proprium offerebat filium. Melchisedech qui appruciam offerebat pane et vino suis sacrificiis signavit.

C. Et in sacro altaris in quo fiunt septem vicibus cruces ut circumsignationes. Prima vice ter ubi dicitur hec dona hec munera hec sancta sacrificia propter trinam Christi traditionem que facta est a deo a Iuda et a Iudeis. Secunda vice quinquies ubi dicitur quam oblationem tu digneris facere benedictam ascriptam ratam ut fiat corpus et sanguis. propter quinque personas venditorum venditi emptorum scilicet sacerdotum scribarum et phariseorum. Tertia vice bis ubi dicitur accipiens panem benedixit. Similiter et hunc preclarum calicem. Et hic agnus benedixit propter benedictionem panis qui transubstantiatur in carnem et vini quod transubstantiatur in sanguinem. Quarta vice quinquies ubi dicitur hostiam puram hostiam sanctam hostiam immaculatam panem sanctum vite eterne et calicem salutis perpetue. propter quinque plagas duarum manuum et duorum pedum et unam lateris. Quinta vice bis ubi dicitur sacrosanctum corpus et sanguinem propter vincula quibus ligatum est corpus et flagella quibus illusus est sanguis. Sexta vice ter ubi dicitur sanctificas vivificas benedicis propter crucifixionem que facta est hora tertia linguis iudeorum ter clamantium crucifige eum. Septima vice quinquies

ubi dicitur per ipsum et cum ipso et in ipso est
deo patri omnipotenti in unitate spiritus
sancti ter super calicem. Per 3s vero cruciatus
quos corpus sustinuit scilicet passionis
compassionis et conpassionis. Et bis in
latere calicis propter aquam et sanguinem
que de latere eius fluxerunt. Inter
has septem vices sacrificium signatur
duabus vicibus bis et duabus vicibus
ter et ter simul undecies. Quinquies
quinque que sunt simul 24. Qui numerus
per se ductus propter in senarium reducitur
si ducatur in infinitum quotiens cum
multiplicetur cultat sacrum per
unum est sacrificium. Item in sacro
altaris in quo quinque sensus corporis
occupantur visus auditus gustus o-
doratus et tactus. Circa colorem sapo-
rem odorem fractionem et susceptionem. Si
perdat credo in spiritum. Quia spiritus
vivificat credo non prodest aliquid
ut quinque sensus anime spirituales re-
ubeant visus intelligentie auditus
obedientie odoratus discretionis gus-
tus delectationis et tactus operis. De
quibus dicitur in evangelio. Domine quinque
talenta tradidisti michi. Sed et binarius
et ternarius hic concurrunt sacro sacramentum
tantum et sanguinem. Ternarius propter panem
vinum et aquam. Binarius propter duplicem
modum edendi sacramentalem et spiritualem
sacramentale sub specie panis et spiritua-
le in fide cordis. Ternarius propter tria
que sunt in hoc sacro distincta
videlicet forma visibilis veritas corporis
et virtus spiritualis. Forma panis
et vini. Veritas carnis et sanguinis
virtus unitatis et caritatis. Ut ita
ternarius per binarium. Fides trinitatis
per dei dilectionem et proximi operetur.
Item in sacro altaris. Quia non debet hoc
sacrum alibi fieri quam in altari
ab episcopo consecrato. De consecratione distinctione 1. C.
1. Et est hic contra Waldenses et
alios qui credunt se posse co-

ficere in domibus suis sine altari.
Contra quos de consecratione distinctione 1 et de sacerdotibus
et sequentibus aliis contra. E. Vi-
cinius contra. Videndum quid sit altare 10
et unde dicatur et a quo sit institu-
tum et qua ratione et qua forma consti-
tuendi a quo consecrandum et ad quam et
utilitas est altaris. Quid est altare
et que officia eius

Altare non est divini honoris ti-
tulus et incolatus ignis
dei. Purificatorium offerendum
et oblatorum sanctificatorium. Spiritua-
lis receptor et quasi mensa. Per
que patet quod officia altaris primum
est dei honore et incolatus inge-
re spectantibus. 2m ut in eo et per
illud pariter deus ad ipsum fugi-
entibus et in eo adorantibus. 3m est
sanctificare munera et offerentes in
eo. 4m refectio atque quasi spiritua-
lis. Per mensa non altaris est tunc
sacietatis mensa et accipitur et
significatur. Altare est locus ubi libatur
ad sacrificandum deo spiritualiter dedi-
catus. Unde in genesis 28. Ubi Jacob
a sompno evigilans ait Terribilis
est locus iste et tulit lapidem F.
que erigebat in titulum id est in
altare fundens oleum desuper unde
cum altaria consecrantur crismate per
unguntur de consecratione 1 distinctione 1 et capitulo
altaria. Item altare est locus terribilis
quia ibi vidit Jacob scalam et ange-
los ascendentes et descendentes et
dominum innixum scale. Quia dum in al-
tari filius immolatur dei quasi sca-
la paratur per quam ad contemplandum ce-
lestia ascendatur. De consecratione distinctione 2.
Quid corpus in fine. Quia in ipsa
immolationis hora ad sacerdotis vo-
cem celi aperiuntur. Chori ange-
lorum assunt. Summa imimis sociantur
et unum cum corpus hic corpus in altari
videtur ante oculos sacerdotis et

2 duabus vicibus quadres septima bis

D.

E.

in celo rapit' misterio angelorum de
cons. di. 2. quid sit. hunc scale misterio
sat dum demones et fantasmata
errorum hereticorum et incredulos de-
riciendo et fideles ut secure ascen-
dant confortando. si dicat ego fir-
miter teneo scala ne cadas et
ut securius ascendatis primo in Joh.
10. per me si quis introierit sine
ascendit saluabitur et pascua in-
ueniet. Est altare locus terribilis
et iudicialis unde 1. Cor. 11. qui
accedit indigne iudicium sibi
manducat sententie mortis de cons.
di. 2. quid est. Christum manducare et
reus erit sanguinis domini. sicut in-
dās proditor siue lese maiesta-
tis committit de cons. di. qui sce-
lerate timor est. Est altare
locus ad sacrificandum specialiter de-
dicatus unde dicitur Exo. 20. altare
facietis mihi. Quod est ad honorem meum
non alterius. Altaria ut et sacrificia
et templa deo specialiter dedicantur
licet aliquando sub alicuius nomine sancti
dedicentur cum ibi eius reliquie
reconduntur. de cons. di. 1. placuit. Est
altare et mensa quia ubi sacramenta
diuina conficiuntur et sunt diuina uero
ut sancta corda fidelium. Est altare
est pulpitum per et quasi caput ecclesie
et ideo si motum fuerit ecclesia iterum
consecratur. de cons. di. 1. si motum
corpus ut remoto est caput cor-
pus remanet prophanatum. Est
altare quasi alta res quod est alta
re et misterio profundissimo corporis
quod ibi agitur ut infra dicetur
in abolitum ... cum uenie sue qui
cum astans plebs offerentes
uideat et oblata. Unde et dicitur
altare quasi alta ara. fuit autem
institutum a deo unde Exo. 20.

et 21. Primo autem Noe Gen. 8. Abra-
ham 27. Gen. 12 et 22. Jacob Gen.
28. Et quidam alii ante datorum legis
altaria edificauerunt sicut est in si-
gura ut sciant de qua materia
sit altare construendum. Nota quod cum
deus legem dedit in uoluntate
hominis posuit de qua materia fieret
altare. cum enim dixisset Exo. 20.
altare de terra facietis mihi statim
adiecit quod si altare lapideum
feceritis non edificabitis illud de
sectis lapidibus. Et de inde est
quod de uno lapide sit mensa
altaris ut significetur quod non fiet
diuisio fidelium et scismata ut
errores 24. q. 1. Scisma. Item
ante legem Jacob erexit lapidem
in titulum et post Josue de duo-
decim lapidibus de iordane
sumptis. Josue 4. Ideo quibus
quod altare sit de lapidibus
construendum maxime cum et figura
representet qui est lapis abscisus
de montibus. Dan. 2. in quo summo
angulari lapide Christo Jesu omnis
edificatio constructa crescit in
templum sanctum in domino. Ephes. 2.
hic est lapis quem reprobauerunt edi-
ficantes. Ps. et 1. Cor. 10.
contra autem ... de cons.
di. 2. ... Quod autem altare de-
bet lapideum non aliud construendum
de cons. di. 1. altaria si non sunt
lapidea. altare non de terra et non
de sectis lapidibus uoluit sibi
fieri deus in lege. Exo. 20. ut
ab egiptiorum ydolatria reuocaret
qui de sectis lapidibus edifica-
bant altaria idolis et figuras
et sculpturas faciebant in eis
et plantabant arbores iuxta ea
et hec singula deuocabat ut
amenitate locorum ad idolatriam

prostraverunt gradus et fieri ad
altare prohibuit. Et eandem causam
quia gradus habebant ad altaria in-
dolorum, in quibus singulis singu-
las statuas et genuflexiones faci-
2 ebant. Altare debet esse quadrum. Exo.
21 et 28. quia significat Christum qui in
divinitate stabilis manens dat
cuncta moveri. Forma enim quadrata
stabilitatem ostendit. Unde et civitas
celestis quadrata legitur. Apocalypsis
3 21. Et altare debet esse ornatum Exo-
di 28 ut in eo sed in domo
dei subiiciunt vigilie seu a suis
laboribus vacent. Apocalypsis 12 et
21. Unde cum consecrantur altaria in eis
sanctorum reliquie reconduntur. De consecratione
distinctione 1. De fabrica placuit. Et al-
4 tare sit ab episcopo consecrandum. De consecratione distinctione
1. Et primo decimo non aliis et sec-
cuntibus quoque aliis etc. Faciendum
est altare adhuc ut in eo offerantur
holocausta et pacifica. Exo. 20.
Et Iacob construxit sic decimas et
hostias super altare quod erexerat
oblaturus. Gen. 18. Modo autem offertur
veritas que figurata fuit per sacrificia
veteris testamenti, et offertur in altari
sub speciebus panis et vini. Christus qui
hic datur ut est alibi offerendum ut
dicitur de consecratione distinctione 1 c. solo. Et talis non
§. presbiter. Est autem inestimabilis uti-
litatis altaris quia ibi offertur sacri-
ficium quod liberat a penis et tribu-
lationibus, ab infirmitatibus anime et
corporis et a purgatorio, et dat vitam
eternam. Exo. 20. Ubi ait dominus
cum sacrificaberis in omni loco nominis
mei veniam ad te et benedicam tibi.
Ad idem 3 Regum 9. Nichil enim est
deo magis gratum vel magis acceptum ci-
vibus et defunctis magis placabile
quam sacrificium est altaris ut dicitur de consecratione
distinctione 2. Cum omne, et c. Nichil preterea

Sacrificium laudis honorificabit
me. Per hoc enim sacrum abluimur a
peccatis nostris, ut dicitur Apocalypsis primo: qui di-
lexit nos et lavit nos a pec-
catis nostris. Et per hoc sacrum cor-
poris et sanguinis Christi in altari cot-
tidie pascimur et potamur, ab-
luimur et sanctificamur, atque unius
summe divinitatis participes effi-
cimur, et ideo est cottidie omnibus
E. offerendum. De consecratione distinctione 1. Vivam. Propter
quod forma panis sub qua est corpus
Christi in altari dividitur in tres
partes ad representandum triplicem
statum corporis Christi vel ecclesie mysti-
ci. Una representat statum quem
habuit post mortem, vel fideles qui
iam resurrexerunt, et eos qui iam
de purgatorio exierunt. Alia re-
presentat statum quem habuit ante
passionem, vel ecclesiam militantem. Ter-
tia representat statum in quo fuit
cum iacuit in sepulcro, vel fide-
les qui adhuc in sepulcris iacent
sed qui nondum resurrexerunt. De
F. consecratione distinctione 2. Triforme. Cuius autem
utilitatis fuit quondam sanctis pri-
mis, nemo est qui valeat expli-
care. Historia patet de Noe. Gen. 8. et
9. et pro toto de Abraham Gen.
22 et Iacob Gen. 28. Exponunt
heretici quare facimus altare de sectis
lapidibus non de terra, dicentes nos
facere contra preceptum dei. Exo. 20. Et
quare per gradus ascendimus ad altare
quod etiam est contra preceptum. Exo. 20. Re-
spondeo quia lex spiritualiter intelligen-
da est. Ro. 6 et 1 Cor. 10. Omnia
in figura contingebant illis, et ideo
nos spiritualiter de terra facimus cum
credimus Christum assumpsisse carnem
humanam de Adam, qui de limo terre
formatus est, cum corpus de hoc
altari dicitur Heb. 13. Habemus altare

de quo ecclesie non loquitur, sed de materiali et
consecrati. Istud altare dicitur a nobis
fieri non quo ad essenciam, sed quo
ad eius credenciam. Secundo dicitur Christus
constare in cordibus fidelium non per
essenciam sed per fidem. Extra de consecratione c. Ec- A
clesiis uero facimus de sectis lapi-
dibus altare, quia ipsi secti sunt
et sequestrati ab eadem dei sancta, et
ipsi per gradus ad altare ascendunt, quia
credunt Christum secundum morem filio et
filium morem prius esse. Est in sacro
altaris quod significant ea que ponuntur
in altari, sed prius usus. Glosa consecratio
tumuli quia tribus lapidibus, quia pate-
na sed est figura sindonis officium
candida bissus sed corporale et
ideo non panno tincto et puro
lineo celebratur. De consecratione d. i c. Con-
sulto. Quare corpus Christi continetur
sub speciebus.

Sub speciebus. Species est forma B
visibilis figuratus continens et
colores sub quibus speciebus
corpus Christi continetur. Quia non potest com-
plexum intueri ut obnubilatio
nec lumine in conspectum concipitur
nisi in testa. Quia sicut infirme
pupille leduntur ex intuitu so-
laris splendoris, vel altius ni-
mie claritatis sit imperfecte men-
tes ex conatu intuendi ea que
sunt modum excedunt. Sub speciebus
panis et vini tenet species uo-
calia uero quam ante fuerunt, sed se-
cundum sensum dicitur non quod tunc esset
sed quod ante fuerat. Extra 26. Panis
contra Artotiritas qui pane et ca-
seo offerunt. Vini contra Aquarios
qui in aqua offerunt in cali-
ce sacri. 2a q. ultima. Et uida-
tur contra illos qui offerunt lac.
De consecratione d. 2. Cum omne crimen repre-
hendunt nos heretici quia non impo-
nimus sal in sacro dicentes quod

facimus contra duo testamenta. Contra vetus
Levitici 20 ubi qui oblatio fuerit
sale condietur. Item dicitur: Omnis
victima sale salietur. Concludere quod
salis nomine sciencia uel sapiencia de-
signatur. Ad Coloss. 4o: Sermo uester
in gratia sit sale conditus. Nobis
autem officium dei sapere in
sacro altaris id est corpore id est Christo in
dei virtute et dei sapiencia.
Utrum ex alia materia quam hoc possit C
confici sacramentum. U.
Sub speciebus panis et vini sig-
nificatur utrum ex alia materia
possit confici. Utrum in car-
ne alia et in carnes magis
conueniunt cum carne et effectu sa-
cramenti, quia in typo huius sa-
cramenti processit caro agni. Sed
hoc quod in ueritate debet esse caro
materia. Ad quos videndum quod in
hoc sacro attenditur elegancia
materie. Malach. primo. Et dicitur ibi
debet esse vera caro ex qua cessat
figura. Et non quia una eius D
sacramenti necessitate assimilanie
reputantur. Et ab institucione
vini et bucellis. Et ideo cum panis
frumenti maiore congruencia
cum refectione elegantiori spiritu-
ali. Et in hoc Christus instituit
hoc sacramentum. Ideo oportet quod sit materia
huius sacramenti panis frumenti, quia
se comparauit frumento Joh. 12:
Nisi granum frumenti. Non debet fi- E
mixtura uel aliquod signum se-
parationis, quia in hoc sacro significatur
et efficitur unio corporis Christi
mystici cum capite. Et ideo non
debet esse ibi signum separationis, quia
contra veritatem sacramenti esset, cum F
sit signum unionis. Et sub
speciebus panis et vini, quia in usu
humano ad congruentiam sunt vitalis

et affectus ad fruicionem summe boni-
tatis nati sunt · cognicio autem et fruicio
spirituales sunt questiones · ad quiescendum
igitur in veritate et bonitate nati
sunt quia veritate intellectus et affectus
quare veritatem summam veritatem esse
sunt quiescibiles intellectus humani · et
primam bonitatem esse sunt quiescibile
affectus humani · sunt autem quies-
cibiles unigenitus veritatis summus pa-
nis est et summus cibus · summa autem
bonitas et summa veritas est deus
et ita patet quod deus est panis et ci-
bus anime humane · Cum igitur anima huma-
na creata sit ad quiescendum super
panem · oportet ut sic illi manducabile
exhibeatur cum sit impossibile filios
adhuc parvulos quiescere panem
vite in soliditate sue forme
sed nulla forma potest esse quiescentior
panis spiritualis et invisibilis quam
forma corporalis panis et visibilis
quia vehementer similitudinem panis
ad panem et refectionis ad refectionem
quia quando etiam in nomine quiescat ut
utrumque panis et utrumque refectio no-
minetur · Ideo intelligibilia non spiritua-
lia conspicienda est via quanti homini
per similitudines quiescentiores vehe-
mentiores et efficaciores · Et ideo
summus paterfamilias nobis ut
filiis parvulis ministrat cibum
et potum vite sub speciebus panis
et vini materialis et visibilis · sed idem
panis vivificus in soliditate
sue forme et veritatis nunc datur
fratribus et angelis et sanctis ani-
mabus que ad corporis consortium sunt
assumpte · et adultis filiis et
perfecte etatis et nobis dabitur
in mensa retribucionis eterne cum
occurremus in virum perfectum in
mensuram plenitudinis christi · ad Ephes.
4°. Sed quomodo panem saciatur
angeli per speciem in patria et ho-
mines per fidem ne deficiat in

via Iude lac sugit parvulus vir
cibo solido pascitur angelus · ci-
ves patrie celestis saciantur adi-
pe illius frumenti · Cum autem
sit adhuc peregrini et exules con-
tenti sunt cortice frumenti nobis
sub sacramento velato quod eis facie
ad faciem revelatur · nobis primi-
cias quasdam porrigit suc
dilectorum illis plenitudinem conpli-
cet perfecte sacietatis · Quare
autem corpus christi non sumitur in for-
ma humana dicitur de q. 2 · forte
quia sit ad augmentum meriti fidei
cum ibi aliud cernitur et aliud
creditur ut fides locum habeat meritum
cum humana ratio non prebet ex-
perimentum Ioh. 20 · beati qui non
viderunt et crediderunt · Et ad fovendum
scrupulum ne abhorreat animus
quod cernit oculus · quia non est consue-
tum carnes crudas manducare
vel sanguinem humanum potare de
q. 2 · quid sit in fine · Et
ad ridiculum vitandum ne insultet
paganus cum id agit christianus ut
ita veritas adsit et ridiculum
absit de q. 2 ultimo · Sumitur
autem sub speciebus panis et vini
quia sicut per ceteris cibis et potibus
corporalibus panis corpus confortat
et vinum letificat cor hominis
Ita corpus christi et sanguis per ceteris
cibis et potibus spiritualibus inte-
riorem hominem reficiunt · In his
enim duobus est perfecta refectio sicut
ipse dicit Ioh. 6 · Caro mea vere
est cibus · Preterea in corpus ecclesie
per ceteris sustentatur et spiritualiter refi-
citur et letatur · panis et vinum in
sacrificium offeruntur ut ostendatur
quod christus naturam humanam totam
assumpsit ut totam redimeret ·
panis refertur ad corpus quia
reficit et quia transit in corpus

vinum ad aiam qz vinum letificat
cor et qz transit in sanguine in
quo est sedes aie. Et qz hoc sacra
mentum est ad unionem ad salutem cor
poris et aie ideo apponitur utraque spe
cies sub una tamen specie sumitur ad al
terius tamen salutem pertinere videtur
et ideo sub consueta specie eduli sum
ut sensus foveatur in usu et fides
edificetur in alto. Fovetur nam sensus
dum solita percipit. Edificatur fides
in eo quod videt quale sit id quod
non videt quo ostat sumitur etiam
sub utraque specie ne videatur divisio
fieri sacramenti de con. di. 2. Co
A. primo. Et non quod sicut panis ex
multis granis attritus inter duas
molas et aqua conglutinatus et
igne decoctus. et sicut vinum ex
multis racemis et acinis per pres
suram torcularis compressis. Sic
corpus christi quod est ecclesia ex multis
fidelibus molis pressurae et timoris
actis et caritate iunctis aqua
baptismi dealbatis et igne tribula
tionis seu penitentie decoctis de con.
B. di. 2. passus. Item sub speciebus
panis et vini. sub utraque specie sumitur
totus christus de con. di. 2. Com
primo. nec plus sub utraque nec
minus sub altera tantum. sicut de manna
dicitur quod qui plus collegerat non
habuit amplius. nec qui minus pa
raverat habuit minus. Exo. 26.
et de con. di. 2. nisi per. Et non
quod sub utraque specie christus totus
sumitur non tamen fit conversio panis
nisi in carnem nec vini nisi in
C. sanguinem. Et non dicitur dici duo sa
cramenta si vinum qz sub utraque specie
sumitur idem de con. di. 2. In christo
semel quid sit sanguis. necessitati
itati sacramentum qz benedictio non re
petitur propter causam premissam et sic
non est contra quod dicitur de iteratione
misterii de con. di. 2. Iteratur necessario
alicubi scilicet in sacrificio debent offi-

qz de aliis non potest confici sacramentum.
Contra illos qui dicunt quod in altari
est tantum sacramentum et figura corporis
christi

Extractum contra illos qui dicunt
quod ibi est tantum sacramentum et figura
corporis et sanguinis christi non
veritas. de quo errore legitur
de con. 2. ego berengarius. Ex
de cele. mis. cum martha cir
ca eo. de con. di. 2. utrum sub
sit omnino quod non. christi corpus
quod sumitur de altari figura est
dum panis et vinum extra vi
detur. veritas autem dum corpus
et sanguis christi in veritate interius
creditur de con. di. 2. corpus
christi in christo pro in fine. Item
vacit ad litteram contra illos qui
dicunt quod spiritualiter tamen intelli
gunt verba et signa christi qz littera occi
dit spiritus autem vivificat. Et D.
ideo ad confusionem hereticorum nota
quod verba eorum multipliciter habent
intellectum scilicet litteralem et hic est funda
mentum quasi litterale et etiam
spirituale ut hic et in erratione
infirmorum qua christus faciebat
quasi spirituale tamen. christus tamen
cum loquebatur in parabolis ad tur
bas et sine parabolis non loquebatur
eis ut dicitur Mt. 13. et Mr. 13.
et tunc per verba spiritualiter intelli
gimus in parabolis de thesauro
abscondito in agro et similibus. hoc
autem spirituale intelligendum seor
sum dicebat apostolis unde Mt.
13. Vobis datum est nosse mis
terium regni dei. Imminente
autem passione cum christus instituit
sacramentum non in parabolis sed palam
christus loquebatur apostolis unde Ioh.
16. Et ita patet quod hoc est ad litteram
intelligendum scilicet quod ibi continetur verum christi
corpus et ideo bene dicitur vacit contra

Et non quasi altitudo celestis consilij
apte disposuit ut sicut tres sunt
in unitate substancie pater filius et spiritus sanctus ita
tres essent substancie in unitate persone
E. scilicet diuinitas corpus et anima christi
in persona christi nam diuina essencia
mediis consistat in omnibus per essen-
ciam in iustis per graciam in homine
assumpto per unionem. Voluit ut idem
ipse christus in humana natura sic modo
consistet. scilicet localiter in celo. perso-
naliter in verbo sacramentaliter in altari
dicitur non christus diuinitate tocius essen-
cialiter est in omnibus ubique ita christus
humanitate tocius sacramentaliter est in pluribus
locis de quo sic dicitur 2 qui manducat
me singuli non in se per hoc mi-
nuitur vel mutatur sed non vero in
longinquo regionem abiit et tenet
et sum. Per hoc non relinquit Sic dei
filius venit in regnum mundi ve-
nit et in altari non per hoc deserit
regnum celi. quia sicut ab alto sol des-
cendit ad terram. sic sol verus ipse
christus qui illuminat oculos hominum veni-
entem in hunc mundum. Venit in ute-
rum virginis. Venit cottidie in
altari ecclesie non relinquens non
minoratur in aliquo non mutatur.
F. Illud autem notandum quod ad hoc quod corpus
christi sit in multis locis tres sunt
cause. Vna est nostra necessitas per
quam indigemus viatico in multis
locis cum membra fidelium sint dis-
persa per mundum Alia causa per quam or-
dinatur ad hoc et hec dicitur [illegible] vna
est per quam disponitur et sit vole-
re hec est vnio vnitiua consistencia
sacramentali et hoc non quasi vnitiua est
diuine ut vel corpus sub sacramento
est non disposicio consistendi in plu-
ribus locis. sed vnio non est
hec potestas de qua sic dicitur 2 quid sit
sanguis Tercia autem est causa
per quam reducitur ad actum per consequ-
enciam et confirmandum mediatoris
nostri ihesu christi cui debetur locus
suprema per se quia excellit omnem
creaturam et per necessitatem nostram
conuenit ei esse in pluribus locis
et ex eo quod vna conuenit potestate et
virtute transsubstanciandi panem in corpus
hec potestas reducitur in actum cum
per vna in diuersis locis consecratur et
sic per virtutem sacramenti est corpus
christi in multis locis. quia tanta virtus
data est illis verbis et est eis iuncta
ut dum dicuntur virtus diuina effi-
ciat transsubstanciacionem Vnde tamen illa non
sunt per se ad esse in multis locis
sed ad consecracionem. et ex consequenti autem
sed ad esse in multis locis per eo
quod est transsubstanciacionem panis in corpus
conueniunt in tot locis esse in quot
sit consecracio. et est pluralitas a parte
illorum que conuertuntur. non in quod
conuertitur Tercia causa per quam fit
hoc quod corpus christi sit in multis
locis est deus qui ad nostram vti-
litatem intendens ostendit suam
potenciam in eo quod super naturam et
super omnium operatur. ostendit et suam sa-
pienciam quia super intellectum facit modum
consistendi vel essendi. ostendit eciam
suam bonitatem. quia vbique ostendit
et offert suam graciam per mediato-
rem christum. et per hoc patet solucio ad
G. multa Item notandum consistencie in vni-
tate eadem que est quasi est in modo
consistencie in quolibet sacramento altaris
ita tamen quod totum corpus respondet
toti speciei et non per partem partis sed totum
corpus est in toto et non per partes in
parte. quia corpus christi non refertur
ad species ut quantum vel sicut locatum
ad locum vel mensuratum ad men-
suram sed sicut signatum ad signum
in quo consistere. et ideo sicut eadem sit vo-
signum in toto et in partibus eodem
modo est in partibus et in toto. eodem
modo est in partibus. quia tota vocem
signum mouet sub qualibet parte

Cum patet quod in sacramento non est localiter ut
peractus sicut sacramentaliter sed duplex est. Et
nota quod species comparantur ad corpus
racione signi, ad motum racione localis,
ad fractionem racione quanti. Secundo notandum
species moventur corpus quoad accidens sa-
cramento, ergo eo quod id quod est signum
movetur non tamen in se ipsum signum unum
non sequitur quia sunt contigua vel continua
quod signum ad signatum unde non est conti-
nuato vel contigua. Et vacit
continetur non quod contineri ut esse in loco
dicitur aliquid circumscriptive aliquid diffi-
nitive aliquid repletive. Circumscrip-
tive ut omne corpus unum locus
ut Damascenus corporalis finibus eius
est quod continet et in illud quod continetur
diffinitive ut omnes spiritus racionalis
qui licet non circumscriptibiliter loco di-
mensionato diffinitur tamen in illo
quod ita est hic quod non alibi. Reple-
tive ut deus, quia qui non circumscribi-
tur sit simplex indimensionabilis
nec diffinitur loco cum sit infi-
nitus, sed est in omni loco replens
illum, et ideo deus dicitur esse in loco
quia replet locum. Loci non est alo-
cato repleri. Cum igitur omnibus tamen
continetur alicubi circumscriptive vel
diffinitive, creator vero neutro
modo, mediatoris corpus dicitur sicud
congruit utrisque partibus racione con-
dicionis ut non alicubi tamen sit sed
prius tamen nec ubique sed ~~tamen~~
creatori in eo quod non est ubique te-
neat condicionem creature, in eo quod non
est alicubi tamen sequatur condicionem cre-
atoris. Hoc non ergo convenit dei
advenit corpori Christi ut non ali-
cubi ita contineatur quin alibi ~~sit~~
possit esse. Licet igitur in celo sit in
ipso loco contentus in sacramento tamen non
in uno loco tamen continetur quo minus
possit esse in locis infinitis se-
cundum quod sui possibile est et competit
naturam et condicionem infinite virtu-
ti est unita.

Qualiter contineatur corpus Christi sub forma panis et vini ostenditur per exempla.

B.

Continetur sub utraque specie
panis et vini corpus
continetur totaliter non circum-
scriptibiliter. Sicut corpus Christi continetur
latens sub forma panis et vini
sic latuit in utero virginali. Si-
cut filius dei latuit sub for-
ma humana latere potuit sub hac
forma. Sicud enim sub humanitate
latuit divinitas, ita sub forma
panis latet humanitas. Et
sic divinitas sine velamine non
potuit nobis apparere, ita glori-
ficata humanitas sub alia forma
non potuit apparere propter
infirmitatem nostram. Ysaie: vere tu
es deus absconditus deus
israel salvator. Et 1 Cor. 2: lo-
quimur dei sapientiam in misterio
que abscondita est quam nemo
principum huius seculi cognovit.
Continetur igitur ibi verum corpus
Christi absconditum quasi sub vestimen-
to et pallio celi. Ysaie 19. Et sicut
infans sub pannis involutus
Luce 2. Et sicut sub specie peregrini Luce
ultimo. Et sicut sub specie ortulani
Joh. 20. Et vacit continetur cor-
pus Christi sub speciebus panis et vini
sicut continebatur sub sindone in
sepulcro Mathei penultimo. Et sicut con-
tinebatur Ninive sub sacco et
cinere Jone 3. Et sicut frumentum
et ciphus et pecunia in saccis Gen.
42. Et sicut continetur elemosina vel
capcio redempcio abscondita
in bursa Proverbiorum 7. Secundo sacculum
pecunie secum tulit per hoc redemp-
cionem misit dominus populo suo. Psalmo
i°. Joh. 6. qui manducat me.
Et sicut medicina sub nebula
et vino. quia ut dicitur antique
pualicatos vinum enomet

xpus seipsum fecit humano generi medicinam prov. i. Joh. 6. qui manducat me vivet propter me. Eccli. 38. altissimus de terra creavit medicinam. 3 Regum 8. Dominus dixit ut habitaret in nebula. Eccli. 43. medicina omnium in festinatione nebule.

C. Est vacat continue. Dicitur utrum sit ibi naturaliter aut artificialiter aut miraculose. quia autem ibi non sit naturaliter vel artificialiter patet quia non potest ibi esse nisi quod potest ibi fieri sed non potest ibi fieri naturaliter vel artificialiter quia in omni transmutatione naturali vel artificiali materia manet in transmutatis. hic autem materia transmutatur. ergo non est ibi.

D. Si dicatur quod est ibi miraculose tunc miraculum est quoddam arduum et insolitum quod super spem et facultatem admirantis apparet. sed hic non apparet ibi esse corpus Christi immo est occultissimum. ergo non est ibi miraculose. Respondeo quod est ibi miraculose et apparet ibi mutatio miraculosa ex auditu. quia fides ex auditu et ex fide visus interior. quia fides est argumentum non apparentium. et quidem visio est considerandam super naturale virtute dei quia secundum valis condicionem condicat auctorem ut in verbis. Est fides super naturale auctoritate in hiis que sunt supra naturam credat. et ad hoc dirigitur intellectus ut auctorem supernaturale credat. Potest et dici quod hec mutatio miraculosa apparet per multa miracula de quibus dicetur infra.

E. Est continue. Si queratur quomodo in tam parvo loco et sub tam parva forma continetur illud corpus tam gloriosum. Respondeo quod omnipotenti virtuti dei nichil impossibile vel difficile. sed ad intuenda divinitatis archana mens nostra caligat tamen omni penitus momento tenebrarum caligatione publice predestit. Potest et dici quod cum corpus Christi iam glorificatum sit tante subtilitatis quod non facit distantiam aeris ad aerem. sed corpus non glorificatum et ideo potest latere in parvo loco. Est cum constet et ut videmus nunc quod species corporis non glorificati mediante virtute visiva per foramen strictissimum ad pupillam oculi deportentur. non est dubitandum quin corpus domini glorificatum virtute divina ad fidei oculum deportetur in cuba sacro. cum corpus glorificatum incomparabiliter sit subtilius quam corpus non glorificatum et intuitus fidei penetrabilior quam oculi corporis et facilius ad credendum quam foramen aliquod ad videndum. Respondeo creditur potest per prophetas nostros adlectiorum et aliorum infidelium errores improbos confutados. quia sicut tam in obscuro loco et tam parvo tanta claritas. sicut in tam parvo utero virginis tanta maiestas. sicut in tam parvo lapide precioso tanta virtus. sicut in tam parvo corpore regis imperatoris vel pape tanta potestas. sicut in tam parvo speculo tam magnarum et multarum rerum diversitas. sicut in tam parvis et paucis literis magnus nobis deus sit significatus. sicut in tam parvis signis continue vacat tam significatio et videtur et facium. sicut sensus manens in loco per locum videtur.

F. Et non quod sicut miraculose tam magnum corpus sub tam parva forma continetur. Ita miraculose totum corpus in singulis partibus continetur. totum in magno totum in parvo totum in integro totum in fracto de cons. di. 2. Singuli. Sicut in speculo dum est integrum una tantum in speciei apparet imago sed eo fracto tot apparent imagines

a quot sunt in illo fractione. Sed in qua
re fiat fractio docet Aug(ustinus) de
cons. d. 2. Cum manducatur invitat. quia
corpus manducatur reficit non deficit.
nec quia manducatur partes de illo
facimus. Et quid in sacramento sic fit
species non panis frangitur sed corpus
Christi vivum totum editur in singulis
remanet tamen integrum et cetera. Ita
que non sunt corruptibiles species ad
formam panis. Ea vero que notat
acceptis ad corpus Christi. dividi(tur) ac
species panis non quod ibi sit sed quia
ibi fuit. De cons. d. 2. Omnia. Sicud
dicebatur Symon leprosus non aliis
consistet sed qualis consistebat. Ait
b 26. Tu putas ad nos ibi figuras
proxima corruptibilis tibi filio
sed quando ad se non admittit invi-
olabilis corporis veritate species
quas corrodit et maculat. sed
veritas nunquam corrumpitur neque inquinatur.
De cons. d. 2. Cum vero per ea quid
hic videris noli timere sibi sed
esto sollicitus tibi ne forte redda-
ris si male acceperis. Sed quaeritur
ubi sit species illa. Potest dici quod in aere
sed species creata et in aere quando
angelus in homine apparet. Contra here-
ticos qui non credunt transsubstanciacionem

Transsubstanciatis pane in corpus
Contra hereticos qui non credunt
transsubstanciacionem Cum ergo ait 26. Cena-
ntibus illis et cetera. Mar. 14. Sed contra hereticos
qui dicunt quod dedit panem male
ad quemdam et dixit corpus suum
Nota quod prius apta facit de-
monstracionem eius quod dominus accepit
et sua benediccione acceptum sanctifica-
vit fregit et fractum dedit dis-
cipulis suis. Et quod ita sit patet
quod de alio non fit demonstracio nisi
de quo fit mencio sed non fit men-
cio nisi de pane accepto benedicto
fracto et dato discipulis ergo male

dicit hereticus quod aliud dedit et aliud
demonstravit. Item talis demonstracio
inutilis esset et vana. quia nullatenus ap-
parebat corpus eius sub specie
ipsa. absit autem quod Christus aliquid
faceret inutiliter et vanum quantum in
ipso est. Preterea cur cum tacu-
isset actus illos in tam magno
sacramento tum alios actus expresserit
diligenter. Item non quod ab inicio se-
sumit hoc est corpus meum. primo dicit
sumite. deinde hoc est corpus meum
sed quasi hoc nisi ut significaret
quod dabat eis corpus suum et non
aliud nisi quod ex eo quod dicit Joh. 6°
panis quem ego dabo caro
mea est pro mundi vita. Sed ac
de ipso corpore suo intelligitur patet
per adiunctum cum dicitur quod pro vobis
traditur. Luce 22. Sicud ergo
corpus Christi vere tradebatur ita
vere demonstrabatur non in figura
que iam cessavit sed in veritate
que iam advenerat. Et ut non fi-
gurate sed vere intelligatur dixit
Joh. 6. Amen amen dico vobis
id est in veritate nisi manducaveritis
carnem etc. Ad maiorem certe ve-
ritatis expressionem addidit caro
mea vere est cibus. Veritas hoc
dixit et ideo verum est omnino quod dixit.
Item quod non facit demonstracio nisi eius
quod porrigebat Christus ex eo patet quod
sequitur et accipiens calicem gratias agens
dedit discipulis suis dicens bibite ex hoc
omnes hic est sanguis meus et cetera
idem Luce 22. Hic calix novi
testamenti est in meo sanguine id est hic sanguis
in calice contentus est confirmacio
novi testamenti. Item idem 1. Cor.
11. Quicumque manducaverit panem et biberit calicem
indigne reus erit. Idem patet sequitur
Probet se ipsum et sic de pane illo edat et de calice bi-
bat qui enim manducat indigne iudicium sibi manducat.
Hiis verbis apostolus manifestat pa-
nem et vinum transsubstanciari in corpus
et sanguinem Christi. De isto errore hec.

vdo bu

de cons. d. 2. Forte quis primo hesit(at)
Illud autem nouum quod que sunt de for-
mis sacri sunt contra rationem scripture
supra vel contra ad speciem vel contra
ad fines. Et licitum est eorum inter-
pretari et supplere et complanare for-
tam secundum rationem. c. de celo mis-
sum matthie. Set turbatus nota
fidem heretici qui non credunt trans-
substantiationem. Deus limum terre trans-
substantiavit in hominem et costam ade in fe-
minam. Gen. 2. Et uxorem loth eius
mutavit in statuam. Gen. 19. Et
aquam convertit christus in vinum
Ioh. 2. Set moyses virgam in colu-
brum et eam in virgam Exo. 4. et aquas
in sanguinem. Exo. 7. Set ipse diabolus
fatetur quod potest christus lapides panes
fieri. Mt. 4. Set iohannes evangelista
convertit virgas in aurum et lapides
in gemmas ut legitur in vita eius.
Maior non est vis benedictionis prophe-
tarum quam benedictio que ipsam naturam
mutat sicut probat Ambrosius prima
parte de cons. d. 2. Contra ad ple-
nius. Quid inquit mirum est
in orbe elementis. In terra contra
ad semina herbarum et arborum. Ubi
attende quam admirabilis conversio se-
minis in arborem vel herbam et
cetera que sequuntur. Set in aqua
ac contra ad ova piscium et anima-
lium. propria incubatione animalium et
appetitu fructuum ova in aves
convertuntur. In igne contra fusione
metallorum. quare herbe et arbo-
res in cinerem. cineres in vitrum
lapides in metalla. Iob 28. la-
pis calore solutus in es vertitur. Set
maior est virtus verbi salvatoris
quam stomachus hominis. Si ille mu-
tat frumentum et paleam in carnem
et ossa quanto multo fortius
per verbum salvatoris mutatur
panis et vinum in carnem et sanguinem. Item
stomachus hominis cottidie
mutat panem et vinum in carnem
et sanguinem. quid ergo mirum si hoc

faciat verbum dei. Erubescat igitur in-
fideles negare posse creatorem
facere quod videmus per quosdam creaturas.
Item transsubstantiatione non cui hec trans-
substantiatio incredibilis videatur pro eo quod
eadem remanent accidentia. attendat
quantum homo per sacrum baptismum totus
mutatur interius manentibus ex-
terioribus accidentibus. quod in oculo fidei
tamen et non oculo corporis potest videri
ita in exteriori non est additio vel
diminutio et tamen homo totus interius
est mutatus. Unde de filio predicatoris
factus est filius dei adoptivus non
ergo miretur si in sacro eukaristie
ad verbum dei totum mutetur interius
licet in exterioribus non mutetur.
de cons. d. 2. Cum corpus christi. Aliud
idem patet in pluribus similitudinibus quia
quando aliquis vilis assumitur
in regem vel imperatorem vel episcopum
vel in papam nichil per mutatur
exterius in eius corpore. Una et
eadem remanet figura corporis eius
dispositiones eadem accidentia. licet interius
sit omnino mutatus. Set cum peccator
per penitentiam fit iustus vel iniustus per
mortale peccatum efficitur peccator. cum
iudeus vel sarracenus fit paganus
aut hereticus fit katholicus vel
econverso per mutationes quasdam non
mutatur dispositiones corporis vel
accidentia exterius sed omnino remanent
sed anima licet homo interius omnino mu-
tatur. Item transsubstantiatur panis in cor-
pus christi sed dicit Ambrosius panis usita-
tus est in altari ante verba sacra ubi
non accedit consecratio de pane
fit corpus christi. In tanta vis est
in sermone domini ut faciat esse que
non erant quanto magis operativus
est ut que sunt in aliud commutentur
quam primo quod creatura mutatur
et sic ex pane fit corpus christi. Et vinum
cum aqua in calice mixtum fit
sanguis consecratione celesti obi
sed de plenius de cons. d. 2. panis
est ... Augustinus sed de ...
per speciem ... eadem verbi sunt totum

catur. Ita per eundem verba panis et vini in corpus et sanguinem Christi consecrantur. de cons. di. 2. utrum. Et hoc est quod veridica fides in hoc sacro docet et predicat. scilicet quod panis cottidie transit in corpus Christi illa divina virtute qua virgo caro facta fuit et conditur in nobis. Iohannes primo. quia dixit et facta sunt omnia et cetera fit unius. Ibi. Item transsubstantiationis. Hec transsubstantiatio fit ad verba illa que continet ipsius Christi instituit velud instrumentum conficiendi. ad quorum prolationem vite statim panis transsubstantiatur in corpus et vinum in sanguinem. de cons. di. 2. revera utrum. Et licet alicubi quandoque missa vite celebratur. Quamvis fiat transsubstantiatio non tamen crescit corpus Christi nec prius manducatus decrescit. de cons. di. 2. qui manducat. Sicut vidua sareptana cottidie comedebat et numquam minuebatur farina de ydria nec oleum de lechito. 3 regum 17. Sic ubilibet communicando cottidie sumitur et numquam consumitur carnem et sanguinem ihesu christi quia non de pane vel vino materialiter formatur caro vel sanguis sed materia panis et vini transsubstantiantur in corpus et sanguinem ihesu christi. Et sic credimus quod panis materialis atque visibilis adveniente pane vivifico velud creatori honore descensus locum suum ei relinquit et formam visibilem sacramentali servicio et ministerio. Ipsius enim verba panis et vini vel in permanente manent in speciebus vel accidentibus. Et hec est intentio illius transsubstantiationis transeuntis. scilicet panis scilicet materialis atque visibilis ob adventum vivifici panis salvata forma id est veritate accidentium et spectatum naturalium ut est sapor odor pondus color quantitas et figura ad misterium sacri misterii ad gustus fidei consuffragium. ut sic cedat ita miraculo et virtus super consuetudinem operatur. Christus de cele. mis. cum marthe. Si. Pretia. Sit autem verbum mirabilibus fide probant

sta mirabiliora attende quod incomparabiliter maius est quod deus ita factus est homo quod non desiit esse deus. quam quod panis ita fit caro quod desiit esse panis. et longe maius est quando est de nichilo creatur. quam quod est in aliud transmutatur. de cons. di. 2. revera. Multum autem sacramento miraculum vincit naturam et legi detrahit dispensatio et ideo magis venerandum quam discuciendum. nam credere iubemur. discutere prohibemur. quia perscrutator maiestatis opprimetur a gloria. pro. 25. quia misterium fidei credi salubriter potest. investigari non potest. et ideo ea que possent circa hunc articulum inquiri melius est intacta relinquere quam temere diffinire nam bestia que tetigerit montem lapidabitur. exo. 19. hebr. 12. et melius est in talibus circa vos subsistere quam ultra vos excedere ne forte quod absit ossa regis ydumee in cinerem redigantur. Amos 2o. Non enim deus querens nam in gloria neque consuetudinem in miraculo. Per predicta responsum est obiectionibus hereticorum qui negant corpus Christi esse in altari nec posse converti panem et vinum in carnem et sanguinem ihesu christi. Invidendo dicentes quibus audeat manducare dominum suum. quibus et audeat dicere formari cottidie corpus domini nostri vel verba que non fuit caro virginis.

Item transsubstantiationis diversimode queritur quomodo fiat transsubstantiatio. Concedit quidam quod quando deus est totum. totum est fenum. quia non potest estimari [?] ... Alii dicunt quod ad prolationem illorum verborum hoc est enim corpus meum panis mutatur in corpus et ad prolationem hic est sanguis meus vinum mutatur in sanguinem. unde numquam tamen christi corpus est sine sanguine nec sanguis sine corpore sed neutrum est sine anima. Alii dicunt quod prius tunc conficit 8.

S. et tussbavit qn benedixit. Si aut
querat quid sacdos denuat cu
va illa denunciat qz no vitr qi pa
ne cu panis no sit corpus xpi. vel
corpus xpi cu nond sit ibi. Respondeo
qd sacdos vel denuat cu illis
vbis no vitii denunciatr s; ve
ritatis. sed cu dr ego su vitis
va. ego su lux mundi et similia
vel pt intelligi 2m pdcam. Secundo
vbi cu vider agi de vno agitr
de diuis ut cum benedixit pane fre
git. illud benedixit et fregit de
dit forma dedit corpus. Eodem mo
cu dr manducate ex hoc omnes
pro porcione hec denuat integro
corporis. oppo tunit formam
diuisa ut sit sensus quiedite cor
pus integro sub forma diuisa
na sola forma per ptes diuiditr
et totu corpus integro mandu
catr. Similiter non pt intelligi
qd sumpsit hoc e corpus meum
i. illud qd pbeo in hac forma
Vel dic qd e ibi denuacio ad in
tellcm de re pnte futura que no
subiacet sensui. et e sensus
hoc qd erit hic stati e corpus meum
Ad sc dicem hic e amicus meus
denuans pnte fuerit vel venerit
S. vel recente. Ad tussbatis. Ad
tussbacio e amissio spec et acquisicio
et acquisicio eius in no hec. Ad
tussbacio pnte gra e corrupcio
2m qd de ea intelligit pcepcus na
lis in corrupcione vel pcemtis oia
destruunt pt primo qd e na
Ad tussbacione nichil omo rema
net de pane nali pt illud sed
S. actiuu senslbus sslis forma 2g
est qd fides credit et docet s.
sub forma panis nalis et vislis
p9 benediccom sacdotalem vite sta
apponitr panis vite et sub forma
vini vislis et potus vite 2 vl
remanet ibi panis vel vini cor
palis dr optime e mensa altaris
totu qd qi anime cor vel sit p.

Q. parato e sy pparatoriu ad spuale
refectoz et mensa altaris de qua.
R. dr 2 panis vero. Et no qi ca
roc dr panis mutati sy quti
sy tussbari sy tussc i corpus
xpi dr sub eisd actibus ee incipit
loco panis sed dr a grammaticis
a muta i ie c eo a puti for
ma pitu ago egi qi loco hg
Q. re a pt e. Si querar vbi re
manet ista acti a primo p9 tus
sbacom cu vel ibi remaneat sp
sba panis et vini corpalis Respon
de cu pmo qd qi quale sundi mo
do hz no actus in pfica fa
cultate tlem oprendi modo hz
actus nois in theorica vitate
na sed hec no albu sit actus
in sbo. a hec no albedo stat
actus sy sbo in opposito. Sic
aute oseracoe actus e i sbo.
qm opsistit in alio si p9 oseracom
e sy sbo qui opsistit pre
tusit vel sba si remanet actia
vel dr actus in vi pricipii sed
in vi nois Secundo vel sba corpis
est vbi forma corpus no videtr
sit forma panis videtr vbi sba
panis no e. vel e alia ibi panis
nisi ego xpo q ndic panis dr
nisi i. Joh. 6. panis que ego
dabo et i. Corp. 11. quoticunque
manducabitis pane hunc. vel denuo
queret nam in gcia. vel osue
R. tudine in uniuerso. Ad hec et
nota qi in na dei e trinitas p
sonarum s. pris et fi. et s. s. in p
sona illa vel trinitas pparato e
sbarum s. deitatis aia et corpus In
sacro altaris trinitas specierum est
s. panis vinum et aqua In na
dei no e actus in sba vel sba
sub accidente s; In psona fily
illa xpo e actus in sba et sba
in actiute In sacro altaris hoc e
actus in sba si sba osistit se
Q. actiute. Si querar quid fugir
in hoc sacro Respondeo qi forma

panis fugitur a clericis et accipitur
corpus Christi sumitur et comeditur
ea que notat corruptionem consequentes
ad formam panis. ea vero que notat
acceptionem ad corpus Christi. Item queritur
quid a mure comeditur cum sacramentum
corroditur. Respondeo quod sicut miraculose
substantia panis convertitur in corpus Christi
et incipit esse sub sacramento. Sic mira-
culose revertitur cum ipsum sacramentum ibi
desinit esse. et licet ibi sit color
sapor quantitas et qualitas, non
tamen est ibi coloratum aut sapidum
aut quantum aut quale. quia miraculum
ibi vincit naturam et legi detrahit
dispensatio et fallit ibi argumen-
tum a coniugatis. Et non quod maxima
gratia nobis prestatur concedunt heretici
qui non credunt corpus esse in altari
per virtutem sacramenti. Unde ipse ait
Christus ultimo. vobiscum sum usque ad
consummationem seculi. Quod patet de pueritia spirituali
et corporali. Item turbatur. Sed contra
utrum licet turbatio fiat in instanti
an in tempore ita quod prius pars post partem. Respon-
deo quod in instanti et subito et
simpliciter ita quod totum simul mutatur
in totum et in eodem instanti desinit
esse panis et incipit esse corpus
Christi et per respectum ad terminum a quo
dicitur desinere et per respectum ad quem
dicitur incipere. Item turbatur in con-
fusionem hereticorum sepe miraculose
visa est species carnis in hostia
et non miraculum quia dyabolus adiura-
tus a presbitero confessus fuit primo
quod post consecrationem erat panis vite
et fortius adiuratus confessus est
quod erat ibi panis angelorum et for-
tius adiuratus confessus fuit quod
ibi erat deus et homo. in virtute dei
et hominis virtute adiuratus exivit
a muliere. Sed ad confirmationem fidei catho-
lice facta multa hereticis et incre-
dulis. multi in corporeis oculis
aliquando viderunt oblationem sanctifica-
tam a sacerdote super altare
veram carnem et verum sanguinem

Alii viderunt puerum infantem super
altare in manibus sacerdotis. Alii
tamen fugere hostia viderunt
puerum sedentem in corporali et non
videbat ibi panem et vinum. et
iterum puerum viderunt transmuta-
tum in figuram panis et vini. A-
lii viderunt angelos in circuitu
pueri astare. Alii viderunt ag-
num parvum in manibus sacerdotum
et sanguinem eius fundi in calice.
Sacerdotibus autem qui ista tractabant
nichil aliud quam panis et vinum
videbatur. Alii viderunt ange-
los quinque tradere sacerdoti et
quibusdam hominibus. et tamen sacerdos
hoc non videbat sed ipse sibi et
illo percipiebat ista. Alii vide-
runt quod multi ex iustis percla-
ram in specie clare stelle
ore accipiebant de manu sa-
cerdotis. et multi ex indignis
in specie carbonis extincti ipsum
accipiebant. Alii eos qui dig-
ne communicabant viderunt clara
facie eos qui indigne ad al-
tare accedebant videbantur ut
ethiopes. Quidam viderunt
dum sacerdos diceret canonem et bene-
diceret oblationem sola dextram
dei in similitudine manus hominis sic
cum dextra sacerdotis signum crucis
super oblationem facere. Quidam vi-
derunt angelum iuxta altare stare
scribentem [illegible] [illegible] in suo libro
nomina eorum qui audiebant mis-
sam. Et ad firmandam fidem ad pre-
ces beati gregorii panis accepit
formam digiti et postea apparuit in cru-
enta carne. Item de rustico
qui ad consilium phitonisse ut
pecudes vicinus haberet mel in
alveario posuit eucharistiam in
quodam vase apum et perdicens
invenit in vase illo beatam
virginem tenentem filium suum inter
ulnas. Item cum sacerdos quidam
sepius rogasset beatam virginem

ut ei ostenderet si panis ad consecrationem
sacerdotis fieret corpus. Cum celebra-
ret autem dominica oratione disparuit
et vidit Beatam Virginem inter ulnas
tenere filium et perterritus sacerdos
dixit Beata si tu vidisti hos-
tiam meam redde mihi. Cui illa
ecce quem sacras quem super altare
tenes quem comedis quem bibis
ego virgo genui. modice fidei
quare dubitasti. Nonne legisti
quod filius meus dixit nisi mandu-
caveritis carnem filii hominis et biberitis eius sanguinem
non habebitis vitam in vobis. qui manducat car-
nem et bibit meum sanguinem habet vitam eternam. pa-
nis quem ego dabo caro mea est
pro mundi vita. Nisi esset cottidie
panis iste sacrificatus. mundus iam
esset finitus. Et firmato sacerdote in
fide tradidit ei filium suum qui
cum panis que fucis. Perfice mis-
sam. Et sic resumpta specie panis
hoc fractam visio disparuit

Qualiter sit error in eukaristie sacramento
et qualiter improbatur. ad

Pane dicunt greci quod ubi
nos habemus panem ibi habent
autoartos dicunt interpre-
tatur levatus sursum portatus a fer-
mento et sale calore et elevatione
eius. Et therum panem volunt vivifi-
catum et plenum spiritu et calore de-
uratum. azima vero quia neque
sal neque fermentum habet dicunt ce-
lutum aridum. Sed in fermento tamen
dicunt posse confici eukaristie sacramentum.
Hunc errorem improbat Leo papa in
epistola contra grecos. et probat quod azima
tamen et non fermentata fuerint in
cena. quod sic patet quia Christus non
venit solvere legem sed adimplere. Mt.
5. sed secundum legem tunc tantum azimis
utebantur nec inveniebantur fer-
mentum in domibus eorum nec appa-
rebat apud eos. et qui comede-
rat fermentatum peribat anima eius
de cetu ipsius. Ex. 12. Levitici 1°.
Deut. 16. Et ita patet quod Christus

tantum azimo usus fuit et non fer-
mentato in solempnitate azimorum
quia si aliter fecisset ut transgressor
legis perire debuit et iuste oc-
cidi debuisset secundum legem Ex. 12.
Et constat quod Christus peccatum non fecit.
1 Pet. 2. Item expresse patet Christum
fuisse usum azimo in institu-
tione huius sacri. quia sequenti ti-
picum pascha finiret sicut comple-
tum et agni carnes cum apostolis
comederat accepit panem et
corporis sui instituit sacramentum de
cons. di. 2. Accipite. Sed qui dicunt
Christum fermentato in pascha usum
fuisse. legittimam excusationem
non habent unde tradendi deum
et iudicis permanendi in errore
suo et fidem nostram evacuandi
qui et iudeos tenebant ipsum prodere
et plures interficere secundum legem Deut.
17. Iudas cum confiteretur se peccasse
tradens sanguinem iustum Mt. 26.
Sed cum principes sacerdotum et omne
consilium quesissent falsum testimonium
contra Ihesum ut eum morti traderent
nulla tamen mortis inventa est
in eo ut dicitur eodem capitulo. Item si fer-
mentato usus fuisset. possent
secure dicere quod fermentatum in pas-
cha comedit. aut apud eum
affuit. ideo mori debet secundum legem
Ex. 12. Si videat Christum clam egis-
se Christum. cui ipsa veritas contradicit
ego palam locutus sum et in occulto
locutus sum nichil. Jo. 18. Nec hoc
latere possent ipsum iudeos vel domum
domus ubi pascha fiebat. Item
si dicatur quod licet in finibus
ipsorum non inveniebatur fermenta-
tum tamen esset opus ipse potuit
undique fermentatum exhibere ipsum
azimum benedicendo fermentare. Re-
spondeo quod nichilominus transgressor
legis fieret sed quocumque modo
apud ipsum fermentatum appareret
et si quocumque illud factum fuisset
aliquis evangelistarum meminisset

contulisset non insuper illo quo aquam
conversa in vinum. Et percipue cum esset
initium tam utilis sacramenti quod est totius
ecclesie fundamentum et per quod in corpore
manens et ipse in nobis De cons. di.
2 hoc est sacrificium. Quomodo ergo ut
confiteamur nobiscum quod Christus fermen-
tato abiecto in solempnitate azimorum
legem complevit. aut quod accepto fer-
mentato legem solvit, sed sic mentitum
inveniretur quod absit. cum dicat non
veni solvere legem sed adimplere. Item
non tradidisset Christus semetipsum pro
nobis Ephes. 6 nec esset traditus
propter delicta nostra quod tamen dicit apostolus
Ro. 4. sed propter sua. nec dedisset semet-
ipsum pro nobis ut nos indueret
ad tipum 2o. nec iustificasset gratis
per gratiam suam Ro. 3o sed iuste inter-
fectus fuisset pro transgressione legis si
fuit apud eum fermentatum assump-
sit. Exo. 20. Adhuc quod dicunt ar-
thos panem fermentato tantum et non
pro azimo contendere quod in omnibus
scripturis invenimus panem indifferenter
dici sive fuit azimus sive fermentatus
Levitici 1o et Luce ultimo. Et manna
panis dicitur quia panem celi dedit eis
et Sap. 16 Joh. 6 Exo. 16. Si ergo
manna quod nullam similitudinem panis
habet sive arthos dicitur quomodo azima non
panis tollatur que veram formam et
saporem visui tactu et gustu usu
cottidiano comprobat esse panem Item
angeli apud Abraham et Loth sub-
cinericios panes dicuntur comedisse
Gen. 18 et 19. et angelos corvos
attulisse Helie 3 Reg. 19. Et
in lege et in canonibus invenimus pa-
nes propositionis quos constat fuisse a-
zimos quia in lege dicitur Levitici 2
omnis oblatio que offertur domino
absque fermento erit. Et Deut. 16
Moyses vocat arthon id est panem
afflictionis. Item quod obiciunt Christum
anticipasse pascha absurdum videtur

cum Christus transgressor legis fuit
sicut si quis pascha voluerit
observare. Preterea cum Lucas dicit
22 quod cum facta esset hora discubuit
et cum ut lex precedat. Hiis propo-
suit celebrare pascha. tamen 14a luna
oportet observari Num. 9 et nondum
quando 14a luna mensis primi. im-
mo in 15a luna mensis secundi.
Et quicumque aliter presumpsisset de
medio populi sui periret ut dicitur
ibidem. Unde constat quod Christus ea die
fecit cum apostolis pascha qua necesse
fiebat secundum legem scilicet 14a luna
mensis primi ad vesperam. Et eciam
est quod in hoc ritum legis sicut in
aliis observavit. quia non venit
legem solvere sed adimplere. Vel
potest dici quod cum Johannes dicit 13 ante
diem festum pasche accipit tempus
nove legis Mt. 20 et Mc. 16
tamen dicunt prima die azimorum
accipimus secundum tempus veteris legis
secundum quam dies illa incipit
14a luna ad vesperam. secundum vero
cursum solis incipit mane. Sed
secundum novam legem incipit media
nocte. quia habitantibus in regione
umbre mortis lux orta est
eis Ysa. 9 et Mt. 4. Per solutionem contrariorum
potest dici quod pascha et azima
equivoce ponuntur et indifferenter
sumuntur ab evangelistis. Potest ergo re-
ferri ad corpus obiecta per hanc
distinctionem quod pascha quandoque dicitur ipsa
hora qua immolabatur agnus ut
Mt. 26 scitis quia post biduum
pascha fiet. Quandoque agnus typicus
sed in cena ubi vis paremus te
comedere pascha. Quandoque agnus verus
1 Cor. 5 pascha nostrum immolatus
est Christus. Quandoque dies festi Luce
22 appropinquabat dies azimorum
qui dicitur pascha. Et Joh. 13 ante
diem festum pasche. Quandoque cibus pascha-
lis Joh. 18 et ipsi non introierunt

B.

ut non contaminaretur sed ut mandu-
caret pascha. Videlicet quod dicunt fer-
mentatum pane vivificum et plenum
spiritu. Respondetur quod heresis est asserere aut
nece panibus fermentatis absque
misterio dominice passionis. Et aut
dicitur azimum ex hebreo avidum
quod non sal non fermentum habet. Eadem
voce possunt dici beatos spiritus et
animas iustorum et ipsa elementa
ex quibus vir(tus) ... consistunt ex hebreo
avidum quia non sal non fermentum
habent. Item contra dicentes quod cum
veritas venit figura cessavit et
evanuit umbra cum lumine ef-
fulsit. Cum igitur verum pascha venit
que precesserant in typico cessa-
verunt. Contra illud novis superve-
nientibus vetera proicietis Levitici
26 et apostolus 2 Cor. 5 vetera
transierunt et ecce nova facta sunt
omnia. Et sed Christus verum pascha
confecit cum lactucis agrestibus
sic et absque panibus azimis nec
veterem ritum in novo sacrificio
retinuit ac per hoc nos iudai-
zare docet. Nam utrumque precipitur
in lege preceptum Exo. 12 et edent
inquit carnes nocte illa assas
igni et azimos panes cum lac-
tucis agrestibus. Respondetur quod etiam
non abiecit omnes legales consue-
tudines sed aliquas quas retinuit
sed deum est suum doctrina ...
... salutare. Nec ... gratia
... induxit sed in melius aliqua
mutavit. Nam cum circumcisionem
mutavit non superinduxit ...
... sed extulit in melius
... sit cum azimum et fer-
mentatum sint contraria non debe-
bat ut deus tamen sibi contrariis
abiceret azimum et assumeret fer-
mentatum sed potius fermentatum
quasi minus bonum abiceret et
azimum quasi magis bonum preferret

Item opponunt quod fermentum fiat
fervore spiritus sancti quo superveni-
ente corpus Christi de carne virginis
est conceptum. Et ideo quod fermentum
fiat humore aeris virginalis
et umbilicum unionis dicunt, ...
sic confice in fermentato. Respondetur contra
apostolum quod Christus de massa pec-
cati corpus sine peccato suscep-
tum azimum de fermentato et
ut inter Christum et partem malitie
et nequitie nil intersit. Sed inter
fermentum et aquam in azimo non ve-
teris masse vel aliene corrup-
tionis intervenit. Nam per frumentum Christum
per aquam populus designatur. Et ideo ad
mixtura frumento sine fermento de-
signat populum sine peccato coniunctum
esse Christo. Vel sed azimus panis
de pura massa sine fermento
conficitur. Ita corpus Christi sine peccato
de illibata virgine est conceptum.
Item nota quod oppositio qua faciunt
de fermento quod abscondit mulier
catholico dogmati convenit. Sed nunc mulier
illa fuit ecclesia et tria sata fuerunt tri-
nitate ubi ... et ad quid ecclesia
in ipsa beata trinitate fermentum ab-
scondit. Nunc summo et ingenti
bono quidem augmenti vel eleva-
tionis conferri potest vel potuit. Item
nota quod salva reverentia corporis
Christi ... in fermentato et azimo sed
quod azimum est indigens quam fermentatum
cum azimum ex nuda farina et
pura aqua conficitur absque aliqua
corruptione. Fermentum vero fit ex
spuma musti vel fece cervisie vel
... ordei vel ex ...
vel lac ... vel ...
conspersione farine. Sed constat ista
apud ... corrupta et sor-
dida reputantur et cum et massa
cui fermentum mittitur modi-
cum non fermenti tota massa cor-
rumpit. 1 Cor. 5. Et ubi cor-
ruptio ibi ... sine ...
tas. Item fermentum in scripturis

in malum accipitur. Luce 12. Cavete a fermento phariseorum. 1 Corinth. 5. Expurgate vetus fermentum. Et si omnibus scripturis perscrutemur, numquam fermentum in bona significatione ponitur nisi ibi simile est regnum celorum fermento quod acceptum mulier abscondit. Matth. 13. ubi doctrina applicata signatur. Azima vero semper in bona significatione ponitur. 1 Corinth. 5. Epulemur in azimis. Dicitur autem azimum quasi sine fermento; zima enim grece latine dicitur fermentum. Quid autem in fermento significetur audiat sibi exponentem Ambrosium super Venite ad Betel et ceteras. De fermento laudat ergo nichil corruptum vel corruptibile sed totum sinceritatis atque sinceritatis in hoc sacro [illegible] non fermentatum sed azimum consecratur. Hic attende quibus maiori diligentia subtiliori significatione divini corporis perfectionem et veritatem innuitur. Ecclesia romana a ministris altaris in sacrario confectum offert azimum qui ex grano frumenti et limpida aqua efficitur coctus igne et ignis calore constrictus et roboratus, sicut et in una Christi persona tres perfectas credentes substancias veneramur: carnem humanam per granum frumenti, animam rationalem per aquam, verbum dei vivi per ignem, quia sue deitatis calore tamquam igne et aqua et carnem sibi construxit et consolidavit totaliter. Preterea a ministris fidelibus invocatione totius trinitatis fit unum et singulare corpus Christi, non sed theopatice dicitur corpus patris et filii et spiritus sancti, quia in consecratione cultura tota trinitas operatur, sed sola mors Christi in fractione et in ipsius annunciatur. 1 Corinth. 11. Quotienscumque manducabitis panem hunc etc. Et non quod leve continet mistio ista tria vid

farina pura sine furfure candida que est nuda a peccati contagione quem granum frumenti est de utero virginis tamquam de terra natum. Ioh. 12. Nisi granum frumenti in terram cadens etc. Est aqua farinam conglutinans anima est carnem vivificans. Ignis vero est unum quia deus noster ignis consumens est. Deut. 4 et ad Hebr. 12. Secundum autem disciplinam et cautelam consecrant super tanto ministerio ad confusionem ipsorum requiritur: ipsi non domo vel precio fermentatum a convivio vel muliere emunt, ita quod a publico foro ad mensam dominicam transferunt, illotis et sordidibus tractant manibus. Contra [illegible] ipsos quamquam [illegible] est princeps [illegible] fermenti farine salis et aque et ignis quorum omnium significationes congruas ab eis requirere sed nos de azimo assignamus. Contra hec cum auctoritate veteris et novi testamenti latina ecclesia utatur azimo in sacrificio quod a grecis cum institutione fermentatum tamen et obstinate defendant, nullus non convincere potuit quod misterium fidei commendat quod ipse qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam deo agnus immaculatus qui tollit peccata mundi. Contra eum querere ab eis quare non mutat vinum in aliud liquorem sicut mutat azimum in fermentatum. Cum non vinum recipiunt azimum cur abiciunt. Hic vero romana ecclesia illud integre fide servavit semper quod ab ipsis accepit apostolis qui presencialiter ea sacra instituerunt doctrinis et ecclesiastici ritus [illegible] docuerunt ab ipsis non apostolis [illegible] Petro et Paulo quos vivos habuit et defunctos custodit. Habemus

sacrificii ritum accepit quem a tem-
poribus inviolabili cultu servavit
Greci vero per eandem tamen Dominum incom-
mutabile per diversas heres diviserunt
ut perfectius divisiones scandalum
interponerent. sacrificii ritum teme-
re mutaverunt. Illud tamen notandum quod tam
in azimo quam in fermento potest con-
fici sacramentum. ut est de con. di. II. nec
alterum istorum detrimentum. nobis tamen
est determinata materia. quia ecclesia elegit
et approbat quod in azimo conficiatur
et quia Dominus de azimo confecit. et
in grecos indicatur de heresi. non
quia fermentato conficiunt sed quia quod
licitum est dampnant et quia unum
reprobat sacramentum. **Contra Armenos qui non miscent aquam vino in eucaristie sacramento**

Et vino similiter cum aqua mixto
in sanguine. Contra Armenos
qui non miscent aquam in sacra-
mento. Contra quos non aqua in cali-
ce mittitur vinum cum aqua de
con. di. 2 in calice. Quia non debet in ca-
lice Domini aut vinum solum aut aqua
sola offerri sed utrumque permixtum
quia utrumque sanguinem Christus in passione
profudit de con. di. 2 c. 1 et
c. 4 de con. di. 2. Hoc in signum
est quia cum utrumque miscetur sacramentum
spirituale efficitur. ut calix Domini est
aqua sola vel vinum solum nisi
utrumque misceatur. Quomodo corpus Domini
non potest esse farina sola nisi utrum-
que adunatum utrumque et copulatum
sit et panis unius compage so-
lidatus ut dicit Cyprianus de con.
di. 2 c. 2. Item quia constat Dominum
vinum mixtum obtulisse de
con. di. septima. Et quia ipse Dominus sic
tradidit de con. di. 2 in sacra-
mento. Et quia cum in calice vinum et aqua
miscetur populus Christo adunari signi-
ficatur. Unde si vinum tantum quis of-
ferat sanguis Christi incipit esse sine
nobis. Si vero aqua sola plebs
incipit esse sine Christo. et sic
salutis nostre negligitur sacramentum
de con. di. 2 cum omne. Ad idem
quod de cele. mis. cum marthe
et c. perniciosa et ultra. Et aqua per
admixtionem transit in sanguinem et vi-
num per conversionem transit in sacramentum
ablutionis et vinum in sacramentum re-
ceptorum de con. di. 2 in calice et
di. e. Hec miscetur in aqua cum
vino ut per hoc intelligatur populus
fidelis esse cum Christo. et Christum
manere cum populo suo. ut sicut aqua
non separatur a vino sic nec populus
separatur a Christo. Ratio quare ipse permit-
tit aquam ultra ecce ergo sum vo-
biscum sicut dicit. Et aut a diaco-
no aqua in calice non ponitur
sed sacerdoti vel pontifici ponenda of-
fertur. Significat quod sacerdotes et ponti-
fices mediatores sunt inter Deum
et homines et vice Christi Deo pecca-
tores reconciliant in corpore. po-
suit in nobis verbum reconciliationis
sed per Christum reconciliati sumus Deo
Deus erat in Christo mundum reconcilians
sibi. vel adhuc ad cautelam aqua
in calice sacerdos ne quid deficiat
ad perfectionem pertineat sacramenti
Et aut vinum prius in calice ponitur
deinde aqua. Significat dilectionem qua
prior dilexit nos et prius venit
ad nos quam nos ad eum Io. xv.
non vos me elegistis sed ego vos. Et
aut prius vino cum aqua mixto
usus fuerat verisimile est per tres
illius consuetudines ubi erat reprehen-
sibile vinum bibere sine aqua et propter
vini fortitudinem quod non esset
potabile sine aqua propter tres illius
calorem ubi potus vini erat sed
virus si quis illud bibet sine
aqua. Et verisimile est quod prius
ibi usus fuerat aqua sine vino
quam vino sine aqua. quia magis
est ibi consuetum sola aqua bi-
bere quam solum vinum. Propterea quod patribus
vinum et aqua ponitur in altaris

sacramento fiunt 3° propter illas virtutes
sine quibus non possumus salutem con-
sequi ut christo incorporari per aquam
omnia lavantem fides de qua petrus
act. 15 fide mundans corda eorum
per vinum quod letificat cor hominis
spes de qua ps. 3° salvatorem ex-
spectamus dominum ihesum christum qui reforma-
bit etc. per panem qui de multis granis
efficitur caritas in qua unitas
corporis designatur apoc. 22.
et qui manet in deo manet et deus
in nobis 1 Joh. 4 que sola legem
A. adimplet Rom. 13. Et hoc contra
armenos qui non miscent aquam
vino in sacramento dicentes quod sanguis
et aqua separate exierunt de latere
christi et ideo separatim debet vinum con-
secrari in sanguinem in sacramento al-
taris et aqua in baptismo. Respondeo
quod licet in christi corpore quantum ad locum exierunt
sanguis et aqua sed tunc separatim
exierunt sic separata vinum et aqua
quasi illa erant in sacramento
corporis christi sic mixta et aduna-
ta de cons. di. 2 c. 2. Fluxit u-
nda ut bibet populus redundat
aqua in calice salit in vitam
eternam. Fluxit et aqua ut
mundaret sanguis ut redimeret
de cons. di. 2. in calice mittitur vinum
et aqua. qui enim sub precio gratis
demundati eramus sine argento re-
dimimur Ysa. 52. Non enim cor-
ruptibilibus auro vel argento re-
dempti sumus sed precioso sanguine
illius christi 1 pet. 1. Et Apoc. 5.
Redemisti nos in sanguine tuo.
Sanguis enim precium nostre redemptionis
aqua lavacrum sicut nunc signatur
Ezech. penultimo. Et non aqua sola
vel vinum solum in calice sacrum
non fit vel baptismus sine fide pas-
sionis vel passio sine fide bap-
tismatis sufficit ad salutem.
Ad iudicium hereticorum illud apoc. 26.
non bibam amodo de hoc genimine
vitis etc. dicentes quod genimen

vitis est vinum purum sine aqua ex
quo probatur mittitur quod post usus
fuit in consecratione. Quia sacramentum vino
sine aqua non fit. Respondeo quod tunc vinum
ponendum dicitur et non aquam cum
de quo genimine vitis et eo quod
fit illi aqua sed 2° quidam dif-
finitorum vini vinum est aqua pu-
trefacta in vite. Vel dic quod
tantum modicum parvum aque ponitur
in vino itaque possit absorberi
a vino et tunc hoc vinum non amit-
tit suum colorem vel saporem vel
nomen vini si aqua mittitur in
vinum ut patet de cele. miss. cum
martha § Quesivisti § preterea
§ vi. et ca. penultimo quia
corpus non mutatur in eternum sed
eterna in corpus sed deus est Aug.
Cresce et manduca me nec ego
mutabor in te sed tu mutabe-
ris in me. Greci vero ponunt
aquam fluentem dicentes aquam
calidam et calidum sanguinem de christi
corpore exisse. Contra ipsos
vacces eorum concordit mar-
cus dominum ihesum christum hora nona
fuisse mortuum et sero lancea
percussum cum sanguis et aqua exivit
et ita suum corpus esse totum erat
premortuum et frigidum. sanguis
ille naturaliter non fuit calidus. Vel si
aliquo modo caluit quoniam aliquis
contrarium hoc tunc miraculum non
retulit. Ideo querere ab eis an
sanguis tunc aut aqua tunc a se
caluerit utraque. Si sanguis tunc
quare calefaciunt aquam. Si aqua
tunc quare ex ea calefaciunt
sanguinem. Si utraque similiter quare non
calefaciunt utraque simul. Illud
autem notandum quod ex latere christi dormi-
entis in cruce exivit sanguis
et aqua ex quibus formatur ecclesia
quemadmodum ex costa ade for-
mata est eva. quia sicut culpa inde
et gratia. culpa per feminam gratia
per christum de cons. di. 2. in calice
Si queratur quare non fit turbato

B. C. D.

Unde q(uod) h(i)c ait angelus s(an)c(t)e luce
p(ri)mo sp(iritu)s s(an)c(tu)s supueniet in te
.i. op(er)atoe sp(iritu)s s(an)c(t)i sit tu(n)c s(an)c(t)ificato
Sicut n(on) (con)cepto filij dei in utero
v(ir)ginis no(n) possibile ut h(um)ane
s(ed) sp(iritu)s s(an)c(t)i v(ir)tute (et) gr(ati)a f(ac)ta
est. Sic licet mutato vel tu(r)ba-
tio in altari no(n) ta(men) s(ed) p(ote)state
divi(n)a fit. Si v(er)o q(uod) accide(n)ta panis
(et) vini p(er)maneat (et) no(n) sit i(n) x(rist)o
corpore u(nde) in alio s(er)mo(ne) q(uo)d est
(con)tra n(atur)am acci(dentiu)m cu(m) ee e(st) i(n) ee
s(ub)i(ect)o pote(st) divi(n)e e(st) no(n) h(umana)e ta(men)
invisibilis sacerdos visibiles c(re)aturas
in s(ub)sta(n)tiam corporis sui (et) sa(n)guinis
(con)v(er)tit. V(e)l p(ro)p(ri)o secreta p(ote)state de
(con)s(ecratione) d(istinctione) 2 q(uia) corpus. No(n) (con)tra
n(atur)e ordine(m) in x(rist)i corpore cu(m) p(re)t(er)
n(atur)am sit x(rist)us nat(us) d(e) virgine de
(con)s(ecratione) d(istinctione) 2 Inq(ui)b(us) (et) c(apitulo) s(e)q(uenti) vide(n)da
ubi plura ponu(n)t(ur) (et) c(ontr)a. Item
tu(n)c s(ub)stant(ia) pane i(n) corp(us) (et) vino
in sa(n)guine(m). Si q(ua)erat(ur) utr(um) panis
sine vino vel vinu(m) si(ne) pane
valeat tra(n)s(s)ubsta(n)tiari. Diversi diversa
dicunt. Licet aut(em) (con)tra in p(re)ceptu eva(n)-
gelij videa(tur) s(e)p(ar)atim posse fieri
(con)vinc(i)t ta(men) offendit qui negli-
~~ent(er)~~ g(ra)viter aut ignorant(er) al-
tare s(e)p(ar)atim p(er)mittit (con)ving(it) ta(men)
qui scie(n)t(er) aut sponte si quis-
si(n)e qui fo(r)ma(m) intend(it) mutare
aut h(ere)sim inducere. Q(ui)d ergo
faciendu(m) e(st) sac(er)doti si p(ost) (con)secra-
t(ionem) vini (con)piciat (per)missio. Di-
cunt alij q(uod) vinu(m) d(e)b(et) apponi (et)
sup(er) illud p(ro)ximo (con)secra(n)d(um) i(n)-
cipere. Alij dicu(n)t q(uod) apposito vino
pane (con)s(er)vatu(m) s(ed) in die pas-
cenes d(e)b(et) mitti sic (et) sume(re)
sac(ri)ficiu(m). Consulencius ta(men) et tu-
tius in dubijs ut illa h(ost)ia
oblata studiosissime r(e)conde(tur)
(et) sup(er) alia totu(m) offi(ciu)m celebra(tu)r
non q(ui)a adh(uc) e(st) i(n)c(er)ta h(ost)ia
sac(ra)m(entu)m q(uod) no(n) debe(n)t itera(r)i v(er)ba
illa sup(er) eisd(em) pane (et) vino.

Si q(uae)rat(ur) utr(um) p(ro)p(ri)e vinu(m) p(ossi)t
tra(n)s(s)ubsta(n)tiari si(ne) aqua. Cu(m) dica(tur) de
(con)s(ecratione) d(istinctione) 2 c(apitul)o 2. V(e)l aliq(uo)d d(icu)nt no(n)
p(ossi)t ee aqua sola vel vinu(m) s(ol)u(m)
nisi utr(um)q(ue) misceat(ur). Unde q(uod) licet
diversi diversa senciu(n)t i(de)o tene(n)d(um)
p(ro) c(er)to q(uod) si no(n) intendit h(ere)sim in-
ducere vel tu(n)c s(ed) oblivione vel
ignora(nti)a p(re)termisit aqua(m) no(n) e(st) p(ro)p(ter)
h(oc) irritu(m) sac(ra)m(entu)m ut d(icitu)r de (con)s(ecratione)
d(istinctione) 2 sp(ecialit)er vel apponere no(n) p(ote)st
i(de)o no(n) d(e)b(et) ut de (con)s(ecratione) d(istinctione) 2 i(n) ca-
lice q(uia) ~~no(n)~~ d(icitu)r ~~no(n)~~ posse q(uod) no(n) d(e)b(et)
22 q(uaestione) 2 faciat h(oc) q(uo)d p(otes)t. Romb(us)
Auctibus (et) exemplis ostendi(tur) q(uod) p(ote)stas
divina in sacris sp(irit)ualit(er) op(er)atur.

Potestate divina q(uia) x(rist)us v(ir)tu-
te ac p(ote)state divi(n)a (con)ferit
(et) post forma(m) (con)ficiendi
tradidit. Ip(s)e n(ost)r(a)s p(er)
virtute ip(s)a benedixit. Probat(ur)
q(uod) illa v(ir)tute qua includit
v(er)bis s(an)c(t)a invisibilis sacerdos x(rist)us
visibiles c(re)aturas panis (et) vini
in s(ub)sta(n)tiam corporis (et) sa(n)guinis su-
i p(ro)p(ri)o secreta p(ote)state (con)v(er)tit de
(con)s(ecratione) d(istinctione) 2 q(uia) corpus panis est
Et n(on) s(ed) e(st) ineffabilis illa unio
qua deus s(an)c(tu)s (et) h(om)o sit ineffa-
bilis e(st) illa (con)v(er)sio qua panis
fit caro. U(nde) ta(men) panis diceretur
est incarnari q(uia) panis fit
caro s(ed) v(er)bu(m) d(icitu)r incarnatu(m) q(uia) v(er)bu(m)
f(ac)tu(m) e(st) caro. N(on) v(er)bu(m) manens q(uod)
erat ita f(ac)tu(m) e(st) caro q(uia) carne(m)
assu(m)psit s(ed) no(n) tra(n)siuit i(n) car-
ne(m) s(ed) panis desinens ee q(uo)d
erat ita fit caro q(uia) tra(n)sit i(n) car-
ne(m) s(ed) no(n) assu(m)it carne(m). (Et) i(de)o
in miraculo v(er)o no(n) e(st) i(n)q(ui)re(n)da
s(ed) h(oc) credendu(m) e(st) q(uod) p(er) v(er)ba x(rist)i
sacra (con)ficiu(n)t(ur) n(atur)am cu(m) pote(n)-
creant(ur) panis (et) vinu(m) eius
v(er)bo ad meliu(s) p(ro)creant(ur) d(e) (con)s(ecratione) d(istinctione)
2 utr(um) in fine (et) c(apitulo) s(equenti). Panis om-
nib(us) n(on) deus (et) o(mn)ib(us) p(ote)stas x(rist)us p(er)a

et ubi potencia est eius quam plenis-
simo iure ac servitute subest
ad constringendum et ad limitandum au-
ferendum et transferendum, suspendendum
et relaxandum. Et de virtutibus natura-
libus contra primum patet quia virtus ignis sus-
pensa fuit a combustione trium
puerorum Danielis 3°. Et virtus aque a fluxu
et submersione in divisione maris
rubri Exodi 14. Et virtus motiva
solis et lune Josue 10. Quanto
magis ergo in tanto sacramento cete-
re creature parent beneplacitis
imperiosissime voluntati dei que
totum ibi operatur. Sicud enim ad verbum
angeli ~~factus~~ filius dei factus est
homo in utero virginis Luce primo
sic ad verbum dei venit in sacramento
altaris. Et sicud de virgine per verbum
vera caro creatur sine coitu ita
per eundem sermonem substantie panis et
vini idem corpus Christi consecratur De consecratione
distinctione 2 Utrum sub figura. Et sicud ad
nutum precipientis domini repente
rivulo substiterunt erecta ce-
lorum profunda fluctuum vasta torrentium
ita pari potestate in spiritualibus sa-
cramentis ubi virtus principis ser-
vit effectus De consecratione distinctione 2 quia corpus
et ideo non est humano aut seculi sermone
de hiis verbis loquitur De consecratione distinctione
2 In Christo primo. Et nota quod omnes
locutiones que fiunt transitive sunt
concedende. Sed panis transit in corpus
Christi vel transubstanciatur vel mutatur vel
fit. Et omnes ille negande in quibus
non fit transitus sed dicitur panis
est vel erit corpus Christi. Et propter hoc
panis transit in corpus Christi id est cedit
corpori Christi id est sub eisdem accidentibus sine
forma sub quibus erat panis modo
est corpus Christi. Et est ideo ita transub-
stanciacio dicitur. Unde in suis con-
comitantibus sine formalibus non formalibus
sed forme et accidentes panis
et vini remanent sed omnia substantialia
transeunt. Fit autem transubstanciacio panis

panis in corpus et vini cum aqua
simul in sanguinem Christi de celo mis-
sum mactatum. Et non quod quamvis pa-
nis transsubstanciatur in corpus Christi et
vinum et aqua in sanguinem tamen sub
utraque specie est integer Christus. Non
enim est corpus Christi sine sanguine et anima vel
sanguis sine corpore et anima sed species
panis est sacramentum id est sacrum signum
et signum solius corporis et species
vini solius sanguinis sed utraque
sumitur sub utraque De consecratione distinctione 2 Utrum.
Item potestate divina. Contra hereticos
qui negant miracula que fiunt
in ecclesia. Ad quod inducunt illud
Mathei 7 Multi dicent michi in illa
die Domine domine nonne in nomine
tuo prophetavimus et in nomine tuo de-
monia eiecimus. Et tunc confitebor
illis quia numquam novi vos disce-
dite a me qui operamini iniqui-
tatem. Respondeo quod non arguit
eos de incredulitate sed de iniqua
operatione. Fidem enim habebant sine
operibus et in fide nominis Jesu Christi
illa faciebant. Et quod per talem fidem
possent fieri miracula patet 1 Corinthios
13 Si habuero omnem fidem ita
ut montes transferam caritatem
autem non habeam nichil sum. Item
obiciunt Mathei 24 Surgent pseu-
do Christi et pseudo prophete et dabunt
signa et prodigia ita ut in errorem
inducantur si fieri potest etiam electi.
Et idem inducunt Apocalypsis 16 ubi
Johannes ait Vidi de ore draconis
et de ore bestie et de ore pseu-
do prophetarum exire spiritus inmundos
in modum ranarum. Sunt enim spiritus
demoniorum facientes signa. Ex hiis
dicunt heretici quod qui in ecclesia
vana signa faciunt pseudoprophe-
te sunt et qui talia faciunt demo-
niaci sunt propter quod ita faciunt. Respondeo
quod in predictis auctoribus loquitur de
signis fantasticis non quod ea fa-
ciebant pseudo id est falsi dicuntur

Extractio vero in eandem rem [?] propter co-
piendam probantur esse vana mira-
cula. Hoc patet per processe de beato Petro Iaco-
bo et Paulo et aliis multis Clementis
3o 8o et 9o ca. libri et aliis multis. Se-
cunt etiam convenit potestate miracula
faciendi patet Luce 10 capitulo 6 Luce 9
et 10 et Marci ultimo in fine ubi dicitur signa
autem eos qui crediderint non quia non dicitur omnes
eos. Item potestate divina confutantur
heretici qui querunt quomodo idem cor-
pus Christi possit esse in tot diversis
locis et qui dicunt quod si fuisset
tantum corpus quantus est mons
ille diu fuisset iam consumptum. Vi-
de de con. di. 2. In Christo simul quod
sit. Item Ioh. 6. ubi cibus quo
Christus saciavit quinque milia ho-
minum non est minuendo consumptus
sed auctus. Et regum 3 de ydria
farine et lechito. Iste replicationes
quibus coram vulgaribus amplius
confutantur quod idem potest absque diminu-
tione esse in diversis terris simul et sic
idem lumen in diversis candelis idem
verbum vel sonus in diversis auribus
eadem lux in diversis oculis eadem
fides in diversis fidelibus eadem
scriptura in diversis codicibus eadem
sententia in diversis vocibus eadem vi-
tas in diversis credentibus eadem
imago in diversis speculis eadem
auctoritas sive iurisdictio sine
diminutione sive prelato in diversis subditis
eadem paternitas in diversis filiis. Nec
ista per multiplicationem praecisarum inno-
vantur nec in aliquo consumuntur
nec recedunt ab eo ubi erant prius
sed integra et incorrupta ibi re-
manent ac si inde non sumpta
fuissent. Ita corpus Christi totum inte-
grum permanens totum cottidie
sumitur ubicunque missa rite a ka-
tholicis celebratur de con. di. 2.
Quid sit qui manducat. Qui-
cunque ita in omnibus negare nequit
erubescat discredere in creatore.
B. Mirantur heretici quod verum dei ...

sacramenti virtute totum simul in
diversis locis consistat. Et non miratur quod
verbum hominis unius vocis unumque totum
est in auribus diversorum et perveni-
endo ad plures non recedit nec
separatur ab uno. Quid querunt
nunc in Christo vel in corpore Christi
tantum potest nunc sit Christus natus de
virgine. Dicit Christus in diversis
locis est unus sed in singulis parti-
bus est totus de con. di. 2 singuli
quorum non est quantitas visibilis in hoc
existimanda misteria sed virtus sa-
cramenti spiritualis de con. di. 2 ubi
pro [?] dicitur de manna Exo. 16 et
de con. di. 2 ubi pro incipit apostolus.
Nota quod impugnant heretici sacrifi-
cium altaris per id Ozee 6 miseri-
cordiam volo et non sacrificium ergo dicit
hereticus non placet deo sacrificium
altaris. Respondetur quod non loquitur de
omni sacrificio sed de iudaico quod
noluit Christus pro quo corpus Christi oblatum
est in cruce. Ro. 6 mortifica-
ti estis legi per corpus Christi. Item obicit
hereticus si de pane fit corpus Christi
multum debet augeri corpus eius cum
in tot cottidie fiat locis. Respondeo
quod hic processo de non notat ibi ma-
teriam sed … panis
in corpus Christi convertitur et simul utique
et quo ad materiam et quo ad substantialem
formam sed accidentia remanent. Cum
enim panis transeat tam forma substantiali
et non addatur materie corporis
Christi non est necesse corpus augeri.
Augmentum enim fit per additionem
materie eius quod recipit augmen-
tum. Item obiciunt Ioh. 6 Spiritus
est qui vivificat caro non prodest
quicquam. Respondeo non prodest vobis scan-
dalisatis et retroabeuntibus et
carnaliter intelligentibus carnem meam
frustratim comedendam sub specie
sua propria. Et hec subiungit verba
que ego loquor spiritus et vita
sunt id est spiritualiter. Sed intelligenda spiritualiter
non intelligenda est quod propter carne …

et sanguine suum non visibili forma sed sub
specie panis et vini omnibus dederit ad
manducandum. Et quod subiungit: Sed sunt quidam
ex vobis qui non credunt. De hac
agitur de conse. di. 22. prima quid non
hoc corpus. **Quibus modis perficitur ministerium unitatis**

Ad perficiendum ministerium unitatis
misterium dicitur sacrum vel sacramentum
vel absconditum vel per figuram occultum
vel occultum secretum vel quod occulta
sunt dispensatores sunt intelligendi. Unde
apostolus loquitur: sapientiam in misterio que
abscondita est. 1. Cor. 2o. Hic pauci
sunt venientes ad misterium ad cuius incu-
endam altitudinem humanus succumbit
intuitus. Hoc misterium unitatis et
pacis nostre primus in sua mensa
consecravit. Qui accepit hoc misterium
unitatis et non tenet vinculum pacis
non accipit misterium pro se sed figuram
contra se. De conse. di. 2. Quia passus qui
manducat carnem eius sacrum est
corpus Christi illud de quo sumpto
misterium unitatis perficitur in sacro
altaris signo. Christo virtute signo
et duorum unio et ab invicem insepa-
rabilitas atque indistinctio in ipsa
forma panis visibilis apparet que
signat dilectorum unionem et indistinctam
societatem ac sacrorum misterialem. De
qua Galatas 3o non est iudeus neque
grecus non est servus neque liber non est
masculus neque femina. Omnes enim vos
unum estis in Christo Ihesu. Et exemplo
quietatis hic de ipse Dominus ignis Christi
corpus et sanguinem suum ibidem cunctat
sumentibus quia unione nulla lar-
gior neque maior beneficencie neque
unionis maioris suavitas neque ma-
gis confundens et confirmans ama-
rum ad spectatores. Et virtute qui
primus se ipsum in unione com-
hibeat nisi per recipiente fecit
unit ipsum corpori Christi mistico et se
efficit quod significat. Que via con-
iunctionibus aggravata est omni ...

cientissima et perfectissima et efficacissima
ad inducendum sancte unionis et communi-
onis quietatos sunt spectatis con-
ta autem dicit est unio et societas
corporis mistici Christo sicut corporis
humani. Qui non pedes ledit, cor-
porati. Lingua se lesam compacitur
oculus lacrima, auris auscultat
remedium et manus illud ministrat.
Et si una manus alteram leserit
ledendo se lesam dicit et fovendo
illico satisfacit et lesa ledendo
humilis se supponit neque vindictam
de illa exigit neque minus diligit
quam ante. De hac unione et so-
cietate dicitur Ro. 12. et 1 Cor. 12.
Et hoc est quod scismaticos et dis-
cordes eorum quos non triplicem
unionem fidelium scilicet intellectuum in
fide, affectuum in caritate, dignita-
tis in sacrorum participatione ut
in baptismo et Christo regenerandi vere pani re-
genes efficiuntur. **A quo sacrorum
misteria processerunt et quare dicuntur
misterium**

Misterium misteria sacrorum ab
ipso fonte unitatis ordina-
ta processerunt. De conse. di.
2. Cum omne misterium ab hoc dicitur
quod secreta et recondita sunt dispen-
satorum 1 q. 1 multi. De conse. di. 2. quod
sit misterium ut dicitur quod aliud
cernitur et aliud creditur. Cernitur species
panis et vini et creditur veritas
carnis et sanguinis et esse ecclesias-
tice unitatis. Non non que in hostia
septem sunt spectantes septem virtuti-
bus convenientes contra septem vicia
Est enim ibi nominibus in specie Christi
primo quod humilitas qua totum actum attri-
buit Deo contra superbiam que sibi ascribit
opus non Deo. Est tunica et compendium
omnibus sunt aculeis ire et scissura
discordie. Patet caritas qua signat
duorum unio et ab invicem insepa-
rabilitas atque indistinctio. Et
anima sine fructu invidie prima
Cor. 4 non in fructu veteri in
invidie que est fructum veteris
et invidia diaboli mors intravit

B.

C.

D.

Cap. 2o. Est cingulum per quod prudentia
que vero spiritus iuncti contra accidia
Est purpura per quod iusticia que unicui-
que reddit suum ut de alicuno cum
suo iuniores contra avaricia Est mo-
dica per temperancia contra gulam Item
alba per continencia contra luxuriam

Quidam est unitas ecclesie in Christo

E. Unitatis. Quia tanta est unitas
ecclesie in Christo ut unus ubique
sit panis corporis Christi quem
sacerdos catholicus sacrificat. Non
est alius nisi quem deus apostolis
tradidit. Quia sicut divinitas verbi dei
una est que totum implet mundum ita
licet multis locis et innumerabili-
bus diebus illud corpus consecretur
non sunt tamen multa corpora Christi sed unum
quod sumpsit in utero virginis et
quod dedit apostolis. Et ideo sicut plus
sic minus quibus inde percipiat omnis
equaliter corpus Christi integerrime su-
munt et gratia omnibus est specialis
unitas. De con. dist. 2 quid sit
F. Item dicitur misterium unitatis quia
tunc videri potest ab omnibus sed quia
latet unitas sicut veritas a paucis
sed per humilitas videbatur ab omnibus
sed eius divinitas a paucis et sicut
licet videtur ab omnibus sed eius spiritua-
lis intellectus a paucis Item unitatis
quia unus spiritus sumus ideo opa. dicit conc.
dist. 2 omnia vel voce significati
quia ibi unitas corporis ecclesie fit
per formam panis et vini et per unum
corpus Christi quod traxit ex virgi-
ne. quia sicut panis ex multis granis
et vinum ex multis acinis ita
ipsi unum corpus Christi mistice ex
multis membris et sic corpus Christi
misticum quod est ecclesia ex multis fi-
delibus constat. De con. dist. 2 qui
G. passus. Ubi hoc dicit et qualiter
omnes catholici sumus unus panis
unum corpus. Et non quasi tamen sunt vin-
cula quibus fideles uniuntur in
ecclesia s. fides caritas et obediencia
Contra ruptione fidei veniunt heretici
Contra dissolucione caritatis scismatici contra
divisione obediencie contumacia. Unde
illi qui heretici vel scismatici vel

contumaces sunt excommunicantur i. extra perdita
eorum unione sunt. Ubi autem est iste
triplex funiculus difficile rumpitur
G. Eccles. 4. Item misterium unitatis
quod est unitas ecclesie sicut eorum qui
sine fine caritas et beata est
Christi tunica que inconsutilis et divisa
non fuit sed sorte tota unius cessit
quia sola divine gratie sorte sine electione
unicuique tribuit ut de unitate
ecclesie recipiatur Vulgate tunica tot
sunt fila quot fideles in ecclesia
et in unum sit tecum eorum unum fili-
us Christus recepit indumentum quod
neque dimidiari velit neque dimidi-
are partiri. Quia unitas ecclesie
divisionem non patitur. Unde non recipit
quidem certe sue. ut tunicas in
suum quidem certum. Item deus
dividit aut partitur. Non potest
sed totus a suo possessore possidetur
qui autem adheret deo unus spiritus
est cum eo. 1 Cor. 6. Credentes autem
unum sunt cum uno et sibi invicem et
credentes unum unum et sibi. et credentes
eadem eidem et sibi invicem. Non potest
igitur scisma et scissura esse in ecclesia
dei sed ut multitudinis credencium
est cor unum et anima una. Act. 4.
H. Non est unitas et dilectio
Christi tunica sed sola illa que est desuper
contexta per totum Ioh. 19. que integra
est et ordinata sine ruptura
vel foramine vel defectu cuiuscunque
fili vel panniculi fuerit. Christi tunica
non erit. Unde 1 Ioh. 4 si quis di-
xerit quia diligo deum et fratrem suum
odit mendax est. Non enim potest di-
ligi deus et non diligi quem
ipse diligit. Unde enim dilectio ad-
versus diligentium unio et unitas
voluntatis quod communicata eius be-
neficia demonstrat. Dum in omnibus
diffunditur ut Mat. 5 Necesse est
ut qui deum diligit omnes sive
bonos et malos diligat et
suos eciam persequentes. quia ubicunque
locum habet dilectio totum illud
implevit quod diligendum est.
quia ut dicit Augustinus. Sicut proximo non

diligitur nisi deus. Item in igne apparet indivisibilitas ecclesie unitatis, in quibus non est qui patiatur sectionem nec gladium ferientis et ignem secare volentis effugiens in partem alteram integer totus fusit. Ad perficiendum corpus perficitur et corporibus constat hoc misterium dicitur de consecratione distinctione 2 hoc est quod dicimus. Ad perficiendum vero hoc misterium exigitur ordo, scilicet quod sit sacerdos qui conficit, et materia scilicet panis et vini et aqua, et forma verborum et intentio recta ecclesie catholice, de quibus habetur de consecratione distinctione 2 panis est enim manducat. Ad perficiendum misterium quod Christus instituit in cena in qua novum initiatum est testamentum Mathei 26. Cenantibus illis accepit Ihesus panem etc. Item dicitur Marci 14 et Luce 22. Et non quod Christus in cena veteris pasca perficiens illud terminavit et sacramenta nove legis instituit. Quod bene innuit cum ait hic est sanguis meus novi testamenti, id est dicendo novi testamenti terminavit prius. Hebr. 8. Nam ubi veritas venit figura cessavit et signum completo est sublatum, ex quo non erat rebus que futura significantur. Hinc que prius precepit abstulit ergo primum quod sequens statueret. Hebr. 10. Sicut in convivio Asueri Vasti reprobata Hester vero assumpta Hester 1o et 2o. Vasti consummato Hester prelata ministratur. Et sic defecit vetus manna postquam filii Israel comederunt de novis frugibus terre promissionis a corpus ex Iosue 4. Hoc ante sacrum madavit deus sicut per discipulos Luce 20. Hoc est corpus meum. 1 Cor. 11. Dominus Ihesus in qua nocte tradebatur gratias agens accepit panem et fregit dicens accipite et manducate hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur. Hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cenavit dicens hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite. Item hoc quod dicit hoc facite in meam commemorationem, palam dedit intelligi carnem suam et sanguinem suum per sacer-

dotes misterium consecrari. Primo id est quod dixit hoc facite in meam commemorationem. Et per hoc quod dixit sine me nihil potestis facere dedit intelligi quod sacerdos consecrat, id idem consecrat ipse Christus, si per se presente sacerdote aut ministro quod innuitur in istis verbis consecrare. Operatur non sacerdos dicens benedicendo benedicas et sanctificando sanctificas omnia que per corporales motus in illo opere fuit deus operatur. De consecratione distinctione 2. Corpus Christi non in merito consecratur sed in verbo efficitur creatoris. Et sicut Christus est qui baptizat, ita ipse est qui per spiritum sanctum hanc suam carnem efficit et sanguinem. De consecratione distinctione 2. Utrum. Item hoc misterium mortis Christi memoria nobis cottidie renovatur. De consecratione distinctione 2. Semel in Christo semel et teste apostolo 1 Cor. 11. quotienscumque manducabitis panem hunc et calicem bibetis mortem domini annunciabitis donec veniat. Ad indicium de consecratione distinctione 2. Item dicitur hec ultima memoria que moriens nobis dominus dereliquit. Sicut si aliquis peregre proficiscens aliquid memoriale illi quem diligit derelinquat ut quotiens illud aspexerit ipsius beneficia et amicicias memoretur, que si perfecte diligit cum desiderio intuetur. De consecratione distinctione 2. Ex corpus a. c. liquido. C

Ut autem accipiamus ipsi de eo quod ipse accepit de nostro. De consecratione distinctione 2. Iteratur. Item per hoc dicitur misterium manifeste quod vere carnem corporis nostri Christus assumpsit et vere hoc ille Christus fuit. Nos vero misterio carnem corporis sui sumimus. De consecratione distinctione 2. In Christo pro. Et est hoc contra Berengarium heresim de qua De consecratione distinctione 2. Prima quid est. Et ideo nota qua necessitate convenit ut accipiamus ipsum

D

E

F

deū in cibū . Et si cū a deo de
corpe cuiq3 aīalis ꝓuidē illi
nutrimentū et sustētatōz qd est
dare cibū et potū ꝓut ꝯuenit ei
a multo fortius inꝑabilr̄ curā
erit eid de nutrimento et suste-
tatōe nobilissimi corpis sui qd
est eccia cuius ipe dei filius ihc
xp̄us ē caput ad ephes 4. Et q
nō decet etiā hre aliud ca-
put quā ipm deū xp̄m. sic nō
decet alio spū viuē qm ipo spū
dei. viuē dico vita grē et glē
Et io oz qr ipe deus sit cibus
corpis ecce et mēbroꝝ ipius
ei .i. qd nutrit et sustētat vita-
lē calorē in corpe aīalis ut cibus
est ipius aīalis qz cū diuina
bonitas solū nutrit calorē vi-
uificū quo eccie corpus viuit
nece ē diuinā bonitatē eē cibū
eiusdē eccie. Vitalis aut calor
in corpe eccie ē verus amor
quo deo herēt mēbra et cohērēt
sibi inuicē ꝑ ipm quē vitalē
calorē diffūdit in totū corp
eccie ipe deus. Et pz qr ipe deus
ē cibus et nutrimētū corpis
eccie cuius mēbra sūt singuli
sci viri de ꝯs. d. 2. crede et co-
modauit hc ē sacrm̄. Et nota
qr sicut nō ē vita corpis aīalis
sine vite sustētatō absq3 icor-
patōe cibi sibi ꝯuenientis. sic
nō ē vita grē cordi humano abs-
q3 incorpatōe et inuisceratōe
spūalis cibi illi vite ꝯuenient.
Incorpatō aut nō ē aliud quā
spūalis sine cordialis vnitō sz
hec nō ē nisi amor. Illud .n.
cordialiter siue spūalr̄ vnitū est
qd vere amamus. Inde quē mod
dr̄ act. 4. multitudinis credentiū
erat cor vnū et aīa vna. Ioh.
18 rogo pr̄ ut ipi vnū sint
et infra eod. capitulo. c. capitulo
Et qr incorpatō cibi ē ꝯuestio
vna. certa vō que ipam pcedūt
ꝑparatōes sūt ad ꝯuestiōz. Sic in-

corpatō cibi spūalis ē vera ꝯues-
tio spūalis. Qr igr̄ manifestū est
sine incordiatōe .i. cordiali vni-
tōne ipius dei que amor quē
noīamus est .n. vita grē nec
vita glē cuiqz vnqz eē aut
posse eē. manifestū ē sine ꝯues-
tiōe spūali ipius dei neutra
vita eē posse. Ex quo manifestū
est illud qd ait veritas Ioh. 6.
qui manducat me et ipe viuet
ꝑ me. Et id qui manducat hunc
viuet inetnū. Et panis verus
est qui dat vitā mūdo qui de
celo descendit. Et ego sū pa-
nis vite. Nulli .n. dubiū ē
qr absq3 cordiali vniōe dei
que verus ac scūs amor est
nulli vnqz fuit uel ē uel erit
vita etnā. Panis aut et nutri-
mentū vito est ignitū vinū
qd vivificat uel viuificū ca-
lorē aut nutrit aut inducit
Igitur aut viuificū calorē in-
ducit ignitū amorē scō cale-
facit aut ipm calorē nutrit
et ꝑ hoc ignitū amatē uel ama-
tes facit. Igitur viuificat uel
vitā nutrit. Igitur ē iste panis
vite et illis solis panis vite i-
gnitū et quos amatores suos effi-
cit uel in amorē ipo nutrit et
accendit. Et attēde qm hc ē sua
radius ꝯbatus vivifici et inef-
fabilis sacri. Quod vō duas cas
hereticorū errorū quibus vitate
istius sacri videre et credere ꝓhibe-
bunt ē error. Ꝯtra vitatēz ꝯ-
uestiōs. Voluit .n. ꝯuestionē
ipsā ꝑ spūali ꝑpam cibi ꝑparatōz
dictātes ipos masticatōnes cibi
ꝯuestiōz dictātes cibū ꝯmedi
tū in ore teri dentibus et mol-
liri aut cū in ventre traici
ignrātes qr corpus aīale est
velud domus suffitā affumatōr
et vaporū ornata atqz munita
sic ꝑparata et qz in ore ob
sz molendinū qd sz mortariū
cū instrumentis qui necia sūt

ad tercium sunt pistandus. Sicut enim qui-
tibus est adhuc in molendino a
mortuis nondum quiescit sed ad quo-
dam separatur sit et cum in ore est
nondum quiescit. Unde sicut modo
stomachus est velud coquina aut
lebes sive olla coquinaria in eadem
domo ubi primum coquitur cibus atque
digeritur et deportatur. Deinde quod
impurum est et inquinatius nutri-
mento corporis in secessum emittitur.
Reliquum autem ad epar quasi ad no-
biliorem coquinam sive lebetem decoquen-
dum depurandum que transmittitur. Unde
impurum et inquinatius nutrimento
in secessum urinale emittitur. Re-
liquum vero transmittitur ad membra
in quibus est tercia decoctione di-
geritur et depuratur. Inde a membris
singulis sumitur in nutrimentum propor-
cionaliter quod est proprie transformatur et ter-
cius incorporatur. Et tunc cibus ibi quie-
scit. Et ita manifestum est quod longe
a veritate aberraverunt heretici circa
corporalem questionem. Secunda causa erroris
hereticorum est ignorantia differentie inter corpora-
lem et spiritualem questionem. Nam in cor-
porali questione quiescit et nutriendo
corpori incorporatur. Unde est ut a sua for-
ma decidet et corrumpatur species et
ut forma nutriendi corporis vestiatur. Sed
per contrarium ut quibusque visum est sub
precedentibus formis ipsius nutrimenti
occupantis vim nutrimenti. In ques-
tione autem spirituali econtrario se habet quia
cibus spiritualis quanto magis incor-
ruptus magis integer magis
quam illesus formis et speciebus vestitus
venit ad cor tanto ei verius et
perfectius unitur. Constat autem per
earum primissimum quod sola prima veri-
tas est cibus mentis intellectus et sola
prima bonitas est cibus mentis affectus.
Dicitur est cibus per eorum vim suam dif-
finicionem quam capacissimam que super con-
tinuationem sedatur fames. Delectatur quiescens
reficitur et impletur. Manifestum est
autem quia non cessat fames mentis
intellectus nec fames mentis affectus
donec in prima veritate et ipse per quod

quiescit bonitate nec ab aliquo alio
impleri possibile est. Manifestum est
enim ideo est aliquid quod vim ad naturale
tribuit illorum. Sola enim prima veritas
sedat illam famem sciendi que
est in nostro intellectu qua dicitur quod omnes
homines natura scire desiderant. Sola prima
se ipsam implere sufficit tantum ve-
tere et capacitate mentis intellectus. Sola
ipsam reficit absque defectu sufficit.
Dicitur sic se habet de prima bonitate ad
affectum. Sed patet quod ipse deus cum
ipse sit prima et summa bonitas
et veritas nutrimento est cibus ad nutrimen-
tum ecclesie. Hoc nutrimentum atten-
ditur in unoquoque fidelium per conversionem
devocionis ad deum dilectionis ad
proximum et delectationis ad se ipsum.
Devocio autem ad deum parit per sac-
rificii oblationem. Dilectio ad proximum
per unius sacri communionem. Delectatio ad
intra se ipsum per viatici refectionem.
Et ideo Christus dedit in sacrificium
oblationis sacrum communionis et viaticum
refectionis. Primum quod petit tempus gracie
est revelate statum vite ac capa-
citatis mentis. Quia vero tempus gracie reve-
late requirit quod iam non offeratur
oblatio qualiscunque sed pura placida
et plenaria et nulla alia est talis
nisi illa que fuit oblata in cruce
scilicet corpus Christi et sanguis. Ideo et
necesse fuit in hoc sacramento corpus Christi fit
veraciter tamquam oblatio debita
competit tempori. Dicitur quod tempus gracie congruat
ad sacrum communionis et delectationis nos-
tre quietacionis et delectationis sicut sicut
ad illa inflammabis ut efficiat
quod figuratur et quod magis vos in-
flammat ad delectacionem mutuam et
maximam unit membra capiti
a quo per unum amoris diffluentiam
unitivam et transformativam manet
in vos dilecto unita. Sic est quod
in hoc sacramento verum corpus Christi ut se
nobis diffunderet et nos invicem
unicus et in se transformaret

per ardentissimam caritatem qui se nobis
dedit et se pro nobis obtulit ac
se nobis reddidit et nobiscum ma-
net usque ad consummationem seculi Mathei ultimo.
Per hunc modum viaticum refectionis com-
petit statui nostro quia refectio sit
spiritualis quidem et salutaris. Refec-
tio autem status viae vitae ac per hoc
refectio spiritualis est verbi incarnati
sive caro verbi quia caro est communis et saluta-
ris. Quaero ergo non est dare aliud cibum
quem spiritualem et salutiferum nisi
ipsum verum corpus Christi quod in nocte est ipsum
verum corpus Christi quod vocatur communio sub
quo sacramento congruente quod perfectione
sacrificii placativi sacramenti nutritivi
et viatici refectivi quod decet esse
in tempore novi testamenti et quod re-
velate ac veritatis dominus noster ihesus
C. Christus est ut accipiamus gratiam dei
que se per visibilia manifestat Ro.
primo evidenter. Ecce ipsa cibus
est divina carne assumpta po-
suit in cibum ut per cibum humanitatis
invitaret ad gustum divinitatis Psalmo
33 gustate et videte. Et sicut
nos divinitate reficit quod spiritualiter
corde gustamus ita humanitate nos
reficit quod corporaliter comedimus
ut ita de visibilibus ad invisibilia
de temporalibus ad eterna de terrenis ad
celestia de humanis nos transferat
ad divina. Ego sum inquit panis
vivus qui de celo descendi Ioh. 6.
Ecce cibus divinitatis. Et panis quem
ego dabo caro mea pro mundi vita
ecce cibus humanitatis. Et hic
convenit ut quod per gustum ligni mor-
tem incurrit per gustum vitam acquirit
dicitur quippe est de illo ligno Genesis 2
in quocumque die comederis ex illo
morte morieris. De hoc autem dicitur
si quis manducaverit ex hoc pane
vivet in eternum. Cibus ille mor-
talis pependit in ligno inobedien-
tie. Cibus iste vitalis in ligno obe-
dientie Philipp. 2. factus obediens
usque ad mortem mortem autem crucis

Ut accipiamus ipsi de suo corpus
accepit de nostro naturam humanam
ut nos accipiamus de suo gratiam
divinam. Qui non horruit nostra car-
D. ne vestiri ut sibi possemus propria
uniri accepit infirmitatem et mor-
talitatem de nostro ut accipiamus
salutem et vitam eternam de suo. Ac-
cepit de nostro humanitatem quo-
rum ut accipiamus de suo divinitatis
communicationem. Accepit in se penam
ponderis ut daret gratiam venie
de cuius communicatione admirabili canit
ecclesia. O admirabile commercium creator
generis humani animatum corpus sumens
de virgine dignatus est nasci et pro-
cedens homo sine semine largitus est
nobis suam deitatem. Ad hoc est [illegible]
E. [illegible] 2. In Christo [illegible] quod divinitas
accepit de nostro et nos accipiamus
de suo tam indissolubili nexu co-
niungitur ut sicut est unum cum patre per
ineffabilem unitatem fiat unum nobis-
cum per admirabilem unionem ac per hoc
ipso communiter mediante cum patre unum
efficimur Ioh. 17. Pater sancte serva
eos quos dedisti mihi ut sint unum
sicut et nos. Sicut enim pater unus est
in natura homo cum deo unus est in persona
membra sunt unum cum capite per fidem
et dilectionem qui autem adheret deo unus
spiritus est cum eo. Et contra quosdam mani-
cheos et valentinianos qui negabant
Christum veram humanam naturam de
virgine assumpsisse. Item ut acci-
F. piamus ipsi de suo quod ipse accepit
de nostro ut corpus suum erga nos
caritate ostenderet et nostrum erga se
caritate accenderet. Quia dedit se
pro nobis in pretium ipse tribuit se
nobis in cibum ut per pretium re-
dimeret nos a morte per cibum
aleret nos ad vitam Ioh. 6. Qui
manducat me et ipse vivet propter me.
Quid amplius vincere potuit quam
nobis efficere pretium se dedit pro

nobis ad mortem et cibum se tribuit
nobis ad vitam, ut mortem nostram
morte sua perimeret et vitam nostram
vita sua nutriret. Et quia inditum
est a natura corporibus humanis ut per
firmationem unionis ciborum corporalium
quorumdam dilectorum in eis pareat et
nutriat, multo fortius unio spiritualis
ac sacramentalis confectorum ad optinendam
et nutriendam fidem et firmitatem dilectionis
quicquid valebit. Et quia carnibus anima-
lium et piscium nutriendi, reficiendi,
augendi et impinguandi corpora nostra
virtutem dedit, pani et vino virtutem
reficiendi, letificandi et inebriandi,
quanto fortius carni sue virtutem de-
disse credendus est nutriendi, refici-
endi, augendi et impinguandi animas nostras
et per consequens sanguini suo virtutem reficiendi,
letificandi et inebriandi salubriter
si recipiantur fideliter et devote. Quanto
enim magis visibile, magis est credendum
est ipsum hoc fecisse spiritualibus quam
corporibus. Quanto magis certum est ipsum
curare animas quam corpora et bona animarum
quam bona corporum bona. Contra illos
qui dicunt quod corpus possit sumi
tam a bonis et non a malis. Item
ut accipiatur duobus modis sumitur ac manducatur
corpus Christi quod duobus intelligitur, scilicet verum quod
de virgine traxit et in cruce pependit, et misticum quod est ecclesia Christi
spiritu vegetata. De isto corpore dominus
dicit Matthei 26, Luce 22, Marci 14, 1 Cor.
11: Hoc est corpus meum. De mistico
dicit apostolus 1 Cor. 10: Unus pa-
nis et unum corpus multi sumus.
Verum corpus quod manducatur sacramentaliter,
id est sub specie, misticum autem manducatur
spiritualiter, id est in fide. Sub specie panis
corporis sacramentaliter manducant tam
boni quam mali, spiritualiter soli boni.
In malis est essentia, non salubris
efficacia. In bonis non. Verum non
sacramentaliter manducat Petrus et Iudas,
unus ad salutem, alius ad dampnationem.
Spiritualiter manducat qui manet in
unitate Christi et ecclesie quam signat sacramentum;
qui credit in eum manducat eum.
Augustinus: Crede et manducasti. De quo

dicitur: Ut quid paras dentem et ventrem? Et ipsa veritas ait
Ioh. 6: Qui manducat carnem meam et
bibit meum sanguinem, in me manet et ego
in eo. Declarans modum dicit: De quo dicit
dominus: Crede in Christum. Hec non corporaliter   B.
et spiritualiter manducatores ibidem variis modis
manducatur inter similitudines corporalis
questionis. Illud non variatur,
manducatur quia mutatione sui in alio
assumitur et in similitudinem assumentis
transmutatur, non ut ligna ignem
manducant sed ignis ligna. Dicit
est quod totum corpus ecclesie manduca-
te spiritualiter in ista sacramenta
variatur; manducatur quod illud in sui
similitudinem convertens in se, id est in suum
suum incrementum vel augmentum
assumit; nutritur, id est conficit et
augetur corpus ecclesie de electis
et corpus, id est vivificatur reproborum
[illegible] a malo convertendo ad
bonum manducatur. Ps.: Deus [illegible]
dedisti eum escam populis. Ac Act.
10: Macta et manduca. Et Iob 12:
Dividant eum negociatores, id est quod
in Christum credit manducat ipsum qui in-
corporatur Christo per fidem, id est membrum
eius efficitur, vel in unitate
corporis eius sumi consolidatur. Alibi
quod manducatur incorporatur, et quod ma-
ducat incorporat. Sic autem qui
manducatur incorporat et qui mandu-
cat incorporatur. Utroque modo conce-
di insinuat Christus dicens: Spiritus
est qui vivificat, caro non prodest
quicquam, quia caro Christi nisi spiritualiter co-
medatur non ad salutem sed ad iudi-
cium manducatur. Dicitur in qua-
si similitudine corpus ecclesie convertitur. Unde   C.
de quo in sanctitate et bonitate et
ut hoc Christus dicens manducare dicitur
illos quos in incrementum et
augmentum corporis sui mistici
convertendo assumit. Et hoc est quod dicit
Augustinus: Nec ego mutabor
in te sed tu mutaberis in me,
hoc est in mei similitudinem. Quemadmodum
ignis ferrum in se hoc in sui similitudinem
convertit et anima sibi unita aptat
lucem et fervorem. Unde in Ioh. primo

quantum recepimus eum dedit eis potestatem
filios dei fieri. Ioh. i. de cons. d. 2.
In quibus. Item nota quod in perceptione
corporis et sanguinis Christi magna est discre-
tio adhibenda ne si nimium dif-
feratur periculum mortis incurratur tes-
tante domino Ioh. 6. Nisi manduca-
car. fi. ho. et bi. e. sang. non habebitis
vitam in vobis. Necnon vero sumendus
est agnus ut a vastante angelo pro-
tegamur. Non enim possumus de egyp-
to nisi celebrando pascha agnum
vastante evadamus. Exo. 12. Si
vero quis indigne suscipit iudicium
dampnacionis incurrit. i. Cor. 11. et ideo
probet se ipsum homo et sic de pane illo edat
et de calice bibat. Item si queratur qualiter
vivificus panis inter manus sacerdotis
veniat. vel quamvis in uno altari con-
sistens iam in alio erit utroque momen-
to vel subito. Respondeo quod subito
filio dei obedit corpus eius per
omnia ut provincia sua ubicumque bene-
placitum sue voluntatis fuit compli-
ceat. Et hic est unus effectus corporum
glorificatorum qui dicitur agilitas. Conve-
niens est rudem agilitati ipsius anime
glorificate. Ita ut sicut anima imperat
membris moveri in statu miserie istius
ad locum quem voluit ita in statu
glorie imperat ei corpus ut ubi voluit
Et in hiis admiranda est potencia dei
virtus et una qua ista presto est
panis vite et qua omnibus tamen cre-
bro et subito venit. Quia ad hec lo-
quentibus illis sacerdotibus et ipsum ad-
venire petentibus in altari ipso facto
videtur adsum. de cons. d. 2. Quia si
sanguis. Item si queratur quare reficit
hunc cibum panis. Respondeo quia cor-
poralis non unum membrum reficit
solummodo sed totum corpus et ipsius
corporis membra singula. Secundo quia
mensa sacramenti communis non soli sacerdoti
ponitur. non solus sacerdos debet ibi
refici. Respondeo quod publicum et celes-
tis sapiencie est prius distribuere ad hanc
mensam et refici corpore eius et sapiencie inter-
esse tanto sacro vel sacrificio et
reconciliari sibi ipsum. Quicumque vero vera
fide veniunt et devote ut deus

intersunt missarum sollempniis ibi sa-
lubriter reficiuntur. Iuxta illud Ieremie 31.
Inebriabo animas sacerdotum pingue-
dine et populus adimplebitur bonis
et Ysa. 55. audite audientes me
et comedite bonum et delectabitur in
crassitudine anima vestra. Hic est cibus
qui semper nos reficit et ipse numquam
deficit. Ubi queratur quid fiat de cor-
pore Christi postquam fuit sumptum et
comestum. Respondeo cum incorrupcio-
nem sacramentum tenetur comeditur et gus-
tatur. Corpus Christi adest in
visu in tactu in sapore. Postquam
vero in percipiendo sensus deficit
corporis deinde non querenda cor-
poris presencia sed spiritualis retinenda
est dispensacio completa. Christus
de ore transit ad cor. Melius est
enim ut procedat in mente quam descen-
dat in ventrem. Cibus enim non est
carnis sed anime. Venit ut comeda-
tur non ut consumatur. ut gustetur non
ut incorporetur. Ore comeditur sed
stomacho non digeritur. Reficit
animam sed non effluit in secessum. Unde
est contra quod dominus dicit Matth. 15. Omne
quod intrat in os in ventrem vadit
et in secessum emittitur. quia illud
dicitur de cibo corporali. Item ut accipi-
amus de pio nutrire fasciculum qui
inter ubera sponse ubera commoratur. Cant. 1o.
Super quo Bernhardus. Ego fratres ab
ineunte colligere curavi et inter
ubera mea collocare curavi collec-
tum ex omnibus anxietatibus et ama-
ritudinibus domini mei. Primo scilicet infantilium
illarum necessitatum. Deinde laborum
quos pertulit in predicando fatigacionum
in discurrendo vigiliarum in vigilando temp-
tacionum in ieiunando lacrimarum
in compaciendo insidiarum in collo-
quendo. postremo periculorum in falsis
fratribus conviciorum sputorum alaparum
colaphorum subsannacionum exprobraci-
onum clavorum horum et similium que
in salutem nostri generis silva evangelica
copiosissime novit pertulisse. Non
pretermittenda est mirra qua in cruce
potatus est necnon illa qua unctus est

conversacione mea hunc michi
fasciculum collegi

in sepultura. In sua sibi applicavit amaritudines peccatorum nostrorum. In 2a futuram incorruptionem sui corporis indicavit. Hec meditatus dixit sapiens: fluvijs iusticie in perfectorum constitutum, fluvijs plenitudinis sancte, fluvijs dulcedinis salutis, fluvijs copias meritorum, ex fluvijs in medium potus salutaris claritudinis, ex fluvijs virtutis suavis unctio consolationis. Hic inde erigitur in adversis, reprimitur in prosperis et intellecta hic quod vite presentis via regia incedenti tutum prebet ubique ducatum. Hic inde mala eminencia conculcanda. Hec in carnibus mundi indicet ipsum quod in pluralitatem et unitatem reputat. Et ideo hic fasciculus est cordis medullitus inserendus. Unde in hoc queritur si aliquis possit esse hoc non portantes et non adorantes, tutius autem summat et adoret. Nota non dicitur de suo ubi hic sponso de an. notare divisionem et ideo non quod cum corpus Christi dicitur dividi ad formam panis iste et cum forma ita dividitur in partes Christi sunt corpus Christi totum et integrum latebat sub forma integra, ita sub singulis porcionibus illius hostie sacre latet idem corpus integrum totum, de consecratione distinctione 2: qui manducat singuli. Ubi per sicut in speculo integro apparet una imago et eo fracto in singulis porcionibus apparet eadem forma. Et non sicut in maiorem corpus glorificatum non implet locum, sic species panis et vini maiorem non implet locum et saciat et nutrit. Sicut et in talibus quod aliquis inebriatur solo odore vini et pascitur solo odore alicuius cibi. Et dicitur quod accepit ipse de nostro. Christus accepit de nostro qualitatem infancie vagitibus demollitam, pueritie pannis involutam, iuventutis sudoribus repletam, ieiunijs maceratam, vigiliis afflictam, itineribus fessam, postea affectam flagellis laceratam, suppliciis strictam vinculis, coram alapis illitam sputis, irrisam illu-

sionibus, conviciis et irrisionibus et quasi blasphematam, cruci affixam, clavis et lancea perforatam, cum latronibus et scelestis deputatam et cum mortuis derelictam, ut eam acciperemus de preso per virtutem gloriam iam dicatam et super choros angelorum exaltatam et ad patris dexteram collocatam. Ut sicut ego qui ipse meruit penam peccatori venit veniam merear. Ad hoc enim accepit qualitatem ut evacuet infirmitatem. Accepit nostram vetustatem ut suam nobis infundet novitatem. Simplam accepit vetustatem scilicet pene ut duplam nostram consumeret vetustatem scilicet pene ac culpe.

a

Et ipse accepit de nostro scilicet carnem assumptam per quam venit vita. Humana enim nostra que erat peccato mortua carnem unde unita incorporata verum cum illo effecta vivit de spiritu eius sicut omne corpus de spiritu suo. Qui non est de corpore Christi non vivit de spiritu Christi, sicut dicit Augustinus, de consecratione distinctione 2.

b

Et ut acciperemus de suo quod ipse accepit de nostro oblacionem scilicet benedictam per quam benedicimur, ascriptam per quam in celo ascribimur, ratam per quam in visceribus Christi esse censemur, non tam si perveniant, rationalem per quam a bestiali sensu exuimur, acceptabilem ut qui nobis displicemus per hanc deo acceptabiles simus, sicut dicitur in canone misse, et de consecratione distinctione 2. Utrum.

c

Et non quod sacerdos facit quinque cruces quinquies super oblatam et calicem cum dicit benedictam, ascriptam, ratam etc. et duas sigillatim, unam super oblatam cum dicit corpus et aliam super calicem cum dicit et sanguis. Quare prius erigit quinquies tamen ita panem et vinum scilicet accepit benedixit dedit. Super oblatam vero facit unam crucem specialiter quia dixit: manducate, hoc est corpus meum. Et alteram crucem super calicem specialiter quia dixit: bibite, hic est sanguis meus. Et ideo recte subiungitur qui pridie.

d

Illud autem notandum quod accepto corpore et sanguine Christi efficitur ut et nos in Christo et Christus

in nobis sit. De cons. di. 2. In pr. Per huius sacramenti virtutem virtus augetur, virtutes et omnium graciarum fructus exuberant. Hiis enim in hoc sacramento sumitur ipse totus et integer qui est fons et origo totius virtutis et gracie. Et quod ministerium corporis nos continuit a potestate peccati, per eukaristie sacramentum liberat nos a voluntate peccandi. Nam eukaristia si digne sumitur a malo liberat et confirmat in bono, venialia delet et cavet mortalia. Unde tu premittis in oratione dominica panem nostrum, statim subiungimus: et dimitte nobis debita nostra etc., quasi per panem istum celestem liberamur a malis preteritis et presentibus et futuris. Et quia cottidie peccamus in medio mortis, qui ultra pro nobis mori (Ro. 6). Hoc sacramentum accipimus ut remissionem peccatorum cottidie assequamur. Non lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo tantum cum sanguinem suum fudit pro nobis in crucis patibulo, verum etiam cottidie salvat nos a peccatis nostris in sanguine suo, cum sanguinem eius accipimus in calicis poculo. Hoc vero sacramentum fuit in lege figuratum per manna, quia sicut ille cibus celestis et iste. Sicut ille datus fuit populo israheli cito post transitum maris rubri et non ante, ita non iste ante transitum maris rubri, id est ante perceptionem baptismi. Et sicut ille gustantibus in deserto, ita iste datur illis qui deserunt vicia affectu desiderio et voluntate. Et sicut in fortitudine cibi illius fit transitus ad terram promissionis, sic per hunc fit transitus ad vitam eternam. Unde hoc sacramentum dicitur viaticum, quia communicantes in via deducit ad patriam. Quia sicut in illo cibo iudei defecerunt in deserto, ita et fideles in hac peregrinatione sine cibo celesti isto corporis Christi. Et hoc sacramentum quia corpus Christi carnaliter subtractum est in celum et corporalem dispensationem suis reliquit ut in illo sacramento totus sumeretur et a fidelibus videretur. Iuxta id quod ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi. Iuxta hoc n.

sacramento corpus nobiscum est in ipsa substantia, licet sub alia forma. Ut tamen ipsi sacerdotes conficientes quam ipsi suscipientes percipiunt donum gracie per quam purgentur, illuminentur, perficiantur, reficiantur, vivificentur et in ipsum Christum per excessum amoris ardentissime transferantur. Et non quod hoc sacramentum tam provida ordinatione ~~dispositione~~ dispositum est ut que per Christum gesta sunt et in Christo continentur ex magna parte, ex quo Christus de celo descendit usque dum ascendit in celum, et ea tam verbis quam signis admirabili quadam specie representat. Unde ad communicandum plenius dedit. Figura superat ingenium, opinionem et intellectum. Etiam tria specialiter etiam (?) in cantico: scilicet beatam passionem, reditum ab inferis et in celos ascensionem gloriosam. Primum accendit caritatem, 2m corroborat fidem, 3m spem letificat. Quid non magis accendit caritatem in nobis quam quod proprio filio suo non pepercit deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum? Christus non suus est pro nobis obediens usque ad mortem. Philip. 2o. Item quid magis in nobis corroborat fidem quam quod Christus resurrexit a mortuis, ut sicut in adam omnes moriuntur ita et in Christo omnes vivificabuntur. 1 Corinth. 15. Item quid magis amplificat spem quam quod Christus ascendens in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Ephes. 4. Quoniam ubi est ipse et minister eius. Joh. 12. Item hoc sacramentum in quo ad sacerdotis vocem celi aperiuntur, angelorum chori assunt, summa et ima sociantur, et ex visibilibus et invisibilibus fit unum, ideoque uno totus ab ipso ac (?) et in celo rapitur ministerio angelorum et in altari videtur ante oculos sacerdotis. De cons. di. 2. Quid sit.

Quare vocata sit prognatina sacramenti corporis Christi

E(t) h(oc) sacramentum vero quod est

sacramentum pietatis signum unitatis et
vinculum caritatis. De cons. di. 2 hoc
est sacramentum quo ut in sacrificiis pr-
ece maius de cons. di. 2 ut et quod
totum fonte tenet sanctificationis et auc-
tore salutis nostrae Christi dominum et divina
et humana unde recta vos sacra flu-
enta sunt et vinculi gratiarum quibus
sanctificamur. Item hoc sacramentum in quo
virtus divina super naturam et intellectum
mirabilis operatur. quia ibi apparet maxima
bonitas Christi quia se ipsum donat
quasi sub specie creature. Ratio de-
cuit ut sicut summa bonitas ita sum-
ma sapientia et virtus ibi ostenderetur. Et quia si
sub potestate hominis se conferebat. decuit
ut omnipotentia sua ostenderet ut appa-
reat mirabilis descensio et incomprehensibilis
potestatis et simul apparet summa potestas
omnia excedens et in potestate hominis
et inclinata potestatis. Quia in potestate se
creature offerens. Huius virtute sacramenti
fit possibile ut qui de terra est in ce-
lum ascendat omnis qui huius sacramenti
unitus est capiti Christo servatus uni-
tate spiritus in vinculo pacis et sic
unum corpus caput cum membris
suis corpus eius vel corporis ascendit
in celum. Quod eucharistia efficit et figu-
rat. sicut in Johannis 6. qui manducat me-
cum et bibit me. sanguinem in me ma-
net et ego in eo. Contra illos qui dicunt
quod quilibet christianus habet officium sacerdotis
et quibus innituntur et qualiter venerit

Nemo potest conficere hoc est consecrare
nisi sacerdos qui rite fuit or-
dinatus et in claves ecclesie. Contra
Waldenses et alios hereticos qui
dicunt quod quilibet christianus habet potestatem
sacerdotis. ad quod probandum inducunt
septuagesima distinctione multi sacer-
dotes et pauci sacerdotes et infra
non omnis sacerdos christianus sed omnis christianus sa-
cerdos. Replicat autem sic infertur
sed ab laicus est christianus ergo ab laicus
est sacerdos ergo potest conficere ligare

et solvere. cum hec ad officia pertineat
sacerdotis. Solutio per distinctionem equivo-
cationis huius dictionis sacerdos. que
quinque sumitur. ut habetur Jacobi
ultimo et Act. 1o. vade et ostende te
sacerdotibus et prima Thimotei 4o. no-
li negligere gratiam que est in te que
data est tibi per prophetiam cum impo-
sitione manuum presbiteri. Quinque vo-
catur large ut in predicta auctoritate
ponitur quia christianus quilibet potest dici
sacerdos. i. unctus spiritu sancto ut se
ipsum offerat igne caritatis accensum
in ara cordis pro sacrificio deo
spiritu contribulato. Vel sacerdos dicitur
quilibet christianus quia est membrum illius
summi sacerdotis de quo psalmus tu es
sacerdos in eternum. Vel sacerdos dicitur
eo quod sacrum ducatum prebet quando
dum corpus suum hostiam vivam sanctam
deo placentem et sacerdotale sacrificium
spirituale offert de quibus prima Petri 2o.
vos estis genus electum regale
sacerdotium gens sancta. Apocalypsis primo
fecit nos regnum et sacerdotes deo
et patri suo. Sacerdos. i. sacer dux
vel sacra dans dicitur et sicut rex a re-
gendo ita sacerdos a sacrificando
dictus est quia sanctificat et sacrat.
Item quod nobis obiciunt heretici contra
apostolorum quia erant piscatores Act.
4o. et laici Actuum 4o. Videntes
Petri constantiam et Johannis compe-
rto quod homines essent sine litteris et ydeote
ammirabantur. Hanc rationem heretici con-
traxerunt ad concludendum quod possunt laici
predicare et in ecclesia katholica
locum regiminis tenere. Unde quod
a tempore quo elegit apostolos donavit quod
eos per gratiam donavit bona et ape-
ruit eis ut intelligerent scripturas
Luce ultimo. Item Luce 21 ego dabo
vobis os et sapientiam. Item Johannis 16. spiritus
veritatis docebit vos omnem veritatem
Item Galatas primo non ab hominibus
neque per hominem sed per Ihesum Christum et infra

nec ab homine accepi eum neque didici sed per revelacionem ad
id in prologo bibliotece c. 2o ait
ego dum vetera scriptura et nunc libros ad
nostrorum primordia et vulgi opinionem
est conversus nam sed linguas didi
cerunt apostoli a spiritu sancto ita et legitur
prima Joh. 2o non necesse habetis ut ab
aliquo doceat vos sed unctio docet vos de
omnibus nam spiritus sapientie nescit
tarda molimina ut in salone
cap. 1o et unus dies apud deum
sicut mille anni et mille anni sicut
unus dies. 2 pet. 3. dist. 16. c. 26.

D. q. 6. hijs quum. Item nemo potest
conficere nisi sacerdos qui fuit rite
ordinatus secundum claves ecclesie quibus
patet quod hereticus non conficit dist. eadem
de conse. dist. 2. nec quidem potest. c. 29.
q. 1. Si quis inquit et sequentibus
capitulis Et autem tamen sacerdotibus rite
ad hoc ordinatis liceat offerre sacri
ficia patet tam novo et veteri testamento
pro veteri exo. 28. et 29. et levitici
8. et 10. ubi agitur de ordinacione
et officio sacerdotum Et autem nulli
alij nisi solis sacerdotibus ad hoc
solempniter ordinatis liceat num.
3o ubi dicitur externus qui ad ministrandum
accesserit morietur. exo. 2 num.
10. et 11. ubi dicitur ne quis accedat
alienigena qui non est de semine
aaron ad offerendum Item 18. ubi dicitur
omnia que ad cultum altaris pertinent
intra velum sunt per sacerdotem administrabuntur
Si quis externus accesserit
occidetur Item saul privatus est regno
quia obtulit holocaustum 1 regum
13 Item manus jeroboam aruit
quia ascendit super altare ut adoleret
incensum 3 regum 13. et 2 regum 14.
et 2. paralip. 26. ozias percussus
est lepra in fronte quia sacerdotis officium
usurpavit incensum super altare thi
miamatis adolendo Item oza mor
tuus est quia tetigit archam 1 paralip.

G. 13 Item actuum 19 de septem filijs
sceue quos affixit dyabolus
quia pauci officium usurpabant

E. Et autem ordinacioni sacerdotum novo
testamento sit ab apostolis solempnitas
adhibita patet 1 thimot. 4o noli
negligere graciam que data est tibi cum
imposicione manuum presbiteri Item
1 thimot. 5. nemo cito manum
imposueris Item paulus et barna
bas per singulas civitates presbiteros
statuerunt actuum 14. et 14. atten
dite vobis universo gregi in quo
vos spiritus sanctus posuit vos regere ecclesiam
dei quam acquisivit sanguine suo Item
actuum 6. hos statuerunt ante
conspectum apostolorum et orantes impo
suerunt eis manus Et autem per sa
crificia et sacerdotes veteris testamenti
figurentur sacrificia et sacerdotes
novi testamenti dicit apostolus 1 cor.
10. omnia in figura contingebant
illis Item exemplari et umbre
deserviunt hebr. 8. vide inquit
facito secundum exemplar quod tibi
monstratum est in monte Item illa
sunt parabola temporis instantis hebr.
9. Si igitur per sacerdotes veteris testa
menti et non per alios debebant
sacrificia offerri quomodo nunc ista que
sunt maiori reverencia offerenda
non per alios quam sacerdotes debent

F. fieri hebr. 9. Si quis autem querat
quando et ubi et a quo fuerunt apostoli or
dinati Respondeo dicitur 10. quando quoniam
tibi illis dedit eis potestatem immundorum
ut eicerent eos et tunc fuerunt
clerici in pontifices postea vero fe
cit septuaginta duos discipulos et
misit eos binos ante faciem suam
dans eis potestatem calcandi super ser
pentes et scorpiones Isti fuerunt
minores presbiteri quam predicti de modo
autem et forma conficiendi instruxit
eos in cena quando accipiens panem
et gracias agens benedixit et fregit
dicens accipite et comedite sed
legitur 1 cor. 11. Item nisi sacerdos
qui fuit rite ordinatus sacerdo
talis ordinis institucio a veteri
lege sumpsit exordium exo. 28.

Non quod hereticus non conficiat intelligendum est quod non potest conficere de iure symoniacus
licet de facto conficere potest dicitur nondum quod degradatus scismaticus irregularis degradatus et hereticus conficere possunt de facto licet non de iure
cum servat illa que requiruntur ad confectionem scilicet motus proferant quia
quando sunt rite ordinati in sacerdotes quilibet quod cum tenet formam
verborum et eam cum habet intencionem conficiendi et quod ibi sit materia
panis et vini debita requisita etc. patet quod plurimi laycorum quantum
cumque sancti conficere non possunt

ubi precipit dominus moysi applica fratrem
tuum aaron ad te cum filiis suis
ut sacerdotio fungantur. Item Ante le-
gem eciam sacerdos fuit melchisedech
cui persolvit abraham decimas de
omnibus spoliis tamquam sacerdoti genesis
14. et hebreorum 7. David eciam constituit
24or summos sacerdotes quibus
omnibus prefecit unum quem statuit
principem sacerdotum primo paralipomenon 24.
C. Item dicit ritus. Ritus iste nos
est iniciatoribus sine sacrificiis et in
operibus virginitatis legis et maxime
ac frequentissime dicitur sacrorum ut
ritus cruciatus vel ritus paganum. Item
quia contendit hec nomen ad totam
observanciam virginitatis legis. Unde dicitur
ritus iudaicus tota observancia
legis iudaice. et ritus paganus
ritus sarracenicus. eodem modo hic ergo
dicit ritus hic est ritus sine canonice
servato. sed modo sine ritu canonico
a sanctis patribus instituto capitulo de
sacra unccione. § ultimo. Contra hereticos
qui detrahunt ordinibus dicentes quod
non legitur in aliqua scriptura canonica
quod apostoli fuerint in sacerdotum or-
dinati. Contra quos videndum quod eos
christus instituit sacerdotes quando
dans eis corpus suum dixit hoc
facite in meam commemoracionem apostolica
et reliquit apostolis ordinanda que
ipse non ordinavit. 28 q. 1. Ideo
unde in principio. Est ulterius dicendum quod
de sanctis divinis canonice obmiserunt
que apostoli sancto vel non suppleverunt
capitulo de ce. miss. Cum marthe. § .
primo. Apostolus scribit episcopis et dyaconis
philippensibus primo. et commendat episcopatum
1. thimothei 3. et 5. et 4. Ascribit
se ordinasse in episcopum thimotheum
2. thimothei primo. et christum appellat
pontificem hebreorum 4. 7. 8. Item actuum
13. ordinati fuerunt barnabas
et paulus et presbiteros constituerunt
ad singulas ecclesias actuum 13. Item
spiritus sanctus posuit presbiteros regere
ecclesiam dei actuum 20. Item apostoli
ordinaverunt septem diaconos actuum

6o. Si non heretici auctoritatibus contradicunt
et racionibus eorum contumacie pena sup-
pliciis obiciet. Ad quid sit neccessarium
ordinis sacramentum vel

Ordinatus sacramentum or- B.
dinis est necessarium quia ecclesia pa-
rantur et ydonei efficiuntur ministri
per quos sacra fidelibus dispensentur.
Sicut enim in domo magna vel in regno
temporali necesse est esse ministros per quos
temporalia beneficia dispensentur. multo
forcius in domo vel in regno
spirituali magis spirituali convenienti dis-
posicione debent esse necessaria misteria
et ministri ydonei per quos fiat dis-
pensacio spiritualium bonorum ordinatur
autem huiusmodi ministri debent ordi-
nari dicitur 23. di. per totum et 24. di.
et in episcopus et extra de temporibus ordi-
nacionis et qualitate ordinandorum cum
sequentibus decretalibus titulis. Contra
ordinibus impugnant heretici mul-
tipliciter. Primo quia dicunt quod non fuerunt
in ecclesia primitiva nisi episcopatus
presbiteratus et dyaconatus. et ideo non
est ecclesia dei ut dicunt qui alios
ordines facit. Secundo impugnant
solempnitatem quam facit ecclesia ro-
mana in ordinibus conferendis cum
non inveniatur hec solempnitas
in ecclesia primitiva. Contra predicta duo
videndum quod licuit apostolis et eorum suc-
cessoribus constituere ministros in ecclesia
ut ad titum primo. Huius rei gracia
reliqui te ut ea que desunt
corrigas et constituas per civita-
tes presbiteros sicut ego tibi disposui
et per quos licuit constituere huiusmodi
solempnitates. Tercio impugnant
ordines dicentes ipsum per peccatum
annullari. Ad quod inducunt illud
1. thimothei 3o. Oportet episcopum
irreprehensibilem esse. Ex quo volunt
quod si reprehensibilis est non sit esse
episcopus et ita de aliis ordinibus
Videndum quod licet petrus. petrus
reprehensibilis fuit ut dicitur galatas 2o C.
et christum negavit ut legitur in
passione christi non tamen hoc desiit

esse episcopus qui non aliis dicere dicitur
est vobiscum sum usque ad consummacionem
seculi. Item iudas licet ypocrita
fuit. fuit tamen episcopus et apostolus dei
actiuus per eos. Item de eo dicitur episcopatum
eius accipiat alter. Item ibidem dicitur
dicuntur ostende quem elegeris ex hiis
duobus accipere in locum ministerii huius
et apostolatus de quo preuaricatus est
iudas. Item distinctione 2° et 3° angli
cenarum. i. episcopi ypocrite deducuntur
et tamen non deponuntur immo ad prelaturam
mitantur. Ex quibus patet quod propter mali
ciam suam non desinit quis esse episcopus
presbiter vel diaconus. nec propter ministri
maliciam virtus minuitur sacri. quia
nec a bono maius nec a malo minus
perficitur perficitur sacerdote. i. q. i.
multi. et de sacro baptismo legitur
i. Cor. i. quia non in merito conseruatoris
sed in verbo efficitur creatoris et in virtu
te spiritus sancti. de conse. di. 2. vnde
licet non digne ministret indignus
minister quo ad se nec detrahitur quo
ad alios qui foris sunt a quibus propter
quod nomen domini blasphematur. et ita
patet quod in ecclesia dei possunt esse mali
prelati contra hereticos qui dicunt quod
malus non potest esse episcopus vel prelatus
vel ministrare sacra contra quos infra
ibi 2m claues ecclesie ordinatos
quod est pontificali benedictione et
manuum imposicione ad diuinum cultum
sanctificatus. Ordo non est sanctitas sim
pliciter pontificali ministerio impres
sa vel aliter ordo est sanctitas spiritualis
sic sanctificato quod diuino cultui tradendo quasi
sanctificatur ascribitur sine intitulatur
ut in mino ministro ministerio cuiuscumque
legatur. spiritualis sanctitate dicimus quia
per consecrationem spiritualis infunditur et presta
tur
sanctificato. quia per ipsam et non ipsa ut
per sigillum et non sigillo rigido vel
pontificali temporale vel spirituale bu
ficium prestatur. Vnde et ipsa non tam
sanctitas est quam et signaculum et carac
ter sanctitatis secundum quod gratia est
gratum deo faciens et acceptum ab
eis quia contra deum sunt subiectum
sub possessore suo secorsum faciens

et aucteas deo ipsum mancipans et addi
cens. ipsi quasi illi adherere faciens
et vacare. quia non et propter ea ar
E. cenda sunt a sanctis et sanctificatis. ipsa
quasi sancta superemine debent longe
quasi posse quibus et propter eas reue
rencia et honore. quamuis tamen vasa
et loca deo sanctificata distincta et
discreta debent esse propter dei cultum
et honorificentiam. tunc vero multo magis
maior quam cultus dei et honori
ficencia consistat in ministris multo
forcius necesse est eos esse sanctifica
tos duos distinctos quasi atque dis
cretos ab aliis ac tanto maiori
sanctitati preditos et spiritualibus appara
tos esse ministros. quanto ista offi
cia cetis ad cultum. i. q. i. dei est
et licet opera et io signat dicitur
F. rite fuit ordinatus. Ordo est
sacrum signaculum quo spiritualis potestas
traditur ordinato. sacrum signaculum
dicitur quia in eius perceptione res
sacra. i. gratia confertur quam figu
rat ea que in eius collacione
ab episcopo fiunt. Oportuit non esse ali
quod in quo esset sacrum signaculum
ordinacione distinctum prelatum ad
sacra tota dispensanda. Licet autem
sacramentum dispensari debet non magna
discrecione ac potentissimum non aliis
neque cuiuslibet neque in quolibet loco
neque in quolibet tempore sed personis legalibus
honestis et a cunctis irregularitatibus
alienis ieiuno stomacho
loco sacrato tempore misse et temporibus
a canonibus institutis et ab episcopis
quibus est hoc officium commissum. Sunt
autem nouem ordines. scilicet psalmiste
hostiarii lectores exorciste acoliti
subdyaconi dyaconi sacerdotes et
episcopi. omnes tamen vocantur clerici. i. in
sorte electi. Clericus non grece latine
dicitur sors vel hereditas. Ideo ergo dici
sunt clerici. quia de sorte domini sunt
vel quia [illegible] 18. deut. 18. pretereum
dominus est 2m quod de hoc agitur. 21.
G. di. clericus. Officium hostiarii est
ut aperiat hostium templi et ad hor

D.

fuerunt clerici in veteri testamento. Officium lectoris est legere lectiones in ecclesia et prophecias et hymnos orationibus initium habuit a prophetis quibus dicitur est ysa. 48. Clama ne cesses. Officium exorciste est manus super energuminos et cathecuminos ponere in exorcismo. Exorcisti dicuntur greco, in latino adiurantes et increpantes. Officium acolitum gerebat in veteri testamento qui lucernas candelabra componebat et accendebat. Acoliti grece, ceroferarii latine. Hic dicitur portare cereum quando evangelium est legendum vel sacrificium offerendum. Subdiaconi apud hebreos nathinnei vocantur, id est in humilitate deo servientes. Grece subdiaconi ypodiaconos nominantur quasi subiacet officiis ~~levitis~~ levitarum. Ad hos pertinet patenam et calicem ad altare deferre et levitis tradere et ministrare urceolum cum aqua et tenere manutergium ad altare et aquam manibus dare. Hiis lex continentie imponitur ysa. 52. Mundamini qui fertis vasa domini. Hii prius ponere oblationes in altari quibus sufficiat quando plebs communicat. Ad diaconos pertinet assistere sacerdotibus et ministrare eis in sacris ecclesie et evangelium legere ac predicare ipsum. Deinde populum premonere ut aures habeant ad dominum. Ipsi accipiunt pacem a presbitero et dant aliis. Hic ordo a tribu levi accepit levita. Diacones grece, ministri dicuntur latine. Sacerdotum officium sumpsit exordium a filiis aaron quando dominus aaron elegit in summum pontificem et filios eius in inferiores sacerdotes. exo. 18. Tres istorum ordinum habuit ecclesia primitiva scilicet episcopatum presbiteratum diaconatum apostolo ad ph. 1. thimo. 3. et 4o. c. 2o. Jo. ex. de etate et quali. Post ascensionem summus pontifex dominus ipse prius officia omnium predictorum ordinum in suo consumavit. Ipse fuit enim hostiarius quando eiecit vendentes et ementes de templo mat. 21.

et Joh. 2o. Ipse et se hostium vocat Joh. 10. Item fuit lector quando surrexit legere in templo ysa. 61. Spiritus domini super me et luce 4o. Exorcista quando demonia ab obsessis corporibus eiecit mat. 8. mar. 4o. et 9o luce 8. Acolitus quando dixit Joh. 8. Ego sum lux mundi. Subdiaconus quando linteo precinctus fuit lavit pedes discipulorum Joh. 13. Diaconus quando tradidit corpus suum in cena mat. 26. mar. 14. luce 22. et quando apostolos ad oram excitavit dicens vigilate et orate. Pacem dedit: Pacem meam do vobis. Joh. 14. Et dolorem suum pacificans per sanguinem crucis eius sive que in terra sunt sive que in celo. Sacerdos quando corpus suum immolavit in ara crucis mat. 27. mar. 15. luce 23. Joh. 19. Iste fuit pontifex secundum apostolum hebr. 1o et sequentibus capitulis. Zach. 3o. Ostendit michi dominus sacerdotem magnum et ihesum stantem coram angelo. De predictis ordinibus habetur 21 di. in decretis et 2o summarum. Si quis autem credit vel credidit vel credidit se posse sacrum altaris conficere qui non sit per visibiles episcopi in presbiterum ordinatus hereticus est et predictorum sociorum principes et ideo ab ecclesia segregandus exo. 16. et de offi. di. c. 2. Dixit dominus. Est enim sacerdos qui vice per ordinem sacerdotis ordinatur quibus ad officium intercedendi sacramenta sanctificanda et pacificandi. Sacerdos enim ordinatur ut habeat publicum officium advocandi in causa aliorum ad interpellandum pro reis et oppressis omnibus et indigentibus et ad procurandum eis proximum coram iudice vivorum et mortuorum deo. Ut qui apostolus innuit 2. Cor. 4. Si quis autem obiciat quod nichil interpellatur contra sanitatem per aradbus quod officio huius plene utitur respondetur quod

C

D

aliud e impetrat p alio ut amicu
e inimici gre suitat ipe qi e ppie
sorp aliud impetrat ut inimicu
e pecs alius offre qd e ppu sa
cdotu qui pecs ecctie deo offerunt
tanqua mediatores e intimatis ipius
ad deu Sicud n advocatus non
iura sua ul statuta allegat s
aliena sz eius viz cui procurum
prat in ore gestat Sic sacdos
ex officio publice impetrator va
ecctie a orones in oe gestat. ut
cas qdamo ore suo pri maiorp
porrigit audiendas expte ecctie
sue. e pp hc no dicit, oro ex
psona sua s dicit oremus ex psa
na ecctie e ita ille agit cuius
nois agit ex de sen ut sanc
ulticas Cu igr in illo misterio n
agat sacdos nisi ex psona uel
noie ecctie Sicud cu exaudic
e ecctia sic ipm rpelle in eo q
ptens q agente psit ecctiaz re
pelle sy no exaudic Impossle
e aut deu rpelle ul no exau
dic ecctiam sua Impossle e igr
invitu ee misteriu sacdotis
in altari licet eius psona q in
se accepta no sit. qz no i multo
gsentit si in vo offici catois
de qs d q urp Apponunt heti
ci agt y. ubi xpus ait discis
vos estis sal tre q si sal euanu
erit in quo salie ad nichilu vz
ult no nisi ut mitta e gculce
Respo eis videt q pax platus
euanuit p sua vita no pt
gdie alios p ecctia sacra Ru
de q in quo euanuit no pt
alios gdie. si n euanuit i fide
no pt alios gdie in vo fidei
Si euanuit in vita no pt a dos
no bone vite Sz si no euanesit
in ore nc n tam pt gdie ex vi
ordinis sacri collatos Itz
aut platus possit euanescte
quo ad unu a no quo ad aliud
pz agt 23. que dicut facite
q in opa illorp nolite face. illi

iij q1 c nllu xpm cruasignt
qm in sacerdotibus suis ipm
psequit

euanuerant quo ad vita a tn vale
bant quo ad doctrina Ad id indu
cut agt 6 nemo pt duobz dnis
suire Si aut platus e male vite
suit dyablo go manes tlis no
pt suire deo q ita no pt mist
re sacra ipius Ad id no pt
arbor bona fructus malos fac
agt 1o Et qui m ministrat me
sequa. Joh 12 qui go no sez
xpm no est minister ipius In
alio tn pt ee minister ipius sz
yapetendo sane monete ul onde
do alys via madatorp dei licet
no vadat p eam a alia quiqz
Itz obiciut agt 12 pgemies vip
perarp quo potestis bona loq
cu sitis ipi mali Et ecci 14.
no e speciosa laus in oe peccoris
Et ps peccori aut dixit deus
Qito potestis .i. no utili mo
quac tn enarras .i. ad quid uti
litate cu no sit speciosa laus
.i. deo placens in ore peccoris
Ad qsultanda quiqz vo; lectur
i Coro 13 Si linguis hom loqr
e anglorp et Item obiciut i
malach 2o ubi dt dns platis
maledica benedictoibz vris Ru
de .i. facia q benedicto vra cedat
vobis in maledictoz Uel distige
ad solucoz omia quiqz q ben
dice ul benface dupr duplicit
s utilit alijs ul meritoie sibi
Itc ex vita meritoie sibi Et ex
vite merito ul ex officij debito
Et nouo q hc facit errare he
ticos qr nesit hec no distiguut
dicetes orones ex ore malorp
sacdotu no exaudiri qr dr
Joh 9 peccores deus no audit
S dicit q sd petico aliena in
septis oblata principi rcipit ob
gram eius cuius e a ex cuius noie
offert qui tn ea loqui petes
e supplicas e ipe exaudit cuius
desideriu adimplet no aut ille
p que scripta porrigit illi eni
nichil grc. Sic dicimus d peti oc

ecclie que p sacdote licet malu pn
cipi deo porrigi² no n offert qutu
ad hoc a scriptura voce petito offeras
n' e necce ut dicit secu ay
da nobis q dne ut ipe nug corp
sit ul qui petit ul quiby petitz
sicud no e necciy ut aduoca qui
ponit p universitate ul collegio sit
de illa ul de illo cu dr adiuuenda
nobis hic 5o oz ut sacdos or
dinatus rite orans p ecclia ypsam
induat ut voce assumat ecclie
pparatio ppandit² Et no q sac
dotes st in officio intpellandi
nuncij ecclie ad deu 3·q·1· ulti
du' e velud n'eras deprecatorias
ac supplicatorias ppte ecclie oroes
eius ad deu deferunt et ci offi ut
In officio no pdicadi sy doctadi nu
nuncij dei ad eccliaz dei q sicud
pas minatorias 2 quiatorias et
obiurgatorias et epistlas doctrinales
ac decretales in ypa doctrina ppe
pte dei ad eccliaz deferunt· 23·d·
sic vtor Sut u velut petitiona
rij ac petitionu portatores ac p
curatores ad illu sum9 pontifice
p'my diuy et velud nec nuncij spon
se ecclie deferentes ad ypy vgte
vgo Sicud i² no e pcuator
qui u' missus e n' madato eq
u' audit² ad impetrand ymo punit²
ut falsarius Sic qui no e ab ecclia
qstitutus ad pcurada sacra et sa
cerdotalia offia exequenda si hg'
usurpet ei offia no impetrat
ppte ecclie ymo tanquam falsarius
a deo iudice et vindice repellit²
et punit² St no e pcuator nisi co
stitutus ab ipo dno litis ul cause
ut de constitutis ppte decani et
pcuatoribus in mo Est ac sacdos
pcuator ecclie qutu ad intpel
landi offi'y q quatu ad hoc
offi'y no e pcuator ecclie nisi
sit ab ecclia ad hoc qstitutus Ite
pcuatore no facit gra ingenu
ul ptas impetrandi qua eq ad
pncipe si qstituco et madatu

cius qui causy sy coram ypo pnci
pe· Ee aut sacdote e ee pcura
tore qutu ad intpelladi offi'y
ut diximus· est g° manifestu
q gra no facit sacdote sy sci
tas qutacunz illa sit cuiuslz
psone apud deu si qstituco ecclie
et madatu q ei dat² ad int
pellandu Quopta que modu
vitus et fortitudo bellica no
facit milite si ascripto St nunciu
no facit deportaco lraru si mis
sio qd· n' e ordinaco et qstitu
sacdotis q missio ad intpellad
Eodem mo de mediatore que fa
cit qsensus pciu sy approbaco in
officio u pacificadi sacdotes
mediatores st int deu et hoies
du pcepta dei ppeo deferunt
pdicado et vota y pplj porrigunt
deo supplicado tamqy ppli apud
eu pcibg· tamqy dei apud ppl'y
penaz sy pnas gladijs alli
gates· 27· d· disciplina Et
io tales deuet eë ipiste sacdotes
ut tanquam mediatores possint
discordes ad qcordia reuocare
ut hic q simul utroqz societatis
et amicicie vinculo deuet ee qiuncti
ita q deo sint grati et hoibus sint
accepti Sic n' is qui displicet
ad intercedendum mitti² irati anim9
ad ueniam pvocat² 3·q·4· in qui
bus St aduocatu publicu no
facit scia iuris aut eloquencia
n' et ypa iusticia q de postulado
ppte· Ee aut sacdote e esse
publicu aduocatu in causis anima
g° n' scia iuris celestis n' sac
eloquencia n' ypa spualis neque
iusticia faciet sacdote si sicud
ibi qstituco pncipis sic et hic
qstituco sy ordinaco pontificis
·i· ecclie nuncio illius Et quemadmodu
no licz cuiqz usurpare pdicta
publica offia nisi ad hoc institutus
fuit· Sic nulli licet usurpare
sacdotale offi'y n' ad hoc fuerit

8·

4·

ordinatus sit institutus. Quantumcunque
ergo est ad necessitas quantecunque ipse
sit apud deum facit sacerdotem
quantum ad interpellandi officium. nec
iniquitas quantacunque sit aufert
officium sacerdotalis ordinis. sed nec
iustitia quantacunque sit nuntium a
procuratore aut advocatum efficere
possit sine missione et constitutione. nec
iniquitas quantacunque sit in nuncio
vel procuratore vel advocato aufert
ei officium sine mandati revocatione et
destitutione. Sicut enim sola missio
et constitutio nuntium ac procuratorem
facit. sic necesse revocatio et desti-
tutio. orat tamen et interpellat vir
sanctus ut amicus. non ut procurator
aut nuncius ullius ecclesie neque ut mis-
sus ab ea ad hoc quod ipsum officium
ordinis sacerdotalis. Est non quod or-
dinatio sanctificatio et constitutio ad sac-
erdotale sunt coniuncta aliud misterium
sacrum sub re et essentia unum est
sicut eundem nunc nuntium esse procuratorem
advocatum. Quidam dicit sed ad deum vel
coram deo pro eius ecclesia unum est
[illegible]. sine nuncius dicitur insinuat defect-
ivas corporis ecclesie. advocatus quidem
proponit allegationes pro causa ecclesie coram
deo. Procurator insinuat petitiones
eius offert deo. Non potest esse sac-
erdos quantum ad interpellandi officium
nisi missus ut nuntius. constitutus
ut procurator. institutus ut advocatus
publicus. sanctificatus ut sacrorum minister
Quoniam esse solos esse sacerdotes frustra
aliter usurpat sibi quidem sacerdo-
tale officium ut hic ratione quasi in
quibus acceptat et ideo hic dicitur nisi
rite ordinatus non dicitur ordinatus
quod licet beatissima virgo maria dignior
et excellentior fuit apostolis universis
non tamen illi sed istis deus claves
ecclesie commisit quod dicitur pe. 2 re. nona
Et hic est contra hereticos qui dicunt
sanctus esse officium sacerdotis ut sepius
in hoc distinguntur. Quomodo sacerdos
hereticus imitat formam ecclesie catho-
lice et re 2 petitionibus ipsius

Secundum claves ecclesie. nam sac-
erdos hereticus imitatur formam
ecclesie katholice et re 2 peti-
tionibus ipsius. nam dicit in ar-
chano misterio ut nobis fiat
corpus et sanguis dilecti filii tui
domini nostri intelligens nobis ma-
nicheis aut alterius heretice fr-
aternitatis et dampnate factionis. ab-
surdus petit et alii propter alios
quod propter ecclesie katholice pe-
tit. non ecclesie manichei et propter
illius et ita reddit se sacerdotem
diaboli et non christi. Item cum poti-
us hereticorum ordines celebrat
dicit in oratione ut ecclesie tue mis-
teria puri attrectant. intelligens
dampnate ecclesie hereticorum. petit
ergo ut attrectat heresi et sacrilego
misterio. quare propter inimicos
dei petit et ipsis inimicus et hoc
addere crudelia et perditorum ipsorum
ministrorum dum intellexit ipsos
ad seniores sunt ad eccliam sua
apostatice et dampnata intorquet
que omnia ne impetret obsistit
que voce tali deus non exaudit
immo execratur. 1. q. 1. Si quis inquit
et 4. q. 1. c. 1. Item 2us claves ecclesie
contra errores illorum qui dicunt
quod omnis sanctus est sacerdos ut sunt
waldenses et alii eorum sectatores
Unde nota quod cum non possit esse
nisi per revelationem quod sit sanctus qui
sacerdos efficitur. foris minister non
potest esse certum de illos quod non
sit sacerdos necesse quod confitit et ita
illudet sepissime fidelibus dum
pro sanctissimo cultu dare eis
purum panem materialem illudet
et deo dum pro non illo sacrificio of-
ferret tamen panem materialem. Item
aut illos qui dicunt alia est virtus
sacrorum in scripturis omnino non pe-
dens ex ministro aut nulla. Si
alia ergo bonitas sive mali sit minis-
tri. virtus ipsa sana manet pro
omnia. Si non nulla est quod non pede-
at ex ipsis non est ita virtus divina
sacrorum nulla. virtus divina pedens

ꝯ ꝯsonumbꝫ sit sacra sꝫ sꝫ medica
mēta · virtus aut̄ medicamētoꝝ
nō pendꝫ ex medicātibꝫ qꝫ salua
sunt sit eis mītꝫ sꝫ illi sunt
sani sꝫ egri go virtꝰ sacroꝝ nō
pendꝫ ꝯsecrāntē · uel ex infirmitate
ministrorū nulla n̄ medicīna cor
palis adeo debilis ⁊ parꝫ eficaxs
ut eius vtute infirmitas medi
cantꝫ careret · Infirmitas aut̄
sp̄ualis in sacerdote ē eius indig
tas v̄n pꝫ q̄ nec bonitas nec ma
licia ministroꝝ addit uel minuit
aliquid vtuti sacroꝝ · Et uid
n̄ ad panē uel ad vtutē ipius
si sanū est uel ieiun⁹ q̄ ministrat
ipm̄ · quid ad ignē de caloꝛe uel
frigiditate ministrātꝫ ipm̄ · quid
ad lumē de tenebrositē ministrātꝫ
ipm̄ · quid ad hūanos filios si
p̄ sanuīllas ꝑ inmunda aīalia
victualia illis mittit sꝫ deus
ipe ꝑ coruos panes mittebat
⁊ carnes helie · 3 reg̃ · 17 · Ita
est ꝺ sꝯtissimo pane vite qui ꝑ
coruinos hoīes ablatꝰ ledi nō
inquit ꝑt · 1 · q · 1 · Si fuit iustꝫ
mīti dedit baptism̄ iudas ut
quidā dicunt ⁊ · 1 · q · 1 · ultꝫ ꝯ ·
ultꝫ · Ite quē ē ea quae malicia
ministri impedit sacrm̄ · Si dicunt
q̄ iusticia dei que ministrū hunc
ministri ꝯplat ⁊ repellit ⁊ ea ꝯtine
liam tanto sacro nō sustinet ē
rogari ut polluto ore ꝯseretur
⁊ tunc nullꝫ ꝯficitur · Vide
quātus error latitat sub uelaie
iusticie ⁊ pietatis · qꝫ ⁊ in hoc plus
potit vnius iniquitas aput dei
iusticiā ⁊ pietatē ad impediend
quo mīꝫ ꝯfundiatur · ecclie petito
quā mīlia · scoꝝ mīlium ꝯfos
tas ad ꝑmouend cauꝫ · ⁊ q̄ est
iniquius qꝫ plus in pte ista nocē
potit ecclie aliena iniqtas aput
dei iusticiā ⁊ mīꝫ quā ꝑpa sc̄ti
tas ⁊ gr̄a ꝑdesse · dū q̄ tota
ipa ecclia ꝑ oblata peticioz ob
tinē nititur sola malicia ministri

ne obtineat impedit · ⁊ aut sit
q̄ malicia uel indignitas ministroꝝ
impedit sacrm̄ aut hoc fit rār
v̄ nālī actōe aut mēto sꝫ vicio
sꝫ nālī actōe ēē nō pt qꝫ ma
licia ista nō agit nisi in ꝑpriū
sbm̄ · uel in id qd aliquo mō ꝯ
tigit ꝑpriū sbm̄ · Sꝫ nec ī sc̄itate
ecclie aut in ipam ecclia agit
nec in deū aut eius bonitate
hoc n̄ impole ē · Restat ī ut sit
mēto ipīꝯ diuo qꝫ indicio · diuo
qꝫ indicio ꝑp malicia ministri qua
subtrahit panis vite filijs
qd quā sit absurdū ut inocētes
filij diuo iudicio tam atrīter
puniantur ꝑp malicia alienā
satis pꝫ · Ex ꝑmissis ꝯclarꝫ est
q̄ bona uel mala vita ministroꝝ
nō ptinet ad vtutē uel effica
ciā sacroꝝ ⁊ si ad honorificētiā
uel ꝯtumelia ptineat · eo q̄ sola
omnipotētie diuine vtute ⁊ mīa
fiat solis qꝫ mītis ⁊ ꝯtositati
ecclie ꝑret · 1 · q · 1 · nō nocet
Et aut mala vita uel malicia
ministri nō aufert effectū suū
ministrio aucthꝫ pꝫ Math · 7 · dixit
xpus multi dicent in illa die dne
dne in noīe tuo ꝑphetaui⁹ ⁊ vtu et
tes multas fecim⁹ ⁊ tunc ꝯfite
bor illis qꝫ nō noui vos ꝑsti
mali erant ⁊ ꝑdcta bona faciebat
nō ꝑ vitā sꝫ ꝑ ministeriū go mala
vita nō tollit ministeriū effectū suū
ministerio ḡo nec ordo amittitur
ꝑ ꝑctm̄ · Et Math · 8 · vade ostende
te sacerdotibꝫ hoc dixit lepso · nō
ob indiciā honoraꝫ qꝫ ī eat
mendatꝰ sꝫ ut ꝑp pctō ꝑpm̄ indi
caret · nuq̄ a sacerdote qui hec ha
bat ꝯ ordine · ꝯ quo pꝫ q̄ appro
bauit sacerdotiū maloꝝ ministroꝝ
ḡo nō amitti ꝑ ꝑctm̄ · Item
nō dixit vade ostende te illi bo
no homini sꝫ sacerdoti · ut ostēdet
se applicare ordinē nō tm̄ vitā
ꝑsone · ⁊ ideo ꝯsistendꝫ sacerdos
fit ab eo ministrāquo ꝯpoꝝ indico

reprobet. quoniam preciperda est. 14. q. ult.
c. ul. et 20. d. i. Decrevimus. 24. q. 2.
Sane. Verbis vero si excommunicati forsi-
tan vel heretici sunt ab ecclesia separati
ut. 32. di. c. Verum. Quia hoc non
in mortales conferunt sed tamen infli-
gunt. 1. q. 1. Ventum est. et c. Opponitur.
Et eodem quia perfectione dona aut obtinent
per heretici. 1. q. 1. Sacerdotes. Baptizata
autem. 3. q. 1. Pro infirmis quibus spiri-
tus aliena non diluit cum suis
concordanciis intellige quod vite merito
non diluit peccata nec gratiam impetrat
sed ex officio talibus non sibi iudicium
manducat alibi. 1. Cor. 11. Eccle-
sia vero inde haurit aquas saluta-
ris indulgentiarum. et gratiarum ipsa pro-
clamat salutem a deo. et minister eius
bonus est haurit sibi gratiam a deo
pri. 2. 11. Mali vero bona ministrando
se tantum ledunt. sicut facis cerea
accensa sibi quidem detrimentum prestat
aliis vero lumen. unde et aliis quod
prohibet. inde sibi dispendium pre-
bet. 14. q. ul. c. ult. Et si cereus
lucerna ministret ad illuminandum
alios licet ipse non inde illuminetur
nichilominus illuminat videntes. 1. q. 1.
Fertur ita sive. Et sicut lapsum
per cuneum fluens fluvios lavat et non
lavatur. sic sacrificium per malum ministrum
tunc sacerdotem lavat animas credencium
a sordibus a sordibus peccatorum. 88.
di. c. Quamquam. Et sicut radius solis cum
per loca fetidissima transeat non coin-
quinatur. sic virtus divina non fedatur
in indignitate ministri. 19. di. 2. Et
sicut pura lux per immundos oculos trans-
siens non coinquinatur. sic virtus
spiritualis sacramenti per ministros immundos
Et sicut aqua per lapideos canales
fluens ad areolas canali lapideo
nichil nocet vel confert sed ortus
inde plurimum fructum affert.
Sic sacerdotum virtus sicut per malos
ministros transeat ad fideles. 1. q. 1.
Si fuit iniustus. Et ad idem per simi-
libus exemplis. Quia non deperit her-
be vel arbori si transeat per fimum

B.

nec inde denigratur. in aliquo flos
vel fructus. non deperit suavitati
vel pulcritudini rose vel lilii si transe-
at per spinetum. Nil virtuti lapidis
preciosi si per immundos et vitiosos homines
deportetur. Nil preciositati auri vel
argenti vel rei alterius si per vilis-
simos efficiatur. Nil fructui si le-
prosus vel infectus seminet vel
plantet. Id vero oritur fructus et
nichil deperit sacris vel ea per-
cipientibus si ab immundis vel infectis
spiritualiter ministrentur. Si queratur
utrum suspensi vel excommunicati conficiant
sacramentum altaris ministrando de qua ma-
teria. 1. q. 1. q. quidam cum sequentibus
c. et suis concordiis. videtur aliquibus
quod non. Quia precator suspensus vel
interdictus a peccatore. Si tempore sus-
pensionis vel interdicti se ingerit
plus precator videtur. Ex. de pri-
vilegiis ex insinuatione. si quis qui agitur
per filium peccatorem et irritum ex
de precatoribus. in medio in fine. qua
de causa videtur irritum sacerdotale

C.

officium tempore suspensionis. et excommunicationis.
Dicendum quod aliud est suspendere officium
precatoris. aliud tempus. aliud re-
vocare. Si revocetur ex toto ea que
in iure consistunt tunc si per ipsum pro-
curata fiunt non sunt ipso iure. Si
vero suspendatur nec impetret usque
ad tempus si interim impetrat
impetratum est. maxime si impetrat
quod in facto iure consistat. Si impetrat
aurum vel argentum medio tempore
non minus est bonum aurum vel argentum
quamquam sit indicente domino impetratum. Non
potest dici quod sola prohibicione filius
precator domini rescripti fuit re-
vocatus. Quia ita suspensio vel
excommunicatio non aufert officium nec
ab illo amovet. Sed eius executionem
inhibet ad tempus. Non tollit rati-
habitionem ipsius ecclesie. Id non plus ef-
ficit precatores hominis precaturi non
irritat vel evacuat sacrificium ipsorum
Ex auctoritate vero et deposito di.
sicut sacerdos ab ordine divino removetur.

vel qui sacdotes remouet a privilegio
spirituali clericali. Sed ab officio sac-
dotali suo remouet et deponit
et io qui ad sacdotale officium e invitu
id quod agit .1.q.1. qui perfectio & c.
ventu est sed per fletus privatore
quod dic prima in uno. Unde nota q
duabus tantis gerentibus perficit
sacdotale ministerium scilicet rati habitoe
ecclesie et privator officium limita-
ta execucoe. Et duabus de causis
invitatur. Haec est apte ecclesie et apte
ipsorum ministerio. Secunda aut invita q
indicat sepe exauctoriza quod
vestimentis sacdotalibus sigillati
et illis vinius exuuntur. Per quod etiam
indicat non eius dignitatis plus
officium quam sacdotalis relinqui. Sed
de vestimentis sacdotalibus non relinquitur
ullum. Hic est quod quidam romani dicunt
reordinatos et depositos si redi-
erint et etiam eos restitue volunt
reordinandos. Certos aut ab ecclesia
apostotantes reconciliandos tamen non
tamen ordinandos. Sicud enim dicunt
virtutibus et ecclesie ipsius ministerii
ordines imprime sunt caracteres or-
dinum. Sic eius virtus est per quod
ministerium eos caracteres sunt signa
sanctitatis dele sunt aufere. Unde timen-
dum est quod hic iniuria fieri sacris or-
dinibus si sit iterum. Sed non imputatur
itatum quod nescitur ee sicut de quo d.
ja solempnites & quod de sac itantes
vel non & c. multo fortius non est
putandum itatum quod scitur ee abolitum
penitus et destructum. Deteriorus est
de hiis nimis. Sed quibus apostotauit. 32.
d. q. viii. quia hoc sacrum sicud est
mortis post quam et suffragium sua
virtute plena nec est ee nisi itari
non potest. In ordine vero non prohibetur
signum vel signo aliquo quo inte-
cio ecclesie fuerit caracteres ordi[num]
delevisse. Sunt alii qui dicunt quod
in depositione vel exordinatione non amit-
tit quis ordines sunt caracteres qui
sig sanctitatis sunt tamen execuciones sunt insignia
.1.q.1. quod quedam et catolici de hiis et
io in restitutione eis tamen insignia sunt

reddenda. 11.q.3. cum sit. Sed circa claves
ecclesie de clavibus. 20. d.
c. 1. Supra materia haec circa potestas cla-
vium ecclesie conducit. Videndum breviter
quid est quod in ecclesia dicuntur claves
et quare circa haec circa ea officium
clavium. Ergo claves non corporales
sunt spirituales sed scientia discernendi
causam quorum et potestas iudicandi scilicet
ligandi et solvendi, quam iudex
ecclesiasticus dignos recipere et indig-
nos debet excludere a regno Dei.
Haec claves dantur per ministerium episcopi
in ordinatione sacdotum cum dicitur accipi-
pite spiritum sanctum quorum remiseritis
peccata & c. Sed proh dolor quod multi
imitantur claves in clavis et non
a clave sed a clava clavigeri
possunt dici quia hiis clave ligandi
atque solvendi indiscrete ligant vel
solvunt qui clava percutiunt mo-
rientes et ita sunt non poli sed soli
non superi sed inferi ianitores
et io contra illos porte inferi pre-
valebunt. Caveant igitur ne indiscrete
excludantur a celi ianua. Ne
ipsi multos excludant aperiant. Nec
illis iniuste claudatur ne insipienter
solvant nec sapienter ligent. Nos
stulte sancti nec vocabuntur inf-
imum. Sed circa claves prius vulga-
re accipiunt quod quasi in aliud aperit
ingressum quod nos dicimus. Sicud
serrum dicimus clavis regis eum ad
aperiendum adhibetur. Ista Christus
fuit clavis regia in inferno
dum in eo portas ereas et vectes
ferreos confregit. Hoc non potest
dici quod auctoritas sive officium
docendi et doctrina est clavis quia
occasione et annculo introducit
in regnum celorum non tamen virtute
sua. Quia dicitur gregorius in vanum la-
borat exterius lingua predicatoris
si non sit intus qui conditoris
Et haec est causa quare doctrina ipse
non dicitur clavis quia virtute sua non
aperit Sicud non qua quis scit
domum vel ianuam eius non dicitur
clavis domus. Nichil enim amplius

est sat doctrina ad regnum celorum
nisi scientia qua regnum celorum et acies
ianua cognoscitur. Clavis enim ipse
regni celorum est qui ipsum regnum ce-
lorum aperit et in illud introducit et
hec potestas sacerdotalis potestas scilicet sacra-
mentandi officium sanctificationis quo utuntur
sacerdotes baptisando et cetera sacra-
mentando. Per hec enim in ipsum regnum
celorum in ipsum veri nominis templum
sancti introducuntur nisi impedimentum
prestiterint ipsi qui sacramentum accipiunt
vel conferunt. Et hec gratia sanctificationis est
sancte civitatis que est ecclesia civili-
tas et domus dei inhabitatio et inf-
[illegible] Iste potestas iudiciaria liga-
di et solvendi clavis est quod sola
apertione clausi vel atrii forinseci
[illegible] communio et sacrorum et
suffragiorum percepto et si non in-
troducunt interius [illegible] va-
lent ad ingressum sed ea removent
que claudunt introitum celorum
et turbant pacem subditorum. Sunt
igitur due claves ecclesie potestas liga-
di et solvendi et potestas sanctificandi
sive sacramentandi. Si quis obiciat
quod gratia magis aperit regnum celorum
et culpa magis claudit ergo magis
dicende sunt claves. Dicimus quod gratia
non aperit potestate neque ut instru-
mentum sed ut forma quemadmodum albe-
do albificat. Ipsa et gratia apertio est
qua apertum est regnum celorum nobis
et civilitas qua sumus cives. Et
culpa clausio vel clausura qua
foris sumus ab illo. Aliud autem
est clausio aliud clavis aliud
apertio aliud quo aperitur sive instrumentum
aperiendi. Circa quod et culpa non dicuntur
esse claves sed clavis civitatis non
dicitur esse civitas neque clavis domus
ipse eius ingressus vel habitatio. Iste
igitur claves ecclesie per quas pace dicte
claves competentes sunt in ecclesia
et quas sine his non est gubernatio qualis
quibus non ordinata domus dei pu-
blica administratio res publica spiritualis
celebrius omnibus [illegible] Hec omnia oportet

tissimus et sapientissimus deus sed inor-
dinatum et neglectum nichil relinquit
ita in ordinando et curando sunt
ordine ut maiora magis curet
et ordinet minora minus et mi-
nima minime. Alioquin inordinata
esset eius ordinatio et cura ne-
glecta si magis curanda minus
curaret et magis ordinata minus or-
dinaret. Et hec est una radix
Omnia igitur longe maiora et meliora
sunt spiritualia quam temporalia et ordi-
natio corporis tanto magis necessaria
quanto corpus mordicatio [illegible]
[illegible] temporalia legibus et statutis
et legum ministris. Legibus scilicet et prin-
cipibus prudentissime ordinavit
deus. Multo fortius et tanto accuratius
spiritualia ordinavit quanto ipsa sunt
prestantiora temporalibus. Si vero si terrenam
rempublicam tanta prudentia insti-
tuit tanto magis spiritualem rempublicam
non neglexit. Et si propterea quod sunt
homines ad homines tam necessitas le-
ges tot et tantos iudices et
magistratus instituit voluit tanto
magis propter ea que sunt hominis ad deum
et saluberrime leges et iudices
et magistratus instituendi fuerunt.
Ea autem que sunt hominis ad hominem
vocamus pacem liti iudicii contentio
et bonis dei. Propter que aut conservanda
aut confirmanda et dirimenda omnes
seculares leges date sunt et iudices
instituti. Ea vero que sunt hominis ad deum
vocamus pacem offensam reconcili-
ationem gratiam. Si igitur propter pacem hominum
ad hominem omnia iura secularia
et omnis ordo secularium potestatum
constitutus est quanto propter pacem hominum ad
deum et hec tenenda sunt quod virum
pacis audeat et iudices et magistratus
instituendi qui pacem istam reformare
velud mediatores ex officio possent
sed iudices et magistratus seculares
pacem hominis ad hominem. Et si est
potestas terrena propter temporalia erit et
potestas spiritualis propter spiritualia. Item
temporales inimicie et offense sunt bellum

psides ptoes et pacificatores quanto
fortius spuales et istos nomine confesso-
res et ad deum intercessores ¶ Item si deus
instituit ministros iusticie temporalis
multo fortius et iusticie spiritualis ¶ Item
si talentis temporalibus presunt quam ea me-
rito requiruntur et quibus reddunt alii
rationem multo fortius presunt talentis
spiritualibus et hii sunt prelati quibus debent
reddere computum et rationem totius vite
nostre in confessione christi non sunt velud
minores legis dispensatores sed do-
ctores ultra ¶ Item si morbis et inbe-
cillitatibus corporalibus providit deus
medicos et medicamenta quorum
ministerio corporibus sanitatem prestant
quanto fortius morbis et inbecilli-
tatibus spiritualibus medicamenta providit
scilicet sacramenta nomine et medicos quorum
ministerio sanitatem spiritualem largientur
et istos sacramentatores vocamus
¶ Item quia vita humana hec est optima
ac fructuosissima ut deo sit ho-
norifica sive accepta quia utilius non
est nisi per cultum divinum et dei ob-
sequium. Nec ideo professionem
hominis sive et fructuositatem desit
humane vite necnon habuit cultum
divinum. Hic autem in duobus consistit
scilicet in dei honorificentia et animarum sanctifi-
catione ¶ Dei autem cultus nomine
sacerdotum sive sacrum ministerium. Item
hoc ut precepta divini cultus vel
religionis contineat ministerium quod ita
impleat et impleri faciat ministrum
et potestas sanctificationis animarum et honori-
ficentie dei claves sunt. Iste quas
claves deus quibus in sacerdotis offi-
cium ordinavit ut hic ¶ Ministerium igitur
sanctificationis quos sanctitas divina virtute
perficitur aperit regnum celorum ut ta-
militas sive simplicitas quanto in eo
est per sanctitas ipsa civilitas est
huius sancte civitatis et inbecillitas quam
nimis est qui vero in cane ¶ potestas vero
que data est propter dei honorificentiam
et potestas iudiciaria ecclesie qua deum
inhonorantes et inhonorari eiciendo
de libro sacro de quidem corporis que

ad dei honorificentiam et cultum pertinet
vel quod de quione quidam ut que
contumeliam faciunt in facie hominis
contumeliam patiuntur. Et hec est media
¶ Sed non quod potestas iudicialis sive iusti-
cia est secundum quam chirurgia spiritualis
vel chirurgia que tamquam ferro
et igne que putrida sunt vel alias
morbida in corpore reipublice vivunt
secantur vel tolluntur. Unde medio
per mortem et corporalem gladium
aut et igne certa ad penam temporalem
aliud instrumenta. Velud dei et
ecclesie chirurgia exercent principes
seculares. Ro. 13. Non gladius
potestatis istius ferrum est medi-
cinale quod corporis secat et inter-
dum deo. 2. et aliquoti. Hii sunt duo
gladii de quibus Luce 22. ecce
duo gladii hic. ¶ Gladius autem
alius ut acutior interdum truncidat
veterem hominem sive baptisando sine
aqua sacra infundo. De hac clave
num. 6. ¶ Invocabunt nomen meum
super filios israel et ego benedica(m)
eius. De ambabus clavibus Mat.
16. tibi dabo claves regni celorum
et 20. et 18 iunii autem. et 21 et
in novo. Predicta faciunt contra here-
ticos qui dicunt quod non debet fieri
vindicta necessaria iusticia per homines
ad quod inducunt deut. 32. mea
est ultio et ego retribuam dicit dominus
¶ Allegant Ro. 12. ¶ Contra quos Luce
16. et 19. et 23. et 1. pet. 2°. ¶ Ro.
13. 1. corinth. 4. et 2. corinth. 10.
¶ Unde ergo hereticos quod licitum est
iudici tam ecclesiastico quam seculari
vindictam et iusticiam facere. Et potestas
secularis potest iudicium sanguinis
exercere divino ad vindictam per insti-
ciam non odio sed iudicio non temere
sed consulte procedat. Non enim sine causa
gladium portat. Dei enim minister
est vindex in iram ei qui malum
facit. Ro. 13. De hac materia agitur
23. q. 3. et 4. et 5. in multis. c.
¶ Et nota quod multi heretici et convici
eo magis iniusti sunt quo
iusticiam esse faciendam negant

tanquam maiore iniusti & iusticie
timeri et nichil aliud predicat
huius erroris insania nisi omnes
iusticias iniusticias esse Si enim non est
iustum facere iusticiam vel fieri primo
iniustum erit omne quod iniustum est
fieri iusticia sit. quod est contra illos
omnes iusticias iniusticias esse. Item
si non sunt puniri homines nisi iniq
ut ipsi dicunt. ad omnis iusta pe
na iniqua sentencia sit ergo contra
illos omne illud quod vocatur ius
ticia iniusticia est & iniusta pu
nicio seu vindicta malefactorum.

Contra illos qui dicunt quod solus deus
potest claudere vel aperire et quibus
inpetunt ꝯ c̄lis eccl̄ie

Quas ipse concessit apostolis Contra
illos qui dicunt quod solus
deus & nullus alius potest clau
dere vel aperire dimittendo vel reti
nendo peccata Contra quos Joh 20 et
luce 9 ꝯcurrunt. Heretici vero qui officium
clavium contradicunt probare nituntur quod
nullus sacerdos potest ligare vel ꝯsolvere
nec sic absolvere per hoc quod solus
deus dimittit peccata Mar. 2 et
ysa. 43 ubi dicitur ego sum qui deleo
iniquitates tuas propter me. quasi diceret non
2 alius Item ad idem Ambrosius Ille solus
dimittit peccata qui solus pro nobis
3 mortuus est peccatis Item Augustinus Nemo
tollit peccata nisi solus xpus qui est
agnus tollens peccata mundi Tollit
autem & dimittendo que facta sunt & ad
iuvando ne fiant & perducendo ad
vitam ubi omnino fieri non possunt Re
spondeo quod deus dimittit sive delet
peccata auctoritate sed sacerdos ministerio Deus
invisibiliter ostendendo sacerdos visibiliter
ostendendo luce 10. Et non quod quos
satisfactione pure ligant sacerdotes
eo ipso a peccatis solutos ostendunt quia
non imponitur alterius penalis satis
factio nisi que sacerdos rite edidit
penitenti & corpus peccatum indicat
adeo v̄ lazarum Item quas ipse con
cessit apostolis Contra illos qui contemp
nunt constituciones ecclesie & contra illos qui

dicunt quod ecclesia non potest facere constitu
tiones Contra pertinaciam errorum multa premis
sa ex quibus patet quod sicut regnum & potestas
secularium ē potestas aufrz quione
temporalium ita & regnum spiritualium au
ferre subditis suis quorumque spiritua
lium sive sacrorum & sacramentalium sed
sed de civitate corporali cives dicuntur
qui leges & statuta que suscepe
runt servare contradicunt sic de civitate
spirituali que est ecclesia cives dicuntur qui
statuta civibus servare contempnunt que
se servaturos confessi sunt in baptismo
Et sicut ibi per iudicem & iudicium se
culare compellitur per iudicem & iudicium
ecclesiasticum Item quod licet prelatis
ecclesie statuere & ordinare pro
saluti animarum videtur expedire
sed liquet prelatis primitive ecclesie
act. 15 Item Joh 16 multa habeo
vobis dicere sed non potestis portare
modo Cum autem venerit ille spiritus veritatis
docebit vos omnem veritatem Item
prima Joh 2o unccio docebit vos
de omnibus Item 2 cor. 1 ceteris
ego dico non dominus Ex quibus patet quod
ecclesia dei non fuit nisi est contenta
hiis que xpus predicavit docuit
& potuit constituciones facere
illo inspirante act. 10 Non vos
estis qui loquimini Item ecclesia de
iudeis que minoris auctoritatis & po
testatis fuit licuit constituere preter
legem dei hester 9 Item 1 mach 4
& Item apostoli mutaverunt formam
baptismi tradita sibi a xpo & bap
tisaverunt in nomine Act 2 et 10
& 19 Ex quibus patet quod tradiciones
ecclesie que spectant ad religionem
& honestatem non sunt repellende
Et est contra hereticos qui constituciones
ecclesie condempnant mittentes deut
4o non addetis ad verbum quod ego
loquor neque minuetis ex eo
Item 12 quod ego precipio tibi hoc
tantum facias nec addes quicquam nec mi
nues & ita videtur quod non tenentur
servare constituciones quas fecit ecclesia

Audeo q indei no debebat aliud
adde legi ne insuffi^us fore eo tpe
vide^r ut inde alij auferre ne sup-
flua vide^r Et induunt 29 q 2 ost
iij sive ra colunt colunt me docte
tes doctrinas hom et mandata hoi
Si qstitucos ecclie sunt tales go qui
cas seruat frustra colunt deum Audeo
q constitucos ecclie no sunt tm hom
sed dei qui p ministros suos illas
instituit qst Jo no n vos estis
qui loquimini Et luce .10. Qui vos
audit me audit Et Ro .15. non
n audeo illi loqui quidq illorum
que p me no efficit xpus Item
obicunt galath p^o Si quis vob
evangelizauit pt id quod evange
lizauimus vobis anathema sit
Audeo pt id .i. q illud dr inde
Augus ult in fine Si quis appo
suerit ad hec .i. contra hec Ex pre
dictis patet q no hoies tm sed deus insti-
tuit quod ecclia instituit Vn non
q ipsa sunt bona sed que efficienda
qseruanda augenda seu adimple-
da licet statue magistratui spuali
in subditos primo dei glificaco
et honorificaco .2^m animarum salus .3^m
emendaco delictorum .4^m declaraco
alijs - quintu qseruaco bonorum spua-
lium salutarium - 6^tu ampliaco
seu ppagaco ipsorum Et quas ipe
gessit aplus Contra illos qui dicunt
q no licet platis ecclie excquirere
Et q illos qui dicunt q ecclia
dei no d3 psequi malos ut est
vitae quibus verbis contrit^r auc-
toritatibus et ronibus Contra pdictos at-
tende q ad dei gloriam ptinet ut
eius qtumelia tollatur de medio
et ut qtumeliosi eius eiciantur de
medio scorum et hec soli magistratui
rei publice commissum e . cuius soli
incumbit ex officio Vn manifestum
e lice hunc magistratui tales de-
qsortio cium scorum Et quanto magis
civium sunt hostes civitatis scifi-
catae deo et dilecte eius tanto pi-
culosius eam impugnant magis
aut sunt ei emiciuo quam pmixti

a maioris aut nocumento et maioris
impugnacione magis cauendum est
eius civitati quae a pmixtione
malorum cauendum e eius Ista aut
cautela incumbit ad rectoribus et
magistratui cuiuslibet civitatis Jn alio
tm quo malorum incumbit magistratui
purgari pugnas siue civitates aut
hominibus et io dr eis a dno ysa
.57. viam facite plete iter decli-
nate de semita aufere offendicula
de via ppli mei Jn quo ptates
seculares adiutores sunt et adiu-
tores debitores magistratus spualibus
Et qd inuondi a magistratu spuali
cum pena spualis no timetur Jte
cum salutari medicina utendum
est medicis spualibus q morbos
spuales vicorum et peccatorum sed ro-
quitaco e medicina utz auc-
te et ronibus auc^te .1. Corum .4. .1. thimoth
p^o q .1. q .1. multi 24 q 3 nonne
Exemplis corporis humani aquo
secatur membrum putridum ne tota
inficiat 24 q 3 eece et agge
ouis morbida ne cetas qtaminet
24 q 3 corripiam^r et aggratur
collegio et cuiu^te separatur et circa^r
rebelles et qtumaces ne fuerunt
malicie paucorum tota massa
corrumpat 23 q 3 aplice ca-
sacerdos secande Et si non habent
medici spuales secura ptate
utendi hac medicina in ecclia dei
cum sit in ecclia euidenter deus
vo no puidisset sufficienter eccl-
esiis de medicamentis salutari-
bus ut medicis deesset q ad
officium ptinet medicandi cui
aut et de pparacione ferit anti-
doria et de ppo sangue suo pro-
ullibus voluit de ee salutis re-
medicamentum Et si medici ecclie
no habent ptatem iuste monendi co-
quirandi arguendi et increpandi
et silia faciendi et ista multorum
morbis curandis no sufficiunt
quid fiat cum 2^m hunc errorem
ecclia no habeat plus q faciat
2^m illos magis curauit donus

B

De corporibus quam de animabus. quia cor-
poribus sufficienter providit remedia mor-
borum. animabus vero in hac parte non
C illos periculose neglexit. Exemplum
quia sacra sanctissima sunt manifestum
est expertis et indigentibus communione
aliorum illa nullatenus esse communicanda
excommunicatis aut in quocumque morbi
peccato et publice experta labes sunt et
maiore indigentia sanitate sacerdotum
Sunt vero remotissimi a sanitate gra-
tie utpote qui ac impugnantes eius
Job 15. tetendit adversum deum ma-
num suam et contra omnipotentem robora-
tus est scuto scilicet contumacie et gladiis
destructionum. Manifestum est igitur quod talibus
bus sacrum esse omnino deneganda
ac penitus interdicenda. Cuius autem
potestatis est sacra impendere ac de-
negare. eiusdem quoque officii quae sacer-
dotum est utraque potestas sive officium
scilicet sacra impendendi et eadem denega-
D di et hec est potestas ligandi atque sol-
vendi. Exemplum quia sacra medica-
menta sunt spiritualia medicine spiritualibus
per curanda et curatoribus animarum sunt tradita
sed medicine male preparate mortifere
sunt. Medicorum autem spiritualium officii
et potestas est medicamenta [illegible] curam ut
[illegible] susceperunt iniungere salubria
et interdicere mortifera male preparata
igitur ad medicamenta sacerdotum interdicere
sive prohibere communionem eorum potestas est
et officium spiritualium medicorum vero
ribus et spiritualibus et medicis obedi-
endum omnis subditus et etiam eorum co-
mmunis quidem parendum est et obediendum
suis communicationum et interdictionum
quos faciunt prelati. Exemplum omni
dispensatori victualium in quacumque
domo cum ipso officio dispensatoris
commissum est et quibus dispenset et
quibus deneget. quare [illegible] dispen-
satori victus spiritualis id est ministri
panis et vini commissum est in domo
domini magis et qui [illegible] illa dispenset
E et quibus ille deneget. Item quis
dubitet idolatris et meretricibus demo-
niorum communicantes prohibendos esse

Quia eos arcendos a mensa domini. per quos
autem fiet istud nisi per ipsius mi-
nistros pontifices et sacerdotes
Quod autem peccatum contumacie excommunica-
ti sui sit peccatum ydolatrie spiritualis
patet. 1 Reg. 15 et 8 q. 1. Scien-
dum quod quasi peccatum est ariolandi
repugnare et quasi scelus ydolatrie
nolle acquiescere. Manifestum igitur est
contumacibus interdicenda esse mensam
sacramentorum communionem. Et si sit prohibitum ingre-
diatur per vim armatis si expedie-
rit repellendi ut [illegible] nul-
la vero domus ita male disposita
in qua principes civibus non liceant
potestate ut ab ea hostes abiciat
et alienos et immunda ac vene-
nata animalia scilicet porcos canes et
scorpios serpentes expungendi. Et ma-
gis rectores a portis suis repulisse
ac [illegible] nolentes [illegible] con-
dicentes non solum alicui a domo
dei sed et hostes et eiusdem sunt et
insuper porci et canes spirituales
immunda animalia et venenata in
domo dei spirituali reputantur. Mani-
festum est ministris ac principibus eiusdem
domus non solum commissum esse sed et
districtius preceptum ut tales ei-
ciat et arceat ab eadem. Item
quibus ministris sacrorum non liceat potestate
non dare canibus Matth. 7 Nolite dare
sanctum canibus. et quibus ministris ut da-
pifer mense filiorum non licet potestate
prohibendi canes Matth. 15 non est
bonum sumere panem filiorum et mitte-
re canibus ad manducandum. qui si tamen
prohibitus non se abstinerit inde
arcendi vel repellendi sunt baculo
sive gladio potestatis quo dominus qui de
templo eiecit indignos Matth. 21
et Joh. 2. Item quia eiusdem iudicis
est condemnare et pronunciare de quibus
cognovit. cognitio autem scilicet utrum
quis arcendus sit a sacris an
non non est nisi ministrorum ecclesie ergo
pronunciare de hoc et sententiare non
est nisi eiusdem. nichil autem prodit
aliquem pronunciare indignum sacris

sibus sacris absque coherticione quare
necesse habent coherceri a sacris qui habent
huiusmodi coniunctos. Item maius est quod ex-
communicatio est pena qua digni sunt multi
est id est iusta corporis pena. Ideo infli-
genda pena nisi per iudicem atque iu-
dicium. Est id est iudex sive magistratus
cum auctoritate qui eius iudicium habet
infligere huiusmodi penam. Certum autem
est quod magistratus secularis non habet
eam infligere. quare convenientius habet
eam magistratus ecclesiastici sive spiritualis
potestas sive officium. Item patrefamilias
filium protervum et contumacem a domo
eicit quem aliter corrigere non potest
privat insuper eum ipsa communicatione vic-
tus corporalibus atque vestitus. multo
igitur forcius patrefamilias spiritualis scilicet
prelatus. Quod ultimum advertit patet quod in
filios rebelles et contumaces filium
in ponit potestate hec pro spiritualibus
in domo spirituali et in familia spirituali
Patet quod licitum sit prelatis ecclesie ex-
communicare patet autem Mt 18. Si pec-
caverit in te frater tuus etc. nisi sit tibi
sicut ethnicus et publicanus. Ecce quomodo
ordine dicit fieri excommunicationem. precede-
re correctionem que accepta sed docet
dubitans excommunicatio unde sit tibi
sicut autem excommunicatos confirmat deus
Mt 18 deus. Amen dico vobis quod-
cumque alligaveritis super terram erunt
ligata et in celis etc. Idem Mt 16.
Et Ioh 20. Quorum remiseritis peccata
remittuntur eis. Ecce quod prius gressu
est petro Mt 16. Hic omnibus dicitur.
Idem 2 Ioh capitulo unico. Si quis
venit ad vos et hanc doctrinam non
affert nolite eum recipere in do-
mum nec ave ei dixeritis. Et subdit
causam. Qui enim dixerit ei ave
communicat operibus eius malignis
Et non quod ibi loquitur de sic disce-
dente a doctrina fidei. Paulus 1
Cor 5. Si is qui frater nominatur inter
vos fuerit fornicator aut avarus ydo-
latrie ~~pro~~ intellige que sunt
applicabis sed illud ut is dicitur cum
huiusmodi nec cibum sumere. Et alios
excommunicavit Hymeneum 1 Timoth
primo quos tradidit sathane

Item 1 Cor 16 in fine. Si quis
non amat dominum nostrum Ihesum Christum
anathema sit. Et Galat primo
Si quis vobis evangelizaverit preter id quod
accepistis anathema sit
Et 2 Thess 3. Denunciamus
autem vobis in nomine domini nostri Ihesu
Christi ut abstineatis ab omni fratre
ambulante inordinate. Item Rom
16. Rogo autem vos fratres ut ob-
servetis eos qui dissensiones et of-
fendicula preter doctrinam quam vos
didicistis faciunt et declinate ab
eis. Huiusmodi enim Christo domino nostro
non serviunt. Ista autem subtractio
et declinatio dicitur secundum formam tra-
ditam Mt 18. Opponitur autem here-
tici quod excommunicatores et imprecatores
huiusmodi. 1 Pet 2. Christus cum male-
diceretur non maledicebat. Et non
reddentes malum pro malo. Et prima
Cor 3. maledicimur et benedicimus
et versus consimilibus ut quod non sic
liceat excommunicare vel imprecari. Item
de quo non licet amore penarum
amore correctionis et iustitie. Sed patet
Deut 21. Luce 11. Mt 11. Act
8 et 13 et 23 et Galat 2. Non
enim propter odium auctoris indicandi veri-
tas vel pronunciandi auctoritas possi-
bilis. Sed nec maledicta maledictis
vel iniuria iniuriis puniuntur ut in
decreto 20 q ultima. Deus quam
id est declinatum est vobis et cetera
et auctoritas spiritualem civitatem id est ecclesiam
habet magistratum spiritualem iurisdictionis
et iudicia et penas que genera ad
eius gubernationem sola pertinent
et eius paratus est cum auctoritate
huius ipsius et ipsi sunt excommunicati
Debent autem reverenter gerere in mate-
riis pronunciatis sive sententiis huius-
modi primum est dei honor propter cum
contumelia tollenda gladius excommuni-
cationis exercetur. Deinde honor sacro-
rum clericorum sacerdotum et aliorum que hic
faciunda et sua ne sint ... habent
quod est ne contemnentur excommunicationes
indignorum. Tertium ... ecclesie

salus spiritualis est quia consuadunt
membrorum putridorum sive morbidorum gladio
excommunicationis precisionem. Certum est
correctio ipsius qui excommunicatur et eorum
est non quasi per excommunicationem subtrahitur
gratia dei et per tercio excommunicati adversus
relinquitur liberum et ei inde in in-
teritum peccati et diaboli sit in eum
liberius desevire. Quia sibi orationes
ecclesie et benedictiones ac multorum suf-
fragia sunt subtracta. Iste attende
quod excommunicatus est duplici vinculo s.
quo ipse excommunicatus ligatus est ne
se sibi communicat et ne communioni
fidelium se ingerat exceptis vite
necessariis que licet ei a quocumque pe-
te tempore necessitatis ut supra. de sententia excom-
municationis sua voluntate. Aliud vero
vinculum est quo ligati sunt ipsi fi-
deles ne ipsi excommunicato communicent
nisi in casibus a iure concessis. 11 q.
3. quoniam multos et supra. de sententia excom-
municationis quod in dubiis inter alia. Et
notandum quod 2.m vinculum scilicet excommunico
que non rege foro bannicit sive
patresfamilias sive seculares sive spiritua-
les non ut subditorum dicitur recepta
cum non inducta est civitas nunc
dicta est ex civitatis domus. alio-
quin ipsa familia evacuaret sive
patresfamilias evacuaret eius
iudicium et subditi destruerent
quod agitur per rege et pungeret civi-
tas quod contra ingratum quod fieri
non debet. 24 q. 3. illud sane et 11
q. 3. Si quis episcopus tengaldee ab-
sit si nunc supra ap. et a. de cau.
Ex pridie autem confuso hereticorum
qui negant sacerdotes ecclesie habere
potestate ligandi atque solvendi in foro
iudiciali. Iste quibus concessit apostolus
adversus illos qui dicunt ista potestate
prelatos fore et iustos sacerdotes habere
1 q. 1. Nos si autem. 2 d. et a. Sep-
tenis ubi agitur de materia ista per
quod huius erroris destructo facilius
et concretius potestate ingra-
tus sive secularis sive spiritualis est
potestate ipsius civitatis cuius ipse
ingratus. Omnis non ingratus

civitati sue fuit imperando sola
non est exemptus sive exercicium iurisdic-
tionis que ipsius civitatis est pleno
iure. Et hoc est evidens in civitatibus
que sibi constituunt ingratus. Et ad
hoc et primo constituti sunt reges ut
officio regiminis fruerent potestatibus hos
regendo primo regum 8. Nam reges
romanorum post rei publice se
privatores nominabant. Dominus ducti
tibi ne dicandi imperatores se no-
minabant. Dicunt autem esse suorum
ministri subiectissimi et confidentissi-
mi servitores. Cap. 6. Ad vos ergo reges
sunt hii sermones mei qui eum esse
ministri regni mei et principes
non rei publice spirituales vocantur
pontificum accipiens non aliud sibi
quesitum quam servitutis officium suum
servorum dei se nominat. huic more
ab apostolis accipiens qui servos ihesu
christi se nominabant. paulus Coloss. 2.o
omnia vestra sunt sive paulus sive appol-
lo sive cephas. 2. Cor. 4. non
vos metipsos predicamus sed ihesum christum
dominum nostrum nos autem servos vestros
per ihesum. Idem hoc in omnis publica
potestas constituitur ut rei publice
serviat. Hac ergo constante sufficientia
vadit quod potestas ligandi et solvendi
est potestas iudiciaria ecclesie quibus ma-
nifeste nunc ministrorum sive per quos
pronunciat sive per quos excommunica-
tas ligatorum atque solventorum
vel addere vel demere huic potestati
nichil non iudici denegatum est
per iniquissimi assessores iusta proferre
sententia non per assessorem sine
iusto sive iniquum de mandato iu-
dicis et autoritate fert non assessor
sed eius exequi sententiam non inquit sit
quod proferre illud non tamen maius
quo facere quem dicit. Si ergo per carni-
fices iniquissimos iniustissimarum
sententiarum sed esse executio iustissime
fieri multo fortius et per iniquos
iuste sunt fieri iustarum sententiarum pro-
nunciatio. Item edicta iustissima
ac saluberrima vita quamquam turpis-
simos proclamata et publicata

… tardiores
2 2 q 1

valet et tenet non obstante excepcione
aut infamia eorum valet auctoritate
auctoritate constitucionum. Quanto ergo forcius
sine ligacionum et prolacionum vale-
bunt et tenebunt auctoritate ecclesie
et potestate cum eius auctoritate fiant. Sic
non sedet consilium vilissimum et iniquissimum
statuta consilii pronunciat iniqua
unius que valet et viget statuta
quicumque quia preter legem pronunciata sunt
et publicata. Absit. Sic sedet ec-
clesia in solio regnis spiritualis
dum quem princeps provinciarum
mandat ut statuta seu edicta sen-
tencias vilissimas atque iniquissimas
nullum pronunciat publicet vel ex-
equatur. Nunc igitur auctoritate ipsius que
dicitur que sunt peccata pronunciacionum vel
recepcionum irritare que infirmare
non potest quia iudicem ecclesiasticum
totum auctoritate facit ut ipsius ecclesie
organum et minister. Manifestum est
quod viria eius et peccatum in nullo
infirmat vel statuta vel edicta vel
sentencias ipsius ecclesie. Potestate igitur pre-
sertim sine ecclesie consensu licet perscele-
ratissimos sint late. Sed si non presertim
ecclesia consentiente prolatis quicumque in-
dicia sunt talis secundum quod si ut co-
plures requirere alegissent iniuste
vincentibus cum magis sit dare con-
silium sumptum quod dicat quam ipsam pro-
nunciare. Et quia sequitur quod necesse
examinatorum testium ut deposicionum
ipsorum scripturarum que ipsius sine pos-
sit consentire nisi solis Dei non peccata
iudicibus sumptis faciunt irrita. Cum
non peccata examinatoris testium eius
examinatorum ut ipso iure non valeat
quia per peccatorem et iniquum facta. Eo
non et scriptura deposicionum sunt sine
ipsius nulla erit quia per peccatorem scrip-
ta non pronunciata sit in scriptis
2 q. 1 in primis et ideo antequam fiat
sententia est secunda. Dicitur de iniquo
examinatore. Adde igitur quod utilitate de
duntur ecclesiam Dei quicumque heretici
ut omnino alios iudicare non possit

prius 2 in eos non in sancti et iusti
iudicare presunt alios. Nemo autem
meruit qui hoc dese presumere au-
deat cum apostolus dicat 1 Cor 4
nichil mihi conscius sum sed in hoc
non iustificatus sum. Et ecclesiastes
9 nescit homo utrum dignus odio
an amore sit. Igitur ut pro necessitate
sed non defensis iusticie et iudicibus
spiritualibus in ecclesia Dei. Et quantum in-
convenicius sit per premissa. Tanta
nempe erit bonorum et malorum permixtio
tanta scelerum perpetracio. Tanta
innocencium oppressio ut nusquam in ecclesia
Dei inveniatur nisi confusio. Cum in
ea que vix que numquam invenientur iudices
qui malos a bonis segreget
vel perversos arceat vel
compescat innocencium oppressores. Hec
non pertinet ad officium sacerdotis
23 q. 1 Deus. Quoniam erit inconveniens
quia gladius sui potestate habebit ecclesia
inutiles quia illa sancti humiliter refu-
giunt. Mali vero in illa se inge-
runt impudenter. Certum est igitur in-
convenicius quia nec habebit ecclesiasticus
iudices sed nec primo et per consequens asses-
sores testium examinatores scrip-
tores sentenciarum et statutorum deputatos
ut omnino sint absque macula pecca-
ti nec inveniantur aliquis istorum sentencias
irritet aut peccatum. Continuationem
inconveniens est malorum impunitas
atque defensio tot non habebit re-
fugia tot defensionum scuta
quot invenire poterunt in pronunciata-
tis personis peccata. Hii sunt ergo qui
volunt furtis et talibus auctoribus civi-
litatum et iudiciales decimitate de
domo Dei. Cum non nisi per presbiteros et
iudices volunt posse mundare ecclesiam
Dei ab immundis. Hii volunt posse
lapidari adulteros spirituales nisi
lapidibus peccatis non ligari posse
nisi vinculis auctoribus vel auctoritatibus
Dicunt vero ipsius ecclesie potestatem
et auctoritate adeo minuunt ut ma-
lis subditis ea dicat uti non
posse quibus usus eorum maiores

utilis et maxime salubris consecratio
cum et correctio omnium operum que per eos
fieri sunt optima et saluberrima sunt
in quibus dicunt etiam deum malis
uti non posse. Tamen dicunt ad sancti-
ficationes aliorum etiam per malos ministros
velle facere veritate et virtute sacra-
mentorum eorum ministerio subesse ne-
gantes. Dicitur et correctores malorum
que utiliter per iustitiam et multitudine
facienda per malos ministros nichil
fieri posse affirmantes. Tamen malos
ministros asserunt omnino non habere
posse potestatem ligandi et solvendi. Sed
tamen de nullo constat posse in vita
ista ipsum esse immunem omnino a mor-
tali peccato. Proverbiorum 20. Quis potest di-
cere mundum est cor meum et purus sum
a peccato. Et item Ecclesiastes 9. nescit
homo an odio vel amore dignus sit.
Nemo autem possit secundum errorem istum
solvere vel ligare nisi sciens et [illegible]
non potest iste certum esse cum ipse
solvat vel ligat. Dicitur nec scire
potest an ligatus sit an solutus
et ita committit se discrimini [illegible]
tando sacris. Dicitur et illi qui presumunt
officium ligandi et solvendi cum non
sciant se habere potestatem quam presumunt
et ita secundum illos illudunt sepe sub-
ditis distinctione tamen appellant eos
[illegible] suas suas que forte nulle
sunt. Nulla enim [illegible] illusio fi-
eri potest hominibus quam si intendatur eis per
absolutione quod non est absolutio. Sed
posito quod prelatus toto tempore [illegible]
cause sit in caritate. et ipse homo qua
[illegible] est et cadat in peccatum mor-
tale. quid fiet tamen secundum illos cadens
a caritate cadit a potestate prelatus
et ita per consequens vertitur in ridiculum
potestas ligandi et solvendi. Sed posito
quod inde [illegible] et [illegible] precipiat sub-
dito suo nullo a peccatori quod commit-
tet aliquem et ille committet de
facto de mandato tamen et auctoritate sancti
et iusti iudicis. numquid erit communica-
tus talis. Dicitur non communicat tamen

auctoritate communicatur ille. mandatum est quia
ipse mandator communicat non obstante
iniquitate mandatoris. Dicitur tamen etiam
per ius canonicum sepius precipiat ut
mandat communicari prelatus suis
communicatione dignos vera communicat
prelati vero veluti mandatarii pronun-
ciant et exequuntur ecclesie summam. Et
attende quod non refert an dicat minis-
tros habere potestate uti eorum an
potestatem. Christus in hac parte omnibus vi-
vos quibus addimus eos quod valet
ad utrumque. Dicitur quod autem dicitur
utitur in hiis quod ipsam formam co-
municationis exprimunt tamen dicit commu-
tamus auctoritate dei omnipotentis
Omnibus enim vobis iste eos probant
potestatem ligandi et solvendi in foro
penitentiali sed in foro iudiciali. Causa
autem erroris istius est ignorancia
erroneorum qua non videt potestatem
sive officium sive ministerium ligandi
atque solvendi non requiri in ministro
fundamentum iustitie ac sanctitatis sed
solummodo canonice sive legittime in-
stitutionem. Canonica enim sive legittima
institutio in episcopo sive in sacerdote
requiritur per esse sive subesse potestatis
ligandi atque solvendi in diocesi
vel parochia. Dicitur et in rege non
iustitia preerat potestati regia sed
canonica sive legittima electio vel
institutio. Unde extra de postulatione
et electione et electi in multis capitulis. Dicitur
quibus obiciat quod malus prelatus
utpote ligatus est vinculis dya-
bolicis sic est vitiorum et peccatorum
non potest alium ligare et cum ipse
[illegible] sit et quod eorum
[illegible] ministerium quod est etiam nemo
potest [illegible] facere. Dicitur tamen ipse
sit ligatus nemo potest solvere ut
24 questio 1. Dicitur autem 25 [illegible] sequentibus
[illegible] manifeste quod ipse aliter li-
gatus est et aliter ligat et id per quod
ligat et solvit non est ligatum in
eo scilicet officium vel potestas. quemadmodum
si rex esset ferro ligatus sit vel
captus vel obsessus vel ob aliam

tam divinis liberam administracionem
regni efficiat ligat et solvit captivat
et liberat in regno suo quos vult
non corporaliter sed absoluto corpore sed spiritualiter
soluta et libera potestate excommunica-
tus autem vel suspensus prelatus ideo
non potest solvere vel ligare secundum ipsum ponti-
ficale vel sacerdotale officium ut 24
q. 1 audivimus et a. quibus c. ultimo sed
ipso non corpore sed quasi toto vivit
vita quere de spiritu cuius percipiendi
potestate solus licet prelatus qui quorum-
cumque et sacerdotum auferre potest de
officio suo et potestate licet peccatorum
non commisisse. Et non quasi excommunicatio
quibus dicitur ipsa sentencia qua quis ex-
communicat eodem sentenciam in aliis perfecte
dicitur vinculum ipsum quo quis
innodatur excommunicacionis sentencia ut de
hac materia plenius in titulo de sentencia
excommunicacionis. Et errant heretici dicen-
tes bonos non posse excommunicari nec
per sentenciam iudicis ecclesiastici posse
alios vinculo excommunicacionis astringi ar-
gumento 19 q. 2 due. Solucio non
penitus ut dicunt communicat hominem
augustinus 24 q. 2 Si quis non.
Contra quos primo querendum est a beatis
qui intelligunt per ipsam excommunicacionem
utrum separacionem exteriorem a sacramentis
et fidelibus aut separacionem ab unione
communione ipsorum. Si dixerint intelligere
excommunicacionem esse separacionem ab unione
communione sacerdotum et fidelium. Adhuc
querimus ab eis quid intelligunt per communionem
interiorem. Si caritatem que ipsa est
communio societas sanctorum atque iustorum
de hac nemo dubitat quin solum
peccatum ab ea separet. nec ingratus
ecclesiasticus istam habet potestatem. Hec
non potestas esset in destruccionem excommuni-
cationis nec similiter hac interiorem esset cor-
pus misticum quod christus potestatibus et fideli-
bus constat trucidare et membratim
laceratur. Hec enim esset vita destringere
in proprietate membrorum quod spiritu sancto
vinctum. Hec esset prelatos et iudi-
ces ecclesiasticos quibus prefati corporis
membra deutur esse in preiudicium corporis
et ipsam unitatem eciam crudelitate
senire potestas nec sic excommunicandi esset
gladius in manu filii ad muti-
landum partem spiritualem corporis domini et
trucidandam unitatem ecclesie. Item
esset gladius datus viri membro
ad occidendum corpus. Hec autem
insania non accedit in cor hominis
sani capitis. Si autem intelligunt
communicacionem exteriorem et excommunicacionem
et privacionem sive separacionem ab illa
tunc faciliter est destruccio errorum
istius. Communis non dubitat viros
sceleratissimos atque iniustissimos eici posse
de ecclesiis visibilibus et arceri posse
a sacris et a sanctis et invitos. Quis
dubitat fideles posse abstinere
a communione eorum invite communionibus
Omnibus dubitat sacerdotes posse
de negare eis sacramenta. Mani-
festum est igitur eos posse prohiberi B
a sacris et sacris et privatam spirituali
communione. Quod si dixerint quod non potest
hoc fieri per sentenciam sed per vim tamen necesse
est ut dicat alterum duorum scilicet eos
non privari communione de qua loquitur
esse si eiciantur de ecclesiis velut
dicat eos per vim se ingerere sacris
et sacris et communioni fidelium privari
hoc est quod prohibitorum prelati vel per
vim violencie. Utrumque autem istorum
patet tam boni quam mali. Utrumque non
patet se ingerere sacris et sacramentis
et quod prohibitum prelatorum vel per vio-
lencia si viribus eius prevaluerit
quare contra adhuc in nullo potero
res sunt boni quam mali. patet
ergo excommunicari tam boni quam mali
sed eciam intendit eos excommunicari
non autem intendit eciam quecumque
privare nisi communioni exteriori quia C
hec potestatem privat communioni exteriori
ut reducat ad unionem interiorem
quia hec potestatem pervenit gladio excommuni-
cacionis exterioribus ut sanet me-
dicina spiritualis unionis interius
23 q. ultima nonnulli. Alit non potest
intelligi erronei quasi peccatum solum
excommunicet hominem nisi quantum

ad quorum interiore que est cultus vite spiritualis et virtutis. Item dicitur hereticum contra ligamen ligantis clave non errante quod si clavis errat non est ligatus et ita non est excommunicatus qui excommunicatur iniuste.

F Item contra eo dicitur finibus mandati cum prohibitus sit excommunicare iniuste et ita non ut supra compagi de rescriptis Cum dilecta et de officio delegati Prudentiam. Item dicit apostolus 2 Cor. 10 et ultimo potestate quam deus dedit nobis in edificationem et non in destructionem. Hec autem est in destructionem quod iniuste eicit homines ab ecclesia non ergo huiusmodi habet potestatem a deo. Item quemadmodum licet lictor puniat ultra quam iussus est vel contra quam prohibitus est puniens nichilominus tamen punit et punitus dicitur. Sic licet in pena excommunicatoris et quadammodo ibi tenetur lictor a de iniquitate pene a de pena ipsa. Sic et excommunicator iniustus quod de sua excommunicatione contra sacerdotem approbate auctoritate ab mandatum aut a limitato mandati non efficit quin pena sit patientis. Et licet quin pena consistit in facto tamen si non iusta sit si iniusta non communis est pena non tamen communis affligit non eius esse recedet contra mandato rei vel iure si contra facto. Et quod obicitur locum habet in hiis que iure sunt vel in iure consistunt. Quod autem dicitur quodcumque ligaveris intelligendum est quod divina sua tamen ligatione quam absolutione qui vite tulerit super terram tanta habebit in celis. Et ideo hic dicit ibi auctoritas clave non errante non ut volite prelatorum quicunque solvere vel ligare si prudenti eorum dispensatione. Et ideo hec edita sunt iura quibus declaratur quam sunt illorum nulle sententie.

G Item est quando ad simplicitatem ecclesie et rata sunt que tulit ecclesia militans. Licet sit vir sanctus et iuste ligatus dico quantum ad utraque si fuerit tamen corporalibus autem quas potestates sunt officia ordinis sacerdotalis sive officium interpellandi sive officium sanctissime eucharistie officium offerendi officium sanctificandi et ob-

sequendi sive sanctificandi. Officium docendi sive doctores instituendi quod est clavis scientie. Officium ligandi et solvendi in utroque foro quod est secunda clavis.

H Episcopi vero dicuntur summi sacerdotes unde in prefatione dicitur quos ad summi sacerdotis ministerium elegisti. Item ut extra 20. In solis enim episcopis est plenitudo potestatis istorum et officiorum perfecta. Officium enim sacrificandi plene non habent minores sacerdotes. Quia non sacramentum confirmationis non ordines non maiora sacramentalia impendere possunt. Plane enim scientie in traditione codicis et ligandi et solvendi in traditione baculi plenius et largius accipiunt et ideo hic sequitur.

Contra illos qui assumunt sibi predicandi officium vel docendi

Quas ipse concessit apostolis et eorum successoribus. Ideo contra est hic contra illos qui assumunt sibi predicandi vel docendi officium quod pertinet ad officium clavium quod concessum fuit apostolis Mt. 10 Convocatis duodecim discipulis suis dedit eis potestatem etc. Item ibidem Ecce ego mitto vos. Item Mt. 20 Luc. 9 et 9 Ioh. 20. Contra illos autem qui non missi a deo qui habent auctoritatem mittendi predicant. Ro. 10 quomodo predicabunt nisi mittantur. Et 1 Cor. 12. Ephes. 4 et 2 Timoth. 2o. Hec commendo fidelibus hominibus qui idonei erunt alios docere fidelibus dicit non hereticis.

I Sunt autem qui predicant alii fures qui abiciendi sunt predicant fraudulenter. Ioh. 10 Fur non venit nisi ut furetur. Alii inveniuntur qui predicant pro questu sive de talibus et de pastoribus dicit apostolus philipp. primo. Quid enim dum omni modo sive per veritatem sive per occasionem Christus annuntietur. Veritatem annuntiat qui illa predicat seminat in cordibus fidelium. Per occasionem vero tamen occasione lucri vel alicuius rei sive adinventione falsitatis et talis tollerandus est pastor vero

qui per veritate annunciat ille am
plectandus est. Ite coro quod successo
ribus .i. episcopis quod episcopi sunt succes
sores apostolorum habetur .80. di. in novo
et qui vicarii apostolorum quod de sa. unc.
c. quod vo. et qui presbiteri sunt successo
res habetur .21. di. in novo. quia
in quibus fuit apostolis commissa est
tota et episcopis cum et in sedibus in
quibus sederunt apostoli sedent tam
quam possessores successores tam
quam apostolice potestatis et dignitatis te
netes licet a veritate et multorum o
distantes. quod di. c. 1. 22°. Sa
cramentum confirmacionis tantum suc
cessores apostolorum soli episcopi conferunt
quod soli apostoli per manus impositione
habet gratiam conferebat. de cons. di. 4.
manus et c. de sa. unc. c. quod vo.
Et hoc sacramentum insinuavit christus
apostolis Joh. 20. quod insufflavit in
apostolos dicens eis spiritum sanctum ad ro
bor. hanc gratiam dabat apostoli per ma
nuum impositionem. quam dant episcopi fide
libus per confirmacionem. De hoc sacramento
Mat. 19. Mar. 10. et Luc. 2. Act. 8.
et 19. Heb. 6. et de cons. di. 4. omnes
a scriptibus. Et dicitur forma confirmacionis v.
quod scilicet verbis quod est ego te signo
signo crucis et confirmo te crismate
salutis in nomine patris et filii et spiritus sancti. Ite
quod et crisma quod conficitur ex oleo
olivarum et balsamo de quo episcopus
pollice signum crucis fronti imp
munit sub specie fortitudinis vero. Per hoc sa
cramentum confirmatur homo ut pugil ad
nomen christi audacter et publice confitendum
tamquam pugil unctus ad pugnandum et
tamquam miles ferens in fronte sui
regis signum et crucis triumphale
vexillum sub quo pati sit hostium
inimicos penetrare sicut dicit Est contra
hereticos qui detrahunt confirmacioni
dicens quod a cius cur ipsi manus
impositionem faciunt sicut in nobis hoc
resplenduit qui eam sicut maiori so
lempnitate et reverentia ministrauit
Et si spiritualem hereditatem vel electionem

vel sindicorum vel donorum confirmacio tanto
studio queritur et servatur quanto
fortius querenda et petenda est
celestis etiam quasi hereditatis eter
nitatis donorum spiritualium co
firmacio vel roboracio. Circa hoc
sacramentum quod dicitur manus imposito
errant heretici multiplices primo circa
essenciam eius credunt non quod non
sit aliud quam baptismus quod patet
esse falsum Act. 8. Samaritani
baptisati in nomine domini a Phi
lippo. postea ab apostolis manus
impositionem acceperunt. Idem Act.
19. et Joh. 2. dicit quod Jhesus non
baptisabat sed discipuli eius et
tamen manus imponebat. Mat. 19.
Luc. 2°. Mar. 10. Secundo errant quod
non credunt quod possit ab episcopis
dari sed a duobus filiis quorum unum
vocant maiorem et aliud minorem
et eis absentibus a dyacono vel
a vidua .60. annorum de qua
dicitur 1. Thimot. 4. Que credulitas
patet esse erronea. quia hoc apostolorum
non invenitur ab aliis quam ab
episcopis fieri ut iam dictum est. primo
Philippus unus de septem ordinatis
ab apostolis Act. 6. qui Samarita
nos baptisabat in nomine Jhesu
et manus non imposuit sed ad
imponendum eis manus missi fuerunt
eis Petrus et Johannes ut dicitur Act.
8. Tercio errant circa ad reci
pientes. Dicunt enim quod parvuli non
sunt huiusmodi sacramenti receptibiles quod
patet esse falsum. quia parvulis et infantu
lis legitur manus imposuisse christus
Mat. 19. et Mar. 10. Quarto erra
verunt circa eius efficaciam. Dicunt
enim quod si ille manus imposuit vel
cum imponitur sit in mortali peccato
nulla est efficacia in manuum
impositione. Ex quo sequitur quod si quis ille
qui manus imponeret recepit totam
fidem et ordinem vivendi ipsorum
non servavit ymo a se decessit
dampnatus erit nisi in aliud vas

tinxerat et ibi iterum manus imposicionem
recipiat ut dicunt qui duo po-
nunt puncta. Secunda nulla sequitur et
ex hoc inconveniencia unde omni in-
telligenti. Quarta nullo sufficienti tes-
timonio quod dicunt confirmant non
dum primum innovatis. Sed quibus ipse
concessit et iam supra est quod episcopi
sunt successores apostolorum et presbyteri
lxx discipulorum. Que autem sit communitas et
specialitas status inter episcopos et sa-
cerdotes ipso invicem communi et speciali
vestium designatur. C Hoc non sunt ves-
timenta quidem presbyteris et episcopis
communia alba. cingulum stola ma-
nipulus et planeta. quartus numerus
septem sunt in quibus communis status consis-
tit presbyterorum et episcoporum scilicet predicare
baptizare. panem mutare conficere. in-
fectos benedicere et ungere in commu-
nione autem sunt ornamenta ponti-
ficum specialia scilicet caligae. sandalia
succinctorium. tunica. dalmatica
mitra. cirotheca annulus et baculus
quod numerus novem sunt in quibus
eorum specialis status consistit scilicet cleri-
cos ordinare. virgines benedicere
pontifices consecrare. manus impo-
nere scilicet confirmare. basilicas dedicare
sinodos celebrare. degradandos
deponere. crisma conficere. vestes et
vasa consecrare. Pallium autem quod
metropolitanorum et primatum est et
patriarcharum et quorum privilegiata
obtinuit dignitate et quod tam in
novo quam in veteri testamento. Vestis
autem eligi non ad ostentacionem vel
ad inanem gloriam sed ad signum et
misterium debeat fieri. Ita ut ornatus
vestis significat virtutem aliquam vel quam
sacerdoti vel pontifici habere
oportet et xxiii di. sit pector-
ale in eius qua presbyter diligenter
attendat ut signum sine signato
non fiat vel veste sine virtute
nec sit similis sepulcro deforis
dealbato sed intus spurcicia ple-
no capitulo 23. Quam non vacat virtutibus
et sacris appetit vestibus decorari

quanto forte cupit esse venerabilior homi-
nibus tanto magis fit vilior apud
deum. Qui decorari vestibus pocius
appetit magis decorum sit moribus
quam vel in ante pontificis splen-
didius fulgeat quam humilitas. Sed
decorum more. Item quod tam presbyter quam
episcopus ad missam contra spirituales ne-
quicias pugnaturus sumat cum
vestibus armaturam virtutum de
qua ephesios 6. Induite vos ar-
maturam dei. Vestes sacerdota-
les signant virtutes et representat
vestes Christi quibus indutus fuit
tempore passionis. Amictus quo caput
tegitur signat salutem quam per fidem
tribuit et de qua ephesios 6. galeam
salutis assumite. Et representat et
operimentum quo velabant iudei
faciem Christi dicentes capitulo 22. prophete-
sa nobis Christe etc. Alba qua te-
gitur corpus sursum usque deorsum
signat spem que ex gratia purgavit
esse sursum et ex merito esse de-
orsum. De hac Ro. 8. Spe salvi
facti sumus. Que representat vestem
albam in qua illusit Herodes Christo
Luce 23. Cingulum signat iusticiam
cuius duo sunt brachia inter se con-
iuncta scilicet declinare a malo et facere
bonum. De qua ysa. 11. Erit iusticia
cingulum lumborum eius et
signat flagellum quo pilatus fecit
cedi ihesum ihesum. Joh 19. Manipu-
lus qui in leva manu ponitur
signat fortitudinem que contra adversa bellat
de hac plenius fortitudo est virtus
retundens impetus adversitatis
hic representat funem quo ligatus
fuit Christus a iudeis. Joh 18. Sto-
la sine ornatu habet duo brachia
pendencia et signat prudenciam et
temperanciam. per prudenciam discernit
quid fugiendum. de prudencia capitulo
10. estote ergo prudentes sicut serpentes
de temperancia que est in pluribus non
extollere. ad titum 2o. Sobrie vivamus
in hoc seculo. Hec stola representat

C

D

E

tam

ligatura qua ligatus fuit Christus ad
columpnam. Casula que tota contegit
significat caritatem que operit multitudinem
peccatorum. Jacobi ultimo. Et prima Petri 4.
Et Gregorius de baptismo. Et eius esse maio-
res. Casula representat purpureum
vestimentum quo milites induerunt
Jhesum. Johannis 19. Quia vero heretici contra
sanam doctrinam cetera garriunt propter
corporis amictum et speciosum ac compositum
ornatum quo presbiteri et episcopi utuntur in
divinis officiis celebrandis, credentes
quasi ad ostentacionem humanam et inanem gloriam
tantum et non ad divini cultus ministerium vel
ad edificacionem populi id fiat, ut eorum
vesaniam de cordibus fidelium extir-
pet et in eis sanam devocionem accen-
dat, quid singule vestes et amictus
ac ornatus signent congruum. Pon-
tifex manus abluit antequam ponti-
ficalia vestiat. Ubi notandum quod ante debet
sordes mentis confessione abluere
qui sacra ausus sit tractare. Iuxta illud Ysa.
52: mundamini qui fertis vasa
domini. Et ideo quasi manibus sordes operum
prius abluere sordes. Postea vero
caligas et zandalia vestiat, pec-
tinatur ut capilli mundificentur
et ordinentur et caput a pediculis
et sordibus purgetur, ad patenam ne
minimum aliquid cadat abeo super altare
dum divinum sacrificium immolatur. Mo-
raliter vero caput est mens, capilli
capitis minime cogitaciones, pedi-
culi et lendes adherentes capillis
prava cogitacionum, pecten discreta
confessio. Pectinatur, id est ut non tantum a
mortalibus sed etiam a minimis venia-
libus qui celebrat est purgandus.
Post pectinacionem iterum abluit, ubi
nota quod lavare significat irriguum inferius
per emendacionem peccatorum et irriguum su-
perius per desiderio eternorum. Habac
apud deprecatur Jeremias 9 capitulo:
quis dabit capiti meo aquam
et fonti lacrimarum oculis meis.
Camisia linea talari et strictis
manicis induitur, ut per sermonem
constricte membra omnia congregantur.
Que camisia linea est, ut sicud

linum multis ablucionibus et attriti-
onibus maturum perdit calorem et novum
recipit candorem, sic multis afflic-
tionibus a carnalibus gaudiis et
pravis consuetudinibus emundetur
et deposito veteri in novum hominem
mutatur. Anima vero ut virtutes
induat primo a viciis exuitur
cum labore. Calceatur zandaliis,
ut quasi apostolorum in preparacionem evangelii
pacis calceatus scorpiones calcare
valeat et serpentes, ut sint pulchri
pedes annunciantis et predicantis
pacem. Ysa. 52. Hoc ornamentum
plus laboris innuit quam honoris,
quia non est adquiescendum sed ad iter
agendum et ad decentiam ac utilitatem
laborandum. Zandalia sunt subtus
integra, ne quid sapiat terrenum,
desuper aperta propter operacionem et predicacionem.
Caligae usque ad genua tangunt
ad designandos mundos incessus
et sunt loco femoralium quibus utebantur
sacerdotes in veteri testamento ad tegen-
dum cum deserviebat altari. Veniat
succedunt femoralibus ut eorum casti-
tas protecta ornata. Et tunc caligis
et zandaliis pedes tegit ac si
dicat Johannis 13: qui lotus est non in-
diget nisi ut lavet pedes. Amictus
quo collum cingitur et pectus
tegitur, et est loco superhumeralis
et racionalis, significat interiorem hominis
castitatem. Tegit cor ne cogitet
vanitatem, stringit collum ne pro-
rumpat in malam loquacitatem. Est vero
quasi omnium vestimentorum sacerdotalium que
ex lino conficiuntur puritatem et mun-
diciam vite significant, quia per vestes et can-
didantur et sic quasi abluuntur.
Alba est loco bissine tunice qua
utebantur sacerdotes in veteri testamento.
Quare autem sit de lino et candida
iam dictum est. Zona sive cingu-
lus additur ad vestes constringen-
das, ut vestes astringantur,
ne pulverem in se suscipiant, gressum
impediant, ventum admittant.
Sic et sacerdotis cogitacio vel operacio

tremus sede ne gressus eius de
virtute in virtute processus eius secu-
laribus impediantur. ne ignis cari-
tatis vento adulacionis in eo extinguatur
sibi quasi cingulo seu cingulario pendet
duorum succinctorium. quia duo sunt quibus
castitas roboratur sine quibus difficile
conservatur. scilicet oracio et ieiunium. Unde Mt. genus
demoniorum non eicitur nisi oracione et ie-
iunio. Mt. 17. Manipulus bona
opera significat. iuxta illud. Euntes ibant
et flebant etc. Cogitet ergo qui por-
tat manipulum in sinistra ut in
presenti vita bone operacionis manipu-
los sibi portet. Ideo autem stringit
sinistram ut significet quod vita temporalis
vita stringenda est ne defluat
ad terrena. Stola seu orarium iugum
simul et onus significat. iugum collo
suis portatur in humeris. Iugum enim
est sacerdotibus quod tollite iugum
meum etc. Onus dyaconis. quia soli
levite portandis oneribus assignantur
numeri 3 et 4. Orarium autem
dicitur quia quamvis sine aliis vestibus sacer-
dotalibus liceat baptizare et alia mul-
ta orando facere sine orario tamen non
licet nisi magna necessitate cogente.
Tunica in veteri testamento iacinctina
tunica erat et non alterius coloris per quam
vita angelica et celestis conversacio
designatur. Iacinctus enim habet celi co-
lorem. Si autem alterius coloris fuit tu-
nica et alterius sensus. Et quia est serica
que de visceribus nascitur significat humilitatem.
Dalmatica super aliam est vestimenta fim-
brie quas habet in sinistro significat huius
vite superfluitates sollicitudines et
impedimenta que sunt in alta vita
non minus non ponuntur. In dextro vero
dextrum et sinistrum vitam utramque de-
signatur. Unde illud Cant. 2. Leva
eius sub capite meo et dextera
eius amplexabitur me. Dum igitur
dalmatica induitur utriusque vite
recordetur. Cirotece hinc significant
bus sunt quod manus operancium episcopi
sunt caste munde et nitide et ab
omni sorde immunes. Anulus
autem est a coloris varietas significat

prerogativas virtutum et excellencias
meritorum. Casula seu planeta que
omnia alia vestimenta infra se
claudit et continet significat caritatem
quia plenitudo legis est caritas. Ro.
13. et in ea tota lex pendet et prophete. Mt.
22. Ut significat immortalitatem. Mitra
quia linea est castitatis candorem
indicat quod significat sed amictus et
alba. Sed autem totus a capite
usque ad pedes lino est operitur
quia eius omnis honor et gloria cas-
titas et mundicia est. Capiti autem
imponitur quia ibi sunt quinque corporis
sensus quibus corruptis castitas
facile violatur. Per laminam auream
seu aurifrisium quod mitram circundat
designatur pietas sapiencie que omnia
bona ornat. Pallium id significat
quod superhumerale et racionale quibus non
carent habeant compositorum. quia super utrumque
humerum pontificis iacet superhume-
rale quod vero inde descendens in
pectore pontificis iungitur racio-
nale designat. Superhumerale
quo humeri episcopi ornantur et ho-
norantur specialis dignitatis omnis
significat. Isti humeri tocius ecclesie
onera et oves languidas et febles portare
debent. Deo eius qui ove
inventam humeris imposuit humeris
et ad pastum deportavit. Indigne
superhumerale gerit qui recusat
ferre onera proximorum de quibus
dicitur Mt. 23. alligant onera gravia etc.
Racionale ponitur super pectus ponti-
ficis ad cordis thesaurum et sapie-
ncie secretarium custodiendum ut dicat
cum psalmista In corde meo abscondi
dicitur autem racionale indicium ut
qui eo utitur sobrius sapiens et re-
cte iudicet et non temere non irrationabiliter
neque inordinate. Est autem pal-
lium in summitate duplex quia quodam dupli-
catur summus vita quod per sinistra in-
telligitur in duplicitate summus quia
nec extollimur in prosperis nec
deicimur in adversis. nec terrenis
nec celestibus adheremus.

nec carni nec spiritui desinit. In
signum vero pallium non est duplex, quia in
alia vita duplicitas non est, quia
caret macula atque ruga. Ibi gau-
dium sine tristicia, felicitas sine miseria,
prosperitas sine adversitate. Fit autem pal-
lium ex lana villi et munda, ut signet
primum non esse sumptum ab eo quod signat, non
oculis carnalibus sed mentibus spectabile
fiat, ut quod non ad ornatum sed ad
signum appareat. Mitte autem ante et
retro posite signant vite curas et
sollicitudines quibus premitur et
humeri pontificis sic gravatur et
impeditur ut a proprio statu cum
nutat. Avaritia et tristitia ipsum
cogitationes ac portationes impellunt. Clavi
vero tres quibus pallium infigitur tres
sunt virtutes fides spes et caritate
sine quibus bene dum deum pallium
non tenetur. Est vero quod quatuor colores
principales quibus quatuor proprietates dierum
sacras vestes ecclesia romana
distinguit: albus, rubeus, niger
et viridis. Nam et in legalibus in-
dumentis quatuor colores fuisse leguntur:
byssus, purpura, iacinctus et coccus
bis tinctus. Utitur indumentis in solempni-
tatibus confessorum et virginum. Rubeis
in festivitatibus apostolorum et martirum.
Nigris pro defunctis et in diebus afflic-
tionis et abstinentie. Viridibus
in quibus et ferialibus. Ad hos colo-
res ceteri referuntur. Illud autem no-
tandum quod in rationali quod pallium designi-
catur duodecim lapides auro
sunt inclusi per quatuor ordines
trini in singulis. In primo ordine
sardius, topazius, smaragdus.
In secundo carbunculus, saphirus, iaspis.
In tercio ligurius, achates, amethis-
tus. In quarto crisolitus, onichinus,
berillus. In quibus scripta erant nomina
filiorum israel iuxta ordinem nativitatis
sue, singula in singulis, ut gestaret
sacerdos memoriale filiorum
israel in humeris et pectore. Quatenus
imitaretur fidem, vitam et bona

vita illorum et doceret alios imitari.
Credunt quidam in medio rationalis
fuisse lapidem quadrum magnitudine du-
orum digitorum in quo quatuor colorum
mutatione deprehendebatur utrum deum
placatum haberent an offensum. Jose-
phus dicit sardonicum qui in dextro
humero gestabatur cum sacrificanti pon-
tifici deus placebat tanto
splendore micare, ut etiam procul
positis radiis eius appareret.
Egressuris vero ad prelium filiis de-
us illis esset tantum fulgur
in duodecim lapidibus rationalis apparebat
ut notum fieret multitudini eorum auxi-
lio deum adesse. Et ab hoc rationale
iudicii nuncupari meruit. Desi-
sse autem Josephus scribit fulgo-
rem sardonici rationalis cessasse
annis ducentis antequam ipse scriberet
quia deus moleste ferret
transgressiones legis. Post tractatum
de rationali sequitur quid signet anulus.
Anulus carens principio et fine et
preciosis lapidibus decoratur et
desponsandus apponitur. Signat quod
episcopus typum gerit illius summi
sponsi qui est alpha et omega. Qui
tamquam sponsus processit de tala-
mo uteri virginalis in quo re-
quievit tamquam lapis preciosus sep-
tiformis gratia spiritus sancti. Ysa. xi.
Et ideo episcopus tamquam procurator
christi debet ipsius virtutum et operum nuncius
imitari ut sit districtor di-
gito ipsum navis reputet. Ba-
culus signat curam officii quod debet habere
episcopus quem denotatur per hos versus
Attrahe per primum medio rege punge
per imum. Collige sustenta stimula
vaga morbida lenta. Et sic pro-
dest scilicet quod apparatus et ornatus
vestium pontificalium et sacerdota-
lium ad divini cultus ministerium et ad
edificationem populi sunt potius quam
ad affectationem ut inanem gloriam
ut heretici mentiuntur. De vestibus
sacerdotalibus et pontificalibus

que de pcepto dei fca sc in lege
hec. exo. 28 & 29. quas ipe co
cessit aplis eoz & successoib
i. epis. nom epi plus sonat one
A. ris qm honoris. epus n grece
latine d superintendens specula
toris officium & in q dem e ezech
3o fili hois speculatore dedi
te. ut s. plebi sibi comisse non
neglient incubat si diligent
ppiciat ec io d. aplus qui
epatum desiderat bonu opus de
sideat. i thimoth. 3. no dicit
honore si opus. quem epe non tm
ut psit si ut psit eligr. d. q. i.
qui epatum. Ordo epoz comprehendi
tur e s. patriarchis primatibus
archiepis seu metropolitanis &
epis. Patriarcha grece summus p
latus interptatr. qr s. m a. aplicu
tenet locum. q aut sit patriarche
& que illoz dignitas hetr de
privilegiis antiqua primates st
qui pg patriarchas maiore obti
net dignitate. Archiepus princeps
epoz. archos n gr princeps
Metropolite seu metropolitani dur
a mensura civitatis quibus pemi
net quoz auctoritati subiecti sut
ceti sacerdotes & eis sollicitudo
tocius provincie e comissa. pdci
aut omnes epi noiantr qui sd
ordinis dignitate sic deut pre
celle & sitate. de hac ma hetr
B. 21. d. Item quas ipe gessit &
qr sd reges & rectores civitatu
ministros hent atq dispensatores
qui bona eoz tenet qui et
roz reddut regibus principibus
illis vo omnes inferiores atq mino
res dispensatores. Sic & i simi
que Sanitas e ei maximus
dispensator & rector e papa. et
ut minores dispensatores sut
epi quibus omnia bona spualia
sut comissa ad distribuend et
regi uli soli deo deo de oibus
illis reddat roz & quibus omnes
inferiores dispensatores suaz
administracionum reddat roncz

ipse qd uere e in simi Sanitas
seu pcie ulis ee clavigeros hos
tiarios pcones duces iudices
ingratos & huigdi de quibus hetr
C. 21. d. ca. p. 2o & 3o. Illud at
nouo q xpus omnibus aplis
pposuit petro cui comisit tocius
eccie principatum an passione
eu dixit mat. 16. tu es petrus
& infra t dabo claues. petrus
go ipe ligare ceteros sine no a ce
teris ligari. Circa passionem vo
dicit singulant petro. ego p
te rogavi ut non deficiat fides
tua. luce. 22. post passione aut
eu bto ei precepisset pasce oues
meas sub impoit seque me solo
ubio. petrus n secutus e xpum
in igne martirii. qr crucifixus
& in ordine misticu qd xpus os
tendit eu ait tu vocaberis cefas
q e una lingua d caput. qr
sd caput in se hz plenitudine sen
sunt cetera vo membra pte. Ita
ceti sacerdotes vocati sut i pte
sollicitudinis si summus pontifex in
plenitudine ptatis vt de usu pallii
ad honore. Et petrus secutus est
xpm in puritate fidei cu ait
mat. 16. tu es xpus filius dei vivi
& cu multi abiissent retro ipse
rndit nos credimus & cognovimus qr
tu es xpus filius dei vivi Joh.
D. 6. Item quas ipe gessit vt Ti
quetur utrz omnes sacerdotes heant
ptates claues. Unde q hent
claves tam ptatis qm scie. Clavis
aut scie e auctas docendi et
doctores instituendi. & no est
ista clauis ipa scia sd quida
spiritus. nc hz claues ligatas
minus solutas & liberas quadmod
electus & licenciatus ad magiste
rium statim hz auctte docendi
libera & absoluta licet no
heat discipulos seu auditores qs
doceat. sic & clauie hz. s. ptate
ligandi & solvendi libera & ab
soluta rite ordinatus i sacerdote
licet no heat domini i. ceteras

vel porticum quam claudit et aperiat
quemadmodum et liberam licet prelatorum
equitandi vel navigandi qui aptus
est ad hoc corpore licet non liceat eis
vel vane quendam ascendat. Iste errant
heretici circa sacerdotale ordinem quo
ad usum clavium contradicentes indul-
gentiis et remissionibus que per episcopos
fiunt. Primo errant credentes esse
venales huiusmodi remissiones cum be-
nefactoribus alicuius loci remittitur
tercia pars vel huiusmodi iniunctarum
penitenciarum. Si quis enim omnino vel obu-
lum dedit erit benefactor et ita pro
uno vel obulo ei tercia pars vel aliqui
iniunctarum penarum remittetur. Quod
esset ridiculum videtur. Quia sic datur
remissio pro pecunia ut dicunt et
ita remissionum gracia fit venalis.
Item defraudatur deus ut dicunt
cum duorum vel plurium annorum
pena in unius oblacione obuli
commutatur et annorum plurium in
brevissima hora. Videndum quod
non est ibi venalitas cum ibi pro
pecunia non fiat. Prelatus enim non
attendit quantitatem pecunie sed fidei
cultum et honorificenciam ampliare.
Ad hoc enim edificatur ecclesia ut dei
cultus et honorificencia amplietur
ut in ea illius sancti laudes digne
veneracione celebrentur. Et ut per dei
servicium remissiones et gracie ceteraque
beneficia dei audientibus impetrentur. Sed
licet non pro pecunia licet per pecuniam
edificatur ecclesia sit non per pecuniam
licet sed per pecuniam fit indulgencia sed propter
sola dei honorificencia. Et quamvis cum pe-
cunia et per pecuniam fit illa in-
dulgencia quia locus huiusmodi non potest
edificari sine pecunia. Sicut sicud
non propter aquam sed tamen per aquam et non sine
aqua in baptismo datur remissio
peccatorum vel sicud non propter crismate sed tamen
per crisma et non sine crismate fit
confirmacio. Vel sicud non propter panem et
vino sed per panem et vinum et non sine
pane et vino fit celebracio mis-
se. Sic non propter pecuniam sine [illegible]

indulgencie. Ad hoc enim quod opponitur de frau-
dacione dicimus quod ipse creator et de-
bitis cultus ac servicii divini non potest
supplet ut de premiis per indulgen-
cias subtraxerit. Sed eos superhabun-
dat maiore cum sacrificium lau-
dis orandi incessanter et laudum
frequencia amata plus deus diligat
quam tormentorum penalium afflic-
tiones. Ysa. 48 Ecce excoxi te
quod elegi per dic affligere hominem
animam suam unde sacrificium et timorem
suum. Secunda stulticia opinio hereticorum
est qua iniquum credunt esse quod
eodem peccato longe et graves penitencie
quo breves et leves redimantur
quod est iniquitas ut ipsi putant
in quo credentes ostendunt se de
virtute necnon vero clavium
potestate. Secundo enim non maiorem
remissionem obtinet peccatorum qui
in maiori aqua baptisatur quam
qui in minori. Sic qui pecuniam
maiorem offert non maiorem re-
cipit remissionem quam qui minorem
offert. Et hoc est quod sicud aqua
remissio non est [illegible] baptismo
sed ex virtute divina que adest cla-
vibus et remissio prelatorum. Omni-
potentis enim iudicio non quod
aquo datur inspicitur. 3 q. 1 in
quibus Tercio arguunt esse quod
licet sit facta ... sancti gracia
venalem. Ad quod responsum est supra
primo quod non sit ibi venalitas.
Postea dici quod in veritate magis
sit ibi commutacio qua remissio
sed quod longe levius est. Quamvis offe-
rentibus et benefactoribus quam penales
labores atque molestias ferre.
Remissio reputatur commutacio pe-
nitencialis afflictionis in munus
oblacionis ut dicitur de pe. et re. in de penitencia
c. 1 et 2. Magne quarto ob-
iciunt heretici quod huiusmodi indulgencie
dant impunitatem peccandi. Quod
non constat quod ipsi dicunt nisi im-
pune peccant homines si tam
levibus primo ridiculosa sit peccato

redempto. Insanissimi sunt ubi
dicunt qui ita agendi penitentias sus-
ceptas vel alias longas et la-
boriosas peregrinationes suscipiunt si
tres oboli tantum eis prosunt. Videtur
enim quod illi soli indulgentias huiusmodi
percipiant qui mundi sunt et immunes
a mortalibus peccatis. Nulli autem certum
est quod sit immunis et mundus ab illis.
Immo non dei timentem facit ibi
omnes quia bonorum mentium est ibi
culpas agnoscere ubi culpe non sunt
d. 4. Ad cuius. Nulli igitur certum est
C. quod indulgentias huiusmodi percipiat
certum autem debet esse unicuique se esse
debitorem iuste sibi pene. Preterea
certum est neminem propter huiusmodi indul-
gentias debere cessare ab agenda
penitentia ne committat se periculo et
inextimabilem igne purgatorii
intrat per negligentiam agendi penitentiam.
Et propter hoc nulli periculo et periculose
committunt indulgentias istas sed
sub conditione illa si immunes et
mundi sunt a mortalibus. Ad hoc vero quod
D. stultos dicunt eos qui laboriosas
penitentias perficiunt cum tres oboli
tantum indulgentias tantum prosunt. Respondendum
est propter hoc quod non pro virtute obulorum
vel precibus huiusmodi indulgentie ob-
tinentur licet non sine illis. Ad quod
dicimus hoc exemplum quia sicut in baptismo
plus prodest una immersio in aqua
sanctificata ad remissionem peccatorum et
hoc propter virtutem sacramenti quam quecumque
quantecumque alie ablutiones in alia
quacumque aqua licet fiat penitentes
et plus vero huiusmodi pelvis aque
baptismalis utentibus quam magna flu-
mina vel etiam totum mare aliter
utentibus. Sic modica oblatio
aut levis labor in operibus propter
que indulgentie fiunt plus prosunt
ad obtinendam remissionem quam ob-
lationes magne et quecumque labores
B. aliter facti. Et propter hoc virtute clavium
non propter se. Propter virtutem etiam clavium

considerandum est de sanctorum suffragiis quorum
veneratio sit in locis per quibus
indulgentie iste fiunt quia venera-
toribus et cultoribus suis indulgentias
et remissiones huiusmodi impetrabunt
qui volunt et benivole et pie et pro
gratia et non impetrunt. Item con-
siderandum est de meritis ecclesie cuius vox
est quod quasi orationibus vel divini servicii
ibi fiat et per personam eius dicitur.
Item considerandum est de meritis atque suf-
fragiis omnium sanctorum quia omnium sanctorum
aut generalis aut specialis veneratio
et memoria est ibi facienda. Item
considerandum est de ipsa generositate et
virtute divini cultus qui non potest
esse non gratiosus apud deum cum
est honor et gloria ipse deus nec
non utrumque ad terrendos demo-
nes ad inimicos impulsus
eorum i. temptationes ad debilitandas
vires eorum. deinde ad provocandam
gratiam compunctionis et devotionis ac
ad impetrandum venias ac gratias
obtinendas intendendas augendas
et roborandas. Ad stabiliendas
vero indulgentias nobis ad sensus suf-
ficit quia cum potestas est penales
satisfactiones iungere cuius est
eas augere minuere et mutare prout
ad dei honorificentiam et animarum salutem
publicam quam spiritualem utilitatem
viderit expedire. ff. de re iur.
omnibus rebus ut in iure perdit inde
interpretatio procedat ff. de sim
significatione. Sicut alias quam et
penale afflictionem in aliam et in
oblationes et in orationes et in id quod
deo magis acceptum esse videt
licitum est prelato suo quam potestatem et
officium mutare prout ipsi penitenti
aut ecclesie de qua est aut sive
aut patrie aut toti ecclesie viderit
expedire. ff. de officio et potestate
iudicis. Preterea superiores et speciales
igitur potestatem et officium et afflictionem
quantitatemque secundum quod expedire viderit
commutare. 26. q. 6. Hoc sit.

Item qr oib sup bona diu i hono-
re ipius et glam et rgni vl do-
mus sue vtilitate tene^r oppede
et vbi maiore honore vl vtili-
tate vidz ibi largius cu eius
fidei qmissa sit eor dispensacio
26 q ult alligat. Addiciones
aut diminucos atq penalitates
pnalium satisfaccoinu plati st
qmisse Mt 16 tibi dabo claues
rgni celor etc Joh 20 quorum
remiseritis etc Manifestu e a^r pti-
ne adeos ut oppedant hec lar-
gius aut prius put negocia
vl opa oppunitate vl magne
diui honoris requisierit et pp
hoc qr maior e honor dei i xpi-
ana religio maioria qz vtitas
aiar per ea plantanda qsuanda
amplianda defendenda. vnde hui
fui dei s plati ecclie de punctis
bonis sibi qmiss oppede qtin-
gentes pdce necitati requirunt et
hec e ca pp qua largissime
indulge^r fuit abeuntib i subsi-
dio terre sce et gra^r qtra
inimicos xpi fidei et xpiane reli-
gionis. quia ecclia illos qui dapnat
indulge^r ab quas facit ecclia q
hereticos et sarracenos dicentes
q pls dat^r occasio et licita occi-
dendi q lege Exo 20 Deut 5
et q eciam Mt 7 assentes q no
licet occide homine z ullo casu
Con quos est 2°. vbi deus morte
aie ac corporis inflixit homi
p transgressione pomi. ergo multo forcius
infenda e p pcto maiori sicut
si mors eterna e infligenda
p culpa actua ergo multo forcius tempora-
lis si mors eciam infligi^r Mt
27 p culpa boni omissi ergo
multo forcius infligenda e mors
tpalis p culpa mali qmissi. Sicut
deus precipit occide p multis causis
Exo 21 et 30 et 32 Num 16 et
27 Deut 13 et 17 et 19 et multis
aliis locis sic in nouo testamento

F

Mt 17 Luce 19. Secunde cor ondi^r
q licitu e occidere hereticos et
paganos qr qui dato sibi beneficio
impugnat datore oino merete
et in nullo ledente debet illud
dz amittere illud. Sed inimicus i^r
vita qua tenent ut beneficium
a deo datore lz deum impugnt
debent dz amittere illa. Quia
aut malitiose et maligne vi-
uens vita sua deum impugnat
magis aut heretici et pagani
Ille n apte deum impugnat
auferendo illi hereditatem sua viz
aias hominum a seruos et aliorum. et n
gloriam sua et honore diuini cultus
eius et religionem totis viribus
ac studiis destruere conatur. Ista
n gra hominum tota sic vita
sua in dei impugnacoe i eius
iniuria et qtumeliam qnterunt
debent ergo eis auferri pt no-
vita corporalis sicut et aiarum
sine aie mortales erunt. Sicut aut
pugnandum e q dei inimicos aut
no si sit oppugnandi i^r pt
et iustum e bellum e qt eos
tam diu i^r impugnandi e qt
eos quandiu rebellant. Si igi^r
usq ad morte corpum suorum no-
lentes omnino cede vl desiste a
dei iniuriis ac qtumeliis pugnand
e q eos usq ad morte corpa-
le ipsorum. Manifestu e i^r quia
iusto bello occidendi sunt. Si aut
dicunt q no e pugnand sed ce-
dendum vl fugiendum. remanebit
ergo indefensum regnum dei et
tolletur dei cultus et religio
xpiana et misera vita corporum
mortalium pfert^r diuine honorifi-
centie et bte vite inmortali quorum
Sed queritur ab eis utrum qdicciones
sit hereticorum erroribus saltem vbo
Si dicunt q no. instat i^r ut
veritas salutaris n predicanda sit
n docenda cum erroribus hereti-
corum sit qdiccio et in illos dicat

dixerint quod sit contradicendum vel pugnandum
contra illos, contra illos lingua nullo autem privi-
legio excepta est manus a divini
honoris servitute sed servitio divino
posita et debitrix est cuius
vel lingua quae et manu pug-
nandum est contra errores hereticorum
pro dei gloria et animarum salute. Item
si ~~bestiales~~ bestie bestiales sive
naturales videlicet lupi et leones serpen-
tes atque dracones ferro et igne
omni que contra debellatores extermi-
nande sunt pro salute corporum huma-
norum quae devorant et occidunt
quanto fortius bestie spirituales pro
salute animarum quas seducendo
et subvertendo spiritualiter devorant
et occidunt separantes eas a deo
qui vita est animarum omni gladio
et bello exterminande sunt. Item attende
de comparatione bestiarum naturalium et
spiritualium quod nocentissima est at-
que si sententia pretactum hereticorum
si nequam noxie pseudo predicatorum
attendentibus. Item contra blasphemos in-
corrigibiles blasphemiarum et predi-
cator sicut est in ecclesia dei sicut
omnibus contagiosa morbida hec est contagiose
et ad membra cetera corporis in corpore
dico cancerosa incurabilis et nigit
serpente ergo id faciendum de eo pro
salute totius ecclesie quod faciendum
esset de ove et membro humani
pro totius gregis et corporis salute scilicet
resecandi sunt et excommunicandi et a mo-
ribus excommunicate de medio tol-
lendi. 1 Cor. 5. 1 Thimothei primo.
24 q. 3 Resecande corripiantur.
Et si forte dixerint quod vindicta oc-
cidendi sunt impii peccatores non
autem ab hominibus sed a deo. Secundum
eos excommunicate quod honor dei atque
religio christiana opponendi sunt
nulla contra eis defensio adhibenda
accidit et ut deo nostro honoris
penitus debetur. Tamen nostri in nobis
nostri in aliis dictat nobis eius
honorem defendere defensione
contra impellentes expugnantes. Item

deo

F

queratur ab eis si sunt erudiendi homines
vel corrigendi. Si dicat quod non constat
ideo quod homines aliis viris opponuntur
et deteriores contradicatur sunt homines
contra ipsos quia canes et cetera ani-
malia que docentur et meliorantur
per correctiones eruditores et disciplinas.
Constat apud omnes quod quanto no-
biliores sunt homines quam iumenta ta-
nto est eis amplius eruditio disci-
plina et custodia adhibenda. Item
queratur si infantes vel alii ho-
mines contrahendi sunt a precipiciis
submersionibus combustionibus et
aliis corporum periculis et muniti.
Si dixerint quod non, vide quanta cor-
poris sit stultitia quanta nequitia quanta
crudelitas quantum ignominiosus apud
omnes. Si dicat quod sic multo for-
tius ideo ista adhibenda sunt ut
occurratur morti corporum et periculo
animarum. Et nec multo fortius in-
comparabiliter prohibendi sunt et muniti
de periculis spiritualibus et arcendi
ab eis per mortem spiritualem. Creden-
dum mors est vicium et peccatum quo
a deo separant qui est vita fide-
lium animarum. Et si asinus ceciderit
in lutum unusquisque flagellis et stimu-
lis corrigendus est ut inde
expellet unusquisque non semel si aliter
exire noluerit quantumcumque renita-
tur prohibendus est. Quanto fortius
homo de lacu miserie et de luto fecis
eruit totis viribus et studiis prohi-
bendus quantumcumque sit invitus con-
tra infestum est ideo disciplina est invitis
hominibus adhibenda et non solum
doctrina secundum heretici dicunt. Item queratur
ab eis si furiosi sunt includendi
vel ligandi inviti vel si auferendi
sunt eis gladii vel alia instrumenta
nocendi ne sibi vel aliis noceant.
Si nemo sani capitis hoc negabit
multo fortius ideo facienda sunt ista
furiose mente ne sibi vel aliis
spiritualiter noceat. Tamen nocumenta
spiritualia quibus anime pereunt

incorporabitur sunt maiora magis quam
quando talia declinanda. Patet igitur quomodo
secundum doctrina adhibenda est episcopis
secundum munitis eius districtiua. Ideo si
minores pene sufficiant, consequenter qua-
litate delicti et contumacie crescente
debet pena, quia igitur crescit per continuam
contumacia crescente debet continue et pena
grauior, quare necesse est quod sit mors
corporalis vel spiritualis illi. Propter hoc aut
viam a leuibus flagellis venitur
ad grauia a quibus ad vulnera et
ab illis ad tormenta et a tormentis
ad ipsam mortem et propter ista contumacie
incrementa huiusmodi probato et preuenta
et grauatis culparum et penarum op-
ponunt heretici contra hoc. Ubi dicitur quod si-
natur zizanie crescere usque ad mes-
sem, ne forte simul eradicentur triticum.
Unde id est deus cum ut tritico parceretur
non voluit parci zizaniis sed
tritico soli. 23 q. 3 nonne; quare
voluit parci zizaniis in tritici de-
trimento et non propter eis parci
sine tritici detrimento et ideo voluit
eis parci. Ubicumque ergo crescunt
zizania in suffocationem aut detrimen-
tum tritici ibi nullatenus voluit
eis parci. Ubicumque ergo impii in
consumptionem populi dei vel diminutionem
crescunt ibi nullatenus crescere sinendi
sunt sed eradicandi et aliter per corpora-
lem mortem quia aliter eradicari non
possunt incorrigibiles contumaces
et ideo sunt necessario occidendi. Si vero
obiciatur quod ideo sinendi sunt quia forte
possunt conuerti, Respondeo quod sinendi sunt
ubi spes est de conuersione eorum, sed
ubi manifesta est eorum peruersitas
nec signum conuersionis apparet, tollendi
sunt de medio festinanter ut pestis
et incendium, ne dum vana spe parcitur
b pereat per eos propago fidelium. Culti-
no sunt ergo sinendi heretici obstinati
in medio fidelium sub spe conuertendi
sicut nec lupi sinendi sunt in medio
gregis ouium ea spe quod conuertentur
in oues; et sicut non sunt sinende faces
ardentes ea spe quod in arbores

fructificaturas conuertantur; et sicut lepro-
si non sinendi in medio sanorum, propter
quod forte sanari possunt ne iterum
suo contagio alios inficiant et cor-
rumpant. Quarto consequenter claues ecclesie non b
quod ea est potestas clauium ad remissi-
onem peccatorum principalium quantum ad
officium ligandi et soluendi, quod est potestas
sacerdotum ad remissionem culparum et
peccatorum et generalium quo ad offi-
cium sacramentandi ad utrumque istorum re-
missionum debet quisque digne ac-
cedere quia dignitas consistit quantum
ad adultos in quatuor. Primum est fides
sacerdotum et clauium quia creditur
virtus et efficacia ipsorum nisi fue-
rit per accedente indigne. Secundum
est desiderium percipiendi ea quia per
sacramentum et officium clauium diuina
largitas preac conuenit. Tercium
est humilitas in accedendo et sus-
cipiendo tamquam pauper et indigens
huius officiis ad ipsa debet quisque
accedere. Quartum est deuocio que
est affectio grata et gratitudinis
copia, ubi hiis ipsum effectum sacramentorum
et clauium impedit. Contrarium est
Primum non de virtute et efficacia sa-
cramenti desidit qui ea actiue
non affectat qui se illa non indige-
re presumit qui ad ea indeuotus
accedit. Multo cum perpetuo
fraudatur ipsius operis. De quo
deus est super et tamquam unigenitus dei
filius. **Quid est Sacramentum et signum** c

Sacramentum. Sacramenta
sunt signa sensibilia diuinitus
instituta tamquam medi-
camenta in quibus tegitur virtus
sensibilium diuina virtus sensibus conuenit
ista quod corpus in suo computatur
ipsam et institutionem signat. Et significando
conferunt aliquam spiritualem
graciam per quam anima curatur ab
infirmitatibus viciorum et ad
que principaliter ordinatur tamquam
ad finem ultimatum. Valent tamen ad
humiliationem eruditionem et exercitationem
sed ad finem qui est sub fine. Sacrum

est sacre rei signum de cons. d. 2.
Sacrificium signum vero est res preter
speciem quam ingerit sensibus aliud
aliquid ex se faciens in cognitionem ve-
nire de cons. d. 2. signum. Omne
sacramentum signum sed non econverso. Sacramentum
in similitudine gerit eius est sig-
aliter proprie non dicitur sacramentum. Sacramentum
in proprie dicitur quod ita signum est invi-
sibilis gratie ut ipsius imaginem
gerat et causa existat. Non igitur significandi
tantum gratia sacramenta instituta sunt
sed et sanctificandi. Que non significandi tantum
gratia instituta sunt solummodo signa sunt
et non sacramenta sed fuerunt sacrificia
carnalia et observantie cerimoniales
veteris legis que non poterant iustos
facere offerentes. Hebr. 9. quia illa
imposuit deus in servitute non
in iustificationem et ut essent figura
et umbra futurorum. Hebr. 10. et io
dicuntur improprie sacramenta quia carent sig-
rei sacre quam tamen non conferebant.
Unde sciendum est differentia inter
vetera et nova quia illa promittebant
tantum et significabant. Ista vero dant
salutem. Et sacramentum iuxta ipsius hos-
rem sacramentum est id quo sacratur
vel instructio aliorum sacramentum. Sicut
in vestimenta ad vestiendos et or-
namenta ad ornandos et muni-
menta ad muniendos. Sic sacramenta
ad sacrandos. Et quia omne illud
quod vel cum adhibetur sive appli-
catur potest perfici sed aliqua actio
ad ipsam actionem sed sibi sit. Quemadmodum
igitur cuicumque et quotiens et ubicumque
nota est vestitio illi et tunc
et illi notum est vestimentum. Sic
cuicumque et quotienscumque et ubicumque
nota est sacratio et sacramentum
non aliter est et prius tunc
sed ex premissa radice quod est
potest nota. Indiget autem humana
natura sacratione et sanctificatione. Non
dubitat nisi qui qualibet naturam
ex adam ignorat. Agnoscit autem
ipsam suam sanctificationem necesse habet
genus humanum. Hugo. scilicet quod ignoratam
neque desiderabit neque queret. Nec

possessionem gratias aget largitori.
Necesse igitur habuit genus humanum ut
velud signa et velud liber sanc-
tificationis exhiberentur ei sacramenta
in quibus tanquam vel velud legeret
suam sanctificationem agnosceret. agnitam
desideraret. desideratam quereret.
quesitam obtineret. obtentam cum
gratiarum actione custodiret. Usitatum
est et apud nos ut donationes
fiant signis sigillis et literis
quia igitur indiget erudiri qui spiritualia
et nobis nota non poterunt
competenti cum eruditioni nostre ut
donationes divine fiant signis sigil-
lis et literis sicut. Conveniens igitur est
ut in unctione visibili sacri precipitur
invisibilis unctio gratie. et in ablu-
tione visibili in baptismo precipitur in-
visibilis ablutio peccatorum. et hec
est causa institutionis sacramentorum i. causa
dei. Triplici autem de causa instituta
sunt sacramenta. scilicet humiliationis erudi-
tionis et exercitationis. Propter humiliationem
ut dum homo ex precepto dei insen-
ter subicit se rebus inferiori-
bus ex hac humilitate reconci-
lietur apud deum gratiam. Propter
exercitationem ad tollendam ociositatem
et occupationem noxiam et ut se
exerceat in istis. Propter eruditionem
sed iam dictum est. Sicut dicit papias
sacramentum est pignus sponsionis voca-
tur sacramentum quia violare quisque
permittitur sed hic quibus venit quia
fide vel spiritu iam auctum. Et
sacramentum sacramenta dicuntur quia sub te-
gumento visibilium rerum divina
virtus secretius salutem operatur
eorum sacrorum. Unde a secretis
virtutibus vel sacris sacra dicuntur
quia virtus divina secretius operatur
in eis et est divina pollutio hec
virtus sive potestas non habuit effi-
caciam. Sacramentum autem est sacrationis
signum et ea sacra in instru-
menta sunt sacrationis et sanctificationis
nostre et signa et libri quibus
cognoscuntur et leguntur. Ad sacram

aut consecratione pertinet remissio
peccatorum et infusio gratie que fit in
baptismo de quo habitum est. roboratio gratie
que fit in confirmatione de qua supra
ibi quamvis ipse contulit. augmentum
gratie que fit in sacro eucharistie et
ordinibus de quibus dictum est supra eodem.
diminutio culparum mortalium que
fit in matrimonio de quo infra
ibi coniugati. culparum mortalium
absolutio et restitutio gratie que fit per
penitentiam de qua infra Sed postquam per penitentiam.
culparum venialium absolutio et
remissio que fit per extremam unctionem
de qua habetur capitulo 6 Jacobi ultimo et
de sacramento unctionis sicud venimus. Sequitur
Baptismus intrantes mundat. Con-
firmatio pugnantes armat. Eu-
karistia viventes unit et incor-
porat Deo. Ordo contemplantes in-
struit et adiuvat. Matrimonium pro-
pagantes munit et defendit. Pe- A
nitentia cadentes relevat. Extrema
unctio exeuntes Deo reputat et
si devote suscipiatur ad salutem
et ad peccatorum remissionem et ad corporalis
infirmitatis alleviationem. Jacobi ultimo.
Ad huius sacramenti integritatem requiritur
oleum consecratum. verbalis expressio
orationis et inunctio. ministrum sacerdos. non
debet dari nisi adultis et petentibus in
periculo mortis. Impenditur autem la-
borantibus in extremis ut cum decoro
ardoribus sponse ad sponsi thala-
mum ingressure et ut convivis ad
eterne refectionis convivium ingressu-
ris et ut adornatio et unctio
accedentibus ad eterne iocunditatis
solempnitatem et ut lapidibus preciosis
celestibus insculpendis et in thesau-
ris celestibus reponendis. Et sicut
intrantes per baptismum ab originali
peccato mundantur, sic exeuntes per hanc
unctionem ab omni actuali peccato li-
berantur. Fit autem hec unctio per sin-
gulos sensus et septem partibus defectus
scilicet in oculis auribus naribus labiis
manibus pedibus et lumbis
ut quod per sensus singulos homo deliquit

per partes illas per singulas unctiones
dimittatur. Inter unctionem confirmationis B
et extreme unctionis est differentia septifor-
mis scilicet in efficacia, in materia, in
forma, in loco, in tempore, in suscipiente
et in dispensante. In efficacia quia
illud sacramentum disponit ad melius
agonizandum, hoc ad celestia evolan-
dum. In materia quia ibi in oleo permixto
balsamo, hic vero in oleo consecrato.
In forma verborum quia alia hic et alia
ibi. In loco quia illud in fronte,
hoc autem in diversis partibus. In tempore
quia ibi in sanitate, hoc autem in egritudine.
In suscipiente quia ibi non solum adultis
sed et parvulis, hic vero tantum adultis
datur. In dante quia ibi ab episcopis tantum,
hic autem a sacerdotibus datur. De iteratione
vero huius sacramenti et in variis ecclesie
consuetudinibus est contentio. Non inve-
nitur prohibitum quod repetatur. Si mor-
bus non remittitur medicina non
iteretur. Si vero morbus non potest
cohiberi quare debet medicina
prohiberi. Sed oratio iterari potest, ita
et unctio. utrumque Jacobus convo-
cat et utrumque aliquando convocatur
ad alleviationem anime et corporis.
Nec quia negatur unctio posse
iterari cum ipsum illud oratio iteretur.
Et non quia ter ungitur christianus C
Primo in baptismo in quo li-
beratur homo a servitute diabolica et
eligitur ad regnandum cum Deo. Secundo
in confirmatione ubi confirmatur gratia
ad pugnandum contra demones et peccata.
Tertio in extrema unctione ubi
fit purificatio a sordibus vitiorum
ut Deo decentius presentetur. Hec
triplex unctio prefigurata est
in David qui primo electus fuit
et inunctus in regem a Samuele
in domo patris et in medio fratrum
et directus est spiritus Domini in
David. 1 Regum 16. Secundo inunctus
est in regem super Israel et Ebron
ubi regnavit septem annis. Tertio
in Jerusalem ubi regnavit super toto

ipse 30 annis. 2 Regum 4. 2 p°
Paralip. 10. De diversitate unctionis hec
contra de sa. vir. et contra hereticos
qui hanc detrahunt sacro et contra
nacos que non utuntur hoc sacramento
Cor. q° v° b° Jacobi ult. ¶ Sep
dicit autem unus sacrorum qui septe-
narium excedere non potest. hijs septem
sacris quasi septem fluminibus
miserator deus humanum genus
purificat sanctificat et replet et
gratiarum diluvio in ablucionem illius
inundat tamquam fons patens in
ablucionem peccatoris et menstruate
Zach. 13. ¶ Item sacrorum certa ordo
sacrorum notata quo aut attenditur
ordo in ipsis 2m quid est prius quid
precedat aut sequatur et satis sunt
ordinata per ea que dicta sunt. Vel
possunt sic ordinari. ¶ Sacra sunt
medicina. omnis autem medicina
ordinatur ad morbum. omnis autem
morbus aut est contractus et talis est
peccatum actuale. aut est innatus et
talis est originale et quod talem mor-
bum est baptismus. quia vero ex originali
scilicet pronitas peccandi nata est con-
firmatio que confirmat hominem ne cadat
in peccatum. quia vero quantumcumque sit con-
firmatus aliquis contingit cadere per
actuale. necessaria est penitencia que delet
actuale. Extrema autem qui sit per-
tinale relinquitur quidam defectus
aliquis dum? quia aut est in parte hominis
scilicet in spiritu et contra talem defectum
datur eucharistia. aut est in toto homine
et talis est languor quidam contra
quem datur extrema unctio. ¶ Alia
vero duo scilicet ordo et matrimonium sequuntur
tamquam minus generalia. ordo autem
precedit matrimonium racione dignitatis. Vel
sacra tamquam per medicinam genus
humanum 2m quod competit egrotanti
et egritudini et occasioni egritu-
dinis et ipsius egritudinis curacioni
2m quod auctor salutis instituit
dicens ipsius corpus. ¶ Hec sacramenta
sunt quasi vestigia quibus insi-
nuatur noticia spiritualis nominis

et sunt signa quibus dirigimur in via sa-
lutis eterne. ¶ Propter hoc perfice gressus meos
in semitis tuis ut non moveantur
vestigia mea. ¶ Et sacra sunt alliga-
ture quibus in puti ad sanandum omnium
peccatorum vulnera alligantur. ps. i. fu-
tus sanat alioquin peccatorum vulne-
E ra quis sapiens deponet. ¶ Septem
sacra videlicet septiformis gracie qui
per septenarium nos reducit ad pris-
tinam quietem ad cultum eternum. ad octa-
vam resurrectionem. et curat a septi-
formi morbo scilicet originali actua-
li mortali veniali et penali
scilicet ignorancia malicia et concupiscencia
et confirmat in sanitate anime que consistit
in usu septem virtutum scilicet trium theo-
logicarum et quatuor cardinalium. ¶ Nam
baptismus sanando disponit ad fidem
confirmacio ad spem. eucharistia ad
caritatem. penitencia ad iusticiam. extrema
unctio ad perseveranciam que est fortitudinis
complementum. ordo ad prudenciam
matrimonium ad temperanciam. ¶ Et ¶ Sacrum
sacrum est invisibilis gracie visibile signum
de consecratione di. 2. sacrificium. ¶ Et est hoc
contra hereticos qui detrahunt signis
visibilibus sacrorum. Dicitur autem sacramenta
signa visibilia sunt adiuncta
illa hec dicunt cum familiari-
bus ordinum duces. ¶ Ut eiusdem
sunt signo aliquo visibili distinguntur
ab aliis. et gubernia militum
signis et edes sacre et templa
a prophanis sunt a quibus. ¶ Et omnis
dignitatis militaris signo aliquo
visibili sicut accinctione gladij. ¶ Item
omnis administracio sive officium sicut
thesaurorum custodia tradicione cla-
vium. ¶ Et honor omnis dignitatis
sicut honor regnum in impositione
corone visibilis aut collocatione
in throno visibili. ¶ Ex quibus omnibus
et consimilibus satis videtur convenientis
ut spiritualia incorporalia hominis
sub signis visibilibus conferatur. hoc
F est utile hominibus pro erudicione

suspiciendum quia ab incredulis insignibus non agnoscitur. Secundo propter magni-
tudinem suorum devotorum ut qui tam
sublimia et a naturalibus sensibus tam re-
mota vocati ut assumi se videt
in divine bonitatis admiracionem et laudes
rumpat. Tercio propter humilitatem qui
non altius donorum istorum attendit
et quam longe sit a suis meritis consi-
derat divine largitatis beneficia ad-
mirans quasi se obstupescit dum
nulla ulla ut gratia intuetur nisi
per beneficiorum magnitudinem estimare et
licet e via humiliacio sui meritorum enu-
meracio ut attenuacio et indigentie
recognicio. Quarto utilia sunt propter pro-
bacionem suscipientium quibus non se
sacratum vel sanctificatum animo teneat
et non corporis quam omnem exercitacionem
manifestat quibus se invictum in
rege recolat et non quam vilissima
necessaria propter virtute viciorum fugi-
ente totis viribus se astringat. Quo
militari officio proditum se sciat et
arma ignorat et infidelibus sine
ignominiter in bello agere non eru-
bescat. Quibus tam preclara civili-
tate honorare se gaudeat et cu-
stodiam civitatis sue se opponere ne-
gligat leges quam ipsius ac iura
pro viribus non defendat. Et nota
quod licet sacramenta futura e de se non
habent efficaciam ordinatorum ad gratiam
licet habent longinqua reputacionem
de sui via. Et ideo oportuit quod ab
auctore gratie instituerentur ad finem
et sit et cum quod vali significacionem et
reputacionem et quod admixta institucione
sanctificacione et ad gratiam reparacionem preparata
are creacionem. Et aut sacrum con-
fecerunt diu visibilibus forma sine
visibile signum. Caute intelligendum
quia necesse baptismus necesse ordo necesse
unionem ipse rebus visibilibus spi-
ritualibus forma sacri cuiusque sit in vi-
sibilibus. Dicimus ergo sacra visibilia
signa invisibilium modo quo dicitur mo-
nachus vel niger non in consertem.

ad essenciam sacri sed ad causam et cir-
cumstanciam sed competentia eius mo-
nachus denominatur. Et nota quod utilitas
et utilitates sacrorum ondit et testa-
tur multorum ut de rebus signis
que in baptismo salis leguntur
cap. 3o luce 3o cap. 1o. Et de
constantino imperatore in legenda sancti
silvestri. Et competencia et velut
sensus spirituali ut ibidem et in multis
aliis de competencia et ipsi tunc
testes sunt qui fide devocione et
reverencia qua decet ita percipiunt
exhibentur in aqua vel corrup-
tore palati cordis vel in medulle
vel in igne. Alii quia ista tota
suavitas in posterum reservatur.
Alii ut humilitate perficiant ne
suis meritis quicquid sensus attribuant
sed gratie divine. Et testimonio sanctorum elo-
quiorum ut in canonicis
institutis. Et hoc probacionem ut
in disputacionibus sanctorum contra hereticos.
Et nota quod in omni sacro duo
considerantur scilicet res sacri sine qua
esse non potest et dignitas propter quandam co-
modam solempnitas adhibetur
quia in omni sacro quod fuit ad de-
corem et honestatem sacri quam ad
causam et statum sacri 2us ut dicit
Hugo de sancto victore. Sa-
cramentum est elementum corporale
sensibile et reputacionem ex institucione
significacionem et sanctificacionem invisibilem gratiam
continens.

De baptismo ut

Sacramentum non baptismi
de baptismo spiritualis est
tractatus. Primo de baptismo
et eius effectu et de quo dicitur et
predicatur in singulis locis. Hic
aut ad cludendos errores quia
hec sacro detrahunt intendens
sed ita quibus erat plaga [illegible]
toti generi humano que remedium
requirebat. Et quia quibus in quanto
que lavacrum erat toti humano
generi exhibendum. Et quia quibus ex-
creacio qui sacro indigebat

F

G

H

Quare decebat quomodo omni deum quinimo inspiratorem annuncio quo tantis plagis remedium. quomodo tantis inquinationibus lavacrum quo tantis exacerbationibus sacrum fidei adhibere. Sic omnes electi mundi canunt in unum dei populum unitas aut vita sola unitate ipsi efficit. necesse erat unum ritum institui per quem de gente quavis in societate et unitate spirituale ipsi dei intuitus reciperentur et in unum dei populum unirentur. et ideo necesse fuit unum ritum unum cultum unam legem in mundo constitui et ubique predicari et in eo uniri omnes naciones et hoc est sacrum baptismi de quo ait ultimo. docete omnes gentes baptizantes eos.

q Omnia igitur non decet creatorem facere nisi convenientissime quia facit. non decet eum preferre minus conveniens convenienti. Cum pro quo ritum baptismi instituit nulli rei nulli persone licet aliud ritum vel introducere vel firmare vel licuit ab eo tempore quo ritum istum induxit salvator vel creator. Sicut nec istum negligere vel non firmare a tempore illo. quare ab eodem tempore omnibus aliis ritibus predictis est atque dampnatis ut nunquam alio ritu gratiam principe toti gente quavis an institucione baptismi et nullo alio ritu ita convenienter potuit providere sicud baptismo. fuit tamen principio sed docet Guillelmus de consideratione que apud nos aqua baptismi hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides vel pro maioribus virtus sacrificii vel pro hiis qui de stirpe abrahe prodierunt misterium circumcisionis. Concepto sed dicit beda quod ingressum celestis ianua nondum intrare poterant tamen in sinum abrahe post mortem beata requie consolati superne pacis ingressum felici spe expectabant. Post baptismum vero aperitur ianua regni celestis baptizatis sed infra dicetur. et ideo circumcisio legis fuit mutata in baptismum

R. quia sacrum baptismi communius est et perfectius et gratie plenior. In circumcisione dimittebatur peccatum tamen sed non prestabatur gratia adiutrix ad bene operandum vel ad augmentum virtutum sed fit in baptismo. per sacrum autem baptismi quod sanguine rubricati cruora remittitur. vita peccatum. et ad regnum celorum prevenitur. Ideo de baptismo et eius effectu maioribus. Consideratione 2o Sic decentius et honestius est aqua abluere quam lapideo cultello abscidi. Sic suavius ne quibus propter dolorem asperitate ad fidem accedere abhorret. Si queratur de parvulis qui ante octavum diem moriebantur. Iudeo cum beda qui nunc percensum scribitur et salubriter clamat Iohannis 3o nisi quis renatus fuerit et ipse clamabat in lege Genesis 17. masculus cuius preputii caro circumcisa non fuerit delebitur anima illa de populo suo quia pactum meum irritum fecit. Ideo de baptismo et eius effectu maioribus hic in lege tamen forte ingruente necessitate mortis ante octavum diem circumcidebat sed fit in consideratione de baptismo

P. Et nota quod circumcisio est pellicule que est prudendorum abscisio que fuit data iudeis tamen ut circumcisione quasi quodam caractere dei populus a ceteris discerneretur. Sic ut esset in signum fidei abrahe qui credidit se habiturum filium in quo benedicerentur omnes gentes. Sicut per mandati obedientiam abraham placuit deo cum adam displicuerat per prevaricationem. fuit autem data maribus tamen quia qui nascebantur de semen viri tali mundatione indigebat sed non omnes qui nascebantur de muliere quia ipsa non indigebat. Ideo autem facta fuit in carne preputii quia fuit instituta in remedium peccati originalis et quia ibi primo sensit homo peccati inobedientie. et ideo signum obediencie est ibi ponendum. Ideo vero cultello la

pideo q[uia] p[er] lapide[m] xp[ist]i o[m]nib[us] erat
undato facie[n]da. Octaua die v[e]l
qui i[n] resurrectio[n]e [uel] octaua etate
futura; circu[m]cisio et alia legalia fue-
runt t[er]minata in morte xp[ist]i. q[uia]
fuit mort[ua] p[er] p[re]cium q[uod] p[ro]desse

De institutio[n]e baptism[i]

Baptismi. De institutio[n]e bap[tismi]
q[ua]n[do] cepit varie s[unt] opi[ni]o[n]es.
Alii dicu[n]t q[uod] t[unc] fuit institu-
tu[m] q[uan]do ait d[omi]n[u]s nicodemo. Ioh[annis] 3°
nisi quis renatus fuerit [et]c. Alii te-
ste ap[osto]l[u]s ait Ma[tthei] et Ma[r]ci ult[imo] Do-
cete o[mn]es gentes bap[tizantes] e[os] i[n] no[mine]
p[atris] et f[ilii] et s[piritus] s[ancti]. Alii dicu[n]t t[unc] in-
stitutu[m] q[uan]do xp[istu]s bap[tiza]t[us] e[st] a
Iohanne i[n] iordane ubi i[n]stitu[tu]m
i[n]notuit t[ri]n[ita]s. Luce 3° et de co[n]s[ecratione]
d[istinctione] 4. venit. et tu[n]c contactu sue
carnis vim regenera[tiu]am contulit
aquis. de co[n]s[ecratione] d[istinctione] 4. nunq[ua]m. Cau-
sa institutionis bap[tis]mi e[st] i[n]nova-
tio ho[mini]s ut ho[mo] qui p[er] p[e]cc[atu]m vetus
fuerat p[er] bap[tis]mi gra[tia]m renovetur
q[uo]d fit depositio[n]e vicior[um] et collatio[n]e
virtutu[m]. Depositio virtutu[m] vicior[um]
pellit feditate[m]. tollit vicia
collacio virtutu[m] offert decore[m]
aufert dedecore[m]. Et lic[et] e[st] res
huius sac[ramen]ti s[ed] interior mu[n]dic[i]a sit
institu[t]a. Cristus d[omi]n[u]s institu[i]t
sac[ramen]ta q[uod] ex reb[us] co[n]firmando et p[er]fic-
tando et co[n]s[umm]ando ut minor s[ed] et
p[ro]p[ter] et inchoando et co[n]summa-
do in semet ip[s]o suscipiendo ut
sac[ramentu]m bap[tis]mi et eucha[ristiam] et or[dinib]us
lic[et] n[on] t[ame]n p[er]mane[n]tia statuit et
ipse met suscepit. Sunt bap[tis]mi
tria. e[st] bap[tis]mus flu[m]inis flaminis
et sa[n]guinis. Bap[tis]mus flu[min]is dici[tur]
ablutio f[ac]ta in aqua mat[eri]ali. act[uum]
p[ri]mo Iohannes bap[tiza]uit aq[ua]. Bap[tis]mus
flaminis d[icitu]r acceptio sp[irit]us s[an]cti ad
robor. act[uum] p[ri]mo. vos aut[em] bap-
tizabimini in sp[irit]u s[an]cto. Bap[tis]mus
sa[n]guinis d[icitu]r passio. Luce 12 bap[tis]mo
habeo bap[tiza]ri. M[a]r[ci] 10 d[icitu]r illius
filiis zebedei. calice[m] meu[m] bi-
betis et bap[tis]mo quo ego baptiso
baptizabimini. Sunt bap[tis]mi. Iohannes

le[gitur] baptizasse s[ed] in aq[ua] n[on] i[n] sp[irit]u
s[an]cto. Ioh[annis] p[rimo] ego baptizo i[n] aq[ua]
sola. solu[m] corpus abluebat. a
peccatis v[er]o n[on] mu[n]dabat. d[e] co[n]s[ecratione]
d[istinctione] 4. n[on] regnabant. Sunt bap[tis]mus
Ioh[annis] erat in p[re]miu[m] n[on] i[n] remissio[n]e
Sunt bap[tis]mus Ioh[annis] ad h[oc] p[ro]ficiebat
q[uia] v[er]bo bapti[zan]de p[re]parabat ad xp[ist]i
bap[tis]mu[m] et p[er] h[oc] p[ro]ta[bat] divi[nu]m sac[ra]-
me[n]tu[m] q[uia] significabat sac[ramentu]m xp[ist]i
bap[tis]mu[m]. Et d[icitu]r d[omi]n[u]s e[st] bap[tis]mus
Ioh[annis] act[uum] 19. q[uia] ibi op[er]a[ti]o vi-
sibilis erat s[e]c[un]d[u]m corpus lauans
n[on] invisibilis gra[tia] dei interius
operans. Bap[tis]mus Ioh[annis] in no[m]i[n]e
venturi i[d est] d[omi]ni ih[es]u tradebat[ur]
act[uum] 19. De bap[tis]mo Ioh[annis] l[egi]t[ur]
de co[n]s[ecratione] d[istinctione] 4. aliud est n[on] re-
gnabant. Sunt Glo[ssa] ambo[sio] Quidam
negaverunt s[e] s[cir]e sp[irit]um s[an]c[tu]m cu[m]
dixit apostolis s[ed] diceret Iohannes bap[tis]ta
qui in adveniente illu[m] n[on] i[n]
sui no[m]i[n]e bap[tiza]uit et io p[ro]p[ter]ea fue-
r[un]t in xp[ist]i no[m]i[n]e bapti[zat]i q[ui] act[uum] 19
Item bap[tis]mi. Accedentiu[m] ad
bap[tis]mu[m] alii suscipiu[n]t sac[ramentu]m et
re[m] sac[ramen]ti ut p[ar]uuli et alii q[ui]
devote accedunt. Alii sac[ramentu]m
et n[on] re[m] sac[ramen]ti ut qui ficte acce-
dunt. Alii re[m] et n[on] sac[ramentu]m ut
qui p[ro] xp[ist]o martiriu[m] sustinent
an[te] bap[tis]mu[m]. vel qui corde co[n]trito
ad bap[tis]mu[m] accelerau[er]it[ur] interi[m]
moriu[n]tur. Sunt bap[tis]mi. Bap[tis]mus
diffini[tur] a Dyonisio i[n] li[bro] de
ecclesiastica ierarchia sic bap[tis]mus
est sac[ramentu]m regenera[ti]o[n]is traditio. i[d est]
bap[tis]mus e[st] q[uae]da[m] p[ri]ncipiu[m] sac[ra]tissimor[um]
mandator[um] sac[ramen]t[o]r[um] actionu[m] ab ali-
quor[um] divinor[um] et sacrar[um] actionu[m]
susceptiua oportunitate for-
mas n[ost]ras a[n]i[m]ales habitu[s] ad sup[er]-
celestis q[ui]etis anagoge iter
faciens. Et e[st] s[ensu]s bap[tis]mus est
p[ri]ncipiu[m] sac[ra]r[um] actionib[us] i[d est] p[ri]ma
sacracio ut p[ri]mu[m] sac[ramentu]m op[er]atu[m]
Hugo d[e] s[an]c[t]o victore. Bap[tis]mus est
aqua diluendis criminib[us] p[er] v[er]bu[m]
dei sa[n]ctificata. Magister in sum[m]is li[bro] 4.

Baptismus est tinctio id est ablutio corporis exterior sub verborum forma prescripta. Si non fiat ablutio sive verbo non est ibi sacramentum de cons. di. 4 c. preter aquam. Papias dicit quod baptismus tinctio lavacro sacramentum baptismi quod est sacramentum regenerationis. Hoc est 2e generationis qua generamur ut simus filii dei et heredes. Hoc est spiritualis vite inchoatio hac regeneratione nidam quod generatione contraxit. de cons. di. 4 c. ... placuit ut quicumque parvulos ut dudum filius qui in uteris [illegible] dici quod dominus natus sit ex utero matris licet baptisari. Nam qui non 2um adam natus non est 2um Christum nasci non potest quia non potest renasci nisi prius sit natus. S. Et nota quod secundum hoc 2um nativitatem ex femina de viro quia vir fecundat feminam ut de semine [illegible] concipiat. Vel tinctio intelligitur in quo spiritus sancti gratia homo in melius tingitur. Ita 2um generationem ex aqua renascitur. Sed de spiritu quia spiritus aquam sanctificat ut ex semine divino scilicet dei verbo perficiet. Ita quod natum est ex carne caro est et quod natum est ex spiritu spiritus est. Joh. 3o. Item sicut in carnali generatione qua proles ex viro et femina nascitur aliud est qui carnaliter gignit et aliud qui carnaliter gignitur. Sic in sacramento generatione qua soboles ex aqua et spiritu sancto renascitur aliud debet esse qui spiritualiter generatur ut dicitur de consecratione baptismi et eius effectu debitum. Et est sacramentum renovationis eo quod vetustatis culpe exuitur vel deponitur et novitatis gratie induitur. de cons. di. 4 c. preter aquam non temporaliter. Ad Galatas 3o. Quicumque baptisati estis in Christo Jesu Christum induistis. Et hoc est secundum destructio veteris imaginis per representationem materie ipsius et gratia. Gratia secundum eandem in communi modo suffusio. Ps. In civitate tua imaginem eorum ad nichilum redigens. Et sicut fluit cera a facie ignis. Et sicut in cera liquefacta nec scripta nec sigillata remanet, sic in baptismo ex sancta mortifere erroris omnis diaboli silentio deformitas evanescit.

T. Et est lavacrum regenerationis et renovationis. 3. Et hec signa per exorcismos et ablutionem et albe vestis induitionem et palma que fiunt in baptismo. Et est sacramentum submissionis, abrenuntiationis et conventus eius scilicet diaboli et peccatorum suorum de cons. di. 4 c. nec quemquam tetigit. Hec operatio divina est secundum destructio imaginum nivee sicut glacialis per calorem dissolvetur. Eccl. 3o. Solvetur quasi glacies in sereno peccata tua. Et est sacramentum dominice passionis et mortis et sepulture ipsius. Unde illa trina immersio

V. qua sub aqua puer ter absconditur secundum mortuum in sepulcro figurat triduana dominica sepulturam. de cons. di. 4 c. Hec et cum illa trina immersio figurat passionem mortem et sepulturam Christi. Sed in prima et 2a infans non ex toto in aqua absconditur. Sed Christus non latuit in passione et morte, sed in 3a totus immergitur. Sed Christus latuit in sepulcro. Ad designandum quod tunc vere hoc ex toto sepelitur ne ulterius aliqua vestigia eius appareant ad peccandum. Attende quod immersio debet fieri toti corpore vel saltem in digniori parte. Ita quod verborum expressio et immersio in aqua fiat ab uno et eodem et in eodem tempore propter servandam unitatem in sacro et servandam unitatem in mediatore

X. nostro Christo. Qualiter autem baptizatus tenetur extentis brachiis super fontes ad modum crucis figurat quod per baptismum debet esse crucifixus mundo et mundus sibi. Et consepelitur aut ad similitudinem mortis Christi in elemento aque quod est affinius terre quia in terra non sepeliri non posset. Et ita trina immersio cum invocatione trinitatis efficitur sacramentum

cetā vō que pcedut ul subseqūt
sunt ob reuerenciam sacri ¶ Si quis
obicit iste ter immsus ē in aqua
& vnacū illarū immsionū est
baptism̄ ergo iste ter bapt̄ est
¶ Rndeo ista dcō albī. ba. bū
sunt 3ᵉ uocꝭ & vnacū illarum
ē nomē ergo ibi sunt tria nomina
vel sic iste cōmūicat corpi xᵢ in spē
panis sītr & in spē vini ergo bis
cōmūicat ul ibi ē duplex corpus
x̄ nō sꝫ ¶ Illud aut nomen q̄
vtutis siue efficacia bapⁱⁿⁱ et
res eius sꝫ scificaᵒ ē spūalis
nouitatꝭ & sanitatꝭ celestis hedi-
tatꝭ vetꝭ hominis mortꝭ sordium
vitiorum & pctorum ablucō & dele-
cio remissio quo ad culpas et
quo ad penam. de efficiē a bapⁱᵐⁱ
agit̄ de. cōs. dī. 4. ¶ In pūᵒ deīmi
tal. 4 ad hᵒ bapm̄ vꝫ qꝫ ad dei
inuocatōz ¶ Inuocacō trinitatꝭ vm̄
dr̄ quo bapm̄ cōfert̄. s. i noīe
pris & filij & spūs sci ¶ Cōn ydo-
latras qui adinuocatōz demonum
ul supsticiosam obsuacōz planetarum
ul caracterum & huiusmodi opant̄
¶ Cōn quos deum ē sup ibi vnus
solus verꝫ ē deus. ¶ Itē qꝫ ad dei
¶ Cōn illos qui dicebat ego sum
pauli ego vō appollo ¶ i corꝫ 3
¶ Cōn quos de cōs. dī. 4. tu tm̄
¶ Inuocatōz qꝛ scificaᵒ opus est
solius diuine vtutis ac nunc ad
illud ē magis inuocanda nec
non inuocata & ꝗ neglecta
nimis dedignat̄ ad ee. & 2ᵒ ad
omnes scificatꝫ que inmsio hominū
fit ē vtutis diuina & clemencia i-
uocanda & sub qua for̄ sit facienda
hec inuocacō hꝫ̄ ext̄ ēo dꝫ bap.
& ciꝫ. cf. ē 1. 2. 4. 21ᵒ ¶ Et at-
tende qꝫ nc hec sit for̄ baptisandi
ego baptiso te in noīe pa. & f.
& ss. absqꝫ obmissione & intpōcōe
vocabuli sꝫ ꝑpostacōe ordinis
supdci & sꝫ cōmutacōe apta for̄
huiusdi ē dicenda ¶ Et hᵒ ē cōtra
illos qui nō cōtuti vōrum sꝫ tm̄
scitati hominū attibuunt ꝑtatem

baptizandi & cetā sacra cōferendi ¶ Cōn
quor errorꝫ dein ē sup vbi agit̄
de clauibus & missa ibi ¶ In for-
ma & indiduc trinitatꝭ ¶ Cōn
bonosianos qui nō credunt xᵐ
ee ꝑprm̄ filiū dei ¶ Cōn quos ē
dein supra ibi vnigenitꝫ dei
filius ¶ Et ꝗ ¶ Cathafrigas et
montanū & priscā & maxi-
millā qui spm̄ scm̄ quendam
purum hominē montanum dicunt
¶ Cōn ꝑc quos Joh. 4. spūs ē deꝰ
luce vlt. spūs carnē & ossa
nō hꝫ ¶ De istis erroribꝫ hꝫ̄
24 q. 3. quidam & de cōs. dī. 4.
hꝫ vō qꝛ testimonio scripture nō
cōfirmat corum fantasijs nō
dignum innouandum ¶ Indiduc
trinitatꝭ ē m̄ cōmunēꝫ essencia ut
sup̄ eodem. cf. hec scā trinitas ¶ Et
est hᵒ cōtra ¶ Arrianos ut dein
est ibi videlꝫ cōponit ꝗ illos
qui baptisabat sub hac forma
in noīe trinitatꝭ ul xᵢ. de quibꝰ
hꝫ̄ de cōs. dī. 4. a quodam iudeo
¶ Cōn illos qui baptisabat sub
hac for̄ in noīe dnī de cōs. 4.
¶ Si reuera ul in morte crucifixi
ul noīe dnī nri ihū xᵢ de cōs.
dī. 4. ꝑꝫ ¶ Et ꝗ illos qui baptisa-
bat in noīe dnī de cōs. dī. 4. ¶ Di
quis ꝑsbr pris & filij & spūs sci
& si vna defuit ꝑsona nō
nominaret in bapᵐᵒ vm̄ bapᵐᵃ
ee nō poss̄ de cōs. dī. 4. i pmo-
do. hꝫ vō ¶ ista. n. sꝫ vā sine
quibꝫ nō pt bapm̄ cōsecrari
de cōs. dī. 4. si nō scificat̄ ¶ Et
nota qꝫ in bapᵐᵒ rec sit inuo-
cacō trinitatꝭ qꝛ in bapᵐᵒ pub-
ligimꝰ vicia triū virium s. vōl
cōcupiscibilis & irascibilis & tā cōn
pctorum cordis oris & opis. & tā
cōn cōcupiscencias cōtorꝫ carnis
& vite ¶ Alie & cause assignāt̄
de cōs. dī. 4. ꝑꝑa nos a. s. sc-
quētibus ubi dr̄ qꝫ io ter fa-
cienda ē i imsio in bapᵐᵒ qꝛ
dat̄ in noīe trinitatꝭ ul in

noīe ihū xpī qui die tcia rsur-
rexit a mortuis. Illa u' trīo
repetita diuinorū triū diuine op-
pauit sepulture. et tm̄ si semel
tm̄ mergat' aīa baptismꝰ attigit
et qui semel mergit tm̄ nō pccat
nisi csuetudo eccīe obsistat. vel
hoc nō tm̄ si debē csuet ut
assuet. De hac mā agit' de
cons. di. 4. de trina submersione et
.c. sequenti. Consecrat' i ad
hec .u. duo in baptismo necessa re-
quirunt' .s. vbm̄ et elementum ut
pꝫ de baptismo et eius effectu nō
ut opponebs. q. i. detrahe vbm̄

E. Quid aqua baptismi significat est
de tribus ad celestia. de mor-
te ad vitam. de culpa ad gram
de inquinamento ad scificatoē. nō
omnibus aqua sanat sꝫ i'a q' lꝫ
gram xpī. nō sanat aqua nisi
spūs scūs eā cseceret. et ideo
xpūs aqua ctactu sui corpis
scificat' qr mdi possi aqua
pccā credentiū purgare nisi
tactu diuini corpis scificata
fuisset ut d' de cons. di. 4. c. pas-
sionem. Et hoc ē ꝯ barracos
et hereticos qui dicunt sola ablu-
cōē corporis ꝑ aquā factam suffi-
cere ad remissiōē pcti sine ctricōe
et cfessione. ad qd ꝓbandū in-
ducunt Johelis 2° effundā sup
vos aquā mūdā et mundabimini
ab oībꝫ inquinamētꝭ vrīs. Sꝫ
hoc intellig' de aqua mundata ꝑ
scificatōē baptismi. Et dicunt qd
Johēs baptizabat in aqua tm̄.
Respondeo qd ad assuefactoē et
significatoē baptizavit Johēs nō ad
pcti remissiōē de cons. di. 4. c.
nō regnabant'. Et opponunt
qd naaman ablutꝰ in Jordane
liberatꝰ ē a lepra. Ꝑ qd ꝓbari
dicunt qd alijs ꝑ solam aque
ablucōē liberat' a sorde pcti.
Respondeo qd i'a ablucō ꝓbat baptismū
que iterata nō fuit. Sꝫ baptismꝰ

iterari nō dꝫ ut de cons. di. 4. c. nō
licet et c. 3. di. Sꝫ semel. Et nota
est ꝯ nouacianos et donatistas
qui rebaptizabant baptizatos ut 28
q. 3. c. eundem. In aqua. Contra
iubianos (?) qui signum crucis ꝑ
vstiōē facientes ꝓ baptismi ablucōē
imponunt. estimantes se ꝑ hoc
in igne spūs scī baptizari. Ju qᵒ
et diuine auctoritati et consuetudini
apostolice ac traditioni euidentis-
sime cdicunt et ecclesia dei senci-
unt quā necesse ē cpetibus vnite
signorū sacramentū et cforme
nō discrepancia ritum scindē-
da. Ipse et xpūs qui tactu sue
carnis vim regnatiuā ctulit
aque baptizatꝰ est in aqua a Jo-
hanne ad cōem nīm ꝑ legē
ut hꝫ Mathei 3° Luce 3°. et apostoli
baptizabant in ea. act. 8. de philippo
et eunucho. Et act. 10. de petro
et cornelio. Et act. 16. et ad
hebr. 10. accedamus cū vō cor-
de in plenitudine fidei aspsi corda
a csciā mala et abluti corpus
aqua mūda teneamus spei nrē
cfessiōē. Vbi qz ꝓbus dicat aspsi
corda nrā a cscīa mala. et pꝰ
subdit abluti corpus aqua
mūda ut sic ondat' totū hoīem
in baptismo mūdari. Addit Ephes.
5°. xpūs dilexit ecclesiā et tra-
didit se ꝓ ea mūdans eam la-
uacro aque in vbo vite. Item
in aqua qr in alio liquore nō
fit baptismꝰ ut pꝫ de baptismo et eiꝰ
effectu nō ut opponebs. Contra
illos qui iuuine (?) vel in glacie
vel alio liquore baptizare inten-
dunt. Ideo aūt baptismꝰ fit in
aqua qr ꝑ aquā fit ablucō po-
tius quā ꝑ alios liquores. Item
qz magis cuenit sacro. ceteri
vero liquores plus inficiunt qz
abluant. Item qr ceteris liquo-
ribus habundatur. et ideo nemo
pt se ꝑ indigenciā excusare

Item in aqua quia totum genus huma-
num apte sua inferiori ardet
amore illorum que carnis et
mundi sunt et de genere frigeat apte
sua superiori nisi ab amore spiri-
tualium et eternorum bonorum. apparet ma-
nifeste totum genus humanum inter-
dum periculi sanctificatione indigere. et
ideo apostolus quasi sic loquitur sed deus et sicud
requirit necessitas salutis nunquam
fuit in igne et aqua. ad quod
designandum consecratur aqua et cereus
accensus apponitur in baptismo quia gratia
spiritus sanctificationis que datur per baptismum est
inflammatio apte pure congelationis
et extinctio cuiuslibet apte pure
arsionis ut dissoluat et infla-
met in nobis purum geli-
dum et extingat in nobis per-
uersum incendium. quia totum genus
humanum requirit necessario quoniam ex-
tinctorium quoniam inflammatorium
que lauatorium. quoniam fonte puri-
ficatum atque viuificatum. quoniam for-
nace sanctissimi ardoris. et ut
ad unum dicamus quoniam officine dei firma
in qua fiat omnia que saluti sunt
necessaria in qua fiat plena sanctificatio
et perfecta sanctitas digne virtutibus
tribuatur. Et in aqua. licet sacramentum
baptismi non fiat nisi in aqua. virtus
tamen et sanctificatio omnibus datur per pas-
sionem et puritatem. ita ubi necessitas
excludit sacramentum. fides et contritio
supplet defectum. de quo dicitur in capitulo baptismum
vero. Si vero paruulis non valentibus
credere sufficit baptismus. multo for-
tius sufficit fides adultis vo-
lentibus sed non valentibus baptizari
quia maius est fides quam aqua. Sed ergo
quod minus est per sanctificationem ergo quod maius
supplet non omnipotentis benignitas
quod ex necessitate defuit sacramento. quia non
alligauit deus potentiam suam sa-
cramentis et ideo fideles esse putat
uel per virtutem fidei uel sacramentum fidei
sacramentum ut de baptismo et eius effectu debitum

Contra illos qui dicunt paruulis in-
utiliter baptisma conferri

Quod tam paruulis quam adultis
contra pertinacitas et errorem
hereticorum qui dicunt paruulis in-
utiliter baptismum conferri de quo loquitur
de baptismo et eius effectu maio-
res de quo dicitur in capitulo placuit ut quicumque
paruulos et nota circa hoc diuersi
heretici diuersa senciunt. Quidam
dicunt quod paruuli non habent peccatum
secundum pelagianos et ideo non indiget
baptismo. quod nititur probare sic
peccatum velle uel nolle est omne
meritum sed in paruulis autem non est
velle uel nolle ergo in paruulis
non est meritum boni uel mali. Et
ubi non est necessitas ibi non est li-
bertas sed ubi non est libertas ibi
non est peccatum. paruuli vero ex necessitate
concipiuntur in concupiscentia ergo non te-
nentur peccato ex eo quia in concupiscentia
generantur. Respondeo quod ab origine
lex fuit naturalis ubi similia ex si-
milibus producuntur de homine homo
de vili vile. Oportuit igitur ut
per peccatum ade quia adam seruituti
et infirmitati fuit subiectus omnes
qui ab eo descendunt per carnis
concupiscentiam talem nascuntur. et ad
hoc nota exempla seminibus quod quantumcumque
sit purgatum triticum seminatur tamen cum
palea nascitur aristis urtice
et hiis dicitur .i. Corinthiorum .xv. Ad quod
dicitur quod peccatum velle et nolle sit
meritum. dicitur quod de peccato actuali
intelligitur. Augustinus tamen dicit quod originale
peccatum est voluntarium non a volun-
tate originis sed ab origine volun-
tatis. quia hoc peccatum originale con-
tractum est a voluntate primi parentis
que fuit occasio peccati originalis
eorum non videri. Et ad hoc
quod opponitur de necessitate et libertate
de quo dicitur in capitulo finisse. Et opponunt
heretici ponentes quod vir et pater sit
sine peccato cum celebratur carnale
commercium uel peccat quod generat uel
qui generatur uel quod creat ergo nullo
modo videtur peccatum esse in paruulis
Respondeo breuiter semen [illegible]

sed dispositionem et possibilitatem ad eam speciem
a qua seminatum est. ex semine non
humano non nisi homo et ita de aliis
generibus. Insuper accidentia seminis ut
complexio et alia non activa ipsum fetum
sequuntur et comitantur. Unde et palea
granum expaleatum serit et spicam
omnis ex truncis generatos et de ex-
oculato oculatus et de truncato truncato
nascitur integer membris. Et hoc
in quantum semen est ut dicit Augustinus super
illud ephesios 5° in virum perfectum.
Et licet parentes mundati fuerint per
baptismum non tamen generant eos mundos
generatione qua demum sunt regenerati
et mundati sed potius ea qua
ipsi carnaliter primo sunt generati. Unde
secundum Augustinum peccatum in parvulos non
transmittit propagatio sed libido. Non
fecunditas nec humane facit hominis
cum peccato nasci sed feditas libidinis
qua sunt homines ex illius iniustitia
condempnatione peccati. Et non quod peccatum
originale sit creatum in baptismo
quantum ad reatum pene etiam quod
remanet quantum ad actum et motum
concupiscentie sic creatur et parte
quod misericordiam transfunditur et plene
sit tollitur macula quod remanet
sequela de qua oportet nos purgari
quamdiu vivimus in hac vita. De
hac materia agitur de con. di. 4. si baptizatus
ut videtur. Item obicitur heretici
si anima contrahit originale peccatum aut
id contrahit ab anima aut a corpore. sed
in corpore non est peccatum. ergo non videtur
peccatum contrahere a corpore. Si vero contrahit
ex anima ergo videtur anima esse ex anima
et ita ex traduce. Respondeo sed
vinum optimum ex vase corrupto
contrahit vicium. sic anima ex carnis
corruptione. Et licet obiciatur
quod vinum non contrahit saporem ex
vase nisi quod est in eo et ita etiam
in carne vel anima propter peccatum et generatio
reconstitutionem nulla sit corrupta
culpe non potest anima filii ex generatione
parentis culpam contrahere. Respondeo quod
sicut sapor qui in vase est et si
non vicium in vase in vino tamen
vicium est et corruptio. ita idem

sapor sit et corruptio quia in carne
est in ea tamen pena iniusticia est in
anima non vicium est et corruptio. Non
enim animam decet sapere vel carnem vel
terram in qua est. quemadmodum in vino
secundum est vinum sapere vas in quo est
sic in corpore est animam sapere carnem
vel terram in qua est. Ieremias 8. quia car-
nis sunt sapiunt et philippenses 3°.
gloria in confusione eorum qui terrena
sapiunt. Et ut videri quod sicut et
in vino non sit ebrietas de vino
tamen et de bonitate contrahitur
ebrietas a bibente. Et licet
in semine vel seminante non sit
nisi bonum. eius tamen coniunctione
anima debriatur spiritualiter et quemadmodum
vino ebriatus quod ex vino contraxit
ebrius agitatur. Sic et anima spiritua-
liter vitiosa qualitate que utique
eius ebrietas quam ex carne
per suam coniunctionem contraxit. Sicut
de vino per attractionem transfunditur
ebrietas in bibente sed non
ebrietas sit in vino. Sic de
carne qualitas vicium transfunditur
in animam licet mundata fuit a
peccato. Contra pelagianos hereticos per-
versa auctoribus quod parvuli sunt sine peccato
Ps. 50. Ecce in iniquitatibus concep-
tus sum. Et sicut in adam omnes mori-
untur ita in christo etc. 1 Cor. 15.
Et sicut per unius delictum in omnes
homines in condempnationem sic per unius
iusticiam in omnes homines in iusti-
ficationem Ro. 5. et de con. di. 4. pla-
cuit ut quicumque parvulos etc. 23.
q. qui eius. Hoc peccatum dicitur
originale quod per peccatum vel ex peccato
Ade ortum. Vicium vel ab anima
procedente infecta fuit caro Ade
et prima effecta ad libidinem. sic per
libidinem seminata et secum trahens
infectionem vitiosam et inficit et
viciat animam. Et quidem infectio
non tantum est pena sed et culpa que
corrumpit animam. Et anima corrupta
corrumpit personam. Peccatum autem
originale et est sed curvitas

contrariatur virtuti. et contra ebrietas que
non habet sobrietatem. et contra servitus que
non habet libertatem. et contra languor
contra non habet sanitatem. et contra hostes invi-
sibiles et tirannos invincibiles nisi
adiutorio dei gratie. Hic movet
mala desideria que actuales
sunt concupiscentie et arma diaboli. Iste
peccatum originale dicitur vicium quia totam
naturam hominis inficit et corrum-
pit. quod vicium facit parvulum habi-
lem concupiscentie. adultum et concupis-
centem reddit. Sicut enim in oculo
ceci vicium cecitatis est in nocte
sed non discernitur. nec videntur et
cetera nisi luce veniente. Sic in
parvulo est vicium non apparet donec
etatis provectioris tempus instat.
Et nota quod pollucio quam caro
contrahit dum concipitur est ea origina-
lis peccati que vere vicium sive cor-
ruptio sive feditas appellatur. Unde
sicut anima carni infunditur. ex cor-
ruptione carnis maculatur. Sicut
si dicitur oleum a panibus vel corruptis
fructus vel species aromatice in
vase leprosa vel aqua munda ex
eius contactu fedatur. et a mundis
inmunda reputatur. Et per hoc patet
solucio quo utrum anima talis sit ante
baptismum qualis a deo creatur. quia
facta est a deo bona et munda. sed
pollutas manus habens mundum pomum
polluit sibi datum. Iste dicitur fomes
peccati sive incentivum sive pronitas
ad peccandum quia dicitur lex membrorum sive
carnis sive concupiscencia vel concupiscibilitas.
Iste dicitur peccatum dicitur qualitas. quia sicut
brutum animal non est in potestate ut
errorem [illegible] que corrigat neque
ut appetitum temperet aut extin-
guat quo vilia proponit proposi-
sic nos non habemus in nostra potestate
estimacionem corrigere vel amovere
diligere nisi divina gratia adiuncta.
Hec qualitas est velud lepra et fedi-
tas qua indiguit est parvulus con-
sorcio sanctorum quemadmodum porci ca-
nes et alia animalia ipsa sua anima-

litate indiget sed consorcio hominum.
Unde parvuli decedentes sine baptismo
in igne purgatorium non admit-
tuntur. ignis enim purgatorius locus
est [illegible] sunt quo et castra sanctorum
tamquam infideles et extra positi. non
tamen in carcerem dampnatorum vel in
infernum detrudendi. Sicut ergo
eiecto de castris plerumque infligi-
tur est pena sensibilis. sic et
pena parvulorum non de eiectione
dolent actualiter non quia carent vi-
sione dei et regno celorum. Sicut
non dolemus quia non habemus imperium vel
papatum vel quia carent aliis bonis.
dolent tamen si eius doloris ca-
paces vel passibiles essent. sed fe-
ditas originalis eos efficit ina-
biles et [illegible] a dolore dampni sen-
sibilis spiritualis sunt inmunes. Si
quis autem querat quare huiusmodi
lepram transfudit in posteros. unde
quod eodem modo quo et lepram corporis si
quis merito peccati sui percussus fuit
lepra vel alia huiusmodi infectione
infectus. et quod fuit in patre lepro-
so pena peccati et hoc divine iusticie
ultio. [illegible] transfunditur in infantem
lege nature non ultione iusticie divine.
[illegible] et per [illegible] Sicut cum
infecto ymaginibus per semine trans-
funditur in partum. multo forcius
infecto affectionis et voluptas
vel libido que et est vicinior
et semini proximior. unde varietas
colorum virgarum transivit per ymagi-
nacionem in fetus ovium Laban. Genesis
30. Sicut color picture ex [illegible]
pris in filium virginis et virgine
ut dicit glossa super illud Luce. Unde
liberata fuit virgina a viro ad-
ultero [illegible] quod [illegible] disponeret.
Et hec faciunt contra illos qui
dicunt quod peccatum originale non est.
Illi heretici dicunt quod parvuli habent
peccatum et eis non prodest baptismus
quia non habent fidem. quod innititur
contra [illegible] qui in adulta etate
baptizatus est ubi videtur fervorem dedisse

ut dicunt vel non baptisentur nisi adulti. Item obiciunt quod illi qui baptisantur prius cathetisantur id est instruuntur sed quomodo possunt cathetisari parvuli qui instrui non possunt. Respondeo quod cathetismus apponitur parvulis non ut tunc [struck] instruantur sed obligentur quod instrui debeant in annis discretionis. Eadem voce fides requiritur a parvulo et ipse respondet credo id est spondeo fidem qua christianus est ipse devinculato de cons. d. 4 Primum in ut est. Sed inducitur probacio auctoritatis Marci ultimo Qui crediderit et baptisatus fuerit. Ad idem Mathei ultimo Euntes docete omnes gentes etc. ecce primo dicit docete et postea subiungit baptisantes eos. Baptisandi igitur prius sunt docendi quia non sunt capaces discipline ergo non sunt baptisandi. Sed dampnabuntur cum habeant originale peccatum et ita filii ire Ephes. 2o. Respondeo quod non sed parvuli non sunt docendi ergo non baptisandi fallacia consequentis est ab inferiori ad superius omnes non docendi sunt baptisandi sed non econverso. Aliter ad hoc respondetur ut de bap. mo et eius effectu maiores ubi dicitur quod auctoritates quas inducunt intelliguntur de adultis. Unde notandum quod peccatum originale sine consensu contrahitur et ideo sine consensu remittitur. Peccatum vero actuale cum consensu contrahitur ideo non potest sine consensu remitti. Item ergo id est parvulis non est peccatum nisi tantum originale ideo sine consensu illorum remittitur virtute baptismi. Item obiciunt cetera sacramenta non habent locum circa parvulos ergo nec baptismus ar. 14 q. 1 Dicunt ipsi. Respondeo quod hoc sacramentum est necessitatis et non illa et istud est contra originale peccatum sine cuius remissione non est salus parvulis vel adultis. Et ideo est intencionis contrarium de cons. d. 4 Firmissime. Item obiciunt quod in prima institutione baptismi non leguntur parvuli baptisati. Respondeo quod adhuc vigebat circumcisio que delebat originale non

oportebat parvulos baptizari quia circumcidebantur. adulti baptisabantur ut ... agnitis ipsi intelligerent et alios ad baptismum invitarent de cons. d. 4 Cum[?] Item tam parvulis sicut tam parvuli quam adulti debent baptizari probatur Joh. 3o nisi quis renatus fuerit ex aqua etc. Item Luce 18 Sinite parvulos venire ad me talium enim est regnum celorum. Et nota quod dicitur afferebant quia per se non veniebant. Item apparet eos infantes fuisse non fantes quia non dum loqui poterant. Ipsi ergo fidem non habebant neque opera et tamen dominus imponebat eis manus et benedicebat eos ut dicitur Marci 10. Et mundabantur per fidem illorum qui portabant eos. Ad idem Mathei 18 qui humiliaverit se sicut parvulus iste hic maior est in regno celorum. Et de bap. mo et eius effectu maiores debitum probatur et parvula filia quod puer sit salvari in fide alterius Mathei 8 de puero centurionis. Item 9 de paralitico. Item 14 de filia cananee. Item Luce 5o de paralitico. Item Joh. 4o de filio reguli. Item ad preces Marie et Marthe dominus Lazarum suscitavit Joh. 11. Item ad preces Petri Tabitam Actuum 20. Item ad preces summi pontificis fuit Eliodorus suscitatus 2o Mach. 3. Item ad preces Helie fuit suscitatus puer filius mulieris ... 3o Regum 17. Item ad preces Helisei fuit suscitatus puer 4o Regum 4o. Si ergo meritis aliorum aliqui salvati sunt in corpore et anima multo forcius pueri per baptismum in fide aliorum salvari possunt de cons. d. 4 Placuit. Filii in eternum. Item Si in ullo modo potest remitti parvulis peccatum cui ergo imputatur. Item impugnant et invident heretici antecedencia ad baptismum dicentes primo eos cathetisari

cum non sint capaces discretionis. dicen-
tes et omnia facta que dicuntur ibi quod
puerulus non petit nec credit nec
vult fieri christianus. Deridet etiam
exorcismum et exsufflationem spiritus
immundi dicentes quod frustra adiuratur
et exsufflatur ut inde exeat si
ibi non est. preterea si inde expellitur
ergo ibi est. Sic autem dicunt ad inunc-
tionem vanam unctionem dicentes signare
et deonerare. preterea si ibi non est
tenetur per effectum frustra adiuratur
et exsufflatur ut exeat quod sit non
convenit. Respondeo quod non est ibi quo
est ibi tenetur sicut eius effectus scilicet
originale peccatum. a quo adhuc expellitur
est in baptismo. Item hoc non est contra
dicitur ei exi ab eo. ergo est ibi tenetur
petro dixit christus luce 5. exi a
me quia homo peccator sum domine. non
tamen christus intus eum erat tenetur.
Item si irridet exsufflationem irri-
deat christum qui sufflavit in apostolos
quando dedit eis spiritum sanctum ad robur.
Johannis 20. Nota quod cathecismus grece
latine dicitur instructio. cathecizare
est instruere ut de simbolis et
de fidei rudimentis. Exorcismus
dicitur grece latine adiuratio. Exor-
cizare est adiurare ut exi ab eo
spiritus immunde. Cathecismus et
exorcismus neophitorum sunt magis
quam sacramenta quia sacramentalia dicuntur.
Neophitus novitius interpretatur vel
rudis. et dicitur neophitus nuper ad
fidem conversus vel in disciplina reli-
gionis conversatus rudis. licet prece-
dunt baptismum non quod sine istis non
possit esse baptisandus sed ut in-
struatur in fide et sciat ad quod sit
obligatus et ut in eo potestas diaboli
minuatur. Item opponunt heretici.
cur interrogatur puerulus fidem cum
sciatur omnino non credere et respondere
non posse. Respondeo non necesse mentiri nutrientem
primus si respondet pro puerulo cum
puerulus non credat nec fatum faciat
Sed predicta videlicet quod quemadmodum

puerulo nascenti omnino praestantur multa
beneficia ministerio parentum sed cibus po-
tus vestitus et que educatorum sunt
aut nutricis. non impeditur et a quo
non repellit ista beneficia ingratitudo
illius vel incredulitas. non enim
hoc quod manus involvitur pannis aut
lavatur aut soporatur aut pascitur
quia ingratus ista fieri sibi. Si vero me-
dicamentum ei adhibetur et sanitas
ei acquiritur licet sibi illa nes-
ciat adhiberi. Sic si occasione
parentum et medicamentis divinitus
ei sanitas spiritualis exhibetur. in-
gratitudo pueri non impedit de-
votorum parentum aut bonitatem divinam
quia isti vero parentes spirituales sunt
illi et non minus spiritualis est
cum ipsorum factorum omnium corporum qui
ministerio spiritualiter generantur sive re-
generantur non obstabit nec impe-
diet potius ingratitudo puerorum quo-
minus eis de ordinibus parentum dei
bonitas largiatur eis tam spiritua-
lis sanitatis quam alia dona
ad vitam spiritualem pertinentia. Si enim
ministerio parentum carnalium et quorumcumque
corporum medicorum et patribus dei boni-
tas largitur filiis carnalibus
vita et sanitate corporibus et alia
spiritualia bona quibus te quamvis
impugnat ipsam. quanto magis
nutritus et ordinibus parentum spiritualium
dabit filiis spiritualibus dona quibus
vere digne et laudabiliter fruatur.
Dicunt enim alicuius operis fuit
peccatorum parentum peccatum quo puerulus
erat damnationi obnoxius. Sic
et alicuius operis est quod faciunt spiritua-
les parentes ad salutem infantis.
De consecratione distinctione 4. Baptismi vice pueri
nichil cum pueris quibus placuit
ut quicumque puerulus. Item si deus
pro peccato alterius damnavit pu-
erum ante baptismum et non salva-
ret eum pro fide alterius non super-
abundaret magis iudicio. Hoc quod
apostolus dicit Romanos 5. Si in unius

delicto mortis regnavit per unum mul-
to magis habundantiam gratie et donationis
et iustitie accipientes in vita reg-
nabunt per unum ihesum christum. Sicut enim per
unum hominem in peccato et morte nas-
cimur. Sic per christum in vita eterna
in baptismo renascimur. de con. di. 4.
quibus quibus. Et sicut parvuli nesciunt cul-
pam cum qua ex carne nascuntur. sic
nesciunt gratiam qua per christum renascuntur.
Item sicut tutor defendit pupillum
et petit et respondet pro ipso et totam cau-
sam nomine illius agit pupillo non intelli-
gente et penitus ignorante et etiam contradi-
cente et rebellante. sic multo for-
tius in causa animarum quod fiet per tutorem
spiritualem prodit adiutorem spirituale par-
vulo. de con. di. 4. nec etiam. Item C.
si leges humane et iustitia humana
providit pupillis tales tutores
et alios adiutores ad acquisitionem con-
servationem et multiplicationem bonorum tempora-
lium et caducorum quanto fortius et lar-
gius parvulis spiritualibus ad optinen-
da bona spiritualia et eterna. Item
ergo primus modus credo. confessio sive
professio est fidei que fit nomine pue-
ri qua obligat se ut filiolum
erudiat vel erudiri faciat in
fide. et obligat eum ad observationem
fidei cum habuerit discretionem que
obligatio melioratio est sue conditionis
et reddit parvulus per primum et primus
reddit ei ad opus et quomodo eius
Et sicut in iudicio per confessionem vel
probationem tutoris fertur sententia pro pupillo
Ita per confessionem fidei per immersionem
baptismalem confertur parvulo gratia
baptismalis. sicut de hac nota de
con. di. 4. parvuli et in fallibus. et c. Item
opponunt heretici cur interrogetur
parvulus de fide cum respondere non pos-
sit. Respondet beatus bernhardus. Ecce non
si infans per se loqui non potest per quo
vox sanguinis fratris sui. et cuius vox
fratris clamat ad deum de terra. astat
et clamat nichilominus nec cetera
et et ipse infans vir quodammodo

D. vociferat contra adversum de fontibus salutis
et suis clamitibus vagitat. Dicit
enim pater ille pro me. flagitat
auxilium gratie quia enim patitur et ut
clamat mortem miseri. clamat
ingratia pupilli. clamat adeo in-
firmitas Ista inquit clamat ecce ora
sanguis fratris. sedes unius
destitutus pueri et miseria de-
stituti. et clamat ad patrem qui
se ipsum negare non potest. nemo
non dicat quod non habet fidem. cui mu-
nus impertitur sua involucens illi sacro
quousque idoneus sit suo assensu
percipere evolutam non minor fides
ecclesie quam mulieris chananee
que sibi suffecerit et filie aug. 14.
Et non alii parentes tenentur ad hoc
ut pueri baptisentur. quia si tenentur
illis providere victum corporis et in
lege nature multo fortius victum ad
salutem anime. i ad thimotheum v. ubi dicitur
Si quis suorum et maxime domes-
ticorum curam non habet fidem nega-
vit et est infideli deterior. Item
ad ephesios 6. patres educate vos
in disciplina et correctione domini. Au-
gustinus. Sicut adultus salvatur
per fidem. ita parvulus per fidem sanctorum
Et quia sicut heretici non quia tria
precedunt baptismum. scilicet cathecismus
exorcismus et oratio. Causa sicut quia
parvus concipitur postea nutritur et
tandem perficitur in gratia. Sicut enim
hic baptisandus primo per cathe-
cismum id est per instructionem fidei con-
cipitur. postea per exorcismum id est
per adiurationem nutritur cum diabolus
ab eo expellitur. post per ordinem
perficitur in uno membris ecclesie ut
deo incorporatur. et sic cathecismus
concipit. exorcismus alit. et oratio
infert. Item quia non fit cathecizi-
satio ut baptisandus voluntarie
recipiat sacramentum. exorcismus ut
potestas dyaboli ab eo expellatur
oratio vero ut in bono perseveret per-
cepto. Item heretici quia inter...

que fiut in bap^mo nō q̄ omia
fiut ex caus vouab^s sco^rꝝ auct^s
approbatis Quare cū saliua aures
et nares tāgūt^r q^r de q̄s· d̄· e·
postea tāgūt^r Quare nares et
nō ora· De q̄s· d̄· e· It̄ flaz ore
ex suffle^r De q̄s d̄· e· pq̄ fuad s^o
nostis· Quare signa^r sigilo ex
De q̄s d̄ e· postea signat^r Quare
ex suffla^r et exorciza^r D^r q̄s d̄·
e· s^o nostis Quare dicat^r ores
et da^r sal De q̄s· d̄· e· explic sal
celest^s Quare iterū exorcis^r De
q̄s d̄· e· D^r hinc sacerdotes Quare
fons bndicit^r De q̄s d̄· e· Vcit
sacdos si nō sificet^r Quare
a sacdote vngit^r oleo in pectore
et int^r scapulas D^r q̄s d̄· e· et
unde Quare introga^r abrenūc-
tias sathane et omīb^s opibus
eius De q̄s d̄· e· Pūm Quare
introgato de simbolo et credo
fiat De q̄s d̄· e· pma i^r Quare
trina imersio fiat D^r q̄s d̄ e·
pq̄ua nos et in simodo Quare
vnga^r in cebro De q̄s d̄· e· p^g
q̄ua ascēdit et sibi^s sc̄itib^s e·
Quare candida vestis tradi^r bap-
tisato De q̄s d̄· e· pq̄ bap^ma
tradi^r accepisti· hec vestis de-
sup texta e fila rubeo q̄d sig^t
dnica passiōn et po^r i supiori
pte· ut sup omia fide teneat
dnice passiōs Item bap^to tra-
di^r cereus ardens in manu ut
p^o bonoꝝ opū cādida illumet
p^r pioꝝ ꝑ sup^ta i^d Mt· 4· sic
luceat lux vra corā hoib^s ꝑ
Di q̄ra^r in sabbato pasce et
pēcost^s quare bap^mus solēpni^s
q̄ in aliis dieb^s celebretur
Rndeud^o q̄ in duob^s efficacia
bap^mi q̄sistit in effusione sanguis
xo̅ que in sabbato pasce signa^r
et i remissione pecoꝝ q̄ fit p sp^m
scm̄ cui^s solēpnitas tc̄ vcita^r
et de hac mā agi^r D^r q̄s d̄ e
nodū voc et viij B· sc̄ fuctib^s

Con^a illos qui dicunt q̄ minister
malus Baptizare nō pt̄ et q̄reht^t
et q̄nalr' vndd

In forma ecc̄ie agūt^s Con^a hereticos
qui dicūt q̄ minist^r malus baptisare
nō pt̄· q^r qui sci nō s^t sc̄ificare
alios nō pnt· et qui maledcus
est bndicet' nō pt̄ ·j· q̄· j· quicūq̄
sacrdos maledicta· ꝯ q̄ aut̄ c̄ta
sacrā· cū· d̄· st̄ · a· d̄· sacste vbi
agit^r de hac mā infei^s dic^r
s^r ulti^s· et de q̄s d̄· 2· vbi dic^r
q̄ u^l a bono magis· u^l a malo
mi^s pfici^r sacdote· ·2· j· q̄· j·
Contra heathelicā s^i sup^r vbi
dcm̄ e de clauib^s satis rnsū
e hui^s errori In for ecc̄ie
que data e Mt^r ulti^s in fine bap-
tisates eos in noīe· p^r et f· et
ss· Secūd^s e si forma ecc̄ie vg
fuer^r ut ·j· q· j· Si quib^s ꝯfugit
Sunt aut̄ sūt for ista hec^r q̄
de bap^mo et eius effcu· d̄· s^o·
et 2°· Greci vo et alie naciōes
nō dicūt ego te baptiso· vn̄
vi^r q̄ nō ve^e baptisēt ꝯ de
bap^mo ca^o s^o· aquocūq̄ siue
bono siue malo et si ab heretico
·j· q̄· j· ꝯ nemo in heres· d̄· d̄·
et 2e q̄· j· Si que forte Si quis
dedit· De q̄s d̄· e· Hinc heticū
Sūo aut̄ tales respiciendi s^t q^r
De q̄s d̄ e· Ab antiqua· q^r ministm̄
bap^mi q̄uisit dub^s tam bonis
q̄m malis s^i sibi retinuit ptate
q̄d nouit Johes cū vidit co-
luba descendente sup x^m et di-
cete hic e qui baptisat Joh
p^o· d̄· nō nocet minist^r malus
vbi bonus e dūs· q^r neq̄ q̄ plā-
tat neq̄ qui rigat e aliquid
s^i qui incrementū dat deus
·j· coꝛo· 3· Ite bap^mus da^r p dispa-
res ministros dno et quare nō
mi^s e p quocūq̄ de^r ministros
q^r nō illoꝝ e s^i dei et io donū
dei q^r flūit puro p malū
ministrū Sicud· ie p lapidea ca-
nale trāsit aqua ad areolas
in canali lapideo nichil gn̄a^r

A

B

E

sed ortus unde plurimum fecundatur
sed de hac una plenius supra ibi 2m
clauis ecclesie C Item a quocumque ita
tamen quod alius sit qui baptisat et
alius qui baptisatur Contra illos
qui seipsos baptisant de con. di. 4 baptismus
debitum et ideo Christus non a se voluit
baptisari sed a Johanne Matth. 3. Quod semel
tantum quis debeat baptizari
D Rite collatum ita quod semel tantum
contra hereticos qui dicunt quod
quociens homo peccat debet iterari
baptismus Contra quos Ephes. 4. Unus dominus
una fides unum baptisma. quia non
debet iterari baptismus. 1. q. 1. quidam
et de con. di. 4. primo non autem debet iterari
quod nescitur esse factum de con. di. 4. parvulos
solempnitates. et ideo ubi non est certum
quod fuit collatum est libere conferendum de
con. sacris Item Ex. 1. non est ex presump-
cione temeritatis ubi est diligentia
E pietatis Item rite. ritus enim spe-
cialis est sanctificacionum et in quem ceterorum
sacramentorum legis ritus autem
baptismi attenditur quo ad illa tria
que notantur ibi ad dei invo-
notantur cacionem formam verborum que notatur
ibi patris et filii et spiritus sancti ele-
mentum aque quod notatur ibi conse-
cratur in aqua. personam baptisati
quod notatur ibi tam parvulis quam
adultis et personam baptisantis
F ibi a quocumque Dicitur quandoque quod intencio
requiritur in baptismo, unde qui bap-
tisant qua intendat facere quod
facit ecclesia katholica de con. di. 4.
et si non sanctificatur intulerit.
Qualiter opponitur hereticis contra
baptismum aque et qualiter vindicatur
opponit heret. Proficit ad salutem 1a Pe. 3.
Salvos nos facit baptisma
non carnis deposicio sor-
dium sed consciencie bone interrogacio
in deum. Ex quo infert heretici-
cus sed baptismus aque est de-
posicio sordium carnis ergo
non facit salvum. Non deposi-
cio sordium carnis per se tantum
sed consciencie. hac autem interrogacione

G qui baptisat sed patet in forma baptismi
Item proficit ad salutem quia baptisatis
per graciam baptismalis sanctificacionis
celi aperitur. liber patet eis ingressus
Item spiritus sanctus in eos ibi descen-
dit Item filii dei et heredes per
graciam adopcionis in baptismo efficiuntur
que mediante patre per illa tria signa
que apparuerunt in baptismo domini salva-
toris sed celi aperti sunt super eum
et descendit spiritus sanctus sed columba
in ipso et vox patris audita est hic
est filius meus dilectus Matth. 3. Mar.
primo Luc. 3. Cur non licet ita in
baptismo sanctificatus potius quam alibi sanctificatur
H causa. eo quod baptismus non ei accre-
verit sanctitatis aut gracie. nisi ut
virtus vitus ista baptismo conducere
Ipse non Christus est liber enim Christus
vita et fons in quo quod est factum est
vita erat. Et liber vite enim in
quo non possumus omnibus regula nostre
informacionis sed et quod in nobis virtus
divina operatur legi potest Unde omnis
eius actio est nostra instructio Ex
predictis patet commune caput baptisatum
esse baptismo aque materialis Item
patet discipulos esse usus fuisse an as-
censionem Joh. 4. et per actuum 2. 8.
9. et 10. Ex quo patet quod ecclesia ro-
mana in hoc sequitur Christum et eius apostolos
I Quare quod reprehendit hereticos
eo non licet autem contra nos. quod
Christus ut eius apostoli hoc renova-
verit ut formam aliam dedit bap-
tismi Item proficit ad salutem
ut Ro. 6. Coloss. 2. Per
sacrum baptismum et sanguine rubicati
culpa remittitur. vita periculum
Idem 2. baptisatur unigenitus
vero in remissione peccatorum et ad
regnum celorum Joh. 3. nisi quis
renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto. Cuius
ianua per sanguinem suum nobis
reseravit fidelibus ut quod de
baptismo maiores et sancte tamen
predicta faciunt contra hereticos qui
baptismum detrahunt sacramento

Conuenientibus aut de aplis quod et
ubi et a quibus baptisati Sudet
de qo. di. c. quod si eos et Job. c. 13.
qui lotus est et cetera Et probabile
est quod ipsi tunc fuerit baptisati ad
alios baptisauit et docuit bap-
tisare quod eius incepit facere et
docere dicit primo Act. id Act. 14.
Item consimile patet de paulo qui fuit
baptisatus actuum. 9. Si queratur
quare ritus baptismi tam quibus
tam conueniens et tam necessarius sa-
luti humane quibus tam diu sit
dilatus Dicendum ut supra ibi et
tamen vrgentius Et si queratur
quare prouidebatur saluti hominum
ante baptismum Dicendum de qo. di.
c. quod apud nos et deinde supra
ibi sacrum non baptismi Item si queratur
utrum sufficerent ad salutem mo-
dernorum que sufficiebant ad sa-
lutem antiquorum vel quare non
Dicendum quod non licet lege diuina
ante imposita tantorum testimonio tes-
tionis approbata tanti miraculis
confirmata tot et tantis partibus
tam longis temporibus obseruatis et
sue originis utilitatis ac salubrita-
tis euidencia tam accepta cuiusquam
negligere vel mutare nec quendam
vel sustinenda suscitanda sed vetera
consuetudine figuralia per que licet
vitas manifesta vel veritas
ecclesie dispensancia virtutum est scin-
denda

Quod per baptismum omnia peccata dimittuntur

Et si per susceptionem baptismi
per quam omnia peccata tam originalia
quam voluntaria dimittuntur. 23. di.
qui episcopus Vnde 2. li. sententiarum Concu-
piscencia carnis dimittitur in baptismo
non ut sic sit sed ut non imputetur
in peccatum Et nota quod actualia peccata pre-
tereunt actu sed remanent reatu
ut homicidium et huiusmodi. ita e contrario
concupiscencia siue originale preterit actu re-
atu baptismo et remanet actu scilicet
aut nouum quia dominium peccati ori-
ginalis et culpabilitas deletur

per graciam baptismalem. remanet
autem eius penalitas ad exerciciam
ad custodiam humilitatis quod apostolus
in seipso ostendit 2. Cor. 12. ne
magnitudo reuelacionum extollat
me datus est in stimulus carnis et cetera
Item remanet ad incussionem
timoris ad recordacionem gracie libe-
ratoris et ad monitorem inuocacionis
gracie et auxilii contra hostis vicinitatem
et iugiter inpugnantem Remanet
ergo peccatum originale ad rebellandum
ad exercendum non ad opprimendum sed
vincendum ut de eius victoria
coronemur de hac materia habetur de qo.
di. c. S. 2. et c. non. Ex quo Si
quis autem querit quare mors et
alie penalitates remanent in
homine post baptismum cum ibi facta sit
plena indulgencia peccatorum maiore
cum in morte domini per peccato ade ple-
ne fuit satisfactum Dicendum quod
nichil equius est quam ut hereditas
cum onere suo transeat a patribus ad
heredes Quod de decimis cum non
sit. C. p. pastoralis. vel aut
magis cum sit a patribus in filios
quam ipsa caro sit debitum mortis
omnibus est et debitum ad quod se obli-
gauit peccando a quo omnibus car-
ne oriuntur per peccatum. Gen. 2. et
in iustissime transit ad omnes filios
ade non tamquam pena sed tamquam
proprie hereditatis Nota
quod in peccato ade 2. li. sententiarum plura
notantur peccata quia ibi fuit super-
bia dum homo in sua potestate quam
in dei potestate esse dilexit. et sac-
rilegium quia deo non credidit. et homi-
cidium quia se in mortem precipitauit
et fornicacio spiritualis quia mentis
integritas corrupta fuit per
suggestionem serpentis. et furtum quia
cibus vetitus est usurpatus. et
auaricia quia plus quam sibi sufficere
debuit appetiuit. et quod aliud
in li. in vno inueniri potest. Et
quod peccatum ade tota massa humana
corrupit Et ex eo humani defectus

§.

manauerunt. ideo dicitur fuisse communis
quia certa peccata sed non omnino ad
culpam et penam eternam. quia per primam
post hoc dimicando sunt veniam con-
secuti et per christi sanguinem liberati. Con-
tra hereticos qui dicunt quod ex quo quis
baptizatus est ulterius amplius
peccare non potest. ca.

E Quisquam lapsus fuit in peccatum
contra Iovinianos qui dicunt
quod ille qui semel baptizatus
est amplius peccare non potest. ad quod
inducunt 1 Ioh. 3°. Omnis qui natus
est ex deo peccatum non facit et non potest
peccare quoniam ex deo natus est. Item
1 Ioh. 4. Solutio: unde tu omnibus quod illa
verba intelliguntur pro electis. qui
non manent in sanctitate baptismi non
peccant et quamdiu in gratia dei
permanent peccare non possunt. quia non est
communio lucis ad tenebras. christi
ad Belial. 2 Cor. 6. dicitur neque
non participatio iustitie cum iniquitate. peccatum et
virtus contraria et contraria non sunt
simul in eodem. tamdiu ergo stat si ali-
quis in gratia dei perseverare
quamdiu non peccavit. Item quod illa verba
intelliguntur de predestinatis de quo dicit 2.
q. 2 in glossa summa ubi agitur de
predestinatione. Contra autem quod post susceptionem
baptismi potest homo peccare patet 1 Ioh. 1.
et 2°. Iacobi ultimo. Heb. 6. et
ecclesia tota dicit dimitte nobis
debita nostra Matthei 6. patet per eo quod
quod Petrus negavit postquam ei
datum fuerat qui lotus est Ioh. 13.
Iudas et post baptismum tradidit dominum
nostrum ihesum christum. Et de Iohanne qui
baptizatus fuerat de pena dicit 2 q.
Item 2 in glossa summa. Petrus
confitetur se peccare Ioh. p° 2°
Paulus et post baptismum castigavit
corpus suum ne reprobus inveniatur
1 Cor. 9. Predicta et faciunt
contra noccianos (?) et cuonianos (?)
qui dicunt nulli imputandum esse
peccatum in fide manenti 24 q.
3 quidam vero asiani quo lapsus

fuerat in peccatum. quia in peccatum lapsus
est sine pena ideo timendum. et quia tur-
pitudo seu feditas erubescenda et
quia iniuriositas toto impetu ani-
mi fugiendi. et quia abhominandi
vilitas indignandum quia dampnositas
odiendum et quia mortiferitas et exe-
cranda prophanitas et detestanda
maledictio et inquinabilitas perhor-
rendum. F Item per lapsus qui in omne
peccatum lapsus est ruina ab alto
gratie ad infimum culpe et in de celo
ad infimum deprimatur sicut gigantes
in spurcicias viciorum et peccatorum
et quia non indiget reliquum etc. quia non
cecidit est confractus et ideo per se non
G potest surgere. Item quia omne peccatum
est offensa necessario requirit reconcili-
ationem sine reconciliacione quod non potest fieri
nisi per sacrificium spiritus contribulati
et contriti et hoc est contricio. Item quia
peccatum est iniusticia exigit iustificacionem
et tormentum ipsius peccantis que
fit in iudicio ipsius peccantis ubi
est accusacio et testificacio contra
delinquentem. Et hoc est confessio. et
ubi in iudicio fit iustificacio de-
linquentis a emenda iniuriam
passo et hoc est satisfactio. Item
quia peccatum est execracio necesse requirit
sanctificacionem sive sacrum et ideo necesse
est ut fiat similiter forinsecus sive
visibilem cum ipsa sanctificacione interiori
clarificacio aut non est nisi per ordinem
ac benedictionem sive divinum nominis in-
vocationem. propter hoc ergo apostoli precavent
esse sacrum. quia hoc signum sacramentis
atque sanctificatis. Signum dico per-
ficitur cum ipsa sanctificacione interiori
clamantibus non per sacerdotes super
caput penitentis manum dignam sive
virtute ad esse pertinet. ad finem pe-
H nitentie et sanctificandum a recedimus
et iterum execracionibus. Item peccatum
est vinculum quo superbia ligat
hos in capite. Ira et invidia in
corde. Loquacitas in lingua. Gula

vicia

vicia in manibus. Aridia in
pedibus. Cecula in oculis. Impotencia
in genitalibus. Iterato sequitur ab-
A solucio. Absolucio autem sacerdota-
lis ac vendicio absolucionis inte-
rioris ac spiritualis qua opere dei
virtus operatur. Expressa filii hec figura
sunt etiam quod in turribus acces-
qui per tota quadragesima extra ec-
clesiam fuerant publice penitentes
introducuntur in ea in die sancti
Johannis per eum expresse. Apte
figuratur quod per peccatum a domo dei
expulsi et agnicione sanctorum separati
per penitenciam recipiuntur et restituuntur
ad utrumque illarum. Et quod lucerne
eorum que per peccata eorum extincte
fuerant per penitenciam reaccenduntur ut
ignis spiritus sancti ardeat et luceat
spiritualis. Secundum quod de hac materia dicitur
... in capite ... Et sic
prolapsus in peccatum per veram penitenciam
potest reparari. Est contra hos
contra illos qui dicunt quod non potest fieri
peccatum nisi quod fuit factum in celo. Cuius
erroris absurditas patet per omnes
scripturas novi ac veteris testamenti
in quibus omnis opinio et ipsa conspi-
cua sensuum ac evidencia apertissime
B contradicit. Item in peccatum. Peccatum est
actio in defectu boni incidens.
Augustinus. Item peccatum est voluntas reti-
nendi vel consequendi quod iusticia ve-
tat et unde liberum est abstinere usque
adeo non peccatum est voluntarium ma-
lum quod nullo modo sit peccatum si non sit
voluntarium. 14. q. 1. c. 1. et d. 1. c.
2o. qui intrat. De actuali et morali
... De baptismo et eius effectu. Maio-
res c. 6. Item peccatum est factum dictum
vel concupitum contra legem eternam. Lex
vero eterna est voluntas dei. Augustinus.
peccatum vel est et vel fuit homines
non peccant. Si quis querat quo sit
peccatum bonum corrumpere vel adimere
cum non sit. Respondetur Augustinus in libro
de natura boni. Sicut abstinere a cibo
non est aqua substancia tamen substancia corporis

sine si abstineat a cibo fugit
et languescit. Sic peccatum non est substancia
sed tamen corrumpit et ... naturam. Item
vel aliud est peccatum quam absencia
iusticie ubi debet esse. Item peccatum vel
aliud est quam dei contemptus quo
preceptum eius contempnitur. Gregorius.
peccatum est mala facere et bona de-
linquere. Nota quod ordo iusticie
est quod bonum incommutabile preferatur com-
mutabili et bonum honestum preferatur
utili. Voluntas dei preferatur propter voluntati
sensualitati. Et quia lex dei istum
ordinem precipit et oppositum vetat
cum bonum commutabile prefertur eius
et bonum utile prefertur honesto et
voluntas nostra preferetur divine et sen-
sualis appetitus racioni. Tunc com-
mittitur mortale peccatum. De quo dicitur
quod est prevaricacio legis divine celes-
tium quod inobediencia mandatorum. Et est
autem committi vel omitti quod
lex precipit sicut fit quod lex prohibet.
Ex quo oritur duplex genus peccati scilicet
delictum et obmissio. Cum vero
bonum commutabile plus diligitur de-
bito sed non prefertur incommutabili et
utilitas non prefertur honesto et
voluntas nostra plus debito diligitur
sed non prefertur divine et eam contempsit
sed non prefertur indebito ... tunc
non est mortale sed veniale. Quia non
est directe contra legem dei. Mortale
autem dicitur peccatum quia aufert vitam
separando a deo per quem anima vivi-
ficatur. Veniale vero quia dignum est
venia. Peccatum est prevaricacio legis
divine celestium quod inobediencia manda-
torum. Si quis obiciat quod sit
peccatum non credere in deum, non ire
ad ecclesiam et huiusmodi cum ista non sit
aliqua ... Respondetur quod predicciones
huiusmodi non sunt prevaricaciones tamen immo
aliquid positivum. Non credere in deo
incredulitatem notat quod est malus
actus ... Sic non ire ad ecclesiam
notat ... contemptum et volunta-
tem vel propositum malum. Sed ...

D declinare a malo ponit voluntatem
et propositum vitandi malum. Et nota
quod peccatum eo sit corruptivum et privativum
boni quod est in anima est corruptivo
et privativo boni corporis, sed privavit
immortalitate, impassibilitate. Quia
habuit autem peccatum corpus hominis cor-
ruptivo autem et privativo boni accipitur
active et passive. Tamen efficiens
vel effectum. Et ideo dicitur peccatum et pena
peccati: taliter active tamen effici-
entiam quia privat vel corrumpit bonum.
Pena tamen effectum, id est tamen passionem
que est effectus peccati. Sunt vel quedam
peccata que sunt et pene peccatorum, sunt
primum vel peccatum et ultimum, pena ignis
eterni. Que sunt media peccata sunt
et pene peccati. Gregorius. Contempnenti
qui non vult penitere postquam deus
offenditur, ne gravibus impugnat
peccatum vel quod per penitentiam citius non de-
letur aut peccatum est et causa peccati ac
peccatum et pena peccati aut peccatum sit
causa et pena peccati. Ozee. 9o sagittas
sagitte tetigit, id est peccatum additum
est peccato. Rom. i.o Propterea tradidit
illos deus in passiones igno-
minie. Et Apoc. ultimo: qui in sor-
dibus est sordescat adhuc. Pena
E peccati est illud peccatum cuius causa est
aliud precedens peccatum, sed quod causa
peccati vero sequitur, quo fit ut idem
peccatum et causa sit peccati et pena
alterius peccati pena et alterius causa.
Unde Gregorius: peccatum quod per penitentiam non
diluitur, suo pondere ad aliud
trahit, quia iusto iudicio deus
obnubilat cor peccantis ut pre-
cedentis peccati merito et in alia ca-
dat. Que vel non fiebat pronit
descendo ut summa summis videtur
et supplicia peccancium non tam
sunt tormenta sed incitamenta vi-
F ciorum. Item nota peccatum vitandum
1 est multiciter. Primo quia placet
dyabolo quod patet ex eo quod licet sciat
dampnacionem suam certissime, tamen
incitat ad peccandum. Quod patet

per assiduitatem temptandi, quia non
cessat circuire querens quem devoret.
i. pe. ultimo. Et Aug. q. i. nulli. Secundo
2 vitandum est quia deo summe displicet,
quod patet ex eo quod ut deus odit non
tamen peccati. Sap. 10 ut odisti corum
que fecisti, quia ipsum dyabolum odit
tamen propter peccatum quod deus non fecit,
et ita patet quod deus plus habet propter
peccatum quam ipsum dyabolum, quia propter unum
quodque tale et ipsum magis. Item quod peccatum
displicet deo patet ex hoc quia deus
non habet ita bonum amicum in celo
et in terra quem non habet odio ad
mortem si invenit in eo peccatum
mortale. Unde et filios suos pro
quibus pre nimia dilectione mori
voluit in ignem eternum proiciet
quia invenit in eis peccatum. Item patet
quia voluit filium suum crucifigi ut
eum confringeret peccatum. Ysa. 43.
Propter scelus populi mei percussi eum.
3 Tercio vitandum est peccatum quia homini
summe nocet, ut patet homini nocet
nisi peccatum, quia nulla nocebit
adversitas si nulla dominetur iniquitas.
Omnium qui diligunt deum omnia
cooperantur in bonum. Rom. 8. Item
4 nichil est adeo salubre homini quod
peccatum non reddat noxium. Bona
enim convertit in mala et medicinalia
in venenum, vitam in mortem, sa-
lutem in dampnacionem. Quod patet in sacro
eukaristie, quod qui accipit in peccato
iudicium sibi manducat et bibit.
5 i. Cor. 11. Item et ipsum benignissi-
mum reddit hominem quasi furibundum.
Ps. Domine ne in furore tuo arguas
me. Homine furor videlicet qui filios
suos in ignem proicit ut inde
eos extrahit quia non dimiserunt
6. peccatum. Item peccatum nobiliori parti
hominis nocet, scilicet anime quam spoliat
virtutibus et donis graciarum et detur-
pat ac delet imaginem dei in ea
et facit eam quasi brutalem et
interficit eam. Unde Eccli. 21. dicitur

dentes illius dentes leonis inter-
ficientes animas hominum. non solum no-
cet sed et corpori. quia peccatum quasi rumphea
bis acuta omnes iniquitates. bis acu-
ta dicitur quia interficit animam et corpus.
Quinto vitandum est peccatum quia omnia
ac bona aufert homini et sic omnia
mala infert. primo aufert deum
2° regnum celi 3° fraternitatem
ecclesie et eius suffragia. 4° bona
ipsa. 4° aufert homini se ipsum quia
in servitute diabolica tradit eum quia
qui facit peccatum servus est peccati. Joh.
8. Sexto vitandum est peccatum quia
reddit hominem abhominabilem deo et an-
gelis et hominibus. ps. Corrupti
sunt et abhominabiles facti sunt non est qui fa-
Si omnes dracones et mali homines
et male bestie et alie creature quantum
homini possent nocere centum ab una
parte magis timendum esset unum
mortale peccatum quam omnia illa
quia magis noceret ut ex predictis.
Et ideo est ad penitentiam revertendum. penitentia
sepe reiterari potest ut habetur contra he-
reticos qui dicunt quod post remissionem
peccati que fit in baptismo non licet
locum penitentie. Ad quod inducunt hereti-
ci quod impossibile est eos qui semel
sunt illuminati qui gustaverunt etiam
celeste donum et participes facti sunt
gustaverunt quoque nichilominus bonum
dei verbum virtutesque seculi venturi
et prolapsi sunt renovari rursus ad
penitentiam. Heb. 10. Voluntarie peccan-
tibus nobis post acceptam noticiam
veritatis iam non relinquitur hostia
pro peccatis. Respondetur hic autem quod loquitur
apostolus contra quosdam qui dicebant
baptismum iterandum in remissionem peccati
quod apostolus negat. scilicet mortuum ad penitentiam
rursus per baptismum. Item hic renovari
Ad 2m autem dicitur quod non relinquitur
hostia pro peccato. scilicet in novo testamento
sed in veteri ubi datum est sepius of-
ferre hostias pro peccatis. sed nunc semel
Christus pro peccatis mortuus est. 1 pet.
2°. et mors illi ultra non dominabitur.

No 4 6° Utrum penitentia sit necessaria

[P]er aliquam penitentiam. quod penitentia
sit necessaria probatur Luce. 13. nisi
penitentiam egeritis omnes si-
[militer] peribitis. Secundo utrum sit utilis
patet Mt. 3. et 4. penitentiam agite ecce
appropinquat regnum celorum. Mar.
6. Act. 2°. penitentiam agite et bap-
tizetur unusquisque vestrum in nomine
Jesu et accipietis donum spiritus sancti
in remissionem peccatorum. Quod autem prima
Joh. 1°. Ps. 2°. 23°. penitentiam
age. Item psalmus dixi confitebor ad-
versum me iniusticiam meam domino
et tu remisisti. Item ysa. 43.
narra si quid habes ut iusti-
ficeris. Job. 31. Si erubui in
conspectu populi peccata confiteri. Item
Prov. 28. Qui abscondit peccata
sua non dirigetur. qui autem revelat
ea erit. Item Ezech. 18. Con-
vertimini et agite penitentiam ab omnibus
iniquitatibus vestris. Item quod obicitur
heretici. ps. Sacrificium deo spiritus
contribulatus. Et Ezech. 18. Quan-
documque hora ingemuerit peccator
salvus erit non dicit confessus fuerit
sed ingemuerit. Respondeo salvus
erit id est salvus eius esse incipit
vel dic quod id intelligitur quando facultas
confitendi non habetur vel propter defectum
sacerdotis vel propter debilitatem infirmi
quia tunc invisibilis sacerdos deus
eum qui vult confiteri et non potest
absolvit a debito mortis eterne.
Si vero facultatem habeat confitendi
necesse habet confiteri et satisfacere. quia
sicut dicit Aug. in li° de penitentia. ad
agendam penitentiam non sufficit mores
in melius mutare et a malis
factis recedere nisi de hiis que facta
sunt satisfaciat deo per penitentie
dolorem per humilitatis gemitum
per contriti cordis sacrificium per elemo-
sinas per ieiunia per oraciones. Item
Ambrosius non potest quisquam iustifi-
cari a peccato nisi fuerit peccatum an-
te confessus. Secundo an precepta est

nobis mitior penitencia ita & omnis
confessio & completior satisfactio si
assit facultas Unde in. de pe
tenus est qui confessionem votum non
habet oportet ergo penitentem confiteri
si tempus habet & tamen antequam fit con
fessio in ore si votum sit in cor
de prestat² ei remissio ps dixi
confitebor adversum me. dixi. i
delibaui. votum cum operatione
habet² Et nota quod confessio generalis
sit cottidie in ecclesia pro peccatis ve
nialibus que cottidie committuntur
& pro mortalibus quorum memoria
non habemus Et habet faciunt contra
illos qui dicunt quod homo non potest pe
nitere pro peccatis Contra quos deut°
30. & 21. luce. xv. ps. 2°. &
11. Item pro variis penitenciis contra
fictas vel falsas penitencias de quibus
de penitencia di. 4. falsas fictas Et contra
illos qui asserunt pluribus inniti
tu cuiquis de vno ve penitere
cuius ab venia a domino consequi pos
se sine pena aliorum Ad quod probas
inducunt Naum p° non iudica
bit deus bis in idipsum. et 2.ª quos
non consumit duplex tribulacio. quod
fieret ut dicunt si oporteret item
confiteri pro quo satisfecerit ad arbi
trium sacerdotis Unde quod aliud
in¹² de his qui puniuntur² ad
plenum & qui puniuntur flagellis
corriguntur². qui vero non puniuntur²
ad plenum temporali supplicium pro
cis eterne pene inicium. ut in
perdicione herodis & de his di. 2.
Senio. pr. duplicia contere conte
cos Ad pro inducunt Amos
4°. pluit deus super vnam ciuitatem
& super aliam non pluit. & eandem
ciuitatem compluit ex parte & ex parte
arida relinquit. Et pro his dicit Gregorius
sunt quidam qui de penitencia de
fraudant in aliis sunt producunt
Ponc & viut² dicentes quod is
qui vnum peccatum confitet² alio taci
to & satisfactionem compleuit in
nietas si peccatum tacitum quinus

pus confitetur² non quod pro utroque ei penitencia
imponetur² longe vi² a ratione et
a consuetudine ecclesie que pro eodem pecca
mis iterat² multis vicibus penitenciam
imponit fuit ergo illa condigna
satisfactio cum & peccatum deletum
videtur² Unde quod non fuit satis
factio quia dignos fructus penitencie
non fecit. quia ut dicit Augustinus satis
factio penitencie est peccatorum causas ex
cidere nec suggestionibus earum ad
itum indulgere Ad illud vero
quod deus pluit etc non ad omnes
venias sed ad opus peccati desertos
est refertur quod deserto plurima
dicitur. quia ex fonte gratie dei stillatur²
ut nec fit ad variam penitenciam pau
latim veniet nec eo minus penitenciam²
quo minus peccauit Et aut non
sit vera penitencia si vnum confitetur²
alio sciente ptento in auribus
sordibus & operibus. Unde u. simul sur
dum & mutum a demonio liberauit
luce. xi. & de magdalena septem
demonia simul expulit ut omnia
crimina simul eicienda doceret
mulieres & legionem demonum si
eiecit ne ibi aliquis remaneret
marci v. Item deus dicitur nunquam sanauit
dubius aliquem quem non omnino sana
ret totum hominem sanavit in sabbato
Joh. v. & 7. de pe. & ei confitendo
maiores Crucem ... impietas
infidelitatis est ab illo qui iustus
est & iusticia diuiditur peruenire
veniam & sine vera penitencia gratiam
invenire vera autem penitencia ad bap
tismum reuocat puritatem & mets
latinus abluit maculam quam
contraxit Item constat deum esse in
imicum omni criminoso. Unde non potest
quis veniam habere quamdiu peccatum
reservat. quia sine dei amore non
potest gratiam obtinere. Planum est penitenciam
constat esse eo spretis pluribus
de vno solo agitur² penitencia vel
eo sic agitur² de vno ut non dis
cedat ab alio de pe. di. 4. sicut
Non usque larga dei pietas

B

C

D

A quedam

venia non dimidiabit aut totum aut nichil peccatori dabit

Contra eos qui dicunt penitentiam iterari non debere

Semper doctores quidam obiciunt heretici quod baptismus vel confirmatio vel ordo iterari non potest ita videtur quod nec penitentia ar. 1 q. 1 quod quidam Unde quia prima est ratio in penitentia que est secunda tabula post naufragium quia in predictis sacris post naufragium est in originali peccato quod scilicet prima tabula baptismi contra naufragium est in actuali peccato quod scilicet secunda tabula id est penitentia et si plures iterat naufragium peccati ergo quod remedium penitentie iteratur quod diu est in statu fragilis vite quotidie et quotidie divinam clementiam voluit implorare divino ante peccatum morbo secundo desecat non acciperet a deo detestatur prones nec itare peccatum Ait Augustinus adhuc instat perfidi dicentes si semel peccantibus post baptismum valet penitentia in tantum semel peccantibus prodesset iterata aliorum remissio ad peccatum esset incitatio Item dicunt quare quibus non sit peccatum si sit venie possibilitas dicunt videri esse incitatorem peccati si sic peccata dimittat vel recidentibus subveniat Contra aut dicit Augustinus quod deus sic presto est peccata destruere que non ita destrueret si careret et est contra illos qui dicunt quod non debet penitentia iterari De hac materia agitur de pe. di. 2 § per totum

Contra eos qui dicunt presbyterum non posse peccata remittere

Per penitentiam vero sequitur circa istam materiam agitur Io. di. 2 et est contra hereticos qui dicunt quod non scilicet penitentia ad remissionem peccati sed sine penitentia sed dona et vocatio dei Ro. 11 de quo dictum est sine penitentia dona quod et inducunt id Ambrosius 4 Ergo ipse recedit non est qui suscitet eum Augustinus in 32 q. 4 dei per quod convenitur plorat eos in modo deus gratis dimittit peccatum ergo non in multo ergo non per penitentiam si non per penitentiam remittit multo penitens remittit Ait Ad Thimotheum 3º non ex operibus iustitie que fecimus nos sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit Ait Augustinus quod non est currentis neque volentis sed dei miserantis Item prima gratia est illa gratia quam deus operatur in nobis sine nobis que est peccati remissio ergo non mediante penitentia remittitur culpa Unde quod sola dei gratia remittitur peccatum nec penitentia est causa efficiens remissionis peccati sed sola gratuita voluntas dei Est tamen causa sine qua non quia nisi homo peniteat a deo peccatum non remittitur Sed sol domum illuminat quia aperitur fenestra non tamen apertio fenestre est causa efficiens illuminationis sed occasio sicut sol est causa efficiens illuminationis Ad illud autem quod non ex operibus etc. sic intelligendum est quod opera non excludunt gratiam nec gratia opera quia ex gratia opera et ipsa gratia est causa efficiens salutis Ad illud gratia non excludit penitentiam nec penitentia gratiam quia penitentia que gratia est secundum non intelligitur non est volentis quia quibus temporibus vel operatio vel bona voluntas sit salutis occasio tamen efficiens causa salutis consistit per gratiam dei miserantis Concedimus quod penitentia gratia peccati remissionem operatur deus in nobis sine nobis id est non nostris viribus concurrentibus tamen non sine nobis et ideo dicit Augustinus 3º facite dignos fructus penitentie scilicet ut 2 aliter

a quantitate culpe sit quantitas et quanti-
tas pene Deut. 25. Ad idem Ro.
6. Sicut exhibuistis membra vestra
servire immundicie et iniquitati ita nunc
exhibete membra vestra servire iusti-
cie. Ex quibus patet quod penitentibus sunt sa-
tisfactionis opera imponenda. Item
3o amplius destrui debet error.
Jeremie 18. Si penitentiam egerit gens
ista etc. Ad idem 26. Si convertatur
a via sua mala et peniteat me
mali. Item Ezech. 18. Si impius
egerit penitentiam ab omnibus peccatis etc.
Ad idem Ro. 2o et 11. Jacobi ultimo.
Ad destruendum omnibus liberum erit
quicumque ab aliquo errore quid
agendum sit si per penitentiam non resur-
gat eo quo lapsus fuit in
peccatum si non scilicet pena ad remis-
sionem peccati cum non peniteat et paratus
sit satisfacere pro viribus. Quod ul-
terius posse aliquis facere non sit
impossibile cum ad impossibile nullus
sit obligatus. ff. De pactis l.
ultima. Deus ab eo amplius non re-
quirit quia istud totum facit quod deus
ab eo requirit et per consequens iusticiam
facit id est quod iustum est cum facere
quod iustum est. Item cum quo penitens
facit quicquid deus ab eo requirit
necesse deo satisfacit atque iusti-
ciam. Non amplius petit deus ab
eo pro eo quod peccavit [illegible] id est
ad deum pertinet est ac si peccasset
valet id est pena adhuc quantum ad statum
pristinum restituit penitentem. Aliter
non servaretur paritas in iudicio
penali inter partes. Cum alia sit deus
restituatur in integrum recuperans
peccatorem et quantum est peccator. Alia
vero sit peccator non restituatur in inte-
grum nisi eam plenitudinem gracie
dei quam recuperaret quam illam
ante habebat et tantam graciam re-
ciperet quam ante peccatum habebat.
Item si penitens ex parte sua
plene et integre deo pacificatur
nichil omnino retinens aduersus

vel contra voluntatem. Sic necesse est
deum ei ex integro pacificari et
nichil penitus inimicicie retinere. Quod
fieret si subtraheret penitenti
partem pristine gracie quam ante peccatum
habebat. Item 2o quia deus esset
amicus penitenti in parte et inimi-
cus in parte et ab actibus vindi-
caret in penitentem subtrahendo
partem gracie et per consequens glorie quia
~~[illegible]~~ si millesies eum occideret
compararetur quia melior est dies
una super milia vite scilicet temporalis
seu naturalis. Item contumax
et penitens contrarii sunt et maxime
a se distantes in genere peccatorum
contumax autem per ipsam contumaciam
remotissimus est a misericordia dei
et gratia iustificationis. Necesse est igitur
penitentem esse proximum misericordie dei
et gratie iustificationis. Necesse est igitur
dei misericordiam in proximis [illegible]
rius operari. Sed et in naturalibus
fieri videmus. Ignis enim viciniora
seu propinquiora sibi vehemen-
tius calefacit et lux eadem pro-
pinquiora plus illuminat et ita
de aliis quia si dei iusticia minus
artat eius misericordiam ut peniten-
tes ad pristinam graciam non admit-
tat aut aliquid facit in eos
misericordia dei aut non. Si non eos
non se habet erga penitentes ut
erga contumaces et hoc esset eum
deum iniquitatis sed ut non magis
respiciat misericordia dei penitentes
quam contumaces et omnino nolentes
reverti. Si opera dei misericordia in peni-
tentes aliquid sua miseratione
necesse est ut id sit vel restitutio
gratie 2o habeatur prioritur. Quia per pe-
nitentiam est in iusto et reddita ani-
mabus ad dei graciam et honorem ut
erit diminuta pene infernalis
et per consequens effugium erit et ereptio
a damnatione eterna per penitentiam. Et
non aliquando per aliquotiens peccatores
est in suo toto. Amplius necesse

est concordat divina iustitia et miseri-
cordia nulla est repugnancia inter eas. Sed
aut se habent ad contrarios iustitia. Sic
ad penitentes misericordia. Quare patet eius pro-
ximitati ut quemadmodum ad contrarios
misericordia sic ad penitentes iustitia. Contrarie
sed contrarios eternaliter non liberat misericordia
licet quantum eam decet de eorum mi-
nuat pena. Sic penitentes non
dampnabit eternaliter iustitia quamvis in
eo quod iustum est adiciat penam. Item
sed secundum quod adiunxit contrarium et
prima. sic liberatio et dampnatio eterna
contrarium sed iustitia ad dampnationem reorum
sit misericordia ad liberationem eorundem. Per
consequens ut ea efficiens esse et pre-
cit ergo et primitati. ut quemadmodum
contraria ad eternam dampnationem sit
prima ad opposita liberatorum. ~~contrarium~~
~~si iustitia pertinet~~ Contrarie quicquid
aut continuatur sit contraria ad
eternam dampnationem totum id et tum
contra veritate valebit prima ad oppo-
sita liberatorum. Et tamen si iustitiam
pro contrariam minus infligit eternam
penam vel dampnationem erit ut et
misericordia pro primis operetur opposita libe-
rationem modis non similibus necesse est
ut quo contraria est ad eterne dam-
nationem sit et prima ea sit opposi-
te liberatorum. Item quamvis ab
aliquibus cironicis quandoque intelli-
gitur deum misereri penitentibus
eo usque ut in pristinam gratiam eos re-
stituat sive recipiat. necesse aliquando
dicitur deum non posse vel non velle
vel nescire reparare lapsos qui eos
de nichilo creavit. nephandum
est et manifeste in quemvis contes-
tatur ut dicatur deum nolle mise-
reri penitentibus eo usque quo dixi-
mus non potest aut effugere quin
quemadmodum dicitur potentia dei esse
super omne possibile et scientia sua sapientia
super omne scibile. sic necesse bonitate
super omne sibi congruens et similiter videtur
ut iustitia eius sit super omne ius-
ticiale et misericordia eius super omne
misericordiale. Dicendum ergo non posse
effugere potentiam eius nec scibile

sciencie eius. Ita non est iusticiale
iusticie eius. non est misericordiale miseri-
cordie eius. non est iudiciale ut dicamus
iudicium eius. et non est dampnabile
dampnationis. non est ira dignum ira
eius. quod autem est iusticiale iudi-
ciale atque dampnabile utique dignum
nisi ~~ubi~~ peccatum rebellis et contumax
contra dei optimam voluntatem.
quid vero misericordiale ac misericordia dignum
nisi peccator penitens ac revertens
toto studio ac viribus nitens ad
emendandum deo quod deliquit
et ad obediendum de cetero sue be-
neplacito voluntatis. Manifestum
est igitur quod dei misericordia penitentibus
misereri qui licet ipsum contempserint
de divicijs recipiunt divine bo-
nitatis. Item nulli dubium est
quin tota voluntas mala qua
quis est cupidus sive luxuriosus
extingui possunt in celo et gratia
in eo voluntas fieri. Vidimus
enim primo avaros postea largos
et primo luxuriosos et postea castos
Certum est autem quod gratia supponi-
tur destruit contrarium primo fu-
ditus. qua propter omne vicium est
delebile. delebile natura alia
[illegible] et omnibus virtutibus [illegible]
in ea plantabilis. omnis ergo mala
voluntas cuiuslibet naturaliter contraria
mutabilis. Omnis igitur anima rationa-
lis ad statum pristinum innocencie
reverti possibilis et in statum pristinum
reparabilis. Amplius contumeliosum est
minore sanitate restitui eis
quos tam studiose curat quam
fuit sanitas pristina. Similiter et re-
formatori deo ignominiosum est
minore forma minore ergo decore
restitui ~~[struck]~~ sue imagini quam
prius contulerit. Sic reedificatori
deo dedecus est minore structura
ac magnificentia reedificare edifi-
cium quam fuit ei ab hostibus
destructum. Sic ridiculum est
urbe capta ab hostibus et eversa
infirmioribus muris et turribus
munire quam prius. Licet autem

omnia facit deus in uno eodem
scilicet peccatore penitente si ad maiorem
gratiam eum restituit quam erat illa
a qua cecidit. Secundo aut ad meliorem
F. statum sit ut patet in peccatoribus ut patet
in petro paulo maria magdalena
maria egiptiaca et multis. Ubi aut
in scriptura aliud vel contrarium sonare
videtur non diminuto gratie statu faci-
entis intelligenda est. Sed potius diminu-
to gradu illius quo est continuitas integri-
tas et illese perseverancie decus. Mag-
dalena non licet in celo sit multis
virginibus sublimior, id est in gloria
virginitatis licet minorem habere non
potest. 32. q. 1. Si sponsus. Sed non quibus
ipse gradietur semper errori. Videmus
enim sepe correctos in scolis post
delicta eos quasi ad sublimiora loca
pervenire post peccata et ad maiora
esse quam erant antequam lapsi
sunt per penitentiam ut patet in scolis et auctoribus
de pe. di. 1 c. ... et ca. ... in scriptis et c.
sed ... et c. in scriptis. Videmus et bru-
ta animalia domari et corrigi a
feditate sua et brutalitate sicut
apparet in canibus qui minis et
verberibus corriguntur et ad multa
erudiuntur et ad loquelam. Quomodo ergo
et invenientes quique errore conve-
nienter ut potius in scolis potius cor-
rigatur et emendetur et disciplinetur
cum ista incomparabiliter magis conveniat
quam aliis animalibus. Amplius si-
militer arborum et plantarum patet est
in operacione omnium corporum et virtus et qualitas
tas yemalis eis abstulerant
sed videmus in verno tempore omnia ve-
getabilia scilicet herbas et plantas
recipere quidquid asperitas yemis abs-
tulerit scilicet flores et folia et
frondes et fructus et se ipsis ornatius
restitui et decorari. Quanto fortius
natura humana contra se desperare non
debuit ut absque spe nulla re-
surgendi cadet per peccatum. Amplius
si corporibus animabus aliis accipitibus
et cunctis virtute sui renovatis
dei bonitas dedit, multo fortius
homini magis indigenti de illa providit.

Item si corpori humano vires dedit
quibus a casu corporali possit resurgere
qualiter misericordissimus deus a tam
necessaria tam salubri virtute animam
humanam ad ymaginem et similitudinem suam
formatam tam periculose dimitteret
destitutam. Item si providimus corpo-
ri una medicina providit multo
fortius providimus anime. Si enim
corpora non sunt curanda nisi propter animas
quia nec utilia nisi per ipsas. Si crea-
tor omnium deus corporalibus morbis
tam furtivis quam providimus per-
inde medicinas multo fortius
providit salubriter in medicinis
necessariis animabus. Item per varium
stare ipso confessionis errorem illos qui
dicunt sufficere soli deo confiteri
absque omni confessione et sine iudicio
sacerdotali in quo error est iudei-
orum et greci ut de pe. di. 1 in fi. et quibus-
dam aliis et natos tusmanie ut
Jacobite et ceteri. Contra quos agitur
de pe. di. 1 et per totum de pe. et remis.
G. Ad destructionem huius erroris no-
tandum in ea que habet deus circa peccatorem
multo habet eum suspectum et non potest
ipsum recusare ne iudicet eum, licet
in ea que agit adversus eum. Pro eo
quod paulo ante fuit inimicus extra de
offic. de le. suspicione et de ap. cum
speciali. Si ergo iudicium et iusticiam
de ipso peccatore deo facere perinde
voluit multo et iure in eadem ca-
alius quam ipse iudex erit. Alius
enim audiet delicta quam ipse qui
deliquit aliquociens et pronuncia-
bit. Non aut audiet aliquis omnia
preter nisi ipse qui deliquit confitete
et enarrante quia ipse solus et
magis omnia alia novit. Con-
fessio enim alii est facienda quam deo.
Amplius soli deo facta confessione
quando ipse inde iudicium de pronun-
ciet utrum absolvat an condempnat
penitus ignoratur. Quia diu aut
ignoratur utrum absolutus vel condempnatus vel
condempnato se fore de se pendebit
dubius et pavidus. Ne videatur sua
et hic tota vita sua in ...

iudicio in sua ter in alteram vitam et co-
fessio ista in nullo illa quo accelerat
ad penitere. Ecclesia vero potest i. reputabitur
iudicium vel iusticia de quo non assertur
summa quia non absolutum vel co-
a dempnatus. Ceterum licet e forum iudicii
ut iudex sedeat in medio et actor
et reus ante iudicem alter alteri opposi-
tus. deinde advocati et testes ut
de iure cause instruant testes et de
facto. de hiis per omnibus habetur 2. q. 2. c.
primo. et 2o. Cautum est autem in iure
positio ut nemo dicat sibi ius
in re sua. quod si presumpserit faciat
re ipsa ut 16. q. 6. c. primo et 2o.
et 1. q. 4. c. ultimo. Quia in pe-
nitens in eo iudicio quo cum deo
iudicandus est reus est et a deo impe-
titur. unde in eodem iudicio iudex
esse non potest. sub alio iudice et per alium iudex
iudicandus est. Quare autem deus velit
subire iudicium nobiscum patet ysaie
iudicetur simul narra si quid habes
ut iustificeris et Micheae 6. Iu-
dicium domini cum populo suo et cum israel
iudicabitur. Job 26. Si contempsi
iudicium subire cum servo meo et
ancilla mea cum disceptarent
b adversum me. Iudicio igitur necte ius-
tissime deum agere cum peccatoribus. In
hoc iudicio penitenciali sedet in corde
confessoris pro tribunali dei vice eius
officialis sacerdos confessor. Et qui
sua est absolvuntur a vinculis peccatorum
et liberantur a multis suppliciis et
restituuntur possessione gratie et proprie de-
bite glorie. Et aliis iudiciis per accu-
satorem intenditur in dampnacionem eorum
qui accusantur. hic autem in absolucionem
restitucionem et remuneracionem. Exodi
In hoc iudicio quidquid contra penitentem
scribit iusticia stilo conscientie in tabu-
lis cordis. totum delet dei misericordia
et conplanat et in aqua lacrimarum
aut in igne penitencie proicit
et confundit Micheae ultimo. proiciet
in profundum maris omnia peccata nostra.
Iudicium lacrimarum omnia contra nos
In hoc iudicio appellare licet a dei

iusticia ad dei misericordiam tamquam ad ma-
ius tribunal quia misericordia eius super
omnia opera eius psalmo. Et ideo
dampnatus per iusticiam per misericordiam ab-
solvitur. Judicum 10. Jone 3. ysaie
38. et 3. Regum 21. et Ezechielis 18.
Gaudeamus in iusticia est ut deus
cum eo sit qui cum deo est et pro eo
qui pro deo est. Ratio necesse est
ut qui in confessione stat accu-
sator contra se ipsum pro deo. deum habeat
sibi assistentem contra mala sua
et accusatorem ab illis ac defen- C
sorem. psalmo 14. Item non
video quibus evidenter ostenditur co-
fessionem coram alio quam coram deo
esse faciendam. Quia in iusticie et
in iure temporales seu corporales
iudices habent prepositos qui de hiis
pronuncient et iudicent et iustos
qui iudicium suum exequuntur.
quanto forcius spirituales in iure
iudices habent et alia quam iudicii
sunt quia ut ecclesia de hiis necto
iudicium et non iudices sunt iudices
Certum autem est quia de hiis
iudicare nequeunt absque confessione
quia autem plene non potest esse nisi
per confessionem. cum sunt multa interiora
et occulta Confessio igitur facienda
est de rebus istis quando iudi-
cibus aliter non peccator non constat
fine seu fructu spiritualis iudicii
qui est pacis in tunc conforto
nisi sponte confitetur. quia qui con-
fiteri contempnit iniuriosus deo
existit quia ius eius non recognoscit
et iudicium eius impedit. et dignum
est ut dicit beatus. quod ille homini
se humiliare contempnat qui humiliter
astare vult creatori. Si vero peni-
tens ad sacerdotem pervenire non potest
immortalis supplet sacerdos quod
mortalis non potuit adimplere
quia confessionem contemptus non excludit
sed necessitas impedimentum. Sicut
si sine medici iussu est eger
aliquis in iure vel lege non dico
propria voluntate sed officio et dignitate

ipsius medici necesse habet eger et debitor facere quod suum est ne impediatur officium medicandi. Quapropter necesse habet detegere illi ac revelare morbos suos ac vulnera. Quia igitur manifestum est sacerdotes curatos curam spiritualis medicine habere animarum corporum qui eis sunt commissi, et hoc non voluntate eorum sed ipsorum medicorum officio et dignitate, cunctis palam est quod absque iniuria sacerdotum non possunt parochiani eorum abscondere ab eis morbos suos et vulnera nisi ex revelatione eorum evidens periculum sequeretur. Cum igitur si superiores morbos et vulnera spiritualia ex debito et officio ea tenentur ingerere revelare illi qui sunt prodesse ut 22 q. ultima hoc videtur. Non minus autem tenentur sibi ipsis consulere. Immo longe amplius ex eodem debito quam omnibus aliis, ergo fortius tenentur morborum suorum spiritualium revelationem in confessione facere sacerdoti qui prodesse debeat et non obesse. Ponat ergo se omnis penitens in iudicio sacerdotis ut sibi reservat ut omnia eo iubente patiens sit facere pro recipienda vita anime que faceret pro vitanda corporis morte. Et hec per quod recipit vitam gratie hoc eius cum gaudio facere immortalis per quod futurus quod faceret pro differenda morte necessario moriturus. Item si de omni temporali commisso necesse habet commissarius et dispensator rationem reddere superiori suo in officio dispensatoris, incomparabiliter autem cautius custodienda servanda dispensanda et exigenda tamquam incomparabiliter maioris periculi est de spiritualibus quam temporalibus. Incomparabiliter ergo fortius reddenda est ratio spiritualium commissorum spiritualibus quia videlicet animarum et maioribus nostris in hoc spiritualibus. Certum autem est quia sacerdotes animarum nostrarum habentes ut maiores nostri sunt in hoc et velud superiores dispensatores rationem de debitis et nostris hoc est

de tota vita nostra redditurus sicut legitur Hebr. 13 Obedite prepositis vestris et subdite eis, ipsi enim pervigilant quasi rationem reddituri pro animabus vestris. Item si summus dampnificatus fidei domini sui viderit et procuratori eius per que dampnum illius vel averti vel restitui potest non denunciavit cum sine periculo dampnificandi et quomodo hoc facere possit peccat in dominum et in dispensatorem. Quia et domino debitam fidem non servat et ipsi dispensatori debitum auxilium ad custodiam rerum domini non impendit. Cum igitur quilibet peccator viderit se ipsum dampnificatum deum in semetipso offendendo ei seipsum et totius vite sue servitium contra utilitatem tenetur hoc denunciare sacerdoti tamquam custodi et dispensatori domini, presertim cum hoc sine incommodo et periculo hoc facere possit ipsius quoque denunciat. Non enim maiori fide tenetur domino de alterius dampnificatione quam de illa quam ipse met fecit eius. Item si quis furem vel latronem in sua domo absconderet et per eius manifestationem furtive sublata et diu male alienata restitui possunt dampnificatis nisi manifestaret peccat in se ipsum iudicem et in illos qui dampna vel iniurias sunt passi et indicandus est ut furti particeps et socius furis. Cum igitur peccator qui se metipsum abscondit et sacerdoti qui iudex est spiritualis non detegit et exponit et puniendum non tradit cum per hoc dampna reportientur dampnum passis et iniurie emendantur quibus sunt irrogate eo ipso puniendus est ipse met ut furis socius et furti particeps eo ipso quod furem non indicat et exponit et tradit eum in confessione. Et ita tenetur quilibet confiteri peccatum suum sacerdoti non enim magis maiorem ne fide deo

et sacerdoti similiter tenetur ut iungas(?) quam in alio quam in semetipso. Et hoc est quod dominus dicit regi israel per prophetam 3 regum 20 quia dimisisti virum morte dignum de manu tua erit anima tua pro anima illius. Item quando peccator a baptismali sanctificatione lapsus est quasi civis sed ab ipsa civitate sanctificata recedens et contra adversarium civis consurgens et in hostem conversus. Si autem penitet et quasi ab hostibus rediens et ad statum civilitatis civitatis sanctificate restitui volens et petens et ad ea que aberravit satisfactionem offerens numquid pro ingratitudine civitatis est talis recipiendus atque restituendus qui nisi obtulit super eo quod tamquam proditor ad hostes se transtulit et desertis civitatem impugnavit non recipiendus est nec restituendus a sapiente ingrata satisfactione. Autem non faciet non offert nisi qui culpam suam recognovit et se deliquisse confessus fuit. Manifestum igitur est de omni aberrante hoc est de peccante ipsum non esse in consortium sanctorum non restituendum et civilitati quam iniuste turpiter deseruit nisi culpam legis(?) se per confessionem reddidit et satisfactionem obtulerit. Manifestum est igitur omnem peccatorem adulte etatis debitorem esse confessionis et satisfactionis pro arbitrio sacerdotis iniungende(?) hoc est sacerdos. Item quia peccata mortalia nichil aliud sunt quam vastatores immediati sive dampnatores animarum manifestum est ea esse rincluda(?) ab hiis qui ex officio preesse debent et prout 2 q. 1 de[...] precavit 22 q. 4 hoc videtur. Item deo conveniente de quolibet homine iusticiam et iudicium deo competere manifestum est. Unde hoc debet deo assistere ac stare pro eo et contra se ipsum. Item iustum non esse dei tamen ubique et in omnibus notum est. Hoc autem pro iusticia stans est et contra iniquitatem nulli

igitur licet deo in causa sua contra quamlibet(?) iudex tamen habeat denegare vel procuratoris officium vel patrocinium vel testimonium vel sue pronunciationis vel eiusdem executionem. Ergo contra te ipsum teneris esse procurator pro deo et testis et advocatus et iudex et sue executor. Teneris ergo testificari contra te ipsum et allegare et alia que iudicii sunt facere contra te ipsum in causa dei testificationem autem contra te id est confiteri. Et amplius teneris ergo ex necessitate confiteri coram iudice qui inter te et deum sedet medius. Hic autem est sacerdos. B

Sicut in causis secularibus agendis sunt et experimandis(?) coram iudicibus et rectoribus secularibus ergo et cause animarum spirituales vel tollende(?) sunt coram rectoribus animarum sive iudicibus spiritualibus. Hii autem sunt sacerdotes. Sicut in temporalibus iudices sunt illi quibus leges temporales date sunt in manibus qui latores et expositores sunt eorum ad similitudinem(?) [...] rectores et iudices animarum quibus ad implendum et docendum sive scienda(?) ad singulos lex animarum data est qui autem sunt sacerdotes. Item autem alii sunt doctores qui a(?) sacerdotes supplentur(?) est sacerdotalis officii. Item divinum de doctoribus legum secularium. In adiutorium non et principium(?) iudicium sunt recepti. Item omnia vero peccata in iudiciis est similia(?) 2 q. 9 c. [...] necesse est penitentem et audire et videre iudicem suum C

et ea que pro ipso vel contra ipsum in iudicio suo fiant. Hoc autem non potest fieri nisi habeat hominem iudicem. Ergo necesse est inter deum et peccatores homines iudicare. Quia si quemcumque(?) status invisibilis inter deum et penitentem iudicaret solus deus illa videret et audiret non penitens

et ita non fiunt peccatis in iudi-
cio illo si erunt iudices in foro spiritua-
li celestes virtutes aut invisibiles
D potestates. Sed si emendanda sunt delicta
animarum que emendanda tantum est dum
aut emendanda per legem dei sive
animarum de lege aut dei sunt animarum
quibus credendum est nisi eis qui
ex officio habent eam docere et dicere
Hii autem sunt sacerdotes. Sua ergo
consilio eorum emendanda sunt delicta 19
animarum sed de consilio eorum secularium
et ita in noticia eorum spiritualium
E venire oportet omnia delicta
animarum que omnia cum integre sciri
non possunt nisi ~~venerint in noticiam~~
~~eorum~~ per confessionem quia et occulta
sunt pro maiori parte et occulte
et radices et crusta ipsorum necesse
est in noticia eorum spiritualium
venire. Sed aut per confessionem sponta-
nea ipsorum delinquentium non ve-
nerint in cognicionem iudicum spiritua-
lium non consequitur finis seu fructus
spiritualis iudicii. qui fructus est
iuncte pacis reformacio. Qui in-
conficiendi contempnit iniuriosus
deo existit. et eius ius non
recognoscit et iudicium eius impe-
dit. et ideo necesse est ut confiteantur
spontanee confitentes. Sed sicut
F tenetur non comprimere veritatem interro-
gatus in iudicio. ita et non suppri-
mere veritatem. Uterque reus est
et qui veritatem occultat et qui
mendacium dicit. xi. q. 3. quisquis
nolite. Qui igitur in iudicio penitenciali
abscondit peccata sua et non vult
confiteri non poterit pacem ad deum
non sequitur sed econtra se concitat
G maius bellum. Nondum aut equi-
tati hominum consulendum fuit de
iudiciis spiritualibus quorum iudi-
catis fiet deo de homine. Ita of-
fendit se peccatore nisi coram deo
necesse est deus illum rectificare. alio-
quin iuste agere videtur. Si parum
stat nisi conveniat ultra quam
exigit ius et iusticia quibus se

offert. Omnibus autem penitentibus offertur
offerunt se nisi in curia seu consistorio
summus dei et hoc in hac vita. qui
si non habet hic curiam seu consistorium
ubi tanta est multitudo reorum
nisi se offerentium. quibus non vide-
at quantum iste defectus deum nisi sibi
ipsi facit de hominibus regis tam
gloria iusticie. Modicum glorie deo
est in eos puniti parcitur et certe
iusticie comparacione illorum qui se non
solum sponte opponunt patibulis sed
etiam veluti dei iniusti et lictores atque
tortores atrocissimi ipse ipsos
dei iniurias et contumelias ulciscuntur
H Deinde quantum defecit gubernacioni
hominum. et si plurimas est dicere regie
dignitatis officio si in tanta parte
regni sui non providerit quod iura
reddat petentibus. necesse est igitur
deum habere hic iudices et curias
seu auditorium aut et consistorium
ubi iusticiantur iusticiandi et re-
I stituantur restituendi. Auditorium
aut et consistorium seu iudicium non
potest esse qualia debent nisi haberet
accusatorem et testificatorem. Hec
autem non possunt integre fieri nisi
per ipsos qui peccaverint. tum quia
multa sunt occulta. tum quia est
spontanea debet esse accusacio et
confessio. 19. q. 1. ubi. Quia vero
in penitenciali iudicio penitencialis iusti-
cia totaliter intellecta fieri totaliter
evacuat iustificationem. necesse est
ut per se parte sua ut accusatorum accu-
sacionem. testificatorum testificacionem. al-
legatorum allegacionem. condempnatorum
condempnacionem. vincitorum vincicionem. con-
fusorum confusionem qui peccatis iustici-
atorum contra se ipsum deum fideliter
compleant futuri iudicii iusticiam
evadet. i. Cor. xi. Si nos met-
ipsos iudicaremus. i. si nos con-
tra nosmetipsos partes iudicii penitencia-
lis ageremus non utique diiudicare-
mur. Has autem partes iudicii
K tanto tenemur contra nos met-

nos districtius quam ceteri quanto nos
plus possumus contra alios et quanto
districtior erit de nobis exigitur
quam de aliis eo quod potestate liberi
arbitrii mali et pro hoc minori no-
bis oppositi sumus. Et quia inquantum
magis tenemur deo quia nobis
ipsius cunctis tamen contra nos assistet
in omnibus partibus iudicii et ideo
iudicari a iudice qui sedet me-
dius tenemur. unde vitate de
omnibus que ad cause illius compe-
tunt ut sint plene sanasse ini-
quitates et tecta peccata que ante
penale iudicium a nobis fuerant
commissa. Bernardus hic in domo
propria et a propria familia accusatores
iudices et tortores. accusat conscientia
testis est memoria. iudex racio. volun-
tas carcer. timor tortor. ob-
lectamentum tormentum. ita iudex
punietur. nunquam delectabatur nec iterum hic
in futuro iudicio timet ne condemp-
netur. in penitencia hic hoc penale iudi-
cium compleatur. Et nota quod apud deum
non tam valet mensura temporis quam doloris
nec abstinencia tamen ciborum quantum
mortificacio viciorum. ideo tempora penitencie
per fide et confessione penitenciam ca-
nonum perierunt breviari et pro negli-
gencia protelari. Pro quibus in culpis
nunc penitencie in canonibus sunt statu-
ti. Item perlapsus fuit in peccatum
per veram penam sunt reparari sed contra
quod est contra Catharos et Novacia-
nos et alios qui negant penam
veniam peccatorum ut 24 q. 3 quod
autem inducunt Luce 9 nemo
mittens manum ad aratrum et respi-
ciens retro aptus est regno dei. Et
Luce 12 qui dixerit verbum in filium hominis
remittetur illi. ei autem qui in spiritum
sanctum blasphemaverit non remittetur.
Et Matthei 12 addit neque in hoc seculo
neque in futuro. Et 1 Johannis 5 in fine
est peccatum ad mortem non pro eo
dico ut roget quis. Respondeo
quod in nulla predictarum auctoritatum prohibetur

pena fieri. Quod autem dicitur non remittetur
id est de facili sed difficiliter. vel est quia contra
fidem que est causa remissionis. Actuum
15 fide purificans corda eorum.
Peccatum in spiritum sanctum dicitur peccatum ad
mortem quia est contra radicem remissi-
onis scilicet contra fidem quia ab ea labitur
vel quia veritatem agnitam impugnat.
A Et nota 3 quod peccatum fragilitatis
quod est contra patrem cui attribuitur
potencia. peccatum simplicitatis vel ignorancie
quod est contra filium cui attribuitur sapiencia.
malignitatis quod est contra spiritum sanctum
cui attribuitur benignitas. Et huius
peccati sex sunt species scilicet invidia frater-
ne gracie. impugnacio veritatis agnite.
desperacio. presumpcio. obstinacio
mentis et finalis impenitencia. De-
speracio est contra dei misericordiam. presumpcio
contra dei iusticiam. obstinacio contra
penitenciam. finalis impenitencia et propositum
penitendi non est sequela omnium
B viciorum. Item per veram penam non-
quod vere pene tres sunt partes scilicet
devota cordis contricio. plena
oris confessio et sufficiens operis
satisfactio. Hii sunt 3 legati qui
triplicem nobis faciunt pacem
dei proximi et sui. Hii sunt 3 dies
quibus recedimus ab Egypto. Exodi
4 viam trium dierum ibimus in
solitudinem et per quos invitamur.
Osee 6 vivificabit nos post duos
dies et in tercia die suscitabit
nos. Hec sunt id est tria remedia quibus
cordis curatur salubriter aposte-
ma. Contricio pungit apostema
Confessio saniem educit. Sa-
tisfactio umbilica ligat et em-
plastrum apponit. De hiis tribus
partibus penitencie agitur de pe. di. 1.
Et per totum. Item qui vadit peni-
consideret cautelas circumstancias scilicet quanti-
tate qualitate locum tempus perse-
verancia varietate persone et qua
fecit intencione et quomodo et quot
traxerit ad peccatum et quibus temp-
tacionibus pro hoc mentis. Item quibus quod

ubi quibus auxiliis eum quo superari possit
Qui peccavit, vacat penitentes toto
cum penitudo est, ipso iudicio dampnat
morti eum et perdicioni adiudicat
gladio eum penitencialibus ferit. Et ut
ita dicamus de tota vigore sine
potencia sua que est et de tota potestate suy
directe liberi arbitrii sui velut
maleficos quosdam peremit. Et hoc
dicamus quantum in eo est. Isti autem
malefici sunt quatuor, scilicet male cogitaciones,
male affectiones, male locuciones et
male operaciones. Istos tanquam hostes
dei de terra sue dicionis et potestatis
vaccine penitentes expellere conatur. Nam ad que dei opus est
ab hiis latronibus liberare et a lesionibus
quas intulerunt sanare
et spolia que abstulerunt eidem
ab hiis eripere, ipsi et ipsi reconstituere
satagit pro viribus. Si ergo deus
non adiuvaret hodie penitentes quo
sequeretur, in quicumque penitudinem
deum negligere operibus penitencie, nam
quid in homine confidit si hostes
eius auxilium non prestaret. Dederit
deum omnium duorum infidelissimum esse
si athletas suos et bellatores pro
deitates non iuvaret. Sed autem prestat
deus auxilium penitentibus et ad
iuvat eos ad perficiendum quod intendit. Vult igitur eos perficere quod intendunt,
totum autem quod intendunt est perpetua
immortalitas et gracia regni et producit eos adhuc. Manifestum igitur
est penitentes vacare ad perpetuam
immortalitatem et gracia reparari secundum quod dicitur
Ezechiel 18 et Luce 15. Non dicit, sed
e contrario. Sed de sensibilibus. Sunt autem
requirit ad veritatem penitencie tangitur
de penitencia distinctione prima in principio et C.
fleas et pro notam species ipsius
sint similiter, qualibet confessio pura
fidelibus. Una frequens unde dicta
lucent vecunda, impetet secreta
lacrimabilis accelerata, fortis et
accusabilis et sit parere parata. Est
primus. Penitencia est preterita mala deflere et flenda iterum non committere

de penitencia distinctione 3 capitulo primo sed ut tempore quo flet
commissa mala non committat voluntate vel opere flenda, licet non de
proposito si casu vel infirmitate post
peteret. Secundo, penitencia est quedam
dolentis vindicta puniens in se quod
dolet commisisse. Et infra: ergo
dolendum est de peccato et penitere
est penam tenere, ut semper puniat
ipse ulciscendo quod commisit peccando. Ille penam tenet qui semper vindicat quod commisisse dolet. Penitencia est
vindicta semper puniens in se quod dolet
commisisse. De penitencia distinctione 3 capitulo ultimo.
Penitencia est dolor cordis quo quis
ipse punit quod deliquit. De penitencia distinctione
prima capitulo que scilicet Ysidorus. Penitencia
appellata est quasi punitencia eo quod
ipse homo ipse penitendo punit
quod male commisit. Sed penitencia penalis tempore dicitur, quia penitencia est vexatio et crux atque patibulum
et mors et sepultura veteris hominis
quo cum vivus cum eo sepelitur, quia
peccatorum gravia et mortis penitenciam exprimitur
non autem dicitur penitentibus quod
cum sola pena doloris intimi teneat
vel teneat, sed quod dolor cum compunctione vigeat intimus et labor
satisfactionis puniat exterius. Penitencia
dicitur quasi pene tenere, scilicet amisse
innocencie penitentes vero amissa
innocencia tenent dum voluntate ac
proposito ea tenent. Dum ea toto
desiderio insequitur, toto dolore
revocat, toto studio et totis viribus eam recuperare conatur. Sed
penitencia est indicium ipsius descendentis
humane egritudinis, redditio vocis
sibi apponi, reconciliacio ab offensis
actibus surgentis a morte de tenebris
Egipti, abiecto servitutis quiescente iugo a facie olei. Ysaie 10.
Sed penitencia est eductio a carcere infernali et liberatio a suppedio. Sed
penitencia est veteris hominis contricio
et annichilatio et in pulverem
redactio velut ferientes desuper pilo doloris a malleo indignans

Et non quia in generatione fit sibi generans et corruptor. Quia corrumpitur vetus homo et generatur novus homo et mortificatur ille et vivificatur iste. Ista penitentia est nativitas spiritualis prius proposito in novus homo in corde penitentis quando nascitur in vero dolore pro peccato in mente dolore in ore [illegible]. Ezechielis 36 Dabo vobis cor novum. Confessione vero et opere satisfactionis forinsecus nascitur, velut quod [illegible] in luce operationis et manifestationis egreditur. De qua gaudendum est sicut de nativitate. Johannis 16 [illegible] Luce 2a. Ista penitentia est resurrectio [illegible] commortuis. Et est penitentia [illegible] de qua ad Rom. 20 [illegible] iste [illegible] qui [illegible] in [illegible] penitentia Ephes. 4 Surge qui dormis et exsurge a mortuis. Et quibus dictis nobilitatibus et effectibus et utilitatibus suis penitentia laudatur a sacris doctoribus. Unde dicitur resuscitatrix in [illegible] occisorum, sanatrix infirmorum, reedificatrix ruinorum, renovatrix inveteratorum, restitutrix deperditorum, reconciliatrix offensorum, reductrix aberrantium, emendatrix [illegible], lotrix [illegible], liberatrix captivorum, reparatrix debitorum et relevatrix lapsorum ut habetur dicitur.

Contra illos qui dicunt quod penitentia non debet iterari et qualiter intelligende sunt auctoritates que hoc innuunt.

Item contra illos qui dicunt quod penitentia iterari non debet quod confirmant illud aliquando. Sed auctoritates quas ad hoc inducunt intelligas de penitentia solempni que pro gravioribus et horrendis peccatis semel tantum imponitur et [illegible] fiat ut 26 q. 6 c. ultimo. Alia vero penitentia iteratur quotiens opus est ut habetur de pe. d. 3 [illegible] ad hoc instat [illegible] utrum peccata redeant. Concedo quod redeant non quo ad actum sed quo ad reatum et penam. Vel potius ipsi peccatores redeunt ad penas prius dimissas per recidivum peccati sicut canis de aquis iterum se ingerens aquas repetit et de incendio raptus iterum se in illo [illegible] incendium repetit. Item dicunt peccata [illegible] [illegible] ad 18 Jacobi 3. Item [illegible] apostasia et heresi hec in peccata [illegible] inimicos dei efficiunt, omnes dei gratiam extinguunt et omnes remissiones evacuant. Item [illegible] pena prius [illegible] si penitet se prius egisse de peccatis debita penarum que dimissa fuerant [illegible] pene reducuntur. Sed sicut quis de servitute in libertatem manu mittitur iterum [illegible] liber est [illegible] offensa in servitutem postea revocatur. Sic et penitenti peccata [illegible] dimittuntur et tamen offensa que replicatur iterum redeunt et [illegible] magnitudine. Ita reus et immundus efficitur ac si illa redierint ac si non [illegible] dimissa fuissent. Contra illos qui peccantibus [illegible] semel [illegible] dicebant utile esse [illegible] quia aliter remissio ad peccandum esset incitatio. Dicunt in quibus non [illegible] peccaret si [illegible] posset. Nonne deus esset incitator mali si [illegible] peccantibus [illegible] Nonne [illegible] videntur placere peccata si peccantibus [illegible] assisteret. Augustinus Errat qui dicit [illegible] deo peccata displicere qui [illegible] est ea destruere si ea [illegible] non ita [illegible] destruet ea. Item [illegible] similitudinibus [illegible] si recidivus corpus sordibus non desunt lotores si loteres non [illegible] recidivis [illegible] et morbis non medicatores non medicamenta. Sic recidivis debitoribus et ruinis non reparatores non [illegible] et hoc omnipotentis dei gratia providentia faciente que malis [illegible] aut tollendis a [illegible] remedia bonorum oppositorum opposuit. [illegible]

vendimus sordibus avarorum prodit
lotores spirituales et lavacra ven-
dimus [illegible] et morbis ca-
rum medicatores et medicamentum
vendimus operatoribus eorum
sacratores et sacrum. Hoc autem totum
bonum quod deus providit contra omnia
vendimus mala avarorum est prime sa-
cramentum que est sacrificium iudicium
medicamentum et pacis inter deum
et penitentem reformatum. Et ideo
bene dicitur [illegible] post vanam penitenciam re-
parari quod non oblivisceretur misereri
F deus. Vult autem tres reparatoris medi-
cos sanctificatores penitentialis. Sanctificat
in vento vigilatorem ad deum im-
petrans placatorem suo et accepta-
biliter tamquam sacrificio. Item
sanctificat mali operatorem sive convicte
quem est ad contraria locucionum
et operum pudor. ut ipse locutores
et confessionibus verecundiam quilibet
sua destruit impudenciam qua dei
et angelorum presenciam non erubuit
nec coram eis veritus est peccare.
Sic et dolor penitudinis delectacionem
quam habuit in peccato. Sic et timor
audaciam qua aliquid contra deum
presumere ausus est. Sic et ira pe-
nitudinis qua contra peccatum et concupiscentiam
exardescit. Quare tam vilit tam
quam turpiter succubuit. Sic quod quantum
in ipso fuit servituti dyaboli sub-
iecerit. Et hec sunt quasi brachia
crucis penitentialis sive patibuli spiritua-
lis cui vetus homo iusto dei iudicio
affligitur et affigitur. Sed prima sancti-
ficat virtute divina et hoc ut sa-
cramentum scilicet per absolucionem et benediccionem
sacerdotalem vite sancte propriam
disrumpuntur vincula peccatorum et
effugantur maledicta ipsorum et
advenit spiritus sancti gratia ad sancti-
ficandum penitentem iuxta recipit
pro ipsum. Et ita per vanam penitenciam
G penitentes reparantur. Ad hoc autem
quod reparantur requiritur necessaria penitenti
primum est desiderium sive voluntas

acquirende reparacionis sive sanctificacionis
Secundum fides sive credulitas opti-
nendi ipsam per prime sacrum. Ter-
cium propositum non relabendi sive
abstinendi de cetero a peccatis mor-
talibus. Quartum propositum sive vo-
luntas emendandi sive satisfa-
ciendi vitam quod suam componendi
et ordinandi ad arbitrium sive
consilium eorum quibus hoc videre
datum et creditum prudenter scilicet sacer-
dotum quibus concessit deus potesta-
tem ligandi et solvendi. Et ideo
illo quibus ipsi dimittunt et deus
dimittit. Si autem defuit sacer-
dos proprius ut socio est confessio
facienda. Si timet quisquam sacer-
dotem querere qui sciat et possit
solvere et ligare nec si contempserit
contemptus. Si autem non potuit in-
venire confiteatur proprio iuxta fiat
dignus venia ex desiderio confite-
di. Leprosi enim mundati sunt dum ibant
unde sunt sacerdotibus antequam ad eos
pervenient. Attende igitur quod peccator
primum deo deinde sacerdoti confite-
da sunt qui si defuit tamen socio
confessio est facienda. Confessio
enim est testimonium confitentis deum timentis
qui autem timet iudicium dei
peccatum non erubescit confiteri. Quia
perfectus timor solvit omnem peccati
pudorem. Confessio autem peccati
pudore est et ipsa erubescencia
est grauis pena. Ideo iubetur
confiteri peccatum ut erubescencia
pariat propter penam. Nam hoc ipsum
pars est divini iudicii. Quia maxima
pars pene pudor. De Tribus
ordinibus salvandorum

H Nota solum autem virgines et
continentes viri et coniugati
hii sunt tres ordines sal-
vandorum de quibus habetur 2q. Luce
[illegible] erunt duo in agro [illegible]
[illegible] sunt virgines qui extir-
pant spinas et tribulos volup-
tatum carnalium. Secundo in mola

i. coniugati qui sunt in tenuitu mundanorum. duo in lecto i. continentes a desiderijs carnalibus iste sunt sicut noe daniel et job. Excellit siquidem virginitas quedam. Primo carnis mundicia. Secundo angelorum similitudine. Tertio premij dignitate. Secundo corporis i. continencia quedam quia retrahit a carnali concupia et protrahit ad spiritualia desideria. quia diminuit carnales delectaciones et augmentat spirituales. Coniugium quedam. Primo auctoris institucione. Secundo societate viri et uxoris. Tertio iocunditate prolis et nupciarum. Sunt enim filij omnibus hominibus post primos parentes. Quarto magne sacramenti de quo exponitur in 2 opere de bigamis debitum

Contra illos qui dampnant matrimonium

Coniugatorum catholicas et evaclitas de quibus 23 q. 3 quidam contra quos Jovinianum qui dicebat quod nullus in coniugali gradu positus premium haberet ad deum de quo 11 q. 3 17 q. 6. Est contra Tatianos qui nupcias omnino dampnant et pares fornicacionibus alijs et corrupcionibus faciunt non recipiunt in suo consorcio marem ut feminam coniugio iunctum. heretici dampnantes nupcias dicunt quod omnibus nocibus debent se purgare ab eo quod sunt a principe tenebrarum i. a corpore et io passim et quolibet non esse fornicandum si cuique libet. Amala ma. et io dampnat nupcias que plenius luxurie coarctat unde ut dicitur in conventiculis suis inmunda faciunt. Heretici dicuntur catari i. defluentes per vicia. a catha quod est fluxus. vel catari quasi casti quia castos et iustos se dicunt. vel catari dicuntur a catho quia osculantur posteriora catti in cuius specie ut dicitur apparet eis lucifer. Nituntur autem probare nupcias esse dampnabiles auctoritatibus racionibus et exemplis dicentes quod io dominus vocavit Johannem dilectum a nupcijs quia excet-

lentes erant. Contra nullus videt quod non revocavit eo quod erant male nupcie sed ut eum traheret ad maius bonum scilicet virginitatis. melior enim est virginitas et expeditior et ad maius bonum promptior ut patet 1. Cor. 1. Secundo racionibus impugnant heretici coniugium dicentes quod non consumatur nisi carnali coitu et ita in peccato quod esse non iustificatis contrahitur. Ad id 23 q. 2 vir cum propria. Respondeo quia coniuges in admixtione sunt sine culpa cum non pro explenda libidine sed in iusticia reddendi debitum vel propter castitatem custodiendi se vel uxorem a macula fornicacionis vel pro suscipienda prole miscentur. Extra de bic. 6. 16 di. Verum et 22 q. 2 quamvis. Est non quod fratribus bonis secundum fide facto et prole excusatur carnalis concubitus qui est inter coniuges ut vel non sit peccatum vel sit veniale. Quoniam ea prolis conveniunt sit excusatur ut non sit peccatum ut 32 q. 2 quidquid quamvis fides attendi. nec per vinculum coniugale alterius miscetur. prolis ut devote captura domini dei suscipiatur. a catholice nutiatur. Sacrum ut de coniuge non separetur. quod tunc non est sacre rei signum i. inseparabilis unionis Christi et ecclesie dicitur et separatur nec. et de istis fratribus modis habetur 22 q. 1. Omne. Secundo obiciunt heretici Omnes coniugati aliqui filij dei sunt et membra Christi et templum spiritus sancti et si minori bonum est et simul quo generant esse et in unionio filios diaboli. Item si essent filij dei deberent generare filios dei. infantes non filij sunt diaboli ut videtur exorcismus 2o. capitulo nam filij ire. Item si fructus malus et arbor mala. ex fructu enim cognoscitur arbor. Matth. 1. si fructus unionis malus quia est natus in peccato originali

B

ergo matrimonium in malum. Concludit quod in-
fantes sunt filii dei quo ad esse
suum tamen dicuntur filii ire propter peccatum
originale in quo si decesserint non
habebunt hereditatem filiorum omnes
non peccaverunt et egent gratia vel gloria
inquit ipsius Ro. 3. Et ideo quod obi-
citur quod boni parentes generant
filios dyaboli. Concluditur quod filios
parentes generando non faciunt quod sint
filii dyaboli vel suum sed hoc est ex
peccato primorum parentum quod ex dyaboli
suggestione processit. Et quantum ad
hoc non est fructus matrimonii si-
cut filii dei in matrimonio de-
bent filios dei generare. Concludit quod
parentes non possunt conferre filiis suis
nisi nasci nativitate nec spiritualiter
nativitate. Deus confert eis in baptismo
sed de hoc plenius dictum est supra
in tractatu de baptismo. Et obicitur quod
opus operatur in propria uxore
quod in aliis mulieribus ergo idem
peccatum. Instantia quod opus faciunt
edendo bibendo vel alio utendo
de rebus tuis propriis et alienis
furto vel rapina vel usura
vel modo alio illicite acquisitis
ergo idem peccatum quod constat nullum esse
falsum. Item obiciunt heretici di-
centes quicquid obviat legi natu-
rali tunc lex dicat omnino esse contra
32 q. 1 c. 2. Coniugati non assumuntur
quod dicitur esse que de lege naturali. Respondeo
quod non obviat immo constringit
fortius et comprobat in hoc quod hoc
passim diversas non confert. Item
impugnant heretici matrimonium auc-
toritatibus infra positis. Iohannes primo
dedit eis potestatem filios dei
fieri qui credunt in nomine eius
qui non voluntate carnis neque
ex voluntate viri etc. Et ideo Ro.
9 non qui filii sunt carnis hii
sunt filii dei. Concludit quod dux
est nativitas nec ergo. Et Ro.
8 qui secundum carnem sunt que car-
nis sunt sapiunt et infra sapientia
carnis inimica est deo legi
enim dei non est subiecta nec

esse potest. qui autem in carne sunt
deo non placent. Et infra Si secundum car-
nem vixeritis moriemini. Ex hiis
omnibus concludit hereticus quod hii
qui sunt in matrimonio non sunt in statu
salvatorum. Concludit quod caro ibi non
sumitur pro substantia corporis humani quia
et ibidem subditur Vos autem in carne
non estis sed in spiritu. Dicitur ergo
ibi caro pro deliciis carnis pro
exemplo. 1 Ti. 5 vidua que in deliciis
est vivens mortua est. Et obiciunt
heretici Sequimini pacem et castimo-
niam sine qua nemo videbit
deum. Et Iacobi 3o que autem
desursum est sapientia primum quidem
pudica est id est pudicum faciens.
Ex hiis arguit hereticus quod in
matrimonio non est salus credens
quod ibi non sit castitas sed forni-
catio et immundicia. Concludit quod
castitas matrimonialis est inter virum
et uxorem quia nec vir ad aliam
nec uxor ad alium accedit. prima
Cor. 7. Unusquisque habeat suam
propter fornicationem que vitanda. Et
1 Thess. 4 Hec est voluntas dei
sanctificatio vestra ut abstineatis
vos a fornicatione. Et ad Titum
2o doceat adolescentes ut viros
suos ament filios suos diligant
prudentes sobrias castas do-
mus curam habentes benignas
subditas viris suis et in hiis
et in [illegible]. Nota triplicem casti-
tatem secundum omnia ut religiosorum
matrimonialem et ut coniugatorum
virginalem et vidualem de qua
apostolus. Dico autem innuptis et vidu-
is bonum est illis si sic permanserint
sicut et ego. 1 Cor. 7. Item ideo qui habent
uxores sint tamquam non habentes
et illi qui utuntur non utuntur
eis ergo qui non habent debent eis
uti. Concludit quod hiis vult solli-
citudo subtraxisse non debitum
coniugale ut in sequentibus innuit
dicens volo vos sine sollicitudine
esse qui sine uxore est sollicitus

e que dii sunt quo placeat deo qui
autem cum est uxore sollicitus est
que uxoris sunt et mundi quo pla
ceat uxori et divisus est et mulier
innupta et virgo cogitat que domini
sunt ut sit sancta corpore et spiritu que
autem nupta est cogitat que sunt mundi
quo placeat viro Respondeo 2m
3us quod ille uxorem habens qui non est
qui sic studet placere coniugi ut non
displiceat creatori qui sic solvit
debita carnis copule ut per hoc
ea modo non cogatur toto animo in
herere Sed obicitur 1 Cor 7 bonum
est homini mulierem non tangere ergo ma
lum est eam tangere bonum Respondeo bo
num est non tangere id est magis eligen
dum quam tangere Vnde ibidem in fine
dicit apostolus qui matrimonio iungit
virginem suam bene facit et qui non
iungit melius facit uel vt arguitur
illius uel instancia bonum est non
bibere vinum Rom 14 non tamen malum
est bibere vinum vt 1 Thimot 4
Sed 1 Cor 7 volo omnes homines
esse sicut me ipsum id est castos dicit he
reticus qui omnes dicit vel excludit
ergo nubere est peccatum cum sit contra
apostoli voluntatem Responsio primo est
voluntas ipsius 1 Thimot 5 vo
lo iuniores nubere Vel vide
quod bonum est homini mulierem non tangere
si continens est et per coniugio velit per
manere ibidem dico autem non nuptis
et viduis bonum est illis liber
tate aut continentie quam an coniu
gium est quibus per consuetudinem matrio
nium non est nisi de qui concupis
centia apostolus 1 Cor 7 vxori
vir debitum reddat similiter uxor
viro mulier non potestatem sui corporis
non habet sed vir et vir sui corporis
sui potestatem non habet sed mulier nolite
fraudare invicem Concludunt
heretici apostolus uel vir uel mulier
continere potest non vterque consensit
Sed obicitur Luce 14 de illo qui
duxerat uxorem et ideo non potest
venire ad cenam et ita ut dicunt
quod matrimonium est contra conviuio eterno

Respondeo vide neque qui iuga boum emit
quinque neque qui villam emit vel
ad convivium Postea predicti omnes
vocati fuerunt ad cenam si non
vocaret eos dominus si scirent quod
non possent venire Sed obicitur
Luce 20 filii lucis huius nubent
et nubentur et dicunt parentibus tunc
si ergo qui voluit esse digni
futuri gloria non debent nubere
in parenti Respondeo quod ista verba po
nuntur per vobis futuri temporis vt Mat
22 et Mar 10 qui ponunt ibidem
neque nubent neque nubentur hoc
et patet per verba illius Luce idem ubi
subiungitur neque enim ultra mori
equales enim sunt angelis dei
cum sint filii resurrectionis Item obi
citur Luce 22 beate steriles que
non genuerunt et vbera que non
lactaverunt ergo dicunt heretici per
conuiugium patet quod ille que dant operam
generationi non sunt beate et ita in
matrimonio non est salus Respondeo
1 Thimot 2 saluabitur autem
per filiorum generationem uel vt illa
argumentatio beate que non ge
nuerunt ergo illi que non genu
erunt non erunt beate Instancia
bonum est non bibere vinum ergo ma
lum est bibere vinum Vel dicitur quod
dominus predicebat illis tribulationem
que erat eis ventura per Titum
et Vespasianum qui occiderunt
et captivaverunt et tunc dicetur
beate steriles id est illarum que ge
nuerunt cum videant occidi
uel captivari filios suos et
cum facilius possent fugere et quod ita
sit patet Mat 24 ve pregnantibus
et nutrientibus in die illa ve
id est cum vivis pena Sed obicitur Mat
19 qui reliquerit domum aut
fratres aut sorores aut patrem aut matrem
aut uxorem Respondeo quod non iubet
corpus in relinquere absolute
sed supponere creatori creaturam
quod ipse met innuit dominus Mat 10
qui amat patrem aut matrem aut sorores
orem plus quam me non est me dignus

Item obicitur Mt. 5 qui viderit mu-
lierem ad concupiscendum eam iam me-
chatus est eam in corde suo. Unde
quia non dicit vel quamlibet mulierem sed
indefinite mulierem. Et ideo non est
intelligendum de uxore sua quod bene innuitur
in decalogo Exo. 20 non concupis-
ces uxorem proximi tui. Et 1 Cor.
7 Unusquisque habeat suam ut dicit quod
concupiscere quia licet est in verbis concessis
concupita [illegible]. Item coniugati
§ ad stabiliendum quod coniugium bonum
et sanctum sit et carnalis coniunctio in con-
iugio sine peccato exerceatur. Unde sciendum primo
1 quod sacrum coniugium ipse met deus
institutum et per adam ordinavit. Gen.
2o et ait Propter hoc relinquet homo
patrem et matrem et adhaerebit uxori
2 sue. Et ipse eciam eis benedixit deus
crescite et multiplicamini Gen. 2o
et 9o. Et nota quod cum omnia alia sacramenta
3 sunt post peccatum et propter peccatum instituta
solum matrimonium institutum est ante
4 peccatum. Et cum alia omnia extra paradisum
illud in paradiso. Et cum omnia alia
5 per hominem istud institutum est per deum.
1 Institutum coniugium duplex est unum ante
peccatum ad officium conservandi ut natura
2 multiplicaretur. Aliud post peccatum
ad remedium ut vicium cohiberetur.
Prima fuit in precepto, secunda in indul-
gentia 1 Cor. 7. Si non peccassent
primi parentes eorum coniunctio ad ge-
nerandum esset sine peccato et fornica-
cionis sed aliud bonum opus.
Sed propter peccatum nec talis concupia in
eius membris inest que mala
est nisi per bona matrimonii excu-
2 setur. Item ad confirmandum et commendandum
matrimonium sacrum ipse christus de eo
nasci voluit Mt. primo.
3 Item nupciis interfuit invitatus
et ita nupcias sua presencia hono-
ravit, ipsas et miraculo et vini
premio approbavit, aquam in
vinum convertit Jo. 2o. Et eos con-
4 firmavit Mt. 19 et contrarios matri-
monio merito dampnavit
Apoc. primo et penultimo et in

prius primi iussit Levitici 18
5 Levi 20. Item fructus matrimonii benedixit
dixit Gen. 9 et fugientes maledixit
6 Deut. 28. Item coniugatos tantum
salvavit deus in diluvio et illos
tantum fecit in archam ingredi
Gen. 7 et egredi Gen. 8 et illis
7 benedixit expresse Gen. 8 et 9. Et
de uxore promisit deus filium
abrahe Gen. 18 et promissum imple-
8 vit Gen. 21. Et abraham patriar-
che [illegible] coniugati fuerunt ut
Gen. 28 [illegible] et 12 et 16 ysaac
Gen. 20 et 24 Jacob 29 30 et
32 2 4 4 iste abrahe et talis
9 recitat. Et apostoli fuerunt coniugati
ut dicit [illegible] 28 q. 1 Iam nunc
10 Item Johannes baptista natus ex matri-
monio repletus est spiritu sancto in
utero matris sue Luce primo. Ubi dicitur
quod parentes eius ambo erant insti
ante deum incedentes in omnibus
mandatis et iustificacionibus domini sine
querela. Et infra dixit angelus
quod uxor pariet tibi viro suo fi-
lium. Ex quibus sanctitas matrimonii
patet evidenter. Item contra hereticos patet
indubitanter omnia que in lege et scripturis
leguntur de acceptacione uxorum et
generacione filiorum. Et Augustinus contra
1 Audi Mt. 19 qui facit hominem
masculum et feminam fecit eos et
dixit Propter hoc relinquet homo patrem
et matrem et adhaerebit uxori sue. Quod
ergo deus coniunxit homo non separet.
Et ibidem quicumque dimiserit ux-
orem suam et duxerit aliam mechatur
Mt. 19. 1 Cor. 7 Unusquisque
habeat suam propter fornicacionem et una-
quaque virum suum. Ibidem habes quod
in matrimonio sunt coniuncti preceptio
non ego sed deus uxorem a viro
non discedere. Et ibidem vir debi-
tum reddat similiter et uxor viro. Et
ibidem alligatus es uxori noli
querere solucionem et infra si acce-
peris uxorem non peccasti. Item
ibidem non peccat si nubat et infra

qui matrimonio iungit virginem bene facit 1
et infra mulier alligata est legi viri
quanto tempore vivit vir eius; quod si dor-
mierit vir eius liberata est a lege 1
cui vult nubat tantum in domino. Item 2
ad Timotheum 4° dicit apostolus quidam dis-
cedent a fide attendentes spiritibus
erroris et doctrinis demoniorum in
ypocrisi loquentium mendacium et prohibe-
ntium nubere. Item 1 Thimothei 6 volo 3
iuniores mulieres filios procreare ma-
tresfamilias esse. Item 1 Thimothei 2° 4
mulier salvabitur per filiorum generationem
si permanserit in fide. Item apostolus 5
invitat ad matrimonium. Hebreos ultimo
honorabile sit connubium in omnibus et
thorus immaculatus. Fornicatores
enim et adulteros iudicabit deus.
Et nota quintum bonum impugnant
heretici scilicet sacramentum coniugii quod deus
instituit ad hoc ut qui continen-
tes esse non potuerunt a peccato inconti-
nentie excusarentur. Matrimonium
quedam. Gen. 2° 24°. 2° ab
auctore deo. Contra quod faciunt qui
ab alio quam a sacerdote coniunguntur.
De loco. Contra quod faciunt qui non co-
niunguntur in ecclesia que est paradisus
dei. De tempore quia ante peccatum. Contra quod
faciunt qui tempore prohibito contrahunt 1
ut eo dormierint in peccato. De ra-
tione multiplicationis prolis. Contra quod faciunt
qui causa libidinis contrahunt vel contra
vel sterilitatem procurant. De corpora-
li puritate et dilectione suorum. Contra
quod faciunt qui ioculatores vel di-
vinatores vocant ad nuptias. De be-
nedictione signorum quo mutatur aqua
in vinum. Contra quod faciunt qui vitam
in melius non mutant. De misterio
scilicet coniunctionis Christi et ecclesie. Ephesios
4. Contra quod faciunt qui matrimonium
violant. Et coniugatum coniugium est 1
viri et mulieris coniunctio individuam
vite consuetudinem retinens 27 q. 2
c. 1° et de presumptionibus in 1°. Et 2
coniugium est sancta et sanctificata ac
perfecta societas viri et mulieris

vel maris et femine in gratia equalis.
Et nota septem bona sunt que matrimo- C.
nium est sanctum. Primo per electionem 1
a principio et correctionem prohibitarum
spiritualium et iudicium pollutionum
debet esse intactus nubentium ut ab
illis per matrimonium longe se faciant.
Secundo per custodiam et retractionem 2
consortis absque dolo. Tertio per perpetuam 3
servitutem qua se subicit alter
alteri absque participe. Quarto per 4
susceptionem ovium propriorum edu-
catorum et rectorum. Quinto per propriorum 5
morum. Sexto per fructum prolis 6
Septimo per sacramentum matrimonii 7 D.
in sacro signum unionis spiritua-
lis quod debet esse inter deum et animam
quandam sive inter sponsum ecclesie et
gratiam conditorem. Ephesios 4. et 5°
De bigamis debitum ut sicut ex 1
coniunctione carnali querit generare
filios carnales sic ex coniunctione
dei ad animam per caritatem generet
spirituales filios bonorum desideri-
orum et operum. Et sicut non concipit 2
uxor nisi per patrem suum semine
viri, sic nec anima nisi sibi
semine verbi dei a domino generetur in-
fundatur. Et sicut iure matrimonii uxor 3
subdita debet esse viro, Dicit in
matrimonio spirituali anima subdita debet
esse deo ut in nullo sibi in omnibus
contradicat. Et sicut uxor se ornat 4
ut placeat viro sic et anima ut
placeat deo. Et sicut vir zelat 5
castitatem corporalem in uxore
sic deus in anima. Et sicut uxor 6
curam gerit circa iudicia procuratorum
et custodiam domus sic et
anima circa domum conscientie ut sit
munda ab omni inquinamento car-
nis et spiritus. Et sicut mater pinguedine 7
lactis nutrit filios carnales sic
pinguedine devotionis et lacrimarum
assuefactos nutriat filios bo-
norum operum et custodiat per timorem
et humilitatem et discretionem qui sunt
custodes fidelissimi omnium bonorum

6 oppm est sed in matrimonio corporali
incipiunt tria bona scilicet fides
proles et sacramentum sic et in spirituali
fides spectat ad honestatem pro-
les ad fecunditatem sacramentum ad fir-
mitatem. Hee nupcie fuit die
3a in chana galilee Joh 2o
quia zelo caritatis amore salutis
homo conuti et transmigrat ab er-
rore in veritatem et a viciis ad
virtutes chana id est zelus et
galilea transmigratio nuptiarum
primus dies fuit ante legem 2us
sub lege 3us post legem primus fuit
continens veritatis in lege nature 2us
in lege scripture 3us in lege gratie
lex id est per moysen data est gratia
et veritas per ihesum christum facta est Joh primo
2 Vel 3bus diebus scilicet dolor contricionis ru-
bor confessionis labor satisfactionis
hiis nupciis interest ihesus id est summo
dominus quia ipse est verus pontifex Joh primo
et discipuli eius id est honesti mores
quos summo dominus tamquam magister tam-
quam discipulos instruxit et informat
et mater ihesu id est fides beatissima
de qua summo dominus nasci et pro-
cedit sponsus scilicet spiritus hominis et pre-
sens vocat ad has nupcias ta-
les affectus sponsa vero scilicet gratia
dei virtutes comitatus. Matrimo-
nium sive coniugium est sacramentum co-
niunctionis christi et ecclesie ephesios 4o
hoc autem magnum est sacramentum ego
autem dico in christo et ecclesia. Quod
id est inter coniuges est coniunctio 2um
consensum animorum 2um permixtionem
corporum. Sic christus copulatur ecclesie
voluntate et natura quia idem vult cum
eo et natura humana unita est nature
divine que copulata est sponsa
sponso spiritualiter et corporaliter per cari-
tatem ac nature conformitatem. Con-
sensus coniugum significat spiritualem copulam
christi et ecclesie. Commixtio sponsorum illa
que fit per nature conformitatem. Unde
nota quod per verba de futuro dicitur matrimonium
initiatum per verba de presenti ratum
sive confirmatum sed carnali copula
consummatum quia tunc sunt unum corpus

et una caro. Et hoc plene significat in-
unionem que est inter nos et christum
tamen id est vere traducimur corpus unum
in corpus alterius et ad procreandam prolem
Item sanctitas matrimonii apparet ex
1 benedictione et ordine sacerdotali in
qua fit et celebratur. Deus enim cum
eum masculum et feminam creasset
coniunctionem eorum sanctificavit et sua
benedictione fecundavit Gen primo
2 Item deus patriarcharum quorum uxo-
res steriles oratione fecundate
sunt sed in de zara et rebecca Gen
18 et 24 et 21 Regum primo tho-
bie 6 et in multis in veteri tes-
tamento et in novo de elizabeth
Luce primo quibus omnibus docentur
coniuges bonum fecunditatis et con-
tra naturam ordinibus ecclesie opti-
ne. Item quia coniunctio maris et femine
3 per plura est contaminacioni libidinis
et sola virtute divina ab ea separa-
bilis adiuvanda et munienda
est oratione et benedictione sacerdotali
et invocatione divina quia quicquid facimus
in verbo vel aut opere in nomine domini
nostri ihesu christi denique facite Colos
3o Et qui hac benedictione contempnunt
non sunt coniugati coniuges nec filii
eorum legittimi censendi quod clam-
destina sponsalia est inhibicio copule
coniugalis. Sed coniugati habuerat
ut est velud arbor nobilissima
a deo agricolante plantata pre-
cisissima velud duobus ramis
masculo scilicet et femina cum iudicium
est viribus gratia que ambobus istis
ramis in simul est indita in
ineunte vero completa fructus eius
id est proles non potest esse nisi duorum
ratibus ut non adveniat in opere generis
nisi unum et unam. Impossibile est unum
vel a duobus et duos et unum generare
simul sicut opus generationis non possit
perfici nisi a duobus dictis ramis
adiungatur simul ut fructus esse
possit nisi ex duobus natus non
ut natura vel est vel esse potest nisi
duorum Gen 3o masculum et feminam
creavit eos non duos masculos

et feminas, vel masculos et feminam
est. Hec quinta ratio. Hec est operatio
sola nati nascitur et in spe hominum
filii hominum in scriptura nominantur.
Tertia vero suavitas est fructus preciosi
arboris tam nobilis. Et suavis
est ipsa fructificatio per unum aut
maris et unius femine coniunctionem
operis generationis perficitur et fructus
prolis consequitur. Necesse est ut ad invicem
pactione coniugali se obliget sic
et societatis vinculo se astringat
ita ut non sit alteri liberum dere-
linquere. Ut sicut associat eos natura
ad opus generationis, sic eos associat
vinculum coniugale ad vite communionem
ad prolis generationem, educationem et erudi-
tionem. Et consequenter tota eius perfectio
utrorumque in coniugio intendere debet
in opere coniugali, ius mutue
servitutis, quod est reddere debitum
de quo apostolus 1 Cor. 7. Vel fruc-
tus prolis sicut dicitur Thimo. 5. vel
fornicatio vincendi ~~[struck]~~ et hec tam sibi
quam coniugi 1 Cor. 7. Et nota
quod in omni genere animalium naturalem hanc
legem et hoc ius atque statutum dei
omnipotentis credidit, utputa in columbis
turturibus ciconiis et multis
aliis, quod in nidis in avibus
aut nido simile. Hoc est domus in sepi-
bus. Unus aut et una tantum in uno
nido pullificat, sic unus et una
tantum in una domo generant. Et hoc
est propter quod ipsius unionis domum
sibi unam edificat. Gen. 2°. Propter hoc
relinquat homo patrem et matrem. Masculus
vel et femina patrem et matrem relin-
quunt, sibi quoque invicem adhereant
ut per se domum aliam edificent.
Si coniugati non quasi duas patiuntur
domos aliud coniugium per unionem
le... Gen. 2°. Peccatum mollicie tunc
dixit: Non est bonum hominem esse solum
sine opere illo. Peccatum sodomiti-
cum tunc dixit: Faciamus ei adiuto-
rium, homo inquam non per hominem iuvatur vel
mulier mulierem ad generandum. Peccatum
cum animalibus tunc dixit: simile sibi.
Peccatum incestus tunc ait: Propter hoc
relinquet homo patrem et matrem.

Peccatum vero fornicationis tunc dixit
adherebit uxori sue, quasi diceret: et nulli
alie. Per quod tollit omnes alios
motus carnales, qui non sunt nu-
merabiles. Tertia item leges et
statuta contra voluntaria ma-
la humano generi consulit: nam cum
leges et statuta condenda fue-
rint de unionibus contrahendis
atque suadendis et optimandis
spurciciis sodomie et forni-
cationis et singulis illicitis coniunctionibus
de quibus satis Levitici 21 ca.
et aliis sequentibus tam hic quam in
quarto libro Sententiarum per totum. Quarto tolle-
dam aut contractum illegitima
attende que prodeunt sunt ille-
gittime ad unionem contrahendam
que legittimatio indicatur. Et ut
statuta patrum qui fuerunt ante
legem vel sub lege vel tempore gratie
per que statuta patet que contractu
firma esse debeat vel que debeat
infirmari. Que autem sint impe-
dimenta unionis sunt hec: potens
prelegos usus error condicio votum
cognatio crimen. Disparitas cultus
vis ordo ligamen honestas.
Si sis affinis si forte coire
nequibis. Hec facienda vetant
coniugia iuncta retractant. Si quis
scilicet puer vel puella, ea vete-
randi si fuerint sic si vestis
religiosa. Hec facienda vetat
sed non iam facta retractat. Sed autem
necesse fuit oportet esse contractum sine
societas maris et femine in genere
humano. Propter hoc patet. Et alias peri-
rent bona unionis. Et in maximo
generis humani periret et propagatio
generationum et familiarum principio
prioris multiplicatio, plurimorum
civitatum edificatio, domorum pie-
tas parentum in filios et filiorum
in parentes. Tunc se invicem non
cognoscerent vel parentes filios
vel fratres vel cognati. Periret et
bona educatio puerorum et bonorum
eruditio. Certa quod pinsionis
ipsorum. Ad hoc item quod tot bona
non pereant, oportet contractum sine

societas maris et femine in qua se pro
fiat fama / Non potest autem firma fi
eri efficacia iuris preceptum / Con
iuncto autem sic societas maris
et femine preceptum iuris est vissia
diffinitio matrimonii / Iuris autem
precepto hoc dicimus quod sic iniuria et
omne iniquitate nemini licet que
facere preceptum quod marem et feminam
obligat et astringit ad servandum de
cetero invicem societatem istam /
Secunda vero sola mira non sufficit
componere mores hominum nisi eos
instruere et informare / et ut de-
cet voluntatem non humane preter
mittat eis consueta humilitate
1e hoc desideriorum et illarum passionum
effrenitate / Ex quibus proprietatis
R. suum sunt honestissimorum preceptorum
transgredi limites / et civile vin-
cula nectimus fuit timor quo in
sanissima ista consistere audacia
et inobedientia sic potestas qua iniqua co-
mitetur violencia / quia propter ista
fuit lex que timore et comminacione
pene coherceret et ingrato publice
potestatis qui ... transgressores
propter hoc est lex de fustigacionibus vel
D aliter puniendis adulteriis et dele-
nonibus castigandis / Et sic
ingratus legis minister est et
executor / Omnis autem minister
legis minister dei est / et si sic pote-
ingratus secundum dictum apostoli Ro. 13
De hiis autem que pertinent ad ma-
gistratum non est faciendum et in co-
pulato ingratis / et nisi secundum quod
declaravit ingratus manifestum est
matrimonia non debere contrahi nisi
per ingratum / cui commissum est
matrimonia iudicare / Hic est autem
clericus sic ecclesiasticus ingratus
quia per ecclesiam contrahenda sunt
matrimonia et non per prelatum ecclesie
qui totius ecclesie vices et auctoritatem
gerit ut per eius ad hoc deputa-
P tum / Si quibus autem dixit quod libe-
rum est sibi dare potestatem sui corporis
cui voluit et quando dum voluit
maxime de assensu recipientis

dicimus quod errat periculosissime
1 quia non licet filiofamilias ante
emancipationem suam quicquam de se vel
de suis disponere si totaliter est in po-
testate et dispositione patrisfamilias
et si quid secus egit ipso iure
irritum est et a patrefamilias
irritatur ut 20 q. 2 c. puella XII
Omnes autem viri et femine sunt filii
familias patris celestis dei scilicet
omnipotentis / nullo tempore emanci-
pabiles / ergo multo fortius non licet
eis quicquam de se vel de suis contra
preceptum eius aut voluntatem facere
Si non hoc debetur patribusfamilias
carnalibus / multo fortius patri
illi a quo omnis paternitas in
celo et in terra nominatur / ad Ephe. 3
2 2o Item non licet pupillo quamdiu
sub tutela est quicquam de se
vel suis facere absque voluntate tuto-
ris Galat. 4 Ergo nec nos autem
semper sub tutela sumus dei sicut
nec quicquam licet quicquam de nobis
vel nostris facere preter eius voluntatem
3 et assensum / Item validissimum
argumentum est de servo qui nec
de corpore suo nec de aliis quicquam
facere potest nisi de voluntate domini
sui Ex. 21 nulli / quibus autem si
sumus ... inseparabiliter siquidem ac
pleniori iure servitutis deo sub-
diti sumus quam servi dominis suis
carnalibus / quare multo fortius
non debemus vel nostris facere de
nisi de assensu et voluntate ipsius
R. Si quibus autem queat unde ad istam
voluntatem dei in parte ista Respondeo
quod omnis honestas est dei voluntas
Ergo autem honestatis est dei volun-
tas per scripturam revelata / quare
manifestum esse debet quod dare potestatem
corporis tui alii contra legem sic hones-
tatem non est tui iuris nec tibi li-
citum Ergo patris patet scilicet servitutem
matrimonialis contrahere esse hones-
R. tate et dei voluntate / Item ma-
nifestum est per voluntatem dei eo quod
multiplicentur homines secundum legem Gen.
2o et 9o et multiplicentur sicut

maiori decet ⁊ expedit maiori
aut decet quod maiori honestum
est / maiori aut honestum est
quod maiori longe ab inhonest-
tate ⁊ turpitudine ⁊ hec est pro minori-
num / Item maiori expedit quod
maiori longe est a nocumentis et
periculis ⁊ hec item pro minoribus / est enim
alie vie sunt nocumenta ⁊ pericula
absque ullo contrastante / manifestum
est igitur / quia non est voluntas benepla-
citi dei / ut multiplicetur . i. ut se-
mine multiplicet homines per alienum
virum in hoc modo / multiplicet dico
hoc est ut fiat omnibus multiplicatio
sine gratia / aliter quam per minorem
A Item si quis autem obiciat multipli-
catio generis humani bonum est / et propter hoc
data est viris uxoribus gratia / adeo
⁊ mulieri similiter data est fecunditas / ut
agro nobilissimo / licet ergo viris
si voluerint in isto agro seminare
nobilissimum fructum prolis / Unde
qui eruat / non enim licet seminare in
agro non suo / quia turpe per agrum
alicuius mulieris quod non est . d. v. a. ob
non aut potest fieri ager ille suus
nisi per matrimonium / quare non licet
seminare in agro illo / donec per matri-
monium sit suus effectus / Certe agro
alieno nulli licet seminare / preter
voluntatem domini / cuius est ager / Et
si dixit / quia iste ager est ipsius mulie-
B ris / Hic enim in matrimonio suscipit. Non
secundum quod potest dare mulier corpus suum ma-
trimonialiter in perpetuum / quia non possit
adhorari quemadmodum corpus potest dare
[illegible] in perpetuo / non tamen ad
hoc vel adhora / limitatum est
[illegible] perpetuum auctoritate divina / ideo ut
non potest dare in corporibus suis quantum
ad omnes gentes / nisi in perpetuum
que ex perpetuitate ⁊ firmitate iste
veniunt et mala / et ex contrariis veni-
C ret / Si quis vero obiciat / quod in pau-
cis accidunt bona ista / Dico quod necessaria
fuit lex ista de matrimonio / Unde
quia lex est lata contra malefactores

ut maleficia / que omnibus malefacto-
res compescat a maleficiis / leges
non data est latronibus suspendendos /
non omnes latrones subtrahit a la-
trociniis / ut in pluribus aut
in maiori quam leges faciunt
quod lex intendit / Sic ergo quamvis
natura intendit implere unum et
decorum membrorum in omni suo
individuo / contrario tamen in multis
causis ⁊ casibus accidit monstru-
sit omnibus lex ⁊ ex magnitudine
suum implet officium / decorem
honestatis ⁊ quorundam morum
intendit in subditos / non tamen
propter paucorum transgressionem lex est
evacuanda / ut dicit [illegible] propter quod
a suis fructibus officio magistratus
Aliud autem bonum quod honestas
matrimonii est hoc patet quia inhones-
tate ⁊ turpitudinem contraria matri-
monio destruit ⁊ repellit ipsa
contrarie quod hoc ad illa / Adherere
aut viro tamen contrarium est ei quod est
coniugi mulieri / ⁊ item adherere
ad corpus sine adhorando / sic coniugi
sine adherere ex debito sine similiter
contrarium est ei quod est coniugi libero et
voluntate / Sic ⁊ coniugi inseparabi-
liter contrarium est ei quod est coniugi se-
paratur / sic ⁊ coniugi viri semine con-
trarium est ei quod est coniugi viri
mariti vel mulieris aliis in [illegible] com-
plexiones contrariorum / Et honestas 2 §
matrimonii patet ex eo quod evitat car-
nis voluptatem / que inimica est huma-
ne mente quia mentem inebriat / [illegible]
alit spiritum / corrumpit palatum
spirituale ipsius / ⁊ a deo avertit
⁊ avertit religionem / que cultus dei
est ⁊ sanctificatio vera / Voluptas
⁊ carnis vitanda est / ut laqueus
irretitos / ⁊ pax inquinatos / et
vinculum ~~[illegible]~~ captivatos /
ut ignis spiritualis combustiones / ut
aqua extinctos / quam vivificans ca-
lor extinguit / ut corpus tur-
pissime inquinatos / ut spurcitia
exercitande abhominationis

Amplius quia decorum est quod deceat
mulier vel coniunx decetur est
quam activum quam passivum imperfecta
talia sunt et adiutorium agricolantis
et agri / proinde est in suo toto quasi
cum coniuncto et ramorum in arbore
sua / hec autem omnia in unionis
operis et decor ipsius ex ipsa decen-
cia / qua mare decet feminam et
E e contrario / Castitas autem unionis est elon-
gacio a turpitudine / et contractione
prohibitarum turpitudinum et inmun-
diciarum / et adherencia talibus ad deum
est hec est virtus sacralis unionis
sed quod prestat remedium et adiuvat
contra peccatum / et hec ipsa virtute
essenciali et concrete quasi est ad
vicia supradicta / Sic optinet apud
deum remedium quicquid ipso fu-
nito qui non penitus mite de vicio
unionis se astringit ut a prohibi-
tis contaminacionibus / ut carnis in
maculatum se deo custodiat / ut
eius filios generat et nutriat / et ne
pro infirmitate carnis ipsum offen-
dat / dignum est ut per matrimonium
illum adiuvet / ut se de tot periculis
fugiente custodiat / Sed ipsa virtute
sacrali prestatur coniugibus refrige-
rium contra ardorem libidinis digne sus-
cipientibus sacramentum / sed ex testimonio
eorum qui hoc experti sunt nobis
constat / Si autem secus accidit in
pluribus ex parte eorum est imperitas
quia non pia intencione unionem
contrahunt / ut ideo in ea remedium
quam decet non sentiunt / hec autem virtus
sacri per benediccionem imperialem et
F ordinem ecclesie optinetur / Tercia autem
coniunctio sive societas unionis ex
qua cum coniugibus constat ad se
1 invicem astringuntur / Prima est coniunx
in una religione / que est divine
honorificencie cultus debitus ad am-
plianda et dilatanda / sic debent
2 invicem adiuvare / Secunda est quoad
corporum ad opus generacionis / Tercia
3 est quoad bonorum temporalium in quibus
non licet alteri alterum defraudare
4 Quarta quoad onera sponsorum que est
custodiendi se invicem ac fovendi
providendi sibi invicem tam

in sanitate quam in infirmitate / Quinta quoad
est omnium liberorum tociusque familie
educacio / erudicio / regimen et in pos-
terum provisio / Est nota quod sola co-
niunctio maris et femine placet deo
propter honestatem decoris et utilitatem
et sanctitatem unionis / ideo tam est impo-
sita precepto ut debito necessitatis
sed indulta / propter defectum humane in-
firmitatis et tollerata / propter consuetu-
dinem fecunditatis / Iudei et Sarra-
ceni mittuntur plures multitudine uxorum
quod modico tempore concessum est ipsis
patrum uxorum virum vel propter cogni-
tate vel ex cupidio / ut purga-
torium toto in tempore residuo necesse
est viri garciam ex occasio in
eis et pater periculis inconveniens
nisi mente uxorum eis securitas
racio vita est eis necessaria medio ux-
orum sed medio agrorum nec vino
tam seminato sit agricola occupatus
sit una impregnata / sed ut dicunt
ipsum tempore alia ad impregnandum
ne sit vir occupatus / qui in parte
ista est velud quidam agricola ne-
2 Sed licet propter multiplicacionem quibus licet
unionis fuit institutum Genesis primo
et 9o et 21 q. 1 decimis / Sed ut dicit
3 ad multiplicandum licet plures habere
uxores / Ad id inducunt exempla
patriarcharum et aliorum qui leguntur
concubinas habuisse / ut propter hoc
nomine sanctitatis amisisse / ut
legitur Genesis 17 de Abraham de
Iacob 19 et 20 de quibus alibi
32 q. 4 c. primo et c. continuat
ubi de hac materia agitur et quo
1 Unde quod fecunda est concupiscencia car-
nis et moderanda / propter pericula hor-
renda belluarum furorum et rap-
torum ac insidiatorum carnalium vo-
luptatum / et propter spiritale bonum con-
tinencie / in qua quandoque pericula
evitantur / et eo securius et liberius
deo servitur / 1 Cor. 7 / Sed mode-
randa est propter plures quia propter hoc
nascitur melior et robustior / et
inter omnibus laudabilior / ipsa
in frequencia quandoque seminacionis
et femine humane generacionis diminuit

tam spiritualia quam virtute. Non enim est ita occiosus
agricola qui de ocio suo quam fructus
spirituales et ipsum corporale vite lau-
dabiliorem reportat. Contra pericula
incontinencie unioni presidia tutis-
sima salubriter administrat. Est
nonum quod sit propter tales quas assignat
debet viris multiplicatio uxorum
multo fortius mulieribus virorum. Cum
ipse magis pateant periculis incontinen-
cie utpote infirmiores in hac parte
et concupiscencie vehemencius. Viro in egri-
tudine detento aut negociatione
sua peregrinante, aliis tamen a cohabi-
tacione uxoris prohibito, providendus
esset vir alius uxori, ne ager
uxoris illo tempore esset ociosus et ne
ipsa uxor incontinencie pateret peri-
culis. Quod apud omnes est inconveniens,
maxime catholicos. Quod obicitur de patriar-
chis et aliis in quibus hoc videtur
vetus uxorum multitudo approbasse, respon-
deo quod opus dei conditoris et conditoris
legis nuptialis qui lege illam
dispensavit. Cum quibus et tempore ipse
voluit et illi legi derogavit. Certos
voluit et privilegiavit et exemit
eos ab lege divina servitute. Et hoc pro-
cta tamen, ut periculo ydolatrie et fla-
gitiosissimi Sodomorum et cumulatori
nefarie illorum occurreret, qui multitudine
uxorum in ydolatrias cumulabantur.
Et ut cultus dei in filiis eorum propa-
garetur et divini cultus religio dila-
taretur. Unde ob amorem sancte posteritatis
Sara virum suum suasit ingredi
ad ancillam suam. Genesis 21 et 32 q.
4 Dixit Sara. Multiplicatio eciam
populi dei querebatur, eo quod in succes-
sione sanguinis erat successio re-
ligionis. Unde in lege maledicta
erat sterilis que non relinquebat se-
men super terram. Exodus 23 et Deutero-
nomium. Sicut et sacerdotibus coniugia con-
cessa, quia in successione familie
successio officii tenebatur vel
credebatur. Et secundum doctorem Augustinum antiqui
quibus nisi non fuit peccatum quod
pluribus feminis utebantur. Quia non
contra naturam hoc faciebant, cum non
lasciviendi causa sed gignendi hoc
faciebant, nec contra morem quia

eo tempore fiebat, nec contra preceptum quia
nulla lege prohibitum erat. Secundum
Augustinum uti pluribus feminis nunc nup-
ciarum affectuosius unius sancti viri
non libidinosi. Quemadmodum est cibus
ad sustentacionem hominis, sic est con-
cubitus ad sustentacionem humani generis,
et utrumque non est sine delectacione
carnali, que tamen refrenata et in
usum naturalem redacta non est cum
libido. Quod autem in sustentando
vita est cibus illicitus, hoc est in
nutrienda prole fornicarius vel
illicitus concubitus. Et quod est in cibo
licito immoderatus appetitus, hoc
est in coniugibus concubitus venialis.
Viris et patribus alia fuit causa
multitudinis uxorum, alia castimoni-
alibus, alia decentiora temporibus
quod perfectione evangelica radiante
reducta est lex nupciarum ad insti-
tucionem priorem et honestiorem, ut
unus uni iungatur in figura Christi
et ecclesie, et fecunditati virgini-
tas prefertur, et sacerdotibus continencia
indicitur. Licet omnia sint abro-
gata. Augustinus 19 Luce 16 ubi mul-
titudinem uxorum et dualitatem prohi-
buit, et separacionem excepta causa
fornicacionis interdixit. De hac
materia habetur 32 q. 4 c. Quibus ita
videtur. Nota causas quare dominus
dixit mulierem propter fornicacionem di-
mittendam. Augustinus 19. Prima quod fi- 1
dem thori non servat, indigna
se reddidit ut ei serviatur a viro thori
maritalis quod polluit iustissime
amisit. Secunda ne viri ignoti here- 2
ditates que iure successionis ad
cognatos eius pertinent ad se quos
nesciat adulterinos, hoc est
ad filios ex uxore adulterii genitos,
devertat. Tercia esse potuit zelus virorum 3
qui magis ostendere consuevit
in uxores propter adulterium propter quod
promissa est lex de repudiis. Deutero-
nomium 24 ne viri sevirent in uxores
cum eis displicerent. Augustinus 19 et
21 q. 1. Quod obicitur concessum re-
pudium propter duriciam incompe-
tens ut concedere dissidium sunt

tollet homicidium premissum est
ficii mala ne sicut peiora Item
nota causas quas iudei et sar-
raceni dicunt sufficere ad matrimonia
dissolvenda et illas quas dicunt sibi
licere ad alia vota transire Prima est
carnis odium sive ira et ex quo timet
mortem uxoris Secunda est infirmitas
qualis est lepra vel magis menstru-
ositas Tertia deformitas Quarta steri-
litas Contra istos attende quod inconveni-
encia sequitur ex huiusmodi erroribus
quia si liceret propter predictas causas con-
viris recedere ab uxoribus eadem ratione
liceret et mulieribus. cum non minus
consulendum sit mulieribus quam viris
et longe magis indigeant huiusmodi
subsidiis quam viri Item si propter
infirmitatem vel propter deformitatem
contractam post matrimonium vir relin-
quat uxorem illa destituitur a viro
cum magis indigeat eius solacio
quia est valde infirma Item secundum hoc
ipsa senectus dissolvit omnia matri-
monia. etiam cum non quia ipsa super
inducit mulieribus deformitatem
et sterilitatem Item consensus in perpe-
tuam et indissolubilem societatem
maris et femine solus matrimonia-
lis est. et hic prohibet illas causas
predictas divorcia celebrari. Huiusmodi
enim consensu coniuges mutuo se astrin-
gunt et alter se dedit alteri ad servandam
mutue societatem indissolubilem
et ideo quod auctore divina firmata est
per hominem dissolvi non potest Contra
hoc quos deus coniunxit etc Item contra
pietatem que est per misericordiam est
manifeste ut propter miseriam suam
mulier deseratur a viro. cum propter
miseriam ipsam sit eius amplius
ministrandum Officio enim est pietatis
et eius finis propter miseriam
tollere vel levare Item vir propter ab-
dominanda via quibus habebit uxo-
rem si tam facilis sit desercio
uxorum. paucissime non sunt
que non sunt menstruose vel in-
firme aut deformes aut

odiose fiant maritis suis Item quis
restabit secundum hoc viris maritis dies
et ad odii passionem facilibus nisi mul-
titudine mulierum una post aliam pollue-
re et nuptias septianas singulas
mense. cum vix una possit inveniri
cum qua valeat in pace et concordia
diebus paucis habitare Item non
erit matrimonium secundum hoc nisi preceptio
et probatio feminarum. Amplius quam
impie quam inique agatur per ista
divorcia contra mulieres quibus non vide-
atur posse non habere. Adeo mulier sine
culpa sua. Ita pro qua a viro
fuit deflorata et ingurgitata di-
mittetur ab ipso vilificata cassata sit
et conculcata ceteris quasi viris deser-
tilis effecta et hoc totum sine cul-
pa sua. quasi et inique Item
coniugati Sunt quidam heretici qui
dicunt solas virgines matrimonium posse
contrahi dicentes conferre quod illos
quos deus matrimonialiter coniunxit
ambo virgines sint. Et ideo eos non
licuit sequi. Nuptiis secundis corrupta
copulacio non erit ex deo Contra
quos huius erroneus opposita est
diversitas non virginitas cum deus
est masculum et feminam creavit
eos. non in maritalibus copula cor-
porum requirit ~~integritatem~~ inte-
gritatem sed propter aptitudinem
Item Apostolus Ad Corinthios .7. Mulier quanto
tempore vivit vir eius alligata est
legi Quod si dormierit vir eius
soluta est a lege cui vult nubat
tantum in domino non dicit primo 2o vel 3o sed
ut decens diffinire generaliter diffinivit
apostolus ut 31. q. 1. quia si dormierit
Et contra armenos et alios qui
tertias et ulteriores nuptias dap-
nant Contra quos 31. q. 1. fiant
de quibus si dormierit Item deus
precepit propheto fornicariam ducere
uxorem Osee primo Item olim mis-
sus est frater fratris premortui uxorem
ducere Deuteronomium 25. 28. q. 1. Olim
De istis hereticis dicitur 1 Thimothei
4o quod in novissimis temporibus discedent
quidam a fide attendentes spiritibus

erroris et doctrinis spiritibus demo-
niorum et in ypocrisi loquentes menda-
cium et consciencia prohibentium nube-
re. Hec heresis est demonum ludificacio
que in ypocrisi loquitur mendacium
dum fingit se id dicere amore casti-
tatis quod magis causa fovende turpitudinis
est inventum. Omne enim iudicio lapsi
aut habebas qui nupcias dampn-
at. Sunt coniugati contra hereticos qui
virginitati et continencie detrahunt
dicentes quod sicut sodoma et prostituta
fornicacio execranda sunt eo quod ne-
quaquam tenuere sunt quia fructificare
nobilissimam arborem nequaquam nate
non sinunt. Sic quia id faciunt virgi-
nitas et continencia inimice sunt humane
nature et ideo ut dicunt de medio sunt
tollende. Ad fomentum eorum erroris
inducunt quod dicitur in lege Exo. 23
maledicta que non reliquerit semen
super terram. Respondeo quod virginitas et
continencia non est impedimentum aut
destructio humani fructus generis
sed quia carnalem voluptatem ori-
ginalis insudavit constituit. Ab illo
opere se compescunt. Sicut si agricola
sciret lupum aut leonem sive latronem
esse in agro sibi insidiantem et
propter hoc non intraret ibi nec semen
spargeret ne forte ibi necaretur
non ideo inimicus esset fecun-
ditatis ipsius agri. Sic virgines
et casti non inimici sunt humani generis sed
sibi cavent precipientes ipsum esse
nimis libantes deo carnalem
voluptatem sicut et David aquam con-
cupitam 2o Regum 23. Virgi-
nitas enim et castitas vincunt
carnis infirmitatem immolant
deo carnalem voluptatem offerunt
deo que nasci potuit omnem pos-
teritatem. Optinent et sicut beluas
sive raptores infernales virorum
securitatem. Et ideo beati dicuntur quod virgines
et continentes et coniugati

Per fidem. Fides est credu-
litas digna deo qua ei

super omnia et qua omnia si opus est et gratis
sine omni obediencia creditur. Fides non
vera deum facit maiorem et divinum
intellectum humano. Quia qui aliud
maiorem vel divinum constituit sibi
non vere credit. Quia a veritate que
deus est recedit omnis autem homo
mendax. Psalmus. Si a mendacio quod ?
dicitur. Ecclesiastici 33. Fides est virtus
qua creduntur que non videntur
quod de hiis tamen intelligitur que eadem
pertinent ad fidei religionem. Item B
pro fide. Tribus modis dicitur fides. Se-
cundo quod creditur et est virtus in
anima cui tamen consciencia cuius est
que per dileccionem operatur et per quam
corpus habitat in nobis que
veniemus sunt prior. Item dicitur
illud quod creditur id est res quas
tre fidei credite sive articuli
ubi hec est fides katholica
et hec est una secundum quod dicitur Ephesios 4o
unus deus una fides. Quia unum
et idem a cunctis fidelibus est creden-
dum. Et ideo dicitur fides catholica
id est universalis. Item dicitur fides quedam
qualitas mentis sive informis
quam habent et demones. Et sic
Paulus de qua 1 Cor. 13: Si habuero
fidem ita ut montes transferam
caritatem autem non habeo etc. Item
fides dicitur quam qui habent fideles
vocantur et qui non habent infide-
les. Quibus omnibus fidelibus
est sed pluribus corporibus facies dicitur
esse quibus tamen singuli suas
habeant. Non enim fides una numero
sed genere quia sic filius vocatur
dicimus sicut id volencium dicitur una
voluntas sicut et duorum similiorum
dicitur una facies. Item pro fide C
fides est eorum que sunt nature
ut de deo trinitate et quomodo omnia
que naturaliter sunt opera eius sunt
ei quia penitus subiecta. Sunt fi-
des est eorum que sunt gracie ut de
incarnacione filii de missione spiritus
sancti et aliis sicut iustificacio gentium

conservatio penitentium et profectus iusti-
ficatorum. Item fides est eorum que
sunt glorie, ut est resurrectio et
glorificatio electorum perhennisque fe-
licitas eorum. Item fides est contrariorum
horum scilicet penitentibus misericordie [illegible]
culpe contra gratiam, damnationis
eterne contra gloriam. Ad fidem vero
pertinet quod peccato primorum parentum a
quadam felicitate ut in puteum
miseriarum decidimus, et quod errores
et contumelias sequentes culpabiliter
agimus, et quod pertinaces sunt impe-
nitentes penis eternis deputa-
buntur, et quod a culpis abluimur
et a penis eripimur per ecclesiastica
sacramenta. Item per fidem veram
vera ad fidem veram pertinet cre-
dere firmiter que deus invisibilibus predi-
cavit, invenit suscipere que sacris
visibilibus instituit, diligenter cavere
et aberrare [illegible] omnia que fidei
S
adversantur. Fides vera est digna
et debita eorum que pertinent ad
fundamentum religionis credulitas,
qua scilicet de deo creditur quicquid
credendum est ad colendum ipsum.
Si autem defuerit diminuta aut
imperfecta vel erronea credulitas
necesse est hec similia et affectiones
et operationes que sunt circa ipsa credu-
litate. Nunc [illegible] de perfide veram
quia non est vera fides que non facit
fidum, que solum ipsum promittit per-
fidum. Fides enim et perfidia contraria
sunt et ideo simul esse non possunt. Fi-
des non vera est ficta que facit
fidum, [illegible] per ea fit quod per ea creditur
faciendum. Fides etiam vera dicitur fide-
litas que facit fidelem. Per hanc enim
et bona nobis commissa a deo
fideliter custodimus et augemus
in nobis et aliis et impendimus
ei [illegible] obsequium et honorem et
ideo ab ipso retributionem premium merito
E
ac salutem. Et non quod sicut in radice
arboris nulla prorsus apparet
pulchritudo et tamen quicquid est in arbore
pulchritudinis vel decoris ex illa ra-

dice procedit. Sic quicquid meriti quicquid
boni [illegible] anima suscipit procedit ex fi-
dei fundamento. Quia sicut dicit Isidorus
fides est divinitatis confessio et reli-
gionis solidum fundamentum. Item
de fide vera. Fides enim est rectitudo
erigens intellectum a claudicatione
sua et ideo fides vera dicitur quia rectifi-
cat erigit et firmat intellectum faciens
illum stare et recte ambulare per
viam vitae et salutis absque sus-
tentatione vel subpodiatione ba-
culorum et subpodiaculorum atque
[illegible] pignorum. Hec est persua-
sio per [illegible] miraculorum de
quibus dicitur i Corinthiorum i: Iudei signa
querunt miraculorum intellige. Isti
vero sapientiam [illegible]. Verum
nos non ut hii nec illi eadem volen-
F
tes. [illegible] autem credulitate non
credit nisi signis et sapientia [illegible]
quod ostendimus [illegible] [illegible]
in perspicuis est [illegible] ambu-
lans a [illegible] in [illegible] non
valens propria virtute sustentare se-
metipsum. Si quasi adiutorio ba-
culi se [illegible] et [illegible] ab
uno sine [illegible] ad aliud baculum
aut cum amiculo ita ambulat
et [illegible] est [illegible]
[illegible] quia infirma [illegible] sit
[illegible] credulitas [illegible] subpo-
diaculis et fulturis. Quemadmodum
enim tu vides uno baculo vel duo-
bus subnixum atque suffultum
ambulare et ambulare aliter non
valentem statim [illegible] indicas
virtute eius [illegible] infirmam
et debilem aut coxas vel tibias
sive pedes eius lesos [illegible]
modo occasionatos. Sic [illegible]
suasionum et signa velud multitudo
baculorum et subpodiaculorum intel-
lectum [illegible]. Hoc est per viam vitae
sic ambulare [illegible] indicat
[illegible] atque claudicare et ita
non recte ambulare. Item [illegible]
[illegible] [illegible] ut signa
miraculorum est [illegible] venditor in

credulus qui emptori non aliter credit
nisi pignus vel securitatem det ei
et probatio sive suasio velud pignus
et cautio securitatis sine qua non
credit humanus intellectus. Et sicut ve-
nditor non aliter dat merces nisi
empta sub cautione, sic nec humanus
intellectus dat credulitatem suam nisi
prius pignus vel cautionem acceperit.
Et sicut de mercibus talibus venditoris
mercatores non emunt nisi sub secu-
ritate tenuerint, sic de humani in-
tellectu non emit credulitas do-
nec medium probationis quasi pig-
nus sive cautionem tenuerit. Expectatio
autem pignoris aut alterius cautionis
non est nisi ex pravitate sive debi-
litate credulitatis aut ex defectu
ipsius, quae manifestum est intentum
contrarium esse humani pignorum et
securitatum et probationum suasionum
et pignorum esse credulitatem infir-
mam aut incredulam et esse clau-
dicantem nutantem per se, quia sola stare
non valentem, perinde quasi cadentem
et qui solo sustentaculo indigeat
baculi, casus quos diximus de
claudicatione. Manifestum est etiam quod
per magnitudinem et multitudinem pignorum
in domo venditoris et securitatem
ipsi faciant signa testimonia
incredulitatis ipsius. Sic pressura
securitatis probationum et pignorum,
licet securitatem fecerint, mercibus
aperte que sunt tamen manifeste de-
signant incredulitatem eius. Preterea
sunt adeo de quibus sunt intentus
aut qui vera fide credit non
requirit per se cautiones humani ut illis
indigeat, quia ipsa virtute et firmitate
innititur prime veritati. Qui autem non
aliter voluit credere deo quam secundum
pignoribus idoneis et probationibus
certis manifestum est quod deum in
parte ista mercatoribus et pravis in
nullo penitus anteposuit, sed eos
illi parificat in fide et credulitate
et omnino adequat. Non enim est
a deo quibus pravis aut mercato-
ribus probationibus et pignoribus idone-

is non credat quomodo si sit
ergo credere deo apta et contumelia
ipsius et ideo non est fides grata
sit credere. Unde Gregorius: Fidem
rectam vel non distortam probatio-
nibus que est fides suasa. Sub
talis enim credito sive credulitas
non est deo digna que ei apparet
suasiones aut probationes tamen impe-
ditur quasi non bono vel magno
non et digna esset. Et ideo dicit
Gregorius: quod fides non habet meri-
tum cui humana ratio prebet experimen-
tum. Et ita qui nititur probare
rationibus fidem vult fidei meritum
vacuare. Nondum tamen quasi humani
probationes sunt necesse quibus quod fide-
libus auctoritatem et confirmat fidem
sed bona temporalia caritate occasi-
onantur. Sunt autem cause motive
et provocative dilectionis dei, quemadmodum
per simplices qui per samari-
tanos intelliguntur qui videntes
ihesum per veram fidem Iohannis 4 dicunt
samaritane iam non propter tuam loquelam
sed quia ipsi vidimus et audivimus. Con-
tra vero est per hereticos qui non cre-
derent aut bona et rationibus confunduntur
quod per ea que sunt intellecta conspi-
ciuntur. Ideo Petrus apostolus habetur ad
petrum 1 petri 3o paratis magis
ut parati sint reddere rationem de fide
spe et caritate. Sed non necesse est
esse metam nititur rationem si non est
sumere humani rationis de profundo
et latebroso sinu et cellio et
velud de intimo quodam sapie
scrutari eruta et educere et communicare
contra ea. Ideo ut intellectus assueti pro-
bacionibus et rationibus tanquam clau-
dicantes et singulis pene pas-
sibus in dubitacionibus aut ignoranciis
torrentes notis sibi et fami-
liaribus humani sustentaculis ad-
iuventur. Et nota quod in hiis que
fidei sunt natura non suggerit nec
ad monstrat cognitionem nemo
nec intellectus naturalis invenit propria
via in rerum neque quid de illis
cogitet aut et leviter dicere
tenetur et lex quod in hiis nichil

ffrum est ut fit nisi virtute nature vel ordine sed sola benignissima largitate et incogitabili gratia creatoris. Et in naturalibus intellectus ipsa naturali limitatione sua prohibitus est a cognitione illorum que sunt supra naturam. Sicud non virtus et operatio nec in sola naturalia se extendit et non supergreditur. Sic naturalis intellectus eius quod naturalis cognitio solis naturalibus naturaliter est contentus.

Illud autem notandum quod omnia naturalia sive nata indicant et predicant creatorem ut prima naturam omnia nature. Et intellectus naturalis habet tot vias ad inveniendum creatorem quot coram eo sunt posite creature. ut per vias creaturarum ambulat ad creatorem naturale non est universaliter effectum tamen sua indicat et ad ipsam deducit rondabiliter cogitantes. Et universitas creaturarum est auditui spirituali veluti carmen pulcherrimum de gestis creatoris et veluti in organica et concentus de laudibus ipsius non quidem vocibus sed ordinatione consentientium suarum quasi melodia complete sive concentum.

Illud autem notandum quod in hiis que sunt supra rationem non est conceptus curiosior ductus quam per testimonium sacre scripture. In talibus enim soli deo credendum est de se qui se solus novit. iuxta verba Hilarii et sancti Johannes damasceni. Divina que tradita sunt nobis per legem et per prophetas et per apostolos et evangelistas suscipimus et veneramur nichil ultra inquirentes. prouerbiorum 30. ne addas quicquam verbis illius. quod spiritualiter suadetur in hiis que sunt supra rationem. Unde Augustinus Summe res naturaliter obscura modulum nostrum vincit et apta divina scriptura non subvenit temere diffinire humana presumptio presumit. extra ea q. non temere quod loquens

Nota quanta iniuria inferunt deo infideles qui divinis eloquiis et testimoniis contradicunt. Unde est dicendum quod sacra sunt dei eloquia quam dicere quod deus mentitur. Non vero fideles sumus dum ut ponamus Christo qui sine indignatione tanta pro dei iniuria sustinemus.

Item per fidem veram non tam ut desperata palique errorum non mutatione depuncta dubitatione vel hesitatione. quia dubius in fide infidelis est extra de hereticis c. primo. Non talis hesitatus accipit aliquid a deo Jacobi primo.

Notandum in quod fides vera est fides virtus donum perfectum descendens a patre luminum Jacobi primo. de qua dicitur est. gratia Sicud in lumine quod a sole emicat quanto soli vicinior est et ab eo immediatius tanto fortius est nobilius ac rectius. quanto ab eo longius descendit.

Et ideo et lumine quod ab eo descendit sublimius nobilius ac rectius quam quod ex illuminato reflectitur. Sic lumina a summa luce descendentia nobiliora subliminora et veriora sunt quam ea que ex illuminatis per reflexionem descendunt. Quare fides virtus cum ipsa descendit a summo lumine verior est quam scientia vel credulitates que a rebus per reflexionem illuminatis qua a lumine primo recipiunt ad intellectum nostrum descendunt.

Et quo aptius quam intellectus refert ad descendat super mentes humanas illuminationes a lumine primo. an descendat per reflexionem a creaturis sive rebus creatis que sunt lumina ex persone tenui illuminata a lumine primo et inde relucentia ad ipsum si fiunt quam diximus et lucerna in speculo intellectus humani apparitione imaginum suum similitudinum earum in illo.

Et ideo fortiores sunt illuminationes desursum venientes quam de corporum ascendentes et vere descendentes quam reflexione. Et hec quoque hic dicitur per fidem veram.

Confirmatur autem lumine fidei veritate et fortitudine sua ipsos super et semper vincat et ratificet in sacro altaris est manifestum ubivis

et omnia accidentia visibilia solum ibi
parent. Male cedunt. Sic facit tac-
tus et tangibilia. Sic auditus et audibilia.
Sic gustus et gustibilia. Sic olfactus et
olfactibilia. Hinc dicit fidei omnia
predicta lumina intellectus mei adeo ob-
fuscat et obtundit ut sola veritas
sacramenti pura et integra sit in
corde credentis. Fides ergo vera est
digna deo credulitas qua ut
dignum et iustum creditur. Hec est
sine omni pigricie et tarditate s-
gratis et obediens quicquid deus
vult iubet vel precipit per legisla-
torem vel expositores. Hec sola
fides captivat et in servitutem
redigit omnem intellectum humanum
in obsequium deo ad credendum
veritatem quam non capit. Immo cum
quasi natura rebellat ac contradicit.
Hec fides vera et nulla alia facit fi-
deles. Sola enim gens que habet
fide fundata firmata armata
illustrata est deo obediens
et subiecta. Ideo quando ad intellectum
sacrificata et dei cultui dicata so-
la ista velud capite inclinato
adorat altissimum. Capite vero intellectu
per hanc obeciam inclinato ceteris
gentibus variis erroribus seduc-
tis et quasdam capitibus inclinatis
errorum suorum suasores adorantibus
atque colentibus. Hinc est quod infi-
deles sacram scripturam non recte in-
telligunt. Quia nisi precedit fides
intellectui per fide aditus pa-
teat. Unde id ysa. 7. secundum lxx nisi c-
redideritis non intelligetis. Sicut enim
radius [struck] colorum variorum species
rerum sensibilium colores quod non cor-
pus sentiet quamvis solaribus radiis
illuminat nisi quod cum ipsis et in
ipsis fiat. Ita animus sacrorum purarum
rerum spiritualium omnem quod intellectum
superans cognicio non sufferet
accipere nisi prius in quibusdam sensibilibus
veritatis participacione dignus effici-
atur. Hinc est per fidem veram fi-
des verificatur que tunc mira-
culorum illuminatione revelationum

sacra testimoniorum scripture. Coller-
cia plurimum quibus ipsa astruit-
ur et roborem quibus credentes confir-
mantur. Hec fides facit filios
dei. Joh. primo. Dedit eis potestatem
filios dei fieri etc. Sic videt cor-
da. Act. 15. fide purificans cor-
da eorum. Sic vincit mundum et opera-
tur iusticiam. Heb. 11. Sancti per fidem
vicerunt regna etc. Item vitam
eternam confert. Joh. 3o. omnis qui
credit in eum non pereat sed habeat
vitam eternam. Per hanc fidem
reducimur de morte ad vitam
de virtute in virtutem producimur
de exilio ad patriam. Hec est fides
virtus fortificans intellectum humanum
contra infirmitatem sive debilitatem
credulitatis vero salutarium.
Hec est armatura clipeus intellectus
protegens eum contra iacula
innumerabilium pravorum sensuum
et cogitationum susurrantium contra
fidem et contra argumenta philosophorum
et hereticorum et contradictiones hominum
quibus intellectus bonorum virorum in-
festantur. Item hec fides ac-
est caput religionis ac funda-
mentum totius sacri cultus di-
vine quod honorifice est primum. Sic
hec fides est virtus sanctificans intellectum
humanum atque purificans ab erro-
ribus impietatis et sacrificans
ipsum deo altissimo et mortifi-
cans ipsum contra ad ea que sunt
sua quod non eius se deo credat
sed sursum se et contra se ipsum. Hec fi-
des est fundamentum et lucerna dirigens
et iuvenca inducens prout oppor-
tet ad salutem. Sic per fidem veram
non fictam. Fides ficta est que ad
tempus credit et in tempore temptationis
recedit. Luce 8. Vera et ficta in-
fragilis dicitur.

Ad oracionem bonam sola opera
bona dicuntur quia summo bono
sed deo homo coniungitur. Que
tunc integra illesa libera
et quieta sine imperturbata per-

b.

h.

obseruacionem mandatorum dei Illa vero
operacio mala dicitur qua diuiditur homo
a deo siue separatur per transgressionem man-
datorum eius Et nota quod malum
omnibus malis quod inuenitur in moribus
non est nisi boni quod est deus
deserto siue amissio uel separacio
ab illo siue carencia siue auersio
Et sed malum omnium maius omnibus
mali est ipsum non esse siue diuisio
siue separacio ab ipso esse propter quod omnia
que tendunt ad non esse naturaliter
fugit omnibus natura Et ipsum esse
est bonum propter quod conseruacionem omnia a(nima)
exponit natura ut manum pro ca-
pite uel oculo Job 2o pellem pro
pelle dicit bonum gratis pro ipso bo-
no quod deus est ut ei saluum
sit non solum omnia alia sed eciam
ipsum esse uel vitam et membra vitis
omnibus ut clipeos defensionis
et prius contra deum... dia obten-
dit ut illud sibi protegat omnia
dat ut sibi illud retineat uel
acquirat Ideo illa operacio bona
dicitur qua fit quod deus consulit uel
precipit uel quod dissuadet uel prohibet
euitatur In operacione bona conside-
randa est causa quo fine qua in-
tencione quid fiat Nam alitudo
affectus tuus operi tuo nomen
imponit bonum opus intencio fa-
cit intencionem fides dirigit quod in
bonis operibus gratia est vim in
malis vero corripiuntur et quasi nul-
la sit i. que sine intencione fieri
nequeunt Illud autem sciendum quod opera
bona que faciunt heretici uel eis post
teste domino ysaie 41 quia mei obli-
tus es opera tua non proderunt tibi
nec et opera aliorum Jeremie 14o
Si steterit moyses et samuel
coram me non est anima mea ad populum
istum eicietis eos a facie mea
et egrediantur Ita sed ait Augustinus
non alunde bonum est si bonum est
cor humanum nisi quod hic amat
quod bonum est nec alunde malum
est si malum est nisi quod male

g

amat quod bonum est omne nisi quod bonum
est in eo quod male amatur vitium est
Item operacio bona Bonum est quod
desideratur ab omnibus quia ut dicit
Boecius in libro de consolacione omnium
appetendorum summa atque causa est
bonum quod nec est nec vere nisi similiter
nullum in se retinet bonum quod ex-
peti ullo modo potest quia bonum quod
omnia appetuntur Et operacione
bona hic iungit fidem veram
et operacionem bonam quia ut dicit Gregorius
vera fides est si quod credit
moribus non contradicit et hoc
est contra illos qui confitentur se
nosse deum factis autem negant
Titum quos 1a Johannis 2o Qui dicit
se nosse deum et mandata eius
non custodit mendax est Item
Jacobi 2o fides sine operibus
mortua est Glossa ibidem Titulo 3o

k

3o et 4o de fide vera Dicitur autem fides mortua
ad similitudinem mortui hominis siue alterius
mortui animalis quod nec se ipsum
nec aliud mouere potest licet enim
fides hominem moueat mente
ad apprehendenda cogitanda cre-
denda non tamen motu viuifico siue
vitali quia sed in membris animalium
per singulorum membrorum alios
motus ut patet sic et in mor-
tuo motu per affectionem fidei ali-
qui similes motus inueniuntur Fi-

l

des autem viua non solum bene
est ad credendum credenda sed
et vita est siue mouens ad ea
agenda siue declinanda uel fa-
cienda ut de con. di. 4 Et sed
corpus humanum cognoscitur esse
mortuum uel viuum ex eo quod agit
uel non agit sic fides viua dicitur
quando bona opera facit et mor-
tua quando non facit Et sed corpus
sine vita sua i. sine anima mortuum
est Ita et fides mortua est
que sine vita sua i. dilectione

h

dei et proximi est. Prima Johannis 3° Qui non
diligit manet in morte. Licet etiam
similitudo competens quia sicut auriga trahit
currus ad operandum sine auriga vero non
trahit. Sic dilectio dei trahit fidem
ad bona opera. Sine dilectione vero ma-
net ociosa. Fides ergo viva dicitur
que per electionem debitas operationes
sive per caritatem operatur. Galatas 5. Fides
vero mortua impotens est ad operationes
debitas. Jacobi 2° Si fides non
habet opera mortua est in semetipsa.
A Item non similiter fidei mortue in
spiritualia medicine que lumine est ad
ostendendum ipsi medico egritudini que
ipsi salubria sunt et nociva. Si ipsum
non erigit nec confortat ad ea su-
menda vel declinanda. Et ideo spiritua-
lis medicine est quia a rebus mor-
tuis vel non vivificantibus et de
pellibus mortuorum animalium incaustum
accipitur. Fides autem de qua agitur
hic loquitur de fonte vite quod vita
est dicitur in ipsum caput mentis ...
... influunt ad ipsum vivifica-
dum animas illustrandas. Propter quod dicit
dominus Abbacuk 2° Justus meus ex
fide vivit. Heb. 10. Ro. 1. 2 ad Gal. 3. 1
ubi sana ... De fa. vnt ...
non. Si autem spiritualis medicine esset
virtus et scientia viva non solum illumina-
ret medicum ad videndum salu-
bria et nociva corpori suo sed ex
ipsam egritudinem confugaret. Tanta
non est luminositas fidei ut tenebras
mentis incredulitatis non patiatur.
Timoris vero et amoris fortissimi
mortis incitatur et excitatur in
tantum contra malorum desideria
velud vincula disrumpunt. Et sicut
vero fortissimus ignis timor mor-
tis erubescentia extinguit. Sic fides
omnem labem peccatorum diluit et
cordis tenebras fugat sicut lux
diei latrones. Fides autem mor-
tua quantum ad luminositatem differt a
fide viva sicut lumine quod est de
nocte ab eo quod est de die. Et
sicut lumine quod est in umbra ab
eo quod est in radiis. Radius enim non
habet tenebras et calidus et vivificus
est. Lumen vero in umbra admix-
tum est tenebris et frigidum et mor-
tuum. Item sicut lux flamme in
candela viva differt a luce que
remanet post extinctionem candele
quod per sui puritatem insufficiens
est ad ... ad osten-
dendos laqueos vel foveas
et ad discernendum quid pulchrum quid
deforme. Ita ipsa fides viva non
solum tenebras ignorantie expellit
sed et torpore excitat. Et non B
aliter sicut carbonem vivo innitat ...
... sic temptator fugit eum
qui est fidei vane vive non ...
fiducia quia ei possit prevalere ...
... Cui resistite fortes in fide
... Jacobi 4° Resistite diabolo
et fugiet a vobis. Ex quo ergo ap-
paret fides mortua cum non
cohibet a peccato mortali. Cum sola
dubitatio cohibeat a cibo vel po-
tu qui dicitur venenosus.

Placentes deo. Bonitas C
enim operum in fide fundatur
sine qua impossibile est placere
deo. Heb. 11. Et ideo dicit David quia
rectum est verbum domini et omnia opera eius
in fide. Quia verbum dei doctrina est. Opera
in fide in tantum fundata. Ex bona
operatio consistit. 1 Cor. 3. Ut enim
multi arboris rami ex una ra-
dice procedunt. Sic multe bone
operationes ex una recta fide procedu-
nt. Sed aliqui viditatem ramus
boni operis si non sit in radice fidei
radicata. Per fidem ergo et per opera
bona homo placet deo. Et ita contrario
per infidelitatem et mala opera dis-
plicet. Unde obicit hereticis contra
qui male vivunt in ecclesia. Johannis
14. Qui credit in me opera que ego
facio et ipse faciet. Si ergo non
faciunt opera ... ergo non habent fidem
... Judeos ... est fides sed D
fides ociosa que non habet opera

et fides operans per dilectionem galat.
5° c. 10 Significat dicit Christus qui cre-
dit in me etc. In eum enim credere est
credendo per viam mandatorum eius
ire. Nichilominus tamen et si non
habet opera tamen habet fidem etc. Et obicitur
Iacobi 2° fides sine operibus mor-
tua. Si fides ecclesie romane non
habet opera ut dicunt heretici ergo fides
eius mortua est. Respondeo quod falsa
est eius assumptio quia licet in aliquibus
sit mortua nichilominus tamen in
aliis manet viva. Item inducunt
Matthei 23 Ve vobis scribe et pharisei
qui clauditis regnum celorum ante
homines vos enim non intratis nec
introeuntes sinitis intrare. Dicunt
enim vos estis similes illis quia talia
facitis. Respondeo quod nobis impo-
nunt triplicem falsitatem. Prima quia
dicunt quod vos clauditis regnum
celorum ante homines. 2° quod non intratis
regnum celorum 3° id est ecclesiam dei
per fidem quam dicunt heretici quia non
intramus congregationem eorum quam
dicunt regnum celorum. 3° quia
dicunt quod volentes intrare non
sinimus intrare. Dicitur ergo eis
quod nobis attribuunt quod eis ipsis con-
venit. Multa et alia nobis im-
ponunt que contra eos sunt probabi-
liter torqueri. Item opponunt hereti-
ci contra ecclesiam romanam quod legitur
Apocalypsis 11 et 18 et 19 intelligen-
tes per bestiam et per mulierem que
sedet super eam ecclesiam romanam.
Respondeo [illegible] quod ubicumque loquitur Io-
hannes in Apocalypsi de bestia scilicet 11°
13 14 19 et 20 de eadem re lo-
quitur. Secundo dum loquitur de bestia
habente duo cornua similia agno
loquitur de alia bestia. Respondeo quod
ecclesia romana non potest intelligi
per bestiam illam que dicitur ascen-
sura de abysso Apocalypsis 11 et de
mari 13°. Ecclesia non romana et
[illegible] initium habuit ab ecclesia
dei. Item mulier [illegible] quod sig-
nificatur per mulierem erat ut fuerat

E.

F.

ipse Iohannes quod [illegible] quia dicit eam
dicitur de futuro sed omnia de preterito vel
presenti. Et ipse angelus dicit Io-
hanni: Ego dicam tibi sacramentum mulie-
ris et bestie que portat eam.
Si nondum erat ecclesia romana ut
credit ipse hereticus immo credit
eam incepisse sub Constantino
ergo tunc non portabat nec por-
tabatur nec aliquid faciebat. Item
Iohanni dixit angelus: Bestia
quam vidisti fuit et non est. Sed ecclesia
romana non fuerat et est. Ergo non
potest intelligi per bestiam illam ut
heretici garriunt. Multa alia
possunt talia colligi [illegible]
que probant quod non possunt ecclesie romane
convenire. Dicitur ergo quod per mulierem in-
telligitur universitas reproborum a
principio usque in finem que Babilon id est con-
fusio. Item per fidem veram et opera-
tionem bonam placentes deo. Quia
anima purificatur per fidem Act. 15
fide purificans corda eorum et
firmatur per bonam operationem. Unde
fides operatur per dilectionem galat.
5° [illegible] Sed fides vera et operatio bona
quasi [illegible] in nobis se invicem
adiuvant Prov. 4. 23. Sed viam
mandatorum dei hiis duobus pe-
dibus hoc passu duplici scilicet
fidei vere et cooperationis bone fi-
deles in hoc corpore peregrinantes
ambulant efficiuntur placentes
deo et sic veniunt ad eternam
beatitudinem perveniunt ut dicit apostolus
2 Cor. 4.

Ad eternam beatitudinem contra Ara-
bicos qui dicunt animam
cum corpore mori de quibus dictum
est supra. Et contra Machometum
qui non nisi carnalia [illegible] illa
[illegible] promisit cultoribus
suis ut epulas ebrietates
commessationes mulieres et huiusmodi
lascivia et in hiis angelos [illegible]

ministros que voces audiunt et pe-
nitus non homines quibus igitur non vide-
at sanctos angelos sine continua
felicitate et in contrarium in pene-
nalitate et contribulatione serviturum
Item 2o contra errorem quid est pa-
radisus nisi tabula indefesse in-
gurgitationis et prostibulum perpetue
turpitudinis Contra errorem Mathei
22 In resurrectione neque nubent neque
nubentur sed sunt sicut angeli dei et
ut Luce 20 Et ita patet quod in eterna
beatitudine non erunt carnales delicie
epularum vel vestium vel mulierum
quia qui digni illa erunt erunt
sicut angeli dei Ratio impossibile est
ut dum vacabunt et adherebunt spiritu-
alibus deliciis amore firmissimo
quod in eodem non patietur carnalium
voluptatum quia a spiritualibus recedat
propter carnales Per experientiam sanctorum
patet et auctoritas Gregorii quod gusta-
to spiritu desipit omnis caro et
in extasi et raptu patet quia modica
stilla spiritualis voluptatis tota
mente ita occupat quod nulla carna-
lis voluptatis sentire vel cogitare
permittitur quanto ergo fortius quod ubi
tota beatificata sit De extasi
et raptu habetur Ezechielis primo 3o 8o
Danielis 1 et sequentibus Actuum
9 2 Corinthiorum 1 Nota quam vilem
paradisum promisit machometus cum
carnem putredi vite estimant et
[illegible] homines vilificatur dum non aliter
felices quam esse cum brutis animalibus
possent esse consortes Nititur in
errorem suum probare auctoritate novi
veteris testamenti quod deus promisit
Iudeis flumina lactis et mellis
Filiis Israel vero [illegible] terram
promissionis quia illa non manat
lacte et melle Ergo intelligitur de
terra beatorum ubi fluent lacte
et melle Item christus promisit cenam
refectorum Luce 22 ut edatis et
bibatis super mensam meam in regno
meo Christus et post resurrectionem de
favo mellis comedit Luce 24

ut patet [illegible] insinuatur quia post resurrectionem ho-
mines refficientur melle Unde
[illegible] comedit ut probatur [illegible]
na ascensa et sua vocat spirituale
refectionem beatorum quod est divina fru-
itionem Contra quem ab quibusdam erroneis
[illegible] quando epule quas promi-
sit machometus mutant cor-
pora sicut ad quid ergo utiles si
nutriant erunt ergo necessitate
ne corpora deficiant si cibis non
subveniatur per nutrimentum Et ita
erunt corpora destructibilia et mor-
talia Item aut erunt ibi fa-
mes et sitis aut non si non
ergo nulle delicie cibi et potus
ubi nulla fames nulla sitis est impossibile
esse delectationem in cibo et potu
cum delectatio non sit nisi quedam
desiderii et impletio vacuitatis
prima Si vero fames et sitis
sit ibi magna pars penitus
miserie est ibi et illa tempore com-
parabitur maior quam hic sit
cum delicie ciborum et potuum ibi
maiores sint quam hic Item
aut ex illo usu tanto meliorem
erit grado aut non Si est ergo
in magis miseria parentum et
nutrientium Et quia non moriuntur
ibi locum non habent crescent perpetuis
in infinitum ibi finita autem est
regio paradisi illius cum sit cor-
poralis Et tunc oportebit quod
magna pars perpetui illius de pa-
radiso quia impossibile est quanticumque re-
cingantur regionis finitas con-
tinere sit homines capere infi-
nitos Si vero non sit ibi generatio
ergo nec generatio non deseruiet
fructui sed fede voluptati sed
absque ulla generatione melior
est plures quam voluptas illius
commixtionis pura ergo nec generatio
ibi esse quod habes optimus Et ita status
ille est inquirabitur minus bonus
minus quam perfectus quam sit in vita
ista Item aut amabuntur ibi quedam
voluptates et delicie aut non
Si non ergo non erunt voluptates

sunt delicie, impossibile est, ut aliquis
delectetur in eo quod non amat. Si non
amabuntur aut quia non amat aut
propter se aut propter deum. Si non amabuntur
turpabitur quomodo amabuntur. Omnibus
enim gratia vera dicitur ex non solum ad
cognoscendum deum sed et ad diligendum
ipsum. Sicut enim in vita aeterna una
certitudo et lux dei veritas. Ita
in cunctis suavitate dei bonitas
et non turpabitur amabitur gratia
creature perfecta. Et non sed tota vita
illa erit delectatio. Sic tota pena
et propter hoc tota miseria et tota mors
infernalis. Item autem erunt ibi ma-
iora desideria carnalium voluptatum
temporibus in vita ista quia fuit in ista
et non. Si non ergo necesse delicie cor-
respondentia sunt desideria deli-
ciis. Si autem erunt equalia deside-
ria ergo delicie equales equaliter
delectant. Si vero dicitur quod crescant de-
sideria sed delicie non cum equalibus
equalia addantur in vita illa
tota equalia erunt. Quare non ma-
ior erit ibi felicitas futura
quam presens nec minor miseria. Futura
enim crescet ibi delicie ciborum et
potuum tamen et miserie famis et
sitis. Et in similiter modo de aliis vo-
luptatibus et appetitibus earum. Quare
futura in vita illa erunt feliciores
quam in ista. Tamen et miseriores. Quod
enim si aquam frigidam vellet quis
calefacere per admixtionem aque cali-
dioris alio tempore in miscente
aquam equalem et eque frigidam
ut in calida aqua in nullo proficit
ad calorem. Sic et cum tantum
augeantur delicie carnales per quas
in paradiso tamen augentur molestie
contrarie illis in nullo proficitur per aug-
mentum temporis ad voluptatem. Immo
cum delicie carnales sunt miserie
et non primis comparantur. Augustinus super Luce
8o augmentum temporalium deliciarum
quid maximitas earum est
maximitas miseriarum. Et ita
patet quod felicitas sunt beatitudo quam
promisit suis fautoribus Machometus

nichil est nisi miseria maxima et gravia
ne beati mei quia vera beatitudo non esset
aliquid sui cum hec est miserie. Unde
Apocalypsis 1. 1 Corinthiorum 2. Daniel 3o. Ysaie
24 et cetera.

Meruerunt. Eorum illos qui
necessitati contra illos qui capiunt
attribuunt universa. De qua
materia dictum est supra contra opera sua
inducunt eum esse. Ro. 9. non
est currentis neque volentis sed dei
miserentis. Et ad Tytum 3o non ex
operibus iusticie que fecimus nos sed
secundum suam misericordiam salvos fecit nos
et ad hec supra est supra ibi preparam
pro premio. Item meruerunt ea vita
est obsequium gratis impensum
et propter hoc est retributio obligatoria
non autem sunt obsequia non gratis
ut ex obedientia fidei fuerit impensa
debitur aut meritum eterna beatitudinis
docet Augustinus dicens. Habeo vera-
citer quid pro regnum celorum quo emitur
paupertate regnum labore requies
dolore gaudium ignominia gloria
morte vita

Beatitudine. Beatitudo dicitur
status cui omnia optata suc-
cedunt. Boecius De consolatione
libro 3o prosa 2. Beatitudo est
status omnium aggregatione perfectus
que et dicitur corona iustitie datur
pugnantibus et legitime. Et non
coronabitur nisi qui legitime certa-
verit. Item dicitur denarius qui
datur laborantibus in vinea domini
Matthei 20. Acceperunt singuli de-
narios. Item dicitur merces quod datur
servientibus Genesis 24. Ego sum merces
tua magna nimis. Item dicitur
bravium quod datur currentibus in stadio
primis stadii campi. 1 Corinthiorum 9
nescitis quod hii qui in stadio currunt
omnes quidem currunt sed unus accipit bravium

Item dicitur messis que datur seminanti. 2 Cor. 9. qui seminat in benedictionibus de benedictione et metet vitam eternam. Item dicitur summum incentivum premium. Apoc. 3o. Vile est regnum celorum homini negocianti querenti bonas margaritas. Item dicitur hereditas que datur filiis. Deutronomii 18. Dominus hereditas eorum est. Ro. 8. Si filii et heredes. Item beatitudine ubi erit semper vita sine morte. dies sine nocte. esse sine forte. iocunditas sine dolore. securitas sine timore. tranquillitas sine labore. pax sine fine. fortitudo sine debilitate. plenitudo sine privitate. pulcritudo sine deformitate. salus sine infirmitate. veritas sine fallacia. caritas sine malicia. felicitas sine miseria. Et beatitudine sine bello. beatitudo sine fine summum eternum est videre Deum, vivere cum Deo, esse cum Deo, esse in Deo qui erit omnia in omnibus. habere Deum. vivere de Deo, esse cum Deo qui est summum bonum. Et ubi est summum bonum ibi est summa felicitas, summa iocunditas, vera libertas. perfecta caritas. eterna securitas. Ibi est vera leticia. plena suavitas. omnis pulcritudo. pax pietas bonitas virtus lux honestas gaudium leticia dulcedo vita perhennis gloria laus requies amor et concordia dulcis. Sic cum Deo beatus homo erit in tanta gloria. Preterea inventum non fuit videbit ad voluntatem. habebit eum ad voluptatem. fruetur ad iocunditatem. in eternitate vigebit. in veritate fulgebit. in bonitate gaudebit. Sed habebit permanendi eternitatem. sic cognoscendi facultatem et requiescendi felicitatem. Item beatitudine perpetua beati erunt honoris similes angelis Dei. Matth. 22. Luc. 20. Et fulgebunt sicut sol in regno Dei. Sapie. 3. Danielis 12. Ubi nulla tristicia. nulla angustia nullus timor nullus labor nullus dolor nulla infirmitas. nulla mors nulla malicia nulla miseria non fames non sitis non frigus non estus nulla temptacio inimici nulla peccandi voluntas nulla delinquendi facultas sed erit requies a laboribus. Pax ab hostibus. securitas a molestiis que totum leticia. totum Dei fruicio et divine visionis infinita iocunditas eterne beatitudinis possidebit.

Pervenire autem illos qui hic incipiunt sed non perseverant impossibile est. Contra quos in prologo Abbacuk. non qui inceperit sed qui perseveraverit in finem salvus erit. Matth. 10. et 24. quia nemo mittens manum ad aratrum et respiciens retro aptus est regno Dei. Luce 9. Apoc. 2o. habeo contra te quod caritatem tuam primam reliquisti. 1 Thimoth. 5. Dampnacionem habentes quia primam fidem irritam fecerunt. Item pervenire qui iste deus est fidelis et operatores bone sunt totius illuminationis ut in regno celesti vite sive salutis animarum sive vita vel beatitudo eterna. De fide sancta per se credentes consultabilis lectio ... et glorificata sive supportantes fidei vite sive et salute animarum. Item Joh. 6. dicitur Hec est voluntas eius qui misit me patris ut omnis qui videt filium et credit in eum habeat vitam eternam. De operacione vero Matth. 19. qui reliquerit domum vel fratres aut sorores et centuplum accipiet et vitam eternam possidebit. Item in eodem super vos qui reliquistis omnia et secuti estis me in regeneratione cum sederit filius hominis in sede et vos iudicantes. Preterea ibi ipse de utroque scilicet fide et operatione. Joh. 10. oves mee vocem meam audient obediendo, sequentur credendo michi per fidem et ego cognosco eas ut signatas karactere meo per susceptionem sacramentorum et de fide et sequuntur scilicet per bona opera et ego vitam eternam do eis. Quam retribucionem nobis preparare dignetur ipsa veritas qui hanc permittit dominus noster Jesus Christus Amen.

Qualiter credendum est illis qui mirantur quod heretici sustinent supplicia patienter et dicunt esse martirium quod est initium supplicii sempiterni

P.

Declaratis erroribus qui contra
articulos simboli eliduntur
et eis contrariis auctoribus
et complicibus eorum compertis
nunc videmus obiectionem
et admirationem quorundam simplicium
qui de hereticorum pertinacia seduc-
ti in laborintum incidunt laborintum
credentes martirium quod est sem-
piterni supplicii initium. Mirantur
enim quia cum non tamen puniuntur sed
letantur ut videntur vadunt ad
combustionem heretici et cetera et ad mor-
tem. In quo advertere convenit quod dia-
bolus non tantum in corporibus sed et
in cordibus quos possessos possi-
det per peccatum. Sic multos fecit dy-
abolus ut suspenderent vel sub-
mergerent vel aliter occiderent se-
metipsos. Iudas suspendit se quia
dyabolo instigante. Ergo aut ma-
gis compassio aut magis mirandum quod
potuit venisse in cor eius
ut traderet ad mortem Ihesum Christum
dominum deum suum qui ut suspen-
deret semetipsum. Sic dyabolus fecit
ut primi parentes libenter pomum
mortiferum comederent quo tamen
ipsi quam corporis periculo morerentur
et a paradisi gaudiis expulerunt.
Item dyabolus facit ut cottidie in
igne babilonice multi letantes pre-
cipitent semetipsos vel festinent
leti per viam viciorum ad gehennam
descendunt. [illegible] quia difficilia sunt con-
stancia mirum et pertinacia hereti-
corum quia mortis contemptum in mar-
tiribus in hereticis cordibus du-
ricia operatur. Multa quidem et
alia videri sunt pro stulticie
et insipiencie sive vesanie hereticorum
si quando vel rediti (?) convincuntur quia
non intelligunt vel auribus cor-
rigunt quia non recipiunt vel
flectuntur persuasionibus quia sub

R.

usi sunt et magis mori eligunt quam
converti. Ideo ab illis qui non sine
causa gladium portant penis cor-
poralibus utilius coercentur qui
in suis erroribus desipere et
alios in dampnacionem inducere per-
mittuntur. Quia necesse est ut ferro
abscindantur vulnera que fomen-
torum non senserint medicinam
ut dicitur 23 q. 3. Tam sa-
cerdotes secunde (?) corripiantur cetera
aut. **Quod sicut detestandi sunt in heresi pertinaces sic amplectendi sunt qui ab erroribus convertuntur**

Quia ubi pia mater ecclesia
nulli claudit gremium sali-
bris (?) redeunti sicut exemplo
patris familias occurrit
cum gaudio filio prodigo lu-
xuriose vivendo dissipavit bo-
na sua convivantibus et de longinquo
viciorum per viam penitencie
reverso. Luce 15. Ideo convenien-
ter detestemur in heresi pertina-
ces ubi tamen quosdam ab erroribus
amplectimur brachiis caritatis.
Et ut appareat utrum quis in tene-
bris ambulet an in luce utrum
vere sit vere penitens aut ficte
quasi [illegible] de presumptionibus. Cum
quis sponte redierit ad catholice
fidei unitatem eum faciamus om-
nem heresim abnegare et abiurare
et in quibus dicitur de quo est d. 2. Ergo be-
verarius (?) et confiteri et protestari fi-
dem katholicam in hunc modum.
Pateat omnibus fidelibus
quod ego talis vel tales cor-
de credimus fide intelli-
gimus ore confitemur et sim-
plicibus verbis affirmamus patrem
et filium et spiritum sanctum tres
personas esse unum deum totam
trinitatem coessencialem et
consubstancialem et coeternalem et coomnipo-
tentem et singulas quasque in tri-
nitate personas plenum deum sed
in simbolis credo in deum et cre-
do in unum deum et in quicumque
vult et in fine continetur

patrem et filium et spiritum sanctum unum deum esse creatorem factorem gubernatorem et dispositorem omnium corporalium et spiritualium visibilium et invisibilium corde credimus et ore confitemur. Novi et veteris testamenti unum eundemque auctorem credimus esse deum qui in trinitate ut dictum est permanens de nichilo cuncta creavit. Iohannem quoque baptistam ab eo missum esse sanctum et iustum et in utero matris sue spiritu sancto repletum esse veraciter confitemur. Incarnationem divinitatis non in patre neque in spiritu sancto factam sed in filio tantum corde credimus et ore confitemur ut qui erat in divinitate dei patris filius deus verus ex patre esset in humanitate hominis filius homo verus ex matre veram carnem habens ex visceribus matris et animam humanam rationalem simul utriusque nature deus et homo una persona unus filius unus christus unus deus cum patre et spiritu sancto omnium auctor et rector natus ex maria virgine vera carnis nativitate. Manducavit dormivit quievit et bibit et fatigatus ex itinere quievit. passus vera carnis sue passione mortuus vera corporis sui morte ita quod anima recessit a corpore at in carne quievit in sepulchro et in anima autem descendit ad inferos et inde iustos eduxit. Ibi quod relinquit iniustos et iniquos et resurrexit vera carnis sue resurrectione et vera anime ad corpus resumptione in qua postea manducavit et bibit ascendit in celum et sedet ad dexteram patris et in eadem venturus est vivos et mortuos iudicare. Corde credimus et ore confitemur unam ecclesiam non hereticorum sed sanctam romanam catholicam et apostolicam extra quam nemo salvatur. Unam esse triplicem statum confitemur. unum triumphantem qui iam in celis regnat. aliud militantem qui adhuc peregrinatur in terris. tertium expectantem qui adhuc expectat in purgatorii penis. Con-

fitemur etc. ecclesiam materialem esse locum orationum et predicationum quem locum credimus esse honestum sanctum venerandum et nostrum cultum deo. Supplicamus etiam cantus psalmodias et alia officia ecclesiastica que canonice ibi fiunt. nec reprehendimus cruces imagines picturas et figuras que fiunt in ecclesiis ad ornatum divini cultus et ad dei beneficia extollenda. Sacramenta que in ecclesia celebrantur inestimabili virtute spiritus sancti cooperante licet a peccatore sacerdote ministrentur dum ecclesia eum recipit in nullo reprobamus nec ecclesiasticis beneficiis vel benedictionibus ab eo celebratis detrahimus sed benivolo animo tamquam a iustissimo facta amplectimur. quia non nocet episcopi malicia nec presbiteri ad baptismum infantis neque ad eukaristiam consecrandam nec ad cetera ecclesiastica officia subditis celebranda. Approbamus ergo baptismum infantium qui si defuncti fuerint post baptismum antequam peccata committant fatemur eos salvari et credimus et in baptismate omnia peccata tam illud originale peccatum contractum quam illa que voluntate commissa sunt dimitti per virtutem et efficaciam sacramenti. Confirmationem ab episcopo factam id est impositionem manuum sanctam et venerandam accipiendam esse censemus. In sacrificio eukaristie ubi ante consecrationem erat panis et vinum ibi post consecrationem esse verum corpus et verum sanguinem domini nostri ihesu christi firmiter et indubitato corde puro credimus et simpliciter verbis fidelibus affirmamus in quo nec a bono magis nec a malo minus perficitur sacerdote quia non in merito consecrantis sed in verbo efficitur creatoris et in virtute spiritus sancti. Unde firmiter credimus et confitemur quod quantumcumque quilibet honeste religiose sanctus et prudens sit non potest nec debet eukaristiam consecrare nec altaris sacrificium conficere nisi sit presbiter

a visibili et tangibili episcopo regulariter ordinatus. ad quod officium tam sanctum ut credimus necessaria sit certa forma in presbitero ab episcopo ut prediximus ad illud ipse officium consecratus et in predicta ministeria verba que a sanctis patribus in canone sunt expressa et fidelis intencio proferentis. Ideo firmiter credimus et confitemur quod quicunque sine precedenti ordinacione episcopali ut prediximus credit et contendit se posse sacrificium eukaristie conficere hereticus est et perditorum chore et suorum complicium est particeps atque consors et a sancta romana ecclesia segregandus. Peccatoribus vero penitentibus veniam a deo concedi credimus et cum libentissime communicamus et non solum deo sed et sacerdoti visibili confessionem oris faciendam. Unctionem infirmorum cum oleo consecratam veneramur. Coniugia carnalia esse contrahenda secundum apostolum non negamus. ordinate vero contracta dimo disiungi prohibemus. Hereticos autem cum sua coniuge gratia contrahendo infantes salvari credimus et fatemur. nec et post baptismum ulteriora [illegible] condempnamus si tamen legitime [illegible] ac nuptiam approbamus. carnium perceptionem non reprehendimus nec inculpamus. non condempnamus iuramentum verum credimus pro corde quod cum veritate et iudicio et iusticia licitum sit iurare. De potestate seculari asserimus quod sine peccato mortali potest iudicium sanguinis exercere dummodo ad inferendam vindictam non odio sed iudicio non incaute sed consulte procedat. Predicacionem necessariam et valde laudabilem esse credimus tamen ex auctoritate. Et licencia seu permissione summi pontificis vel prelatorum illam credimus exercendam. In omnibus vero locis ubi manifeste heretici manent et fidem domini nostri ihesu christi ac sancte romane ecclesie abdicant et blasphemant credimus quod disputando et exhortando modis omnibus secundum

deum decenter illos confundere et cum verbo dei adversari christo et ecclesie adversarios fronte usque ad mortem libera contrarie. Ordines vero ecclesiasticos et omne quod in sancta romana ecclesia sanctitum legitur aut cantatur humiliter collaudamus et fideliter veneramur. Diabolum non per condicionem sed per arbitrium malum esse factum credimus et fatemur corde et ore confitemur. Resurrectionem carnis quam gestamus et non alterius veraciter [illegible] iudicium autem per ihesum christum esse futurum in fine seculi et singulos pro his que in hac carne gesserint recepturos vel penas vel premia in corpore et anima credimus et firmiter affirmamus. Futurum vero an [illegible] iudicium summe bonos credimus in celum ascendere et esse cum christo. summe vero malos cum diabolo descendere in infernum. Illos vero qui habent in morte aliquid remediabile sine purgatione ire in purgatorium credimus. quos ibi iuvari per suffragia ecclesie per sacrificia pro eorum oraciones et per alia beneficia confitemur. Remanentes in hoc seculo et sua possidentes possidentes elemosinas et cetera beneficia ex rebus suis agentes precepta domini servantes salvari credimus et fatemur. Decimas primicias et oblaciones ex precepto domini credimus persolvendas clericis secundum divina et canonica instituta. Credimus ecclesiam quod claves ecclesie concessit apostolis eorumque successoribus dominus ihesus christus. et ideo confitemur quod episcopi et alii prelati qui habent curam animarum possunt ligare et solvere excommunicare et reconciliare ac malos persequi et vitare et constituciones facere secundum quod quod saluti subditorum viderint expedire. et propter hoc prelatorum sermones debent subditi humiliter obedire. Confitemur et quod dominus papa et episcopi possunt facere indulgencias secundum quod fidei et ecclesie ac divino cultui viderint expedire et propter hoc approbamus remissiones et indulgencias

quas faciunt contra sarracenos et hereticos contra impios et pravos vel aliter prout saluti animarum fuerit opportunum. Confitentur et obediendum esse nos domino deo suo et hominibus carnalibus scilicet domino pape et aliis prelatis ac episcopis. Licet quod absit ipsi fuerint peccatores divino ab ecclesia tollentur et nos ipsi eis obedientiam promittimus puro corde. Firmiter etiam pollicemur ut de cetero illam fidem tenebimus quam Romana tenet ecclesia quam disponere dominus custos fidelium non est et nigra abiuramus etiam et dampnamus omnem heresim et omnem errorem quocumque nomine censeatur que Romana dampnat ecclesia et promittimus quod pro viribus fideliter de cetero persequemur omnes quos in predictis erroribus noverimus sic errare et ad persequendum illos dabimus consilium et auxilium et favorem. Et quod predicta omnia fideliter et firmiter complebimus iuramus super sancta dei evangelia bona fide. Sub qua forma iuret de heresi inquirendus.

Ego talis iuro super sancta dei evangelia quod ego stabo et obediam mandatis ecclesie et vestri talis episcopi et dicam plenam et puram veritatem tam de me quam de aliis omnibus vivis et mortuis de quibus occasione fidei fuero requisitus per vos et per aliud auctoritatem vestram. Et est licet non fuero interrogatus et super quibus que ad memoriam reducatur non celabo veritatem et predicta faciam bona fide remotis odio et amore prece ac precio et timore et omni quomodo et ingenio quod possum in inde aliquatenus evenire et omni pacto quam possem absque quadam veritatem dare vel impediri. Super quibus fiant interrogationes

Si vidit vel cognovit aliquem hereticum quocumque nomine censeatur et que et ubi et quo et quando et quociens et quando primo et ultimo et que vel quos vidit cum illis si predicationem vel collationem vel orationem vel lectionem vel monitionem sive exhortationem vel confessionem sive quicumque hereticorum interfuit. Si errores eorum audivit ab eis vel ab aliis. Si credidit vel adhuc credit vel aliquem applicavit. Si credidit eos esse bonos homines vel adhuc credit et quamdiu credidit. Et si eos appellavit bonos homines vel audivit eos ab aliis sic appellari. Si credidit persecutores eorum persequendo eos peccare vel si credidit unquam si reprehendit vel arguit coram populo vel aliquis publice vel occulte episcopum et inquisitores qui persequebantur eos. Vel si aliquem convenit. Si dixit aliquem quod vellet animam suam esse ubi erat animas quorum qui fuerant pro heresi condempnati. Si ossa sua vel cineres combustorum pro heresi tenuit. Et si scit aliquem qui tenuit vel tenuerit pro reliquiis vel aliter similiter vel tenuit libros hereticorum et spiritualium communia vel epistolas in romane vel postillas vel orationes aliquas in vulgari scriptas more Waldensium. Si induxit vel monuit aliquem ad credendum vel ad amorem hereticorum. Vel si fuit ad hoc ab aliquo inductus et a quo et quando et ubi et quomodo. Si dedit eis consilium auxilium vel favorem vel defensionem facto vel verbo. Si visitavit illos vel eis dedit elemosinas vel ducatum. Si recepit eos in domo vel si celavit vel occultavit vel sustinuit vel si scit qui hoc fecerit vel quociens. Si captos pro heresi liberavit vel ad liberandum eos a carcere consilium dedit consilium auxilium vel favorem. Si scit sepulturam alicuius heretici in cimiterio vel alibi. Si dedit eis pacem vel recepit ab eis. Si eorum officio interfuit in die cene. Si panem benedictum comedit vel bibit cum eis. Si dedit vel misit eis aliquid. Vel si scit quis fecerit. Si recepit eorum elemosinas vel eis fecit dare. Si recepit eorum deposita vel aliqua deposuerit penes inquisitor de loco de tempore de personis et aliis circumstantiis

studiose. Item a quibus inquiratur in quibus erravit et si errores predicavit vel docuerunt. Item qui audiverunt sua predicationes seu doctrinam. Item qui se sibi confessi et quomodo eorum. Item qui se eorum receptatores. Item qui fautores. Item qui credentes. Item qui interfuerunt cene ipsorum. Item qui receperunt pacem ipsorum et cetera.

De ydolatris

Consimili modo fiant interrogationes de ydolatris et de ydolatriis super ydolatriis seu maleficiis sic inquiratur. Si fecit aliquid quod ad cultum demonum pertinet vel si fecit fieri vel si scit quibus fecerit. Si scit experimentum speculi vel ensis vel unguis spere vel manubrii eburnei vel de invocationibus demonum ... super aliquibus herbis vel avibus vel catinis. Si fecit aliquod experimentum pro amore mulierum vel hominum vel pro odio ira et discordia aliquorum vel pro inveniendis furtis vel thesauris vel pro habendis honoribus vel divitiis vel favoribus. Si fecit experimentum in stulis et infantibus vel si fecit aliquod sacrificium ad honorem demonum. Si fecit aliquod experimentum in aqua vel igne vel ceteris vel cum plumbo. Si de capite vel de alia parte hominis mortui vel vivi vel de illorum vestibus vel capillis fecit aliquid. Si in hostia vel alibi. Si in intestinis animalium vel spatulis vel ... quesivit futura. Si observavit dies egiptiacos credens eos esse infaustos ad aliquid incipiendum vel ad minuendum et huiusmodi. Si in kalendis ianuarii propter annum novum fecit aliquid augurium bonum dando ad invicem aliqua portenta. Si observavit menses et tempora et horas dies et annos et lune et solis cursum vanitatem credens dies vel horas vel puncta vel tempora aliqua fortunata vel infortunata ad aliquid faciendum vel

[Margin: pro odio vel amore. Si de sanguine hominis vel mulieris receperit]

incipiendum vel obmittendum aliquorum vel pro omagio officio vel edificio et inchoando. Si inimicum eorum vel pictorum vel figurarum seu quorumcumque signorum vel librorum vel caracterum inquisivit de morte vel vita alicuius vel de aliquibus futuris prosperis vel adversis. Si observavit somnialia scripta falso intitulata nomine Danielis. Si sortes que dicuntur apostolorum vel si dixit carmina in collectionibus herbarum vel de pueritia vel si portavit vel deposuit super homines vel animalia pictacia scripta seu similia pro infirmitate vel alia causa. Et si fascinavit vel fascinari fecit infantem vel alium proponere ad huiusmodi consulit. Vel si fecit parari mensam cum epulis vel luminaribus ipsis fatis vel fatis. Si observavit auguria avium in volatu vel voce vel sternutationes vel alia initialia credens illa esse causas infortunatorum vel fortunatorum in die vel mense vel anno. Si observavit invectitia ut de ave incubante ovis credens de hoc huiusmodi fecunditate vel verecundia vel incrementum ferri vel avis vel ... vel lupi vel serpentis vel huiusmodi credens illa esse causas fortunii vel infortunii. Si observavit constellationes credens quod secundum cursum siderum nascentium mores actus et eventus regantur. Si fecit experimentum de multiplicandis ignibus vel accipiendis de aliquo conservatoribus vino vel de ossibus comburendis. Si credit talibus si intrat ad domum ... vel si introduxit ad domum ad interrogandum. Si fecit experimentum cum imaginibus et cetera. Si fecit aliquam imaginem vel ... vel oblatum vel breve vel alios lapides. Si de corpore Christi vel de crismate vel aqua baptismi vel aliquo alio sacramento fecit aliquod experimentum caracterum scriptorum in pelle vel pomo vel alio fructu. Si fecit experimentum figurarum vel

ul stigmata incisionum ul im-
pressionum ul arcolorum ul anu-
lorum / Si fecerit commixtum de incan-
tandis speciebus ul aliis ana-
libus / Si fecerit tortellum uel
placentam uel aliquid aliud edu-
lium ul porcum / Si de zona uel
camballa fecerit disinuttorum / Si
fuit vigilatus & aquo rum et
quam & si lep inde hab ul tes-
tes / Si fuit pura plexis sibi
iuncta & que. & si pfecerit cam
& si celaverit aliqua / Si fuit lap-
sus postea in aquo de peccatis
/ Si fecit aquo aliud peccasse in
aquo de peccatis. Hec sunt in quibus
errant waldenses & illi qui
dicuntur runcarioli. dicunt quod Romana
ecclesia non est ecclesia dei sed congregatio
malorum / 2m quod dominus papa non
potest absolvere a peccatis nec solvere
peccata nec ligare nec remissiones
facere / 3m quod omnia officia ecclesiastica
et misse & cantica predictorum & aliorum
cantuum non sunt 2m deum nec de-
bet venire ad ecclesiam / 4m quod tres
tm sunt ordines ecclesiastici ut
presbiteratus episcopatus & dyaconatus
alii non sunt nisi tradiciones hominum
/ 5m quod cruci & ymaginibus non
debemus supplicare nec venerari
quod penitus nec coram altaribus
& ymaginibus candelas ponere nec
oblationes offerre / 6m est quod mali
sacerdotes non possunt conficere eukar-
istiam / 7m quod peccata non debent con-
fiteri hominibus peccatoribus sed iustis
/ 8m quod anime sunt ex traduce ul
producte a corporibus / 9m quod pueri
malorum parentum sunt baptizati sive
non baptizati dampnati sunt parentum peccata
/ Sicut salvati per bona parentum opera
baptizati ul non baptizati / 10m de pur-
gatorio quod non est / 11m de vin-
dicta & de potestatibus ul de iusticia
non facienda / 12m est de iuramento
in nullo casu faciendo / 13m est quod
dicta doctorum non sunt credenda nisi
ad libitum eorundem / 14m est quod
dampnat decreta sanctorum patrum dicen-
tes quod sunt tradiciones hominum / 15m
est quod ecclesia dei defecit a tempore
Silvestri pape qui imperium terrenum
quod accepit a Constantino im-
peratore / 16m quod cruces & ecclesias
& campanas non venerit consecra-
ri signantur / 17m quod quilibet iustus
sit ordinatus sit non potest conficere
eukaristiam / 18m quod elemosine et
sacrificia & beneficia non proficiunt
defunctis / 19m quod uxor potest
discedere a viro ipso invito & econverso
/ 20m quod nullus potest salvari in
aliquo ordine uel & in seculo
nisi esset in secta sua.

Firmiter. Contra illos
qui ad tempus ad cre-
dunt & in tempore tempta-
tionis recedunt Luce
8. Et contra hesitantes
Jacobi 2o. Et claudicantes per filii
hominum alicui mentiti sunt & claudi...
Et 3 Regum 18 usque claudicatis
in duas partes. Et contra infirmos
fide Ro. 14. Et contra illos qui
incussionibus suggestionum
disputacionum aut blandimentis
voluptatum aut terroribus minarum
ul penarum a fidei statu finiunt
Contra quos dicitur per resis-
tite in fide Jacobi 4o resistite
dyabolo & fugiet a vobis

Credimus. Contra illos qui no-
lunt credere nisi videant Joh 20
Beati qui non vident & cre. Et contra
predictos alios qui non credunt nisi
prodigiis ul signis ul suasio-
nibus. Contra quos Colos 2o ca.

videte ne quis vos seducat. Et
qui dicunt credimus per. Contra ipsos
est qui per singulares in fide sua
ut illi qui habent fidem absconditam.
Contra quos Ro. 1o fides vestra an-
nunciatur in universo mundo. Et ad
Ro. ult. Colos. 2o.

Et simpliciter. Contra iudeos
qui signa petunt. act. 12. luce 11. Et
contra grecos qui sapientiam querunt
1 Cor. 1. Et contra illos qui blandis
vel fictis vel sophisticis verbis loquuntur.
pro. 29. eccli. 38. et 21. 43.
transferunt

Confitemur. Contra qui credunt
plures esse fides in quibus homo pos-
sit salvari. Ephes. 4. et 32. q.
1 loquitur. Contra illos qui ore tantum
credunt. Ro. 10. Contra illos qui dicunt
sufficere quod quis aliquos articulos fi-
dei credat licet non omnes. Contra
quos Jacobi 2o qui offendit in uno
de quo dicitur. 6. sup. in nobis

Quod est unus. Contra cenogitas
qui dicunt tres personas sic dicunt tres
esse deos. Contra quos deut. 6.
de quo dicitur. 6. ca. ult.

Solus. Contra illos qui dicunt
duos esse deos ut 24. q. ult.
Contra quos deut. 4. 6. 10. et 32.
Sap. 12. ysa. 44. et 45. Et pa.
Cor. 8. 1 thimot. 6. thes. 2.
Contra insipientem qui dixit in cor-
de suo non est deus. ps. Contra quem
Sap. 13. Ro. 1.

Verus deus. Contra illos qui fictos
vel falsos deos colunt. ps. omnes dii
gentium demonia. Et contra illos qui
negant a principio argumentum de
veteris testamenti. Contra quos Jeremie
10. 1 Cor. 8. 1 Ephes. 1. Jere-
mias ult. et glosa. Contra omnes ydolatras.
Contra quos deut. 21. Sap. 13.
et 14. ysa. 44. baruch 4. Et

.26. q. 4. c. 1. et q. 6. non observetis

Eternus. Contra erraclitas qui
in deitate sub quattuor posuerunt
24. q. ult. c. ult. Contra quos
Joh. 1o. Ro. 1. apocal. 1o.

Inmensus. Contra antropomor-
phitas qui quasi mensurant deum me-
suris membrorum figurarum sculpti-
lium vel aliarum creaturarum creden-
tes deum posse loco comprehendi. Contra
quos Jeremie 23. celum et terram e-
go impleo. Sap. 1o. 28. ps. quo
ibo a spiritu tuo et 2 infra c.
damnamus

Incommutabilis. Contra illos
qui credunt deum fatigatum qui-
euisse die septimo. Contra quos ma-
lachie 3. ego sum qui sum et non
mutabilis. ps. tu autem idem ipse es
et anni tui non deficient. Et hebr.
1o. Jacobi 1o. apud quem non est
transmutatio nec vicissitudinis obum-
bratio. Et 22. q. 4. c. Inquinatabilis

Incomprehensibilis. Contra for-
tunatum qui dixit deum esse visibilem
creaturis. Contra quem ps. accedat
homo ad cor altum et exaltabitur
deus. Ro. 11. o altitudo diviciarum
quam incomprehensibilia et cetera. Et pro. 24.

Omnipotens. Contra hereticos
qui dicunt patrem non esse omnipotentem
quia licet nemo velit perire
nulli tamen perit et cum velit deus
omnes salvos fieri non tamen salvantur.
Contra quos ps. omnia quecumque vo-
luit deus fecit in celo et in terra.
Et ps. dominus omnipotens nomen eius. Et
apoc. ult. data est michi omnis potestas.
Et apocal. 2o. et 14. et 16. Et apoc.
19. apoc. 1o. luce 1o. non erit im-
possibile apud deum omne verbum. Joh.
primo omnia per ipsum facta sunt et

Et ineffabilis contra Aecianos qui dicunt filium in patre sicut vas in vase. contra quos c. 18 et de cons. di. 2 in yspo pro. Et contra Eunomianos et Epicuricos et alios scrutatores maiestatis divine contra quos pro. 24 et 30. eccl. 1 et judicum 13.

Pater et filius contra iudeos et sarracenos et contra hereticos qui fidem non recipiunt trinitatis admittentes autem que ponuntur supra ibi qui unus solus contra quos sunt que sequuntur infra ibi tres quidem persone.

Et spiritus sanctus contra Macedonianos qui negant spiritum sanctum esse deum contra quos 14 d. ca. p° et 16 d. 6 sinodum et 28 d. 1 maiores.

Tres quidem persone contra illos qui negant in natura divina tres esse personas ut Sabellius contra quos dixit deus pater Deut. 32 numquid non ipse est pater tuus. Item eccl. 6. ysa. 63. Malachie primo. prima pet. primo benedictus deus et pater. et Joh. primo. Item quod est deus filius Dan. 3o. ysa. 9. et Joh. 1. Item quod est deus spiritus sanctus gen. 6. sapie. primo. Joelis 2o. ysa. 11 et Job 26.

Sed una essentia contra illos qui tres personas dicunt tres esse naturas ut Arrius contra quos gen. primo faciamus hominem. gen. 18 ut Abraham tres vidit et unum adoravit. Et ysa. 6 sanctus sanctus sanctus. Et Joh. 10 ego et pater unum sumus. prima Joh. 5 tres sunt qui testimonium dant in celo pater verbum et spiritus sanctus et hii tres unum sunt. De autem errores Sabellii et Arrii damnati sunt 24 q. 1. ca. 2o.

Substantia seu natura simplex omnino contra Aecianum et Tertullianum qui dixerunt deum esse corporeum contra quos Joh. 4 spiritus est deus. spiritus carnem et ossa non habet Luce 24. Et contra illos qui dicunt deum habere membra humana ut Anthropomorphite contra quos est deus simplex supra ibi ~~pater a nullo~~ immensus.

Pater a nullo contra Nocianos qui dicebant eundem esse patrem et filium et spiritum sanctum contra quos Joh. 8 a meipso non veni sed est verus qui misit me pater. Joh. 16. 11 et 18.

Filius a patre solo contra Nocianos contra quos Joh. 5o alius est qui testimonium perhibet de me. Et Joh. 8 testimonium perhibet de me qui misit me pater.

Spiritus sanctus pariter ab utroque contra Grecos qui negant spiritum sanctum procedere a filio contra quos dicitur in simbolo qui ex patre filioque procedit. Et spiritus sanctus a patre et filio non factus nec creatus nec genitus sed procedens. Et Ro. 8. Galat. 2o. Act. 16. prima pet. primo. act. 10. Joh. 14 et 16 et de cons. d. ult. spiritus dei.

Absque initio semper ac sine fine contra illos qui dicunt filium habere initium temporis a patre 24 q. ultimo. ysa. ultimo. contra quos ysa. 43. Joh. primo et Apocal. primo.

Pater generans contra illos qui confundunt personas facientes quasi de tribus unam ut Sabellius contra quos dictum est supra ibi tres quidem persone filius nascens et spiritus sanctus procedens.

Filius nascens et spiritus sanctus procedens contra illos qui et personas separant ut Arrius et contra Nocianos qui dicunt quod filius non

vidz prez n^c spus scus filiu q̄
quos luce 10 ubi 13 q filius
vidz prez 2 Joh p^o deu nemo
vidit nisi filius et Joh 1 c^o
scio eu qz autē spus scs vidz
filiu 17 1 Cor 2° spus oia
scrutat^z et pfunda dei. It Joh
6 no qz prez quis vidit nisi
is qui est a deo h^c vidz prez
It q macedoniu qui negabat
s s ee deu et qui dixit eos a
se inuice dmncos Cot Joh p^o
2 12 qui vidz me vidz 2 prez
meu 2 sc^z ego i pre 2 pr i
me est It Joh 18 sc pfono

Cosbales et coequales

Contra illos qui dicut filiu
minore pre et s s minore filio
ut donatiste arriani et cra-
clite 22 q ulti quida que
heresis e dapnata 22 q ulti
vn 2 14 d ca^o p^o 2 16 d 6

Et coomnipotentes Cont

Aecianos et alios qui dicut
dissilem pri filiu et filio spm
scm hii dapnati st 24 q p^a
ca^o 2° Et q origenianos
qui dicut q filius no pt vide
prez nec s s filiu q quos dayte
iam

Et coeterni

Cot illos qui dicut filiu hre inicium tpis a pre Cot quos dayte i absq inicio

Unu

Cot ericonianos mar-
cionistas et manicheos q asse-
rut duo cria pucia Cot quos
Ro 11 ex ipso et p ipm et i ipo et
Colos p^o Joh p^o oia p ipm f
st. ysa p^o Ecci p^a vnus e altis
simus Apoc p^o 2 q^o

Unisors

Cot Arrianos
appellitas meneddianos et
symonianos qui ndz no a deo
sz ab angelis scm dicut Cot
quos spus q iam dixi9 Item

Joh p^mo omnia p ipm scus e Ap
poc 10 Act 14

Principium

Cot hermoge-
nianos qui mat^a elementoz asse-
rut ee deu Cot quos sufficiut
que iam pmisimus et Apoc 6
h^c dt aute eccle fidelib qui e
pu^a ture dei It Joh 8 ego pu
cipiu qui et loquor

Creator omn

Cot patrina-
nos qui ptes inferiores corpis
a diablo fcas ee dicut Cont^a
quos 1 Cor 6 Ro 11 Ecci
p^o vnus e altissimus cator omn

Visibilium et invisibilium

Cot manicheu et alios q dicut
visibilia tm ee a deo et no invisibilia
Cot quos Colos p^o Ephe 2°
It q illos qui dut bonas actões
tm ee a deo et no malas etia
infinitu st Cot quos ysa 27
Amos 3° no e malu i ciuitate
qd deus no facit malu s pene
no malu culpe ut st It Joh
p^o oia p ipm fca st Apoc 14
adorate eu qui fecit celu et
tra mare et oia q i eis st

Spualiu

Cot illos q dixerut
no ee creatu s deo coeternu
Cot quos infra ibi dimittat vero
et alii demones

Et corpalium

Cot illos q dut
q deus no creauit celu et tra
et cetas creaturas attribuetes dia-
bolo creaturas honore Cot qs Colo
p^o In ipo condita st vniuersa i
celo et i tra It e q illos q dap-
nat eos q carnes comedut Cot
quos Ro 14 m^t 15 luce 10
et 22 1 Cor 10 p^a thimo q
Ephe p^o

Omnia coomnipotenti vir-

tute. Cot donatistas et ar-
rianos qui dicut filiu minore
pre et s s minore filio Cot qs

Deus est

deus est super ibi coequales. Et contra sil-
uanum priscianum qui dicit deum esse
solitarium contra quos Joh. 8 qui
misit me mecum est et non reliquit
me solum. de hac materia deus est super
ibi tres quidem persone.

Simul contra origenianos qui
dicunt animas peccasse in principio mundi
et post diuersitatem peccatorum a celis usque
ad terras cecidisse diuersa corpora quasi
vincula meruisse et ab ea sic
fuisse mundum. de hac materia dicitur
ibi ac deinde humanam

Ab inicio temporis contra errores
platonis qui dixit terra fuisse ab
eterno deum ydeas et ylem et aristotiles
qui dixit duo principia mundi et opificem
et epicurum qui dixit duo principia
inane athomos contra quos Gen. primo
In principio creauit deus celum et terram. ps. In
principio terram fundasti et opera manuum tu-
arum sunt celi. Ad idem Ecclesiastici primo

Utramque contra arrupcianos appellatos
et heuedrianos et simo-
nianos qui mundum non a deo sed ab
angelis factum dicunt contra quos deus
est super ibi unum uniuersorum principium

De nichilo condidit creaturam
contra illos qui dicunt deum creasse
animas de sua substantia contra quos quod diuina
substantia est indiuisibilis cum sit omnino simplex
dicit sed substantiam hominum dedit si de-
dit ergo totam ... substantiam suam deus et
creatum creator Item contra illos qui
dicunt animas factas esse ex traduce
ut tyrillus et luciferiani qui
dicunt animas cum corporibus propagari
seminaliter contra [illegible] quos quod
2° q. 3 quia corpus traducitur non anima
de hac materia plenius dicitur infra ibi
ac deinde humanam

Spirituale et corporale contra
manicheos et priscillianos et alios
qui negat deum creasse corporalia
contra quos Colos. primo In ipso con-
dita sunt uniuersa in celo et in terra
visibilia et inuisibilia. Apocal. 14
adorate eum qui fecit celum et
terram mare et omnia que in eis sunt

Angelicam videlicet contra
illos qui dicunt dyabolum non esse
creatum sed deo coeternum contra quos
infra ibi dyabolus vero et alii de-
mones a deo quidem Item contra sa-
duceos qui negant esse ange-
lum contra quos ps. qui facit
angelos suos spiritus et infra
sine throni sine dominationes

Et mundanam contra illos qui
dicunt quod dyabolus mundum creauit contra
quos Joh. primo dicitur 11 Apocal.
10 Hebr. primo et 11 Item contra illos
qui mundos innumerabiles dicunt 24
q. ultima cap. ultimo

Ac deinde contra illos qui
dicunt animas cum angelis fuisse
creatas contra quos ps. qui finxit
sigillatim corda eorum et animas
Item dicitur 11 ipse dat omnibus
vitam et inspiracionem et animas Et contra
origenianos qui dicunt animas
in principio mundi peccasse 24 q. ultima
quidam hic error ulterius de-
struitur in summa.

Humanam contra priscianos
qui substantiam humane carnis ad ymaginem
factam dicunt contra quos ipsa ex-
sit a Mr. 10 masculum et feminam
fecit eos Gen. primo 2 Item contra
illos qui dicunt deum creasse
animas de sua substantia quod contra quos deus
est ibi unum de nichilo condidit
creaturam Et contra quoticos qui
animam partem dei esse dicunt contra
quos nota inconueniencia que
inde sequuntur condicatis a sui

dei ipse et que ante heresim

Quasi quinimmo ex corpore contra illos qui dicunt non fieri ex corpore et anima contra quos in simbolo anima racionalis et caro unus est homo. Et contra illos qui dicunt quod una anima pluribus corporibus infundit successive contra hoc quod singulari corpore ad hebreos quod statutum est hominibus semel mori post hoc autem iudicium

Et spiritu constituta contra iob qui dicunt spiritum dei constare ex corpore et anima et spiritu presidere utique quod nullo testimonio comprobatur. Item contra thertulianos qui dicunt animam esse corpoream sed immortalem. Et contra iob qui dicunt quod plures anime sunt in quolibet homine. contra hoc quod singulari spiritu. Item contra illos ex genesi 2° inspiravit in faciem eius spiraculum vite non dicit spiracula. Item spiritus est homo in animam viventem non dicit animas. Et zacharie 12 dicit dominus et infra fingens spiritum hominis in eo

Dyabolus vero et alii contra illos qui dyabolum dicunt non esse factum a deo creatum contra job 41 ysa. 14 ezechiel 28 et 23 de quo constat

Demones contra illos qui animas hominum in demones verti putant.

A deo quidem natura contra acceliamos qui dicunt deum non fecisse mala contra quos ysa. 45 ego dominus creans malum amos 3° non est malum in civitate quod deus non fecit Ioh. 1° omnia per ipsum facta sunt apocalypsis 14

Creati sunt boni contra illos qui dicunt dyabolum non a deo esse factum sed deo coeternum contra quos deum est iam ipso. Et contra florianos qui dicunt deum fecisse mala contra quos genesis 1° vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona

ecclesiastes 3° dominus iustus non facit iniquitatem

Sed ipsi per se contra illos qui dicunt dyabolum naturaliter et essencialiter esse malum contra quos ysa. 14 quomodo cecidisti de celo lucifer. Luce 10 videbam sathanam sicut fulgur de celo cadentem apocalypsis 12 factum est prelium in celo. 2a petri 2° si deus angelis non pepercit

Facti sunt mali scilicet per se et per liberum arbitrium non potuit iustificari contra pelagianos qui dicunt liberum arbitrium sufficere ad iustificacionem contra quos ad Romanos 3° et 23° iustificati gratia ipsius ad idem de quo dictum est et gratia quia non potest de posse dyaboli per se eripi Job 41 non per se ad deum venire Ioh. nemo venit ad me nisi pater qui misit me traxerit illum scilicet per gratiam suam

Homo vero suggestione dyaboli contra origenianos qui dicunt primum hominem non per se peccasse contra quos deum esse sursum ibi ac deinde heresim parabolas

Peccavit. Et ideo fuit mortis addictus genesis 1° quod est contra illos qui dicunt quod si adam peccasset sed non homo moreretur contra quos genesis 2° in quacumque hora comederitis morte moriemini et ita si non comedisset non moreretur ad idem de quo dictum est placuit

Hec sancta trinitas contra iudeos sarracenos et hereticos qui fide impugnant trinitatem contra quos sunt testimonia in omni creatura naturali artificiali celesti et terrestri spirituali et corporali de hac materia agitur supra ibi tres quidem persone

Secundum quinimmo essenciam contra arrianos qui dicunt in trinitate diversas personas. Et contra christianos qui separant essenciam personis dicentes aliud esse patrem aliud filium aliud spiritum sanctum contra quos

deum e in tres quid persone

Et secundum personales proprietates contra illos qui confundunt notas personarum contra quos deum e sup ibi pro genitus filius nascitur

Distincta contra Sabellianos et Noetianos qui confundunt personas facientes christum de tribus unum dicentes eundem ee patrem et filium et spiritum sanctum contra quos iam dictum e

Per Moysen contra Beneianos et Manicheos et alios qui vetus respiciunt testamentum contra quos Ro. 3 8 Galat. 3 Thess. 4 Thes. p° mat p° 2° mar p° et 1° luce p° et 2° Joh p° et 2° Jacobi 2° e 4° prima pet p° et 2°

Et sanctos contra illos qui dicunt quod adventum christi non fuerunt aliqui boni contra quos gen. 1 4 9 de noe item abraham gen. 12 14 15 20 22 item de ysaac gen. 26 item de Jacob gen. 32 item de moyse et aaron exo. e 4 1° Item de Job cuius p° et ultimo et aliis hiis et alii multi fuerunt boni in veteri testamento prout patet ex et sequentibus talibus Item luce p° et ultimo Joh. 4 et 8 Ro. p° heb. p° et 11° Act. 6 et 1

Prophetas alios eius contra hereticos qui dampnant moysen et prophetas veteris testamenti contra quos exo. e 18 19 et 20 mat. 22 Ro. p° 2 pet. p° Act. 3° luce p° heb. p° et 11

Famulos contra Montanum et alios qui dicunt prophetas fantastico spiritu fuisse locutos more arrepticorum contra quos 1 pet. 1 Act. 2° psalmus credidi propter quod locutus sum ad idem Jeremias in prologo Abbacuk

Ex nobis ut fuit Johannes baptista

contra ios qui dicunt quod non fuit christus carnalis contra quos luce p° et contra illos qui dampnant ipsum quod dicunt eum dubitasse de christo contra quos est quod mat. 11 christus vocat eum angelum prophetam et plus quam prophetam et quod inter natos mulierum non surrexit maior Item contra illos sunt quicedatos Johannis luce p° 2° 23° mat. p° et 11 Joh. primo et 4°

Juxta ordinatissimam dispositionem contra illos qui dicunt omnia casu contingere et contra illos qui dicunt quod omnia eveniunt ex necessitate de hac materia hic 23 q. 3 c. est et infra ibi contra opera sua

Temporis contra illos qui legi naturali ut legi moysi tantum inherent contra ysa. 10 luce 3° ad idem heb. 8 9 19 et Corr. 4°

Doctrinam contra Nazarenos et Ebionitas qui tantum initialibus elementis alphabeto legis inherent lege eum preterea tantum sunt extra 23 q. 3 quidam contra quos deut. 8 sicut pater erudit filium ita dominus deus tuus erudit te heb. primo

Humano generi contra illos qui dicunt quod vetus testamentum tantum datum fuit iudeis contra quos deut. 29 non vobis solum ego hoc fedus facio sed cunctis presentibus et absentibus Item contra illos qui dicunt quod christus fuit tantum propheta Judeis contra quos Joh. 11 non tantum pro eis rogo sed pro eis qui credituri sunt in me per eos

Tribuit contra hereticos qui dicunt quod bonus deus non e locutus antiquis patribus nec per eos Item contra hereticos qui dicunt alium esse

deum novi testamenti et alium veteris testamenti. Contra quos Luce p° quod locutus est ad patres nostros et sunt eos qui locutus est per prophetas etc. ibidem Luce ultimo Joh. 4 et 8. Ebr. 3° et 1° Ro. p° Heb. p° et 23. di. qui episcopus

Salutarem. Contra hereticos qui arguunt deum veteris testamenti fraudibus et doli et mendacii rapine ac crudelitatis. Contra quos deus videndum est quod continetur in summa. Item contra illos qui legem dicunt esse malam quia precepit occidere. Contra quos ps. Iustus dominus in omnibus viis suis. Ezech. 18 et 24. Luce 18 et 19. Ebr. 23. Ro. 3°. Item contra errorem pelagii qui dixit hominem iustificari per solo libero arbitrio et non per lege nec per gratia dei. Contra quem de con. di. 4. gratia. Item ad Titum 2° apparuit benignitas et Titum 3° non ex operibus iustitie. Et de hoc plenius supra ibi prophete sunt mali. Item contra hereticos qui dicunt quod per legem moysi non fuit salvatio. Contra quos dictum est supra ibi per moysen.

Et tandem. Contra illos qui dicunt legem cum evangelio et sacrificiorum cum baptismo servanda. Contra quos per de baptismo maiores Ro. 3° 2 Cor. 4. Heb. 1° 9° et 10. Galat. 4° Colos. 2° de ciu. di.

pars secunda **Unigenitus.** Contra paulinianos qui dicunt non prius fuisse christum sed a maria sumpsisse exordium. Item contra prosianos et fotinianos qui dicunt christum filium dei adoptivum tamen. Item contra arrianum qui dicit ihesum filium dei esse factum a patre et non genitum. Item contra illos qui dicunt christum primo esse creatum. Contra quos Mt. 3 et 18. Mr. primo 9° et 11°. Luce 3° et 9°. Joh. p° et 3°. p° Joh. et ultimo.

Dei filius ihesus christus. Contra carpocracianos qui dicunt christum fuisse hominem tantum et de utraque semine progenitum. Item contra iudeos et sarracenos et hereticos qui negant christum esse deum. Contra quos Ysa. 1° 9° 38. Baruch 3° Joh. primo Ro. 9°. p° Joh. ultimo. Act. 10.

A tota trinitate nec aliqua personarum videatur exclusa. Contra illos qui dicunt tres personas tres esse filios tres esse naturas. Contra quos dictum est supra ibi tres quidem persone.

Communiter. Contra illos qui essentiam separant personarum. Item contra illos qui dicunt tres personas a se invicem esse separatas. Contra quos dictum est supra ibi coequales et coequales.

Incarnatus. Contra illos qui dicunt christum non verum carnem sed fantasticam assumpsisse. Contra quos supra ibi verus homo factus.

Ex maria vera femina. Contra illos qui dicunt quod beata maria fuit angelus. Item contra manicheum qui dixit christum assumpsisse corpus de celesti substantia et sic descendisse in uterum virginis et virgine fuisse receptaculum et tamen non matrem. Item contra illos qui dicunt quod christus non est verus homo nec filius hominis. Item contra marcionitas et eorum sectatores qui dicunt christum secundum

~~attu~~ attulisse carne de celo contra
quos omnes christus primo luce primo 22. Ro.
primo. galat. 3. et 23. dicit quod corpus

Semper virgine. Contra
antidycomarianitas qui virgini
marie detrahunt et dicunt asse-
rentes eam post christum natum viro
fuisse commixtam. Et contra elvidianos
qui dicunt post christum natum alios
filios de viro joseph mariam pe-
perisse. Contra quos dicitur quod de virgo
signum quod dicitur Ysa. 1. Ecce
virgo concipiet. Ezech. 44. por-
ta clausa. Cant. 4. porta clau-
sa ortus conclusus

Spiritus sancti. Contra fornici-
anos et ebionitas qui dicunt
christum a maria per actum nupciali
coytu fuisse conceptum. Contra quos
christus primo inventa est in utero habens
de spiritu sancto. luce primo spiritus sanctus
superveniet in te.

Cooperatione. Contra Sabel-
lium et nocianos qui dicebant
eundem esse patrem filium et spiritum sanctum. Contra
quos dictum est supra in 3a. parte
Et contra marcedonium qui dixit
eos esse a se invicem extraneos
contra quem Joh. 18. 11. 15. 18.

Conceptus. non tamen est dicendum
quod sit filius spiritus sancti sed hereticum
dixerunt ut quod de istis invicem
accepit ut ex conceptu Martemon
et bicrillus dixerunt. Contra quos
Joh. primo. Ioh. primo de hoc agitur supra.

Verus. Contra manicheos qui
dicunt christum non fuisse verum hominem
sed fantasticum. Et contra illos qui
dicunt christum puram esse creaturam
Et contra iudeos et sarracenos
qui negant christum esse deum. Contra
quos omnes quod fuit deus ho-

Baruch 3. Amos 4. Michee
4. ysa 1. 9. 11. et 12. Mat.
primo luce primo. Ad tytum 2.
Hebr. primo Act. 10.

Homo. Contra appollitas qui
dicunt christum non deum in veritate
sed hominem in fantasia assumpsisse.
Contra quos luce 19. et 24. prima
Joh. 4.

Factus. Contra illos qui dicunt
christum non esse aliquid in quod
homo. Contra quos ex de hereticis
cum christus

Ex anima rationali
Contra appollinaristas et eunomi-
anos qui dicunt christum corpus tan-
tum sine anima assumpsisse. Contra quos
Mat. 2. Joh. 10. animam meam pono
Et contra illos qui dicunt animas non
esse. Contra quos Mat. 2. 26. Nonne
anima plus est quam esca. Mat. 10. 11.
16. 22. 26. Et Joh. 10. Jacobi
1. Apoc. 6.

Et humana. Contra illos
qui dicunt christum corpus celeste
assumpsisse de beata maria et beatam
mariam in celo fuisse creatam. Contra
quos Mat. primo luce primo. Joh.
11. et 19. Ro. 1. et 9. Et contra
illos qui dicunt quod beata maria fuit
angelus. Contra quos dictum est supra
ibi ex maria.

Carne. Contra valentinianos
qui dicunt christum de virgine nil
corporis assumpsisse sed per eam sicut
per fistulam transisse. Contra quos Mat.
primo Joh. 19. Ro. primo. Galat.
4.

Compositus. Contra illos
qui dicunt nichil fieri ex corpore

et anima. Contra quos de con. di. 4. c. hoc
est quod dicimus. extra de cele. miss.
in quadam et in simbolo anima rationalis
et caro unus est Christus

Una. Contra nestorianos qui duas
personas tamen duas asserunt dei et
hominis. Hec heresis est dampnata di. 15. c.
primo et 16 di. 6. et 28 q. 1 c.
maiores capitulo et q. 3. firmiter

In duabus naturis et persona. Contra
acephalitas et eutichianos qui
dicunt christum post humanam assumptionem
non constare in duabus naturis sed
post unionem in eo asserunt esse unam. Contra
quos 15 di. canones primo et 16 di. 6.
Et contra theodosianos et gayna-
nitas qui dicunt per commixtionem
naturarum unam factam. Contra quos
actuum 2.

Viam vite manifestavit.
Contra illos qui credunt unumquemque
in sua fide vel lege vel secta sal-
vari. Contra quos ysa. 19. Hec est
via. et Baruch 3. Hic adinvenit
etc. 9. vocatur spaliata sororibus via

Demonstravit. Contra
iudeos qui adhuc excecati sunt
in obscuritate et umbra legis
nolentes credere quod venit messi-
as. Contra quos gen. 49. daniel. 9.
zacc. 3. mat. primo. 22. luce primo
et 2. Et contra hereticos qui aliud
dicunt esse deum novi et aliud
veteris testamenti. Contra quos deus
est super ibi. doctrina humano generi
tribuit salutare

Qui tamen secundum divinitatem
sit immortalis et impassibilis.
Contra illos qui dicunt divinitatem christi pas-
sibilem. Et contra monotelitas et
macharium qui dicebat unam
operationem et voluntatem in christo et post.
Contra quos lazarus est illud tamquam
homo et resuscitavit lazarum
tamquam deus. Joh. 11. Et spuit
in terram et fecit lutum et lini-
vit oculos tamquam homo et dedit
visum ceco tamquam deus. Joh. 9.
Item tentatus est tamquam homo. luce
2. et crucifixus. mat. 26. mar. 14.
luce 23. Joh. 19. et resurrexit
propter et fecit miracula tamquam
deus ut testantur evangelia etc.
Quod autem duas voluntates habuit
patet mat. 26. mar. 14. luce 22.
ad ph. philipp. 2.

Idem secundum humanitatem
suus est passibilis.
Contra hereticos qui dixerunt christum
non vere passum esse cum humana natura
unita esset divine sed pretendit non
potuit in humana natura sic nec
pati. Contra quos mat. 26. testis
est anima mea. mar. 14. luce ult.
Joh. 12. prima pet. 2. christus passus
est pro nobis extra de iudeis 23 di.
qui episcopus et de con. di. 2. omnia
in fine

Et immortalis. Contra ni-
colaitas et paganos qui dicunt
christum impassibilem et immortalem
asserentes quod cum iudei vellent
ipsum crucifigere posuit alium pro
loco sui. Contra quos quis est ille patet
mat. 20. et 21. mar. 13. et 14. luce
23. Joh. 19. act. 19 et 13. prima
pet. 2. et 2. rom. 6. 1 cor. 11.
apoc. primo 22. et 21. heb.
2. et 9. et 10.

Qui est pro salute. Contra

Illos qui crucis ministerium detestantur. Contra quos j Cor. 2° Gal. 6 Ephe. 2° & 3° Phil. 2° Colo. p(rim)o & 2°.

Humani generis. Contra Origenem qui dixit Christum non solum pro hominibus sed pro demonibus redimendis esse incarnatum & passum. Contra quem Ysa. 9° Puer natus est nobis. Ro. 4° Traditus est pro delictis nostris.

Passus. Contra basilidianos qui Christum passum negant. Contra quos dicitur est super ibi factus est passibilis et mortalis.

Et mortuus. Contra iudeos qui dicunt quod si propheta fuit mori non potuit nec pati. Contra quos Dan. 9° occidetur Christus. Ysa. 53. Tren. primo O vos omnes &c. Ps. foderunt manus meas &c.

Descendit. Contra Sponistas qui negant Christum ad inferos descendisse. Contra quos ~~ad inferos~~ Ephe. 4° descendit ad inferiores partes terre. Act. 2°. Zacharie 9° Tu autem in sanguine. Ps. Non derelinques animam meam in inferno.

Ad inferos. Contra illos qui non credunt esse infernum. Et contra illos qui dicunt mundum istum esse infernum. Contra quos Luce 16 de divite & lazaro. Et ap. 1 & 13.

Et resurrexit a mortuis. Contra Saduceos qui non credunt resurrectionem mortuorum. Contra quos Mt. 12 27 & 21 Mr. 12 & ult. Luce 13 16 11 & 20. Joh. 11 et 12. Ro. 8. j Cor. 15. Act. 3° Apoc. 3° & 9 & 20°.

Et ascendit. Contra Appellitas paulinos & alios qui Christum deum esse negant et tunc non dicunt ascendisse sed translatum fuisse ut Enoch Luce ult. & Heliam 4° Reg. 2°. Et contra Manicheos qui dicunt Christum non fuisse verum hominem sed fantasticum et tunc non dicunt ascendisse verum. Contra quos dicitur est super in verbo factus.

In celum. Contra illos qui dixerunt Christum purum esse creaturam & apud inferos remansisse. Contra quos Aug. in fine & dicit quod quamvis passus est eius assumptus est. Luce ultimo. Joh. ult. Ecc. 8. Act. p(rim)o et 1°. Ad ... de quibus & 2 omnia.

Et descendit. Contra nates ultramarinas & contra alios qui non credunt animam descendisse in infernum nisi ascendisse in celum usque ad diem magni iudicii. Contra quos Luce 16. Ephes. 4° Act. 2°.

In anima. Contra arabicos qui dicunt animam cum corpore mori. Contra quos Eccl. 3° Mt. 10 & 22. Apoc. 6. Et contra illos qui dicunt quod anima non descendit in infernum usque in diem iudicii contra quos dicitur est iam. Et contra illos qui dicunt animas non esse. Contra quos Mt. 6 & 10 Joh. 10 Jacobi 4° Apoc. 6.

Et resurrexit. Contra illos qui non credunt resurrectionem carnis. Contra quos Job 19 In carne mea videbo deum. Ezech. 37 Ysa. 26 Dan. 12 Jone 3° & Math. 2° 1° & 12 Mt. 28 & 16 Luce 24 j Cor. 15 j Ephes. 4 Act. 1° 22° & 23° Apoc. primo 1a Pet. 1°.

Ascendit. Contra illos qui non credunt in celum ascendisse quia usque ad diem iudicii contra quos dicitur est iam

Pariter · Con theodosianos et
gaynaitas qui ex duabus naturis
unam tm in xpo nam dicunt ·

In utroque · Con cephalitas
et eutichianos et contra diascoros qui
unam tm in xpo naturam dicunt · contra
quos decretum e sup ibi una in dua
bus naturis persona.

Venturus · compar in ea equo
ua in qua ascendit dictum simo
sit veniet hic ad te contra predictos er
rores ix.

In fine seculi · Con illos qui in
mille annis intendunt · Con quos
apoca 20 et Ge. Item contra illos qui de
hiis que benefaciunt statim volunt
remunerari · Con quos Corinth
3o. Item contra illos qui dicunt iam
factum e unum iudicium · Con quos
Mt. 12 16 et 22 et 24. Ro
2o. 1 thimot 2 et 4 2a thimo
3o in quibus omnibus ea futuri temporis
que illi ponunt remanent quod unum
iudicium sit futurum.

Iudicaturus · Con quotiens qui
non credunt iudicium futurum · Con
quos Mt. 26. Ro. 2o et 12. 2a
Cor. 4.

Vivos et mortuos · Con
illos qui non credunt vivorum · Con
quos decretum e sup ibi resurgent
a mortuis. Item contra illos qui dicunt
animam mori cum corpore · Con quos
Mt. 10 et 24. Ro. 3 Apoc
7o.

Redditurus singulis · Con
illos qui dicunt quod una anima in
fundit et multis corporibus successive
et vivificat multa corpora · Con
quos decretum e sup in ex corpore et
anima

Sedium · Con illos qui dicunt quod
omnia eveniunt de necessitate et contra illos
qui dicunt quod universa eveniunt casu
et contra illos qui credunt quod quidam
sunt fati sic ex necessitate salvabuntur
quidam vero quod ex necessitate dampnabuntur
de hac materia agitur 20 q. 3 Sic
et alia et talibus sequentibus · Con quos
Ezech. 18 Jeremie 18 Ro 2o
et 12 · Con quos et nota inquicumque
que ex erroribus hiis sequuntur quod
tum hic non esset utile nec virum et
pro nullo esset ars et artificium
scientia consilium medicina et me
dicamenta prelia nec labores
munitiones et munimenta precepta
consilia que nobis necessaria impu
tamus.

Opera sua · Con illos qui dicunt
quod si deus vellet ipsi essent boni
et ideo non est eis imputandum quod
sunt mali · Con quos eccl. pre
deut. 24.

Tam reprobis quam electis
Con illos qui negant electos
et alia quam bona prodesse malis
Con quos dan. 3o peccata tua
elemosinis redime. Act. 10 de
cornelio non baptisato. Item
contra illos qui dicunt quod non e me
ritorium dare electos malis contra
quos luce 6 gal. 6 Ro. 10.

Cum omnibus cum suis · Con
illos qui dicunt quod impii non
resurgent · Con quos 1 Cor.
15.

A prius · Con illos qui dicunt quod ipso
non resurgent in hac carne sed
in alia · Con quos Job 19 Ezech
21 Ro. 8.

Resurget · Con hereticos qui
negant corporum resurrectionem contra quos
decretum e supra in resurrexit a mortuis.

Corporibus contra illos qui dicunt animam cum corpore finiri contra quos ipse ibi descendit in ara.

Que nunc contra illos qui dicunt quod alia corpora assumuntur contra Job 19 1 Cor 15 ... resurrexit in carne.

Restant contra illos qui dicunt animam transire de corpore in corpus ut quidam in ... contra Origenianos qui dicunt animas ... corpora ... merruisse pro diversitate peccatorum contra quos Apoc 20 singuli singulos accipiunt et Apoc 6 date sunt illis singule stole et contra illos qui dicunt quod alia corpora assumuntur contra quos dictum est tamen

Ut recipiant contra illos qui dicunt quod post iudicium premia bonorum erunt equalia et pene malorum similiter contra quos ... Luce 12 Joh 12 Cor 2 2 Pet 2 Jacobi 3 Apoc 2 Job 20

Secundum opera sua in fine seculi contra ... qui post ... mille annos in voluntate carnis futuros predicant contra ... Deut 1 Isa 29 32 33 ... 6 non parcet in die vindicte

Sive bona fuerit sive mala in illo iudicio ... ut purgandi ... purgatorium contra illos qui non credunt post mortem esse purgatorium ... contra quos 1 Cor 3 in igne revelabitur id est in pena purgatorii ... Eccl 21 vasa figuli probat fornax id est purgatorium ... 21 ... quod transire per flammas ignis purgabitur ... 2 ... ultima ... opera ubi ...

annos pene ... per tres menses pena purgatorii per tres dies pena ... [illegible] ... 2 ... estimamus ... de cele ... in fine ... marthe.

Illi cum dyabolo contra ... qui ... peccatorum ... post mortem in demones ... 28 q ultima ... ultima

Penam contra illos qui dicunt quod angeli qui ceciderunt et omnes ... salvabuntur contra quos ... 12 et 24 Joh 14 ... Heb 10 ... Pet 2 Jude 1 Dan 12 ... Item contra illos qui dicunt quod ... pena ... pena non est a deo contra quos Joh 2 ... 21 ... 3 1 Cor 12 2 Cor 12 Heb 12 ... dicit ...

Perpetuam contra illos qui dicunt quod non sustinet dei clementia ... tanta pena punire contra quos ... 24 ... qui ... quod non esset iusta pena perpetua pro peccato ... Item contra illos qui dicunt quod ... in mortali peccato decedunt non puniendos eterna ... 24 ... igne eterno ... laborabunt ... Item contra illos qui dicunt animam cum corpore mori contra quos ... 10 et 22 et Apoc 6

Et isti cum Christo contra Mahometum qui ... carnales delicias ... quod ... infra ibi eterna ...

Gloriam sempiternam contra iudeos et alios ... contra quos Isa 24 et 22 1 Cor 2 Et contra ... qui dicunt animam cum corpore mori contra quos ... 10 et 22 Apoc 6

Pars tercia

Una vero. Contra illos qui unitati ecclesie catholice non credunt vel qui eam impugnant et generaliter contra scismaticos de quibus 24 q. 1 alienus est. Contra illos qui dicunt unumquemque in sua secta vel fide salvari. Contra quos Aug. 11 [?] 1 Cor. 10 et 12. Ephes. 1° et 4°. Ad idem 23 q. 1 pudenda loquitur scisma.

Fidelium. Contra ecclesiam malignancium pro odium ecclesie malignancium et contra congregatos hereticorum. Contra quos 1 Thess. et Heb. 11, 2 Pet. 2°, ps. [?] Ioh. 2°, Act. 17 et 20.

Universalis. Contra synagogam iudeorum que est de uno populo collecta. Contra quos pro promissione terre et Mt. ultimo, Mar. ultimo, Luce ultimo, Ioh. 20, Apoc. 7, Ro. 1. Ad idem de cons. di. [?] c. [?]

Ecclesia. In qua sunt boni cum malis sed in corpore, heretici vero mali qui [?] recedunt a corpore, de cons. di. 4 c. unitas. Contra eos qui dicunt quod in ecclesia dei non possunt esse boni cum malis. Contra quos Aug. [?] et 20 et 24. 2a Thess. 2°.

Contra quam nullus. Contra iudeos et alias naciones que ab ecclesia sunt precise. Contra quos 1 q. 1 c. Magus et c. Corde 24 q. 1 omnis qui recedit. Et qui non colligit mecum dispergit Luce 11. Ro. 8. ps. Ioh. 1°.

Omnino salvatur. Contra hereticos qui dicunt ecclesiam dei defecisse a tempore Silvestri. Contra quos Ysa. 9° [?] et a modo et usque in sempiternum. Luce 1° regni eius non erit finis. Dan. 2° regnum stabit in eternum. Ad idem Aug. ultimo Ioh. 11 Ephes. 2° et 4° Phil. 1° Heb. 1°.

In qua idem. Contra naciones que non sunt in ecclesie unitate, quod videtur quod non est verum sacrificium apud eos quod extra catholicam ecclesiam non est locus veri sacrificii 1 q. 1 contra catholicam et 24 q. 1 c. Sicut [?] sola scisma quam fecit Dathan [?] plebe [?] 1 [?] contra focos de agro offerri Deut. 12.

Ipse sacerdos. Contra illos qui sacramento detrahunt propter indignitatem ministri. Contra quos de cons. di. 2 c. corpus sacerdotis [?] Heb. c. 1 q. 7 [?] 10 si de hoc pecunia iusta ibi rite sunt ordinatus.

Est sacrificium. Contra hereticos qui impugnant sacrificia novi ac veteris testamenti. Contra quos notandum propter que deus sacrificia sibi offerri voluit in veteri testamento ut dicitur in summa. Item quod illa significabat Christum qui est sacerdos et sacrificium quod offertur in novo Heb. 9° et 10.

Ihesus Christus cuius corpus et sanguis [?] ad destructionem veteris [?] sua apparuit Heb. 9° et sanctificati sumus per oblacionem corporis Ihesu Christi Heb. 10.

In sacramento. Contra hereticos qui non credunt [?] sacramentum. Contra quos Mt. 26 Mr. 14 Luce 22 Ioh. 6 1 Cor. 11 de cons. di. 2 omnia.

Altaris sub speciebus. Contra Waldenses et alios qui sine altari se credunt licite conficere in domibus suis. Contra quos de cons. di. 1a sicut non alii [?] Ad idem [?]

20 · 2 · 21 · Josue 3 · 2° · Heb · 13

Panis · Contra christo christo[ist]as qui pane et caseu offerunt in sacrificijs.

Et vini · Contra aquarios qui tm aqua offerunt in sacrificio · 28 · q · ult[ima] Item contra illos qui offerunt lac de co[nsecratione] d[istinctione] 2 · cu[m] o[mn]e · ubi plures heretici errores reprobantur

Veraciter · Contra illos qui dicunt ibi esse sacrum et signum tm corporis et sanguinis non veritatem · de co[nsecratione] d[istinctione] 2 · utrum quid sit omnia · Joh · 6 · amen amen dico vobis nisi manducaveritis et infra caro mea vere est cibus

Continetur · Ad litteram contra illos qui dicunt consecratum intra sit vera et signum ... · Contra quos de co[nsecratione] d[istinctione] 2 · corpus utrum · Joh · 6 · panis quem ego dabo caro mea est

Transsubstantiatis · Contra ...os qui non credunt transsubstantiacionem contra quos Mathei · 26 · Marci · 14 · Luce · 22 · 1 · Cor · 11 ·

Pane · fermentato · Contra grecos qui dicunt non posse confici nisi in fermentato · Contra quos est quod tunc non debebat esse apud eos fermentatum · Exo · 12 · Levitici · 1 · Deut[eronomi]o · 11 · et 13 · Ad idem · 1 · Cor · 7 · de co[nsecratione] d[istinctione] 2 · accipite · Luce · 12 · Omnes · 2°

In corpus · Contra hereticos qui dicunt quod panem madidum dedit ad comedendum et credit corpus suum Contra quos Mathei · 14 · Luce · 22 · Joh · 6 · 1 · Cor · 11 · de isto errore heretic[orum] de co[nsecratione] d[istinctione] 2 · forte

Et vino in sanguinem · ... non aqua mixto · Contra armenos qui non ponunt aquam in calice sacri · Contra quos de co[nsecratione] d[istinctione] 2 · c[apitulo] · p° · 2° · et 2° · et · d[istinctione] · 2 · ... in fine et ... de cele[bratione] miss[arum] · cum marthe et ca° penultimo et ultimo · Contra non ponunt aquam fuerit.

Potestate · Contra illos qui vos ... in hoc sacro ... vel ... vel seculi ... de his rebus loquuntur · Contra quos de co[nsecratione] d[istinctione] 2 · utrum sub figura quia corpus in ... Item contra hereticos qui non credunt quod idem corpus possit esse tot in diversis locis · Contra quos de co[nsecratione] d[istinctione] · 2 · singuli

Divina · Contra hereticos qui negant miracula que fiunt in ecclesia · Contra quos Mathei · 6 · et ult[imo] · Luce · 9° · et 10 · Joh · 2 · et 11 ·

Ut ad perficiendum · Contra illos qui dicunt quod si corpus christi esset sicut mons iam esset consumptum · Contra quos de co[nsecratione] d[istinctione] in ... semel quid sit Ad idem Exo · 16 · de manna · Joh · 6 · de quinque panibus et · 3 · Regum · 17 · de ydria farine et lechito olei ·

Misterium unitatis · Contra scismaticos et discordes · Contra quos de co[nsecratione] d[istinctione] · 2 · ... passus 28 · q · 1 · aliena adnotavit ... qui Ad idem galat[as] 3° · 1 · Cor · 10 · et 12 · Ephe[sios] p° · et · 6 · Luce · 22 · Actuum 2°

Accipiant ipsi de suo · Contra primam heresim que dixit dubium esse sermo quibus ... audie[ntes] et abierunt retrorsum de co[nsecratione] d[istinctione] · 2 · prima · Contra quos Mathei · 26 · Marci · 14 · Luce · 22 · 1 · Cor · 11 ·

Quod ipse accepit de nostro

Contra manicheos et valentinianos qui negant christum veram carnem humanam de virgine assumpsisse. Contra quos decretum est supra in martyrologio romano.

Et hoc utique sacramentum nemo conficere potest.

Contra waldenses et alios qui dicunt quod quilibet sanctus potest conficere et alia officia sacerdotis. Contra quos exodi 28 et 29. leviticum 8 et 10. numeri 16. 17 et 18. primo regum 13. 1 paralipomenon 13. 2o regum 14. 2o paralipomenon 26. decretum 6. 12. 19. 20. hebreos 8. 29.

Nisi sacerdos. Contra hereticos qui detrahunt sacro ordini. Contra quos matthei 8. luce 4. philippenses primo. 1 thimotheum 3 et 4o et 4o. 2 thimotheum primo. ad titum primo. decretum 6. 13. 12 et 20.

Rite. Contra nacos et alios qui non ordinate in ecclesia unitatis vel forma ecclesie de sacramentis unitatis. Contra ultimum 1 q. 1. decretum c. de consecratione. distinctio 2. dicit dominus. exodi 16.

Fuerit. Contra illos qui non ad ordinem vel ad officium sed ad vitam vel iniuriam ministrorum respiciunt. Contra quos 1 q. 1. dedit baptismum iudas quibus non noceret. de consecratione distinctio 2. virum. 3 regum 11. matthei 1. 28. galatas 2o. decretum primo.

Ordinatus non dicitur ordinata. Contra illos qui non distinguunt potestatem si quicumque liceat sive sunt sive laici officium sacerdotis. Contra quos extra de penitentia et remissione. nono.

Ordinem. Contra hereticos qui mutant formam ecclesie catholice dicunt in mutando verba apud ecclesiam suam depravata retorquent. Contra quos 1 q. 1. c. quod in quo. 2 q. 1. c. primo.

Claves. Contra illos qui clavibus ecclesie contradicunt. Contra quos numeri 6. matthei 16. luce 22. 20. distinctio capitulo primo et 22. distinctio in nono.

Ecclesie. Contra illos qui usui clavium contradicunt indulgentias quas fecit vel facit papa vel episcopus respectivi tres.

Quas ipse concessit apostolis. Contra illos qui dicunt quod solus deus et non sacerdos potest claudere vel aperire dimittendo vel retinendo peccata. Contra quos matthei 16 et 18. luce 11. iohannis 20. 24 q. 1. quodcumque. Item contra illos qui sibi assumunt officium predicandi sive docendi quod pertinet ad officium clavium. matthei 10. marci 2o. luce 3 et 10. romanos 10 et 12. 1 corinthios 12. ephesios et 2a thimotheum 2.

Eorum scilicet et episcopis et septuaginta duobus discipulis per totum. Contra illos qui dicunt quod successores apostolorum non possunt ligare vel solvere. Contra quos iam decretum est. Item contra eos qui contempnunt constitutiones ecclesie. Contra quos matthei 10. luce 10. iohannis 11. primo iohannis 2o. 2 corinthios 1. decretum 11. Siluester 10. primo macchabeorum 2o et 2o. Item contra illos qui dicunt quod prelati ecclesie requirantur. Contra quos prima corinthios 4o et ultimo. galatas primo. 2 thimotheum in fine. romanos 9. matthei 18. matthei 11. Item contra illos qui dicunt quod licet eos non debere fieri iustitiam vel vindictam. Contra quos luce 11. 18. 19. romanos 13. 1 corinthios 4. 2 corinthios 1. prima petri 2o.

Quae successoribus ihesus christus. Contra illos qui dicunt solos sanctos et iustos sacerdotes habere clavium potestatem de clave qua agitur 1 q. 1. et corde. 24 q. 1. c. si autem

qui error destruit[ur] multi[pliciter] vero
Item sunt alii qui dicunt non posse
bonos cognitionem per summum iudic[em]
ecclesiastici contra quos m[a]t[thei] 16 quodcumque
ligaveris et 18 Item contra illos qui dicunt
quod ecclesia dei non debet persequi malos
nec et vitam contra quos m[a]t[thei] 18 2a
pet[ri] p[rim]o 1 cor[inthios] 4 et ult[imo] et gal[athas]
primo

Sacramentum vero baptismi
ad dei contra ydolatras qui ad ino-
cationem demonum vel ad supersticiosam
observantiam planetarum vel caracterum
et huiusmodi operantur contra quos deu[teronomii]
[illegible] ibi unus solus est verus deus
Item contra illos qui dicebant ego
sum pauli ego vero apollo contra
quos 1 cor[inthios] 3o de cons[ecratione] d[istinctione] 4 cu[m]
tantum

Invocatione contra illos qui non utuntur
verborum vel misteriorum sancte trinitatis
[illegible] attribuunt [illegible] baptisandi
et ecclesiam sacram confundi contra quos
deu[teronomii] [illegible] ibi vite sunt [illegible]
tus

Et individue trinitatis contra
arrianos qui dividunt essentiam
personarum contra quos deu[teronomii] [illegible] ibi
3o quia [illegible] trinitas una [illegible]

Videlicet patris contra illos qui
baptisant in nomine trinitatis contra
quos deu[teronomii] de cons[ecratione] d[istinctione] 4 a quodam
si qui nescit Item contra illos qui
baptisabant in nomine christi contra quos
de cons[ecratione] d[istinctione] 4 [illegible] in synodo si non
[illegible] Item contra illos qui baptisant
in nomine domini vel in morte domini
contra quos de cons[ecratione] d[istinctione] 4 si revera
[illegible] quis presbiter.
Et filii contra [illegible] qui
negant dominum esse ihesum filium dei
contra quos deu[teronomii] [illegible] unigenitus
dei filius.

Et spiritus sancti contra nocianos
[illegible] et maximilla et catha-
frigas qui spiritum sanctum [illegible]
[illegible] nocianus dicunt de quibus
[illegible] 24 q[uestio] 3 quidam et de cons[ecratione] d[istinctione]
4 [illegible] contra quos ioh[annis] 4o spiritus
deus est luce ult[imo] spiritus car-
nem et ossa non habet

Consecrat[ur] contra [illegible]
nos et [illegible] qui dicunt solam
ablutionem corporis per aquam factam
sufficere ad remissionem peccati sine
[illegible] vel confessione vel certa
verborum invocatione sive consecratione contra
quos 1 q[uestio] 1 detrahe [illegible] de
bap[tismo] non ut apponeres.

In aqua contra illos qui in gla-
cie vel in nive vel saliva vel
liquore alio baptisare intendunt
contra quos [illegible] de bap[tis]mo non ut
apponeres Item contra [illegible] qui
ad visionem utuntur per bap[tis]mo contra
quos [illegible] qui bap[tizatus] est
in aqua [illegible] 2o [illegible] luce
3o et divina auctoritas que [illegible]
precipit bap[tisma] [illegible] et apostolica
traditio [illegible] 4 [illegible] 4 [illegible]
8 10 [illegible] 16 [illegible]

Tam parvulis quam
adultis contra [illegible]
et alios [illegible] qui dicunt parvulis
inutiliter bap[tis]mum conferri contra quos
[illegible] de bap[tism]o [illegible] de cons[ecratione] d[istinctione]
4 placuit ut quicumque parvulos
[illegible] non [illegible] error quidam dicunt
quod parvuli non habent peccatum et ideo non
indigent bap[tis]mo contra quos [illegible]
in peccatis concepit me mater mea [illegible]
[illegible] 1 cor[inthios] 14 ro[manos] 4 et 28
[illegible] qui [illegible] alii dicunt quod
parvuli habent peccatum sed eis bap[tis]mus

non prodest quia fide non habent. Contra quos Luce 18. Sinite parvulos venire ad me. Joh. 3°. nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto. Et quod quis possit salvari in fide alterius patet Matth. 8. 9°. et 14. Luce 7° et 18. Joh. 4 et 11. Act. 9°. De cons. di. 4. Est filius.

In forma ecclesie. Contra illos qui formam ecclesie non observant ut greci et ruthenos alie transmarine. Contra quos extra de baptismo. 2 1 q 1. Si quis confugit.

Ab quovis alio. Contra illos qui iterum baptizant. extra de baptismo. Debitum. Item contra hereticos qui dicunt quod peccator baptizare non potest. Contra quos 1. q. 1. Intra catholicam. De cons. di. 4. Verbo. Si de quo dicitur supra ibi rite fuit ordinatus.

Rite. Contra non ad illa que sunt de substantia baptismi sive materia vel forma. Forma materia aque persona baptizati et persona baptizantis que omnia ex eo colliguntur.

Collatum. Ita quod semel tantum. Contra hereticos qui dicunt quod quotiens homo peccat debet iterari baptismus. Contra quos Ephes. 4. Hebr. 10. 11. et de cons. di. 4. [illegible]

Proficit ad salutem. Contra hereticos qui detrahunt sacro baptismo. Contra quos non quia per baptismum baptizatis celum aperitur ut pateat illis ingressus. Item spiritus sanctus in eos descendit. Item efficiuntur filii dei et heredes ut Matth. 3. Marc. 1°. 2. Luce 3. et 11. Joh. 1°. 3°. et Ro. 6. De baptismo maiores. Contra tamen est heresis contra hereticos qui dicunt quod spiritus sanctus non datur in baptismo quia materialis aque sit virtus. Contra quos Act. 2°. 8. 9° et 10.

Et si post susceptionem baptismi. Propter omnia peccata dimittuntur tam originalia quam voluntaria. 23. di. qui episcopus. et de cons. di. 4. non ...

Post prolapsus fuit. Contra Iovinianos qui ex quo quis baptizatus est ulterius criminaliter peccare non potest. De cons. di. 2. c. Item 22. ubi agitur de isto errore. Contra quos 1a Joh. 1°. 2°. Iacobi ultimo. Hebr. 6°. et de Petro et Iuda prout peccaverunt post baptismum. Paulus etiam castigavit corpus suum ne ipsius incurrat 1 Cor. 9°. Item contra eunomianos et alios qui dicunt quod post remissionem peccati que fit in baptismo non habet locum penitencia. Contra quos Luce 13 nisi penitentiam egeritis omnes simul peribitis.

In perpetuum. Contra illos qui dicunt quod non potest fieri perpetuum nisi quod fit in celo. Contra quos sunt auctoritates tam in novo quam veteri testamento. Fuit error quibus sapientia et opinio et ratio sua ac evidentia operum contradicit.

Per viam. Contra fictas vel falsas penitentias de penitentia di. 4. Falsas.

Potest semper. Contra illos qui dicunt quod non debet penitentia iterari de qua latius agitur de pen. di. 2. fere per totum et di. 4. reperiuntur species adhuc instat.

Penitenciam. Contra illos qui dicunt quod post remissionem peccati quod fuit in baptismo non habet locum penitencia. Contra quos est supra ibi contra quibus fuit. Item contra illos qui dicunt sufficere confiteri soli deo sine iudicio sacerdotali et alia penitencia. In ipso errore sunt iudei

greci et nacos alie tus maiuc Con
pnos de pnia di p° in fine qbus
auctbus

Reparari Con i°s q dicut
q no sz pma ad remissioz pcti
Con quos Jeremie 18 et 26 Ro°
2° et 11 Item q novacianos et
catharos qui negat penitenti-
bus veniam peccatorum Con quos deu°
30 Ezech 18 luce 15 et 16 di
c eo cu sequentibus cap

Nos om aut virgines Con
illos qui virgini et continentie de-
trahunt dicentes q multiplicatoi
generis humani continentia Con pnos
1 Corp 7 Mt 19 luce p° dint
et alij heretici q mt solas virgines
nuptias posse contrahi asserent et
c quos deus coniunxit in matrio
ambo fuerunt virgines gen 2°
et Mt 19 Con quos nota q no
virginitas si corpus corrupi di
ussitas sed d maxime et fecuntit
creavit eos Ite p° Corp 7 mu-
lier quanto tpe vivit vir eius
alligata e viro et q iusta
nullat tu vt tm in duo no
d p° ut 2° ut 3° et est heror
q Armenos et alios q tribus
et ultiores nuptias dampnat
Con quos 21 q p appriat dus
q si dormierit ad id Ozee p°
deut° 24 Mt 19 luce 20 Ro°
8uo

Viri ect coniugati p fide
Con Kathoras et Ermelitas q
coniugia dampnat 20 q 3 quidam
Et contra Eustasium q dicebat
q u q in coniugio positus spem haret
ad deum 14 d 6 Con quos gen
2° et 9° vbi deus coniugium insti-
tuit et benedixit Ite coniugatos
tm salvat t diluuio at benedix
gen 1 et 2 et 9 Ite patriarche et

apli fuerunt coniugati gen 9 12 et
16 et 33 ad id Mt 19 Ite xpc
natus e d coniugio Mt p° et 10
luce p° Ite xpc nuptijs inte-
fuit cum matre et discipulis suis dis-
cipulis et eas miraclo approbavit
Joh 2° Ite apli fuerunt coniuga-
ti 31 di omo 28 q 1 Item nunc
sp aplus consulit nuptias contra-
here 1 Corp 7 Q gras infantes
1 Thimoth 2° et 4 Qui dampnat
eos qui prohibet nube 1 Thimo
4to

Reum no distorta p bacoi-
bus Con illos qui nolint
credere nisi sibi satis fiat se-
curitate sensuu ut emptione
pignoroz p suasionu sm p luros
ut pignoroz sm miracloz Et
contra illos qui dubitat et defler-
tut fide p erroes heresitas
a dubitatos Con quos Joh
20 Jacobi primo Et de hereticis
p° et q d e ? contra

Et opatoz bona Con i°s
qui fidem sm opibus sufficere cre-
dut Et q illos qui asserit se
nosse deum fcib aut negat Con
p° Joh 2° Jacobi 2° Ro° 3°
et 4to et 5° d sac vnc c q
vo

placentes deo Con illos
displicentes p infidelitate et
mala opa Con quos gal 4°
2a Corp 4°

Aeterna Con Arabitos
qui dicut aiaz cu corpe mori
Con quos dum e sup ibi descen-
dit in aia Et q machometu
qui fruitoibus suis carnales de-
licias Et q iudeos q trali
et tradi puissioni tm incent
Con quos Mt 22 luce 20 et
sap 1 1 Corp 2° Dan 3°
ysa 24 et 66

Mercantur beatitudinem contra illos qui venalitati est et contra illos qui tamen arbitrantur vniuersa. Contra quos dictum est super ibi reddidit singulis secundum opera sua.

Pervenire. Contra illos qui incipiunt si non perseuerant usque in fine. Contra quos in prologo ab. Baruch in fine. Et io qui incepit et perseuerauerit usque in fine hic saluus erit. Matthei 10. et 24. Luce 9o. Apocalipsis 2o. 1 Thimothei 4o.

Quod duo sunt contraria principia vnum bonum aliud malum. a. a. b.
Quod bonus non creauit ista visibilia corpora. a. a. b.
Quod bonus deus non iurauit. a. b. c.
Quod trinus vnus deo non subiciuntur omnia. a. b.
Quod christus non est maior omnibus. a. b. c.
Quod non dampnabit eternaliter. a. a. b.
Quod deus non infudit vel creat nouas animas. a.
Quod viri non vadunt spiritus ad requiem vel in infernum. a. b. c.
Quod christus non sensit veras penalitates. a. b. c.
Quod non facit vel fecit aliquid proprium. a. b. c.
Quod christus duxit carnem de celo. a. b.
Quod christus non est deus. a. b.
Quod christus non est filius beate marie. a. b.
Quod non fuit christus homo. a. b.
Quod non assumpsit carnem de beata maria. a. b.
Quod non comedit corporaliter. a. b.
Quod non fuit passus in carne. a. b.
Quod non fuit mortuus et io non resurrexit. a. b.
Quod non descendit in carne. c.
Quod non resurrexit in carne. c.
Quod non descendit ad inferos. a. b. c.
Quod spiritus sanctus non datur in baptismo materialis aque. a. b. c.
Quod Iohannes baptista malus fuit. a. b. et quidam. c.
Quod non est corporum resurrectio. a. b. c.
Quod paruuli non possunt saluari. a. b. c.
Quod lex moysi non est bona. a. b. c.
Quod patres veteris testamenti non saluantur. a. b. c.
Quod vetus testamentum non est a deo bono. a. b. c.
Quod moyses fuit malus. a. b. c.
Quod per legem non est saluato vel fugato. a. b. c.
Quod bonus deus non eduxit populum de egipto. a. b. c.
Quod bonus deus non est locutus antiquis patribus. a. b. c.
Quod bonus deus non dedit decem precepta. a. b. c.

Er adam no fuit a deo · a · b · c ·
Er ante aduentu xp no fuerunt aliqui boni · a · b · c ·
Er xpus no est equalis pri · a · b · c ·
Er qm vetus testamentu diuinitus no e diligendus · a · b · c ·
Er angli qui ceciderunt sunt ille de qbus in ewan° · a
Er baptismus aque ut e nullius et pt illorum des efficacie · a · b · c ·
Er sub impositione manuum no datur sps sctus · a · b · c ·
Er in eccia dei no sunt boni et mali · a · b · c ·
Er in eccia no debent ee sacerdotes et dyaconi vel acoliti · a · b · c ·
Er eccia no pt facere institucones · a · b · c ·
Er nullus malus pt ee epus · a · b · c ·
Er eccia malis no e bona vel ibi ordinans · a · b · c ·
Er eccia no d3 psequi malos · a · b · c ·
Er eccia no pt excomunicare · a · b · c ·
Er no debent fieri sepulture mortuorum · a · b · c ·
Er vnctio olei nichil est · a · b · c ·
Er sacramenta altaris nichil fuit · a · b · c ·
Er elemosine no debent dari nisi bonis · a · b · c ·
Er no e oracio vel cantacio pt diuina orom · a · b · c ·
Er pctm no est a libero arbitrio · a · b · c ·
Er originale pctm nichil est · a · b · c ·
Er homo post pctm no pt penitere · a · b · c ·
Er no pt fieri pctm nisi qd factum fuit in celo · a · b
Er aliud est opus dyaboli quam pctm · a · b
Er ignis purgatorius nichil e · a · b
Er bonus deus viuificat et occidit corpa · a · b
Er deus dans graciam no viuificat pbona mala · a · b · c ·
Er deus qui vindicat no dat graciam · a · b · c ·
Er mundus semper fuit et erit · a · b ·
Er sola fide no pt homo saluari in carne · a · b · c
Er no pt saluari cum patre et matre · a · b
Er no est confitendum · a · b · c ·
Er iudicium factum est · a · b · c ·
Er matrimonium malum e · a · b · c ·
Er quilibet no pt saluari · a · b · c ·
Er pctm e comedere carnes · a · b · c ·
Er p proximum no intelligitur omnis homo · a · b · c ·
Er nullus e vitandus · a · b · c ·
Er usura no e prohibita · a · b · c ·
Er no d3 homo causam restituere · a · b · c ·
Er iuramentu no d3 fieri · a · b · c ·
Er no licet occidere · a · b · c ·
Er vindicta no debet fieri · a · b · c ·
Er iusticia no debet fieri p homines · a · b · c ·

Er. retardanda est iusticia pro quo quis peccat contra a. b. c.
Er. diabolus in creaturis potest procreare. a. b. c.
Er. contra potest pugnare in propria. a. b. c.
Er. homo potest dare spiritum sanctum. a. b. c.
Er. spiritus sanctus et spiritus paraclitus non sunt idem. a. b. c.
Er. homo interior non est anima. a. b. c.
Er. non debent tradi capita. a. b. c.

Nota quod tres sunt secte Albigensium: pars illorum de bagnolo, pars illorum de concorezio. Heretici vero de concorezio qui habent episcopum suum de Belanora et quidam alii de Bulgaria credunt tamen unum deum omnipotentem sine principio qui creavit angelos et quatuor elementa. Et dicunt quod lucifer et complices sui peccaverunt in celis, sed unde processit eorum peccatum dubitant. Quidam dicunt quod archangelum. Alii dicunt quod quidam spiritus habens quatuor facies, unam hominis, aliam volucris, tertiam piscis, quartam animalis, fuit sine principio et manebit in chaos, nullam habens potestatem creandi. Et lucifer adhuc bonus descendit et videns speciem huius spiritus admiratus est et collusione et suggestione illius spiritus maligni seductus est et revertens ad celum seduxit alios et proiecti sunt de celo sed divinam naturam non perdiderunt. Et dicunt quod lucifer et ille spiritus nequam volebant distinguere elementa et non potuerunt. Sed quod lucifer impetravit a deo bonum angelum coadiutorem. Et ita concessione boni angeli et adiutorio ipsius et virtute et sapientia sua distinxerunt hec elementa. Et sic dixerunt quod lucifer est ille deus de quo dicitur in Genesi creasse celum et terram. Et opera sex dierum fecisse dierum, et qui formavit adam de limo terre et in ipsa formatione insufflavit bonum angelum et fecit ei evam ut per eam faceret eum peccare. Et dicunt quod questio ligni prohibiti fuit fornicatio. Et quidam istorum dicunt quod pars illorum qui ceciderunt salvati sunt quia non ex voluntate sed quasi coactione peccaverunt. Et qui ex deliberatione peccaverunt dampnati sunt. Et dicunt quod alii spiritus creati sunt a deo qui dicuntur supplere locum illorum non salvandorum.

Albigenses dicunt quod lucifer fuit filius mali dei et ascendit in celum et invenit uxorem illius superni regis sine viro suo et deo et ibi tamen fecit quod invenit eam et ipsa primo descendente se dixit ei lucifer quod si filium procrearet faceret eum deum in regno suo et faceret eum adorare tamquam deum. Et sic acquievit ei. Et inducunt id Apocalypsis sicut est regnum huius mundi et sic dicunt Christum natum et ipsum sic dixisse carnem de celo. Et illud est magnum secretum ipsorum. Volunt et dicere quod non fuit verus homo sed angelus incarnatus. Volunt et dicere pro quo quod fuit filius beate Marie et sic non sumpsit carnem ex ea et quod non comedit neque bibit corporaliter.

Predicti errores solis vesaniis et blasphemiis innituntur. Et ideo est eis suppliciis potius quam disputationibus obviandum. Fuit quidam paganus Pitagoras nomine qui animas hominum in alia corpora sive hominum vel pecudum intrare dixit. Cum heresi plures pagani concesserunt et consenserunt et dicitur sunt

pitagorici. quos velud precursores
suos cathari qui duo ponunt
principia imitantur. in hoc errore
Et fuerunt et quidam alii impii
dicentes Zaroen et Arfaxat qui
dixerunt dyaboli datorem legis moysi
esse principem tenebrarum. a quibus
omnes cathari quo ad hoc dampnati
sunt. Fuerunt et apud iudeos quidam
qui saducei sunt dicti qui horum
corporum resurrectionem negabant. a quibus
qui resurrectionem negant cathari dux-
erunt originem Et fuit et Cera-
tianus quidam nomine a quo Cera-
tiani quidem dicti sunt qui esum car-
nium reprobavit quem cathari imi-
tantur. velud precursorem suum in hoc.
Item valentiniani a valentino qui
christum dixit de virgine nichil assump-
sisse. Et fuit quidam nomine ma-
nicheus qui posuit duas creaturas
et duas naturas qui negabat christum
carnem humanam assumpsisse de
virgine. ab isto dicti sunt manichei
qui ponunt duo principia unum boni
alterum mali. bonum quorum deus est
princeps lucis cuius habitacio est re-
gio lucis super ista visibilia. alter
est princeps tenebrarum apud
tenebras ponunt esse corrup-
tibilia et mutabilia quos cathari
plurimi imitantur. Error iste odi-
bilis est creatori cui aufert
magnam partem regni sui et glorie
cum aufert dominium creaturarum
visibilium. Est odibilis creaturis quas
subtrahit tam nobili domino scilicet deo
et subdit tam vili servituti scilicet
dyaboli de hiis dicit Augustinus in libro
de natura boni. qui perdiderunt sibimet
studio contendendi. ab hac venena-
ta radice errores processerunt
quasi rami plurimi venenosi.
Unus error est distinctio ciborum
dicentes quosdam cibos non esse
comedendos ut carnes et caseum
Alius est quod lex vetus tota est
a principe tenebrarum et quod sunt
mala omnia quae precesserunt ve-
teris testamenti mali fuerunt et dap-
nati sunt. Tertius quod non creantur
anime de regno que corporibus infu-
duntur. Quartus quod christus verum hominem
humanum non assumpsit. Quintus
quod Johannes baptista malus fuit. Sunt
et alii errores illorum multi sed adeo
frivoli quod ad destructionem illorum
non est pluribus immorandum.

In precedenti tractatu declaravimus
errores qui per hoc simbolum
eliduntur et posuimus auctoritates
et rationes quibus erronei errores
suos defendere moliuntur
et contra quas fideles valeant
respondere et auctoritates rationes et quod
et persuasiones quibus erronei ap-
tius convincuntur et fideles in
fide catholica firmius solidantur.
Sed quia prolixus tractatus plurimis
videtur esse aliquibus quia non vacat
eis legere cum sunt aliis occu-
pationibus impediti quibus videtur
sacra scriptura legere fastidiunt
ut non curant unum plurimus re-
putat quod non amat. Aliis autem
quia non intelligunt multiplici-
tate et difficultatem sermonum de qui-
bus agitur sed potius caracterum
attendunt numerum ut cartarum solum
ut pro brevitate omnibus satis
fiat. Decurtavimus hunc tractatum
in quo posuimus errores
qui contra singulos articulos sim-
boli colliguntur. et auctoritates quibus
erronei cum suis erroribus con-
funduntur et fideles in veritate
fidei et unitate ecclesie katholice
confirmantur.

suspendium fo. 129. d.

Anthropomorphite qui sic deum mensurant credentes ipsum posse comprehendi mensuris membrorum figurarum vel sculptilibus sicut aliarum creaturarum.

Arriani qui tres personas dicunt esse tres naturas et filium minorem patre et spiritum sanctum minorem filio et in trinitate esse diversas substantias et ipsum filium dei factum a patre et non genitum.

Antropiani apollinite dicunt mundum non a deo sed ab angelis factum et separantes plures personarum dicentes aliud esse patrem aliud filium aliud spiritum sanctum et dicunt christum non deum in veritate sed hominem in fantasia assumpsisse

Antydomariste qui virginitati marie detrahunt et contradicunt asserentes eam post christum natum viro fuisse commixtam

Appollinariste qui dicunt christum corpus tantum sine anima assumpsisse quibus concordat Eunomiani idem asserentes

Acephaliste et Eutiriani qui christum post humanam assumptionem negant consistere in duabus naturis sed solam in eo asserunt esse divinam

Arabici dicunt animam cum corpore mori.

Artotiriste panem et caseum offerunt in sacrificiis.

Aquarii tantum aquam offerunt in sacrificio.

Armeni tercias et ulteriores nupcias dampnant.

Basilidiani christum passum negant.

Bonosiani negant christum esse proprium filium dei.

Ceciliani dicunt deum non facere mala infligere pene.

Cirillus & lutesciani dicunt cum corporibus animas seminari per coitum.

Carpatraciani dicunt quod deum non xpm fuisse hominem tantum & de utroque sexu semine progenitum

Cathafrige dicunt spiritum sanctum fuisse quendam hominem montanum.

Berillus & marcellion dicunt xpm esse filium spiritus sancti & quod inicium accepit a spiritu sancto eo quod dicitur quod sit conceptus de spiritu sancto

Chericiani post resurrectionem mille annos in voluptate carnis futuros predicant

Tricogite dicunt tres esse deos sicut tres sunt persone.

Eraclite ponunt in deitate prius & posterius.

Fortunatus a quo dicti sunt fortunati ponit deum esse visibilem incarnatum.

Metangi dicunt filium in patre sicut vas in vase.

Iudei sarraceni & ceteri heretici qui non recipiunt fidem trinitatis.

Macedoniani negant spiritum sanctum esse deum & dicunt patrem & filium & s. s. esse
ast immune eritticos

Sabelliani negant in una divina tres esse personas.

Melite & thertulliani dixerunt deum esse corporeum.

Nociani dixerunt deum eundem esse patrem & filium & spiritum sanctum.

Greci negant spiritum sanctum procedere a filio & dicunt non posse in increato.

Origeniani dixerunt quod filius non videt patrem nec spiritus sanctus filium.

Donatiste arriani eraclite dicunt filium minorem patre & spiritum sanctum minorem filio

Aetiani dicunt dissimilem filium patri & filio spiritum sanctum.

Tricoriani marcioniste manichei dicunt duo esse principia

Simoniani dicunt mundum non a deo sed ab angelis factum.

Hermogeniani asserunt materiam elementorum esse deam.

Priniani dicunt partes inferiores corporis a dyabolo esse factas et negant deum creasse corporalia

Manichei et alii dicunt invisibilia tamen esse a Christo et non invisibilia et dicunt Christum assumpsisse corpus de celesti substantia et descendisse in utero virginis et virginem fuisse receptaculum tantum et non matrem.

Siluani praustam dicunt deum esse solitarium

Origeniani dicunt animas peccasse in principio mundi et pro diversitate peccatorum a celis usque ad terras cecidisse diversa corpora quasi vincula meruisse et ob hoc causam fuisse mundi

Plato a quo dicti sunt platonici dicunt terram fuisse ab eterno, deum, ideas et ylem. Et Aristoteles dixit duo principia mundi et opificem. Epicurus duo principia inane et athomos.

Saducei negant esse angelos et non credunt resurrectionem mortuorum.

Priciani dicunt substantiam carnis humane a dyabolo esse factam.

Gnostici dicunt animam humanam esse naturam dei et negant iudicium futurum

Tertulliani dicunt animam humanam esse corpoream sed immortalem

Floriani qui dicunt deum facere mala et creasse ea.

Pelagiani dicunt liberum arbitrium sufficere ad iustificationem sic quod homo sine gratia et adiutorio dei possit iustificari

Seueriani manichei vetus respuunt testamentum dicentes quod per legem moysi non sit salvatio.

Montani dicunt prophetas fantastico spiritu fuisse locutos more arrepticorum.

Nazareni ebeonite tamen in initialibus elementis alphabeto legis inherent legem Christi et litteram tamen servantes

Pauliani qui dicunt non semper fuisse Christum sed a Maria exordium sumpsisse

Bonosiani Thertutelliotes dicunt Christum esse filium dei adoptivum tamen

Marcionite dicunt Christum fecisse corpus vel carnem attulisse de celo.

Elvidiani dicunt post Christum natum alios filios de viro Ioseph Mariam peperisse.

Fotiniani ebionite dicunt Christum a Maria per Ioseph imperiali coitu fuisse conceptum.

Nestoriani asserunt aliam esse personam carnis aliam deitatis.

Theodosiani gaiynanite dicunt ex commixtione naturarum unam factam.

Monotelite et macharii dicunt unam operationem et voluntatem tantum esse in Christo.

Nicolaite et pagani dicunt Christum impassibilem immortalem asserentes quod cum Iudei vellent eum crucifigere posuit aliud hominem loco sui.

Origenes dixit Christum non solum pro hominibus sed pro demonibus redimendos esse incarnatum natum et passum.

Eponiste negant Christum ad inferos descendisse.

Greci et nacos ultramarine non credunt animas que descendunt in infernum vel ascendunt in celum usque ad diem magni iudicii.

Thertullianiste dicunt animas peccatorum hominum post mortem in demones verti.

Waldenses et alii dicunt quod licite possunt conficere sine altari in domibus suis et dicunt quod quilibet suus potest conficere et habet officium sacerdotis.

Valentiniani negant Christum naturam veram humanam de virgine assumpsisse.

Sarraceni dicunt solam ablucionem corporis per aquam statim sufficere ad remissionem peccatorum sine contritione vel confessione vel alia verborum invocatione sine consecratione.

Nubiani adustione utuntur pro baptismo.

Eraclite nos et alii dicunt baptismum parvulis inutiliter conferri.

Ioviniani dicunt ex quo quis baptizatus est ulterius temptari peccare non potest.

Senniorani dicunt quod post remissionem peccati que fit in baptismo non habet locum penitentia.

Novaciani negant penitentibus veniam peccatorum quibus consentiunt Cathoce

Catharice et eraclite dampnant coniugia.

Eustasius dixit quod nullus in coniugio positus spem habet ad deum

Et sunt plures alios hereticos quorum nomina ignorat et alios heres habentur in summa supradicta et in eius epilogo quere si placet.

Antropomorfite
Arriani
Aruspiciani
Appellite
Antropomaniste
Appolinariste
Acephaliste
Arabici
Artotiriste
Aquarii
Armeni
Aristotelici
Basilidiani
Bonosiani
Berillus
Carpocratiani
Cathafrige
Ceriliani Cathoce
Cirillus
Chemiani
Donatiste
Evoniani
Eutitiani
Eunitiani
Eraclite
Eustasius
Ebeciani
Ebeonite

Ebionite
Epicuri
Elidiani
Fortunati
Floriani
Gaianite
Gnostici
Greci
Ioviniani
Luciferiani
Marcionite
Marcioniste
Macharius
Macedoniani
Marchuncti
Manichei
Meneandriani
Montangi
Melite
Montani
Noetiani
Novaciani
Nubiani
Nazareni
Nestoriani
Monotelite
Ioniniani
Origeniani
Onosiani
Origenes
Pauliani
Pagani
Plotini

Priuusca
Primani
Patrociani
Sabelliani
Siluani
Saducei
Sarraceni
Simoniani
Hermogeniani
Seuciani
Nicolaite
Sponiste
Tricogite
Tertuliani
Tritoniani
Theodosiani
Tertulianiste
Waldenses
Valentiniani

Abbas massilien

Abbas massilien Cristi fauitor ardinius contra hereticos

Dilecte dominus fel. abbe ep dominus Johannes
[illegible] Michael [illegible] Nicolaus
[illegible] supplicat petimus hic
a dominus Johannes [illegible]
[illegible]

Uterus perplexisti pro lapsum omne genus humanum iusto dei iudicio
dampnacionem fuerat a satum

[illegible] sabbato [illegible]
[illegible] sabbato [illegible]

~~Abbas Massilien~~

Abbas Massilien Eris similiter eadem contra hereticos

Znaleziono przy f. 60 r

Znaleziono przy f. 128 r.

oy | ff st Znaleziono przy f. 169 i 210

ff Fragke [illegible] vij ff 14 m

